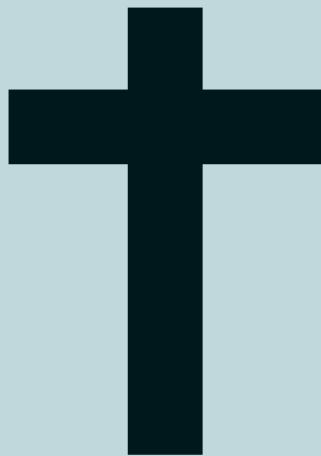

Nzuwulai n Sa'avu nə Tsishingini nə ədīvə a
na a dāngulai a Nzuwulai mu Ufaru

New Testament in Tsishingini (Nl:tsw:Tsisingini)

Nzuwulai n Sa'avu nā Tsishingini nā ədīvā a na a dangulai a Nzuwulai mu Ufaru

New Testament in Tsishingini (NI:tsw:Tsisingini)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tsisingini

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tsisingini

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-08-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

bb185c63-dc44-572c-ae93-66252c4dfa1e

Contents

Matta	1
Marku	36
Luka	56
Yahaya	89
Ajiya	115
Roma	149
1 Korinti	165
2 Korinti	180
Galatiya	190
Afisu	196
Filibi	202
Kolosi	206
1 Tasalonika	210
2 Tasalonika	214
1 Timoti	216
2 Timoti	221
Titu	225
Filimon	228
Mmaci ma Ibrahim	230
Yakubu	242
1 Bituru	246
2 Bituru	251
1 Yahaya	254
2 Yahaya	258
3 Yahaya	259
Yahuza	260
Wenu	262

Alabari a Sa'ani a Matta

Ucudiuwu wa aatagada a nda

Matta, vuma na danai aatagada a nda, vuma tā da atsuma a ajiya e Yesu. Matta za va Isra'il da, waru u dana tā aatagada'a adama u roco aza a yi, aza a Isra'il, a na Yesu da Zamawawa na a ri e indanasa matawa ma yi.

Matta reve tā a na Yesu Mogono ma amayun ma da, u to tsugono tsu uvadi suru. Waru u roco tā amayun a da Yesu shiton tā ili i na amasula a Nzuwlui mu Ufaru n dammai adama a Zamawawa na a tāwa na woo o'wo Mogono ma Gbain. Matta rito tā a na tsugono tsā yi, tsugono tsu uvadi u nda u da shi. Tsugono tsu uvadi u to koto, amma tsugono tsā Yesu tsu tālo babu ukoto. Mogono na a ciga a 'yuwan u dana za vu ucira. Yesu roco tā ucira wā yi ana u lyuwai aci o ukwisa, reve waru u 'yon diga a aason. Ili i nda suru obolo na akapi e ili suru a tā pe atsuma a aatagada a nda.

Matta kamba tā aza e Itoni ana'an adama a na u cuduwai cine Yesu shityoin ifoñi ya Asula tsāra u tāwato ama zuzu nā ayi. Ana Adamu nusayin Asula, ama o'wo ta wukasu nā ayi. Kucci na ama a yuwsain a Nzuwlui mu Ufaru waa gura tawa addama a nda shi. Matta roco tsu tā cine Yesu o o'woi kucci na cayi ama ure u na aa tāwa zuzu nā Asula, waru Yesu da mogono ma na maa yuwsan tsugono tsī ili suru atsuma o uvadi u nda.

Ili i na i ri pe atsuma a aatagada a nda

1. Nkaya nā limatan vā Yesu (1:1–2:23)
2. Ikaka ya Yahaya zu vu Urumbusu (3:1–12)
3. Urumbusu wā Yesu nā mālyungwā ma yi (3:13–4:11)
4. Yesu atsuma a Galili (4:12–18:35)
5. Yesu lyawa tā Galili a tyo Urihelima (19:1–20:34)
6. Ajuma o ukosu wā Yesu: atsumalima a yi nu ukwā wā yi (21:1–27:66)
7. Yesu 'yon tā atsuma o ukwā (28:1–20)

*Nkaya ma Yesu
(Luk. 3:23–38)*

¹ Yesu Kristī Zamawawa tā uta tā o u'wa u Mogono Dāwuda diga o ugundo wa Ibrahim. Apa nda ugeru u tsukaya tsa na wu utai.

² Ibrahim da matsain Ishiyaku. Ishiyaku tā da matsain Yakubu.

* ^{1:5} Rutu Takpací da. † ^{1:6} Dāwuda yuwan tā tsipere nā Bashaba ayi o oluso Uriya, reve u yuwan ifoñi i na vali vā yi Uriya aqā kuwā. Alabari a nda a tā pe atsuma 2 Sam. 11:1–27.

Yakubu tā da matsain Yahuza na akapi a muwun ma qanwu ma yi olobu.

³ Yahuza tā da matsain mpishe Farisa nā Zera (Tamar da makuci me le).

Farisa da matsain Hesuruna.

Hesuruna da matsain Aram.

⁴ Aram da matsain Aminadabu.

Aminadabu da matsain Nashon.

Nashon da matsain Salumuna.

⁵ Salumuna da matsain Buwaza.

(Rahaput da makuci ma Buwaza.)

Buwaza da matsain Obe.

(Rutu * da makuci ma Obe.)

Obe da matsain Yese.

⁶ Yeset da matsain Dawuda Mogono.

Dāwuda tā da matsain Sulemanu.

(Bashaba da makuci ma Sulemanu, ayi da ka na Dāwuda † usai e ekere a Uriya.)

⁷ Sulemanu tā da matsain Rihobuwa.

Rihobuwa da matsain Abija.

Abija da matsain Asa.

⁸ Asa da matsain Jehoshafa.

Jehoshafa da matsain Jehora.

Jehora da matsain Azariya.

⁹ Azariya da matsain Jotam.

Jotam da matsain Ahazu.

Ahazu da matsain Hezekiya.

¹⁰ Hezekiya da matsain Manasa.

Manasa da matsain Amon.

Amon da matsain Josaya.

¹¹ Josaya da matsain Jekoniya nā muwun ma qanwu ma yi olobu.

(A mantsa ma dāda a pura ama a tyo e ida ya Babilat tsugbashi.)

¹² Ana a pura nle a tyo Babilia, ayu Jekoniya matsan Shayatiya.

Shayatiya da matsain Zerubabe.

¹³ Zerubabe da matsain Abihudu.

Abihudu da matsain Eliyaki.

Ayu Eliyaki matsan Azoro.

¹⁴ Azoro da matsain Saduku.

Saduku da matsain Akimu.

Akimu da matsain Aliyadu.

¹⁵ Aliyadu da matsain Eliza.

Ayu Eliza matsan Mata.

Reve Mata matsan Yakubu.

¹⁶ Yakubu da matsain Isuhu.

Isuhu da vali vā Meri,

Meri tā da mma vā Yesu za na e deyi Kristī Zamawawa.

¹⁷ Ala o ugeru wa zuva e reme tā tsukaya kupa nā aza a nashi diga ya Ibrahim a tyo ya Dāwuda, nā tsukaya kupa nā aza a nashi diga a mantsa ma Dāwuda a tyo mantsa ma na a pura nle a tyo Babilia a tyo mantsa ma na a pura nle a tyo Babilia a tyo mantsa ma Zamawawa.

Limatan va Yesu Kristi

¹⁸ Apa nda ununa a matsain Kristi Zamawawa. Mma va yi eegebe a vuma ro da na a tsu de Isuhu. Babu u reve vali, avu u tsurā aqatsumā o ure wa Ruhu va Akiza.[†] ¹⁹ Isuhu gba vuma va abulā da za na shi a yuwusan ili i na i ri mejege; agba u ciga u ca Meri wono a alanga e eteshe shi, dada u foboi wu kasa nā aysi usokowu.

²⁰ Ayi atsuma a majiyan mo ndolo, avu malingata ma Asulazuva ma tāwa ya'ā yi atsuma a alavu, reve u damma, "Isuhu, mawun ma tsukaya ma Dāwuda, she vu uwua wovon na vaa zuwa Meri wan, adama a na Ruhu va Akiza da zuwa niyi u yuwait aqatsumā a mawu'un." ²¹ Ut a matsan ulobo, avu vu ca yi aala Yesu,[‡] adama a na u ta wawa ama a yi o unus u le."

²² Ne da nzuwulai ma Asulazuva n shi-wain, ununa Ishaya vumavasula[†] dammai de nu ujimu,²³ a na,

"Usheli u na koto u revei vali shi u ta yuwan aqatsumā, u ta matsan ulobo, reve a ca yi aala Imanuwe." Urevu wa yi ayi da, "Asulā obolo na atsu." [◊]

²⁴ Ana Isuhu jiwain, reve u yuwan ili i na malingata ma Asulazuva ma damma niyi u yuwan. Avu u tara Meri a tyo o u'wa wo o'wo ka va yi,²⁵ agba e revelei shi hali u matsan ulobo'o. Reve Isuhu ca yi aala Yesu.

2*Azq o urevu a tāwai e ene Yesu*

¹ A matsan tā Yesu a lyuci va Batalami e ida ya Yahuda, a mantsa ma na Hiridu^{*} danai mogono. A mantsa mo ndolo, reve ama o ro aza a na a ri nu urevu wi italyo'o o uta asana reve a tāwa Urishelima.[†] ² Avu e ece, "Te da mawun ma na a matsai'in, za na ri mogono ma aza a Isra'ilā?[‡] Tse ene tā talyo'o asana za na rocoi limatan ya yi dāda tsu tāwai adama tsu yuwaan yi aganda."

³ Ana Hiridu Mogono ma uwai ne, reve ugbozu wa yi u 'yon, ne da waru akapi a ama aqatsumā a Urishelima. ⁴ Reve u ɓoloto nan ganu a gbagbain nā munlu n Wilāt suru, avu we ece le, "Te da aa matsan Kristi Zamawawa?"

⁵ Reve a usu, "A lyuci va Batalami aqatsumā a Yahuda. Mika vumavasula[†] dāna tā adama a nda a Adanshi a Asula[†]

⁶ Avu gba Batalami, vi ida ya Yahuda, ilii i ro i da shi aqatsumā e iilyuci ya Yahuda. Mogono ma to uta ya'ā wu.

Za na oo o'wo ana za va aguña va aza a Isra'ilā, ama a qā.[◊]

[†] **1:21** Aala "Yesu" tā nu urevu "Asulazuva za vi iwawi."

Hiridu Mogono ma gbain. Mawun mā yi Hiridu Antiba da danai Mogono a mantsa ma na Yesu kuwai.

[◊] **2:15** Hos. 1:1. [◊] **2:18** Irm. 31:15.

⁷ Avu Hiridu de omocin a na a tāwai diga asana'a usokowu, reve a damma yi mantsa ma na talyo'o'o vu utai. ⁸ Reve u damma le, "Walai i 'yawā Batalami i bunga mawu'un ulobonu. Nā ye ene yi, avu i tāwā i damma mu adama amu fo n 'yawā n yuwaan yi aganda!"

⁹ Ana aza o urevu'u a uwai ili i na mogono ma dammai, reve a kāra. Avu talyo'o na e enei a asana'a u wala elime e le, she na u rawai ubāta'a, avu wi isawan ubāta u na mawu'un u ri. ¹⁰ Ana e enei talyo'o'o, reve a yuwan mazangā lon! ¹¹ Ana ama'a a uwai o u'wa'a, avu e ene mawu'un nā Merit mma va yi, avu a kingyo a kādāto a yuwaan mawu'un aganda. Reve o utā nu une'e u le u zinariya, ne erepu e re a maguru na ri ni ikebe na a tsu de furenkisen[†] nā mur.[‡] ¹² Avu Asulā o rono atsuvu aza o urevu'u atsuma a alavu, she a kāmbā ya Hiridu wan, dāda a kāmbai e ida i le nu ure u ro.

Iladī a tyo Masar

¹³ Ana a kārāi, reve malingata ma Asulā[†] ma tāwa ya Isuhu atsuma a alavu, avu u damma, "Yon! Jikā vu tara mawu'un nā mma va yi a tyo Masar! Vi isawan de she urana u na n damma nuwu vu kāmbā, adama a na Hiridu ri a zama mawu'un tsāra wu una yi." ¹⁴ Reve u 'yon, u tara mawu'un na mma va yi, avu u reme ure na ayn a tyo Masar. ¹⁵ Reve a danu de she na Hiridu kuwai. A yuwan tā ne adama o shiton ili i na Asulazuva a dammai o unā wa Hosiya vumavasula: "N de tā mawun mā va mo uta Masar." [◊]

Hiridu zuwa tā o una muwun mo olobo

¹⁶ A mantsa'a ana Hiridu enei aza o urevu'u a kandaruwa yi tu ucina, reve u yuwan upan lon. Dāda u zuwai o una muwun mo olobo suru n na ri na a'wan e re a cipa atsuma a Batalami ni iilyuci i ro i na i ri lo ukandaruwu. U reve tā mantsa ma na a matsain mawu'un adama e illi i na aza o urevu'u a dammai. ¹⁷ Reve ili i na Asula a dammai o unā wa Irimiyā[†] vumavasula wo o'wo amayun:

¹⁸ "Reve a uwua udyo atsuma a Rama, vuma ro a yisaali a adama a aqatsumolangu. Rahila[†] da ri a yisaali adama a muwun mā yi, reve u 'yuwan adanshi a na aa casu yi, adama a na muwun mā yi n kuwai suru." [◊]

Ukāmbu u le Nazara

¹⁹ Ana Hiridu kuwai, reve malingata ma Asulā ma tāwa ya Isuhu e ida ya Masar atsuma a alavu. ²⁰ Avu u damma yi, "Yon, vu tara mawu'un nā mma va yi vu kāmbā e

[◊] **1:23** Isha. 7:14. ^{*} **2:1** Ayi Mogono Hiridu aysi da Hiridu Antiba da danai Mogono a mantsa ma na Yesu kuwai.

[◊] **2:6** Mik. 5:2.

ida ya Isra'ila,[†] adama a na aza a ri e izami i na oo una mawu'un a kuwə ta."

²¹ Reve Isuhu 'yon, avu u tara mawu'un na mma və yi, reve a kambə e ida ya Isra'ila.

²² Amma ana u təwa u revei mogono ma sa'avu Akilayu[†] mawun mə Hiridu ma də, reve wu uwu wovon. Dada atsumə a alavu o ro, Asula a damma niyi u tyo e ida ya Galili.

²³ Reve a kara a 'yawa a danu a lyuci na a tsu de Nazara. Adama o ndolo a da ili i na Asula a dammai o una wa amasulə wo o'woi amayun, a na: "E te de yi za va Nazara."

3

*Yahaya za vu Urumbusu fojboi ure
(Mak. 1:1-8; Luk. 3:1-18; Yah. 1:19-28)*

¹ Ana a yuwain a'wan o ro, reve Yahaya[†] za vu Urumbusu teme alajya atsumə o una upasu wa Yahuda, ² adansa, "Vadalai i lyawa unusu[†] u du i kambə ubatə wa Asula, adama a na tsugono tsa zuva[†] tsa yuwan ta zuzu." ³ Ishaya[†] vumavasula yuwan ta de adanshi a Yahaya ana u dammai:

"Nanza te dewu atsumə o una,
Fojobi Zagbain ure,
i yuwan ure u na wəq kuru mejege!" [◊]

⁴ Yahaya shi tə wotowu ni itana i na a davai ne eleme a arakumi. Reve wu nlə gbakala vu ukwan. Apapari ni ishiki i da i danai ilyalya ya yi. ⁵ Ama nə abunda diga Urishelima nə Yahuda nə bata na ri lo zuzu nu Uđolu wə Urdu a təwa tə adama a uwu Yahaya. ⁶ Ana a dammai nusu le a alanga e eteshe, avu u rumbu[†] le o uđolu'u.

⁷ Afarishi[†] na aza a Sadukiya na abunda a təwa tə ubatə u na Yahaya shi a rumbusu ama tsara[†] u rumbu le. Ana Yahaya ene nle, reve u damma, "Suru nfu apili a da! Zane da damma nfu i sumu atsumalima a na Asulə a ri lo a təwa[†]? ⁸ I yuwan ili i na yoo roco i lyawa tə nusu du. ⁹ She i jiyen yoo sowo atsumalima shi, adama a na yaa dansa Ibrahim akaya a du a da. N ta dansaa du Asulə a ta gura tara atali a nda, reve u vazatowo Ibrahim muwun n tsukaya! ¹⁰ Ko gogo tsunda, aañau a ta lo ufobu adama wu kodo danga a aralu e le. Udfanga u na u matsain muwun n sa'anı shi, suru o to kodo yi reve a vari yi akina.

¹¹ N tə rumbusu du nə mini adama u roco i vadala[†] tə, amma za na ri lo a təwa açapə a və u tə rumbu du nə Ruhu va Akiza na akina. U la'a mu tə tsugbain lon, agba n rawa n guza[†] yi atan shi. ¹² U tu ufobu na aafanga a faba na aakpatatalusu o uyelewu adama u zangada ishina. Ut a kakasa ishina no owopo. Reve u tsun ishina i sa'anı o

mopon mə yi, owopo gba shi avu u kulato le na akina a na a ri n kimə shi."

Yahaya rumbuyi Yesu

¹³ A mantsa mo ndolo ma da Yesu utai Galili, reve u 'yawa o Uđolu wə Urdu adama Yahaya rumbu yi. ¹⁴ Agba qvə Yahaya shi ciga u 'yuwan a yuwan yi, avu u damma, "Avu da za na aq rumbu mu. Cine tsa da vaa təwa ya'a va?"

¹⁵ Reve Yesu usu, "Ne da u lobonoi wo o'wo gogo, adama tsu yuwan ili i na Asula a cigai tsu yuwan." Dada Yahaya usuyi u rumbu yi.

¹⁶ Dada u rumbuyi[†] Yesu. Yesu o utushi a mini[†], dada zuva kpatu'wai, avu we ene Ruhu və Asula e telee yi ana muda.

¹⁷ Dada uđyo diga zuva wa damma, "Ayi nda Mawun mə və ma da, za na n cigai, waru n ta yuwusan mazanga na ayi lon."

4

Yesu na Mekerenkesu

(Mak. 1:12-13; Luk. 4:1-13)

¹ Reve Ruhu va Akiza[†] tara Yesu a tyo atsumə o una, adama Mekerenkesu[†] mə lyungwə yi. ² Agba Yesu lyuwa ili shi, hali rana na ayin amunga. Adama o ndolo, wu uwu tə ambulu lon. ³ Reve Mekerenkesu mə təwa avu u damma yi, "Na avu Mawun mə Asulə ma da, kambətə atali a nda o o'wo opopofu."

⁴ Avu u usu, "A dana tə a Adanshi a Asulə,[†] 'Na alye a ilyalya i da goon vuma aq dana wuma shi,
amma she ni ili i na Asulə a dammai biti." [◊]

⁵ Reve Mekerenkesu ma tara yi a tyo Urishelima lyuci va akiza, reve u zuwa yi de e ncilecile mə Aqisamapada.[†] ⁶ Avu u damma yi, "Na avu Mawun mə Asulə ma da, teterue e ida, adama a na a dana tə atsumə a Adanshi a Asulə:
Asulə a ta zuwa ningata mə yi n tiga wu, e te kede wu ne ekere e le,
adama vu tədatsa a aatali vu uwu usan wan." [◊]

⁷ Reve Yesu usu, "Amma Adanshi a Asula fo a damma tə, 'She vu lyungwə Zagbain Asulə a wu wan.' [◊]

⁸ Reve Mekerenkesu ma tara Yesu a tyo zuva masasan mo uga'an, avu u roco yi tsugono tsu uvadi suru nə tsugbain tse ele.
⁹ Reve u damma, "Na və kađato vu yuwaan mu agandə, n ta ca wu ili i nda suru."

¹⁰ Avu Yesu usu, "Buwa mu ure Male![†] Adanshi a Asulə a damma tə,

[†] 2:22 Hiridu Akilayu mogono ma wuya ma da mə danai dada o utaqi niyi o tsugono. Reve Hiridu Antiba maci və yi vo o'wo mogono. [◊] 3:3 Isha. 40:3. [◊] 4:4 U.WL. 8:3. [◊] 4:6 Ica 91:11-12. [◊] 4:7 U.WL. 6:16. [◊] 4:10 U.WL. 6:13.

“Vu yuwaan Zgbain Asula a wu aganda, ayi a nde'en da vaa yuwaan tsugbashi!”[◊]

¹¹ Dada Mekerenkesu ma lyawai Yesu, avu nlingata mā Asulā n tawā n kamba yi.

*Yesu temei ulinga wayi
(Mak. 1:14-15; Luk. 4:14-15)*

¹² Ana Yesu uwmai a zuwa tā Yahaya o u'wa wa ali, avu u kamba e ida ya Galili.

¹³ U fara tā 'yawa a lyuci va Nazara, avu u 'yon u kara a tyo Kafarnahum na inden, a mbanga m Mala ma Galili, upasu wi ida ya Zebelun na Nafutali. ¹⁴ Ne da nzuwlai mā Asulā n shiwain ununa Ishaya vumavasula dammai:

¹⁵ “Atsuma e ida ya Zebelun na Nafutali, o ure a tyo a mala, upasalai wu Udolu wa Urdu,

atsuma a Galili ubata u na Atakpacit na abunda a ri inden.

¹⁶ Ama a nda a na a ri inden atsuma e irumbu e te ene ekan a gbain.

A tā inden ubata u na u ri ukpatowu na lulu vu ukwa, amma ekan e te ikana le.”[◊]

¹⁷ Diga lo da Yesu temei alajya adansa, “Vadalai a nusu du i kambā ubata wa Asula, adama a na tsugono tsa zuva tsa yuwan tā zuzu.”

Yesu dangulai ama a nashi aza e mereme ma mugula

(Mak. 1:16-20; Luk. 5:1-11)

¹⁸ Urana u ro, Yesu a mmala a nge'en m Mala mā Galili, avu we ene ama e re muwun mā qnawu. Za tā aala a yi a da Simo za na waru e revei na aala Bituru, za ve ire gba ayi da Andarawu. Aza e mereme ma mugula n da, a shi tā a varishi igolo i le a mala. ¹⁹ Avu u damma le, “Tawā i kuru mu! N to roco du ununa yaā tawā na ama o unā u mugula.” ²⁰ Lo da a yoshin a lyawai igolo i le, reve a kuru yi.

²¹ Ana u lyuwai elime, reve u cina ama e re muwun mā anawu waru, Yakubu na Yahaya, olobu a Zabadi. A shi tā a wantsun u le obolo na dada le, o fofuso igolo i le. Avu u damma le a kuru yi. ²² Dada a lyawushi wantsun u le naaabara e le, reve a kuru yi.

Yesu yuwan tā uritosu

²³ Yesu 'yawa tā ubata suru atsuma a Galili. U ritosu tā atsuma a a'isa. Waru u yuwsan tā alajya a Alabari a Sa'anij o tsugono tsa zuva. Avu waru u kambatosu aza o ubanakun na aza a mbaala gbaga. ²⁴ Avu alabari a yi o utā a alanga atsuma e ida ya Galili, adama o ndolo a da aza o ubanakun, hali na aza a na a ri e ida ya Suriya, a tawusai adama a kambato le gbaga a banakun icu'un icu'un na mbaala

n lipu. Ozo o ro e le a shi tā no otoni a lima na abunda, ozo o ro gba shi a shi tā atsumalima na tsuda'un, ozo o ro waru gba akutsumā a da a shi. Avu gba Yesu kambato le gbaga suru. ²⁵ Avu obolo a ama'a na abunda a kuru yi ubata u na u 'yawai suru: ama diga Galili, na Dikafoli,* na Urishelima, na Yahuda suru, na diga asana o Udolu wa Urdu.

5

Yesu yuwin uritosu a masasan

¹ Ana Yesu enei obolo'o, reve u kumba a aagadi a masasan qvu u dānu. Avu aza a na oo tono yi a rawa zuzu,² dāda u uwai o ritosu le.

*Aba'un a amayun
(Luk. 6:20-23)*

³ “Aza a aba'un a da aza a na e revei aa gura yuwan ili i ro na aciyele shi, dāda e isawain ubata wa Asula goon.

Tsugono tsa zuva za le da!

⁴ Aza a aba'un a da aza a na a ri a atsumolangu,

adama a na Asula a ta tanato okolo e le.

⁵ Aza a aba'un a da aza a na a tarai aciyele ili i ro shi,

adama a na uvadi u to o'wo za le.

⁶ Aza a aba'un a da aza a na a ri na akuli na ambulu adama e ili i na Asulā a cigai o unā wi ili ya alyia ni ili yo oso,

adama a na Asulā a tā cuwaton le.

⁷ Aza a aba'un a da aza a na oo rocosu ozo o ro isa'anī,

adama a na Asulā o to roco le isa'anī fo.

⁸ Aza a aba'un a da aza a na okolo e le a ri cece,

adama a na a tā dānu obolo na Asula.

⁹ Aza a aba'un a da aza a na aa yuwsan ulinga adama a nden n sa'anī,

adama a na Asulā a tā de le muwun mā yi.

¹⁰ Aza a aba'un a da aza a na o sowoi atsumalima a malyungwa,

adama a na aa yuwsan ili i na Asulā a cigai,

adama a na tsugono tsa zuva za le da.

¹¹ “Asulā a ta zuwaa du aba'un a mantsa ma na ama e isula ndū. Asulā a ta zuwaa du aba'un nna ama a lyungwā du. Asulā a ta zuwaa du aba'un nna ama a yuwaan du cu'un ve epen suru adama a vā. ¹² Ama a ta lyungwā du cine a lyungwā amasula a na a yuwin wuma de nu ujimu. I yuwan mazangā, reve waru asuvu a dū o yo'ono, adama a na i tā ni iliyinkapa ya abunda a pura du de zuva.”

*Akpadi ne ekan
(Mak. 9:50; Luk. 14:34-35)*

¹³ Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, “Adū da akpadī o uvadi. Agba ulobonu u ne u da

◊ 4:16 Isha. 9:1-2. * 4:25 Dikafoli urevu wa yi, ayi da Mulyuci Kupa.

akpadí a ri nna a buwa peme shi? I ta gura zuwa le u yo'oniso? O to oco le reve a dasa le na ana, cine vu revei ili ye pere.

¹⁴“Ađu da aza a na aa casu uvadí ekan. Yaa gura pa'alon lyuci na ri usuwu a masasan shi. ¹⁵ Waru a tsu kabato fitila reve a kpato yi na aasa'atsu shi. E eelele a da a tsu zuwa yi adama ekan e ikana, tsara' ama a na a ri pe o u'wa'a suru e ene ure. ¹⁶ Ne da fo, yo o'wo ekan e ekere a ama o ro. I yuwan il i sa'ani i na ee ene adama a cibala Dada du na ri zuva.”

Uritosu wa Yesu adama a Wilā

¹⁷ Reve Yesu lyuwa elime u damma, “She i jiyan n tawá tā adama n lungusa Wilā wa Musa ko ili i na amasula o ritoi wan. N tawá adama n lungusa le shi, amma adama n shiton uritosu u le. ¹⁸ Amayun a da maa dansaa du, ko ili i tā yaqā pusun atsuma a Wilā' shi, she ni ida na zuva o koto. Ko dani aa puwan shi waru ko madañi me idani maa puwan shi, she ni illi biti i shiwan. ¹⁹ Ni i 'yuwan ko Wilā u ke'en u na u la'ai ukalamu wi ili i na aa yuwan, avu waru i roco ozo o ro a yuwan ne, ađu da yoo o'wo nkoso to atsuma o tsugono tsu zuva. Amma ni i kuru avu waru i roco ozo o ro ili i na u dammai, i tā tsura ubatā u sa'ani atsuma o tsugono'o.

²⁰ “Munlu n Wilā na Afarishi a ta yuwan san atyo a na aa yuwan adama a kuru Wilā wa Asulā mejege. I ciga i 'yuwan i la'a le atsuma e itoni ya Asulā. Ni i yuwan ne shi, n ta dansaa du amayun, yaa uwa o tsugono tsu zuva shi.”

Uritosu wa Yesu adama o upan

(Luk. 12:58-59)

²¹ Reve Yesu lyuwa elime na adanshi u damma, “Yu uwua tā a na Wilā wa Musa u dammai, ‘She vu una vuma nu ucigu wā wu wan.’ Waru, ‘Za na unai suru a ciga a 'yuwan e ge'eto yi.’ ²² Gogo gba n ta dansaa du: nā vu yuwan upan nā za vā wu, a tā ge'eto wu. Nā vu de za vā wu, ‘Aatamu,’ a ta tara wu a tyo ubatā wa Azagbain a Mbara. ²³ Nā vu de za vā wu, ‘Avu aatamu za na ri nā əbulā shi,’ vu tā zuzu na vaa uwa a akina a na a ri n kima shi.

²³ “Adama o ndolo, nā vu ri mishin ubatā u masa'a'f a Aa'isamapada a casu une'e ubatā wā Asulā, reve vu cuwushin vuma ro damma tā vu nusaan yi tā, ²⁴ vu lyawa de ili i na vu tāwayi ubatā u masa'a'a. Avu vu 'yawā i salalai nā vuma'a, reve kambā vu ca une'e wā wu.

²⁵ “Nā vuma ri na adanshi na avu, avu u ciga u tara wu a tyo ubatā o uge'etosu, i lapula adanshi atsuma a mantsa, kafu i rawa o ukobu wu uge'etosu. Nā vu yuwan ne shi, nā vu rawa de, a ta tara wu a tyo

ubatā wu za vu uge'etosu. Reve u zuwa wu e ekere a mumadanga, aza a na a zuwa wu o u'wa wa ali. ²⁶ N ta dansaa wu amayun, voo uta pe shi, she nā vu tsupa ili i na oo tono wu.”

Uritosu adama e tsipere

²⁷ Reve Yesu lyuwa elime, “Yu uwua tā a na Wilā wa Musa u dammai, ‘She vu yuwan tsipere wan.’ ²⁸ Amu gba n ta dansaa du, nā vu kalyuwa ka, reve asuvu a wu a 'yawā ya'lā yi, vu yuwan tā de tsipere na ayi o okolo a wu. ²⁹ Na lyusu vu usa'an i va waa zuwusa wu vu yuwan unusu, vu fodo yi vu vari yi. U ta la'aa wu vu lamba upasu u tā u lipu vā wu, a na lipu vā wu suru aa uwa a akina. ³⁰ Nu ukere usa'an i wa wu waa zuwusa wu vu nusan, vu kodo yi vu vari! U ta la'aa wu vu lamba upasu u tā u lipu vā wu a na lipu vā wu suru aa uwa a akina.”

Uritosu adama a wukasu u lolo

(Mat. 19:9; Mak. 10:11-12; Luk. 16:18)

³¹ Reve u lyuwa elime u damma, “Yu uwua tā a na Wilā wa Musa u dammai, ‘Vuma ta gura kakasa nā ka vā yi nu u ca yi aatagada a wukasu u lolo.’ ³² Amu gba n ta dansaa du, she vuma kakasa nā ka vā yi wan, she nū u yuwan tsipere nā vali ro. Na wu kasa nā ayi u ta zuwa yi wo o'wo aashakala, ununa za na tara niyi suru ri nu unusu u tsipere adama a na u zuwa niyi.”

Uritosu adama a akucunu

³³ Reve waru Yesu lyuwa elime na adanshi u damma, “Yu uwua tā a na Wilā wa Musa u dammai, ‘She vu kudā akucunu a wu wan. Ciga 'yuwan vu shiton akucunu a na vu yuwayin Asulazuva.’ ³⁴ Amu gba n ta dansaa du, i kucina ko ni ili i ro wan, a mantsa ma na yaa yuwanusakucunu! Zuva ubatā u na Asulā a ri nā nden da, adama o ndolo she i yuwan akucunu nā zuva wan. ³⁵ Ida udasata wa Asulā u da, adama o ndolo she i kucina ni ida wan. Urishelima lyuci Mogono ma Gbain ma da, adama o ndolo she i kucina nā ayi wan. ³⁶ She i kucina na aci a dū wan. Yaa gura zuwa anji a ta a tyo wo o'wo u'uri ko ulimā shi. ³⁷ A mantsa ma na vaa yuwanusakucunu, vu damma ‘Ee’ ko ‘O'o.’ Na vu damma ili i na i la'ai ‘Ee’ ko ‘O'o,’ wu uta tā ubatā wu za wuya.”

Ayuwan gafura

(Luk. 6:29-30)

³⁸ Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, reve u damma, “Yu uwua tā a na Wilā wa Musa u dammai, ‘Nnā za amaton nanza alyusu ko a aanga, nu u ciga u 'yuwan u tsupa vuma'a lyusu ko aanga o ro nā za vā yi.’ ³⁹ Gogo gba n ta dansaa du: nā za ro nusaan wu,

◊ 5:21 Mtq. 20:13; U.WI. 5:17. ◊ 5:27 Mtq. 20:14. ◊ 5:33 N.Gn. 19:12; Mkc. 30:2; U.WI. 23:21. ◊ 5:38 Mtq. 21:24.

she vu tsupa wan. Nna za ro 6asa wu o ugbaguzu wu ukere usa'ani vu lyawa yi u koso 6asa wu o ugbaguzu wu ukere wu ugula. ⁴⁰ Nna wo o'wo za ro damma vu nusaan yi ta, reve u damma za vu uge'etosu u zuwa wu vu ca yi utugu wā wu, vu ca yi aapalutsu a wu fo. ⁴¹ Nna soja zuwa wu vu tanu itana ya yi mili ta, tanu le a tyo imili i re. ⁴² Nna vuma ro pati wu ili i ro, vu ca yi. Nna vuma ro ece wu okopu, vu ca yi."

*Icigi yi n'yuwatan
(Luk. 6:27-28, 32-36)*

⁴³ Avu Yesu lyuwa elime reve u damma, "Yu uwuwa ta a dammai, 'Vu ciga moron ma nden ma wu, reve vu 'yuwan n'yuwatan ma wu.' ⁴⁴ Amu gba n ta dansaa du, i ciga n'yuwatan n du, reve i yuwaan aza a na oo fongishi du avasa. ⁴⁵ Nii yuwan ne, i to o'wo muwun ma amayun ma Dada du na ri zuva. U tsu zuwa ta urana wu uta ubata wa ama a abula nu ubata wa ama a vama. Waru u tsu yuwan ta iro'i ubata wa aza a na aa yuwanus ili i na i ri mejege nu ubata wa aza a na aa yuwanus ili i babu ulobonu. ⁴⁶ Cine Asulaa za zuwaadu aba'un, ni i ciga aza a na a ciga nfu goon? Ko munlu mu utafa fo a ta yuwanus ne! ⁴⁷ Waru nni i lobonoto aciyadu e ekere a n'utsa n du goon, i la'a akapi a ama shi. Ko aza a na e revei Asulaa shi, o tsu lobonoto ta aciyele e ekere a n'utsa n le. ⁴⁸ Adama o ndolo, yo o'wo aza a abula, ununa Dada du za na ri zuva ri na abula."

6

Uritosu adama o ucasu

¹ Avu Yesu lyuwa elime o ritosu aza a na oo tono yi aqv u damma, "I yuwan ugbozu! Amantsa ma na yaa yuwanus ili i sa'ani, she i yuwan adama ama e ene a cuwa du wan. Ni i yuwan ne, yaq tsura iliyinkapa ubata wa Dada du za na ri zuva shi.

² "A mantsa ma na yaa casu alambi, she i ca le ununa aza e ikpa'a a tsu yuwan wan. A tsi ivulaa ta avana qtsumaa a a'isaa ne e re adama ama e ene le a cuwa le. Amayun a da maa dansaa du, aza e ikpa'a o ndolo a ushi ta de iliyinkapa i le. ³ Adama o ndolo a mantsa ma na yaa yuwanus alambi une'e, i yuwan yi usokowu ununa ukere ugula wa wu wee reve ili i na ukere usa'ani wā wu waa yuwanus shi. ⁴ I ca une'e u du usokowu, ne da Dada du na revei ili i na i ri usokowu suru, waa ca du iliyinkapa."

*Uritosu adama a avasa
(Luk. 11:2-4)*

⁵ Reve Yesu lyuwa elime na adanshi u damma, "A mantsa ma na i ri a avasa, she yo o'wo ana aza e ikpa'a wan! A tsu la'a ta ciga e isawan a a'isaa na a nge'en mu

re a yuwanus avasa adama ama e ene le. Amayun a da maa dansaa du, a ushi ta de iliyinkapa i le suru suru. ⁶ A mantsa ma na yaa yuwan avasa, i uwa a aasula reve i bāqru unqantsu. Reve i yuwan avasa a tyo ya Dada du na ri ubata o usokowu'u. Ne da Dada du za na tse ene ili i na yaa yuwanus usokowu, waa ca du iliyinkapa i du. ⁷ Waru a mantsa ma na i ri avasa, she yoo o'wo ana aza a na e revei Asulaa shi wan. Adama a na a tsu kambuwusa ta ili i na i ri na aci shi. A ta zuwusa Asulaa ta uwuwa le adama a abunda a adanshi e le. ⁸ She yo o'wo ana ele wan. Adama a na Dada du reve ta de ili i na i cigai kafu i pati yi.

⁹ "Adama o ndolo, naa yaa yuwan avasa, i vasa tsunda:

Dada tsu na ri zuva,[†]
kamba tsu tsu ca aala a wu tsugbain.

¹⁰ Tsugono tsaa wu tsaa tawa,
adama vuma biti o uvadi u yuwan tsutoni na avu,

Ununa aa yuwanus tsutoni na avu zuva.

¹¹ O urana wa ana'an vu ca tsu ilyalya i malaya.

¹² Vu yuwaan tsu gafura vu nusu u tsu, adama a na atsu tsaa yuwanus aza a na aa yuwanus tsu unusu gafura.

¹³ She vu lyawa tsu tsu uwa a malyungwa wan,

agba vu wawa tsu e ekere a za wuya.*

¹⁴ "Amayun nni i yuwaan ozo o ro gafura vu nusu le, Dada du na ri zuva u ta yuwaan du fo gafura vu nusu du. ¹⁵ Amma ni i yuwaan ozo o ro gafura shi, Dada du na ri zuva waa yuwaan du gafura vu unusu u du shi."

Uritosu adama a akuli

¹⁶ Reve Yesu lyuwa elime na adanshi u damma, "A mantsa ma na yaa yuwanus akuli, she i lukutaa urewesu u du ununa aza e ikpa'a a yuwanus wan. A tsu vadala ta o o'wo ili i ro ko'o adama ama e reve a na a ri a akuli. Amayun n ta dansaa du, aza e ikpa'a o ndolo a tsraa ta de iliyinkapa i le suru suru.

¹⁷ Amma a mantsa ma na i ri a akuli, i sa'a urewesu u du avu yi sara anji a du. ¹⁸ Ne da za ee reve a na i ri a akuli shi, she de Dada du, za na ri ubata o usokowu suru. Waru a na u revei ili i yuwanus suru, u ta ca du iliyinkapa."

*Utsuru zuva
(Luk. 12:33-34)*

¹⁹ Yesu lyuwa ta elime adansa, "She i bolotowo aciyadu uzuwa pa o uvadi wan! Ikupu na matsafi ma ta lungusa le, waru evu a ta gura boso a uwa pe e iva le. ²⁰ Amma, i yuwan izuwa i du zuva, ubata u na ikupu na matsafi maq lungusa le shi,

* **6:13** Akuci a atagada a dashi ta, "Tsugono na tsugbain nu ucira za va wu da babu ukotu suru suru, ami."

waru evu aa gura boso a uwa pe e ivä le shi.
²¹ Okolo a du a tā dāna ubāta u na uzuwa u du u ri kuci.

Ekan a lipu

²² “Esu ele da o o'woi ana fitila lipu. Ne esu a wu a ri ulobonu, lipu vā wu suru u to o'wo ne ekan mañula. ²³ Amma ne esu a wu a ri ulobonu shi, lipu vā wu mañula u tā dāna atsumā e irumbu. Ne ekan a na a ri pe ya'a wu wo o'wo irumbu, to, amayun vu tā atsumā e irumbu i gbain.

Asula nu utsuru u vuma (Luk. 16:13)

²⁴ “Ko za lo aa gura yuwaan azagbain e re tsugbashi shi. Vu ta 'yuwan za tā, reve vu ciga za tā. Ko vu kuru za tā, reve vu 'yuwan a kuru za tā. Vaa gura yuwaan Asula nu utsuru aganda shi.”

She vu dama wan (Luk. 12:22-31)

²⁵ Reve Yesu lyuwa elime na adanshi, “Nta dansaa du, she i dama adama e ilyalya ni ili yo oso i na i cigai adama yo o'wo wuma wan. She i dama adama e itana yu u'otosu i lipu i du wan. Wuma u la'a tā ilyalya, waru lipu la'a tā itana i lipu. ²⁶ Kalyuwai nnunu! A tsu cu'wān shi, agba aa gasa shi. A tsu zuwa ilyalya o mpon shi. Agba suru na ne Dada du na ri zuva u tā kalyuwusa le. Agba i reve tā na i la'ai nnunu pepere. ²⁷ Yaa gura dāshi ko mini[†] mā tā a wuma u du shi ni i dama adama a yi.

²⁸ “Adama a nye vu damai adama e itana yu u'otosu? Kalyuwai ununa yipalu yu una i tsu kungwa. A tsu yuwan ulinga adama a yuwan itana i le shi. ²⁹ Amma n ta dansaa du, ko Suleman[‡] nu utsuru wā yi suru, wo oto itana i sa'anī reve u lobono vadamma za tā le shi. ³⁰ Asula o to foþuso anlyo o ogozo, aza a na a ri wuma ana'an, nfa'an gba shi a kulato. U lobono tā i gura reve Asula a ta ca du itana yu u'otosu. She i dāna nu ucawu wo okolo wa'a wan! ³¹ She i dama wan hali i damma, ‘Nye tsaa lyuwa?’ ko ‘Nye tsoo sowō?’ ko ‘Nye tsoo oto?’ ³² Ama a na e revei Asula dā shi goon a tsu dama adama e ili i ndolo. Dada du na ri zuva reve tā na i cigai ili i ndolo suru. ³³ Ili i na yaa la'a ciga ayi da tsugono tsā Asula, reve waru i yuwan ili i na Asula a cigai. Reve a ca du akapi e ili i na i cigai suru. ³⁴ Adama o ndolo, she i dama adama a nfa'an wan, adama a na nfa'an ta dama adama a aciyayi. Adama o ndolo she i dāshi addama aaci a addama na urana suru wāqā tāwāqā wan.”

[†] 6:27 Pa nda mini u ta yuwusan adanshi a mantsa wa'a ayi da Agana a tsu de “minti” vā agogo.

She i ge'eto wan (Luk. 6:37-38, 41-42)

¹ Avu Yesu lyuwa elime o ritosu aza a na oo tono yi, reve u damma, “She i ge'eto za ro wan, adama Asula e ge'eto du wan. ² Na makundatsu ma na i ge'etoi ozo o ro, na ayi da a yuwaan ulinga e ge'eto du.

³ “Nye i zuwai vāqā kanlaşā macaka ma na mā ri pe a lyusu vu za vā wu, reve vi icina na aagbalā a na a ri pe a lyusu vā wu? ⁴ Cine vaa gura damma za vā wu, ‘Lyawa mu utāa macaka ma na mā ri a lyusu vā wu?’ Vu kalyuwā aciyawu! Avu gba vu buwa tā na aagbalā o ndolo a lyusu vā wu. ⁵ Avu za vi ikpa'a! Utāa ne'en aagbalā a na a ri a lyusu vā wu, reve ve ene ulobonu ununna voo utāa macaka ma na mā ri a lyusu vā wu.

⁶ “She i ca musan ili i na i ri za vā Asula wan. A ta vadala aa amaton wu. She i variya ngurusumu iyedi yi ikebe† wan. A ta dadasa le.”

Pati, zami, gugula (Luk. 11:9-13)

⁷ Reve waru Yesu dammisa, “I lyuwa elime ni ipati, a ta ca du ili i na ya patishi. I zamishi, i ta tsura. Yi gulusa a yuwusan ‘Azo'wa,’ Asula a ta zuwa a kpatu'wāqā du unantsu. ⁸ Adama a na za vi ipati suru a tsu ca yi ta. Waru za vi izami suru, u tā tsura. Waru nna ama a lyuwa elime na wugulusa, Asula a tā kpatu'wāqā le.

⁹ “Atsumā qā du zane da aa ca mawun ma yi aatali, nna mawu'un u pati yi ilyalya? ¹⁰ Vu ta ca yi aagbaji, mna u pati wu magula? ¹¹ Adu na i ri aza o unusu, i reve tā cine yaa ca muwun n du illi i sa'ani. Dada du gba na ri zuva, za na ri na qabula, u tu ufobu u na waa ca aza a na a pati niyi ili i sa'ani! ¹² Ununa i cigai ama a yuwaan du, i yuwaan le fo ne. Ayi nda ayi da urevu u Wilā wa Musa nu uritosu wa Amasula.”

Unantsu wu uboru (Luk. 13:24)

¹³ Reve Yesu damma, “I uwa o tsugono tsā Asula nu unantsu wu uboru. Adama a na ure nu unantsu u na wāqā 'yawā o u'wa wa akina a tā washin waru a ri usan wu mmal shi, waru ama na qabunda oo tono ure'e. ¹⁴ Amma unantsu u na u ri a tyo ubāta u wuma u na woo koto shi, u tu uboru waru ure'e u tu usan wu mmal, waru ama wa'a da oo tono ure'e.”

Udanga na muwun mayi (Luk. 6:43-44)

¹⁵ Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, “I danu nu ugbozu adama a amasula e open. A tā tāwāqā du vadamma ikyon i da,

agba ątsumą e le a tą ni iwuya vadamma nkerenkesu. ¹⁶ I te reve le e ili i na aa yuwusan, ununa vee reve udanga nną ve ene umatsun wa yi. A tsu tańa ubiri o udanga wa awanda shi, ko ądyumbu a ataciń shi. ¹⁷ Udanga u sa'ani u tsu matsan ta muwun n sa'ani ma ąbulą, agba udanga u babu ąbulą u tsu matsan muwun n sa'ani shi. ¹⁸ Udanga u sa'ani u tsu matsan muwun m babu ulobonu shi, waru udanga u babu ąbulą u tsu matsan muwun n sa'ani shi. ¹⁹ Ama o tsu koko tą udanga suru u na u tsu matsan muwun ma ąbulą shi, reve a kulato yi. ²⁰ Ne da fo, i te reve ama e ili i na aa yuwusan.

"Nreve du shi"

(Luk. 13:25-27)

²¹ Reve Yesu damma, "Za na ee desu mu Zagbain Zagbain suru dą aa uwa o u'wa u tsugono tsa zuva shi. Ama a na aa uwa o tsugono tsa zuva goon, ele da aza a na aa yuwusan ili i na Dada vą va zuva cigai. ²² O urana wu uge'letosu ama ną ąbundą e te de mu Zagbain le. A ta damma, 'Tsu yuwan ta alajiyi ątsumą a aala a wu, waru ątsumą a aala a wu tsu utaq tą otoni a lima, waru tsu yuwan tą linga va asalama a abunda.' ²³ Reve gba n damma le, 'Nreve du shi. I ne'e mu ure, ądu aza a aciyogbamu!'

Asuwi e re

(Luk. 6:47-49)

²⁴ Avu Yesu damma, "Adama o ndolo, za na aa uwuwusa ili i na maa dansa, reve u yuwan tsutoni ne ele, u tą vadamma suwi vą ąbulą na suwai u'wa wą yi a aatali. ²⁵ Ko na mini ma gbain ma tawa, ko na dolu tawa, waru nu upepu u kebe' yi usaa'a, waa riya shi, adama a na a suwa yi tą a aatali.

²⁶ "Amma za na uwuwai adanshi, agba u yuwan tsutoni ne ele shi, u tą vadamma ulo u vuma u na u suwai u'wa wą yi a wuyun. ²⁷ Nną mini ma gbain ma tawa, ko dolu tawa, waru nu upepu u kebe' yi she u rąmo, reve wu foso suru suru."

Ucira wą Yesu

(Mak. 1:22; Luk. 4:32)

²⁸ Ana Yesu kotoi a yuwusan adanshi a nda, reve obolo a ama'a u uwa asalama nu cu'un vu uritosu wą yi. ²⁹ Adama a na u daną vadamma munlu n Wilą shi, agba u yuwan tą uritosu tsu za vu ucira.

8

Yesu kambato ta makutu gbaga

(Mak. 1:40-45; Luk. 5:12-16)

¹ Ana Yesu cipai zuva masasa'an, reve abajini o obolo a ama o toni yi. ² Reve makutu ma cina yi. Avu u kańdą a makakan ma yi reve u damma, "Zagbain,

na vu usu vu kambato mu gbaga, vu ta gura kambato mu."

³ Reve Yesu canana ukere wą yi, avu u ju'wan yi avu u damma, "N usu tą. Kambą gbaga!" Babu usan dada ukutu'u u lyawa niyi, avu wo o'wo gbaga! ⁴ Reve u damma yi, "She vu damma za ro ili i na i farai wan. Amma vu 'yawu vu roco aciyawu ubata wa ganu,[†] reve vu ca kuccit cine Musa dammai aza a na a kambai gbaga a ca. Ayi nda u to roco ama a na vu kambai gbaga."

Yesu kambato ta aagbashi a yali ro gbaga

(Luk. 7:1-10)

⁵ Reve Yesu kara a tyo Kafarnahum. Ana u uwai ątsuma yu luci gbain, yaliń ya Roma i ro i cina yi tą, reve u pati yi u kamba yi. ⁶ Reve u damma, "Zagbain, n tą na aagbashi a na a ri ubanakun lon. U tą de o u'wa nven, u tsu gura jingadą lipu vą yi shi. U ta uwuwusa lipu lon."

⁷ Reve u damma, "N tą 'yawą n kambato yi gbaga."

⁸ Reve yali'i u usu, "Zagbain, n rawa vu tąwą o u'wa u vą shi. Yuwan adanshi goon, aagbashi a vą a tą kambą gbaga. ⁹ N tą na nan yali a gbagbain a na a tsu damma mu n yuwan ulinga, amu fo n tsu damma tą asoja a vą ili i na aa yuwan. N tsu damma tą soja, 'Wala,' reve u wala. Reve waru n damma soja ro, 'Tawa,' reve u tąwą. Waru n tsu damma tą aagbashi a vą, 'Yuwan nda,' reve u yuwan. N reve tą a na adanshi a wu a ri nu ucira."

¹⁰ Ana wu uwuwai adanshi o ndolo, u yuwan tą asalama. Reve u damma aza a na oo tono yi, "Amayun a da maa dansaa du, ucawu wo okolo a vuma nda u la'ta ucawu wo okolo a na me enei ątsumą e ida ya Isra'il'a suru. ¹¹ Ama ną ąbunda a to uta asana ną ąlivu, a tą danu, reve a lyuwa obolo ną Ibrahim, ną Ishiyaku, ną Yakubu ątsumą o tsugono tsa zuva. ¹² Amma a ta vari aza a na a shi a ntsayi a uwa o tsugono'o ątsumą e irumbu picim. A tą shon na a lumi anga adama a ątsumalima."

¹³ Reve Yesu damma yali'i, "Wala a tyo o u'wa. Aagbashi a wu a tą kambą gbaga cine vu cayi okolo." A mantsa mo ndolo ma dada gan aagbashi a yi a kambai gbaga.

Yesu yuwaan ta ama a abunda opocino

(Mak. 1:29-34; Luk. 4:38-41)

¹⁴ Ana ąyi ndolo kotoi, avu Yesu 'yawą o u'wa wą Bituru, reve u cina ąnawale Bituru nven ni ivuna. ¹⁵ Reve u ju'wan ukere wa yi, reve ivuna'a i lyawa yi, reve u 'yon dada u cayi Yesu ılıyala.

¹⁶ Nu ulivu u ndolo ama a tawa yi tą na ama a ąbunda a na a ri no otoni a lima.[†] Reve u bara otoni a lima'a dada a lyawai ama'a, reve u kambato ąza o ubanakun'

suru gbaga. ¹⁷ U yuwan tā ili i nda tsāra u shiton ili i na Ishaya vumavasula dammai: “U tara tā banakun tsu, reve waru u tawa mbañla n tsu.” [◊]

*Ama a ciga ta o toni Yesu
(Luk. 9:57-62)*

¹⁸ Ana Yesu enei abajini o obolo a ama zuzu nā ayi, reve u damma a yawa upasalai u mala u ndede. ¹⁹ Reve manlu mā Wilā mo ro mā tawa ubata wā yi avu u damma, “Manlu, n tā kuru wu ubata u na vā yawa suru.”

²⁰ Reve u damma yi, “Nranji n tā na angu a nden, nnunu n tā ni ikinda, amu agba, Mawun ma Vuma† n ri nu ubata u na maa basato shi.”

²¹ Avu vuma ro za na dānai toni vā Yesu, damma yi, “Zagbain, lyawa mu ne'en n 'yawa n cido aabara a vā.”

²² Reve u damma yi, “Toni mu, avu vu lyawa akwakwa a cido akwakwa e le.”

*Yesu isawaton ta upepu u mala
(Mak. 4:35-41; Luk. 8:22-25)*

²³ Avu Yesu uwa atsuma a wantsun, tsāra u 'yawa upasu u mala u ndede obolo no ojoro a yi. ²⁴ Reve abajini o upepu u mala u 'yon, avu u jingadasa wantsu'un, hali mini mā kara a uwusa yi, agba Yesu dana tā pe a nlavu. ²⁵ Reve ojoro a yi a 'yawa ubata wā yi, avu a 'yasan yi nā yisaali, “Zagbain, wawa tsu! Tsu ciga tā malibaa!”

²⁶ Avu u usu le, “Adama a nye yu uwmai wovon? I ri nu ucawu wo okolo abunda shi.” Reve u 'yon avu ubara upepu'u ni ikeudu i mini'i, avu upepu'u u von kwin.

²⁷ Ojoro'o a yuwan tā asalama lon reve a damma, “Cu'un vuma ne da tsunda? Hali upepu ni ikeudu i mini a yuwan tsutoni nā ayil”

*Yesuyuwaan ta ama e re a na ari no otoni a lima opocino
(Mak. 5:1-20; Luk. 8:26-39)*

²⁸ Ana Yesu rawai upasalai wu nge'en u mala zuzu nā lyuci va Gadara, reve ama e re a na ari no otoni a lima a ga'an nā ayi. Ubata wa ason a da ama a nda a tsu dāna, waru a dāna nu uyo'o shi, babu za na tsu gura toni lo. ²⁹ Avu e teme a saalasaa yi, “Cine vaa damatosun tsu, Mawun mā Asula? Vu tāwāa tsu tā nā atsumalima kafu mantsa ma na Asula a zuwai!”

³⁰ Zuzu nu ubata'a, obolo a ngurusumu a dana tā lo a alyuna. ³¹ Avu otoni a lima'a a pati yi, “Na vu utaaga tsu atsuma a ama a nda, vu yuwan ankuri vu caço tsu atsuma o obolo a ngurusumu a ndede.”

³² Reve Yesu damma le, “Walai!” Avu otoni a lima'a a lyawa ama'a, avu a uwa

atsuma a ngurusumu'u. Reve ngurusumu'u suru a suma a tyo zala va agadi a tyo atsuma a mala, avu a kuwa pe. ³³ Reve ama a na a dānai a aguba a ngurusumu'u, a suma a tyo a lyuci, reve a damma ili i na i farai suru, hali ni ili i na i farai na ama e re'e. ³⁴ Reve ama suru atsuma a lyuci'i o uta tsāra e ene Yesu. Ana e ene niyi, avu a pati yi u kara u lyawaa le ida i le.

9

*Yesu kambato ta osowi a lipu gbaga
(Mak. 2:1-12; Luk. 5:17-26)*

¹ Avu Yesu uwu a wantsun a kamba a tyo upasalai u mala a tyo a lyuci na u shi na nden.* ² Ana u rawai de, reve ama o ro a tāwāa yi nā vuma na ri no osowi a lipu a aavalu. Ana Yesu enei ucawu wo okolo wa ama a nda, reve u damma yi, “Ulobo, she vu uwua wovon wan. A yuwaan wu tā gafura wu unusu wā wu.”

³ Avu munlu n Wilā n ro n dammullai vanile, “Vuma nda u ta yuwsan adanshi a tarasa aciyayi Asula a da!”

⁴ Ana u revei cu'un majiyan ma na aa yuwsan, dāda we ece nle, “Nye i zuwai yaa yuwsan majiyan me iwuya i nda? ⁵ Zane dā la'ai babu usan a na a damma, ‘A yuwaan wu tā gafura wu unusu wā wu,’ ko ‘Yon vu wala?’ ⁶ Agba amu n to roco du a na amu, Mawun ma Vuma, n tā nu ucira atsuma o uvadi u nda n yuwan gafura vu unusu.” Dāda u dammai aqkutsuma'a, “Yon, vu tara aavalu a wu, avu vu kara a kambā o u'wa.” ⁷ Reve u 'yon u kara a tyo o u'wa. ⁸ Ana ama e enei ili i ndolo, a yuwan tā asalama, reve a yuwaan Asula ica a na u cayi vuma cu'un vu ucira u nda.

*Yesu de ta Matta
(Mak. 2:13-17; Luk. 5:27-32)*

⁹ Reve Yesu lyawa ubata u ndolo, u lyuwa elime nā mmalu, dāda we enei vuma ro na a tsu de Matta, za na shi nden ubata u na u tsu ushishi utafa. Dāda u damma niyi, “Toni mu.” Avu u 'yon u toni yi.

¹⁰ A tyo de, avu Yesu no ojoro a yi a danu alya e ilyalya o u'wa wa Matta. Aza o u'ushishi wu utafa nā abunda nā aza o unusu o ro a dāna tā lo. ¹¹ Ana Afarishi enei ili i ndolo, avu e ece ojoro a yi, “Cine manlu mā dū maa lyuwusa ilyalya ni icu'un ya ama o ndolo?”

¹² Yesu uwua le tā avu u usu le, “Aza a na a ri gbaga a ciga za va a gumu shi, amma aza o ubanakun a ciga tā. ¹³ ‘Yawai’ i rito ili i nda i na Adanshi a Asula aa dansa, ‘Ana yaa yuwaan mu kucci, u la'aa du tā ye ene ilyali yo ozo o ro.’ [◊] N tāwāa adama m banu ama a

* 8:17 Isha. 53:4. * 9:1 A mantsa ma nda u shi tā nden a lyuci na a tsu de Kafarnahum (Mat. 4:13). [◊] 9:13 Hos. 6:6.

abula tsara o o'wo aza e itoni a va shi. Amma n tawā tā m banu aza o unusu."

*A yuwan ta Yesu yeci adama a akuli
(Mak. 2:18-22; Luk. 5:33-39)*

¹⁴ Urana u ro, ojoro a Yahaya za vu Urumbusu a tawa tā ubatā wā Yesu, reve a yuwan yi yeci, "Nye i zuwai atsu na Afarishi tsaa yuwusan akuli, agba ojoro a wu aa yuwusan shi?"

¹⁵ Avu Yesu usu, "Ama a vali vu kasa'avu a tsu yuwan atsumolangu shi, nu u ri obolo ne ele. Amma mantsa ma tā tawā a na a tarvali'i e memere me le, a mantsa ma dada aa yuwan akuli.

¹⁶ "Babu za na a pada umuna u sa'avu u lapaala ubam'u wa akuci o utugu wā yi. Nu u yuwan ne, umuna u sa'avu u tā vuranu avu u kara akuci o utugu'u, agba apadi o umuna u sa'avu u waa ntssaa a akuci o utugu'u shi. Ne da ubam'u wāq dashi washin. ¹⁷ Waru, aa tsun ribina sa'avu a akuci e itsan yu kwan shi, adama a na ribina'a nu u kutsa, u to boso itsa'an, reve woo oco waru itsa'an a langa. Amma ama a tsu tsun tā ribina sa'avu kuci e itsan i sa'avu. Avu suru nle a danaa gbaga."

*Aakwakwā o usheli na ka vu ubanakun
(Mak. 5:21-43; Luk. 8:40-56)*

¹⁸ Yesu atsumā a adanshi, avu zaghain va aq'isa ro tawa ya'a yi. Reve u kingyo a makakan mā yi avu u damma, "Usheli u ya u kuwa tā gogo. Agba na vu tawa vu kuruwa yi ukere, u tā kambisā wuma." ¹⁹ Reve Yesu na aza a na oo tono yi a 'yon avu o tonizagbail'in.

²⁰ Avu ka na danai o ocosu mpasa hali a'wan kupa ne ejere tawa acapa e Yesu, avu u ju'wan yi nge'en mu utugu. ²¹ U dana tā a majiyan, "Na n ju'wan utugu wa yi goon, n ta kamba gbaga."

²² Reve Yesu vadala dada we ene niyi, avu u damma, "Usheli, she vu uwawa wovon wan! Ucawu wo okolo a wu u kambato wu ta gbaga." Avu ka'a wo o'ushi gbaga.

²³ Reve Yesu lyuwa elime nā mmalul obolo na zaghail'in a tyo o u'wa wā yi, avu we ene aza e ishipa ya acida na ama a abunda e mesun. ²⁴ Avu u damma, "Utai suru ndū! Usheli'i u kuwa shi. Nlavu n da waa yuwusan." Avu ama'a yuwaan yi izo'oshi yu ulamu. ²⁵ Amma ana o lo nle o uta a alanga, avu u kara a tyo ubatā u na usheli'i u ri nven. Reve u reme yi ukere, dada usheli'i u 'yoyin. ²⁶ Alabari'i a baza tā ubatā suru atsumā e ida'a.

Yesu yuwaan tā nrumbā n re opocino

²⁷ Ana Yesu lyawai ubatā'a, ayi atsumā a mmalul, avu nrumbā n re n toni yi. Avu a

saala, "Mawun mā Dāwuda, kalyuwā iliyali i tsu!"

²⁸ Ana Yesu uwai o u'wa u ro, avu nrumba n re'e n tawā ubatā wā yi. Reve we ece le, "I usu tā n ta gura zuwa du ye ene ure?"

Avu a usu, "Ee, Zagbain."

²⁹ Avu u ju'wan esu e le reve u damma, "Adama o ucawu wo okolo a du, ne da woo o'wo." ³⁰ Reve ama'a a gura ene. Agba u rone le tā atsumu lon, adansa, "She i damma vuma ro adama a nda wan." ³¹ Agba ana o utai avu a kara a bazasa alabari'i ubatā suru atsumā e ida'a.

Yesu ca tā vuma na tsu gurayuwan adanshi shi lafiya

³² Ele a makaraa, avu ama a tawaa na vuma ro ubatā wā Yesu. Otoni a lima'at a na a danaai pe atsumā a vuma'a a putsaa yi tā a na waa yuwan adanshi. ³³ Ana Yesu loyi otoni a lima'a, ayi za na shi tsu gura yuwan adanshi shi, avu u fara adanshi. Avu obolo a ama'a a uwa asalama reve a damma, "Koto tse ene cu'un vi ili i nda atsumā a Isra'il a shi."

³⁴ Reve Afarishi a damma, "Mogono mo otoni a lima'at a ma da ma ca niyi ucira u na u loyi otoni a lima'a."

*Yesu ene tā iliyali ya ama
(Mak. 1:39; Luk. 4:44)*

³⁵ Yesu tonishi ta a burusa ilyuci na mu-lyuci suru. U ritosu tā a q'isa, u yuwan tā alajiya a Alabari a Sa'ani adama o tsugono tsā Asula, avu u ca ama a na a ri ubanakun na mbala icu'un icu'un lafiya. ³⁶ Ana we enei obolo a ama'a, reve we ene le iliyali lon, adama a na a danaa tā udamu waru babu ikambi, gashi ikyoni na i ri babu za va aguba. ³⁷ Avu u damma ojoro a yi, "Ugasa u tā abunda, agba aza o ugasa'a wa'a da a ri." ³⁸ Adama o ndolo i pati za vu udumā'a u lyungu aza o ulinga adama tsara a yuwaan yi ulinga."

10

*Yesu lyunguyi Kupanejere
(Mak. 3:13-19; Luk. 6:12-16)*

¹ Avu Yesu de ojoro a yi ubatā u ta, avu u ca le ucira o lo otoni a lima, avu a kambato aza o ubanakun na mba'lā suru gbaga.

² Aajiyia' a ufaru atsumā a kupa ne ejere'e ayi da Simo, za na a la'a tā reve yi na aala Bituru. Mawun mā anawu mā yi Andararawu aajiyia da fo, ne da fo Yakubu na Yahaya, olobo e re a Zabadi. ³ Filibu fo, obolo na Batalamawu, ne da fo Toma, ozo o ro waru ele da Matta za vu u'ushishi wu utafa,† na Yakubu ulobo wa Alfa, na Tadawu ele fo ajiya da a danaai. ⁴ Akapi gba ele da Simo, za

* ^{10:4} Ayi aala "Bakanani" to rocosu tsu vuma'a u tu nuuzuwa wa aci adama u kamba ama a yi.

na a tsu de Bakanani,* na Yahuza Iskariyoti, za na winai Yesu.

*Ulinga wa Kupanejere'e
(Mak. 6:7-13; Luk. 9:1-6)*

5 Ana Yesu lyunguyi Kupanejere'e,† apa ili i na u damma nle, "She i uwa ubata wa Atakpacit wan, waru she i uwa atsuma e ilyuci ya aza a Samariya wan. 6 Ubata wa aza a Isra'il da goon ya'a'yawa, adama a na a t gashi ikyon i na i puwayin. 7 Ni i 'yawa, i damma a na tsugono tsa zuva tsaa lapa tawa shi. 8 Aza o ubanakun i kambato le gbaga, i 'yasan aza a na a kuwai, nkutu waru i kambato le cece, yu utaq otoni a lima. Une'e u da i ushiyi, waru i ca pere. 9 She i fana ikebe,† ko zinariya, ko azurufa, ko ikebe vu rumushili wan. 10 She i taro tsan ko utugu u ro ko aatan ko aadanga wan. Ama a na yaa kambusa, ele fo a kamba du e ili i na i cigai.

11 "Ni i uwa a lyuci ko a malyuci, i zami vuma va afula i danu obolo na ayi hali i lyawa ubata'a. 12 Ni i uwa o u'wa'a, i casale avu i damma, 'Azo'wa, i dana na asuvu nden.' 13 Na ama a na a ri nden pe a usu du, i lyawa asuvu nden a du a danu ne ele. Agba na a usu du shi, asuvu nden a du o o'wo ya'a du. 14 Waru nu u'wa ko lyuci a 'yuwan a ushi du ko o poloo du atsuvu, i lyawa ubata'a, avu yi kakala mabutu ma ana ma du.† 15 Amayun a da maa dansaa du, o urana wu uge'etosu, Asula a ta la'a roco isa'an a tyo a ama o Sodom† na Gomora na ama a lyuci'il!"

*Yesu damma le ta addama o ta lo a tawa
(Mak. 13:9-13; Luk. 21:12-17)*

16 Reve Yesu lyuwa elime na adanshi, "N ta lyungusu du ana ikyon atsuma a nkerenkesu. I dana nu ugbozu tse iyo, agba i danu babu iwuya tsa muda. 17 I yuwan ugbozu, adama a na aza a na e reme du a ta lo, avu a 'yawato du ubata wa aza o uge'etosu, reve a zuwa a fusabu du atsuma a a'isa. 18 A ta 'yawato du a makakan me igwamna na ngono, adama a na yoo tono mu. U to o'wo du ure u na yaa damma le adama a va, waru i yuwan alajiyi atsuma o uvadi. 19 Mantsa ma na nanza reme ndu, she i dama adama e ili i na yaa damma ko cine yaa damma wan. A mantsa mo ndolo, Asula a ta ca du ili i na yaa damma. 20 Adanshi a na oo uta o una u du za da shi, ubata wa Ruhu va Dada du da woo uta a tyo ya'a du.

21 "Ama a ta wina muwun ma anawu n le, tsara o una le. Ne da fo nshawu maa yuwaan muwun n le. Waru muwun n 'yasan nshawu n le aci, adama a zuwa o

† 10:14 A mantsa mo ndolo, na vuma zakatsa mabutu ma atugu ko wu kala mabutu ma ana ma yi, ure u ro u da u na woo roco wu kasa ta aciyai na ama a lyuci ndolo. † 10:29 Danshi na a yuwayin ulinga pa nda na Tsuheleni ayi da "asariyon." Kalyuwu Ucuuduwi wi "Ikebe." ◊ 10:36 Mik. 7:6.

una le. 22 Ama suru a ta 'yuwan du adama a va. Amma aza a na a kabai asuvu atsuma o ucawu wo okolo e le a tyo o ukosu, Asula a ta wawa le. Na ama o songi du a lyuci ro, i lyawa yi i tyo a lyuci ro. 23 Amayun a da maa dansaa du, amu Mawun ma Vuma, n ta tawa kafu i kandaruwu ilyuci ya Isra'il suru.

24 "Mawun ma makaranta ma la'a manlu ma yi shi. Waru aagbashi a la'a zavu'wa va yi shi. 25 Ulobono ta mawun ma makaranta mo o'wo gashi manlu ma yi, aagbashi waru gashi zavu'wa va yi. Ana wo o'woi amu zagbain vu u'wa, e de mu ta Ba'alzabu,† mogono mo ottoni a lima, ele aza o u'wa a na a buwai e te de le na ala a na a la'ai ndolo uwuyanu!"

*She yu uwu wovon wan
(Luk. 12:2-7)*

26 Avu waru Yesu dammisa, "She yu uwu wovon wa ama o ndolo wan, adama a na ilu i na i ri usokowu suru gogo, a ta utaa yi a alanga e eteshe. 27 Atsuma e irumbu a da maa yuwsusan du adanshi, adu gba i damma yi atsuma e ekan. Ili i na a dammai na yemenu usokowu, i damma yi alanga e eteshe nu udyo zuva.

28 "She yu uwu wovon wa aza a na a cigai o una du wan. A ta gura una lipu du goon, agba aa gura una wuma u du shi. Amma yu uwu wovon wa Asula, za na aa gura una lipu na wuma a akina. 29 Ashe a tsu wina nnunu mutali n re kobo† ta shi? Agba ko za ta le aq kuwa babu urevu wa Dada du shi. 30 Asula e reve ta abunda a anji a na a ri a aci a du. 31 Adama o ndolo she yu uwu wovon wan. I la'a ta mutali tsugbain na abunda.

*I damma ama adama a Kristi
(Luk. 12:8-9)*

32 "Ni i roco ozo o ro adu aza a va a da, n ta damma Dada va na ri zuva adu otoni a va a da. 33 Amma ni i wasan mu, n ta damma Dada va za na ri zuva adu aza a va a da shi."

*Babu asuvu nden amma addama
(Luk. 12:51-53; Luk. 14:26-27)*

34 Avu Yesu lyuwa elime adansa, "She i yuwan majiyan n tawa a ta na asuvu nden atsuma o uvadi wan. N tawa na asuvu nden shi, agba matsun me pe'eni. 35 N tawa ta 'm bolo dada na mawun ma yi nlangi, usheli waru na mma va yi, jene na anawale.

36 N'yuwatan ma wu o u'wa wa wu u da oo uta!◊

37 "Aza a na a la'a cigai mbara n le, ko mukuci n le na amu, a rawa o toni mu shi.

Aza a na a la'a cigai olobo ne esheli e le na amu a rawa o toni mu shi.³⁸ Ni i 'yuwan a tara akpata a atsumalima reve i toni mu, yi ntsaa yoo o'wo ojoro a va shi.³⁹ Za na aa yuwusan adama a wuma wa yi, u ta lamba yi. Za na waru 'yuwain aciyayi adama a va u ta tsurā wuma'a."

*Asulā a tsu ca tā iliyinkapa
(Mak. 9:41)*

⁴⁰ Reve Yesu dammisa, "Za na ushi ndu, u ushi mu ta. Waru za na usu numu, u usu tā za na lyungu numu.⁴¹ Za na ushiyi vumavasula adama a na waa yuwusan adanshi a Asulā, Asulā a ta ca yi cu'un vi iliyinkapa i na waa ca vumavasula'a. Waru vuma na ushiyi vuma va abula adama a abula't a na u ri na ayi, u ta tsurā cu'un vi iliyinkapa yi za va abula.⁴² Vuma na cayi vuma tā na la'ai ukalamu atsuma a aza a na oo tono mu mini mo oso, adama a na vuma'a za na oo tono mu da, amayun vuma ndolo ta tsurā iliyinkapa."

11

*Yesu nā Yahaya za vu Urumbusu
(Luk. 7:18-35)*

¹ Ana Yesu kotoi a dansaa ojoro kupa ne ejere a yi ili i ndolo suru, avu u lyawa ubata'a, u karā a tyo e iliyuci ya Galili adama u yuwan uritosu na alajya.

² Yahaya za vu Urumbusu dana ta pe atsuma o u'wa wa ali, avu wu uwwa ili i na Kristi Zamawawa aa yuwusan. Avu u lyungu ojoro o ro a yi ubata wa Yesu.³ Reve e ece yi, "Avu dada za na tsoo purosul'u, ko tsu puro vuma ro?"

⁴ Avu u usule, "Yawai i damma Yahaya ili i na ye enei ni ili i na yu uwmai. ⁵ Nrumba me ene ta, akutsuma waru a ta mmalu, nkutu n kambā tā gbaga. Agulani a ta uwuwusa adanshi, akwakwā waru a kambā ta wuma, alambil fo a ta uwuwusa Alabari a Sa'anī. ⁶ Asulā a ta zuwaa aza a na a 'yuwan numu shi aba'un, adama e ili i na maa yuwusan."

⁷ Ana ojoro a Yahaya a karai, avu Yesu kara a adanshi a yi ubata wo obolo a ama. U damma, "Cu'un vuma ne da i 'yawai ye ene atsuma o ogozo? U rotso tā apumpu a na upepu waa jingadasa?⁸ Cu'un vuma ne da yu utai ye ene? Vuma na otoyer itana i sa'anī i da? Icu'un ya ama o ndolo o ukobu u mogono u da a tsu dana.⁹ Ili i ne yu utai ye ene? Ayi vumavasula da? Amayun ne dada, n ta dansaa du u la'a tā vumavasula.¹⁰ Asulā a yuwan tā adanshi a yi atsuma a Adanshi a Asulā:

'N tā lyungu malingata ma va elime a wu, tsara u fo'oo wu ure.'[◊]

¹¹ "N ta dansaa du, Yahaya za vu Urumbusu la'a ta ama a na a yuwain de wuma. Amma za na la'ai ukalamu atsuma o tsugonu tsa zuva u la'a yi ta.¹² Diga a mantsa ma na Yahaya tawai hali a tyo ana'an, tsugonu tsa zuva tsu ta lyuwusa elime nu ucira, waru ama a ta yuwusan ukadu lon tsara a uwa de.*¹³ Amasula suru nā Wilā a yuwan tā de adanshi o tsugonu tā Asulā hali a tyo a mantsa ma Yahaya.¹⁴ Ni i usu adanshi e le, Yahaya ayi dada Iliya, vumavasula na yaa pura'a.¹⁵ Za na ri na atsuvu, wu uwwa!

¹⁶ "Nye maa damma adama a ama o gogo? Nye i da o rotsoi? O rotso tā muwun n na n ri inden e eden, aza a na a tsu delei:

¹⁷ 'Tsi ivulaqā du tā aabulu,
agba i je'en shi!
Tsū cana tā ishipa yu ukwa,
agba i shon shi!'

¹⁸ "Ana Yahaya tawai, u yuwan tā akuli, waru u sowo ribina shi, reve a damma, 'U tā no otoni a lima!'¹⁹ Agba Mawun ma Vuma ma kandaruwa tā a lyuwusa nu u sowi, reve waru i damma, 'Vuma nda liwi da na sowi! Waru ayi i'utsa ya aza o u'ushishi wu utafa na aza o unusu a da.' Na ne suru a tsu reve tā ugbozu u tā mejoge a linga va yi."

*Yesu bāra ta aza a na a cayi okolo shi
(Luk. 10:13-15)*

²⁰ Atsuma e iliyuci i na Yesu yuwain linga va asalama va abunda a yi, ama a 'yuwan tā a kambā ubata wa Asulā. Wu uwwa uyo'o u le shi, reve u damma,²¹ "Woo yo'ono du shi, aza a Korasinu! Woo yo'ono aza a Besaida fo shi! Ni ili ya asalama i na n yuwaan du a shi a yuwan le atsuma a Taya nā Sida, a na ama e iliyuci'i a shi ta danu na akashi usukutu,[†] tsara o roco a lyawa tā nusu le!²² N ta dansaa du, o urana wu uge'etosu Asulā a ta la'a roco ama a Taya nā Sida isa'anī a na woo roco du.²³ Agba qdū, aza a Kafarnahum! I ciga tā a 'yasān du a tyo zuva? O'o! A ta vari du atsuma a akina! Nā a shi a yuwan ili ya asalama i na n yuwan atsuma a du atsuma o Sodom,[†] hali n gogo u shi tā a dana lo!²⁴ Agba n ta dansaa du, o urana wu uge'etosu, i ta la'a o'wo iliyali na ama o Sodom."

*Yesu ca ta ama wivuwun
(Luk. 10:21-22)*

²⁵ A mantsa mo ndolo Yesu damma tā, "Dada, Asulazuva a zuvat ni ida! N godyoo wu tā, adama a na vu rocoi aza a na koto e revei ili shi, ili i na vu sokoyi aza o uguru

◊ 11:10 Mal. 3:1. * 11:12 Ure u ro u na aa gura tsurā urevu wi idanshi i nda nā Tsuheleni ayi da, "Diga a mantsa ma na Yahaya tawai hali a tyo ana'an, ama a vama a ta yuwusan uvon nā tsugonu tā Asulā adama a tsurā yi nu ucira."

† 11:21 Ama Isra'ilā a tsu danu tā o okomo adama o roco atsumolangū.

na aza o urevu. ²⁶ Ee, Dada, ne da wu ntsaa nuwu vu yuwan!

²⁷ "Dada va ca mu ta ili suru. Ko za reve Mawu'un shi, she Dada goon. Waru ko za lo revei Dada'a shi, she Mawu'un goon, waru na aza a na Mawu'un u dangwai u damma.

²⁸ "Tawai ya'a va, suru ndu aza a na a kunai ni itana yu ume, n ta ca du wivuwun. ²⁹ I tara aagbalà e inan yi iluma a va, i rito e ekere a va, adama a na amu vuma kpaku da, za na tarai aciyayi ili i ro shi, i ta tsura wivuwun o okolo a du. ³⁰ Ayi aagbalà'a u ta vaan, itana i va waru a ri ume shi."

12

*Yesu Zagbain va Ashibi
(Mak. 2:23-28; Luk. 6:1-5)*

¹ Urana wa Ashibi,† Yesu obolo no ojoro a yi a batsasa ta atsuma a afumà e ishina. Ojoro'o a danà ta a uwuwusa ambulu, reve e teme a picirasa ishina na a tami. ² Ana Afarishi† e enei ne, avu a damma yi, "She ojoro a wu a yuwusan cu'un vi ili i nda wan! Wilà u putsaa ta a danà a kudusa ishina o urana wa Ashibi."

³ Reve u usu le, "Ireve ili i na Dàwuda na n'utsa ma yi ni yuwain, a mantsa ma na a uwuwai ambulu shi? ⁴ Ana u uwai o u'wa wa Asula, reve a tama opopofu a Wilà, ko na wo o'woi Wilà u putsaa le ta na aa tama.† Nan ganu† da goon a lyawai a tama opopofu'u. ⁵ Koto i denunà atsuma a Wilà wa Musa a na nan ganu a da a lyawai a linga atsuma a Aa'isamapada urana wa Ashibi shi? Agba ko za damma a nusan ta a kuda ta wilà wa Ashibi shi. ⁶ Amayun a da maa dansaa du, za ro ta pa za na la'ai Aa'isamapada'a! ⁷ Agba i shi e ge'eto aza a na a ri nu unusu shi, ni i shi i reve ucuduwu wa Adanshi a Asula a nda, 'A na yaa yuwaan mu kucci, u la'aa du ta ye ene iliiali yo ozo o ro.' ⁸ Adama a na amu, Mawun ma Vuma, Zagbain va Ashibi da."

*Yesu kambato ta ukere u vuma ro gbaga
(Mak. 3:1-6; Luk. 6:6-11)*

⁹ Avu Yesu 'yon, reve u uwa atsuma a aalisa' a na a ri lo zuzu. ¹⁰ Ana u uwai, avu u cina pe vuma no osowi o ukere. Afarishi a zuwusa ta esu tsara e reme Yesu nu unusu, avu e ece yi, "U lobono ta a yuwan ulinga wo opocino o urana wa Ashibi?"

¹¹ Reve u usu le, "Na vu ri na kyon, avu u riya atsuma o ooko'o o urana wa Ashibi, vee reme vu utaqi yi shi? Vu to utaqi yi. ¹² Ama a la'a ta ikyon, adama o ndolo wu ntsaa ta a yuwan ulinga u sa'ani o urana wa Ashibi."

¹³ Reve u damma vuma'a, "Canana ukere wa wu," Avu u canana, reve ukere'e u kamba gbaga gashi za ve ire. ¹⁴ Avu

Afarishi'i a kara, reve a dammulai cine aa yuwan tsara o una yi.

Yesu aagbashi a na Asula a dangwai

¹⁵ Yesu reve ta ifo6i i na Afarishi aa yuwusan, dada u lyawai ubqta'a. Ama na abunda o toni yi ta, reve u kambato ama a na a danai na banakun suru gbaga. ¹⁶ Agba u rono le ta atsuvu she a damma vuma ko zane da u ri wan. ¹⁷ U yuwan ta ne tsara u shiton ili i na Asula a dammai o una wa Ishaya vumavasula:

¹⁸ "Apa aagbashi a va, za na n dangwai. N ciga yi ta, waru u tsu yuwan ta ili i na yoo yo'onotosu mu okolo.

N ta zuwaa yi Ruhu va, waru u ta damma ama suru adama a a6ula a va.

¹⁹ Waa yuwan mawasan shi, waru waa yuwan adanshi ni yisaali shi, ko u yuwan adanshi nu ucira e re shi.

²⁰ Waa kuda aapumpu a na a ri ukànzushi, waru waq kimusa fitila na cigai makimaa shi.

Ne da waa lyuwa elime she ni isa'ani i lyuwaaci e iwuya.

²¹ Waru ama biti a ta zuwa okolo a ala a yi." □

Yesu na Ba'alzabu

(Mak. 3:20-30; Luk. 11:14-23)

²² Avu ama o ro a tawaq Yesu na vuma na danai irumbà, waru u tsu gura yuwan adanshi shi, adama a na u ta no otoni a lima. U kambato ta vuma'a gbaga, halì u gura yuwan adanshi reve waru u gura ene. ²³ Ama suru o o'wo ta a asalama avu a damma, "Vuma'a Mawun ma Dàwuda ma da? Ayi dada Zamawawa'a?"

²⁴ Ana Afarishi a uwuwai ne, reve a damma, "U lo ta otoni a lima nu ucira u na Ba'alzabu,† mogono mo otoni a lima ma ca niyi."

²⁵ Yesu reve ta majiyan me le, dada u damma nle, "Ida i na i ne'eshenlei aciyayi, reve o o'wo a langi vani le u ta riya. Waru lyuci ko ama o u'wa a na e ne'eshenlei aciyele, reve o o'wo a langi vani le a ta riya. ²⁶ Waru na Malef ma da moo utasaa Male, a ta dansa tsugono tsa yi tse ne'eshen tare, waru waq lapa riya shi! ²⁷ I damma ta a na n lo ta otoni a lima adama a na Ba'alzabu ca numu ucira n yuwan ne. To, zane cayi ojoro a du ucira o lo le? Ili i na ojoro a du aa yuwusan u roco ta amayun a da du shi! ²⁸ Amma gba na moo losu otoni a lima nu ucira u Ruhu va Asula, to, tsugono tsaa Asula tsaa ta pa atsuma a du.

²⁹ "Na vuma ciga u uwa atsuma o u'wa wu za vu ucira u yuwan wivu, u ciga u 'yuwan wu nlà ne'en za vu ucira'a. Ne da waa

◊ 12:7 Hos. 6:6. ◊ 12:21 Isha. 42:1-4.

yuwan ąvu u tsurę u yuwan wivu ątsumą o u'wa'a.

³⁰ "Za na aa kambusa mu shi, u ta tsurala ną amu. Za na waru aa yuwsan ulinga oboło ną ąmu shi, amayun u tą tsushu'un ną amu. ³¹ N ta dansaa dū, Ąsula a ta yuwaan ama a na a yuwayin ama unusu gafura, hali na aza a na aa yuwusaan Ąsula adanshi a vama. ³² Amma amayun Ąsula aa yuwaan aza a na a yuwayin Ruhu va Akiza adanshi a vama gafura shi. ³² Za na yuwaan adanshi a vama adama a Mawun ma Vumał a ta yuwaan yi gafura, amma za na yuwayin Ruhu va Akiza adanshi a vama, aa yuwaan yi gafura shi, ko gogo, ko a mantsa ma na maq tąwą."

*Udanga na muwun ma yi
(Luk. 6:43-45)*

³³ Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, "I ta gura damma ko cu'un vu udanga u ne u da, na cu'un muwun n na u matsain. Udanga u sa'anı, muwun n sa'anı n da u tsu matsan kuci, udanga u babu ulobonu gba shi, she muwun m babu ulobonu. ³⁴ Ądu apili! I ri ama a sa'anı shi, adama o ndolo cine yaa gura yuwan adanshi e ili i sa'anı? Vuma suru u tsu damma tą ili i na i ri pe atsuma o ookolo ą yi. ³⁵ Vuma va ąbulą u tsu utaq ta ni ili i sa'anı i na u zuwai o ookolo, za vu ulambu wą ąbulą waru e ili yu ulambu wą ąbulą a na u zuwai o ookolo pe da a tsu uta. ³⁶ N damma du, o urana wu uge'etosu i ta damma idanshi i vanvama i na i dammai suru. ³⁷ Adama a na ni i damma ili i sa'anı, Ąsula a ta damma i ri nu unusu shi. Amma ni i damma idanshi i vanvama, u ta damma i ta nu unusu."

Ama a pati tą Yesu yuwaan le ili ya asalama

(Mak. 8:11-12; Luk. 11:29-32)

³⁸ Reve, munlu n Wilę na Afarishi ą tawa ubatę wą Yesu, reve a damma, "Manlu, tsu ciga tą vu yuwan ulinga wa asalamał tse ene, tsarę u ca tsu iroci i na ubatę wą Ąsula da vu utai."

³⁹ Reve u usu le, "I ciga tą iroci adama a na ądu ama e iwuya ną ąza o ulambu wa ąbulą a da, agba yaa ca okolo shi! Amma iroci i na ąya tsurę ayi da iroci ya Yunanał vumavasula. ⁴⁰ Yunana dana tą atsuma a ątsuma a magula ma gbain hali ayin a ta'atsu. Ne da fo ąmu Mawun ma Vuma maa dana a aason hali ayin a ta'atsu. ⁴¹ O urana wu uge'etosu, ama a Ninivał e te isawan obolo na ądu ąvu e ge'eto du. Ana Yunana yuwaan alajiya, a vadalał tą a kamba ubatę wą Ąsula. Gogo vuma na la'ai Yunana tą pa. ⁴² Waru Egbere va Sheba fo u te isawan u ge'eto du. U yuwan tą mimalu ma

alanga, tsarę wu uwua ugbozu wą Sulemanu. ⁴³ Gogo gba za na la'ai Sulemanu tą pa."

*Ukambu wo otoni ą lima
(Luk. 11:24-26)*

⁴³ Yesu lyuwa tą elime na adanshi, "A damma vuma ro dana tą no otoni ą limał a tą goon. Reve otoni ą limał'ą wu uta ątsuma a vuma'a, u tsu gara tą ątsuma e ida bąta o u'yewu e izamu yu ubatę u na wee ivuwan, agba wąq tsura shi. ⁴⁴ Otoni ą lima'a u ta damma, 'N ta kamba o u'wa u na n lyawai.' Nu u kąmba, avu u cina u'wa'a babu ili. A rada yi tą, reve o o'woto yi cece. ⁴⁵ Avu wu uta reve u tławato otoni ą lima e cindere o ro aza a na a la'a niyi ucira, avu a uwa pe a dąnu. Vuma'a u tą dana ątsuma a addama a na a la'ai cine u dana ątsuma nu ufaru. Ili i na yaa cina ama e iwuya o gogo da nda."

*Mma na muwun ma anawu ma Yesu
(Mak. 3:31-35; Luk. 8:19-21)*

⁴⁶ Yesu a yuwusaan ama adanshi, avu mma vą yi ną muwun ma anawu ma yi n rawa. Reve e isawan a alanga ąvu a damma a yuwaan yi adanshi. ⁴⁷ Reve vuma ro yuwaan yi adanshi, "Mma vą wu ną muwun ma anawu ma wu a tą de a alanga a pura wu, a ciga tą a yuwan adanshi ną ąvu."

⁴⁸ Avu u usu, "Zane da mma vą? Nan zane da waru muwun ma anawu n vą?" ⁴⁹ Avu u sapi a tyo ubatę waaza a na oo tono yi reve u damma, "Apa nan mma vą ną muwun ma anawu n vą. ⁵⁰ Aza a na a yuwan tsutoni na Dada vą za na ri zuva, ele da mma vą na muwun ma anawu n vą mo olobo ne esheli."

13

*Iroci yi cimbi
(Mak. 4:1-9; Luk. 8:4-8)*

¹ Ątsuma a urana u ndolo, avu Yesu lyawa u'wa'a, avu u karę a tyo ą nge'en m mala, ubatę u na u danyui adama u yuwan uritosu. ² Obole a ama a na o bolotoi a dana tą abunda lon, hali u zuwa yu i uwa a wantsun, avu u danu pe, ama de a aagadfi.

³ Avu u roco le ili ną abunda ątsuma e iroci. Reve u damma, "A yuwan tą cimbi ro za na 'yawai mazaza me icu'un ątsuma o udfuma wą yi. ⁴ Ayi ątsuma a mazaza, avu ozo o ro o oco yi o ure, reve nnunu n tąwa n kąkađa le. ⁵ Reve ozo o ro o oco bąta a atali, ubatę u na u ri ną mąbula wa'a. Avu o uta babu usan, adama a na mąbula'a ma ri wa'a. ⁶ Ana urana u yuwaan, reve u kpanlato le, adama a na aralu e le a ri aru'un shi, avu e 'yewushi. ⁷ Ozo o ro gba o oco a awanda, avu awanda ą'yon, reve a gbagbala le. ⁸ Ozo o ro gba o oco a mąbula ma sa'anı, avu a kungwa a matsan ulobonu. Cu'un na cimbi'i u cu'waiń suru, ozo o ro a matsan tą mata'atsu mata'atsu, ozo o ro

kupotali-utali, ozo o ro ukpaku ukpaku. ⁹Za na ri na atsuvu, wu uwawa!"

Ili i na i zuwai Yesu tsuyuwan uritosu ni iroci

(Mak. 4:10-12; Luk. 8:9-10)

¹⁰Reve ojoro a yi e ece yi, "Nye i zuwai vaa yuwusaan ama adanshi ni iroci?"

¹¹Avu u usu le, "Adu da a dangwai tsara i reve ili yu usokowu i tsugono tsa zuva, agba ozo o ro e reve ili yu usokowu i nda shi. ¹²Za na ri ni ili, ayi da aa dashi yi lon, waru za na ri ni ili shi, wa'a na u ri na ayi, a ta ushi yi i da. ¹³Ili i na i zuwai n tsu yuwusaan le adanshi ni iroci ayi da:

'A ta kalyuwa, agba ee ene shi,
a ta zuwa atsuvu, agba aa uwwa ko a tsura urevu shi.'

¹⁴"Adanshi a Asula a shiwan ta, cine Ishaya yumavasula dammai:

'Ama a ta uwwa adanshi a va,
agba ee reve ili i na maa dansa shi.
E te eneshe ili i na maa yuwusan,
agba urevu wa yi u ta puwan le.

¹⁵Adama a na ama a nda a gbama ta okolo,
waru atsuvu e le a ula ta,
waru a kpato ta esu,
adama o ndolo ee ene shi,
waru atsuvu e le aa uwwa shi,
okolo e le aa tsura urevu shi,
waru aa kamba ubata u va, tsara n kambato
le gbagba shi.'¹⁶

¹⁶"Amma Asula a zuwaa du ta aba'un, adama a na esu a du e te ene waru atsuvu a du a ta uwawa! ¹⁷Amasula na abunda na ama a sa'ani a dana ta a maluwa tsara e ene ili i na yee inda, tsara waru a uwwa ili i na yaa uwuwusa. Amma n damma du e ene shi, waru a uwwa shi.

Yesu cuuduwa ta iroci yi icu'u'un

(Mak. 4:13-20; Luk. 8:11-15)

¹⁸"Zuwai atsuvu, adama i tsura ucuduwu wi iroci yi cimbi li. ¹⁹Icu'un i na yo ocoi a nge'en mu ure, ele da ama a na a uwawai adanshi o tsugono tsa Asula, agba a tsura urevu wa yi shi. Avu za wuya tawa, reve u usa adanshi'i atsuma o okolo e le. ²⁰Icu'un i na yo ocoi bat a atali, ele da aza a na a ushiyi adanshi'i na mazang a babu usan. ²¹Agba a ri na aralu a aru'un shi, adama o ndolo a jima shi. Ana nden mu uvadi n sufuwai, ko adanshi'i a zuwa nle a addama, avu a riya. ²²Aza a na o ocoi a awanda, ele da ama a na a uwawai adanshi'i, reve a uwa atsuma atsumalima o uvadi u nda, reve waru icigi i na oo o'wo nu utsuru wu lumale. Reve a gbagbala adanshi'i a putsaa le a bala. ²³Aza a na o ocoi a mabula ma sa'an, ele da ama a na a uwawai adanshi'i, avu a tsura urevu wa adanshi'i. Cu'un vuma

ndolo tsu matsan ta ulobonu, mantsa mo ro gba shi, mata'atsu mata'atsu, mantsa mo ro gba kupotali-utali, mantsa mo ro ukpaku ukpaku."

Iroci ye ewenwele

²⁴Ayu Yesu yuwaan le iroci i ro: "Tsugono tsa zuva tsu ta ne tsunda: Cimbi ro zaza ta icu'un i sa'ani atsuma o udum a wa yi.

²⁵Na ayin, mantsa ma na ama a lantsai suru, avu ma'yuwatan ma yi ma 'yawa u cu'waan yi ewenwele atsuma e iwele reve u kara. ²⁶Ana iwele'e i farai a kungusa tsara a matsan, reve fo ewenwele'e a kungwa obolo ne ele. ²⁷Reve agbashi a vuma'a q tawa ubata wa yi avu a damma yi, 'Vu cu'wan ta icu'un i sa'ani o udum a wa wu. Te da ewenwele o utai?'

²⁸"Reve u usu, 'Ma'yuwatan ma da ma cu'wain ewenwele'e.'

"Reve e ece yi, 'Vu ciga tsu ta tsu mula ewenwele'e?'

²⁹"Avu u usu, 'O'o, adama a na na yi mula ewenwele'e gogo, i ta mula iwele fo. ³⁰Lyawai iwele'e a kungwa obolo, hali a tyo a mantsa me ikani. Reve n damma aza a zamalinga: Bolotoi ewenwele'e ubata u ta ne'en, avu yi nl a le tsara i kulato le. Avu i boloto iwele'e i tawa to le o mopon ma va.'

Iroci yi icu'un i na i la'ai ukalamu
(Mak. 4:30-32; Luk. 13:18-19)

³¹Ayu Yesu dammisa le iroci i ro, u damma, "Apa cine tsugono tsa zuva tsu ri: Vuma ro tara ta oroci a su'wan'uri,* reve u cu'wan yi atsuma o udum a wa yi. ³²Ayi da cu'un na la'ai ukalamu atsuma e icu'un, agba nu u kungwa, u tsu la'a ta olopu biti mgbain. U tso o'wo ta abajini o udanga, hali nnunu n tawa n yuwan de nkinda e eten a yi."

Iroci i wolilo

(Luk. 13:20-21)

³³Ayu Yesu yuwusaan le iroci i ro, "Apa a nda cine tsugono tsa zuva tsu ri: Ka tsu tara ta wolilo! avu u jambara yi a yira atsuma e meretsu, she nu u jambara yi suru suru, avu u tsutsu."

Yesu yuwsan t a iroci
(Mak. 4:33-34)

³⁴Yesu yuwusan ta adanshi ni iroci adama u damma obolo a ama ili i nda suru. U tsu damma le ili i ro babu na u yuwin adanshi ni iroci shi. ³⁵U yuwan ta ne tsara u shiton ili i na yuvalasula dammai, "Nta yuwaan du adanshi ni iroci.

N ta damma ili i na i ri usokowu diga a mantsa ma na Asula a yuwin uvadi."◊

Yesu cuuduwa ta iroci ye ewenwele

◊ 13:15 Isha. 6:9-10. * 13:31 Ayi da cu'un na a tsu de musta. ◊ 13:35 Ica 78:2.

³⁶ Ana Yesu lyawai obolo a ama'a, avu u uwa atsuma o u'wa, reve ojoro a yi a tawa ubata wā yi avu a damma, "Damma tsu urevu wi iroci ye ewenwele atsuma o uduma'a."

³⁷ Reve u usu le, "Za na zazai icu'un i sa'an'i ayi da Mawun ma Vuma.³⁸ Udimu waru gba ayi da uvadi. Ele icu'un i sa'an'i ele da ama a na a ri ozo o tsugon'o. Ele gba icu'un ye ewenwele ele da aza a na o utai ubata wu za wuya.³⁹ Ma'yuwatan ma na ma zaza nle ayi da Mekerenkesu. Mantsa me ikani ayi ukosu wu uvadi. Aza a zamalinga a na oo boloto le, ele da nlingata ma Asula.

⁴⁰ "O tsu boloto ta ewenwele avu a kulato. Ne da woo o'wo a mantsa mo ukosu.⁴¹ Amu Mawun ma Vuma, n ta lyungu nlingata n va, a ta tawa ili i na i tsu zuwa unusu suru atsuma o tsugono tsq va, waru na aza a na aa yuwusan iwuya suru.⁴² A ta vari le atsuma a aakari a na a ri tapu na akina a na a ri usuduwl lon, ubata u na ama a dan a shosun na a lumi anga e le na mbala.⁴³ Ele gba ama a abula a te ikana gashi urana o tsugono tsa Dada le. Za na ri na atsuvu, wu uwua!"

Iroci yuuzuwa yuusokowu

⁴⁴ Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, "Apa cine tsugono tsa zuva tsq ri: Vuma ro tsura tauzuwa u na vuma ro sokoi atsuma o uduma. Avu wu palisa yi. U yuwan ta mazanga avu u'yawa wina ili i na u ri na ayi suru, avu u kambu Nazara.

Iroci yi iyed'i yi ikebe

⁴⁵ "Waru, apa cine tsugono tsa zuva tsq ri: Za va atsulu na awina ro te izami yi iyedi yi ikebe.⁴⁶ Nu u tsura za na la'ai ulobonu, reve u'yawa wina ili i na u ri na ayi suru tsara u tsula uduma'a.

Iroci yi igolo

⁴⁷ "Waru, apa cine tsugono tsa zuva tsq ri: Aza e mereme ma mugula n ro a vari ta igolo i le atsuma a mala, avu e reme mugula icu'un icu'un.⁴⁸ Ana igolo'o i shiwain, avu o rono yi o uta a alanga, reve a danu tsara a kakasa mugula'a. Mugula n sa'an'i avu a zuwa le atsuma a aasa'atsu, aza a na a ri ulobonu shi gba, o oco le.⁴⁹ Ne da woo o'wo mantsa mo ukosu. Nlingata n ta tawa a kakasa aza e iwuya atsuma a ama a abula.⁵⁰ Nlingata'a n ta vari aza e iwuya atsuma a aakari a na a ri tapu na akina a na a ri usuduwl lon, ubata u na ama a dan a shosun na a lumi anga na mbala."

Akuci nuuzuwa u sa'avu

⁵¹ Avu Yesu ece le, "I gura ta reve ili i nda suru?"

Reve a usu, "Ee, tsu tsura ta urevu wā yi."

⁵² Reve u damma le, "Manlu ma wilā ma na suru ma tsurai urevu u tsugono tsa zuva u rotso ta vuma na oo utasu akuci nuuzuwa u sa'avu a alanga atsuma o mopon."

Ama a Nazara a yuwin Yesu

(Mak. 6:1-6; Luk. 4:16-30)

⁵³ Ana Yesu kotoi adansa iroci i nda, avu u lyawa ubata'a.⁵⁴ Reve u kambu Nazara, lyuci na u kungwai. Ana u yuwin uritosu de atsuma a aa'isa,⁵⁵ ama suru a yuwan ta asalama avu a damma, "Te da u tsurai ugbozu nu ucira u na waa yuwanusun ili ya asalama i nda?⁵⁶ Ayi mawun ma za vu ushe'en ma da. Merif da mma va yi, waru muwun ma anawu ma yi ele da, Yakubu, na Isuhu, na Simo na Yahuza.⁵⁷ Muwun ma anawu me esheli ma yi suru a ta pa obolo na atsu. Cine tsda waa gura yuwan ulinga u nda suru?"⁵⁸ Adama o ndolo ugbozu u le u danu na ayi shi, avu a 'yuwan yi.

Reve gba u damma le, "Vumavasula ri na tsugbain a lyuci no o u'wa wā yi shi, she a lyuci ro."

⁵⁸ Adama o ndolo, u gura yuwan ili ya asalama ya abunda a lyuci va yi shi, adama a na a ri nu ucawu wo okolo shi.

14

Ukwā wa Yahaya za vu Urumbusu

(Mak. 6:14-29; Luk. 9:7-9)

¹ A mantsa mo ndolo, Hiridu Antiba, mogono ma Galili, ma uwua ta adama e Yesu.² Avu u damma agbashi a yi, "Yesu Yahaya za vu Urumbusu da, za na a 'yasain atsuma a akwakwa. Ayi da i zuwai waa yuwanusun cu'n vi ili ya asalama a nda."

³⁻⁴ Kafu mantsa ma nda, Hiridu usa ta Hiridiya ayi ubuwu ka mawun ma anawu ma yi Filibu. Yahaya ta dansaa yi ta, "U ri ulobonu vu zuwa Hiridiya shi!" Reve u zuwa e reme Yahaya a nlā yi, avu a zuwa yi atsuma o u'wa wa ali.⁵ U shi ta u ciga wu una yi, agba wu uwuwusa ta wovon wa ama, adama a na a usu ta Yahaya vumavasula da.

⁶ Ana a cuwusan nu urana u na a matsain Hiridu, avu usheli wa Hiridiya u je'een Hiridu obolo no omocin a yi, avu u zuwa okolo a yi o yo'ono.⁷ Reve u kucina na waa ca yi ili i na u ciga biti.⁸ Avu mma vu usheli'i u damma yi u damma, "N ciga ta aaci a Yahaya za vu Urumbusu a mapara ma nda!"⁹ Avu mogono'o u yuwan shinreve vi ili i na u dammai. Agba u ciga u 'yasain nzuulai n na u yuwin a makakan mo omocin a yi shi. Avu u damma asoja a yi,¹⁰ a'yawa o'u'wa wa ali o kodo aaci a Yahaya za vu Urumbusu.¹¹ Avu a tawa a na aaci'i a mapara avu a ca usheli'i, avu usheli'i u 'yawa a mma va yi.¹² Reve ojoro a Yahaya a tawa a tara lipu va yi a cido. Avu a 'yawa a kambuwā Yesu ili i na i farai.

*Yesu lyuwato tā ama ukpukukupa uton
(Mak. 6:30-44; Luk. 9:10-17; Yah. 6:1-14)*

¹³ Ana Yesu uwawai alabari o ndolo, reve u uwa a wantsun, ḥvu u kara a tyo o una tsāra u dāna ayi a nde'en. Agba ana obolo a ama'a u uwawai ne, reve o toni yi nā mmalu o tono nge'en m mala. ¹⁴ Ana u rawai, ḥvu u cina abajini o obolo a ama a pura yi. Reve we ene le iliyali, ḥvu u kāmbato aza a na a danai ubanakun suru gbaga.

¹⁵ Urana a zama mariyaa, ḥvu ojoro a yi a tāwā ubāta wa yi ḥvu a damma, "Urana u koto tā, ubāta u nda gba ogozo a da. Damma ama'a e bete'we, tsāra a 'yawā a mulyuci a tsulaa aciyele iliyalya a lyuwa."

¹⁶ Reve u usu le, "Ili yi lo i na yaa zuwa le a kara shi. I 'yawā i ca le iliyalya a lyuwa."

¹⁷ ḥvu a damma yi, "Opopofu o ton a da tsu ri ne ele nā mugula n re goon."

¹⁸ Reve u damma le, "Tāwāa numu no opopofu'u nā mugula'a." ¹⁹ ḥvu u damma ama'a a dānu a anlya. ḥvu u tara opopofu o to'on nā mugula n re'e, ḥvu u kālyuwa zuva, reve u godyoo Asulā adama e iliyalya. Reve u ne'eshen opopofu'u, ḥvu u ca ojoro a yi, reve ele a ca ama. ²⁰ Ama suru a lyuwa ta hali a cuwan. Reve ojoro'o o shiton asaka kupa ne ejere na akapi e iliyalya i na i buwai. ²¹ Ali a na a lyuawai iliyalya i ndolo a ta rawa ali ukpukukupa uton (5,000), e kece amaci nā muwun shi.

Yesu wala tā q mini

(Mak. 6:45-52; Yah. 6:15-21)

²² ḥvu Yesu dammushi ojoro a yi a uwa a wantsun tsāra a kara elime a yi upasalai u mala. U dāna ta lo tsāra u lyawa ama a kāmba a 'wa le. ²³ Ana u lyawa nle a kāra'i a 'wa, reve u kara a 'yawā a agadi na aciyayi tsāra u yuwan avasa. Ayin a da a dānai, ḥvu gba u dāna de ayi a nde'en.

²⁴ A matsan mo ndolo, wantsun wo ojoro a yi u dāna tā e memere ma mala'a, waru upepu wu ucira u 'yon ta. ²⁵ Nā wasasa, ḥvu u tāwā ubāta u le a mmalu zuva mini. ²⁶ Ana e ene niyi a mmalu zuva mini tsundolo, a uwwa tā wovon. ḥvu a saala nā wovon, "Yimodi i da!"

²⁷ Reve u yuwushin nle adanshi, u damma, "U rawa tā ne, n tā pa! She yu uwwa wovon wan."

²⁸ ḥvu Bituru damma, "Zagbain, nā ḥvu da mayun, damma mu n tāwā ya'a wu zuva mini ma nda."

²⁹ Reve u damma yi, "Tāwā."

៥ ḥvu Bituru lyawa wantsun, ḥvu u kara a mmalu zuva mini a tyo ubāta wa Yesu. ³⁰ Amma ana Bituru enei upepu ni ikeudu i mala, ḥvu wu uwwa wovon dāda u temei

malifaa. Dada u saalai, "Zagbain, wawa mu!"

³¹ ḥvu Yesu cananashi ukere wa yi ḥvu u reme yi. ḥvu u damma yi, "Vu tā nu ucawu wo okolo ke'en. Nye i zuwai okolo a wu a kudai?"

³² Ana a uwai atsumā a wantsu'un, reve upepu'u u von kwin. ³³ Dada aza a na a danai pe a wantsu'un a yuwayin Yesu aganda adansa, "Amayun ḥvu da Mawun ma Asula."

*Yesu ca ta ama a Janisara lafiya
(Mak. 6:53-56)*

³⁴ A pasalai tā mala'a ḥvu a tyo e ida ya Janisara. ³⁵ Ana ama a na a ri pe e revei Yesu da, ḥvu a damma ama suru a na Yesu tāwā tā. ḥvu a tāwāa yi na aza a na a ri nu ubanakun icu'un icu'un. ³⁶ Reve a pati yi tsāra u lyawa aza a na a ri nu ubanakun a ju'wan nge'en mu utugu ma yi. Reve aza a na a ju'wāin suru a kamba gbaga.

15

*Iyuwan tsutoni na Wilā wa Asula
(Mak. 7:1-13)*

¹ Reve Afarishi o ro nā munlu n Wilā mu uta de Urishelima, ḥvu a tāwā ubāta wa Yesu reve e ece yi, ² "Nye i zuwai ojoro a wu oo tono ili i na nkaya n tsu n roco ntsu tsu yuwan shi? Ko ekere e le a tsu sa'a kafu a lyuwa iliyalya o ure u na wu ntsayi shi."

³ Reve u usu le, "Nye i zuwai yoo tonishi ili i na Asulā a dammai shi, reve i uwa o tono uritosu wa aciyadu? ⁴ Asulā a damma tā, 'Vu yuwanan dada va wu nā mma va wu tsutoni,' waru, 'Za na isulai dada va yi ko mma va yi, a to una yi.' ⁵ Adū gba i to ritosu a na na vuma ri ni ili i na waa kambaa dada va yi ko mma va yi, reve u damma 'Ayi nda za va Asulā da,' ⁶ to, a ri na a ca dada le ill'i shi. I 'yuwan tā ili i na Asulā a dammai adama a agadu a dū. ⁷ Adū aza e ikpa'a! Ishaya vumavāsula yuwan tā mejegē ana u danai Asulā a damma tā:

⁸ 'Ama a nda a ta casu mu tsugbain a nā le goon,

okolo e le gba alanga a da a ri nā amu.

⁹ Aganda a na a ya yuwsaan mu ili ya aṣula i da shi.

Ili i na oo ritosu ili i ro i da shi, agba uritosu wa ama u da.' ⁸

*Ili i na i tsu lungusa vuma
(Mak. 7:14-23)*

¹⁰ Reve Yesu dewishes obolo a ama'a, ḥvu u damma le, "I polo atsuvu yu uwwa, ḥvu i reve ili i maa dansa. ¹¹ Ili i na i tsu uwa atsumā a vuma, ayi da u tsu lungusa yi shi. Amma ili i na i tsu uta o unā wa yi, ayi da u tsu lungusa yi."

៥ 15:4 Mt. 20:12; Mt. 21:17. ḅ 15:9 Isha. 29:13.

¹² Dada ojoro a yi a tawai ubata wa yi, avu a damma, "Vu reve ta a na vi isulai Afarishi na adanshi a na vu yuwait?"

¹³ Avu u usu, "Ili i na Dada va va zuva cu'wain shi, suru a ta mulu yi diga a aralu a yi suru." ¹⁴ I tonoo Afarishi o ndolo wan! Ele a ta ana nrumbu n na moo ronuso nrumbu n ro, waru suru nle a ta riya a aqakari."

¹⁵ Avu Bituru usu, "Nye da vaa dansa ana vu yuwait adanshi adama e ili i na i tsu lungusa vuma?"

¹⁶ Reve Yesu usu, "Hali n gogo koto vu reve ili i maa dansa shi?" ¹⁷ Amayun a da, suru ilyalya i na i tsu uwa o una, u tsu kara ta a tyo a aqsumu, reve wu uta. ¹⁸ Amma adanshi a vama a na a tsu uta o una u tsu uta ta diga o okolo. Waru ele dada ili i na i tsu lungusa vuma. ¹⁹ Atsumu o okolo a da majiyan me iwuya na mona ma tsu uta, pe da waru tsipere ne open a tsu uta, na wivu na adanshi a vama a aci a ama o ro. ²⁰ Ele nda ele da a tsu lungusa za. Alya babu sa'a ekere, u tsu lungusa vuma shi."

*Yesu kambai Takpacu vu ka
(Mak. 7:24-30)*

²¹ Avu Yesu lyawa ubata'a u kambu a mbang'a ma Taya na Sida. ²² Ana u rawai, avu ka ro Takpacu* za na ri na nden pe, u tawa ya'a yi, avu u saala, "Zagbain, Mawun ma Dawuda, kalyuwu iliyali i va! Usheli u va u to sowuso atsumalima no otoni a lima."

²³ Agba Yesu damma yi ili i ro shi. Dada ojoro a yi a tawai ya'a yi, reve a pati yi, "Damma ka ndolo u kara. U to tono tsu na yisaali."

²⁴ Reve u usu u damma, "A lyungu mu ta ubata wa aza a Isra'il goon! A ta gashi obolo e ikyon a na a puwa'in."

²⁵ Reve ka'a u rawa ubata wa Yesu, avu u kadaato u damma, "Zagbain, vu kamba mu!"

²⁶ Avu u usu, "U lobono a tara ilyalya i muwun, reve a ca musan shi."

²⁷ Avu ka'a u damma, "Ne da, Zagbain, agba ko musan n tsu lyuwa ta mubishi n na maq'riyisa diga a mapara ma za na zuwa niyi."

²⁸ Dada Yesu usu niyi, "Avu ka na cayi okolo lon da! N ta yuwaan wu ili i na vu patiyi." A mantsa'a gan, reve usheli wa yi wo o'wo gbaga.

*Yesu kambato ta ama a abunda gbaga
(Mak. 7:31-37)*

²⁹ Reve Yesu lyawa de, reve u kambu a nge'en m Mala ma Galili. Reve u kumba a aagadi u danu. ³⁰ Dada obolo a ama a abunda a tawai, avu a tawai na akutsuma na nrumbu, a tawai ta waru na aza a na a ri no osowi a lipu, obolo na aza a na a tsu gura yuwan adanshi shi, na ama a na a ri

na banakun icu'un icu'un. Avu a zuwa le a makakan ma yi, reve u kambato le gbaga suru. ³¹ Ama suru a yuwan ta asalama ni ili i na e enei a uwai waru. Ama a na a shi a tsu yuwan adanshi shi, reve a uwa adanshi gogo. Osowi a lipu o o'wo ta gbaga, akutsuma waru a wala, nrumbu waru me ene ure. Ama suru a uwa ta a ciabalasa Asula a aza a Isra'il.

Yesu lyuwato ta ama ukpukukupa unashi

(Mak. 8:1-10)

³² Avu Yesu de ojoro a yi, reve u damma le, "Me ene ta iliyali ya ama a nda. O to obolo na amu hali rana ta'atsu, agba a ri ni ili i na aa lyuwa shi. Agba n ciga n zuwa a kara na ambulu shi. A ta takalyuwu o ure a tyo o u'wa."

³³ Avu ojoro a yi a usu, "Ubata u nda u rotso ta ogozo. Te da tsaq tsurq ilyalya i na yaa rawa lyuwato cu'un vo obolo a nda?"

³⁴ Avu we ece le, "Opopofu a yan a da i ri ne ele?"

Avu a usu, "Aza e cindere, na mugula meketeci."

³⁵ Avu Yesu damma ama'a a danu e ida. ³⁶ Reve u tara opopofu e cindere'e na mugula'a avu u godyoo Asula. Reve u ne'eshen ilyalya'a u ca ojoro a yi, reve a ca ama'a. ³⁷ Ama'a suru a lyuwa ta hali a cuwan. Reve ojoro a yi o shiton asaka a gbagbain e cindere na akapi a na a buwai. ³⁸ Ali goon aza a na a lyuwi ilyalya'a, babu na amaci na muwun, a ta rawa ama ukpukukupa unashi (4,000). ³⁹ Ana Yesu dammai ama'a a kara, dada u uwai a wantsun reve u pasalai mala'a. Reve a rawa e ida zuzu na Magada.

16

*Azagbain a cigai e ene ili ya asalama
(Mak. 8:11-13; Luk. 12:54-56)*

¹ Avu Afarishi na aza a Sadukiya a tawa ubata wa Yesu a lyungwa yi adama e reme yi nu unusu, dada a damma niyi u yuwaan le ili ya asalama, adama u roco Asula a usu ta ili i na waa yuwanus.

² Reve gba Yesu usu, "Nu urana u ri a mariyaa, i tsu damma ta 'Alanzu o to lobono adama a na zuva ri saan na wunla, reve i damma, 'O to ro'o.' I tse ene ta iroci i nda zuva, reve i reve ili i na oo rocosu. Agba ne da fo, i te inda ili i na maa yuwanus gogo, waru i reve ili i na oo rocosu shi. ⁴ Ama e iwuya na aza o ulambu wa qabula a zami ta a yuwaan le iroci ya asalama, agba moo roco le shi, she iroci ya Yunana' vumavasula." Reve Yesu lyawa le lo avu u kara.

* **15:22** Ka'a za va Ka'anu da, ayi waru za va Isra'il da shi.

*Iyuwan ugbozu na munlu me epen
(Mak. 8:14-21)*

⁵ Ana ojoro e Yesu a pasai mala'a a tyo a mbang'a n ndede, reve e icina a na aa tara opopofu. ⁶ Reve Yesu damma le, "I yuwan ugbozu! I danq a ufobu adama o wolilo wa Afarishi na aza a Sadukiya."

⁷ Avu ojoro'o a yuwan adanshi vani le, avu a damma, "U ta dansa ne adama a na tsu tawayi na ko oopopofu shi."

⁸ Ana Yesu revei ili i na aa dansa, dada we ece nle, "Nye i zuwai i ri a ndammulai adama a na i ri no oopopofu shi? Ucawu wo okolo a du wa'a da. ⁹ Hali n gogo koto i reve shi? I cuwan no oopopofu o ton a na a lyuwatoi ali ukpukukupa uto'on (5,000) shi? Waru i cuwan i shiton t̄ asaka a abunda na akapi a na a pasai shi? ¹⁰ Waru oopopofu e cindere a na a lyuwatoi ali ukpukukupa unashi (4,000) gba? Asaka a gbagbain a yan da i shityoin? ¹¹ Adama a nye i gura revei a na maa yuwsaan fu adanshi adama o oopopofu shi? N ta dansaa du i yuwan ugbozu na wolilo wa Afarishi na aza a Sadukiya." ¹² Dada e revei waa yuwsaan le adanshi a yuwan ugbozu na wolito ko oopopofu shi, amma adama o uritosu we epen wa Afarishi na aza a Sadukiya.

*Bituru dammai Yesu Zamawawa dada
(Mak. 8:27-30; Luk. 9:18-21)*

¹³ Yesu no ojoro a yi atsumā a mmalua, ana a rawai zuzu na mbang'a ma Kasariya Filibi, avu we ece le, "Zane da ama a tarasa Mawun ma Vuma?"

¹⁴ Avu a usu, "Ozo o ro a damma, avu Yaha za vu Urumbusua da, ozo o ro gba a damma avu Iliya da, ozo o ro waru a damma avu Irimiyat da, ko gba shi vuma ta atsuma a amasula a da."

¹⁵ Reve we ece le, "Adu gba, zane da yaa tarasa mu?"

¹⁶ Reve Simo za na a tsu de Bituru usu, "Avu da Zamawawa,† Mawun ma Asula za na tsu ca wuma."

¹⁷ Reve Yesu usu, "Avu za va aba'un da, Bituru mawun ma Yahaya,*† adama a na ko vuma roco wu ili i nda shi. Dada va na ri zuva da roco nuwu ko zane da n ri. ¹⁸ Adama o ndolo n ta de wu Bituru, za na urevu wa yi u da 'Aatali.' Waru a aatali a nda a da maa suwa aqil'a a aza e Itonit a va, agba ucira wu ukwaa waa la'a ucira wa yi shi. ¹⁹ N ta ca wu mkpatu'utsu n tsugonu tsa zuva. Ili i na biti vu kpatu'wai pa o uvadi shi, Asula fo waq'usu u kpatu'wai le shi. Waru ili i na vu kpatu'wai pa o uvadi u nda, ele fo Asula a ta kpatu'wai le." ²⁰ Reve Yesu rono ojoro a yi atsuwū she a damma nanza a na ayi dada Zamawawa'a wan.

*Yesu yuwan t̄ adanshi o ukwa wa yi
(Mak. 8:31-9:1; Luk. 9:22-27)*

²¹ Diga a mantsa'a a 'yawa, reve Yesu teme a dansaa ojoro a yi ili i na yaa cina yi. Avu u damma, "Na n ciga na n yuwan n 'yawa Urihelima ubata u na azagbain e ida, nan ganu a gbagbain na munlu n Wilā n ri. A ta ca mu atsumalimā lon. A to una mu, agba na a yuwan rana ta'atsu, Asula a ta 'yasān mu."

²² Reve Bituru de yi a tyo a nge'en, avu u damma yi u lyawa a dansa ne. U damma, "Asula aya lyawa ili i indolo i fara na avu shi, Zagbain!"

²³ Reve Yesu vadala ubata wa yi reve u damma yi, "Male, vu buwa mu ure! Vu ta gesheshe ili i na Asula a zuwaa numu n yuwan, adama a na majiyan ma wu za vuma da, agba u ri ununa Asula aa yuwsusan shi."

²⁴ Reve u damma ojoro a yi, "Za na suru cigai u kuru mu, she nu u 'yuwan aciyayi suru suru. Nu u ciga u 'yuwan u tara akpata a atsumalimā a yi reve u kuru mu. ²⁵ Adama a na za na cigai u wawa wuma wa yi, u ta lamba yi, amma za na lambai wuma wa yi adama a va, u ta tsurā yi. ²⁶ Nye i da vuma aa muna nu u tsurā uvadi u nda suru, reve u lamba wuma wa yi? Vuma aa gura tsupat adama u tsurisa wuma wa yi shi, ko ke'en. ²⁷ Adama a na amu, Mawun ma Vuma, n ta tāwa na tsugbain tsa Dada va obolo na nlingata ma yi, avu n ge'eto ama suru ununa a yuwin ili biti. ²⁸ Amayun a da maa dansaa du, ozo o ro atsumā a du a na i ri pa nda mishin gogo, yaq'kuwa shi, she na ye ene mu, Mawun ma Vuma, a tāwa atsuma o tsugono tsā va."

17

*Lipu va Yesu vadai
(Mak. 9:2-13; Luk. 9:28-36)*

¹ Ana a yuwin ayin a tāli, reve Yesu dangwa Bituru na Yakubu na mawun ma anawu ma yi Yahaya. Reve a 'yawa a kumba masasan mo uga'an ubata una a danai goon le. ² Ele a kanla, dada oroci e Yesu a vadai suru suru. Urewesu wa yi e ikanasa ana urana, atugu a yi waru a kambā u'uri puwu ana ekan. ³ Reve Musa† na Iliya o utushi, reve a uwa adanshi na Yesu.

⁴ Reve Bituru damma yi, "Zagbain, u lobono ta a na tsu ri pa! Lyawa tsu yuwan ogodo a ta'atsu pa, za ta za va wu, za ta za va Musa, za ta za va Iliya."

⁵ Ayi ubuwu a adanshi, reve eleshe e ekan a tāwa u pupala le. Avu udyo wu uta pe e eleshe'e u damma, "Ayi nda Mawun ma va da, za na n cigai, n ta uwuwsa uyo'o wa yi lon. Yu uwu yi!"

* 16:17 Aala a Yahaya ayi da Yunana na Tsuyahuda.

⁶ Ana ojoro'o a uwai udyo'o, reve a uwai wovon lon hali a riya makpaşa.
⁷ Dada Yesu rawai reve u ju'wan le. Avu u damma, "Yoyin, she yu uwai wovon wan!" ⁸ Dada a yasañ aci a kalyuwai, agba e ene za ro shi, she Yesu.

⁹ Ele a macipaa a masasa'an, reve u damma le, "She i damma nanza ili i na ye enei wan, she na a yasañ mu, amu Mawun ma Vuma atsuma a akwakwa."

¹⁰ Reve ojoro'o e ece yi, "O una wu nye munlu n Wila n dammai a na Iliya da a fara tawa kafu Zamawawa tawa?"

¹¹ Reve u damma le, "Amayun a da Iliya ta tawa u fobo ili biti. ¹² Agba amayun, Iliya tawa ta de. Agba ama e reve a na ayi da shi, reve a yuwaan yi ununa a cigai. Aa jima shi, ne da fo aa zuwa Mawun ma Vuma mo sowo atsumalima." ¹³ Dada ojoro'o e revei u ta yuwsaan le adanshi a Yahaya za vu Urumbusu.

Yesu kambatoi ulobo wo otoni a lima gbaga

(Mak. 9:14-29; Luk. 9:37-43a)

¹⁴ Ana Yesu no ojoro a yi a cipai zuva masasa'an, obolo a ama a qabunda a shi ta lo a pura le. Avu vuma ro tawa u kingyo a makakan ma yi. ¹⁵ Reve u damma, "Zagbain, ve ene iliyali i mawun ma va! U ta na tsuda'un tsu ucira, hali u tsu riya ta a akina ko a mini kuci. ¹⁶ N tawa ta na ayi ubata wo ojoro a wu, agba ko vuma ta gura kambato yi gbaga shi."

¹⁷ Reve Yesu usu, "Adu ama o okolo o ugbaru, aza o ulambu wu ucawu wo okolo. Hali mantsa ma ne ma da maa dan'a na adu? Waru hali mantsa ma ne ma da maa gura danu na adu na ankuri? Tawai nu ulobo'o pa nda!" ¹⁸ Reve u gara otoni a lima a na a ri pe o ulobo'o, avu otoni a lima'qo o uta. Diga a mantsa mo ndolo, reve u kambat gbara suru.

¹⁹ Ana alanga a jimai, ayi a nde'en, reve ojoro a yi a tawa ubata wa yi avu e ece yi, "Adama a nye tsu kudai o utaq otoni a lima'a?"

²⁰ Reve u usu le, "Adama a na i ri nu ucawu wo okolo wa'a da. Amayun a da maa dansaa du, ni i ri nu ucawu wo okolo ke'en cine i revei cu'un vu su'wan'uri, i ta damma masasan ma nda, 'Lyawa ubata u nda a tyo ndede,' avu gba u lyawa. I ta gura yuwan ili suru."*

Yesu yuwisain adanshi o ukwa wayi

(Mak. 9:30-32; Luk. 9:43b-45)

²² Urana u ro cina a kambat Galili, avu Yesu damma le, "Za ro ta wina Mawun ma Vuma. ²³ A to una yi, agba na a yuwan ayin a ta'atsu a ta'yasan yi." Reve atsuma a langa ojoro'o lon.

Yesu yuwain adanshi a atsupu o utafa

²⁴ Ana Yesu no ojoro a yi a rawai Kafarnahum, reve aza o ushishi wu utafa wa Aa'isamapada e ece Bituru, "Manlu ma du ma tsu tsupa utafa† wa Aa'isamapada shi?"

²⁵ Avu Bituru usu, "U tsu tsupa ta."

Reve Bituru uwa o u'wa'a, avu kafu u yuwan adanshi, dada Yesu ece niyi, "Ngonon tsu zuwa ta ama e le utafa, ko omocin?"

²⁶ Reve u usu, "Omocin a da a tsu zuwa utafa."

Avu Yesu usu, "To, wo o'wo ta ama e le aa tsupa shi. ²⁷ Amma woo lobono tsu 'yasan okolo a ama shi. Adama o ndolo, 'yawai mavusa a mala. Magula ma na i fara remei, i kpatu'wa una wa yi, i ta tsura ikebet i azurufa‡ i na i rawai atsupu o utafa wa Aa'isamapada za va na za du. I tarai i tsupa le utafa u tsu."

18

Za na la'ai tsugbain o tsugono tsa zuva
 (Mak. 9:33-37; Luk. 9:46-48)

¹ A mantsa'a, reve ojoro e Yesu a tawa ubata wa yi, reve e ece yi, "Zane da oo o'wo zaghbain suru suru atsumu o tsugono tsa zuva?"

² Dada Yesu deyi mawun mo ro, reve wi isawaton yi a makakan me le. ³ Avu u damma, "Amayun a da maa dansaa du, ni i ciga i yuwan yoo o'wo ununa muwun n keke'en n ri. Na ne da shi, yaa uwa o tsugono tsa zuva shi. ⁴ Adama o ndolo za na tarai aciyayi ili i ro shi, ana mawun me ke'en ma nda, ayi da za na la'ai tsugbain o tsugono tsa zuva.

⁵ "Waru za na ushiyi mawun me ke'en ma nda a aala a va, amu da u ushiyi."

Malyungwa manama tsu tawa nu unusu
 (Mak. 9:42-48; Luk. 17:1-2)

⁶ Avu Yesu lyuwa elime u damma, "Woo yo'ono aza a na aa zuwa ko vuma ta atsuma a aza a na oo tono mu yuwan unusu shi. U ta la'aa le a nlqa le aatali a yira a yinlu a vari le atsuma a mala upasu u na u la'ai aru'un!"

⁷ "Woo yo'ono ama shi, adama e ili i na yaa zuwusa ama mariya o unusu. A ri ni ili i na aa yuwan shi, ili i ndolo i ta fara, agba woo yo'ono aza a na a tawai ne ele shi!" ⁸ Nu ukere wa wu ko anana a wu aa zuwusa wu mayan mo unusu, vu kodo yi vu vari yi. U

* ^{17:20} Akuci a aatagada a nda a dashi ta uguwu vu 21: "Amma avasa na akuli a da goon aa gura cu'un vi illi i nda, ili yi lo i na i la'ai ne shi." † ^{17:24} Danshi na a yuwayin ulinga pa nda na Tsuheleni ayi da "utafa wa Aa'isamapada drakma re." Kalyuwai Ucuduwi wi "Ikebe." ‡ ^{17:27} Danshi na a yuwayin ulinga pa nda na Tsuheleni ayi da "ikebe yi irumu i drakma i na shi." Kalyuwai Ucuduwi wi "Ikebe."

ta la'aa wu vu lamba upasu u lipu u ro wā
wu, reve vo o'wo na wuma u na vāq kuwa
shi a na vāq dāna ne ekere e re na ana e re
avu a vari wu a kinā a na q̄ ri n kimā shi.
⁹ Nā lyusu vāq wu aa zuwusa wu mayan mo
unusu, vu fodo yi vu variyi. Ula'aa wu tā vu
dāna na lyusu tā goon avu vu dāna wuma,
a na vāq dāna ne esu e re reve a vari wu a
kinā a na q̄ ri kimā shi.”

*Iroci yi kyon na puwayin
(Luk. 15:3-7)*

¹⁰ Ayu waru Yesu damma, “I yuwan ugbozu. She i tarā aqā e keke'en a nda ili y
pere wan. N ta dansaa du, a tā na nlingata
zuva n na n ri obolo nā Dada vā zuva.”*

¹² “Nā za va aguba ri ni ikyon ukpaku,
reve za tā uta reve u puwan, nye i dā wa
yuwan? U ta lyawa kupakucci na kucci na
buwai a alyuna a nge'en m masasan, reve u
'yāwā izami yi kyon tā na puwayi'in. ¹³ Nu
u tsurā yi, amayun a dā maa dansaa du, u ta
la'a yuwan mazanga a aci a za tā o ndolo, a
na waa yuwan a aci a kupakucci na kucci na
buwai. ¹⁴ Ne dā u ri ya Dada du za na ri zuva.
U ciga ko za tā atsuma a aqā e keke'en a nda
u puwan shi, suru suru.”

*Nā za ro nusaan wu
(Luk. 17:3)*

¹⁵ Reve Yesu lyuwa elime u damma, “Nna
za vā wu yuwaan wu unusu, 'yāwā ya'a yi,
ayu vu roco yi unusu wā yi. Agba vu yuwan
yi usokowu, ayu na aysi goon. Nā vuma'a wu
uwua wu, vu lyuwa tā aci a za vā wu waru
vu kāmbato tā za vā wu. ¹⁶ Nu u 'yuwan
gba a uwua wu, vu tarā vuma tā, ko ama
e re i 'yāwā obolo. Vu yuwan ne adama a
na Adanshi a Asulā a damma tā adanshi o
unā wa ama e re ko ama a ta'atsu a aci a za
ro u la'tā ume. ¹⁷ Nu u 'yuwan a uwua
le fo, vu damma aqā e Itoni. Nu u 'yuwan
waru a uwua aqā e Itoni, to, vu yuwan nā
ayi ununa vaa yuwan nā za na revei Asulā
shi, ko ana manlu mo u'ushishi mo utafa.”

Manla na mabāda

¹⁸ Ayu waru Yesu damma, “Amayun a dā
maa dansaa du, ilī i na suru yi nlai pa o uvadi
u nda, Asulā za na ri zuva tā a nlā yi fo. Agba
ili i na suru i bādā, u tā bādā yi fo.

¹⁹ “Waru, n ta dansaa du, na ama e re
atsuma a dū a yuwan aṣalā e ili i na a cīgai,
reve a vasa adama a yi, Dada vā za na ri
zuva ta yuwaan du ayi. ²⁰ Adama a na ubata
u na ama e re ko ama a ta'atsu o bolotoi a
aala a vā, n tā lo obolo ne ele.”

* 18:10 Akuci a aatagada a nda a tā na aysi nda, “Amma amu, Mawun ma Vuma, n tāwā tā adama n wawa aza a na a
puwayin.” ◊ 18:16 UWL. 19:15. † 18:24 Ikebe yi rumu i azurufa i gbain ayi da a tsu de “talen” nā Tsuheleni, unata
u dā talen tā ri ni ikebe i na aa tsupa za zamalinga atsumā a a'wan gendu. Talen ukpakukupa kupa (10,000) la'a tā ikebe
ya atsupu yi za zamalinga vu rana ukpakukupa udobonuwu kupoton (50,000,000). ‡ 18:28 Ikebe yi rumu i azurufa i
da atsu dē “dinari,” atsupu o urana u tā wu za zamalinga.

*Iroci ya aagbashi a na a 'yuwain ayuwan
gafura*

²¹ Reve Bituru tawa ya Yesu we ece, “Zag-
bain, nā za vā aa nususaan mu, hali uyan u
da maa yuwaan yi gafura? Toto ucindere?”

²² Ayu u usu, “O'o, toto ucindere shi,
amma kupocindere toto ucindere.

²³ “Nda cine tsugono tsa zuva tsā ri: A
yuwan tā mogono mo ro za na cigai u ushi
ikebe i na woo tono agbashi a yi. ²⁴ Ayi
atsuma o u'ushishi, reve a tāwā na vuma
ro za na woo tono ikebe i gbain i azurufa
ukpukukupa kupa (10,000).† ²⁵ Aagbashi'i
gba u shi ni ikebe i na waa gura tsupa yi shi.
Dada mogono'o u zuwai a wina vuma'a ni
ili i na u ri na aysi suru, hali nā ka vā yi na
muwun mā yi. Reve a tara ikebe'e a tsupa
mogono'o utan u na woo tono aagbashi'i.

²⁶ “Amma ayu aagbashi'i u kingyo, reve u
pati u damma, ‘Vu yuwan ankuri nā amu,
n ta tsupa ili i na n kopoi suru.’ ²⁷ Reve
mogono'o we ene yi iliyali lon, reve u lyawa
yi, ayu u damma yi she u tsupa ikebe'e waru
wan.

²⁸ “Aagbashi'i a motāq, ayu u ga'an na aag-
bashi o ro za na woo tono ikebe i ke'en i azu-
rufa‡ ukpaku. Dada u gaga niyi oogorovili.
Reve u uwa a cukudusā yi nu u dansai, ‘Vu
tsupa mu utan u vā!'

²⁹ “Reve aagbashi'i u kingyo, reve u pati yi
u damma, ‘Yuwan ankuri nā amu, n ta tsupa
wu ili i na voo tono mu suru.’

³⁰ “Agba ayu aagbashi o ufaro'u u 'yuwan
e ene iliyali ya yi. Reve u zuwa a faru yi o
u'wa wa ali, hali she nu u tsupa ili i na oo
tono yi. ³¹ Ana akapi a agbashi e enei ili i
na u yuwan, reve a uwua upan lon. Dada a
'ywai ubata u mogono'o, reve a damma
yi ili i na i yuwan suru.

³² “Dada mogono'o u deyi aagbashi'i reve
u damma, ‘Ayū aagbashi a vama! Ana vu
pati numu, n lyawaa wu tā uta'an, reve n
damma she vu tsupa ili wan. ³³ Vu shi tā fo
ee ene iliyali ya aagbashi o ndolo ununa me
ene nuwu iliyali.’ ³⁴ Reve mogono ma uwua
upan lon, ayu u zuwa a zuwa yi o u'wa wa
ali, u sowō atsumalimā hali u tsupa ili i na
oo tono yi suru.

³⁵ “Ne dā Dada vā za na ri zuva aa yuwan
na ađu nni i 'yuwan a yuwaan aqā a dū
gafura o okolo ađu.”

19

*Uritosu adama a wukasu u lolo
(Mak. 10:1-12)*

¹ Ana Yesu kotoi adanshi o ndolo, reve u lyawa Galili avu u kara a tyo e ida ya Yahuda upasalai wu Udfolu wa Urdu. ² Reve obolo a ama o toni yi, avu u kambato aza o ubanakun gbaga.

³ Avu Afarishi o ro a ciga a lyungwa yi na yeci, reve a damma, "Wilā u tsu u lyawa ta vuma kakasa na ka va yi ko adama e ili i ro i na we enei suru?"

⁴ Reve Yesu usu, "Koto i denuna atsuma a Adanshi a Asula shi? A dana ta ana Asula a yuwanin uvadi, 'U yuwan le ta vali na ka. ⁵ Ayi da i zuwai vali aa lyawa dada va yi na mma va yi reve e remulei na ka va yi, avu ele ra o owo ili i ta.' ⁶ Ana wo o'woi a buwa ili i re shi, agba ili i ta, adama o ndolo ili i na Asula o boloi she nanza kakasa wan."

⁷ Avu Afarishi e ece yi, "To, adama a nye i da Musa lyawai vuma ca ka va yi aatagada a wukasus u lolo reve u gbara yi?"

⁸ Avu Yesu usu, "Musa lyawa du ta i kakasa na amaci a du, adama a na i yuwanin a kuru ili i na Asula a dammai, amma de o ufaru ne da u shi shi. ⁹ Waru lyawa n damma du nda, za na suru lyawai ka va yi reve u yuwanis lolo ro, tsipere tsa da waa yuwanus, shede na ka'a u ri e tsipere na ali o ro."

¹⁰ Reve ojoro a yi a damma yi, "Na ne da ill'i i ri e ekere a vali na ka va yi, u la'a ta ulobonu she vuma yuwan lolo wan."

¹¹ Avu Yesu usu, "Vuma suru da aa gura usu uritosu u nda shi, amma she aza a na Asula a cayi. ¹² Ili i na i zuwai ozo o ro aa yuwan lolo shi ayi da, ozo o ro a matsan le ta ali agba a ri gbaga shi. Ozo o ro waru ama a da a kambato nle ne. Ozo o ro waru a 'yuwan tā lolo adama o tsugono tsa zuva. Za na aa gura tara uritosu u nda u tara."

Yesu ushiyi muwun

(Mak. 10:13-16; Luk. 18:15-17)

¹³ Reve ama o ro a tawaq Yesu na muwun n le, adama u ju'wan le u yuwaan le avasa. Avu ojoro a yi a putsaa aza a na a tawusa na muwu'un, a lyawa a damatosun yi.

¹⁴ Reve gba Yesu damma le, "Lyawai muwun n keke'en n tawa ya'a va, she i putsaa le wan. Icu'un ya ama a na a ri tsu muwun n nda, tsugono tsa zuva za le da."

¹⁵ Ana Yesu ju'wan muwu'un, reve u zuwaa le aba'un dada u karai.

Za vu utsuru

(Mak. 10:17-31; Luk. 18:18-30)

¹⁶ Ana a yuwanin ne, reve vuma ro tawa ya Yesu reve we ece yi, "Manlu, ili ya'abula i ne i da maa yuwan tsara n tsurā wuma u na woo koto shi?"

¹⁷ Reve Yesu damma yi, "Adama a nye vee eceshe mu ili ya'abula? Asula da goon za

va abula. Na vu ciga vu tsurā wuma u babu ukotu, ciga 'yuwan vu kuru Wilā wa yi."

¹⁸ Avu vuma'a we ece, "Wilā u ne u da?"

Reve Yesu usu, "She vu una za nu ucigu wa wu wan. She vu yuwan tsipere wan. She vu yuwan wivu wan. She vu yuwan open a aci o ozo ro wan. ¹⁹ Vu ca aabara na makuci ma wu tsugain. Vu ciga ozo o ro ununa vu cigai aciyawu." [◊]

²⁰ Reve vuma'a * u usu, "Ele nda suru n yuwan le ta de. Nye i buwai na maa yuwan waru?"

²¹ Avu Yesu usu, "Na vu ciga vu shiwan vuma, 'yawa vu wina ili i na vu ri na ayi suru, reve vu ne'eshen alambi ikebe'e, vu ta tsurāuzuwa zuva. Reve vu tawā vu kuru mu."

²² Ana vuma'a wu uwai ne reve atsuma a langa yi, adama a na u ta nu utsuru lon. Reve u kara ili ya yi.

²³ Dada Yesu dammai ojoro a yi, "Amayun a da maa dansaa du, ili yu usan i da za vu utsuru uwa o tsugono tsa zuva. ²⁴ Amayun n ta dansaa du, u ta la'a babu usan aarakumi a pusulai na vunu vu bele, a na za vu utsuru aa uwa o tsugono tsa Asula."

²⁵ Ana ojoro a yi a uwai ne, reve a uwa asalama lon, reve e ece, "To, zane gba aa la'a?"

²⁶ Avu Yesu kalyuwa le u damma, "E ekere a vadilimā ill'i i ri n yuwan shi, amma ubata wa Asula ili biti u ta gura yuwan."

²⁷ Dada Bituru damma niyi, "Atsu da nda tsu lyawai ili suru, reve tsu kuru wu. Nye da gba tsaa tsurā adama o ndolo?"

²⁸ Reve Yesu damma le, "Amayun a da maa dansaa du, a mantsa ma na amu Mawun ma Vuma, maa danu o ootogu o tsugain a mantsa ma na maq tawa, adu aza a na oo tono mu i ta danu o otogu kupa ne ejere, waru i ta ge'eto gundo kupa ne ejere va Isra'il'a. ²⁹ Aza a na a lyawai ili suru suru adama a va, a lyawai 'wa le ko aqumā e le, a ta tsurā atsupu. Ne da waru na a lyawa aza e le ali ne esheli, ko a lyawa nan dada na nan mma le, ko gba a lyawa muwun, a ta tsurā atsupu hali a tyo toto ukpaku, waru a ta tsurā wuma u na woo koto shi. ³⁰ Agba na qabunda aza a na a ri elime gogo a ta kambā acapa, waru aza a na a ri acapa gogo a ta tyo elime."

20

Iroci ya aza a zamalinga

¹ Ana Yesu uwai o rocosu ama ununa tsugono tsa zuva tsaa dana, avu u damma, "A yuwan ta vuma ro za na danai nu ufuma wa inabi. Urana u ro, reve wu uta na wasasa adama u zami aza a zamalinga adama a

◊ 19:5 Ufr. 1:27; Ufr. 2:24; Ufr. 5:2. ◊ 19:19 Mt. 20. yuwan lolo shi.

* 19:20 Vuma'a u rawa ta na waa yuwan lolo, agba koto u

lingaa yi udumā wā yi. ² Avu u damma u ta tsupa le ununa a tsu tsupa ikebe i azurufa yu ulivu irumu i tā tā. Reve u tara le a tyo o udumā'a a linga yi.

³ "Ana alanzu a gaduwai, ayi o utulai e eden reve u cina ozo o ro lo a mishin me pere. ⁴ Reve u banu le fo a tyo o udumā wa yi, avu u damma le u ta tsupa le ili i na i lobonoi nu urana riya. ⁵ Avu a kārā e reme ulinga o udumā'a.

"Nu urana a aci na rumu ta'atsu vu urana reve u yuwisan ne. ⁶ Waru ana u buwai rumu tā na aa lyawa ulinga, reve wu utisā a lyuci, avu waru u cina ama o ro mishin lo. Reve we ece le, 'Adama a nye yaa yuwusan ulinga ana'an shi?'

⁷ "Reve a usu, 'Adama a na ko za tara tsu shi!'

"Avu u damma le, 'To, 'yawā'i i linga o udumā u vā.'

⁸ "Ana urana u kotoi, reve za vu udumā'a u de za ve elime u damma yi, 'De aza a zamalinga'a vu tsupa le. Vu teme na aza a na n tarai nu ukosu, reve vu koso na aza a na n fara tarai.'

⁹ "Reve aza a na o koso tarai a yuwan ulinga wu rumu tā goon a tāwā a ushi atsupu e le, za suru ushi tā rumu tā azurufa. ¹⁰ Ana aza a na e temei ulinga ili yu usana a tāwāi tsārā a ushi atsupu e le, a ta dansa a tā ushi ili i na i lā'i aza a aza e le. Avu wo o'wo ele fo irumu i tā tā i azurufa i dā a tsupa nle. ¹¹ Ana a ushiyi ikebe i le, reve a 'yawā' na adanshawuya ubātā wu za vu udumā'a. ¹² Reve a damma, 'Aza a na a tarai na acapa rumu tā da goon a lingai. Avu vu tsupa le unātā nā atsu. Atsu gba tsu linga tā atsumā o usuđuwu wu urana hali a tyo ulivu!'

¹³ "Reve za vu udumā'a u usu za tā atsumā e le, 'Tutsā i vā, m paala wu shi. N tsupa wu tā ili i na tsu yuwan adanshi. ¹⁴ Tara ikebe yā wu vu kārā! N tara tā n tsupa za na a tarai o ukosu unātā nā avu. ¹⁵ N tā gura yuwan ununa n cigai ni ikebe i vā. Vu tā a tsushū'un o una u na n yuwayin ama a ndede isa'anī?'"

¹⁶ Dada Yesu tsu damma, "Ne dā u ri. Za ve elime gogo u ta kāmbā acapa, waru za vā acapa tā kāmbā elime."

Yesu yuwisan tā adanshi o ukwā wa yi wa ta'atsu

(Mak. 10:32-34; Luk. 18:31-34)

¹⁷ Yesu atsumā a mmalu a tyo Urishelima, reve u de ojoro a yi kupa ne ejere a nge'en avu u damma le, ¹⁸ "Na tsu rawa Urishelima a ta wina Mawun ma Vuma e ekere a nan ganu a gbagbain nā munlu n Wilā. A ta yuwaan yi uge'etosu u na oo una yi. ¹⁹ Reve a zuwa yi e ekere a Atakpací aza a na aa yuwaan yi ulamu, a fufaba yi, reve a vara

yā a akpata. Agba o urana wa ta'atsu Asula a tā 'yasan yi atsumā a kāwākwa."

Ipati yi ka ro o una u muwun ma yi
(Mak. 10:35-45)

²⁰ Avu ka vā Zābādi rawa no olobō a yi e re, Yakubu nā Yahaya. Reve u kingyo u uwa ipati yā Yesu yuwaan yi ili i ro.

²¹ Avu Yesu ece, "Nye i da vu cigai?"

Avu u damma, "A mantsa ma na vu danuyi o tsugono tsa wu, vu ta lyawa muwun n vā n da dānu ubātā u tsugbain zuzu nā avu, za tā o ukere usa'anī za tā waru o ukere ugulā wā wu?"

²² Avu Yesu damma, "I reve ili i na yaa patishi shi. I ta gura sowo mokoto ma atsumalimā ma na maa zama n sowo?"

Reve olobō'o a usu, "Ee, tsu ta gura."

²³ Reve Yesu usu, "Amayun a dā i to sowo atsumalimā'a! Agba maa gura dangwa za na aqā dānu o usa'anī ko o ugulā u vā shi. Ele bātāndolo ubātā wa aza a na Dada vā foboyi dā."

²⁴ Ana akapi o ojoro kupa a uwai ne, reve a uwa upan nā muwun mā anāwu n re'e. ²⁵ Avu Yesu de aza a na oo tono yi suru reve u damma, "Ireve tā aza o tsugono tsa Atakpací a ciga tā o roco tsugbain tse le e ekere a ama. Waru aza a tsugbain tse le a tsu ciga tā o roco a na a ri nu ucira.

²⁶ Agba e ekere a du, she wo o'wo ne wan. Za na biti cigai wo o'wo zgbain atsumā a du, she nu u kāmbā aagbashi a akapi a na a buwai. ²⁷ Waru za na cigai wo o'wo za ve elime, she nu u yuwan ulinga u tsugbashi a tyo a akapi suru. ²⁸ Adama a na ko amu, Mawun ma Vuma n tāwā tsārā a yuwaan mu tsugbashi shi, amma n yuwaan ama, waru n ca aciyāvā adama a wawa ama na abundā atsumā a nusu le."

Yesu kambato tā nrumba n re gbaga
(Mak. 10:46-52; Luk. 18:35-43)

²⁹ Yesu no ojoro a yi a lyawa tā Jeriko, reve obole a ama a abundā a kuru yi. ³⁰ Nrumba n re n dāna tā lo nden a nge'en mu ure. Ana a uwai Yesu dā ri lo a kārā, dāda a uwai yisaali adansa, "Zagbain, Mawun ma Dāwudā! Kalyuwā iliyali i tsu!"

³¹ Reve obole a ama'a a bāra le a bāru nā le, avu gba a dashi 'yasan udyo lon, "Zagbain, Mawun mā Dāwudā! Kalyuwā iliyali i tsu!"

³² Ana Yesu uwā nle, reve wi isawan we ece, "Nye i cigai n yuwaan du?"

³³ Dāda a usuyi, "Zagbain, tsu ciga tā tse ene!"

³⁴ Avu Yesu ene iliyali i le, reve u ju'wan esu e le. Dāda esu e le a kpātu'ushi, reve e ene ure, dāda a kuru niyi.

21

*Yesu uwai Urihelima
(Mak. 11:1-11; Luk. 19:28-40; Yah. 12:12-19)*

¹ Yesu no ojoro a yi a marawaa zuzu na Urihelima, reve a rawa a lyuci va Batafaji zuzu na Masasan mā Zetun.[†] Avu u lyungu ojoro e re elime a yi. ² Avu u damma le, “Yawai a malyuci ma na mā ri elime. Nni i rawa, i te eneshi molloli na mma va yi ugutsuwo. I badā le, reve i tawaa mu ne ele. ³ Na za ro ece du, adama a nye yaa badasa le, i damma, ‘Zagbaain ciga le ta! Uta lyawaa du nloli’i babu addama o ro.”

⁴ Ili i nda i fara tā adama o shiton ili i na Zakariya yumavasula dammai:

⁵ “Dammai aza a Urihelima:
‘Mogono mā du moo tā lo a tawa!
U taro aciyayi ili i ro shi, reve u kumba mololi.

U ta lo a tawa ukumbu o molloli.’”[◊]

⁶ Reve ojoro’o a karā a yuwan ili i na Yesu damma nle a yuwan. ⁷ Avu a tawa na mololi na molloli’i, reve ojoro’o fo o polo de o nloli’i itana i le. Reve Yesu kumba. ⁸ Ama na abunda o poluso tā amuna e le o ure. Ozo o ro gba shi a kudusa avu'un no o poluso nle o ure. ⁹ Avu ozo o ro a uwa elime e Yesu, ozo o ro gba shi a dana oo tono yi acapa. Reve a saalasa, “Husana! [†] Ica a tyo a Mawun mā Dāwuda!” ¹⁰ Asulā a zuwaa za na aqā tawa atsuma a ala a Asulazuva aba'un!”

“Ica a tyo e ekere a Asulā!”

¹⁰ Ana Yesu uwai atsuma a Urihelima, [†] lyuci’i mābula u shiwan tā na agidi’ya. Hali ama e ece, “Vuma ne da gba nda'a?”

¹¹ Reve obolo ama'a a usu, “Vuma nda ayi dada Yesu, yumavasula diga a lyuci va Nazara va Galili.”

*Yesu gbarai aza a wina atsuma a Aa'isamapada
(Mak. 11:15-19; Luk. 19:45-48; Yah. 2:13-22)*

¹² Avu Yesu uwa atsuma a Aa'isamapada, [†] reve u lo aza a na a danai a atsulu na a wini atsuma a Aa'isamapada'a. Reve waru wu kefe apada a na a danai a kita'usa de ikebe icu'un icu'un, reve fo u kekebe ili yu ubata u na a danai a winisa nrukuku. ¹³ Reve u damma le, “Adanshi a Asulā a damma ta, ‘E te de u'wa u va ubata u mayan ma avasa.’ Amma, ađu da nda i kambato niyi upa'atan we evu.”

¹⁴ Avu nrumbā na akutsuma a tawusa ubata wa Yesu atsuma a Aa'isamapada, reve u kambatosu le gbaga. ¹⁵ Ana nan ganu a gbagbain na munlu n Wilā me ene niyi a yuwanusun ili ya asalama, reve

waru e ene muwun a cuwusa yi atsuma a Aa'isamapada'a, waru a ta dansa, “Husana! [†] Ica a tyo a Mawun mā Dāwuda.” Reve ili i ndolo suru i zuwa nan ganu a gbagbain in na munlu n Wilā'a a uwua upan lon.

¹⁶ Avu e ece Yesu, “Vu ta uwuwusa ili i na muwun n nda maa dansa?”

Reve u usu le, “Ee, koto i denuna atsuma a Adanshi a Asulā shi?

‘Avu Asulā vu rito tā muwun na nrebu a canaa wu ishipa yi ica.’”[◊]

¹⁷ Reve Yesu lyawa le, avu u karā o uta atsuma a lyuci'i a tyo Batanya, de da wa asai.

*Yesu yuwayin udanga wu ubiri una
(Mak. 11:12-14, 20-24)*

¹⁸ Na wasasa, Yesu a makambaa atsuma a lyuci'i, reve ambulu a guza yi. ¹⁹ Avu we ene ubiri a nge'en mu ure, reve u karā a 'yawa e ikyun ya yi, agba u tsuru de umatsun wa yi shi, she avu'un. Adama o ndolo reve u damma udanga'a, “Vaā dashi matsan shi!” Babu usan reve udanga'a u 'yewushi.

²⁰ Ana ojoro a yi e enei ili i na i farai, a yuwan tā asalama lon. Reve e ece, “Cine ubiri u nda u 'yewushi gogogo?”

²¹ Avu u usu le, “Amayun a da maa dansaa du, nni i ri nu ucawu wo okolo agba okolo a du a kuda shi, i ta gura yuwan ili i na n yuwanin nu udanga u nda, hali u la'a. I ta gura damma masasan ma nda, ‘Karā, vu riya a malai!’ Nni i ri nu ucawu wo okolo, ili i ndolo i ta fara. ²² Ili i na i patiyi suru atsuma a avasa, nni i ri nu ucawu wo okolo, i ta tsura.”

*Azagbain a wasain ucira wa Yesu
(Mak. 11:27-33; Luk. 20:1-8)*

²³ Ana Yesu kambai atsuma a Aa'isamapada'a, reve u reme uritosu. Avu nan ganu a gbagbain na azagbain a tawa ubata wa yi, reve e ece yi, “Nu ucira u ne vaa yuwanusun cu'un vu ulinga u nda? Zane da ca nuwu cu'un vu ucira u nda?”

²⁴ Reve u usu le, “Amu fo n tā na yeci i tā i na maa yuwan du. Nni i usu mu, amu waru n ta damma du ubata u na n tsurai ucira u na maa yuwanusun linga nda. ²⁵ Zane cayi Yahaya ucira u yuwan urumbusu? Asulā a na a ri zuva da, ko vadilimā?”

Reve a karā a ndammulai vani le. “Nna tsu damma, ‘Diga zuva da,’ u te ece tsu, nye i zuwai tsu ushi niyi shi. ²⁶ Agba waru n tsu damma, ‘Diga ubata u vuma u da,’ tsu ta uwuwusa wovon wi ili i na ama aa yuwan na qtsu, adama a na ama suru a usu tā a na Yahaya yuwanusun da.”

²⁷ Adama o ndolo reve a usu yi, “Tsu reve shi.”

Reve u usu le, "Maa damma du fo za na ca numu ucira u na maa yuwan ili i na maa yuwusan shi."

Iroci i muwun n re

²⁸ Reve Yesu damma waru nan ganu a gbagbain na azagbain, "Nta damma du iroci i vuma ro na dñai na muwun n re. Avu i damma mu ili i na i jiyain. Urana u ro, reve dada'a u 'yawá ubata a zakpara avu u damma, 'Yawá vu yuwan ulinga o udumá wa inabi ana'an!'

²⁹ "Avu mawu'un u usu, 'Maa 'yawá shi!' Amma a tyo de, reve u vadala majiyan ma yi, reve u 'yawá.'

³⁰ "Reve waru dada'a u 'yawá ubata wu zawa'a avu u damma, 'Yawá vu yuwan ulinga o udumá u va ana'an!' Reve zawa'a u usu, 'Ee, dada, n ta 'yawá n yuwan ulinga!' Agba u 'yawá shi.

³¹ "Zane da atsumá a muwun n nda u yuwayin dada'a tsutoni?"

Reve a usu, "Mawun mo ufaru."

Avu u damma le, "Nta dansaa du amayun, aza o u'ushishi wu utafa na ashakala a ta uwa o tsugono tsá Asulá kafu adú. ³² Yahaya za vu Urumbusu tawá t a roco du ure u mejege u na yaq danu. Agba i usu yi shi, reve gba aza o u'ushishi wu utafa na ashakala a usu yi. Ko na ye enei ili i nda, i 'yuwan t a vadala i lyawa akuci e re du, reve i 'yuwan a usu yi."

Iroci ya aza a zamalinga a wuya

(Mak. 12:1-12; Luk. 20:9-19)

³³ Reve Yesu damma waru nan ganu a gbagbain na azagbain, "Poloi atsvu a du yu uwwa iroci i nda: A yuwan t a vuma ro na dñai nu udumá wa inabi. Avu u suwa isula akandaruwa yi. Reve u kapa aakari, tsára u tsára ubata u na waq dñai o sovuso masayan ma inabi,^t avu u suwa atsura adama a za vi ipiri. Reve u ca aza a zamalinga udumá' a tsára a linga yi, avu ayi u kara mmalu. ³⁴ Ana mantsa mo uta'an wu umatsun wa inabi'i ma rawai, avu u lyungu agbashi a yi a 'yawá a ushi akunda e ili i na o bolotoi.

³⁵ "Amma avu aza a zamalinga'a e reme agbashi'i. Reve a lalapa za ta le, avu o una za ro, reve a vuvara za va ta'atsu hali u kuwa. ³⁶ Avu za vu udumá' a u lyunguwisa agbashi a abunda a yi a 'yawá a tawá yi ni inabi'i. Reve waru aza a zamalinga'a a yuwaan agbashi'i cine a yuwan na agbashi a na u fara lyunguyi. ³⁷ A tyo o ukosu, reve za vu udumá' a u lyungu mawun ma yi a tyo ubata wa aza a zamalinga'a, a majiyan ma yi a ta yuwan tsutoni na ayi.

³⁸ "Amma ana aza a zamalinga'a e enei mawu'un a tawá, avu a dammulai vani le,

'Mawun ma nda ayi da woo o'wo na agadu o udumá u nda. Nná tsu una yi, tsu to o'wo nu udumá' a!' ³⁹ Avu e reme yi, reve a tara yi o uta yi atsumá o udumá' a nu ucira, reve o una yi."

⁴⁰ Reve u yuwan yeci, "Nná za vu udumá' a u tawá, nye i zuwai waa yuwan na aza a zamalinga'a?"

⁴¹ Avu a usu, "Babu ili i ro, u to una ama e iwuya o ndolo, reve u ca aza a zamalinga o ro udumá' a, aza a na aa ca yi akunda e ili i na o bolotoi a mantsa ma sa'ani."

⁴² Avu u damma le, "Koto i denuna atsumá a Adanshi a Asulá shi?

'Aatali a na asuwi a 'yuwain, ayi da wo o'woi ikyun yu ucira atsumá o usaa.

Zagbain da yuwan ili i nda,
Waru u lobono t a e esu a tsu!' [◊]

⁴³ "Adama o ndolo n ta dansaa du, a ta usa tsugono tsá Asulá e ekere a du, reve a ca ama a na aa yuwsan ili i na Asulá a cigai o tsugono tsá yi. ⁴⁴ Vuma na riyai zuva va aatali o ndolo a riyayi, u t a yukuma yi."*

⁴⁵ Ana nan ganu a gbagbain na Afarishi a uwuwai iroci i nda, a gura t a reve a na a aci e le a da Yesu aa yuwsan adanshi. ⁴⁶ Avu a shi a ciga e reme yi, amma reve a kara a uwuwusa wovon wa ama, adama a na ama a ca t a okolo a na Yesu yumavasula da.

22

Iroci ya abuki a gbain o lolo

(Luk. 14:15-24)

¹ Yesu yuwsan t a iroci tsára u rito ama. Dada u dammai, ² "Apa cine tsugono tsá zuva tsá ri: A yuwan t a mogono mo ro za na fofoi abajini a abuki o lolo adama a mawun ma yi. ³ Mogono'o u banu t a ama o ro a tawá abuki'i. Ana urana wá abuki'i u rawai, avu u lyungu agbashi a yi tsára e de ama'a, reve a 'yuwan a tawá.

⁴ "Reve u lyunguwisa agbashi o ro, adansa, 'Dammai aza a na m banuyi a na o koto t a ifobi ya abuki. M pada t a inan i v a i na i la'ai ulobonu, avu n fofo inama. O fofo t a de ili suru. Tawai ubata wa abuki o lolo.'

⁵ Amma aza a na a banuyi'i a zuwa atsvu e le shi. Ozo o ro e le a kara t a a tyo a qdumá e le, ozo o ro gba a 'yawá t a alya e eden. ⁶ Ozo o ro gba shi e reme t a agbashi'i, avu a gagala le, hali o unale. ⁷ Ana mogono'o wu uwuwai ne, u yuwan t a upan lon. Dada u lyunguyi aqoja a yi o una aza a na o unai agbashi'i, avu a kulato lyuci gbain le.

⁸ "Dada u dammai agbashi a yi, 'O koto t a ifobi ya abuki o lolo. M banu t a ama a

◊ 21:42 Ica 118:22-23.

* 21:44 Akuci a atagada va aatagada a nda a ri nu uguzu wa 44 shi.

nda, agba a ntsaa a tawā shi. ⁹ Adama o ndolo, 'yawai e re lyuci gbai'in tsara i banu vuma na i tsurai biti u tawā ubatā wā abuki a vā.' ¹⁰ Avu a 'yawa e re, avu o boloto ama a na a gura tsurai suru, ama a ąbulā na ama o ulambu wā ąbulā suru. Ne da ubatā wā abuki'i u shiwain na ama.

¹¹ "Ana mogono'o u uwai we ene omoci'in, reve we ene pe vuma ni itana i na wu ntsayi u tawā ubatā u lolo shi. ¹² Dada we ece niyi, 'Avu, nye i zuwai vo otoi itana i na i ri ulobonu shi, reve vu tawā ubatā wā abuki?' Ayi gba moci'in u tsurā ili i na waa damma shi.

¹³ "Avu mogono'o u damma agbashi o ro, 'Nlai ana ne ekere a vuma'a. Reve i vari yi atsuma e irumbu, ubatā u na ama a ą shon na a lumi anga adama a ątsumalima.'

¹⁴ "Amayun, a banu tā ama na ąbunda, agba ama ke'en da a dangwai."

Yeci adama a atsupu o utafa

(Mak. 12:13-17; Luk. 20:20-26)

¹⁵ Reve Afarishi' o fobo cine aa yuwan e reme Yesu nu unusu ątsuma a adanshi. ¹⁶ Avu a lyunguwā yi ama o ro ątsuma o ojoro e le obolo no ozo o ro a na oo tono Hiridu. Reve a damma, "Manlu tsu reve tā vu ta dansa amayun kuci, waru vu to rocosu ama ure wā ąsula mejege. Vu tarā tā ama suru unata, ko cine tsā da a ri. ¹⁷ Damma tsu majiyan mā wu, u lobono tā tsu tsupa utafa a tā ya Kaisat mogono, ko she tsu tsupa wan?"

¹⁸ Yesu gba u reve tā majiyan me iwuya me le, dāda u dammai, 'Adu a ązā e ikpa'a! Nye i zuwai yaa lyungusā mu? ¹⁹ Roco numu ikebe* yi rumu i na yaa tsupusaa utafa'a.' Avu ama'a o roco yi ikebe'e. ²⁰ Reve we ece le, "Ululu na aala a zane a da a ri de ufanu?"

²¹ Avu a usu, "Mogono ma gbain Kaisa."

Reve u damma le, "Cayi Kaisa ili i na i ri za vā yi, ąsula waru i ca yi ili i na i ri za vā yi."

²² Ana a uwai ne, a yuwan tā asalama, dāda a lyawa niyi avu a kāra.

Yeci adama a u'yosun wā ąkwakwa

(Mak. 12:18-27; Luk. 20:27-40)

²³ Aza a Sadukiya' a usu a na ama a ą 'yon ątsuma a ąkwakwa shi. O urana u ndolo gan, avu a tawā ubatā wā Yesu. Reve a damma, ²⁴ "Manlu, Musa damma tā, 'Na vuma kuwā babu mawun, avu za vā yi sotsō marunq'a tsarā u tsurā yi mawun.' ²⁵ De nu ufaru, a yuwan tā ama e cindere muwun mā anawu n na n danai pa. Za vu ufaru zuwa tā ka, avu u kuwā babu mawun. Reve za ve ire sotsō yi. ²⁶ Avu ayi fo u kuwā babu mawun, reve za ro sotsō yi waru, ne da a

yuwain hali wo olo le suru. ²⁷ A tyo o ukosu, avu ka'a fo u kuwa. ²⁸ Na ąsula a tawā a 'yasan ama o ukwisa, ka va zane da woo o'wo? Adama a na wo olo tā ali e cindere'e suru."

²⁹ Dada u usu nle, "I ri nu urevu shi, adama a na i reve ili i na Adanshi a ąsula a dammai shi, waru i reve adama o ucira wā ąsula shi. ³⁰ Na a 'yasan ama ątsuma a ąkwakwa, aa yuwan lolo shi, waru aa ca lolo shi. O to o'wo gashi nlingata mā ąsula de zuva. ³¹ Koto i denunā ili i na ąsula a dammai adama o u'yosun ątsuma a ąkwakwa shi? ³² ąsula a damma, 'Amu da ąsula e Ibrahim, na ąsula a Ishiyaku, obolo na ąsula a Yakubu.' ³³ ąsula waru ąsula a aza a wuma a da, agba ąsula a akwakwa a da shi." ³⁴ Ana obolo a ama'a a uwai tsundolo, a yuwan tā asalama nu uritosu wā yi.

Wila u na u la'ai mg'bain

(Mak. 12:28-34; Luk. 10:25-28)

³⁴ Ana Afarishi a uwai a na aza a Sadukiya a gura usu ili shi, dāda o bolotoi ubatā u tā. ³⁵ ątsuma a le, manlu mā Wilā mo ro mo fobo tā cine wee reme Yesu dāda u yuwan niyi yeci: ³⁶ "Manlu, ątsuma a Wilā wa Musa, zane da la'ai mg'bain?"

³⁷ Reve Yesu usu yi, "Vu ciga Zagbain ąsula a wu no okolo a wu suru, na asuvu a wu suru, waru nā majiyan mā wu suru." ³⁸

Ayi nda ayi da Wilā u gbain wu ufaru za na la'ai ulobonu. ³⁹ Wilā we ire fo u tu ulobonu, 'Vu ciga moron mā nden mā wu cine vu cigai aciyawu.' ⁴⁰ Wilā wa Musa obolo na Atagada a Amasula suru zāla wilā re nda da a ri."

Yeci adama a Zamawawa

(Mak. 12:35-37; Luk. 20:41-44)

⁴¹ Afarishi' lo ubuwu ubolotowu, dāda Yesu yuwan nle yeci, ⁴² "Nye yaa yuwanusā majiyan adama a Kristi Zamawawa? O ugundo wā zane da wu utai?"

Reve a usu, "Kristi Zamawawa Mawun mā Dāwuda ma da."

⁴³ Dāda u damma nle, "To, adama a nye Dāwuda de niyi 'Zagbain?' Ruhu va Akiza da zuwai Dāwuda dammai,

⁴⁴ 'Asulazuva a damma tā Zagbain vā. Dānu o ukere usa'ani u vā, she nā n zuwa n'yuwatan mā wu a apata a ana a wu.' ⁴⁵

"Ana Dāwuda de niyi Zagbain, cine woo o'wiso mawun mā yi a mantsa mā tā?" ⁴⁶ Ko za gura usu yi shi. Diga lo ko za kawan dāshi yuwan yi yeci waru shi.

* ^{22:19} Danshi na a yuwayin ulinga pa nda na Tsuheleni ayi da "dinari." Kalyuwā Ucuduwu wi "Ikebe." ^{22:24} U.WL 25:5-6. ^{22:32} Mtā. 3:6. ^{22:37} U.WL 6:5. ^{22:39} N.Gn. 19:18. ^{22:44} Ica 110:1.

23

Yesu barai azagbain

(Mak. 12:38-39; Luk. 11:43, 46; Luk. 20:45-46)

¹ Reve Yesu yuwaan obolo'o no ojoro a yi adanshi, ² "Munlu n Wilāt na Afarishi a tā nu ucira a damma du ili i na Wilā wa Musa waa dansa. ³ I yuwan tsutoni ni ili i na o rito ndū suru, amma she i yuwan ununa aa yuwsusan wan. Adama a na a tsu damma tā ili i ro, reve a yuwan ili i ro ko'o. ⁴ A tsu nlāq ta ama itana yu ume i na aa gura tanu shi, agba ele a ciga a zuwa ukere a kamba tanu le shi.

⁵ "A ta yuwsusan ili i sa'ani tsāra ama e ene le, za suru tā nlāq ilawo ya Adanshi a Asula, amma ilawo ya Afarishi i la'a tā mg'bain. Waru alagba e elentsu a atugu e le a ta mg'bain. ⁶ A la'a ta ciga ndanata n sa'ani ubāta a abuki, waru nā ndanata me elime ubāta e iñolo. ⁷ Nā a ri atsuma e eden, a tsu la'a tā ciga ama a casā le na aala a tsugbain, 'Manlu.'

⁸ "She i lyawa vuma ro de du 'Manlu' wan, adama a na Manlu mā tā ma da i ri nā ayi goon, suru ndū waru muwun mā anawu n da i ri. ⁹ Atsuma o uvadi she i de vuma na aala a tsugbain 'Dada' wan, adama a na i tā na Dada tā goon, za na ri zuva. ¹⁰ Waru she i lyawa vuma ro de du 'Zagbain' wan, adama a na Zagbain tā da i ri na ayi goon, ayi da Zamawawa. ¹¹ Za na la'a i mg'bain, wo o'wo aagbashi a du suru. ¹² Za na kambatoi aciyayi zagbain a tā kađato yi, za na gba kafatoi aciyayi a tā 'yasan yi.

¹³ "Woo yo'ono du shi, ađu munlu n Wilā na Afarishi. Ađu aza e ikpa'a! I ta kpatosu unantsu u tsugono tsāra zuva, agba ađu na aciyadu yaa uwa pe shi. Waru i ta putsusa aza a na a cigai a uwa. [¹⁴ Woo yo'ono du shi ađu munlu n Wilā na Afarishi. Ađu aza e ikpa'a! I ta paalasa nrnā a ususa 'wa le, waru i ta yuwsusan avasa o uga'an tsāra ama e ene du. I ta la'a sowo atsumalima lon.]"

¹⁵ "Woo yo'ono du shi, ađu munlu n Wilā na Afarishi. Ađu aza e ikpa'a! I tsu pasa tā mala, hali i tyo e ida ya alanga, tsāra i tsurā za vi iftoni tā. Ni i yuwan ne, avu i zuwa yī u la'a du ntsaa na waa uwa atsuma a akina.

¹⁶ "Woo yo'ono du shi, ađu azagbain a na ri nrumbā! I tsu damma tā, 'Nā vuma kicina nā Aa'isamapada a mantsa ma na waa yuwsusan nzuwlulai, ayi ndolo wo o'wo ili shi. Agba nu u kicina nā zinariya na ri pe atsuma a Aa'isamapada'a, u ciga u 'yuwan u shiton nzuwlulai ndolo.' ¹⁷ Ađu olo a nrumbā! Zane da la'a: zinariya ko Aa'isamapada a na o o'wotoi zinariya'a na akiza? ¹⁸ Avu waru i damma, 'Nā vuma

kicina nā masa'a tā a mantsa ma na waa yuwsusan nzuwlulai, wo o'wo ili i ro shi. Amma nu u kicina nu une'e u na u ri a masa'a, u ciga u 'yuwan u shiton nzuwlulai.' ¹⁹ Ađu nrumbā ma ama! Zane da la'a: ayi une'e ko ayi masa'a ma na ma zuwai une'e wo o'woi na akiza? ²⁰ Nā ne da, na vuma kicina nā masa'a, u ta kucinasa nā ayi ni ili i na i ri zuva vā yi suru. ²¹ Waru nu u kicina nā Aa'isamapada, u ta kucinasa nā ayi obolo nā Asula, za na ri pe nden. ²² Waru nā vuma kicina nā zuva, u ta kucinasa no ootogu o tsugono tsā Asula nā ayi za na ri de nden.

²³ "Woo yo'ono du shi, ađu munlu n Wilā na Afarishi. Ađu aza e ikpa'a! I tsu ca ta Asula mañaci mā tā atsuma a kupa e ili i na i ri ne ele suru, hali nā avu'un e isu'wan e keke'en ni icu'un i keke'en suru. Agba i tsu yuwan tsutoni tsā ađulā nu uritosu u Wilā shi, za na ele da o roco ozo o ro isa'ani na amayun nā ađulā. Ele da wu ntseyi i yuwan suru, agba she i vari ko ili i ke'len i tā atsuma e ili i na yaa yuwsusan wan. ²⁴ Ađu nrumbā n na moo ronuso ama! I tā gashi vuma na tsu shere mofiyon atsuma a mini mo oso, avu u sodu aarakumi!"

²⁵ "Woo yo'ono du shi, ađu munlu n Wilā na Afarishi. Ađu aza e ikpa'a! I tsu zaza'wa tā alanga a munda nā ntada, agba atsuma e le a tā tapu ni ili i na i usai nu ucira e ekere a ama, tsāra yu uwawa aciyadu uyo'o. ²⁶ Afarishi, ađu nrumbā n da! I fara kambato atsuma a munda cece, reve ucin'a fo wo o'wo cece!

²⁷ "Woo yo'ono du shi, ađu munlu n Wilā na Afarishi. Ađu aza e ikpa'a! I rotso ta ason a na a putalai mini mā u'uri. Alanga a ason o ndolo a tā gashi ulobonu, agba atsuma, a tā tapu ne etele a akwakwā ni ili yi idaba icu'un icu'un. ²⁸ Ne da waru, a alanga i rotso tā gashi ama a ađulā a da i ri e ekere a ama, agba atsuma ađu a tā tapu ni ikpa'a nā nusu.

²⁹ "Woo yo'ono du shi, ađu munlu n Wilā na Afarishi. Ađu aza e ikpa'a! I tsu fođo ta ubāta wā aciđa ulobonu adama a amasula, avu waru i kakala ason a aza a na a yuwan wuma u sa'ani. ³⁰ Avu i damma, 'Nā tsu shi tsu yuwan wuma u tsu a mantsa ma nkaya n tsu, tsu shi a kamba le mona ma amasula shi.' ³¹ Ne da i poloi aciyadu a na i palu'wai aciyadu adansa ađu muwun n tsukaya ma aza a na o unai amasula a da! ³² Lyuwai elime tsāra i koso ili i na nkaya n du n farain!

³³ "Ađu apili nā muwun ma apili! Cine i jiyan i la'a a na ee ge'eto du atsuma a akina a na a ri n kimā shi? ³⁴ Adama o ndolo n tā lyunguwa du na amasula nā aza o urevu nā munlu. Ozo o ro e le i to una le, ozo o ro

* ^{23:14} Akuci a atagada va aatagada a nda a ri nu uguzu u 14 shi. † ^{23:24} Yesu ta dansa, "I dama tā adama a nusu wawa'a amma i ta yuwsusan abajini a nusu."

gba shi i ta vara le a akpata. Ozo o ro waru gba i ta ruru'wà le atsumà a a'isa a du, reve i lo le diga a lyuci a tyo a lyuci.³⁵ Adama o ndolo, Asulà e te ece du adama a aza a na o unai babu unusu, aza a na a yuwain de wuma. O ufaru adu aza a Yahuda, yu una ta Habilat vuma va abulà, ne da i lyuwai elime na mona hali a tyo ya Zakariya mawun ma Berekiya. Ayi da yu unai e memere mo Upasu wa Akiza na masa'a mo ukulatosu atsuma a Aa'isamapada.³⁶ N ta dansaa du amayun, ili i nda suru i ta cina du, adu na i ri wuma gogo."

*Yesu ciga ta Urishelima
(Luk. 13:34-35)*

³⁷ Dada Yesu lyuwai elime na adanshi, "Adu ama a Urishelima! Ama a du o una ta amasula waru a vuvara ta nlingata n na a lyunguyi a tyo ya'a du. N tsu ciga ta m boloto du ubata u ta, cine motion mo tsu vapu muwun ma yi ne evelu. Agba i lyawa mu n yuwan ne shi.³⁸ Adama o ndolo Asulà a ta lyawa Aa'isamapada a du, reve wo o'wo lyanga.³⁹ N damma du, yaq dashi ene mu waru shi, she mantsa ma na yaa damma, 'Asulà a zuvaa za na qa tawa atsuma a ala a Asulazuva aba'un.'

24

*O to boso Aa'isamapada
(Mak. 13:1-2; Luk. 21:5-6)*

¹ Ana Yesu utai a Aa'isamapada, ayi a makaraa, avu ojoro a yi a tawa ubata wa yi, tsara o roco yi saa va Aa'isamapada'a.² Dada gba u damma nle, "Ye ene ta saa nda suru? Amayun a da maa dansaa du, ko aatali a ta aa lyawa zuva vu za va yi shi. Suru nle o to oco le e ida."

*Morono ma atsuwu adama a addama
(Mak. 13:3-13; Luk. 21:7-19)*

³ Yesu de nden a Masasan ma Zetun, reve ojoro a yi a tawa ubata wa yi a dana obolo na ayi goon. Avu a damma, "Damma tsu mantsa ma na ili i ndolo yaa fara? Waru nye yaa dana iroci i na yoo roco tsu mantsa ma na vaa tawa ma rawa ta, waru mantsa ma na uvadi u nda woo koto?"

⁴ Dada Yesu tsu usu le, "I lyawa nanza pusau du ugbozu wan.⁵ Ama na abunda a ta tawa na aala a va, a ta damma, 'Amu da Zamawawa'a.' Waru a ta pusau ugbozu wa ama na abunda.⁶ I ta uwwa adama o uvon na alabari o uvon a na a ri lo a tawa, amma she yu uwwa wovon wan. Ili i nda suru a ciga a 'yuwan a fara, kafu ukosu u tawa.⁷ Idà i ta yuwan nlangi ni idà, tsugono waru tsu yuwan nlangi na tsugono. A ta yuwan mantsa ma ambulu na abunda. A ta yuwan

uramosu wi ida batà batà.⁸ Ili nda suru a ta gashi ufaru wu mbàla n limatan.

⁹ "Ama e te reme du, a zuwa du atsumalima, avu o una du. Ama suru a ta 'yuwan du adama a na i usu numu.¹⁰ Adama o ndolo ama na abunda a ta lyawa itoni i va. A ta yuwan nlangi vani le, reve a 'yuwanlai.¹¹ Amasula e epen a ta tawa, reve a zuwa ama na abunda a usu epen.¹² Adama o ndolo, iwuya i ta baza batà suru, avu icigi ya ama na abunda i tana lon.¹³ Amma aza a na a kabai asuvu hali a tyo o ukosu, Asulà a ta wawa le.¹⁴ She na a yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani' adama o tsugono tsà Asulà ubatà suru atsuma o uvadì, dada ukosu waq tawa.

*Ili yi idaba i na i tsu tawa nu ulungusu
(Mak. 13:14-23; Luk. 21:20-24)*

¹⁵ "Mantsa ma ta tawa a na ye ene ili i na Daniya vumavasula yuwan adanshi adama a yi 'Ili yi idaba i na i tsu lungusa Aa'isamapada,'¹⁶ mishin Upasu wa Akiza. (Adu na yee desununa ili i nda, i reve ili i na waa dansa.)¹⁷ A mantsa mo ndolo, ama a Yahuda a 'yuwan a ciga a suma a tyo a nsasan tsara a la'a.¹⁸ Za na ri a alanga, she u kambisa o u'wa adama u tara ili i ro wan.¹⁹ Za na ri de o udumà, u kambà o u'wa tsara u tara aapalutsu wan.²⁰ A mantsa mo ndolo, u ta suduwa amaci a na a ri na atsuma obolo na amaci a na a ri na muwun n na ma apasa maani!

²¹ "I yuwan avasa tsara iladi i du yoo o'wo atsuma a lyushi ko urana wa Ashibi wan!²² Ayi nda u to o'wo atsumalima a na koto a yuwan shi, diga na a yuwan uvadi u nda. Waru cu'un va atsumalima o ndolo aq dashi fara shi.²³ Amma Asulà e jebe ta de rana ndolo, na koto u yuwan ne shi, babu vuma na aa la'a. Amma Asulà e te jebe le adama a aza a na u dangwai.

²⁴ "A mantsa mo ndolo, ozo o ro a ta damma du, 'Kalyuwai, ndede Zamawawa'a!' Ko za ro damma, 'Apa yi', agba she i usu wan.²⁵ Azamawawa e epen na amasula e epen a ta tawa a yuwan ili ya asalama ya abunda. A ta yuwan atyo a na aa yuwan tsara ama o toni le, hali na amma a na Asulà a dangwai, na aa gura.²⁶ Gogo n to ronuso du atsuwu adama a nda, kafu ili i nda i fara.

²⁷ "Adama o ndolo, na za ro damma du, 'Kalyuwai, Zamawawa ta de o ogozo,' she i 'yawà i kalyuwà wan. Ko a damma du, 'Apa ubatà u na u ri upa'un,' she i usu wan!²⁸ Na Mawun ma Vuma ma tawa, ama suru e te ene yi, cine i revei imadatsu i tsu madatsa zuva suru.²⁹ Ubatà u na akwakwa a ri, lo da asala o tsu boloto, adama o ndolo iroci i nda u to rocosu ukosu u rawa ta zuzu.

^{◊ 24:15} Dan. 9:27; Dan. 11:31; Dan. 12:11.

*Utawu u Mawun ma Vuma
(Mak. 13:24-27; Luk. 21:25-28)*

29 "Babu usan na rana va atsumalima ndolo koto,
'Urana u ta rumbana
Woto waru waq dashi ikana shi.
Italyo'o i ta riya,
Waru Asula a ta jingad'a cira na ri zuva." [◊]

30 "A mantsa mo ndolo, e te ene iroci i Mawun ma Vuma de zuva.[†] Ama o uvadi suru a ta shon adama o wovon. E te ene Mawun ma Vuma a tawa de zuva nu ucira na tsugbain. 31 Waru u ta lyungu nlingata ma yi na mesun ma aavana a gbain, o to boloto aza a na Asula a dangwai diga o ufaru wu uvad'i a tyo o ukosu wu uvad'i ubata u ta.

*Uritosu o udanga wu ubiri
(Mak. 13:28-31; Luk. 21:29-33)*

32 "Gogo i rito urevu u nda e ekere o udanga wu ubiri: Nna ye ene eten na avu'un e le a limana daan, waru na ayawa no ototopi, i reve mantsa ma lyush'i ma rawa ta zuzu. 33 Na ye ene ili i ndolo suru a farasa, i te reve mantsa ma rawa ta zuzu. 34 I cuwan ili i nda suru i ta fara kafu ama a na a ri nda wuma suru a kuwa. 35 Zuva ni ida a ta kara, agba adanshi a va aq kara shi ko ke'en.

Babu za na revei mantsa ma na Yesu aa tawisa

(Mak. 13:32-37; Luk. 17:26-30, 34-36)

36 "Ko za reve urana'a shi, ko mantsa'a, hali na nlingata ma Asula n na n ri de zuva hali na Mawun ma Vuma. She Dada da goon revei. 37 Na Mawun ma Vuma maq tawa, ili i ta dan'a vadamma a mantsa ma na Nuhu't yuwanin wuma. 38 Atsuma a rana ndolo kafu u ulungusu u mini, ama a lyuwusa ta no o sowi, na a yuwin lolo cine a tsu yuwsan hali urana u na Nuhu uwai atsuma a wantsun. 39 Agba a gura reve ili i na i ri a mmalu shi, hali min'i maq tawa ma lyuwa le suru. Ne da woo o'wo na Mawun ma Vuma ma tawa. 40 Ali e re a ta dan'a o ufum'a. A ta tara vuma ta reve a lyawa vuma ta. 41 Amaci e re a ta dan'a yira a aatali a yira. A ta tara ka ta reve a lyawa ka ta.

42 "Adama o ndolo, i dan'a ufobu, i reve urana u na Zaggain du ri lo a tawa shi. 43 Na za vu u'wa reve yashi i na vivu aq tawa, i reve waa lantsa shi, waru waa lyawa vivu ndolo uwa o u'wa wa yi shi. 44 Adu i 'yuwan i ciga i dan'a ufobu a mantsa suru. Adama a na Mawun ma Vuma maq tawa a mantsa ma na i zuwai shi.

*Aagbashi a abula
(Luk. 12:41-48)*

45 "Aagbashi a ne a da a ri na abula nu ugbozu? Ayi da za na zavu'wa va yi zuwa niyi u kalyuwus'a akapi a aza a yi a agbashi,

nu u casu nle ilyalya a mantsa ma sa'an'i. 46 Na zavu'wa va yi kamba, avu u cina yi u yuwan ulinga u sa'an'i, u ta ca yi iliyinkapa.

47 Amayun a da maa dansaa du, zavu'wa ndolo ta dangwa aagbashi o ndolo wo o'wo za na a dan'a a kalyuwus'a yi itana ya yi suru. 48 Agba nna aagbashi'i u ri na abula shi, u ta damma aciyayi a na zavu'wa va yi aq kamb'a go'o shi. 49 Reve u reme malapa ma aagbashi'i suru. Avu u uwa alya nu u sowi hali wo o'wo usowu obolo na aza a yi. 50 Zavu'wa a ta kamb'a a mantsa ma na u zuwai shi, ko a mantsa ma na u ri ufobu shi. 51 Zavu'wa u ta buabatsa yi lipu, avu u kamb'ab yi wo o'wo na aza a ikpa'a, ubata u na ama aq shon na lumi anga adama a atsumalima."

25

Iroci ye esheli kupa

1 Reve Yesu lyuwa elime na adanshi, "A mantsa mo ndolo, apa cine tsugono tsa zuva tsaa dan'a: A yuwan ta esheli kupa a na a tarai ifitila i le, avu aq kara a 'yaw'a a ga'aton vali vu kasa'avu. 2 Ama o ton atsum'a e le olo a da, akapi a ama o ton gba aza o ugbozu a da. 3 Olo o ndolo a na aq kara a tara ta ifitila i le, agba a guza mani'in mo ro shi. 4 Aza a ugbozu gba, avu a ban'a mani'in mo ro o mupondo n ro. 5 Ana gba vali vu kasa'avu rawai go'o shi, avu a fara mgbad'a hali a lantsa.

6 "Na ayin utanu avu vuma ro saala, 'Vali vu kasa'avu ta lo a tawa! Tawai i ga'aton yi!"

7 "Avu esheli'i suru a 'yon a lapula ifitila i le. 8 Avu olo'o a damma aza o ugbozu, 'Ne'e ntsu mani'in ma du wa'a, adama a na aza a tsu a ciga ta makim'a.'

9 "Dada ele gba a usu nle, 'Tsu ri na mani'in ma na maa rawa tsu na adu shi. 'Yawai ubata wa aza a na a winisa, tsara i tsura i tsulaa aciyaq'a.'

10 "Ana olo e esheli o ndolo a 'yawai atsulu a mani'in, dada gba vali vu kasa'avu'u u rawai. Esheli a na gba a ri ufobu, reve a uwa o u'wa na vali vu kasa'avu'u ubata wa abuki. Dada a kpatoi unantsu wu u'wa'a.

11 "A tyo de, avu esheli a na a buwai a rawa, dada a uwai yisaali, 'Zavu'wa! Kpatu'waq'a tsu unantsu.'

12 "Avu gba vali vu kasa'avu'u u usu, 'Amayun a da maa dansaa du, n reve du shi.'"

13 Reve Yesu damma, "Adama o ndolo i dan'a ufobu kuci, i reve urana ko mantsa ma na ili i nda yaa fara shi."

Iroci ya aagbashi a ta'atsu

(Luk. 19:11-27)

14 Avu waru Yesu yuwsan adanshi ni iroci i nda, "A mantsa mo ndolo, apa cine

[◊] 24:29 Isha. 13:10.

tsugono tsa zuva tsaq dana: Vuma ro shi ta ciga u 'yawa mmalu ubata u ro. Kafu u kara, reve u de agbashi a yi, avu u damma le a kalyuwu itana ya yi ulobonu kafu u tawa. 15 Vuma'a u reve ta' ulinga u na za suru aa yuwan. Reve u ca za vu ufuru ikebe i gbain i azurufa* i ton. Waru u ca ta za ve ire ikebe i gbain i azurufa i re. Avu u ca za va ta'atsu ikebe i gbain i azurufa i ta. Reve u kara mmalu ma yi. 16 Ana vuma'a u kajrai, avu aagbashi a na u cayi ozo o to'on u yuwan ulinga ne ele, u zamiyisa ozo o ton waru. 17 Reve waru aagbashi a na a cayi ejere ne da fo u yuwan ulinga ni ikebe'e, avu u tsurisa ejere waru. 18 Amma aagbashi a na a cayi za ta, avu u kapa aqakari reve u soko ikebe yi zaghain va yi e ida.

19 "Ana a jimal, avu zaghain in kambaa, dada we ecei agbashi'i ili i na a yuwanin ni ikebe'e. 20 Avu aagbashi a na a cayi ozo o to'on u tawisa yi no ozo o ton a na u tsurai atsuma e ikebe'e. Reve u damma, 'Zaghain, vu ca mu ta ikebe i gbain i azurufa i ton, n tsurisa ta' ozo o ton.'

21 "Avu u usu, 'Vu yuwan ta' ulinga u sa'ani. Aagbashi a abula a da vu ri, waru vu tsu uwuwa ta' adanshi. Ana vu yuwan abula ni ili i ke'en i nda, n ta zuwa wu vu kalyuwusa ili i na i la'ai mgbain. Tawa vu uwu uyo'o obolo na amu.'

22 "Avu za ve ire, za na a cayi ejere, tawa reve u damma, 'Zaghain, vu ca mu ta ikebe i gbain i azurufa i re, n tsurisa ta' ejere.'

23 "Reve u usu, 'Vu yuwan ta' ulinga u sa'ani. Aagbashi a abula a da vu ri waru vu tsu uwuwa ta' adanshi. Ana vu yuwan abula ni ili i ke'en i nda, n ta zuwa wu vu kalyuwusa ili i na i la'ai mgbain. Tawa vu uwu uyo'o obolo na amu.'

24 "Dada aagbashi a na a cayi za ta, u tawa u dammai, 'Zaghain, n reve ta' vu tu usan. Vu rotso ta cu'un vuma na tsu ciga u gasa ubata u na u cu'wain shi, vu ciga ta ili ye pere. 25 Adama o ndolo mu uwuwa ta' wovon, dada gba n 'yawai n sokoi ikebe ya' vu e ida. Apa vu ikebe ya' vu.'

26 "Reve u usu, 'Avu aagbashi a abula da shi, waru orogo a da vu ri! Vu damma vu reve ta' a na n tsu ciga n gasa ubata u na n cu'wain shi. 27 Vu shi ta zuwa ikebe i va o u'wa wi ikebe e ekere a aza o uvadalasa, tsara n tsura pe ili i ro wa'a atsuma a yi.'

28 "Dada zaghain in u dammai akapi a agbashi'i, 'Ushiyi ikebe'e e ekere a yi, avu i ca aagbashi a na a ri ni ikebe i gbain i azurufa kupa. 29 Na nanza yuwan abula ni ili i na u ri na ayi, Asula a ta dashi ca yi ili ya abunda, waru u ta tsura ili halii a karalai wira. Za na gba ri na ayi shi, Asula a ta ushi ke'en na u

ri na ayi. 30 Gogo variyi aagbashi o ulambu wa abula o ndolo a alanga, atsuma e irumbu i na ama aq shon na a lumi anga e le na atsumalima.' "

Mogono me te ge'eto ama suru

31 Reve Yesu lyuwa elime nu uritosu, "Mawun ma Vuma ma ta tawa na tsugbain tsu gbain, na nlingata ma yi suru. U to o'wo Mogono, avu u danu o ootogu o uge'etosu a gbain a yi. 32 Ida yu uvadi suru o to boloto a mjakakan ma yi, waru u ta kasa le ure, cine za va aguba tsu kakasa ikyon na mgbele. 33 U ta zuwa ikyon o ukere usa'ani, mgbele waru gba u zuwa le o ukere ugula wa yi.

34 "Avu Mogono'o u damma aza a na a ri o ukere usa'ani wa yi, 'Tawai, Dada va ca du ta' aba'un a yi. Ushiyi tsugono tsa na Asula o fofooo ndu kafu u yuwan uvadi. 35 Ana n dana'i na ambulu, i ne'e mu ta ilyalya n lyuwa. Ana n dana'i na akuli, i ne'e mu ta mini n sowu. Ana n yuwan limocin i ushi mu ta a 'wa du. 36 Ana n dana'i atabu, i ne'e mu ta itana n oto. Ana n dana'i ubanakun, i co'wo mu ta. Ana n dana'i o u'wa wa ali, i kalyuwu mu ta.'

37 "Reve ama a abula'a a usu, 'Zaghain, te da tse ene nuwu na ambulu, avu tsu ne'e wu ilyalya? Waru te de tse ene nuwu na akuli, avu tsu ne'e wu mini mo oso? 38 Te da tse ene nuwu a nde'en, waru danga na 'wa tsu, reve tsu banu wu a 'wa tsu? Te da tse ene nuwu atabu, reve tsu ca wu itana? 39 Te da tse ene nuwu ubanakun ko o u'wa wa ali, avu tsu kalyuwu wu?'

40 "Mogono'o u ta usu, 'Ni i yuwaan ama a va, ko cine a ri ana ili i ro shi, amu da i yuwayin.'

41 "Reve waru u damma aza a na a ri o ukere ugula, 'Lyawa numu, agu na Asula a yuwayin una. 'Yawai i uwa a akina a na a ri n kimai shi, za na o fofooyi Mekerenskesu na nlingata ma yi! 42 N dana ta na ambulu, agba i ca mu ilyalya n lyuwa shi. N dana ta na akuli, agba i ca mu mini n sowu shi. 43 N dana ta o limocin, agba i ushi mu shi, waru n dana ta atabu, agba i ne'e mu itana n oto shi. N dana ta ubanakun waru atsuma o u'wa wa ali, agba i kalyuwu mu shi.'

44 "Ama o ndolo a ta usu, 'Zaghain, urana u ne u da tse ene nuwu na ambulu ko na akuli avu tsu kuda a kamba wu? Ko vu dana'i o limocin avu tsu kuda a ushi wu? Waru urana u ne u da tse ene nuwu atabu reve tsu kuda a ca wu itana? Ko gba urana u ne u da vu dana'i ubanakun ko vu dana'i o u'wa wa ali reve tsu kuda a kalyuwu wu?'

45 "Mogono'o u ta damma le, 'A mantsa ma na i'yuwan a kamba ko vuma ta atsuma

* 25:15 Danshi na a yuwayin ulinga pa nda na Tsuheleni ayi da "talen." Kalyuwu Ucuduwu wi "Ikebe."

a ama a və, ko cine o rotsoi ili i ro shi, amu da i 'yuwain a yuwaan.'

⁴⁶ "Ama o ndolo a ta uwa atsuma a atsumalima a na a ri n koto shi, amma ama a qəbulə a ta yuwan wuma u babu ukotu."

26

O foþo tə o una Yesu

(Mak. 14:1-2; Luk. 22:1-2; Yah. 11:45-53)

¹ Ana Yesu kotoi a yuwanus adanshi e ili i nda, dada u damma ojoro a yi, ² "I reve ta, rana re da buwai a fara Abuki a Mapasa, waru amu, Mawun ma Vuma, amu da ee reme, avu a vara mu a akpata."

³ Reve nan ganu a gbagbain na azagbain o 6oloto o u'wa waaabara a nan ganu na a tsu de Kayafa. ⁴ Avu a yuwan ifobi tsarə e reme Yesu usokowu, reve o una yi. ⁵ Reve a damma, "Woo lobono tsu yuwan yi a mantsa mə Abuki a Mapasa shi, adama a na ama a ta 'yasan nlangi."

Ka na mani'in ma maguru
(Mak. 14:3-9; Yah. 12:1-8)

⁶ Ele pe atsuma e ifobi i na ee reme Yesu, ayigba u dana ta de Batanya o u'wa wa Simo makutu. ⁷ Ayi a alya e ilyalya dada ka ro təwai ubatə wə yi nə meden ma aatali ma sa'anı. Atsuma a yi mani'in ma maguru me ikebe lon mə dana ta pe. Reve u tsuwan Yesu a aaci.

⁸ Ana o ojoro a yi e enei ili i ndolo, avu a uwua upan hali a damma, "Cine tsa da waa lungususa ikebe? ⁹ Na a shi a wina yi, a shi ta tsurə ikebe ya qəbəndə, reve a ca alambi."

¹⁰ Agba Yesu reve tə ili i na aa dansa, dada u damma nle, "Cine tsa da yaa damatosun ka nda? U yuwaan mu tə isa'anı. ¹¹ I tə na alambi atsuma a du kuci, amu agba maa jima pa obolo nə qədu shi. ¹² U tsuwan mu tə mani'in ma nda, tsarə u foþo lipu va adama a qəcidə. ¹³ Amayun a da maa dansaa du, ubatə u na aa yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani a nda atsuma o uvadi suru, a ta damma ili i na ka nda yuwan a cuwusan nə ya."

Yahuza usu ta u wina Yesu
(Mak. 14:10-11; Luk. 22:3-6)

¹⁴ Avu za ta atsuma a Kupanejere, za na a tsu de Yahuza Iskariyoti, 'yawa u yuwan adanshi nə nan ganu a gbagbain. ¹⁵ Reve u damma, "Nye i da yaa tsupa mu nnə n ca du Yesu?" Avu a ca yi ikebet i azurufa * mata'atsu. ¹⁶ Diga a mantsa'a reve u reme izami ure u na waa winaa le Yesu.

A yuwan Abuki a Mapasa

(Mak. 14:12-21; Luk. 22:7-13, 21-23; Yah. 13:21-30)

* ^{26:15} Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nə Tsuheleni ayi da "aguriyon." Kalyuwə Ucuduwu wi "Ikebe." ◊ ^{26:31} Zak. 13:7.

¹⁷ O urana wu ufaru u na aa yuwanus Abuki o Opopofu,† avu ojoro a təwə a yuwan Yesu yeci, "Te da vu cigai tsu foþo alyya e ilyalya adama Abuki a Mapasa?"

¹⁸ Avu u usu, "Yəwəi a lyuci ubatə u vuma ro, avu i damma yi, Manlu ma damma: 'Mantsa ma na a dangwaa numu ma ta yuwanus. N ta yuwan Abuki a Mapasa no ojoro a və o u'wa wə wu.' " ¹⁹ Avu a yuwan cine u damma nle, reve o foþo ilyalya ya Abuki'i de.

²⁰ Ana urana u kotoi, reve Yesu nə Ku-panejeref a danu alyya. ²¹ Ele pe atsuma a alya, avu u damma, "N ta dansaa du amayun, ta tə atsuma a du u ta wina mu."

²² Ojoro'o a uwwa uyo'o shi, reve a kara e eceshe yi aza a tə ta, "Amayun, Zagbain, amu da maa wina wu shi. Ko amu da?"

²³ Reve Yesu usu, "Vuma na otoyi ukere wə yi a matada mə tə na amu, ayi da za na aa wina mu. ²⁴ Amu Mawun ma Vuma, n ciga n 'yuwan n kuwa, cine a danai adama a və de nu ujimu. Amma woo yo'ono vuma na wina numu shi. U shi ta la'aa yi nnə a shi a matsan yi shi."

²⁵ Avu Yahuza za na aa wina yi, damma, "Manlu, amayun amu da shi, ko amu da?"

Avu Yesu usu, "Ee, avu da."

Alya e Ilyalya yu Ukosu
(Mak. 14:22-26; Luk. 22:14-20)

²⁶ Ele pe atsuma a alya, reve Yesu tara oopopofu. Avu u godyoo Asula reve wu busa yi. Dada waa ca ojoro'o avu u damma, "Ushiyi oopopofu a nda'i a tama yi, lipu və da nda'a."

²⁷ Avu Yesu tara mokoto avu u godyoo Asula adama a yi, reve u ca ojoro'o avu u damma, "Suru ndu sowoi. ²⁸ Adama a na mpasa n və n da za na o o'woi iroci ya akucunu t a na Asula a yuwanin na ama a yi, adama a yuwan le gafura vu nusu le. ²⁹ N damma du nda, məqə dashi sowo masayan ma inabi t shi, she nə n sowo yi o ure u sa'avu o tsugono tsa Dada və."

³⁰ Ana a canai ishipa, reve o uta a tyo a Masasan mə Zetun.†

Bituru kicina tə u te isawan na Yesu

(Mak. 14:27-31; Luk. 22:31-34; Yah. 13:36-38)

³¹ Reve Yesu damma ojoro a yi, "Na ayin a nda, suru ndu ita suma avu i lyawa mu, cine vumavasulə dammai, 'Asula a ta galə za va aguəa, waru ikyon yə yi i te bete'we.' "

³² "A mantsa ma na n 'yoyin atsuma a əkwəkwa, n ta 'yawa atsuma a Galili, n ta fara rawaa du de."

³³ Reve Bituru damma, "Ko na akapi aa wasan wu, amu maa wasan wu shi!"

³⁴ Avu Yesu damma, "Amayun a da maa dansaa wu, na ayin a nda, kafu moton ma saala vu ta damma vu reve mu shi, toto uta'atsu."

³⁵ Amma reve gba Bituru damma, "Maa damma n kud'a ta e reve wu shi! N ta kuwa obolo na avu!" Ne da fo akapi o ojoro'o a dammai.

*Yesu yuwan ta avasa e Getisemeni
(Mak. 14:32-42; Luk. 22:39-46)*

³⁶ Avu Yesu kara a 'yawa ubata u na a tsu de Getisemeni obolo no ojoro a yi, avu u damma le, "Isawain pa nda, amu n ta 'yawa ndede n yuwan avasa." ³⁷ Reve u tara Bituru no olobu e re a Zabadi, Yakubu na Yahaya. U dana ta na atsumolangu waru lon. ³⁸ Dada u damma nle, "N ta na atsumolangu gashi u to una mu. I danu pa nda, i dana e ipiri obolo na amu."

³⁹ Avu u 'yawa makasu, reve u kingyo avu u kađato urewesu wa yi a tyo e ida. Avu u yuwan avasa, "Dada va, nu u n ri yuwan, she vu ca mu mokoto ma atsumalima a nda wan. Amma vu yuwan ili i na n cigai wan, she ili i na vu cigai."

⁴⁰ Avu u kamba ubata wo ojoro a ta'ats'u, reve u cina le a nlavu. Avu u damma Bituru, "Cine tsa da mata'atsu ma du i ri a nlavu, agba i gura yuwan ipiri na amu hali rumu ta shi?" ⁴¹ I dana wuma tsara i yuwan avasa i tsura ucira u na yaa gura isawan mantsa ma malungwua. Asuvu a du a ciga ta a yuwan ili i na i ri mejege, amma lipu ri nu ucira shi."

⁴² Reve waru u lyawa le tsara u yuwan avasa, avu u damma, "Dada va! Na aa tawa mokoto ma nda shi, reve wo o'wo she na n sowu yi, n ta yuwan ili i na vu ciga numu n yuwan."

⁴³ Ana u kambisai avu u cinisa le a nlavu adama a na a gura kpatu'wa esu e le shi.

⁴⁴ Dada u lyawa nle a nlavu, avu u 'yawa u yuwan avasa wa ta'atsu, avu u vasa adansa ili i ta.

⁴⁵ Reve u kambisa ubata wo ojoro'o, avu u damma le, "Cine i buwai a nlavu e ivuwusan? Gogo mantsa ma yuwan ta. Amu da, Mawun ma Vuma, ma na aa ca e ekere o ucira wa ama a vama. ⁴⁶ 'Yoyin tsu karai. Kalyuwai, apa vuma na aa wina mu rawai."

*E reme ta Yesu
(Mak. 14:43-50; Luk. 22:47-53; Yah. 18:3-12)*

⁴⁷ Yesu atsuma a adanshi, avu Yahuza atsuma a Kupanejere, u rawa ugeru no obolo a ama. Nan ganu a gbagbain na azagbain a lyungu ta ama'a no oloko na mutsun m pe'en'i adama a nlangi. ⁴⁸ Yahuza damma le ta de, "I te reve vuma na yee reme, na n

'yawa n casaq yi ni ikatalu." ⁴⁹ Avu Yahuza kara a 'yawa ya Yesu mejege, reve u damma, "Aku, Manlu!" avu u kataku yi.

⁵⁰ Dada u usuyi, "I'utsa, yuwan ili i na vu tawai vu yuwan." Dada ama'a a tawai avu e reme yi ugbam.

⁵¹ Avu za ta atsuma o ojoro e Yesu u tala matsun me pe'en'i, reve u kodo utsuvu wa aagbashi wa aabara a nan ganu. ⁵² Avu Yesu damma yi, "Kambuwa matsun me pe'en'i ma wu. Za na yuwan nlangi na matsun me pe'en'i, na matsun me pe'en'i ma da fo waaj kuwa." ⁵³ I reve ta amayun n ta gura pati Dada va, avu u ca mu obolo obolo a nlingata ma Asula kupa ne ejere† a na a la'ai obolo suru adama a nlangi. ⁵⁴ Amma i ciga i yuwan wo o'wo tsunda, tsara o shiton ili i na Adanshi a Asula a dammai."

⁵⁵ Dada Yesu dammai obolo'o, "I tawa ta tsara i reme mu no oloko na mutsun m pe'en'i gashi amu za vu ngalalai da. Usana suru n dana ta o ritosu atsuma a Aa'isamapada, agba i reme mu pe shi. ⁵⁶ Amma ili i nda i fara ta suru, tsara ili i na amasula a danai i shiwan." Dada ojoro'o suru a sumai avu a lyawa yi.

*Azagbain a Mbara a yuwan ta Yesu yeci
(Mak. 14:53-65; Luk. 22:54-55, 63-71;
Yah. 18:13-14, 19-24)*

⁵⁷ Aza a na e remei Yesu a tara yi ta a tyo o u'wa wa Kayafa, aabara a nan ganu, ubata u na munlu n Wila na azagbain o bolotoi wiru u ta. ⁵⁸ Avu Bituru tonishi le makasu, hali a rawa a aqara o u'wa wa aabara a nan ganu. Reve u danu zuzu na adugari a Aa'isamapada, tsara we ene ili i na yaa fara na Yesu.

⁵⁹ Nan ganu a gbagbain na Azagbain a Mbara suru a shi ta a ciga o una Yesu. Reve a zamishi ama a na aa yuwan open gayin a aci a yi o ukobu wu uge'etosu. ⁶⁰ Ama na abunda a tawa ta a yuwan open gayin a aci a yi, amma azagbain a tsura ili ya amayun i na yaa zuwa o una yi shi.

Reve ama e re a tawa a damma, ⁶¹ "Vuma nda damma ta, 'N ta lungusa Aa'isamapada a nda, avu n suwisa yi atsuma a rana ta'atsu.'

⁶² Avu aabara a nan ganu a 'yon mishin, reve we ece Yesu, "Vu ri ni ili i na vaa damma adama e ili i na ama a nda a dammai shi?" ⁶³ Agba u damma ili i ro shi.

Avu aabara a nan ganu a dammisa yi, "Atsuma a aala a Asula a wuma n zuwa wu ta vu kicina: Damma tsu na avu da Zamawawa, Mawun ma Asula."

⁶⁴ Reve Yesu usu, "Ee, ne dada cine vu dammai. Amayun a da maa dansaa du suru: a 'yawa elime i te ene Mawun ma

† **26:53** Obolo suru, a ta na asoja 6,000: Reve Yesu damma u ta gura de nlingata ma Asula 72,000 n tawa n kamba yi nnu u ciga u yuwan ne.

Vuma nden o ukere usa'ani u Mogono ma Asulazuva, waru i te ene yi a tawə e eleshe a zuval!"

⁶⁵ Ana aabara a nan ganu a uwai ili i ndolo, avu wu kara itana ya yi adama a atsumolangu, reve u damma, "Kai! Vuma nda yuwan ta adanshi a vama e ekere a Asula! Tsu ciga za dashi yuwan adanshi o ro adama a yi shi. Suru ndu yu uwwa ta a na u yuwan adanshi a vama e ekere a Asula. ⁶⁶ Nye i cigai a yuwan na ayi?"

Avu a usu, "U yuwan ta unusu u na u rawai o una yi." ⁶⁷ Avu a caraa Yesu matsan o urewesu, reve a kukumu ekere avu a cikwə yi. Reve ozo o ro a basa yi. ⁶⁸ Reve a damma, "Vu damma avu dada Zamawawa'a! Adama o ndolo damma tsu za na cikwə nuwu!"

Bituru wasan ta Yesu

(Mak. 14:66-72; Luk. 22:56-62; Yah. 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ A mantsa mo ndolo, Bituru lo ubuwu nden a aarara, avu aagbashi o usheli a rawa ya'a yi, reve u damma, "Avu fo vu to obolo na Yesu za va Galili."

⁷⁰ Reve Bituru damma a makakan ma ama, "Ne da u ri shi! N reve ili i na vaa dansa shi!"

⁷¹ Ana u lyawai ubata u na u shi, reve u kambə o unantsu, avu usheli u ro we ene yi. Reve u damma ama a na a danai lo, "Vuma nda fo u to obolo na Yesu za va Nazara."

⁷² Avu waru Bituru wasisan u damma, "N kucina ta n reve vuma nda shi!"

⁷³ A jima shi, avu ama o ro a na a danai lo mishin a karə a 'yawə ubata wə Bituru avu a damma, "Amayun, avu vu ta pe atsuma a aza a na o tonishiyi Yesu. Tsu reve ta ne, o unə u na vaa yuwan adanshi tsa ama a Galili."

⁷⁴ Dada Bituru dammai, "N kucina ta amayun a da maa dansa! Asulə a ca mu atsumalimə na amayun a da mu shi! N reve vuma ndolo shi!"

Dada moton ma saalashi. ⁷⁵ Dada Bituru cuwain ni ili i na Yesu damma niyi: "Kafu moton ma saala, vu ta wasan a na vu reve numu uta'atsu!" Ayu wu utə u shon na atsumolangu a abunda.

27

A tara ta Yesu a tyo ya Bilatu

(Mak. 15:1; Luk. 23:1-2; Yah. 18:28-32)

¹ Na wasasa, avu nan ganu a gbagbain suru na azagbain a yuwan ifobi i le a aci e Yesu tsara o una yi. ² Reve a nlə yi avu a tara yi a tyo ya Bilatu Gwamna.

* ^{27:3} Danshi na a yuwayin ulinga pa nda na Tsuheleni ayi da "aguriyon." Kalyuwə Ucuduwu wi "Ikebe." ◊ ^{27:10} Irm. 32:6-9.

Ukwə wa Yahuza

(Ajy. 1:18-19)

³ Ana Yahuza, za na cayi Yesu e ekere a n'yuwatan ma yi, we enei a padaa ta Yesu ugana wu ukwə, reve u yuwan shinreve nu ulinga u na u yuwin. Dada u tarai ikebe i azurufa * mata'atsu'u u kambuwaa nan ganu'u obolo na azagbai'in. ⁴ Reve u damma, "Unusuf u na n yuwin ayi da: N ca du ta vuma na ri nu unusu shi tsara yu una yi."

Avu a usu, "To, te imini i tsu na za ndolo? Addama a wu a da ndolo'o, babu imini itsu."

⁵ Dada Yahuza ocoi ikebe'e pe atsuma a Aq'lisamapada. Reve u 'yawə wu nlə aciyayi zuva hali u kuwa.

⁶ Avu nan ganu a gbagbain a tara ikebe'e reve a damma, "U ushi ta ikebe i nda adama a wuma u vuma. Wilə u damma ta tsaa zuwa le obolo ni ikebe ya Aq'lisamapada shi." ⁷ Avu a tara ikebe'e reve a tsula udumə wu za na a ma'asa mpondo, tsara a tsula ubata u na a cido omocin na a kuwa atsuma a Urishelima. ⁸ Ayi da i zuwai e deyi ubata'a, "Udumə wu Mpasa" hali a tyo a mantsa ma na a danai aatagada a nda. ⁹ Adama o ndolo a da ili i na Irimiyat vumavasulə dammai i shiwin:

"A tara ta ikebe i azurufa mata'atsu, ikebe i na aza a Isra'il a usuyi a na aa tsupa adama a yi."

¹⁰ A tsula ta udumə wu za na a ma'asa mpondo cine Asulazuva a damma numu." ♦

Bilatu yuwan ta Yesu yeci

(Mak. 15:2-5; Luk. 23:3-5; Yah. 18:33-38)

¹¹ A mantsa mo ndolo, Yesu shi ta mishin a makakan ma Bilatu Gwamna, avu Bilatu ece yi, "Avu mogono ma aza a Isra'il ma da?"

Reve Yesu usu, "Ee, cine vu dammai ne da u ri."

¹² Amma ana nan ganu a gbagbain na azagbain a yuwan epen a aci a yi, u yuwan adanshi shi. ¹³ Dada Bilatu damma niyi, "Vu uwua adanshi a na aa yuwsaan a aci a wu shi?" ¹⁴ Agba Yesu damma ili i ro shi, dada gwamna'a wo o'woi a asalama lon.

Bilatu usu ta Yesu kuwa

(Mak. 15:6-15; Luk. 23:13-25; Yah. 18:39-19:16)

¹⁵ Aa'wan suru a mantsa ma Abuki a M-pasa, gwamna tsulyawa ta za ro na ri o u'wa wa ali, za na ama a dangwai. ¹⁶ A mantsa mo ndolo, vuma na a tsu de Baraba dana ta pe atsuma o u'wa wa ali. Ama suru e reve ta a na vuma va abulə da shi, ko ke'en.

¹⁷ Adama o ndolo ana ama o bolotoi ubata u

tà, dada Bilatu ece nle, “Atsuma aza a na a ri pe atsuma o u'wa wa ali, zane da i la'a cigai n lyawa? I ciga tā n lyawa Baraba ko Yesu za na ee desu Zamawawa?”¹⁸ Bilatu reve tā a na azagbain à tāwai nā Yesu ubatā wā yi adama à tsushu'un tsu da.

¹⁹ Bilatu† ubuwu lo nden o ootogu o uge'etosu, dada ka vā yi lyunguwa niyi ikaka i nda: “She vu yuwan ili i ro nā vuma nda wan, adama a na ko iwuya i tā u yuwan shi. Ana'an n yuwan tā alavu a aci à yi, waru u tā 6ali mu lon.”

²⁰ Agba nan ganu a gbagbain na azagbain a zuwa tā okolo a ama o obolo'o a pati a lyawa Baraba, agba o una Yesu.

²¹ Avu Bilatu ecishe obolo'o, “Atsuma a ama e re a nda, zane da i cigai n lyawaa dù?”

Reve à usu, “Baraba.”

²² Reve Bilatu ece le, “To, cine i cigai n yuwan nā Yesu, za na ee desu Zamawawa?”

Avu suru nle à usu, “Vara niyi a akpata.”

²³ Reve Bilatu ece le, “Nye i zuwai? Unusu u ne u dà u yuwin?”

Avu à dashi saala lon, “Vara niyi akpata!”

²⁴ Ana Bilatu enei babu ili i na waa gura yuwan waru, waru ama a da nda e temei nlangi. Dada u kenei mini avu u sa'a ekere à yi a makakan me le reve u damma, “Babu imini i vā nā mona ma vuma nda, àdu da yoo una yi.”

²⁵ Reve suru nle à usu, “E reme tsu nu unusu atsu nā muwun n tsu adama a na o una niyi.”

²⁶ Avu Bilatu lyawaa le Baraba. Reve u damma ayoja a fufaba Yesu na asudu, avu à 'yawā a vara yi a akpata.†

Ayoja a yuwaan tā Yesu ulamu

(Mak. 15:16-20; Yah. 19:2-3)

²⁷ Avu ayoja a gwamna a tara Yesu a uwa pe o ukobu, reve à kandaruwa yi suru. ²⁸ Reve o fodo yi itana, avu o oto yi aayala a saan lon. ²⁹ Avu a tara awanda à kandaruwa yi a aaci gashi oookoko. Reve a zuwaaadanga o ukere usa'ani wā yi, avu a kingyo a makakan mā yi reve a yuwaan yi ulamu, “Tsu ca wu tā tsugbain, mogono ma aza a Isra'il.” ³⁰ Avu a tsuwaqan yi matsan. Avu a ushi Aadanga o ukere wā yi'i, avu a fufaba yi a aaci nā ayi. ³¹ Ana à kunai a yuwusaan yi ulamu à tyo o ukosu, avu o fodo yi aayala'a, reve otowiso yi itana ya yi. Avu o utaqi yi tsara à 'yawā ubatā u na oo una yi.

A vara tā Yesu a akpata

(Mak. 15:22-32; Luk. 23:27-43; Yah. 19:17-27)

† ^{27:46} Ayi danshi “Eloi” mesun mā yi mā shon ta unta na mesun ma aala a Iliya. Adama o ndolo ana ama'a a uwai Yesu adansa “Eloi, Eloi” a ta dansa u tā desu Iliya. † ^{27:51} Umuna u nda u dà u ne'eshein Upasu wa Akiza nu Upasu u na u La'ai Akiza atsuma à Aa'lisamapada. Abbara a nan ganu a da goon a tsu uwa Upasu u na u La'ai Akiza u tā atsuma a aa'wan.

³² Ele à motaà, avu a ga'an nā vuma va Kurani, vuma na à tsu de Simo. Avu ayoja'a a zuwa yi u tanu akpata'a nu ucira. ³³ Reve suru nle à tāwā ubatā u na à tsu de Gologota† (urevu wā yi u da Ubata wo Ookoluwo.) ³⁴ Avu ayoja'a a ca Yesu masayan ma na a jambarai nā agumà o okono tsara u sowo. U pede yi tā reve u 'yuwan o sowo. ³⁵ Ana a vara niyi a akpata'a,† reve ayoja a yuwan anca'wa dada e ne'eshein itana ya yi. ³⁶ Reve ayoja'a e isawan lo e ipiri ya yi. ³⁷ A dana tā ili i na i zuwai a vara niyi akpata'a, reve a vara yi zuva va aaci à yi a akpata. Apa ili i na a danai:

AYI NDA, AYI DA YESU MOGONO MA AZA A ISRA'ILA.

³⁸ Waru ayoja'a a vara tā evu e re a akpata, za tā o ukere usa'ani, za tā gba o ukere ugula. ³⁹ Aza a na a karasa lo, reve a lungbatsasa aci e le avu e isula yi. ⁴⁰ Reve a damma, “Vu damma tā vu ta gura bùboso Aa'lisamapada, avu vu suwisa yi atsuma a rana ta'atsu. Adama o ndolo wawa aciyawu! Nā avu Mawun mā Asula ma dà vu ri na amayun, cipa de a akpata'a!”

⁴¹ Ne dà waru nan ganu a gbagbain na munlu n Wilà n yuwaan niyi ulamu. ⁴² Reve a damma, “U wawa tā ozo o ro, agba u gura wawa aciyayi shi! U damma tā a na ayi da mogono ma aza a Isra'il. To, lyawa niyi tse ene u cipa e ida diga de a akpata'a. Nnu u yuwan ne tsu tā usu yi. ⁴³ U zuwaa tā Asula ucira, lyawa Asula a wawa yi, nu u ciga. Hali gba u damma tā, ‘Amu da Mawun mā Asula.’” ⁴⁴ Evu a na a varai a akpata obolo nā ayi e isula yi tā fo.

Ukwā wa Yesu

(Mak. 15:33-41; Luk. 23:44-49; Yah. 19:28-30)

⁴⁵ Ana urana u rawai aci, avu irumbu i 6aru ida mǎbulà à tyo rumu ta'atsu vu ulivu. ⁴⁶ A mantsa mo ndolo, reve Yesu saala, “Eloi, Eloi,† lama sabaktani,” nga, “Asula a vā, Asula à vā, nye i zuwai vu vari numu?”

⁴⁷ Ozo o ro a na à danai lo mishin ubatā'a, ana a uwaiwai ne, avu a damma, “Iliya da wee desu!”

⁴⁸ Avu za ro sumu u tsupu ashidi à mini ma alamu, reve wu nla yi a Aadanga reve u cayi tsara u sowo. ⁴⁹ Reve ozo o ro a damma, “Isawain, tse enei ko Iliya tā tāwā u wawa yi!”

⁵⁰ Avu Yesu saalisa, dada u kuwai.

⁵¹ A mantsa mo ndolo, reve Asula à zuwa umuna† u na u danai Upasu wa Akiza atsuma à Aa'lisamapada u karalai ure, diga

zuva a tyo e ida. Avu ida i rāmo, avu atali a batsu. ⁵² Reve ason a kpatu'wa, avu a 'yasan ama a ăbulă na abundă a na a kuwai de. ⁵³ O uta tă ătsumă a ason, waru ana a 'yasan Yesu ătsumă a ăkwakwă, a uwa tă ătsumă a lyuci va akiza, Urihelima, ubăta u na ama a abundă e ene nle.

⁵⁴ Ana yali na ăsoja a na a ri o solo na ayi a pirihi Yesu e enei cine ida i rāmoi, o solo ni ili i na i farai suru, a uwuva tă wovon lon. Dada a dammai, "Mawun ma Asulă ma da u ri mayun!"

⁵⁵ Ămăci na abundă a na o utai Galili a na o toniyi Yesu tsără a kambă yi, a dana tă lo mishin makasu a ăkanla. ⁵⁶ Meri Magadaliya dana tă pe ătsuma e le, na Meri mma va Yakubu na Isuhu, na ka va Zabadi za na ayi da mma va Yakubu na Yahaya.

*Acidă e Yesu
(Mak. 15:42-47; Luk. 23:50-56; Yah. 19:38-42)*

⁵⁷ A yuwan tă vuma vi ikebe ro na a tsu de Isuhu, vuma lyuci va Arimatiya. Toni vă Yesu da. Nu ulivu u ndolo avu u tăwa Urihelima. ⁵⁸ Avu u 'yawa ubăta wa Bilatu, tsără u lyawa yi u tara lipu vă Yesu. Dada Bilatu dammai ăsoja a yi a ca yi. ⁵⁹ Dada u tarai lipu'u, reve u katala yi no okoro. ⁶⁰ Avu u zuwa yi ătsuma a aason a sa'avu za na u kapai ătsuma a aatali. Reve u kebe aatali a gbain tsără u ula ună wa aaso'on. Ana u yuwan ne dada u karai. ⁶¹ Avu Meri Magadaliya na Meri ro a danu lo zuzu na aaso'on.

Asuja e ipiri ya aason
⁶² O urana we ire, Ashibi, avu nan ganu a gbagbain na Afarishi o boloto ubăta wa Bilatu. ⁶³ Reve a damma, "Zagbain, tsu cuwan tă ana za ve open o ndolo danai wuma u damma tă, 'Nă a yuwan rana ta'atsu n tă 'yon ătsuma a ăkwakwă.' ⁶⁴ A zuwa ama a piri aason o ndolo ulobonu hali rana ta'atsu ndolo. Nă ne da a yuwan shi, ojoro a yi a tăwă e ivă lipu vă yi, reve a damma ama a na Asulă a 'yasan yi ta ătsuma a ăkwakwă. Epen o gogo a ta la'a za vu ufaru uwuyanu."

⁶⁵ Dada Bilatu† dammai, "Tarai ăsoja o ro tsără a 'yawa a piri aason o ndolo cine yaa gura yuwan ulobonu." ⁶⁶ Reve a kără o fofo aaso'n ulobonu lon, waru avu a zuwa eerepu o urotsu† wa gwamna, reve a lyawa lo ăsoja a dana e ipiri.

28

*U'yosun wa Yesu ătsuma o ukwa
(Mak. 16:1-10; Luk. 24:1-12; Yah. 20:1-10)*

¹ Nă wasasa wa Aladi, reve Meri Magadaliya na Meri ro a 'yawa tsără a kălyuwă aaso'on.

² A mantsa mo ndolo, ida i rāmo tă nu ucira. Reve malingata ma Asulazuva ma cipa diga zuva, avu u 'yawa ubăta u na aaso'on a ri, avu u gandaluwa aatali a na a ulayi ună wa aaso'on. Reve u dănu zuva vă yi. ³ U dana tă e ikanasa tsi imadatsu, itana ya yi i dana tă u'uri puwu. ⁴ Ăsoja a na a danai e ipiri ya aaso'on, reve wovon u reme le lon adama a malingata ma Asulă, avu a uwa meje'en ma lipu, avu a riya e ida gashi ăkwakwă.

⁵ Reve malingata'a ma damma amaci'i, "She yu uwuva wovon wan. Nreve tă i te izami yă Yesu, za na a varai a akpata. ⁶ Wu pa shi. U 'yon tă ătsuma a ăkwakwă cine u damma năfă wa wa yuwan. Tawai ye ene ubăta u na lipu vă yi danai. ⁷ 'Yawai i damma ojoro a yi gogogo, 'Yesu 'yon tă ătsuma a ăkwakwă. U tă de elime a du a 'yawa Galili, i te ene yi de.' Ayi da n tăwai n damma du."

⁸ Dada ămăci'i a lyawushi aaso'on. A dana tă a uwuusa wovon, waru a dana tă a yuwsusan mazanga lon fo. A suma tă tsără a damma ojoro'o ili i na i farai. ⁹ Babu usan reve Yesu† cina le, avu u cășă le. Reve a rawa zuzu na ayi e reme ana a yi, avu a yuwaan yi aganda. ¹⁰ Avu u damma, "She yu uwuva wovon wan! 'Yawai i damma ojoro a va a 'yawa Galili. A ta cina mu de."

Asuja a usu tă a yuwaan open
¹¹ Ana ămăci'i a yuwaan ukără u le, reve ăsoja a na a danai e ipiri ya aaso'on a kambă ătsuma a lyuci, avu a damma nan ganu a gbagbain ili i na i farai suru. ¹² Reve nan ganu a gbagbain i o boloto ubăta u tă na azagbain a lyuci avu a yuwan asală. Reve a ca ăsoja'a ikebe ya abundă, ¹³ reve a damma le, "Dammái ama a na ojoro e Yesu a tăwă tă na ayin, dada e ivă lipu vă yi adu pe atsuma a nălavu. ¹⁴ Nă adanshi a nda a rawa a atsuvu a gwamna, tsu ta yuwaan yi adanshi tsără tsu wawa du ătsuma a addama." ¹⁵ Avu ăsoja'a a ushi ikebe'e, reve a yuwan cine a damma nle a yuwan. Ne da adanshi'i a bazai ătsuma a Yahuda hali a tyo ana'an.

*Yesu yuwan tă adanshi no ojoro a yi
(Mak. 16:14-18; Luk. 24:36-49; Yah. 20:19-23; Ajv. 1:6-8)*

¹⁶ Avu ojoro kupa nă za tă'a a kără a 'yawa a masasan mo ro ătsuma a Galili ubăta u na Yesu damma nle a 'yawa. ¹⁷ Ana a rawa e ene niyi, avu a yuwaan yi aganda, agba ozo o ro e le a usu shi. ¹⁸ Dada Yesu tăwai ubăta u le reve u damma, "Asulă a ca mu tă ucira ătsuma a zuva ni idă suru. ¹⁹ 'Yawai i tsura otoni ătsuma o uvadî suru. I rumbu le ătsuma a alăt a Dada, na ală a Mawun na ală a Ruhu va Akiza. ²⁰ I rito le a yuwan ili i na n damma năfă. N tă dana obolo na ăsfu kuci, hali a tyo o ukosu wu uvadî."

Alabari a Sa'ani a Marku

Ucuduwu wa aatagada a nda

Marku, vuma na dñai aatagada a nda, u reve tñ ajiya. U dñaq tñ zuzu nñ Bituru. A mantsa ma na moo tono ukwñ wñ Yesu Zamawawa nu u'josun wñ yi, Marku yuwan tñ mmalú a tyosu bñq bñq nñ Banaba, zgbain ro atsuma a ñza e Itoni. Ele ra da a lingreve e teme a tsurusa ñza e Itoni ubñq tñ na qñdñuyi biti.

Marku dñmma tsu tñ aalabari e Yesu nu ucira. Babu usan nñ Yesu koto mayan mo ulinga wa asalama u tñ, reve u kñrq a tyo ubñq u ro u yuwise ulinga wa asalama u ro de. U roco tñ cine Yesu dñnai aagbashi. A mantsa mo ndolo, ama'a a ciga tñ Zamawawa na ri mogono mo ucira pa o uvadí, agba Yesu dñna ne shi. Ama o ro a 'yuwan ta Yesu, reve o foþo cine oo una yi. Marku roco tñ a na ayi nda ulinga wñ Yesu u ñda, waru ne da u yuwan ulinga u mawawa ma ama.

Atagada a nda o to rocosu ñza e Itoni ana'an cine tsoo o'wo agbashi o ozo o ro. U roco tñ cine Yesu sowoi atsumalima adama a na ne da Asulñ a cigai u yuwaan ama aganda. Ne da Asulñ a yuwan mazanga ni ili i na Yesu yuwan, agba gogo u tu ubata u gbain o ukere usa'ani wñ Asulñ. Ko na tsu sowo atsumalima gogo adama a na tsaa yuwanusili i mejege a na tsso tono Asulñ, Asulñ a tñ zangana na atsu fo.

Ili i na i ri pe atsuma a aatagada a nda

1. Ikaka ya Yahaya za vu Urumbusu (1:1-8)
2. Urumbusu nñ malyungwa mñ Yesu (1:9-13)
3. Yesu atsuma a Galili (1:14-9:50)
4. Yesu lyawa tñ Galili a tyo Urishelima (10:1-52)
5. Ajuma o ukosu wñ Yesu: Malyungwa mñ yi nu ukwñ wñ yi (11:1-15:47)
6. Yesu tñ wuma (16:1-8)
7. Yesu roco tñ aciyayi ubñq wo otoni a yi (16:9-20)

Alajiya a Yahaya za vu Urumbusu

(Mat. 3:1-12; Luk. 3:1-18; Yah. 1:19-28)

¹ Apa nda Alabari a Sa'ani e Yesu† Kristi Zamawawa,† Mawun mñ Asulñ. ² U fara ta ununa Asulñ a dammai ana Ishaya vumavasula† danai ili i na Asulñ a damma niyi waa fara:

"N tñ lyungu malingata mñ va, elime a wu, za na aa lapulaa wu ure." [◊]

³ Udyo wu nanza e dewu atsuma o una,

Foboyi Zgbain ure, yuwan ure wñ yi mejege." [◊]

⁴ Yahaya† za vu Urumbusu da danai malingata ma na ma yuwsain alajiya o una. Alajiya a na u yuwsain adama a na ama aa vadala† o unusu u le a kñmba ubñq wñ Asulñ u ñda. A tawa tñ tsara u rumbu le tsara Asulñ a yuwaan le gafura vu nusu le. ⁵ Avu ama e ida ya Yahuda suru, hali na ama a Urishelima suru a tawusa ubñq wñ yi tsara a uwua yi. Aza a na a dansaa niyi nusu le, u rumbusu le tñ o Udolu wñ Urdu.

⁶ Wo otosu tñ itana ye eleme a arakumi, waru wu nlasa tñ gbakala vu ukwan. U lyuwusa tñ apapari ni ishiki. ⁷ U dana tñ a dansaa ama, "Nanza tñ lo a tawa acapa a va na la'a numu tsugbain, n rawa n kñzña m bñdñ vunu va aatan vñ yi shi. ⁸ Amu na mini ma da mñq rumbusu du, amma ayi u tñ rumbu du nñ Ruhu va Akiza."†

Urumbusu nu ulyungusa wa Yesu

(Mat. 3:13-4:11; Luk. 3:21-22; Luk. 4:1-13)

⁹ Avu wo o'wo a mantsa mo ndolo Yesu uta tñ de Nazara e ida ya Galili. Ana u rawai o Udolu wñ Urdu, avu Yahaya rumbu yi. ¹⁰ Ayi a motaa a mini'i, avu we ene zuva† kpatu'wñ, avu Ruhu cipaq yi oroci a muda. ¹¹ Avu a uwua udyo u ro de zuva, u damma, "Avu da Mawun ma na n cigai, n ta yuwanusili mazanga nñ avu lon."

¹² Babu usan, avu Ruhu tara yi a 'yawñ wñ una. ¹³ Avu u dñaq pe o una rana amunga, Male† a lyungusa yi. U dñanu tñ ni inama yu una, agba waru nlingata mñ Asulñ n dñanu tñ a kambusa yi.

Yesu de ta ama a nashi ñza e mereme ma mugula

(Mat. 4:12-22; Luk. 4:14-15; Luk. 5:1-11)

¹⁴ Ana Hiridu Antiba 6aruyi Yahaya, avu Yesu uwa pe e ida ya Galili a casu Alabari a Sa'ani a Asulñ. ¹⁵ U dñanu tñ a dansa, "Mantsa ma yuwan tñ, tsugono tsa Asulñ tñ tsu yuwan tñ zuzu. Vadatali, i usu Alabari a Sa'ani."

¹⁶ Ayi a mmalú a nge'en m Mala mñ Galili, avu we ene Simo* na Andarawu mawun mñ anawu mñ yi ñza e mereme ma mugula, a varishi igolo a mala'a. ¹⁷ Avu u damma le, "Toni numu, n tñ kñmba du ñza a na a tawaq a na ama." ¹⁸ Avu a lyawushi igolo i le, avu o toni yi.

¹⁹ Ana u lyuwai elime na mmalú wa'a, avu we ene muwun mñ Zabadi, Yakubu na vawulun vñ yi Yahaya, ele pe a wantsun a lapulusa igolo i le. ²⁰ Avu u deshi nle, avu a lyawa Zabadi dada le a wantsu'un na ñza a zamalinga. Avu o toni yi.

◊ 1:2 Mal. 3:1. ◊ 1:3 Isha. 40:3.

* 1:16 Yesu tawa tñ u ca yi aala Bituru.

*Yesu lo tə otoni a lima
(Luk. 4:31-37)*

²¹ Avu Yesu no ojoro a yi a uwa pe a lyuci va Kafarnahum. O urana wa Ashibi avu u uwa a aq'isa,† u reme uritosu. ²² Avu o o'wo asalama lon nə cu'un vu uritosu wə yi, adama a na u to ritosu le ununa vuma na ri nu ucira, agba tsu munlu n Wilə shi.

²³ Pe a aa'isa'a za na ri no otoni a lima shi tə pe reve u remushi yisaali, ²⁴ a dansa, "Yesu za va Nazara, te imini tsu nə avu? Avu vu tawə ta vu una tsu? Tsu reve tə ko zane da vu ri, avu da za va akiza a Asula."

²⁵ Avu u damma le nu ucira, "Rungwai, avu yu utə i lyawa yi!"

²⁶ Avu otoni a lima a jingadə vuma'a lipu e meje'en, avu u saala, dada a kasai na ayi.

²⁷ Ama suru a yuwan tə asalama abunda, hali e ecelei aciyele, "Nye da tsunda? Uriotosu u sa'avu u da nda'a. U tə nu ucira lon. Hali no otoni a lima a da u tsu ɓarasa le babu wovon, avu a yuwan ili i na u damma nle a yuwan." ²⁸ Babu usan alabari a yi a rawai ko te da ejeye e ida ya Galili.

*Yesu yuwaan tə aza o ubanakun opocino
(Mat. 8:14-17; Luk. 4:38-41)*

²⁹ Motaq mə yi a aq'isa obolo no ojoro a yi obolo nə Yakubu nə Yahaya, avu a uwa o u'wa wə Simo nə Andarawu. ³⁰ Anawale Simo a dənən tə ubanakun, avu a damma Yesu adama a yi. ³¹ Avu u 'yawa ya'a yi, u reme yi ukere, avu u kamba 'yasan yi, dada ubanaku'n u lyawushi niyi. Reve u yuwaan le aganda.

³² Ana ulivu u yuwaan, avu a tawaa yi na ama abunda, aza a na a ri nu ubanakun, na aza a na a ri no otoni a lima. ³³ Avu ama a lyuci'i o boloto o unantsu wə yi. ³⁴ U kambato tə aza a na a dənən nu ubanakun icu'un icu'un gbaga, avu waru u lo otoni a lima nə abunda. U lyawa le a yuwan adanshi shi, adama a na e reve niyi.

*Yesu 'yawa ta alajiya
(Luk. 4:42-44)*

³⁵ Ubata haiba, avu u 'yon wu uta u 'yawa ubata u na vuma ri shi. U 'yawa u yuwan de avasa. ³⁶ Avu Simo na aza a na a ri nə ayi a zami yi. ³⁷ Ana e ene niyi, avu a damma yi, "Ama suru a te izami ya wu." ³⁸ Avu u damma le, "Tsu walai a 'yawa a mulyuci n na n ri elime, tsu yuwaan alajiya. Ili i na n tawai n yuwan da ndolo." ³⁹ She na u kotoi ma'uwa mə a'isa e ida ya Galili suru a yuwsan alajiya, waru o utusə a ama otoni a lima.

*Yesu yuwaan tə makutu opocino
(Mat. 8:1-4; Luk. 5:12-16)*

⁴⁰ Avu makutu mə tawə u kingyowa yi, avu u pati yi, "Na vu usu, vu kambato mu gbaga."

⁴¹ Avu Yesu ene yi iliyali, avu u 'yasan ukere wə yi, avu u ju'wan yi, u damma, "N usu ta, kambə gbaga." ⁴² Avu ukutu'u u lyawushi niyi, avu u tsrə lafiya və yi.

⁴³⁻⁴⁴ Avu u rono yi atsuvu u damma, "She vu damma vuma wan. Avu vu wala vu 'yawa vu roco aciyawu ubata wa ganu. Avu vu ca ili i ro, ununa a yuwusain a mantsa ma Musa, ♀ adama a dənən nu urevu wi ili i na i farai." Avu u damma yi u kara.

⁴⁵ Ana wu utai, u yuwan ne shi, avu u teme a bazaza alabari'i. Avu ama nə abunda a uwwa, hali ubata u na a zuwai Yesu kudai a uwa a lyuci'i. Avu wi isawan de alanga na lyuci ubata u na ama a ri shi. Avu ama ko te da a kara a tawusa ya'a yi.

*Yesu kambato ta osowi a lipu gbaga
(Mat. 9:1-8; Luk. 5:17-26)*

2

¹ Ana a yuwaan rana meketeci, avu Yesu kambisə Kafarnahum. Avu alabari a yi a rawa a atsuvu a ama, na adanshinga u tawə tə o u'wa. ² Avu ama a abunda o boloto ubata u ta, avu ubata'a u kalamə le, ko lo o unantsu babu ure, dada u dənən o rocosu ama Adanshi a Asula.† ³ Avu a tawaa yi na vuma na ri no osowi a lipu a na ama a nashi e shedei. ⁴ Adama o obolo a ama'a, a gura rawa ubata u na Yesu ri shi, avu a katsu'wa ukwə'a. Ana a tsrə ure, avu a telyuwetyo yi a tyo e ida a aavalu a na u dənən. ⁵ Ana we enei ununa a ca niyi okolo, avu u damma za vo osowi a lipu'u, "Mawun mə va, a yuwaan wu tə gafura vu unusu wə wu."

⁶ Amma munlu n Wilət n ro n dənən tə lo nden, avu a yuwan majiyan, ⁷ "Nye i zuwai vuma nda yuwaan adanshi tsundolo? Utara tə aciyayi unata nə Asula.† Zane da aa gura yuwaan vuma gafura vu unusu, she Asula goon shi?"

⁸ Agba u reve tə okolo e le, dada we ece nle, "Nye i zuwai yaa yuwsan majiyan ne? ⁹ Zane da la'ai babu usan: a damma za vo osowi a lipu'u, 'A yuwaan wu tə gafura vu unusu wə wu,' ko a damma, 'Yon, vu tara aavalu a wu, avu vu wala?' ¹⁰ Amma adama n roco du Mawun ma Vumat mə tə nu ucira o uvadi nda u yuwaan ama gafura vu unusu u le," avu u kalyuwə yi u damma, ¹¹ "N damma wu tə, 'yon, tara aavalu a wu, vu wala a tyo o u'wa."

¹² Avu u 'yon u tara aavalu a yi babu usan: Reve u kara a makakan me le suru. Avu ama'a suru a kara a yuwsan asalama. Avu a cibala Asula a uri a dansa koto ele e ene cu'un vi ili i nda shi.

◊ 1:43-44 N.Gn. 14:1-32.

*Dewu va Levi**(Mat. 9:9-13; Luk. 5:27-32)*

¹³Avu Yesu utisa a 'yawa a nge'en m mala, avu obolo a ama o toni yi, dada u danai o rocosu le. ¹⁴Ayi a kara, avu we ene Levi, mawun ma Alfa nden ubata u na aq ushishi utafa, avu u damma yi, "Toni mu." Avu u 'yon u toni yi.

¹⁵Mantsa mo ro avu u danu a lyuwusa iliyalya o u'wa wā Levi na aza a na aq ushishi utafa na abunda na aza o unusu a na a danai lo nden obolo na Yesu no ojoro a yi, adama a na icu'un ya ama o ndolo o toni yi ta. ¹⁶Avu ana munlu n Wilā na Afarishi e ene niyi a alya e iliyalya na aza o unusu na aza o ushishi wu utafa, avu a damma ojoro a yi, "Cine waa lyuwusa woo sowuso ni icu'un ya ama o ndolo?"

¹⁷Ana wu uwai ne, avu u damma le, "Aza a na a ri nu ubanakun shi, a ciga za va aguma shi, she aza o ubanakun. N tawa n de aza a abula shi, amma aza a na a ri nu unusu."

*Yeci adama a akuli**(Mat. 9:14-17; Luk. 5:33-39)*

¹⁸Yashi i ndolo ojoro a Yahaya obolo na Afarishi a danai ta na akuli, avu a tawa ya Yesu a damma, "Nye i zuwai ojoro a Yahaya no ojoro a Afarishi aa yuwusan akuli, amma ojoro a wu aa yuwusan shi?"

¹⁹Avu u usu le, "Cine omocin a vali vu kasa'avu aa yuwan akuli ayi obolo ne ele? Aa yuwan shi, nu u ri lo obolo ne ele. ²⁰Amma mantsa mo ta lo a tawa ana aa tara yi pe ubata u le. O urana u ndolo, a ta yuwan akuli.

²¹Babu za na a zula apadi o umuna u sa'avu a akuci o utugu. Nu u bolo le, apadi o umuna u sa'avu'u u ta vuranu akuci o utugu'u, avu ukaru'u u dashi mgbain. ²²Babu za na tsu tsun ribina na kutsai a akuci a tsan o ukwan adama a na ribina'a u to 6oso tsan vu ukwa'an, na a tsun yi pe u ta lungusa ribina'a obolo na tsan'an. Amma a tsu tsun ta ribina a tsan sa'avu."

*Yeci adama a urana wa Ashibi**(Mat. 12:1-8; Luk. 6:1-5)*

²³O urana wa Ashibit u ro, Yesu danai ta a mmalu a batsasa a adum a e ishina, avu ojoro a yi e teme makuda ma agaza me ishina ele pe a mmalu. ²⁴Avu Afarishit a damma yi, "Kalyuwa, ana'an urana wa Ashibi u da. Nye i da i zuwai ojoro a wu a kudusa agaza e ishina a yuwusan ili i na Wilā u putsayi?"

²⁵Avu u usu le, "I reve ili i na Dāwuda na aza a na a danai na ayi a yuwan mantsa ma na a uwai ambulu shi? ²⁶A rana na Abiyata danai aabara a nan ganu, Dāwuda uwa ta o u'wa wā Asula, avu u tama opopofu za

na ganu da goon aa tama. Avu fo u ca n'utsa ma yi." [◊]

²⁷Avu u damma le, "A yuwan ta Ashibi adama a vuma, amma a yuwan vuma adama a Ashibi shi. ²⁸Adama o ndolo, amu Mawun ma Vuma, Zagbain vu urana wa Ashibi a da."

*Vuma vo osowi o ukere**(Mat. 12:9-14; Luk. 6:6-11)***3**

¹Urana u ro avu Yesu uwisa a aa'isa, avu u cina pe vuma na ri nu ukere u ta usowu. ²Urana wa Ashibi u da u danai, avu Afarishi a kalyuwusa yi ko e te ene ko u ta kambato za vu ubanakun gbaga, adama e reme yi nu unusu. ³Avu u damma yi, "Utā vu tawa a alanga eteseh."

⁴Avu we ece le, "Nye i da Wilā u dammai wu ntsayi a yuwan urana wa Ashibi, a yuwan isa'ani ko iwuya, a wawa wuma ko o una?" Agba a damma ili i ro shi.

⁵Avu u kalyuwā le nu upan, avu waru we ene le iliyali adama a na a ta na aciyo-gbam. Avu u damma vuma'a, "Canana ukere wā wu." Ana u cananai, avu u kambā gbaga. ⁶Avu Afarishi o uta na ama a Hiridu, avu a yuwan asalā cine aa yuwan oo una yi.

Obolo a ama a nge'en m mala

⁷⁻⁸Avu Yesu no ojoro a yi a kara a 'yawa a nge'en m Mala ma Galili. Ana ama u uwai ili i na u danai a yuwusan, avu obolo a ama a abunda o toni yi. Ama'a o uta ta de Yahuda, na Urihelima, na Idumiya. Ozo o ro waru o uta ta upasalai wu Udfolu wā Urdu, na aza a na a tawai ubata wā yi de e ida ya Taya na Sida.

⁹U damma ta ojoro a yi a lapulaa yi wantsun u wa'a, adama a na obolo a ama a yuwan ta abunda, tsara a gbagbala yi wan.

¹⁰Aza o ubanakun na abunda, a kambato le ta gbaga, hali wo o'wo aza a na a ri nu ubanakun e kebushe adama a ju'wan yi. ¹¹Ubata u na otoni a lima e ene niyi suru, avu a kingyo e reme yisaali, adansa, "Avu da Mawun ma Asula." ¹²Amma u fara le ta she a damma ama ko zane da u ri wan.

*Yesu dangwa ta Kupanejere**(Mat. 10:1-4; Luk. 6:12-16)*

¹³Avu Yesu kara a 'yawa a masasan ubata u na u deyi ama a na a 'yawa obolo na ayi, avu a 'yawa ubata wa yi. ¹⁴Atsumā e le avu u dangwa ama kupa ne ejere aza a na u cayi ala ajiya. Avu u damma le, "N dangwa du ta i danai na amu. N ta lyungu du i 'yawa i damma Alabari a Sa'anī a va. ¹⁵Wari i ta tsurā ucira i lo otoni a lima."

¹⁶Mpa nda Kupanejere a na u zagwai: Simo za na u cayi aala Bituru, ¹⁷Yakubu

mawun mā Zābādi fo u de yi tā, nā Yahaya vawun vā yi, aza a na u cayi ala Buwanaji, ana muwun n tsata;¹⁸ u de tā fo Andarawu, ne dā fo Filibu, nā Batalamawu waru, Matta fo tā pe, Toma fo aajiyi a da a dānai. Akapi e le ele da Yakubu mawun mā Alfa, nā Tadawu, obolo nā Simo za na waru a tsu de Bakanani,*¹⁹ nā Yahuza Iskariyoti, za na wina niyi.

Yesu na Ba'alzabu
(Mat. 12:22-32; Luk. 11:14-23; Luk. 12:10)

²⁰Avu urana u ro Yesu uwisa o u'wa, avu obolo a ama o bolo waru, hali a putsa yi no ojoro a yi na aa lyuwa ilyalya.²¹ Ana aza a yi a uwmai ne, avu o utā de adama e reme yi, a jijyan tā u jaara tā.

²²Munlu n Wilā na aza a na a tawai de Urishelima a kārā tā a dansa, "U tā nā Ba'alzabu† mogono mo otoni a lima, waru nu ucira wā yi u da woo utasaa otoni a lima'a."

²³Avu u de le, uyuwaan le adanshi ni iroci u damma le, "Cine Male† moo lo Male?²⁴ Ni ida i ne'eshen aciyayi ure a yuwusan nlangi na aciyele, ida i ndolo i tā riya.²⁵ Nu u'wa u ne'eshen ure, a yuwusan tsurala, u'wa u ndolo wee isawan shi.²⁶ Adama o ndolo nā tsugon tsa Male tse ne'eshen waa jima shi, amma u tā riya.

²⁷Babu za na aa gura uwa o u'wa wu za vu ucira u tara itana yā yi, she nā wu nlā yi. Avu u gura uwa o u'wa wā yi u tara yi itana.²⁸ Amayun a da maa dansaa du, a ta gura yuwaan ama gafura vu nusu le na adanshi a vama e ekere a Asula.†²⁹ Amma za na yuwayin Ruhu va Akiza adanshi a vama, aa yuwaan yi gafura shi, adama a na unusu wā yi u ri nu ukotu shi."³⁰ U damma le tā ne, adama a na a damma tā, "U tā no otoni a lima."

Mma na muwun mā anawu mā Yesu
(Mat. 12:46-50; Luk. 8:19-21)

³¹Avu mma vā Yesu rawa nā aza a yi. Avu a lyungu za ro de yi. Avu e isawan a alanga.³² A cina tā obolo a ama inden ukandāruwu na ayi, avu a damma yi, "Mma vā wu, nā aza a wu, a tā de a alanga a pura wu."

³³Avu u usu le, "Zane dā mma vā nā aza a vā?"³⁴ Avu u kālyuwā ama a na a ri inden ukandāruwu na ayi, avu u damma, "Kālyuwāi, ele nda ele da mma vā nā aza a vā."³⁵ Aza a na a yuwusan ilī i na Asula a cigai, ele da muwun mā anawu n vā olobo ne esheli nā mma vā."

Iroci yi cimbi
(Mat. 13:1-9; Luk. 8:4-8)

* ^{3:18} Ayi aala "Bakanani" to rocosu tsu vuma'a u tā nu uzuwu wa aci adama u kamba ama a yi. ^{† 3:23} Male nā Ba'alzabu na a yuwain adanshi a yi a aqādīva a 3:22 vuma tā da a yuwusan adanshi. ^{◊ 4:12} Isha. 6:9-10.

4

¹Yashi i ro waru avu Yesu teme uritosu a nge'en m mala. Obolo a ama a na o bolotoi a dāna tā abunda lon, hali a zuwa yi u uwa a wantsun, avu u danu pe. Ama de a aagadi a kalyuwusā mala'a.² Avu u roco le ili nā abunda aa yuwusan iroci.

Atsuma o uritosu wā yi, avu u damma le,³ "Poloi atsuvu, yu uwwa, cimbi ro 'yawā tā mazaza me icu'un.⁴ Ayi lo a mantsa ma na u temei mazaza me icu'un, avu icu'un i ro yo oco yi o ure, avu nnunu n tāwā n kakkāda icu'un.⁵ Avu ozo o ro o oco bātā a atali, ubata u na u ri nā mabula lon shi. Avu o utā babu usan, adama a na a tsurāi wācīn alungu shi.⁶ Ana urana u yuwain, avu a kpanla, adama a na a ri nā mabula lon shi, a tsurā aralu shi, avu e 'yewe.⁷ Avu ozo o ro waru o oco a awanda, avu awanda a 'yon, avu a gbagbala le, a matsan ulobonu shi.⁸ Ozo o ro gba shi o oco a mabula ma sa'anī, avu a matsan ulobonu, ozo o ro a matsan mata'atsu mata'atsu, ozo o ro kupotali-utali, ozo o ro ukpaku ukpaku."

⁹Avu u damma le, "Za na ri na atsuvu, wu uwwa."

Ili i na i zuiwai Yesu ritoi ni iroci
(Mat. 13:10-17; Luk. 8:9-10)

¹⁰Mantsa ma na Yesu dānai a nde'en, aza a na a dānai lo obolo nā Kupanejere, avu ee ece yi iroci i na u yuwaan nle.¹¹ Avu u damma le, "Ađu da a lyawai i reve ilī yu usokowu yā Asula, amma aza a na a ri pe shi, ili suru she nā iroci i da a tsu damma le. Adama a na

¹²'A ta gura e ene ne esu, amma ee reve no okolo shi. A mawwa, a ta gura uwwa, amma aa gura reve shi. Adama a na a qā kāmبا a yuwaan le gafura wan.' "

Ucuduwusa wi iroci

(Mat. 13:18-23; Luk. 8:11-15)

¹³Avu u damma le, "Ađu i reve iroci i nda shi? To, cine yaa gura i reve iroci i ro?

¹⁴Za vu cā'ān ndolo adanshi a Asula da wāa cu'usān.¹⁵ Icu'un i na yo ocoi o ure, ele da iroci ya aza a na a cu'wāin adanshi a Asula o okolo e le. Mantsa ma na a uwmai, babu usan, Male† mā tāwā ma usa adanshi a na a cu'wāin o okolo e le'e.¹⁶ Ne da waru aza a na o ocoi bātā a atali. Ele da aza a na a tsu ushi adanshi babu usan nā mazangā.¹⁷ Amma ana a ri na aralu shi, a tsu jima shi. Na awuya ko q̄tsumālīma a tāwā adama a adanshi a Asula, babu usan aā tadatsa.

¹⁸Ozo o ro a tā tsī icu'un i na yo ocoi bātā a awanda. A uwwa tā adanshi, ¹⁹ amma addama o uvadi u nda, nu uyo'o wi ikebe,

na maluwa me ili ma na aa uwuwsa, a tsu gbagbala tā adanshi'i. Reve wo o'wo le babu ulinga. ²⁰ Amma aza a na o ocoi a mabula ma sa'ani, ele da aza a na a tsu uwuwa adanshi, a usu yi, avu a yuwan ulinga nā ayi. Za ro tsu matsan tā mata'atsu mata'atsu, za ro kupto'ali-utali, za ro gba ukpaku ukpaku."

*Uzuwata u fitila
(Luk. 8:16-18)*

²¹ Avu Yesu ece le, "A tsu tawaa tā nā fitila adama a na aq kpato yi na aasa'atsu, ko a zuwa yi a mbungulu? E eelele a da a tsu zuwa yi, adama u ca ekan shi? ²² Ili i na i ri usokowu suru a tā kpatu'wā yi, waru babu ili i na ya'a dānā upa'un u na o uta'a yi a alanga shi. ²³ Za na ri na atsuwu, wu uwuwa."

²⁴ Avu u damma le, "Iyuwan ubgozu ni ili i na yaa uwuwsa. Nā makundatsu ma na i kunzuyi na ayi da aq kunzuwā du, waru a tā dashi du. ²⁵ Za na ri ni ili, ayi da aq dashi, waru za na ri ni ili shi, wa'a na u ri nā ayi a ta ushi yi i da."

Iroci yi cu'un na yu utai

²⁶ Avu Yesu damma le, "Apa nda cine tsugono tsā Asulā tsa ri: tsā vuma na 'yāwai mazaza me icu'un. ²⁷ Nu u lantsa na ayin ko u yuwan ulinga nu urana, mantsa suru icu'un oo utusā a yuwusan mgbain, ko na wo o'woi u reve cine aa yuwusan mg'bain shi. ²⁸ Ida i tsu zuwa tā ili i na a cu'wain i 'yon mg'bain, akunku a da a tsu fara kungwa, avu a tāwā a yuwan agazā a ca icu'un i sa'ani. ²⁹ Mantsa ma na ishina i kutsai, avu u gasa le."

*Iroci yi icu'un i na i la'ai ukalāmu
(Mat. 13:31-34; Luk. 13:18-19)*

³⁰ Avu Yesu reme a dansa, "Na nye tsaa gura kurato tsugono tsā Asulā? Ko ni iroci yi ili i ne a gura cuduwa yi? ³¹ Oroc i esu'wan i uri, ayi da cu'un na la'ai ukalāmu na a tsu cu'wan e ida. ³² Ko tsundolo, nā a cu'wan yi, nu u yuwan mg'bain, u tsu la'a tā olopu a na a buwai, u tsu yuwan tā eten a gbagbain na nnunu n tsu tāwā n tele de."

³³ Iroci ya abunda oroci o ndolo a da u yuwaan le adanshi a Asulā, ununa aa gura reve. ³⁴ U damma le ili i ro shi, she obolo ni iroci, amma a mbangā, avu u cuduwa ojoro a yi ili i na u dansaa nle suru.

*Yesu isawaton tā upepu
(Mat. 8:23-27; Luk. 8:22-25)*

³⁵⁻³⁶ O urana u ndolo nu ulivu, Yesu no ojoro a yi shi tā a wantsun a nge'en m Mala ma Galili. Reve u damma le, "Tawai tsu 'yāwai ne upasu u ndede." Avu antsun o ro o toni yi. Reve Yesu karā a tyo o ukosu u wantsun reve u reme nlavu. U dana tā ni ili i na u zuwai aaci. ³⁷⁻³⁸ A jima lon shi, avu upepu u kebe de a tāwā. Avu upepu'u u yuwusan mini ikeđu ikeđu, hali wantsu'un

u ciga u shiwan nā mini. Avu ojoro a yi a uwuwa wovon lon, reve a 'yāwā a jisan yi. Reve a damma, "Manlu, u bāla wu a na tsaa liiba shi?"

³⁹ Avu u 'yon, u ɓara upepu'u, u damma mala'a, "Von ne." Avu upepu'u u von uba'ta wo o'wo kwin. ⁴⁰ Avu u damma le, "Nye i zuwai yi da'wain tsunda, hali n gogo koto i ca mu okolo a du shi?"

⁴¹ Avu wovon u tsura le lon, avu a dammulai, "Cu'un vuma ne da tsunda'a, hali nu upepu fo u tsu yuwan tā ili i na u dammai?"

Yesu yuwaan tā vuma vo otoni a lima opocino

(Mat. 8:28-34; Luk. 8:26-39)

5

¹ Avu Yesu no ojoro a yi a pasa a 'yāwai upasu u mala u ndeđe, ejegē a lyuci na a tsu de Garasa. ² Ayi a motaqā pe atsumā a wantsu'un, avu vuma za na ri no otoni a lima u ga'ashin nā ayi. ³ Ason a da bāta a nden mā yi. Babu za na ri nu ucira u na waa gura nlā yi, ko na akani. ⁴ A tsu nlā yi tā ana ne ekere na akani, amma u tsu kakasa le tā. Babu za na ri nu ucira u na waa gura golo'bō yi. ⁵ Usana nu ulivu u tsu dānā tā a agadi atsumā a ason a na a yuwaan a atali. Reve u dānā a yisaali, nā wu padī aciyayi.

⁶ Ana u cinkayai Yesu alanga, avu u suma ni iladi a tāwā, avu u kingyo a mākāqān mā yi. ⁷⁻⁸ Avu Yesu damma otoni a lima'a, "Lyawa vuma ndolo." Dada u goshoi nā yisaali a dansa, "Te da imini ya wu nā amu, Yesu Mawun mā Asulā? Kucina nā Asulā, vaa ca mu atsumalima shi."

⁹ Avu we ece yi, "Cine tsa da aala a wu?"

Avu u usu, "Aala a va a da Obolo adama a na tsu tā abunda." ¹⁰ Avu u pati Yesu lon adama u lyawa le e ida'a.

¹¹ Ubātā u na a dānāi, ngurusumu n dānā tā lo na abunda, a zamishi ilyalya zaļā va agadi. ¹² Avu otoni a lima'a a pati yi, a damma, "Gbara tsu a 'yāwā atsumā a ngurusumu, adama tsu uwa pe atsumā e le." ¹³ Avu gba u usu le. Avu otoni a lima o uta a uwa atsumā a ngurusumu. Aza a dānāi lo suru, avu a suma a 'yāwā a mala. Avu a riya pe, avu a kuwā pe. Abundā e le a ta rawa ukpukukupa ure (2,000).

¹⁴ Reve aza a na a dānāi a aguba a ngurusumu'u, avu a suma, avu a 'yāwā a ca alabari a lyuci na mulyuci. Avu ama a tāwā e ene ili i na i farai. ¹⁵ Ana a tāwā ubātā wa Yesu, avu a cina lo vuma na dānāi no otoni a lima nden ubātā wa yi, u'otowu ni itana nu ugbozu wā yi. Reve a uwuwa wovon. ¹⁶ Aza a na e enei ne esu e le, avu a damma ili i na i cinai za vo otoni a lima'a nā ngurusumu.

¹⁷ Ayu e teme a patishi Yesu u lyawaa le ifa i le.

¹⁸ Mantsa ma na Yesu dñanai a uwusa a wantsun, ayu za na dñanai no otoni a lima'a u pati yi ankuri, u lyawa yi u 'yawä obolo nñayi.

¹⁹ Amma u 'yuwan tñ, ayu u damma yi, "Yawä o u'wa u ñdu, vu 'yawä batä a n'utsa mñwu waru, vu ca le alabari e ili i na a Asula a yuwaan nuwu."

²⁰ Ayu u karä a casu alabari upasu wi ifa wa Dikafoli*, ili i sa'an i na Yesu yuwaan niyi. Ama suru a yuwan tñ asalama ni ili i ndolo.

*Jayiru 'yawa tñ ubata wä Yesu
(Mat. 9:18-26; Luk. 8:40-56)*

²¹ Mantsa ma na Yesu kñambai a 'yawä upasu u ndede, ayu ama o boloto abñunda ubata wä yi, ayi lo zuzu nñ mala'a. ²² Atsuma a azagbagbain a aä'isa'a, za na a tsu de Jayiru, u tawa tñ we ene yi. Ayu u kingyo a makakan mñ yi, ²³ a patishi yi lon, adansa, "Usheli u ke'en u vñ u ciga mäkuwä. N ciga ta vu tawa vu kuruwä yi ukere, adama u kñambä gbaga."

²⁴ Reve u 'yawä obolo nñ ayi, reve ama a abunda o toni yi a gbagbalasa yi.

Ka na oo ocosu mpasa

²⁵ Atsuma o obolo'o, ka ro na yuwaain a'wan kupa ne ejere o ocosu mpasa shi tñ pe. ²⁶ Wu uwua tñ awuya lon e ekere a aza a agumä, waru wu una tñ ili i na u ri nñ ayi suru, amma u jebe yi shi, she ili i na i 'yawä elime. ²⁷ Ana wu uwuai adama e Yesu, ayu u tawa nu ucina wa yi atsuma o obolo'o, ayu u ju'wan utugu wä yi. ²⁸ U jiyän tñ o ookolo a yi, "Nñ n ju'wan utugu wä yi goon, n tñ kñambä gbaga."

²⁹ Babu usan wocosu wu mpasa mñ yi n lyawai, ayu u reve u tsurä tñ lafiya lipu vñ yi. ³⁰ Ayu Yesu reveshi ucira wu uta tñ a lipu vñ yi. "Dada u vadatalai atsuma o obolo'o, ayu u ece, 'Zane da ju'wan numu utugu?'

³¹ Reve ojoro a yi a usu yi, "Ve ene obolo a gbagbalasa wu, ayu ve ece, 'Zane da ju'wan nuwu utugu? "

³² Ayu u karä a vadatalasa adama we ene za na yuwaain ulinga u ndolo. ³³ Ayu ka'a, ana u reve ili i na i yuwan niyi, ayu u tawa u kingyo a makakan mñ yi nñ wovon nñ meje'en mñ lipu. Ayu u damma yi amayun suru. ³⁴ Ayu u damma yi, "Usheli, ucawu wo okolo a wu u kñambato wu tu tñ gbaga. Wala na mazanga, babu ubanakun."

Yesu 'yasqin usheli wa Jayiru

³⁵ Ayi pe atsuma a adanshi, ayu ozo o ro a tawa de o u'wa wu zagbain vñ aä'isa a damma, "Usheli wñ wu u kuwa tñ. Cine vaa damaton yi waru?"

³⁶ Agba Yesu polo atsuvi e ili i na aa dansa shi. Ayu u damma zagbai'in, "She vu uwua wovon wan, vu ca okolo goon." ³⁷ U lyawa nanza toni yi shi, she Bituru, nñ Yakubu, nñ Yahaya mawun mñ anawu ma Yakubu. ³⁸ Ana a rawai o u'wa'a, ayu wu uwua a yuwsusan elemu, e mesun, a yisaali babu ukotu. ³⁹ Ana u uwai, ayu u dammale, "Nye i zuwai i ri a yisaali babu ukotu? Usheli'i u ri ukwa shi, nlavu n ñda waa yuwsusan."

⁴⁰ Ayu a yuwaan yi izo'oshi yu ulamu. Ana wu utaq nle a alanga suru, ayu u tara nshamu mu usheli'i obolo no ojoro a yi, aza a na a dñanai obolo na ayi, a uwa ubata u na mawu'un u dñanai. ⁴¹ Ayu u reme ukere wa yi, u damma yi, "Talita kumi." Ili i na waa dansa ña nda, "Mesheli, n ñta dansaa wu, 'yon."

⁴² Babu usan ayu usheli'i u 'yoshin, u fara mmalu. A'wan a yi kupa ne ejere a da a danai. Ayu a uwa asalama abñunda. ⁴³ Ayu u rono le atsuvi lon, she a damma nanza wan. Ayu u damma le waru a ca usheli'i iliyalya.

*A 'yuwan tñ Yesu a lyuci le
(Mat. 13:53-58; Luk. 4:16-30)*

6

¹ Yesu lyawa tñ de, ayu u kñambä Nazara lyucile. Ayu ojoro a yi o toni yi. ² Ana urana wa Ashibi u rawai, ayu u teme uritosu a aä'isa.† Ama a na a uwua niyi o uritosu, ayu a yuwan asalama, adansa, "Te da vuma nda tsurai ili i nda suru? Cu'un vu urevu ne ña a ca niyi tsunda? Kalyuwa cu'un vu ulinga wa asalama u na waa yuwsusan. ³ Ayi ñda, ayi da za vu ushe'en ndolo shi, mawun ma Meri.† zakpara wa Yakubu, obolo nñ Isihu, na Yahuwa nñ Simo shi? Aza a yi e sheli pa ña ri obolo nñ tsu shi?" Dada a 'yuwan niyi.

⁴ Ayu u damma le, "A tsu 'yuwan vu-mavasula ubata u ro shi, she a lyuci le obolo na aza a yi, nu u'wa u le." ⁵ U gura yuwan ulinga wa asalama a lyuci le shi. Ke'en da u kuruwayi aza o ubanakun ukere, ayu u kñambato le gbaga.

⁶ U yuwan tñ asalama lon, ana a kudai a ca okolo.

*Yesu lyungu tñ Kupanejere
(Mat. 10:5-15; Luk. 9:1-6)*

Ayu u kñandaruwa a 'yawä a mulyuci a yuwsusan urocosu. ⁷ Ayu u de Kupanejere† u lyungu le ama e re re. U ca le tñ ucira e ekere o otoni a lima. ⁸ Ayu u damma le, "She i tara ili i ro a mmalu ñ du wan, she adanga. She i tara opopofu wan, ko tsan, ko ikebe o osonu a ñdu wan. ⁹ I oto atan, amma she i tara atugu o ro wan." ¹⁰ Ayu u dammisa le, "Ni i rawa ubata u na a ushi ñdu, yi isawan pe o u'wa'a she mantsa ma na yaa lyawa lyuci

* 5:20 Dikafoli urevu wä yi, ayi da Mulyuci Kupa.

ndolo. ¹¹ Agba ni i rawa a lyuci na a usu ndu shi, ko a uwwa du shi, i lyawa yi, avu i kakala mabutu ma ana ma du. U to o'wo iroci i na yoo roco ama a lyuci'i a yuwan mejege shi.”*

¹² Avu a kara a yuwanusun alajiya, a dansaa ama a vadala ubata wa Asula, a lyawa unusu u le. ¹³ O utaa tā ottoni a lima na abunda, avu a putala aza a ubanakun mani'in, avu a tsuru lafiya.

Ukwā wa Yahaya za vu Urumbusu
(Mat. 14:1-12; Luk. 9:7-9)

¹⁴ Ana Mogono Hiridu uwmai alabari e Yesu, adama a na aala e Yesu o'wo tā urevu batu suru. Avu ozo o ro a damma, “A 'yasan ta Yahaya za vu Urumbusu. Dada u tsurai ucira u na waa yuwanusun ulinga wa asalama.”†

¹⁵ Ozo o ro gba a damma, “Iliya da.”

Ozo o ro a damma, “Ayi vumavasula ro da, oroci a amasula o ufaro.”

¹⁶ Ana Hiridu uwmai ne, avu u damma, “Yahaya za vu Urumbusu da, za na n zuwai o kodoi aaci a yi, amma a 'yasan yi tā.” ¹⁷ U damma tā ne adama a na ayi na aciyayi u lyungu tā de e reme yi. Avu waru u zuwa a nla yi, adama a ka na a tsu de Hiridiya ka vawun va yi Filibu, za na u usai. ¹⁸ Adama a na Yahaya dana tā a dansaa yi, “U ri ulobonu vu zuwa ka vawun va wu shi.”

¹⁹ Avu Hiridiya zuwa yi o ookolo a yi, hali u shi u ciga woo una yi. Agba u tsura ure u na wu una yi shi. ²⁰ Adama a na mogono'o wu uwusua tā wovon wa Yahaya, adama a na u reve tā vuma va akiza da. Mansa ma na wu uwwa niyi, ookolo a yi a tsu dana nden shi, suru na ne u tsu ciga tā wu uwwa yi.

²¹ Amma o ukosu, Hiridiya tsura tā ure u ro. Ana urana u na a matsain mogono'o u kandaruwai, u banu tā ngono, na nan yali a gbagbain, na azagbain o upasu wā Galili abuki. ²² Ana usheli wā Hiridiya u uwa u je'en, avu mogono'o na aza a na u banuyi a yuwan mazanga. Avu u damma usheli'i, “Pati ili i na vu cigai suru, n ta ca wu.” ²³ U kucinaa yi tā, u damma, “Ili i na vu pati numu suru, n ta ca wu. Ko ubatsalai u tsugon tsā vā tsā da vu cigai, n ta ca wu.”

²⁴ Avu wu uta we ece mma va yi, “Nye maa pati?” Avu u usu yi, “Pati aaci a Yahaya za vu Urumbusu.” ²⁵ Babu usan, avu u kambā o ukobu u mogono, u pati yi u damma, “Gogogo, n ciga tā vu ca mu aaci a Yahaya za vu Urumbusu a mapara.”

²⁶ Avu atsuma o mogono a langā lon, amma adama a akucunu a na u yuwan

elime a ama, u ri n cine waa yuwan u putsa yi shi. ²⁷ Lo da u lyunguyi agbashi a yi, u damma o kodoo yi aaci a Yahaya a tawaa. A kara tā o kofo aaci a yi o u'wa wa ali. ²⁸ Reve u tawāq na aaci'i a mapara, u ca usheli'i. Mawun ma ka gba, u ca mma va yi.

²⁹ Mantsa ma na ojoro a Yahaya a uwmai alabari o ndolo, avu a tawā a tara lipu va yi, a 'yawāq a cido yi.

Yesu lyuwato tā ama ukpukupu uto
(Mat. 14:13-21; Luk. 9:10-17; Yah. 6:1-14)

³⁰ Ana ojoro e Yesu a kambai ubata wa yi, reve a damma yi ili i na a yuwan suru, ni ili i na o ritoi. ³¹ Ama na abunda a tawusa na a kambi, ayi no ojoro a yi a tsurā mansa ma na aa lyuwa ilyalya shi. Avu u damma le, “Tawāi, tsu 'yawāq ubata u na ama a ri shi, yi ivuwan.” ³² Avu a kara a uwa a wantsun a 'yawāq ubata u na ama a ri shi, ele goon.

³³ Ana obolo a ama a na a tawai batā batā e ene nle a makara e reve le tā, avu a suma a 'yawāq upasu u ndede kafu ele a rawa de. ³⁴ Ana u rawai de, avu we ene obolo a ama lon. Avu we ene le iliyali, adama a na a dana tā she damma ikyon i na i ri na za va aguba shi. Avu u teme o rocosu ili na abunda.

³⁵ Ana urana u kotoi, avu ojoro a yi a tawā ubata wa yi. Avu a damma yi, “Ubata u nda gba ama pa shi, waru urana u da nda u kotoi. ³⁶ Damma le a kara a 'yawāq a mulyuci n wawa'n a na n ri lo zuzu, a tsulaa aciyele ilyalya i na aa lyuwa.”

³⁷ Avu u usu le, “'Yawāi i ca le ilyalya i na aa lyuwa.”

Avu a usu yi, “Tsu 'yawā tsu una ikebe i na i rawai ikebe† yu ulivu ukpukure (200) e ilyalya, avu tsu ca le a lyuwa?”

³⁸ Avu we ece le, “Opopofu a yan a da du? 'Yawāi i kalyuwa.”

Ana a 'yawāi a kalyuwai, avu a damma, “Ozo o ton a da, na mugula n re.”

³⁹ Avu u damma le suru ko zane da danu a anlya o utanu obolo obolo. ⁴⁰ Ne da a danai ozo o ro kupoton-uton, ozo o ro ukpaku ukpaku. ⁴¹ Ana u tarai opopofu o to'on na mugula n re'e, avu u 'yasan aaci zuva, avu u godyoo Asula. Ana u bubusai opopofu na mugula'a, reve u ca ojoro a yi, e ne'eshen ama. E ne'eshen le tā opopofu na mugula n ndolo suru. ⁴² Suru nle a lyuwa tā a cuwan.

⁴³ Avu ojoro a yi o boloto asaka kupa ne ejere, asaka o opopofu na mugula n na m buwai. ⁴⁴ Ama a na a lyuwai ilyalya i ndolo ali ukpukupu uto (5,000) u da.

Yesu a mmalu zuva mini
(Mat. 14:22-33; Yah. 6:15-21)

* **6:11** A mantsa mo ndolo, na vuma zakatsa mabutu ma atugu ko wu kala mabutu ma ana ma yi, ure u ro u da u na woo roco wu kasa tā aciyayi na ama a lyuci ndolo. † **6:37** Danshi na a yuwanusun ulinga pa nda na Tsuheleni ayi da “dinari ukpukure (200).” Kalyuwā Ucuduwu wi “Ikebe.”

⁴⁵ Avu u zuwushi ojoro a yi a uwa a wantsun a fara pasaa yi a 'yawa a lyuci va Besaida, kafu u lyawa obolo'o. ⁴⁶ Ana u lyawa nle, avu u kumba a aagadfi, adama u 'yawa u yuwan avasa.

⁴⁷ Ana ulivu u yuwain, wantsun gba e memere ma mala, Yesu gba ayi de a aagadfi ayi a nde'en. ⁴⁸ Reve we ene le e melen na wantsu'un a mala, adama a na upepu u ta damatosun le. Mantsa ma na nton n tsu saala na wasasa, avu u karä a 'yawa ye' le a mmalu a mala. U yuwan ta she damma u ta karä le, ⁴⁹ amma ana e ene niyi a mmalu a miní, avu a jiyani she damma yimodi i da. Avu o oruwo, ⁵⁰ adama a na wo o'woi suru nle e ene yi ta, avu a da'wan.

Lo da u yuwaan nle adanshi, "Guzai okolo a du, amu da. She yu uwu wovon wan." ⁵¹ Avu u uwa a wantsun ne ele, daða upepu u voyin. Avu e reme asalama lon, ⁵² adama a na hali n gogo koto a ri nu urevu wu ulyuwatosu wu ukpakukupa uto'on (5,000) shi. Adama a na okolo e le a dñaq ta ug-bawu.

Yesu kambqto ta vuma va Janisara gbaga

(Mat. 14:34-36)

⁵³ Ana a pasai, a rawai e ida ya Janisara, avu a nlä wantsu'un. ⁵⁴ Na motaq me le a wantsun, avu ama e reve yi. ⁵⁵ Avu a suma bñatä suru a farasa aza o ubanakun a avalu a tawusaq yi ko te da a uwaiwai u ri. ⁵⁶ Ubñatä u na u uwai suru, a lyuci gbain na mulyuci'i na akapi a bñatä, a tsu zuwaa yi ta aza o ubanakun o u'uwata we eden. Avu, a pati yi u lyawa le a ju'wan nge'en mu utugu mä yi. Aza a na a ju'wan niyi suru a tsurä ta lafiya.

Uritosu wu nkaya
(Mat. 15:1-9)

7

¹ Afarishi o ro obolo na munlu n Wilä n ro o uta ta Urihelima reve o foloto ubñatä wa Yesu. ² E ene ta ojoro a yi a alya e ilyalya ne ekere babu sa'a o ure u na wu ntsayi shi.

³ Afarishi na akapi a aza a Isra'lila a ta yuwsan cine nkaya n dammai wu ntsaa ta a yuwan. A tsu sa'a ta ekere e le ulobonu. ⁴ A tsu 'yuwan ta a lyuwa ilyalya e eden she na a sa'a ekere. Ili na abunda i ta lo, tsä wuza'u wu nden, na munda obolo na asa'-atsu.

⁵ Adama a na a tsu sa'a ta ulobonu, ana e enei ojoro a yi a alya tsundolo, reve e ece yi, "Nye i zuwai ojoro a wu a kurusu ili i na yi ntsayi shi? Tsu cina le ta a alya babu a sa'a ekere."

⁶ Avu u damma le, "Aza e ikpa'a! Wo o'wo ta unata na Ishaya yuwan adanshi a Asulä a aci a du. Ununa a ñanai,

'Ama a nda a ta casu mu tsugbain a na le goon,

okolo e le gba alanga a da a ri na amu.

⁷ Aganda a na aa yuwusaan mu ili ya abulä i da shi. Ili i na oo ritosu ili i ro i da shi, agba uritosu wa ama u da.[◊]

⁸ Yi icina ta na wilä wä Asulä, avu i toni uritosu wa ama."

⁹ Avu u damma le, "Yi icina ta ni ili i na Asulä a dammai, avu i toni uritosu u du.

¹⁰ Adama a na Musa† dammai, 'Vu ca dada na mma va wu tsugbain. Waru za na isulai dada ko mma va yi, a ciga a 'yuwan o una yi.'[◊] ¹¹ Amma uritosu u du u damma ta ili i sa'ani i da vuma damma dada ko mma va yi, ili i na n shi a ca du n ca ta de Asulä. ¹² I putsa yi ta na waa kamba dada ko mma va yi ni ili i ro. ¹³ Ne da i tsu yuwan, avu i kambato adanshi a Asulä pere, adama o uritosu u du, ili i na abunda icu'un i ndolo i da i tsu yuwan."

Ili i na i tsu lungusa vuma
(Mat. 15:10-20)

¹⁴ Avu u dewishe obolo'o, avu u dammisa le, "I zuwa atsuwu suru ndu yu uwu ili i na maa damma. ¹⁵ Ili i na i tsu uwa atsuma a vuma ayi da u tsu lungusa wuma wa yi shi, she ili i na i tsu uta o okolo, ayi da u tsu lungusa yi. ¹⁶ [Za na ri na atsuwu, wu uwuwa.]"

¹⁷ Avu wu kasai no obolo'o, avu u uwa o u'wa. Avu ojoro e ece yi ili i na iroci'i waa dansa. ¹⁸ Avu u usu le, "Adu fo i reve ili i na iroci'i waa dansa shi? Adu fo i reve shi, ko nye da i uwai a aatsuma a vuma, u tsu lungusa yi shi?" ¹⁹ Adama a na u uwa o okolo a yi shi, amma u uwa ta a aatsuma a yi, ne da waru woo uta?" Ne da Yesu yuwan u kambato iilyalya suru ulobonu adama a alaya.

²⁰ Avu waru u damma, "Ili i na yoo utusa ubñatä u vuma, ayi da u tsu lungusa yi.

²¹ Adama a na pe da, pe o okolo a vuma da icu'un i nda yo utusa: majiyan me iwuya, tsipere, na wivu, na mona ma ama, ²² nu uforondo, ni iwuya, na wulumu, nu unusu icu'un icu'un, na tsurala, ne open, na aci o ugbamu na tsulo. ²³ Iwuya i pe o okolo a vuma da a tsu uta, avu a zuwa yi wo o'wo ili yi idaba e ekere a Asulä."

Ucawu wo okolo a ka a Meheleni
(Mat. 15:21-28)

²⁴ Diga lo avu u kamba a 'yawa a mbanga ma Taya na Sida. Avu u uwa o u'wa u ro, u ciga nanza reve shi, amma u ri n soko aciyayi shi. ²⁵ Ka na mawun mä yi, usheli u wa'a u danai no otomi a lima, ana wu uwuwai alabari e Yesu, avu u tawä u kingyo a makakan mä yi. ²⁶ Ka'a gba Meheleni ma

◊ 7:7 Isha. 29:13. ◊ 7:10 Mt. 20:12; Mt. 21:17; N.Gn. 20:9; U.Wl. 5:16.

da, ubata u na wu uta gba Basurofiniki da. Avu u pati Yesu uta otom i lima a na a uwai atsuma a mawun ma yi.²⁷ Avu u usu ka'a, "Lyawa tsu fara lyuwato muwun mu u'wa. U ri ulobonu a tara ilyalya i muwun avu a variya musan shi."

²⁸ Amma u usu yi ta, u damma, "Ne da u ri Zagbain, agba ko musan n tsu lyuwa ta akapi e ilyalya i muwun."

²⁹ Avu u damma yi, "Adama a adanshi a wu, wala a kamba o u'wa, otom i lima a a lyawa ta mawun ma wu."

³⁰ Avu u kamba o u'wa, avu u cina mawun ma yi nven a aavalu. Cina otom i lima a a lyawa yi.

Yesu kambato ta agulani gbaga

³¹ Avu u lyawa mbanga ma Taya, u toni a 'yawa Sida a 'yawa a Mala ma Galili, ni ida i na a tsu de Dikafoli.*³² Ama o ro a tawa yi ta na vuma na danai agulani waru nu usan u da u tsu gura damma, avu a pati Yesu ankuri u kuruwa vuma'a ukere.³³ Avu Yesu tara yi a 'yawa ubata u na ama a danai shi, avu u zuwa akatsu a yi a atsuva u vuma'a, u tsuwan matsan ma yi, avu u ju'wan eelentsu a vuma'a.³⁴ Avu Yesu kalyuwa zuva no okolo a ta, avu u damma yi, "Ifata!" adansa, "Kpatu'wa!"

³⁵ Avu u kpatu'wa atsuva a yi. Ili i na i shi yi nlai eelentsu a yi, u bada. Avu u yuwan adanshi mejege.³⁶ U damma le ta she a damma ama wan, amma she ili i na i lyuwai elime a casu alabari a yi.³⁷ Avu a yuwan asalama lon, a damma, "Kalyuwa cine u yuwan ilili suru mejege. Hali u gura zuwa agulani a uwwa. Aza a na a tsu gura yuwan adanshi shi, a yuwan adanshi."

Yesu lyuwato ta ama ukpakukupa unashi

(Mat. 15:32-39)

8

¹ A mantsa mo ndolo, obolo a ama o ro o goloto ta abunda, agba a ri ni ilyalya i na aa lyuwa shi. Avu Yesu de ojoro a yi, avu u damma le,² "N te eneshe obolo a ama nda a iliyali, adama a na o to obolo na mu hali rana ta'atsu, agba a ri ni ilyalya i na aa lyuwa shi.³ Waru na n damma le a tyo o u'wa na ambulu, aa gura rawa o u'wa shi, ozo o ro da nda gba o uta alanga."

⁴ Avu ojoro a yi a usu yi, a damma, "Ubata u nda ogozo a da, te da gba tsaa gura tsura ilyalya i na tsaa gura lyuwato ama a abunda a nda?"

⁵ Avu we ece le, "Opopofu a yan a da du?"

Avu a damma, "Aza e cindere."

⁶ Avu u zuwa ama a danu e ida. Ana u tarai opopofu e cindere o ndolo, avu u

godyoo Asula, avu u bubusa, u casu ojoro a yi a 'yawaa obolo a ama'a. Avu a 'yawusa le.⁷ A dana ta na mugula n keke'en wa'a. Ana u godyoyi Asula, avu u damma a 'yawaa le.⁸⁻⁹ Ama ukpakukupa unashi (4,000) u da a shi o golotoi, avu gba a lyuwa ilyalya hali a cuwan. Reve ojoro o goloto akapi a na a buwai reve o shiton asaka e cindere. Avu u damma le a tyo o u'wa.¹⁰ A jima shi, dada u uwai a wantsun no ojoro a yi a tyo Dalmanuta.

Afarishi a zami ta ili ya asalama
(Mat. 16:1-4)

¹¹ Afarishi a tawa e teme mawasan na ayi, a ta zama u roco le iroci de zuva, adama a lyungwa yi.¹² Avu wi ivuwan ogbolo a ruhu va yi, u damma, "Nye i zuwai ama o gogo a e izami yi iroci? Amayun a da n damma ndfu, babu iroci i na oo roco ama o gogo."

¹³ Avu u lyawa le lo, avu u kamba a wantsun u pasa a 'yawa a mbanga n ndede.

Wolilo wa Afarishi na aza a Hiridu
(Mat. 16:5-12)

¹⁴ Reve e reme mmalu agba e icina ta a na a tawa no opopofu, ili i na i ri lo le pe a wantsu'un u la'a za ta shi.¹⁵ Avu u damma le, "I yuwan ugbozu na wolilo wa Afarishi na aza a Hiridu."

¹⁶ Avu a dammulai, "U damma ta ne ana wo o'woi tsu ri no opopofu shi."

¹⁷ Yesu gba u reve ta ili i na a dammulai, avu we ece le, "Nye i zuwai i dammai i ri no opopofu shi? Koto ye ene ko i reve shi?

¹⁸ I ta ne esu, amma yaa uwwa shi.¹⁹ Waru i cuwan ana m bibusai opopofu o ton, avu n ne'eshen ama ukpakukupa utoh shi? Akapi gba asaka a yan a da i golotoi?"

Avu a usu, "Kupa ne ejere."

²⁰ Dada we ece nle, "Ana m bibusayi ama opopofu e cindere, akapi a asaka a yan a da a buwai ana i golotoi?"

Reve a usu yi "Aza e cindere a da."

²¹ Dada we ece nle, "Hali n gogo koto i reve ili i na maa dansaa du shi?"

Yesu kpatu'wa ta irumba esu

²² Avu a rawa a lyuci va Besaida. Reve ama a tawa Yesu ni irumba, avu a pati yi u ju'wan yi.²³ Avu u reme ukere wa yi, wu uta yi a mbanga n lyuci. Reve u tsuwaan yi matsan e esu, waru u kuruwa yi ukere, avu we ece yi, "Vu gura ta ene ili i ro?"

²⁴ Avu irumba'a u 'yasan urewesu, avu u usu, "N te eneshe ama. Amma oroci a danga a da mee eneshe le a agar."

²⁵ Avu u zuwisa yi ukere o urewesu. Avu irumba i kpatu'wa esu yi we ene ili suru mejege.²⁶ Avu Yesu damma yi u wala a tyo

* 7:31 Dikafoli urevu wa yi, ayi da Mulyuci Kupa.

o u'wa, waru u damma yi tā, "She vu uwa a malyuci mo ndolo wan."

*Bituru yuwan tā adanshi adama e Yesu
(Mat. 16:13-20; Luk. 9:18-21)*

²⁷ Yesu 'yon tā no ojoro a yi, u uwa mu lyuci n Kasariya Filibi. Avu we ece ojoro a yi, "Zane da ama aa dansa n ri?"

²⁸ Avu a usu yi, "Yahaya za vu Urumbusu, ozo o ro gba a damma, Iliya, ozo o ro gba a damma vu utā tā atsumā a amasula."

²⁹ Avu we ece le, "Amma ađū gba, zane da yaa dansa n ri?"

Avu Bituru usu yi, "Avu da Kristi'īt Zamawawa."[†]

³⁰ Avu u rono le atsuvu she a damma nanza wan.

Yesu yuwisan tā adanshi adama o ukwā wayi

(Mat. 16:21-28; Luk. 9:22-27)

³¹ Avu u teme o ritosu le, a dansa, "Amu Mawun ma Vuma n to sowo atsumalima lon. Waru azagbain, na nan ganu a gbagbain, na munlu n Wilā a ta 'yuwan mu, hali o una mu. Agba na a yuwan rana ta'atsu, n tā 'yon wuma." ³² A alanga eteshe a da u damma nle adanshi o ndolo. Avu Bituru de yi a tyo a nge'en, u teme a yuwusaan yi nlangi. ³³ Amma ana Yesu vadatalai, we enei ojoro a yi, avu u bara Bituru, u damma, "Vu yuwan alanga na amu, avu Male! Vaa yuwusan avasa adama a na ili ya Asulā yaa shiwan shi, she ili ya ama."

³⁴ Avu u de obolo'o obolo no ojoro a yi, u damma le, "Za na cigai u toni mu, she nu u 'yuwan aciyayi suru suru, nu u ciga u 'yuwan u tara akpata a yi, avu u toni mu. ³⁵ Za na ri ada a wuma wā yi, u ta lamba yi. Amma za na lambai wuma wā yi adama a va, adama a Alabari a Sa'ani waru, u ta tsura yi. ³⁶ Nye i da vuma munai ko nu u tsurā uvadi u nda suru, avu u lamba wuma wā yi? ³⁷ Nye waru vuma aa gura tsupa, avu u wawa wuma wā yi? ³⁸ Na za uwwa wono u vā na alajiya a vā o uvadi u iwuya wu ulambu wā qəbulā u nda, Mawun ma Vuma fo u ta uwwa wono wā yi, nu u 'yawā a makākān ma Dada vā yi na nlingata mā Asulā."

9

¹ Avu u luyuwa elime na adanshi, "Amayun da maa dansaa dū, ozo o ro a tā pa ubāta u nda ne ee ene ukwā shi, she ne e ene tsugon tā Asulā tā tāwā nu ucira."

Lipu vā Yesu vadatalai

(Mat. 17:1-13; Luk. 9:28-36)

² Ana a yuwain rana tali, avu Yesu tara Bituru, na Yakubu, na Yahaya, u 'yawato le a masasan mo uga'an, ele goon. Avu oroci a yi a vadala elime e le. ³ Itana ya yi i vadala yo o'wo u'uri puwu a madala, pa o uvadi u

nda babu za na aa gura zaza'wā le ne. ⁴ Avu e eneshi Iliyat nā Musa, a yuwusan adanshi na Yesu.

⁵ Avu Bituru cananaa yi una, "Manlu, u lobono tā ana tsu ri pa. Tsu ta yuwan pa ogodo a ta'atsu, za tā za vā wu, za tā za va Musa, za tā waru za va Iliya." ⁶ U lamba tā ili i na waa damma, adama a na wu uwuwai wovon lon.

⁷ Avu eleshe a tawa a kpato le nu ululu, avu udyo wu utā de e eleshe'e, "Mawun ma na n cigai lon da nda, yu uwuwai yi." ⁸ Avu a jikā a kānlashi, amma e ene waru za ro shi, Yesu da goon e enei obole no ele.

⁹ Ana a cipai de a masasa'an, avu u damma le, "She i damma nanza ili i na ye enei wan, she na Mawun ma Vuma mo 'yon atsumā o ukwā."

¹⁰ A yuwan tā ili i na u damma nle a yuwan, amma a yuwusan tā adanshi'ī goon le, "Nye i da waa dansa adama o u'yesun o ukwā u nda?"

¹¹ Avu e ece yi, "Nye i zuwai munlu n Wila n dammai nga Iliya ta fara tāwā elime a Kristi Zamawawa?"

¹² Avu u usu le, "Iliya da fara tāwai, adama a na woo fofō ili suru. Nye i zuwai a danai, adama a Mawun ma Vuma, 'U to soso awuya icu'un icu'un, waru aa 'yuwan yi?'" ¹³ Amma n ta dansaa dū, Iliya tāwā ta de, a yuwaan yi tā cine a cigai, cine alabari a yi a ri udanu."

Yesu kāmbqato tā mawun mo otoni a lima bgaga

(Mat. 17:14-21; Luk. 9:37-43)

¹⁴ Ana a kāmbai ubāta u na ojoro a yi a ri, avu e ene abajini o obolo ukandaruu ne ele. Munlu n Wilā waru n dana tā a mawasan ne ele. ¹⁵ Na menee mā Yesu, avu obolo'o a yuwan asalama lon. Avu o boso ni iladi a tāwā ubāta wā yi, a casasa yi.

¹⁶ Avu we ece le, "Mawasan mā ne yaa yuwusan?"

¹⁷ Avu za ta atsuma o obolo'o u usu yi, "Manlu, mpa nda n tāwā nuwu nā molobo mā vā za na ri no otoni a lima. Adama o ndolo u tsu gura yuwan adanshi shi. ¹⁸ Mantsa ma na otoni a lima'a a kumba niyi suru, she na a vari yi e idā, una wā yi a yuwusan apiva, u gagalai anga a yi, avu wo o'wo wudaruwu. Avu m pati ojoro a wu o lo otoni a lima a yi, avu a kūdā."

¹⁹ Avu u usu le, "Ađū ama o gogo aza a na aa casu okolo shi. N jima tā nden nā adu. Hali mantsa mā ne māq danu nā adu a yuwusan ankuri nā ađū? Tāwā numu na ayi."

²⁰ Avu a tawaa yi nā molobo'o. Ana otoni a lima'a e enei Yesu, avu a varu molobo'o e idā babu usan, lipu vā yi e meje'en. Reve u riya u dana e igandalu, una wā yi o utusa

apiva. ²¹Avu Yesu ece dada va yi, "Urana u ne ili i ndolo i cina niyi?"

Avu u damma, "Ayi a mawun. ²²U sowot a varusu yi a akina na a mini, adama wu una yi. Amma na vaa gura yuwan ili i ro, ve ene tsu iliyali, vu kamba tsu."

²³Avu u damma yi, "Na maa gura? Ili suru ili i na aa gura yuwan da e ekere a za na cayi okolo."

²⁴Avu wu utaa udyo babu usan, "N ca ta okolo. Kamba mu n dashi ca okolo."

²⁵Ana Yesu enei obolo a ama a tawusaq ubata'a, avu u baro otoni a lima, u damma, "Avu otoni a lima a na a tsu putsaa na adanshi, n damma wu ta, vu kasa na ayi. She vu dashi toni yi wan."

²⁶Ana otoni a lima a yi a saalai, avu a kpasu'wa yi e ida lon, lipu va yi e meje'en, avu a kasa na ayi. Avu molobolo wo o'wo tsa qakwakwa, hali wo o'wo ama na abunda a damma, "U kuwa ta." ²⁷Avu Yesu reme ukere wa yi u 'yasan yi, avu u 'yon mishin.

²⁸Ana u uwai o u'wa, avu ojoro a yi e ece yi usokowu, "Nye i zuwai tsu kudai, a na tsoo lo otoni a lima o ndolo?"

²⁹Avu u usu le, "Na avasa a da goon aa gura lo cu'un ndolo a alanga, babu ili i ro."

Yesu yuwisan ta adanshi o ukwa wa yi
(Mat. 17:22-23; Luk. 9:43-45)

³⁰Avu a 'yon lo, a uwa e ida ya Galili. U ciga nanza reve shi. ³¹Adama a na u to ritosu ojoro a yi, u ta dansaa le, "A ta ca Mawun ma Vuma e ekere a ama waru a to una yi. Na o una yi, na a yuwan rana ta'atsu u ta 'yon."

³²Amma a gura reve adanshi'i shi, avu waru a uwuwsa wovon na ee ece yi.

Tsugbashi tsa abula
(Mat. 18:1-5; Luk. 9:46-48)

³³Avu a rawa Kafarnahum. Ana u uwai o u'wa, avu we ece le, "Mawasan ma ne yaa yuwanuson o ure?"

³⁴Avu a rungwa kpaku kpaku, adama a na a yuwan ta mawasan o ure za na o'wo zaghain atsuma e le. ³⁵Avu u danu, u de Kupanejere'e. Avu u damma le, "Za na cigai woo o'wo zaghain, u kambaa za vu ukosu, aagbashi a ama suru waru."

³⁶Avu u shefe mawun mo ro u zuwa yi e memere, avu u katala yi. Dadfa u damma nle, ³⁷"Za na ushiyi mawun me ke'en cu'un nda adama a ala' a va, amu da u ushiyi. Za na waru usu numu, amu da u ushiyi goon shi, amma za na lyungu numu da u ushiyi."

Za na 'yuwan ntsu shi, za tsu da
(Luk. 9:49-50)

³⁸Avu Yahaya usu yi, "Manlu, tse ene ta nanza o utusaon otoni a lima na ala a wu."

Atsu gba tsu putsa yi ta, adama a na u ri oo tono tsu shi."

³⁹Amma u damma ta, "She i putsa yi wan, adama a na za na gura yuwan ulinga wa asalama a ala a va, waa gura vadala u yuwan adanshi avama adama a va shi.

⁴⁰Za na ri a tsurala na tsu shi, za tsu da.
⁴¹Amayun a da maa dansaa du, za na ca ndu mini i sowo adama a va, u ta tsura iliyinkapa.

Re mariyyaa atsuma o unusu
(Mat. 18:6-9; Luk. 17:1-2)

⁴²"Na nanza aa zuwa atsuma a muwun n nda a riya, u ta la'a q nlala yi utali u yira a yinlu ya yi, avu a vari yi a mala. ⁴³Nu ukere wa wu waa zuwa wu, vu nusan, vu kodo yi. U ta la'aa wu, vu tsura wuma babu ukere u ta ana vaa tsura ekere e re, avu vu uwa a akina.† ⁴⁴[Ubata u na azun a tsu kuwa shi, waru akina a tsu kimaa shi.] ⁴⁵Na anana a wu aa zuwa wu vu yuwan unusu, vu kodo yi. U ta la'aa wu, vu tsura wuma na tsukutsumaa, ana aa vari wu atsuma a akina na ana e re. ⁴⁶[Ubata u na azun a ri n kuwa shi, waru akina a ri n kimaa shi.]

⁴⁷Na lyusu va wu aa zuwa wu vu yuwan unusu, vu kongoro yi. U ta la'aa wu, vu uwa o tsugono tsa Asula na lyusu ta, ana aa vari wu atsuma a akina ne esu e re. ⁴⁸Ubata u na azun a ri n kuwa shi, waru akina a ri n kimaa shi.

⁴⁹"Na akina a da aa lyungwa ama suru, cine a tsu lapula ili na akpadii.

⁵⁰"Akpadii a tu ulobonu, amma na a langa, na nye da vaa lapula yi?

"I danai na akpadii o okolo a du, i yuwan nden n sa'anii."

Uritosu adama o lolo
(Mat. 19:1-12; Luk. 16:18)

10

¹Yesu lyawa ta de, avu u kambaa e ida ya Yahuda, waru nu upasu wa Urdu, ama na abunda o foloto ta ubata wa yi, avu u kara o rocosu le ununa t u tsu yuwanuson.

²Avu Afarishi a tawa ubata wa yi, reve e ece yi, "Unusu u da vuma lyawa ka va yi?"

³Avu we ece le, "Nye i da Musa damma ndu?"

⁴Reve a usu yi, "Musa damma tsu ta tsu ca ka aatagada a wukas u lolo, avu a lyawa yi." ♦

⁵Dada u usu nle, "Musa damma du ta ne, adama a na i ri na aciyogbam. ⁶Amma a mantsa ma na a yuwan uvadi ne da u danai shi. Amma ana a fara a yuwan, 'vali na ka da a yuwan nle.' ♦ ⁷'Adama o ndolo a da vuma aa lyawa dada va yi na mama va yi,

* 9:29 Akuci a aatagada o ro a ta na: "Amma avasa na akuli a da goon aa gura cu'un vi ili i nda." ♦ 10:4 UWL. 24:1-4.

◊ 10:6 Ufr. 1:27; Ufr. 5:2. ♦ 10:8 Ufr. 2:24.

tsara u suraa ka va yi goon.⁸ Ele ra o to o'wo ili i ta.'⁹ Ana wo o'woi a buwa ili i re shi, adama o ndolo ili i na Asula o goloi, she vuma kakasa wan."

¹⁰ Avu ana a kambai o u'wa dada ojoro a yi e ece niyi ili i na u ritoi. ¹¹ Avu u damma le, "Za na kakasai, reve u yuwisan lolo ro, tsipere tsa da waa yuwusan na ayi.¹² Waru na ka lyawa vali va yi, avu u yuwisan lolo ro, tsipere tsa da waa yuwusan."

*Yesu zuwaa ta muwun aba'un
(Mat. 19:13-15; Luk. 18:15-17)*

¹³ A tawusaq yi ta na muwun, tsara u ju'wan le. Reve ojoro a yi a putsa le. ¹⁴ Amma ana Yesu enei ne, reve atsuma a langa yi. Avu u damma le, "Lyawai muwun n keke'en n tawaa ubata u va, she i putsa le wan. Adama e icu'un i ndolo i da o foboi tsugono tsaa Asula."

¹⁵ "Amayun a da maa dansaa du, za na usuyi tsugono tsaa Asula cine muwun n ri shi, waa uwa atsuma o tsugono tsaa Asula shi."¹⁶ Reve u shede le e ekere, avu u zuwaa le aba'un.

*Za vu utsuru
(Mat. 19:16-30; Luk. 18:18-30)*

¹⁷ Ana u remei mmalau a tyo Urishelima, dada nanza sumai elime e Yesu, avu u kingyo. Avu u damma, manlu ma abula, "Nye da maa yuwan, tsara n tsura wuma u babu ukotu?"

¹⁸ Avu Yesu usu yi, "Cine vee desu mu manlu ma abula? Babu za va abula, she Asula goon."¹⁹ Avu na aciyawu vu reve ta ili i na Asula a dammai a yuwan: "She vu una vuma nu ucigui wa vu wan, she vu yuwan wivu wan, she vu yuwan tsipere wan. She vu usu ili i na vu revei shi wan, waru she vu paala za ro wan. Vu ca dada na mma va vu tsugbain."²⁰

²⁰ Avu u usu yi, "Manlu, ele ndolo suru n yuwusan le ta, amu o molobo."

²¹ Avu Yesu kalyuwa yi ni icigi. Avu u damma yi, "Ili i ta i da vu lambai, 'yawa vu wina ili i na vu ri na ayi suru, tsara vu ca alambi, adama vu tsura uzuwa zuva. Na vu yuwan ne avu vu tawaa vu toni mu."

²² Ana wu uwai ne, avu u lukutu urewesu, adama a na u ri ni ili abunda.

²³ Avu u vadala u kalyuwa ojoro a yi, avu u damma le, "Ili yu usan i da za vu utsuru u tsura u uwa atsuma o tsugono tsaa Asula."

²⁴ Avu ojoro a yi a uwa assalama, adama e ili i na u dammai. Avu u dashi dammis, "Muwun n va, u ta yuwan usan za vu utsuru uwa o tsugono tsaa Asula."²⁵ U ta la'aa aarakumi a pusulai na vunu vu bele, ana za vu utsuru aa uwa o tsugono tsaa Asula."

²⁶ Ana a uwai ne, avu a kara a asalama, avu a damma, "Na wo o'wo za vu utsuru aa tsura u uwa atsuma o tsugono tsaa Asula shi, zane da aa la'a?"

²⁷ Avu u usu le, "Ekere a vadilim a ili yu usan i da, amma e ekere a Asula shi. Babu ili i na Asula aq kudu yuwan."

²⁸ Avu Bituru usu yi, "Atsu da nda tsu lyawai ili suru, avu tsu kuru wu."

²⁹ Avu u usu u damma, "Amayun a da maa dansaa du, za na lyawai u'wa wa yi, ko dada va yi, ko mma va yi, ko u lyawai zakpara va yi, ko vawun va yi, ko gba u lyawai muwun ma yi, ko ka va yi, adama a va na Alabari a Sa'an, she nu u tsura atsupu.³⁰ A mantsa mo gogo, u ta tsura 'wa, na aza a yi, na muwun ma anawu, na aquma, na muwun, ukpaku ukpaku. Amma waru a ta lyungwa yi. De zuvat waru u ta tsura wuma u babu ukotu.³¹ Aza e elime na abunda a ta kamb a capa. Aza a capa a ta kamb a elime."

*Yesu yuwaisin adanshi o ukwa wa yi
(Mat. 20:17-19; Luk. 18:31-34)*

³² Ele atsuma a mmalau a gawan Urishelima, Yesu de elime e le, avu ojoro yi kara asalama. Avu ama a na oo tono yi, a kara o wovon. Avu waru u dashi de ojoro a yi, avu u fara a dansaa le ili i na yaa cina yi.³³ Avu u damma, "Atsu da nda a tyo Urishelima, a ta ca Mawun ma Vuma e ekere a nan ganu a gbagbain na munlu n Wil a. A ta padaa yi ugana u na oo una yi, waru a ta zuwa yi e ekere a aza e iwuya.³⁴ A ta yuwaan yi ulamu reve a tsuwan yi matsan. Waru a ta fufaba yi, avu o una yi. Agba na a yuwan rana ta'atsu, u ta 'yon."

*Ipati ya Yakubu na Yahaya
(Mat. 20:20-28)*

³⁵ Avu muwun ma Zabadi, Yakubu na Yahaya, a rawa zuzu na ayi a damma, "Manlu tsu ciga wu ta, vu yuwaan tsu ili i na tsaa pati wu."

³⁶ Reve we ece le, "Nye i cigai n yuwaan du?"

³⁷ Reve a usu, "Urana u na a 'yas an nuwu zuva na tsugono, tsu ta ciga wu vu zuwa za ta o ukere usa'an, za ta o ukere ugula."

³⁸ Avu u usu le, "I reve ili i na yaa patishi shi. I ta gura sowo awuya a na moo sowo, a ta gura tsupu du ununa aq tsupu mu a awuya?"

³⁹ Reve a usu a ta gura. Avu u usu le, "I ta gura sowo awuya a na moo sowo, ununa aq tsupu mu ne da aq tsupu du."⁴⁰ Amma adama a na ya danu o ugula ko o usa'an, za va da shi na maa ca. Asula a da aa ca ba ta na u foboyi aza a na a danggawai."

⁴¹ Ana ojoro a yi a uwai ne, reve a uwa atsumolangu na Yakubu na Yahaya.⁴² Avu

◊ 10:19 Mt. 20:12-16; W.U. 5:16-20.

u de le, u damma le, "I reve tā aza a na a zuwai o'wo aza a tsugbain a ama o uvadi, a tā na tsugbain a aci e le." ⁴³ Ne da woo o'wo e ekere a du shi. Za na cigai wo o'wo zaghbain, she nu u kāmbāto aciyayi aagbashi a du biti. ⁴⁴ Za na cigai u uwa elime a du, she nu u kāmbāto aciyayi aagbashi a du suru. ⁴⁵ Ko Mawun ma Vuma, u tāwa tsāra a yuwaan yi tsugbashi shi. Amma tsāra u yuwan tsugbashi, waru u ca aciyayi, adama a wawa ama."

Yesu kpatu'wa ta esu e irumba

(Mat. 20:29-34; Luk. 18:35-43)

⁴⁶ Avu a rawa Jeriko. Ayi o uta Jeriko no ojoro a yi no obolo a ama abunda, avu irumba i ro i tāwa zavipati aala a yi Bartimawu, mawun ma Timawu. U tsu dānusu tā a nge'en mu ure. ⁴⁷ Ana wu uwuwai Yesu va Nazara tā lo a tāwa, avu u 'yāsan udyo wā yi a dansa, "Yesu, Yesu, mawun mā Dāwuda, kālyuwa ununa n ri iliyali."

⁴⁸ Avu ama nā abunda a putsa yi, a dansaa yi u rungwā una wā yi. Amma she ili i na i 'yawāi elime, avu u dāshi utāa udyo a dansa, "Yesu, Yesu, mawun mā Dāwuda, kālyuwa ununa n ri iliyali."

⁴⁹ Avu wi isawan, reve u zuwa e de yi. Avu e de irumba'a, a damma yi, "Yuwan mazanga, u tā desu wu."

⁵⁰ Avu u vari aapalutsu a yi, avu u jikā a 'yawā ubata wā Yesu.

⁵¹ Avu we ece yi, "Nye vu cigai n yuwaan wu?" Avu u usu yi, "Manlu, adama n tsāra me ene ure."

⁵² Avu u usu yi, "Yuwan mmalu mā wu, ucawu wo okolo a wu u wawa wu tā." Babu usān, avu esu a yi a kpatu'wā, avu u kuru Yesu a kāra.

Yesu uwai Urishelima

(Mat. 21:1-11; Luk. 19:28-40; Yah. 12:12-19)

11

¹ Ele arawa Urishelima, zuzu nā lyuci va Batafaji nā Batanya, reve a rawa a Masasan mā Zetun. Reve Yesu lyungu ama e re atsumā o ojoro a yi. ² Reve u damma le, "'Yawai atsumā a malyuci ma na mā ri elime a du, nā ma'uwaan mā du i te ene molloli wunlu za na koto a kumbai shi. I bādā yi a tāwa.' ³ Nā za ro ece du, nye i zuwai yaa yuwanan ne? I damma yi, 'Zaghbain da ciga niyi, amma wāqā lāpā kāmbuwa yi shi.'

⁴ Avu a kāra, reve a cina molloli a nge'en mu ure. ⁵ Ele a mabāda mā yi, reve aza a na a dānai lo mishin e ece le, "Nye da i zuwai yaa bādāsa yi?" ⁶ Avu a usu le ili i na Yesu damma nle. Reve a rungwā le a kāra nā ayi."

⁷ Reve a tāwa Yesu na ayi, avu o polo amuna e le o molloli'i. Avu u kumba de. ⁸ Ama nā abunda da o poloi amuna e le atsumā o ure, ozo o ro waru a baza aqvū'un o ure, aza a na a kudai a atsusa. ⁹ Aza a na a dānai elime na aza a na a dānai aqcapa, reve a dānai e ishipa,

"Husana!"^{*}

¹⁰ "Aba'un a tyo a za na a tāwa a alat a Asula!"[†]

¹¹ "Aba'un a tyo o tsugono tsa dada tsu Dawuda tsa na tsa ri lo a tawa!"

"Husana a tyo e ekere a Asula!"[‡]

¹² Reve u uwa Urishelima, dāda u uwai atsumā a Aq'isamapada. Avu u kālyuwa ubāta suru. Ana wo o'woi ulivu u dā, avu wu utā u kāmbā Batanya obolo no ojoro a yi.

Yesu yuwayin ubiri una

(Mat. 21:18-19)

¹³ Ana usana u tawai, avu o uta Batanya. U dānai tā a uwuwusa ambulu. ¹⁴ Ana we enei ubiri nā avu'un a abunda, reve u 'yāwa tsāra u tsāra muwun u lyuwa. Ana u rawai, u kālyuwa biti, u cina de ili shi, adama a na a mantsa ma na ubiri u tsu matsan da shi. ¹⁵ Avu u damma ubiri'i, "She nanza dāshi lyuwa muwun mā wu wan, diga gogo." Agba ojoro a yi a dānai tā a uwuwusa ili i na u dāmmai.

Yesu uwai a Aq'isamapada

(Mat. 21:12-17; Luk. 19:45-48; Yah. 2:13-22)

¹⁶ Reve a rawa Urishelima.[†] Ana Yesu[‡] uwai atsumā a Aq'isamapada,[†] avu u lo aza a na a dānai atsulu na awina pe. Waru avu wu kebē apada a aza a na a dānai a kita'usa ikebe, avu u baza otogu ni ili i na a dānai a yuwanan ulinga, na aza a na a dānai a winasa nrukuku. ¹⁷ U putsa tā aza a na a dānai ni itana a bātsa pe atsumā a Aq'isamapada. ¹⁸ Avu u yuwanan le adanshi, "Ashe Adanshi a Asula,[†] a damma, 'U'wa u wā ubāta wa avasa adama a ama suru da shi?"[‡] Amma, asu i kambato yi tā ubāta u na yaā dānai a yuwanan wivu."

¹⁹ Nu ulivu, avu Yesu lyawa lyuci*i*.

Iroci nu udānga wu ubiri

(Mat. 21:20-22)

²⁰ Ele a makambāa nu usana, reve e ene ubiri u na Yesu yuwayin unā u 'yewē a tyo a aralū. ²¹ Avu Bituru gura cuwan na cu'un vi ili i na i farai, avu u damma, "Manlu,

* 11:9 Husana urevu wā yi, ayi da "Ica a tyo Asula!"

◊ 11:9 Ica 118:25-26.

◊ 11:17 Isha. 56:7; Irm. 7:11.

kalyuwā ubiri u na vu yuwayin una'a u 'yewe ta'.

²²⁻²³ Avu u usu le, "I usu Asulā, amayun a da maa dansaa du, za na dammai masasan ma nda u mulā u riya ḥatsumā a mala no okolo a yi a da'wan shi, amma u ca tā okolo e ili i na u dammai, u to o'wo ne." ²⁴ Ayi da i zuwai maa dansaa du ili i na i patiyi suru ḥatsumā a avasa, ni i ca okolo i tā tsurā. ²⁵ Ni yi isawan a mantsa ma na yaa yuwan avasa, ni i ri o upan nā aza a fu, i yuwan gafura, tsāra Dada du za na ri zuva ayi fo u yuwaan du gafura. ²⁶ Amma ni i yuwaan za du gafura shi, cine tsa da Dada du za na ri zuva waa yuwaan du gafura vu unusu u dū?"

*Yeci yu ubata u na Yesu tsurai ucira
(Mat. 21:23-27; Luk. 20:1-8)*

²⁷ Reve ana Yesu no ojoro a yi a kambisai Urishelima a uwa ta a Aa'lisamapada. Ayi pe ḥatsumā a agarā a Aa'lisamapada a reve nan ganu a gbagbain nā munlu n Wilā na azagbain a tāwā ubāta wa yi. ²⁸ Reve e ece yi, "Nu ucira u ne u da vaa yuwsan ulinga u nda, waru zane da ca nuwu ayi?"

²⁹ Reve Yesu usu le, "Amu fo n ta yuwan du yeci, i usu mu. Amu waru n ta gura damma du ubāta u na cu'un vu ucira na maa yuwsan ulinga wu utai. ³⁰ Urumbus u na Yahaya† aa yuwsan, te da wu utai, ubata wa Asulā ko ubāta wu vadilima?"

³¹ Avu e reme mawasan vani le, a damma "Nā tsu damma zuva da wu utai, u te ece tsu, 'To nye i zuwai tsu cayi okolo shi?'" ³² Na waru tsu damma ubāta wa ama da wu utai, u tā tāwāa tsu na addama." A ta uwuwusa wovon wa ama, adama a na ama e reve tā Yahaya vumavasulāt da.

³³ Avu a usu yi, "Tsu reve shi."

Avu fo u usu le, "Maa damma du ubāta u na n tsurai ucira u na maa yuwsan illi i na maa yuwsan shi."

*Iroci ya aza a zamalinga
(Mat. 21:33-46; Luk. 20:9-19)*

12

¹ Avu Yesu uwa a yuwsaan le adanshi ni iroci. Reve u damma, "Vuma ro da cuwain udumā wā inabi, avu u suwaa yi ubābu akandaruwa. Reve waru u kapā akari, tsāra u tsurā ubāta u na wāq dāna o kpokuso masayan. Avu u suwaa yi aburu, adama we eneshe ili i na i ri pe suru. Reve u ca aza a zamalinga udumāq, adama a linga yi. Reve u kara a 'yāwā mmalu a lyuci ro.

² "Ana mantsa mo ugasa ma rawai, reve u lyungu vuma tā ḥatsumā a agbashi a yi u 'yāwā u ushi akunda e ili i na o bolotoi. ³ Avu aza a zamalinga a e reme aagbashi'i, reve a lalapa yi reve a damma yi u kāmbā ekere

lyanga. ⁴ Reve za vu udumāq u lyunguwisa aagbashi o ro, avu a lalapa yi lon. ⁵ Ana u lyunguwisa aagbashi o ro, reve o una yi. Aza a na u koso lyunguwisa nā acaipa, a lalapa akapi, akapi gba o una le.

⁶ "Avu wo o'wo vuma tā da shi buwai, ayi da mawun mā tā mā yi za na u cigai lon. Avu za vu udumāq u koso lyungu yi a majiyan ne e ene yi, a ta uwuwusa wovon, avu a yuwaan yi ili i na i lobonoi.

⁷ "Ana e ene niyi, avu a dammulai, 'Ndede magaji mā tā mā yi a tāwā, tsu una niyi adama ubāta a wo o'wo ubāta u tsu.' ⁸ Reve e reme mawu'un o una yi, avu a vari yi ḥatsumā o ogozo."

⁹ Avu Yesu damma, "Cu'un majiyan ne da yaa yuwsan za vu udumāq waa yuwan? Ayi za vu udumāq u tā tāwā wu una le suru, avu u ca aza a zamalinga o ro a linga udumāq. ¹⁰ Koto i denuna ili i na Adanshi a Asulā a dammai shi?
'Aatali a na asuwi a 'yuwain,
ayi da wo o'wo ikyun yu ucira ḥatsumā o usaa.

¹¹ Zaghbain da yuwin ili i nda,
waru u lobono tā e esu a tsu.'" [◊]

¹² Reve Afarishi† a zami ure u na ee reme yi adama a na e reve tā u ta yuwsan adanshi a aciyele. Amma a ta uwuwusa wovon wa ama, adama o ndolo a da a lyawa niyi. Reve a safa ure u le.

*Yeci adama a atsupa o utafa
(Mat. 22:15-22; Luk. 20:20-26)*

¹³ Avu a lyunguwa yi ama o ro ḥatsumā a Afarishi na ama a Hiridu, tsāra e reme yi nu unusu ḥatsumā a adanshi a yi. ¹⁴ Ana a rawai, reve e ece yi, "Manlu, atsu tsu reve tā avu za va amayun a da, waru vu ri na adangulu shi. Vu tarā tā ama suru unāta, vu to rocosu ure wa Asulā. Damma tsu u lobono tā a tsupa utafa a tyo ya Kaisa mogono mā Romat ko tsu tsupa wan?"

¹⁵ Ana u revei ili i na a cigai, reve u damma, "Nye i zuwai yāq lyungusa mu?" Avu u damma le, "Tāwāa numu ni ikebe."

¹⁶ Ana a tāwāa niyi, avu we ece le, "Ululu wa zane u dā u ri de?" Reve a usu yi, "Ululu wa Kaisa u dā u ri de."

¹⁷ Dada u damma nle, "I ca Kaisa† ili i na i ri ya Kaisa, Asulā waru a ca yi ili i na i ri za va yi. Reve ama a kārā a yuwsan asalamā a yi."

*Yeci yu u'yosun ḥatsumā a akwakwā
(Mat. 22:23-33; Luk. 20:27-40)*

¹⁸ Reve ama a na a tsu de aza a Sadukiya† aza a na a dammai nā vuma kuwā u buwa a 'yon shi, ele fo a tāwā ubāta wā yi. ¹⁹ Reve a damma yi, "Manlu, Musa dānaa tsu tā, na vuma kuwā, avu u lyawa ka vā yi babu u matsan, avu zawa'a vā yi sotsø ka'a, tsāra

◊ 12:11 Ica 118:22-23.

u tsurā yi mawun. ²⁰ A yuwan tā ama e cindere ali. Za vu ufaru yuwan tā lolo, avu u kuwā babu u matsan. ²¹ Reve za ve ire sotso yi, ayi fo u kuwā babu mawun nā ayi. Za va ta'tatsu waru ne dā, ne dā a yuwusain. ²² Ele ama e cindere'e ko za tsurā mawun nā ayi shi. O ukosu, avu fo ka'a u tāwa u kuwa. ²³ To o urana u na aq 'yasan akwakwā, ka va zane da woo o'wo, adama a na wo oloi mecinde me le suru?"

²⁴ Reve u usu le, "Adama o ndolo a da i puwāin. Adama a na i reve Adanshi a Asulā shi, waru i reve ucira wā Asulā shi. ²⁵ O urana u na aq 'yasan akwakwā, babu adama o lolo. O to o'wo ununa nlingata mā Asulā n ri, aa yuwan de lolo shi. ²⁶ Koto i denuna ili i na aatagada a Musa a dammai shi, ubātā u na u yuwait adanshi o molopu a madala, ana Asulā a dammai, 'Amu da Asulā a Ibrahim nā Ishiyaku nā Yakubu?' ²⁷ Ayi Asulā a aza a wuma a dā, amma Asulā a akwakwā a dā shi. Amayun i puwan ta suru suru."

Wilā u gbain

(Mat. 22:34-40; Luk. 10:25-28)

²⁸ Avu manlu mā Wilā† ma Musa mā tāwa ma uwwa le a mawasan vani le. Ana we enei Yesu usu nle mejegē, avu we ece, "Wilā u ne u dā u la'ai mgbain?"

²⁹ Avu u usu yi, "Wilā u gbain ayi da, 'I polo atsuwu qđu muwun ma Isra'ilā, Asulā mogono mā tsu ayi da Asulā goon. ³⁰ I ciga Asulā no okolo a dū suru, na asuvu a dū, nu ucira u dū.' ³¹ Za ve ire ayi da, 'I ciga aza a dū ununa i ciga aciyādu.' ³² Ili i ro yi lo ilā'ai ndolo shi."

³² Avu manlu'u u usu yi, "Manlu amayun a da wu, Asulā a tā a dā, za ro lo shi she ayi. ³³ A ciga yi no okolo a tā, na asuvu a tā, nu ucira u tsu, avu waru tsu ciga aza a tsu ununa tsu cigai aciyatsu. U la'a tā wocosu wu mpasa nu ukulatosu." ³⁴

³⁴ Ana Yesu enei ununa u usuyi mejegē, reve u damma yi, "Vu ri alanga na tsugono tsā Asulā shi."

Ko za dāshi yuwan yi yeci waru shi.

Yeci adama a Mawun mā Dāwuda

(Mat. 22:41-46; Luk. 20:41-44)

³⁵ Yesu atsumā o uritosu a Aq'isamapada, avu we ece le, "O unā wu nye munlu n dammai Kristi Zamawawa to utā o ugundo wā Dāwuda? ³⁶ Agba Ruhu va Akiza zuwa ta de Dāwuda damma:

'Asulazuva a damma tā Zaghbain va: "Danu o ukere usa'anu u vā, she nā n zuwa n'yuwatan mā wu a apata a ana a wu."'

³⁷ "Nā Dāwuda na aciyayi u de yi 'Zaghbain', cine woo o'wo waru mawun ma tsukaya mā Dāwuda?"

Ama nā abunda a uwwa tā uyo'o wu uritosu wā yi.

Morono ma atsuwu adama a munlu n Wilā

(Mat. 23:1-36; Luk. 20:45-47)

³⁸ Atsuma o uritosu wā yi, avu u damma le, "I yuwan ugbozu nā munlu n Wilā. ³⁹ Aza a na a cigai a dāna a casu le tsugbain e eden u'wotowu nā atugu a ga'an le, a dāna a danusu a ndanata kō'o a a'līsa, nā ndanata n sa'ani e eden. ⁴⁰ Aza a na a tsu ususa ili yi nruna. Avu a dāna a yuwanus avasa o ugadi. Asulā a ta ca icu'un ya ama o ndolo atsumalima lon."

Maruna na anini e re

(Luk. 21:1-4)

⁴¹ Avu Yesu danu zuzu nu uzuwata wi ikebe atsuma a Aq'isamapada. Reve u kalyuwusā ama a zuwusa ikebe. Aza o utsuru nā abunda a zuwusa ikebe ya abunda. ⁴² Avu mārunā mo ro me iliyali mo utā de, avu u zuwa anini* e re.

⁴³ Reve u de ojoro a yi, avu u damma le, "Maruna me iliyali ma nda ma zuwa ta ili i na i la'ai ama suru. ⁴⁴ Aza o utsuru a nda suru e kene ta atsuma o utsuru u le. Ayi gba ni iliyali ya yi suru, reve u purā suru ko ili u lyawa shi avu u zuwa."

Adanshi adama o ulungusu wā Aq'isamapada

(Mat. 24:1-2; Luk. 21:5-6)

13

¹ Yesu o utā a Aq'isamapada,† reve za ta atsumā o ojoro a yi u rawa ubātā wā yi, avu u damma, "Manlu, kalyuwa cu'un vu usaa u sa'ani na atali† a nda!"

² Reve u usu yi, "Ye ene tā cu'un vu usaa ndolo? Ko aatali a tā aa lyawa zuva vu za vā shi. Suru nle o to oco le e ifa."

Ufaru wā atsumalima

(Mat. 24:3-14; Luk. 21:7-19)

³ Ayi nden a masasan mā Zetun za na dānai a nkälai na Aq'isamapada, reve Bituru nā Yakubu nā Yahaya nā Andarawu a yuwan yi yeci. ⁴ A damma, "Damma tsu mantsa ma na ili i ndolo yaa fara. Waru damma tsu ili i na yaa fara o ukosu."

⁵ Avu u damma le, "I yuwan ugbozu she i lyawa nanza yuwan dū tsulo wan. ⁶ Ama nā abunda a tā tāwa na aala a vā a damma ele da Kristi Zamawawa'a. Reve a damma dū, 'Amu da,' o to polo ama nā abunda. ⁷ She okolo a dū a da'wan wan, nā yu uwwa

* 12:26 Mtā 3:6. † 12:30 UWl. 6:4-5. ♦ 12:31 N.Gn. 19:18. ♦ 12:32 UWl. 4:35. ♦ 12:33 Hos. 6:6. ♦ 12:36

Ica 110:1. * 12:42 Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nā Tsuheleni ayi da "lapta." Kalyuwā Ucudufu wi "Ikebe."

alabari o uvon zuzu ko alanga. She na a yuwan ili i ndolo suru, amma ukosu u da shi.⁸ Ida i ta yuwan nlangi ni ida. Tsugono tsu ta yuwan nlangi na tsugono. A ta yuwan uramosu wi ida abunda. Ambulu a ta yuwan abunda. Ili i nda suru u to rocosu ufaru wu ukosu wu uvadi.

⁹ “I yuwan ubozu na aciyadu. E te reme du a 'yawato du o ukobu wu uge'etosu adama a va. A ta fufaba du a q'isa. A ta 'yawato du a makakan mo ngono na aza o uge'etosu, adama a va. I damma le adama a Alabari a Sa'an. ¹⁰ Amma kafu ukosu wu uvadi, a ta yuwan alajia a Alabari a Sa'an a va atsumu o uvadi suru. ¹¹ Na a tara du a tyo ubata o uge'etosu, she yi da'wan o una wi ili i na yaq usu le wan. Na mantsa ma rawa, o to roco du ili i na yaa damma. Ili i na yaa damma yoo uta o unu u du shi, Ruhu va akiza to roco du ili i na yaa damma.

¹² “Vuma ta wina mawun ma anawu ma yi adama o una yi. Nan dada waru a ta yuwaan ne muwun n le. Muwun n ta 'yuwan mbaran le na mukucin le, tsara o una le. ¹³ Ama suru a ta 'yuwan du adama a va. Amma za na isawain ubgamu, a tyo o ukosu u ta la'a.

*Mantsa ma atsumalima lon
(Mat. 24:15-28; Luk. 21:20-24)*

¹⁴ “Mantsa ma ta lo a tawa a na yee ene za na a yuwanusen ili yi idaba a makakan ma Asula atsuma a Aq'isamapada, ubata u na wu ntsayi shi ununa Daniyan dammai.” ♦ (Za vu desununa u yuwan ubozu.) “Reve aza a na a ri atsuma a Yahuda a suma a tyo a nsasan. ¹⁵ Za na ri zuva vu ukwa'a, she u cipa u uwa o u'wa wa yi, tsara u tara ili i ro atsuma o u'wa wan. ¹⁶ Za na ri de o uduma, she u kamba o u'wa, tsara u tara aapalutsu a yi wan. ¹⁷ U ta suduwa amaci a na a ri na atsuma obolo na amaci a na a ri na muwun n na ma apasa maani.

¹⁸ “She i yuwan avasa, tsara ili i ndolo i fara na lyushi wan. ¹⁹ Atsuma a rana ndolo, o to o'wo rana va atsumalima lon, cu'un na koto a yuwinshi, ana Asula a yuwin uvadi u nda. A dashi waru cu'un va yi shi. ²⁰ Amma Asula e jebe ta rana ndolo, na ne da shi, ko za aa la'a shi. Agba adama a aza a na waru Asula a dangwai, fada e jebei rana ndolo.

²¹ “Na za ro damma du, ‘Ndede Zamawawa,’ ko ‘Apa yi,’ she i usu wan. ²² Adama a na azamawawa e open na amasula e open, a ta tawa. A ta gura yuwan ili ya asalama na abunda, tsara o polo aza a na a dangwai n na aa gura. ²³ Amma i yuwan ubozu n damma du ta de ili i na yaa fara suru.

◊ 13:14 Dan. 9:27; Dan. 11:31; Dan. 12:11.

*Matawaa ma Mawun ma Vuma
(Mat. 24:29-31; Luk. 21:25-28)*

²⁴ “Amma atsuma a rana ndolo, na mantsa ma atsumalima lon mo koto, urana u to o'wo irumbu, woto waru waq danq ne ekan shi. ²⁵ Italyo'o waru i ta danq a riyasa e ida. A ta jingadu circa na ri zuva. ²⁶ Reve ee ene Mawun ma Vuma a tawa e eleshe nu ucira na tsugono tsa Asula. ²⁷ Reve u lyungu nlingata ma Asula, tsara o boloto ojoro a yi, aza a na u dangwai ubata suru, diga o ufaru wu uvadi a tyo o ukosu.

*Adanshi adama o ubiri
(Mat. 24:32-35; Luk. 21:29-33)*

²⁸ “I rito ili i ro o udanga wu ubiri. Na yee ene avu'un a yi a vadalasa, a yuwanusen ototopi, i reve lyushi yuwan ta zuzu. ²⁹ Ne da waru na yee ene ili i nda a farasa, i reve u yuwan ta zuzu na matawa, u ta lo o unantsutsu. ³⁰ Amayun a da maa dansaa du, uvadi u nda woo koto shi, she ni ili i na a dammai nda suru a shiwan. ³¹ Zuva ni ida o to koto, amma adanshi a va oo koto shi.

*Babu za na revei urana ko mantsa
(Mat. 24:36-44)*

³² “Amma adama o urana u ndolo, ko mantsa babu za na revei, ko nlingata ma Asula, ko Mawu'un, she Dada va yi goon. ³³ I yuwan ubozu waru i yuwan avasa adama a na i revei mantsa a shi.

³⁴ “U to o'wo cine vuma tsu danq mocin e ida i ro u lyawa ta de u'wa wa yi, reve u ca agbashi a yi ucira, suru nle waru u ca le ta ulinga u na aa yuwan. Reve u damma za vi ipiri u kalyuwa ulobonu. ³⁵ I danq ufobu adama a na i revei mantsa ma na zavu'wa'a waq tawa shi. Ko nu ulivu, ko nu urana, ko e memere ma ayin, ko nu usana. ³⁶ Nu u tawa she u cina du a nlavu wan. ³⁷ Ili i na maa dansaa du, ayi da i danq ufobu.”

*Izamiyu ure u na oo una Yesu
(Mat. 26:1-5; Luk. 22:1-2; Yah. 11:45-53)*

14

¹ Rana re da shi buwai, ana aa yuwan Abuki a Mapasa obolo na Abuki o Opopofu.† Avu nan ganu obolo na munlu n Wila a zami ure u na ee reme Yesu nu unusu, tsara o una yi. ² Reve a damma, “Tsso una niyi a mantsa ma abuki shi, adama ama a 'yasan uvon wan.”

*A tsuwayin Yesu mani'in
(Mat. 26:6-13; Yah. 12:1-8)*

³ Yesu pe o u'wa wa Simo Makutu a lyuwusa ilyalya a lyuci va Batanya, avu ka ro uta de na mani'in ma maguru me ikebe lon. Reve u gala ikpatatsu i mede'en, reve u tsuwan Yesu a aaci. ⁴ Aza a na a danq a lo, avu a uwua upan. Reve a damma, “Cine tsa da

waa lungusa mani'i'in? ⁵ Na a shi a wina yi, a shi ta ushi ili i na i la'ai ikebe i na i rawai ikebe yu ulivu ukpakuta'atsu (300),^{*} avu a ca aza o ulambu ikebe'e." Avu a uwa upan na ayi, reve a bara yi.

⁶ Avu Yesu damma le, "Rungwa niyi, cine tsa da yaa damatosun yi? U yuwaan mu ta ili i na i lobonoi.⁷ I to obolo na alambi kuci, mantsa ma na i cigai suru, i ta gura yuwaan le ili i sa'anii. Amu gba maa danq na qidu kuci shi.⁸ U yuwan ta ili i na waa gura yuwan, u tsun ta lipu va mani'in kafu mantsa ma acida.⁹ Amayun a da maa dansaa du, ubata u na aa yuwan alajiya a Alabari a Sa'anii atsuma o uvadi u nda suru, ee icina ili i na ka nda u yuwaan numu shi."

Asala e ikebe i na aa wina Yesu

(Mat. 26:14-16; Luk. 22:3-6)

¹⁰ Avu Yahuza Iskariyoti, atsuma a Kupanejere, u 'yawa ubata u nan ganu a gbagbain, tsara u winaa le Yesu.¹¹ Ana a uwai ne, avu a zangana. Avu a yuwaan yi nzuwulai, a ta ca yi ikebe lon. Avu u zamishi ure u na waa wina yi.

Yesu lyuwa ta ilyalya i Mapasa no ojoro ayi

(Mat. 26:17-25; Luk. 22:7-14; Luk. 22:21-23; Yah. 13:21-30)

¹² O urana wu ufuru u na a yuwaan Abuki o Opopofu,[†] urana u mapada me ikyon i Mapasa,[‡] avu ojoro a yi e ece yi, "Te da vu cigai tsu foobo wu ilyalya ya abuki'i?"

¹³ Avu u lyungu ojoro e re a yi, u damma le, "Uwai a lyuci, i ta ga'an na vuma utanuwu na aakabu a min, avu i toni yi.¹⁴ U'wa u na u uwai suru, i damma za vu u'wa'a, 'Manlu ma damma, te da aasula a na amu no ojoro a va tsaa lyuwa ilyalya ya abuki?' ¹⁵ U to roco du u'wa wa zuva, i fofo ununa u lobonoi i yuwan, tsara i foobo tsu."

¹⁶ Reve a kara, dada e enei ili i na Yesu damma nle ununa u dammai. Avu o fofo ilyalya i Mapasa'a.

¹⁷ Ana ulivu u yuwaan, reve u tawa obolo no ojoro a yi.¹⁸ Ele atsuma a alya e ilyalya, avu u damma, "Amayun a da maa dansaa du, atsuma a du vuma ta ta wina mu, waru za na tsaa lyuwusa ubata u ta u da."

¹⁹ Avu a uwa atsumolangu a dansa aza ta ta, "Amu da, amu da?"

²⁰ Avu u damma le, "Atsuma a du za ta qidu ta wina mu, za na tsaa lyuwusa a mapara ma ta."²¹ Mawun ma Vuma'at ma ta kuwa cine u ri udanu. Woo yo'ono za na aa wina Mawun ma Vuma'a shi. Na a shi a matsan yi shi, u shi ta la'aa yi."

Alya o ukosu

(Mat. 26:26-30; Luk. 22:14-20; 1 Kor. 11:23-25)

²² Ele pe a alya, avu u tara opopofu u yuwaan Asula mazanga. Avu wu busa u ca le u damma, "Ushiyi, lipu va da nda'a."

²³ Ana u tarai mokoto ma masayan ma inabi,^{††} avu u yuwaan Asula mazanga. Avu u damma, "Ushiyi," avu o sowo.²⁴ Avu u damma le, "Mpasa nda mpasa n va n da na n zuwai Asula a yuwaan akucunu,^{‡‡} adama oo oco mpasa adama a wawa ama na abunda.²⁵ Amayun a da maa dansaa du, maa dashi sowo masayan waru shi, she za na moo sowo o tsugono tsaa Asula."

²⁶ Ana a yuwan ishipa yi ica, avu o uta a tyo a Masasan ma Zetun.

Bituru ta wasan Yesu

(Mat. 26:31-35; Luk. 22:31-34; Yah. 13:36-38)

²⁷ Avu u damma le, "Suru ndu i ta bete'we adama a na ne da Asula a dammai atsuma a Adanshi a Asula ana:

'N to una za va aguba, avu ikyon i bete'we.'
◊

²⁸ "Amma na a 'yasan mu, n ta fara 'yawaan du Galili."

²⁹ Avu Bituru usu, "Maa lyawa wu shi, ko na aa lyawa wu."

³⁰ Avu u usu Bituru, "Kafu moton ma saala ure na ayin a nda, vu ta wasan mu uta'atsu."

³¹ Avu Bituru usuwisa nu ucira, "Ko ke'en maa wasan wu shi, ko na maa kuwa obolo na avu." Reve akapi'i fo a damma ne.

Atsumolangu e Yesu

(Mat. 26:36-46; Luk. 22:39-46)

³² Avu a rawa ubata u na a tsu de Getisemeni. Avu u damma ojoro a yi, "Danuyi pa n ta yuwan avasa."³³ Avu u tara Bituru na Yakubu na Yahaya. Avu ili'i i uwa a damatosun yi, avu u uwa atsumolangu lon.

³⁴ Avu u damma le, "Atsumolangu a va a yuwan ta abunda lon, gashi wu una mu. Puro numu pa i danq ufobu."

³⁵ Ana u 'yawaai malanga, avu u riya ida, avu u yuwan avasa u damma, n na waa yuwan, a tawa yi mantsa mo ndolo.

³⁶ Reve u damma, "Dada, ya'a wu ili suru ili i mayuwaan ma da. Tawa mu atsumalima a nda. Amma she vu kuru ili i na n cigai wan, amma ili i na vu cigai."

³⁷ Ana u kambai, avu u cina le a nlavu. Avu u damma Bituru, "Bituru, nlavu n da yaa yuwan, yaa gura piri ko rumu ta shi?"

³⁸ Avu u damma le, "Danuyi ufobu tsara i

* **14:5** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda na Tsuheleni ayi da "dinari ukpakuta'atsu (300)." Kalyuwaa Ucuduwu wi "Ikebe." † **14:23** Inabi ayi da muwun mu udanga n ro a na a tsu yuwaan ili yo oso i ro ana masayan.

◊ **14:27** Zak. 13:7.

riya atsuma a malyungwā wan. Asuvu a ciga ta amma lipu ri nu ucira shi.”

³⁹ Avu u 'yawisa u yuwan avasa, a dansa ili i tā. ⁴⁰ Reve u tawisa ubatā u le. Avu u cinisa le a nlavu, a gura kpātu'wā esu e le shi. A gura reve ili i na aa damma yi shi.

⁴¹ Ana u tawai utawu wa ta'atsu, avu u damma le, “I buwa tā a nlavu nā wivuwusan? U rawa tā ne, mantsa ma rawa tā. A ca tā Mawun ma Vuma e ekere a azā o unusu. ⁴² ‘Yoyin tsu karai. Ye ene ndolo za na wina numu rawai.”

*A wina tā Yesu reve e reme yi
(Mat. 26:47-56; Luk. 22:47-53; Yah. 18:3-12)*

⁴³ Yesu atsuma a adanshi, avu Yahuza Iskariyoti atsuma a Kupanere, u rawa, ugeru no obolo a ama no oloko nu mutsun mu pe'en. Nan ganu a gbagbain, na munlu n Wilā, na azagbagbain e le suru o boloto tā. ⁴⁴ Za na wina niyi u ca le tā de iroci yi ili i na waa yuwan, u damma, “Vuma na n katalai ayi dada. I reme yi i kara na ayi.”

⁴⁵ Ana Yahuza rawai, avu u 'yawā ubatā wā yi. Avu u damma, “Manlu.” Avu u katala yi. ⁴⁶ Reve e reme Yesu. ⁴⁷ Atsuma a aza a na a danai lo mishin, avu vuma tā tala matusun me pe'en u kodo utsuvu wa aagbashi wa aabara a nan ganu. ⁴⁸ Avu we ece le, “Yu uta tā de ni iladi no oloko adama i reme mu ana za vu ngalalai? ⁴⁹ N tsu danai tā na ađu a Aa'isamapadā kuci, agba i reme mu shi. A yuwan tā ne, tsāra Adanshi a Asula aa siwan.”

⁵⁰ Lo da ojoro a yi a suma a pa'ain, avu a lyawa yi lo. ⁵¹ Avu ulobo u ro u toni yi diga ayi she aapalutsu. Avu a gbagbala yi. ⁵² Dada u lyawa nle aapalutsu'u, avu u suma aatabu.

*Yesu a makakan ma Azagbain a Mbara
(Mat. 26:57-68; Luk. 22:54-71; Yah. 18:13-24)*

⁵³ Avu a tara Yesu a tyo ubatā wa aabara a nan ganu, avu nan ganu a gbagbain† na azagbagbain na munlu n Wilā o boloto. ⁵⁴ Avu Bituru tonishi yi alanga, hali u uwa o u'wa wa aabara a nan ganu'u. Avu u danu zuzu na adugari a Aa'isamapadā a lyasuwusa akina.

⁵⁵ Avu nan ganu a gbagbain a zamishi ure u na aq tsurā Yesu nu unusu, tsāra a tsurā ure u na oo una yi. Agba a tsurā shi. ⁵⁶ Na abunda a yuwaan yi tā open, amma adanshi e le a tawā a tā shi.

⁵⁷ Na acapa a dā waru ozo o ro a 'yoyin, avu waru a yuwaan yi open. ⁵⁸ “Tsu uwawa yi tā u dammai u to boso Aa'isamapadā'a za na ama a suwai, avu u suwa yi atsuma a

rana ta'atsu, waru usaa u vuma u da shi.” ⁵⁹ Hali n gogo adanshi e le a tawā a tā shi.

⁶⁰ Avu aabara a nan ganu a 'yon e memere me le. Avu we ece yi, “Vu ri ni ili i na vaq usu e ili i na ama a dammai adama a wu shi?”

⁶¹ Avu u rungwā kuci kuci, u yuwan adanshi shi. Avu waru aabara a nan ganu e ecishe yi, “Avu da Zamawawa'a, Mawun ma Asula?”

⁶² Avu Yesu usu yi, “Amu da.[‡] I te ene Mawun ma Vuma nden o ukere usa'anī wā Asula, waru u tā tawisa e eleshe.”

⁶³ Avu aabara a nan ganu a kakara itana ya yi. Avu u damma “Adanshi a ne waru tsu cigai ubatā wā yi? ⁶⁴ Yu uwawa yi tā a yuwan adanshi a vama e ekere a Asula. Cine tsa da ye enei?”

Avu a pada ugana a na oo una yi.

⁶⁵ Avu ozo o ro a uwa a tsuwusān yi matsan, avu a pala yi esu a kara a cikusa yi a dansa, “Damma tsu ili i na i farai.” Avu waru ađugari a bubasa yi.

Bituru wasain Yesu

(Mat. 26:69-75; Luk. 22:56-62; Yah. 18:15-27)

⁶⁶ Bituru lo zuzu na aabala o u'wa, avu aagbashi a tā atsuma a agbashi e esheli a aabara a nan ganu a rawa. ⁶⁷ Avu we enei Bituru a lyasuwusa akina, avu u kalyuwa yi mejege. Avu u damma, “Avu fo vu to obolo na Yesu vuma va Nazara.”

⁶⁸ Avu u wasan u damma, “N reve yi shi, n reve ili i na vaa dansa shi.” Avu wu uta o ukobu, dada moton ma saalai.

⁶⁹ Avu aagbashi o usheli'i we ene yi, avu u dansaa aza a na a ri lo mishin, “Vuma nda'a fo atsuma e le a da u ri.” ⁷⁰ Avu u wasisan.

A jima lon shi, dada aza a na a ri mishin lo a dammai Bituru, “Avu fo toni vā yi da adama a na avu vuma vā Gālili da.”

⁷¹ Avu u uwa akucunu, nu u dansai, “N reve vuma'a shi.”

⁷² U jima shi, dada moton ma saalai ire. Avu Bituru cuwan ni ili i na Yesu damma niyi ana u damma niyi, kafu moton ma saala ure, u ta wasan yi uta'atsu. Ana u cuwain ne, dada u boshoi nā mesun.

*Yesu a makakan ma Bilatu
(Mat. 27:1-2, 11-14; Luk. 23:1-5; Yah. 18:28-38)*

15

¹ Na wasasa avu nan ganu a gbagbain na munlu n Wilā o boloto Azagbain a Mbara,† reve a yuwan asala. Avu a nlā Yesu, avu a kara na ayi a tyo ya Bilatu† Gwamna. Reve a ca Bilatu ayi. ² Avu Bilatu ece yi, “Avu dada mogono ma aza a Isra'ilā?”

[‡] **14:62** Aza a Isra'ilā e reve tā danshi “amū da” aala a Asula a da. Pa nda Yesu to rocosu ili i tā i da u ri na Asula. [◊] **14:62** Mtā. 3:14.

Àvu Yesu usu, "Ununa vu dammai ne fada u ri."

³ Ili ya abunda i da nan ganu a gbagbain a 'yawusayi na adanshi a aci a yi. ⁴ Àvu Bilatu ecishe yi, "Vu ri ni ili i na vaa usu shi? Kalyuwaa ili i na aa tawusaad adam a wu."

⁵ Agba u yuwsian adanshi o ro shi, hali Bilatu uwa asalama.

*Ugana u na oo una Yesu
(Mat. 27:15-26; Luk. 23:13-25; Yah. 18:39-19:16)*

⁶ Atsuma a rana va Abuki a Mapasa'a, Bilatu tsu baðaa le ta vuma ta atsuma aaza a na a nlai. ⁷ Atsuma aaza a na a shi wunlu Baraba dñaq ta pe ana e reme nle atsuma aaza a na o unai ama a mantsa ma nlangi. ⁸ Àvu ama a abunda o boloto a patishi yi u lyawaa le aza a na wu nlai ununa u tsu yuwsusan.

⁹ Àvu Bilatu ece, "N lyawaa du mogono ma aza a Isra'il?" ¹⁰ Ureve ta adama e i'imai da nan ganu a gbagbain e remei Yesu.

¹¹ Reve nan ganu a gbagbain a zuwa ama a saala a baðaa le Baraba. ¹² Àvu we ece le, "To cine maa yuwan na Yesu za na i deyi mogono ma aza a Isra'il?"

¹³ Àvu a saala, "A vara yi a akpata."†

¹⁴ Àvu Bilatu ece le, "Nye i da i zuwai? Unusu ne u da u yuwan?"

Ele gba a saalisia yi, "A vara yi a akpata."

¹⁵ Adama a na u cigai ama aa uwwa uyo'o, avu u damma a baðaa le Baraba. Reve u zuwa aosoja a faba Yesu na asufu o ugbamu, avu u zuwa le a vara yi a akpata.

Aosoja a yuwayin Yesu ulamu

(Mat. 27:27-31; Yah. 19:2-3)

¹⁶ Àvu aosoja a uwato yi a aabala o ukobu wu uge'etosu, avu e de akapi a aosoja a suru. ¹⁷ Àvu o oto yi aayala saan daqan-daan ana mogono, avu waru a yuwaan yi oookokolo a awanda,† avu o oto yi. ¹⁸ Àvu a casasa yi, a dansa, "A casaa wu mogono ma aza a Isra'il." ¹⁹ Àvu a gala yi a aaci no owo'o. Waru avu a tsuwan yi matsan. Avu a kingyo a ciabalasa yi. ²⁰ Ana a yuwaan niyi ulamu, avu o fodo yi aayala'a, avu o oto yi itana ya yi. Reve a 'ywato yi ubata u na aa vara yi a akpata.

A varai Yesu a akpata

(Mat. 27:32-44; Luk. 23:26-43; Yah. 19:17-27)

²¹ Vuma na a tsu de Simo vuma va Kurani, dada va Iskandari na Rufo, cina wu uta de upasuu, a kara. Reve a zuwa yi u toni le adama u tanu akpata'a.† ²² Àvu a tawa na ayi ubata u na a tsu de Golgota,† ana ubata wo okoluwo. ²³ Àvu o solo mini ma alamu na aguma a na a tsu de mui,† avu a ca yi tsara u sowoo. Ayi gba u 'yuwan.

²⁴ Àvu a vara yi a akpata,† reve e ne'eshen itana ya yi vani le. Reve a zuwa adanga, tsara e reve ili i na vuma suru aa tara.

²⁵ Rumu kucci da dñaqi nu usana a mantsa ma na a vara niyi a akpata. ²⁶ Àvu a yuwan de ifana yi icu'un vu unusu wa yi zuva ana:

MOGONO MA AZA A ISRA'ILA.

²⁷ Obolo na ayi da waru a varai evu e re a akpata. Za ta o ukere usa'ani za ta gba o ukere ugula. [²⁸ Adanshi a Asula† a shiwan ta, za na dammai: "Àvu e kece yi atsuma a ga a onusu."]

²⁹ Aza a na a karasai lo, avu a yuwaan yi ulamu a lumgbatsasa aci e le, a dansa, "Ashe ayu vu ta gura bñboso Aa'isamapada, avu waru vu suwisa yi atsuma a rana ta'atsu.

³⁰ Wawa aciyawu, vu cipa e ida."

³¹ Ne da waru nan ganu a gbagbain a yuwaan niyi ulamu obolo na mulnu n Wilà, a dansa, "U wawa ta ozo o ro, agba u gura wawa aciyayi shi. ³² Lyawa Kristi'i Zamawawa, mogono ma aza a Isra'il, u cipa de gogo a akpata'a, tsara tsee ene adama tsu ca okolo."

Aza a na fo a vara nle obolo, e isula yi ta fo.

Ukwa wa Yesu

(Mat. 27:45-56; Luk. 23:44-49; Yah. 19:28-30)

³³ Ana urana u rawai a aci, avu irumbu i baru ida'a mañula a tyo rumu ta'atsu vu ulivu. ³⁴ Ana rumu ta'atsu'u u yuwan, avu Yesu utaq udyo, avu u saala, "Eloi, Eloi, lama sabaktani." Nga, "Asula a va, Asula a va, cine vu vari numu?"

³⁵ Ozo o ro ana a dñaqi lo mishin ubata'a, ana a uwawai ne, avu a damma, u te desu va Iliya. ³⁶ Avu za ro sumu u tsupu ashidi a mini ma alamu ma na ma ri e medele, avu u ca yi u sowoo. Avu a damma, "Lyawai tse ene ko Iliya ta gura wawa yi."

³⁷ Àvu u saala lon, dada u kuwai.

³⁸ Umuna u na u dñaqi pe a Aa'isamapada Upasa wa Akiza, avu u kara diga zuva a tyo e ida. ³⁹ Soja gbain na dñaqi lo mishin, we ene ta ununa u kuwai. Avu u damma, "Amayun Mawun ma Asula ma da."

⁴⁰ Amaci a dñaq ta lo a akanla a yi alanga, ele da Merit Magadalija, na Meri mma va Yakubu ke'en na Isuhu, obolo na Solomi. ⁴¹ Ele da o toni niyi a yuwsaan yi aganda atsuma a Galili, reve amaci o ro waru a kuru yi a tyo Urihelima.

Acida e Yesu

(Mat. 27:57-61; Luk. 23:50-56; Yah. 19:38-42)

⁴² Ili i suru i fara ta urana wa Ajuma, Urana wi Ifobi adama a Ashibi. ⁴³ Àvu Isuhu

* ^{15:23} Aguma o ro a da a na a ri maguru na a yuwasayin ulinga.

vuma va Arimatiya za tsugbain atsuma a Azagbain a Mbara,† vuma va abula, za na ri e ipiri wu uwuwa utawu u tsugono tsə Asula tawa, u yuwan ta asuvu. Avu u uwa o ukobu wa Bilatu, reve u pati lipu va Yesu.

⁴⁴ Bilatu uwa ta asalama ko Yesu kuwa ta de. Avu u de asoja a yi, reve we ece le ko Yesu kuwa ta de nu ujimu. ⁴⁵ Ana wu uwuwi o una wa asoja a yi, avu u zuwa a ca Isuhu lipu va Yesu'u.

⁴⁶ Avu Isuhu tsula okoro. Ana a ciptoi lipu'u, reve u pupala yi no okoro'o. Avu u zuwa yi atsuma a aason a na a kapai atsuma a aatali. Reve u kebe aatali o ro, avu u to unä wa aaso'on. ⁴⁷ Avu Meri Magadaliya na Meri mma va Isuhu a kalyuwu ubata u na a zuwa niyi.

Uyowun wa Yesu atsuma o ukwa
(Mat. 28:1-8; Luk. 24:1-12; Yah. 20:1-10)

16

¹ Ana urana wa Ashibi u karai, avu Meri Magadaliya na Meri mma va Yakubu na Solomi a tsula itana i maguru, adama a tawa a sukuma lipu va Yesu. ² Avu a tawa na wasosa o urana wa Aladi, cina usana u tawa dada a tawai a aaso'on. ³ Avu a dammulai, "Zane da ee kebe tsu aatali o ndolo o una wa aaso'on?" ⁴ Ana a 'yasañ esu e le, avu a cina e kebe de aatali'i agba aatali a gbain a da a danai. ⁵ Ana a uwai a aaso'on, reve e ene ulobo u ro nden o ukere usa'ani, ni itana i u'uri. Reve a uwa asalama.

⁶ Avu u damma le, "She i uwa asalama wan. N reve ta i te izami ya Yesu za va Nazara, za na a varai a akpata. Wu pa shi. U 'yon ta. Kalyuwai ubata u na u danai. ⁷ Yawai i damma ojoro a yi na Bituru u tə de elime a du a 'yawa Galili. I te ene yi ununa u damma ndu."

⁸ Ana o utai, avu a suma ni iladi. Reve e reme asalama na meje'en ma lipu. A damma za shi, adama a na wovon u reme nle.

Yesu 'yawa ta ubata wa Meri Magadaliya
(Mat. 28:9-10; Yah. 20:11-18)

⁹ [Nu usana u na Yesu 'yoyin o urana wa Aladi, Meri† Magadaliya da fara ene niyi, za na wu utayi otoni a lima e cindere atsuma a yi. ¹⁰ U 'yawa ta damma otoni a yi, aza a na a danai a saali na atsumolangu. ¹¹ Ana a uwuwa u tə wuma, hali we ene yi, reve a 'yuwan a usu.

Yesu roco ta aciyayi ubata wo ojoro e re
(Luk. 24:13-35)

¹² Ana addama o ndolo o kotoi, avu Yesu tawa ubata wa ama e re atsuma e le no oroci o ro, ele a mmalu o ure a tyo a maluyuci. ¹³ Avu a 'yawa a damma akapi'i, agba a usu shi.

Yesu damma ta ojoro a yi ili i na aa yuwan

(Mat. 28:16-20; Luk. 24:36-49; Yah. 20:19-23; Ajy. 1:6-8)

¹⁴ Na acapə a da u tawai ubata wo ojoro kupa na za ta'a, ele nden a alya e ilyalya. Avu u yuwaan le nlangi adama o okolo u gbaumi u le nu ulambu u na a cayi okolo. Adama a na a 'yuwain a usu ili i na aza a na e ene niyi a damma nle cina u 'yon.

¹⁵ Avu u damma le, "Yawai atsuma o uvadi suru i yuwaan ama alajiya a Alabari a Sa'ani. ¹⁶ Za na usuyi a rumbu niyi waru, a ta wawa yi. Amma za na usuyi shi, waa tsura wuma u babu ukotu shi. ¹⁷ Aza a na a usuyi a ta gura yuwan iroci yi ili ya asalama i nda: Atsuma a alat a va a to utaq ottoni a lima, waru a ta yuwan adanshi ne elentsu o ro,¹⁸ a ta tara yo, agba ko no o sowo yaza, waa yuwan ili ne ele shi ko ke'en, a ta ju'wan aza o ubanakun avu a tsura lafiya."

Ukaru wa Yesu zuva

(Luk. 24:50-53; Ajy. 1:9-11)

¹⁹ Ana Yesu† yuwan adanshi ne ele, avu a tara yi a tyo zuva, tsara u danu o ukere usa'ani wa Asula. ²⁰ Ele gba a karai a yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani ko te da, Asula a yuwusan ulinga ne ele. Ulinga wa asalama a na a yuwusain, u roco ta Alabari a Sa'ani e le amayun a da.]

Alabari a Sa'ani a Luka

Ucuduwu wa aatagada a nda

Luka vuma na dānai aatagada a nda, za vu urevu wā agumā lon da. Adama o ndolo, u dana tā nu ugbozu lon reve waru u damma ili ya abundā adama e Yesu. Ayi da waru u dānai Ulinga wa Ajiya. Atagada e re a nda a ta a māmala obole adansa aalabari e Yesu no otoni a yi.

Atsumā a aatagada a nda ritosu gbain re ta pe: Abajini o uritosu wu ufaru ayi da icigi ya Asulā za va koyan da. Abajini o uritosu we ire ayi da Yesu tawa ta atsumā o uvadi tsāra wo o'wo Zamawawa va ama suru. Iroci i ta, ayi da aalabari a vuma va a'bula va Samariya. Luka roco tā a na avasa ili i mayan i da ekere e Yesu. U dana ta idanshi ya Yesu ana u yuwain avasa. Waru u roco tā cine Ruhu va Akiza dānai o ulinga atsumā a ama a mantsa ma na Yesu dānai o uvadi. Adama a na u dānai nu urevu wā agumā, a gura pusān yi ana a mantsa mo ukwā wā Yesu na a mantsa ma na a 'yasan niyi shi. U damma tsu tā a na Yesu tama ta mugula ana u 'yoyin. Ayi nda u roco ta na amayun a da Asulā a 'yasan Yesu diga o ukwa.

Aatagada a nda o roco tā aza e Itoni iroci i sa'anī i na oo toni. Iroci ya Yesu cine u yuwain wuma atsumā a ama a mantsa mo ndolo. U roco tsu tā cine tsaa kamba alambi, waru nā cine tsaa yuwan avasa. Waru u zuwa tā ucawu wo okolo a tsu a dashi gbama adama a na Luka vuma na o soduwoyi mātsan ma da na we enei ili i na Yesu yuwain suru.

Ili i na i ri pe atsuma a aatagada a nda

1. Ili i na i zuwai Luka dānai a aatagada a nda (1:1-4)
2. Limatan va Yahaya za vu Urumbusu na Yesu (1:5-2:52)
3. Ikaka ya Yahaya za vu Urumbusu (3:1-20)
4. Urumbusu wā Yesu nā malyungwā ma yi (3:21-4:13)
5. Ulinga wā Yesu atsumā a Galili (4:14-9:50)
6. Yesu karā tā diga Galili a tyo Urihelima (9:51-19:27)
7. Ajuma o ukosu e Yesu: malyungwā ma yi nu ukwā wā yi (19:28-23:56)
8. Yesu tā wuma (24:1-12)
9. Yesu roco tā aciyayi. A tara yi ta a tyo zuva (24:13-53)

Ucuduwu e ekere a Luka

¹ Tiwofilu, vuma vā a'bula: Ana wo o'woi, ama nā a'bundā a zuwa tā aciyele reve a

dana urevetyowu wi ili i na i farai atsuma a tsu. ² Ununa a dānai ili i na ele na e enei ne esu diga o ufaru a ca ntsu ele, aza a na e enei ele da aza o ulinga wa adanshi a Asulā waru. ³ Amu me ene tā u lobono tā, ili yu ufaru i da n toniyi ili suru mejege, tsāra n dānai wu ili i na i farai mejege, ⁴ tsāra vu reve amayun a adanshi a na a damma nuwu unā nu una.

Adama a limatan va Yahaya za vu Urumbusu

⁵ Mantsa ma na Hiridu tā dānai Mogono ma Yahuda, a yuwan tā ganu ro, za na a tsu de Zakariya. Wu uta tā upasu u nan ganu tā wa Abija. Alisabatu da aala a ka va yi. Ayi fo o u'wa u nan ganu o ugundo wa Haruna tā u da wu uta. ⁶ Ele ra a yuwan tā nden n sa'anī n na Asulā a cīgai. O toni tā ili i na Zagbain ca nle suru. ⁷ Agba a ri na muwun shi. Alisabatu idari i da i shi. Ayi na vali vā yi a kutsa tā.

⁸ Urana u lo, Zakariya yuwusan tā ulinga u tsuganu a Aa'isamapada,† a mantsa ma na ulinga u rawai upasu u le. ⁹ Ili i na agadu e le a yuwsain ayi da, ele nan ganu a tsu dangwa tā vuma na matawa ma agita, u uwa atsumā o Upasu wa Akiza,† tsāra u kulato ili i maguru. ¹⁰ Ana mantsa ma rawai tsāra a kulato ili i maguru'u, reve a o boloto suru a yuwusan avasa a alanga.

¹¹ Reve malingata ma Zagbain ma tawa ubātā wā yi, wi isawan o ukere u usa'anī u masala, ubātā u na wāq Kulatosu ili i maguru'u. ¹² Ana Zakariya ene niyi, reve wu uwwa wovon, lipu vā yi karā e meje'en. ¹³ Ayu malingata'a u damma yi, "Zakariya, she vu uwwa wovon wan, a uwwa tā avasa a wu. Ka vā wu, Alisabatu ta yuwan atsuma, u ta matsuwan wu ulobo. Vu ta ca yi aala Yahaya." ¹⁴ U to o'wo wu ili i mazāngā, ne e ekere a za a na aa uwwa adama a limatan vā yi. ¹⁵ U to o'wo vumgbain e ekere a Zagbain. Woo sowo mini ma masayan ma inabi, ni ili yo oso i na woo o'wo usowu shi. O to shiton yi na Ruhu va Akiza tā ayi a atsuma a mma vā yi. ¹⁶ Ama nā a'bundā aza a Isra'ila a tā kāmba e ekere a Zagbain le adama a yi. ¹⁷ U ta wala elime a Zagbain nā cu'un vu ucira na ruhu va Iliya, tsāra a kāmba to okolo a nan dada a kāmba ubātā u muwun n le. U tā kāmba aza a akiza a Asulā, tsāra u fo'o Zagbain ama, tsāra u cīna le ufo'bū."

¹⁸ Reve Zakariya ece yi, "Cine cu'un nda aa fara? Amu da nda n kutsai de, ka vā fo da nda u kutsai de."

¹⁹ Reve u usu, "Amu da Jibura'ilu, n tā mishin a makakan ma Asulā kuci. A lyungu mu tā, tsāra n dānai wu adanshi o uyo'o a nda. ²⁰ Gogo vu tā dānai kpaku, vaa gura yuwan adanshi shi, she urana u na ili i nda i

shiwain. Adama a na vu usuyi adanshi a va shi. Adanshi a na aq tawā woo o'wo amayun a mantsa ma na wu ntsayi."

²¹ Ama lo a pura Zakariya, avu a kara a asalama ili i na i zuwai u jimat pe Upasawa Akiza'a.[†] ²² Ana wu utai, u gura yuwan adanshi shi. Reve e reve u ta yuwan we ene ili i ro cu'un va alavu alavu atsuma a Aq'isamapada'a. Avu u yuwusaan le irocine ekere, agba u gura yuwan adanshi shi.

²³ Ana mantsa mo ulinga ma yi mo kotoi, reve u kambā o u'wa. ²⁴ Reve ka va yi Alisabatu tsurā qatsuma. Ayi ubuwu na woto ton, avu u danus o u'wa. ²⁵ U dansatā, "Zagbain'in u yuwaan mu tā nda, a rana nda u roco mu tā isa'ani, u tawa mu tā ili ya adanshi a ekere a ama."

Adama a limatan va Yesu

²⁶ Alisabatu na aatsuma woto tāli, avu Asula a lyungu Jibura'ilu malingata ma yi a lyuci na a tsu de Nazara e ida ya Galili. ²⁷ U lyungu yi tā ubatā o usheli u na koto u revei valishi, eegefe a yi vuma ro da o ugundo wa Dawuda Mogono, aala a yi Isuhu. Meri da aala o usheli'i. ²⁸ Avu malingata'a u 'yawa ya'a yi, reve u damma, "Azo'wa, macigata, Zagbain to obolo na avu!"

²⁹ Adanshi'i gba u bāla yi tā lon, u yuwasan tā majiyan cu'un vi icasu i ne i da tsunda. ³⁰ Avu u damma yi, "She vu uwu wovon wan, Meri. Vu tsurā ta icigi e ekere a Asula. ³¹ Vu ta yuwan qatsuma, vu matsan ulobo, reve waru vu zuwaa yi aala Yesu. ³² U to o'wo zagbain. E te de aala a yi Mawun mo Mogono ma Asula. Asula Zagbain a ta ca yi ootogu o tsugono tsa dada va yi Dawuda. ³³ U ta yuwan tsugono o u'wa wa Yakubu babu ukotu. Tsugono tsa yi tsā ri nu ukosu shi."

³⁴ Avu u damma yi, "Cine woo o'wo ne, ana wo o'woi koto n reve vali shi?"

³⁵ Reve u usu yi, "Ruhu va Akiza tā tawā wu, ucira u Mogono ma Asula waru u ta pupala wu, adama a na za va akiza a na vaa martsan a tā de yi Mawun ma Asula. ³⁶ Cuwan moron ma wu Alisabatu. A damma tā wāq tsurā qatsuma shi, agba gogo u ta na aatsuma woto tali, ko na wo o'woi u kutsai de. ³⁷ Ili ilo a na Asula aq kuda yuwan shi."

³⁸ Avu Meri damma, "Amu da nda aagbashi a Zagbain. Lyawa wo o'wo ununa vu dammai." Reve malingata'a u kara.

Meri kalyuwā tā Alisabatu

³⁹ A rana ndolo, avu Meri 'yon u jika, reve u 'yawa a lyuci ro atsuma e ilyuci ya agadi e ida ya Yahuda. ⁴⁰ Avu u uwa o u'wa wa Zakariya, tsara u casa Alisabatu. ⁴¹ Ana wu uwai icasu'u, avu baba jingadā a aatsuma a yi nu ucira. Reve o shiton yi na Ruhu va Akiza.[†] ⁴² Avu u 'yasañ udyo nu ucira, u

damma, "Avu za va aba'un a da aatsuma a amaci. Mawun ma aatsuma a wu waru za va aba'un a da! ⁴³ Cine ili i sa'ani i nda i cina numu, a na mma vu Zagbain va tawā u kalyuwā mu? ⁴⁴ Ana mu uwai icasu ya wu, dada baba na ri a aatsuma a va jingadai nu ucira a yuwusan mazanga. ⁴⁵ Avu za va aba'un da adama a na vu usuyi ili i na Zagbain dammai u ta shiwan."

Ishipa ya Meri

⁴⁶ Reve Meri damma, "Ookolo a va a cibala ta Zagbain. ⁴⁷ Asuvu a va a tā na mazanga adama a Asula Zamawawa va. ⁴⁸ Ayi u cuwan tā na amu, aagbashi a yi. Diga gogo a 'yawa, ama a tā de mu za va aba'un. ⁴⁹ Adama a na ayi Zavucira da, u yuwaan mu tā ili ya abūla. Aala a yi waru akiza a da. ⁵⁰ Diga mantsa a tyo mantsa, u tse ene tā iliyali ya aza a na a casu yi tsugbain. ⁵¹ U yuwan tā abajini e ili ya asalama ne ekere a yi, u bete'we tā aza a aciyogbamu. ⁵² U cipato tā ngono m gbagbain o otogu e le, reve u 'yasañ aza a na a ri ili shi. ⁵³ U cuwaton tā aza a ambulu ni ili i sa'ani, aza o utsuru waru u lo le tā ekere lyanga. ⁵⁴ U kambā ta aagbashi a yi Isra'ilila, u cuwan tā na nzuwulai ma yi we ene yi iliyali. ⁵⁵ Ununa u yuwayin akaya a tsu Ibrahim nzuwulai, na muwun n tsukaya ma yi hali ukosu."

⁵⁶ Avu Meri danu na Alisabatu a tyo woto ta'atsu, reve u kambā o u'wa.

Limatan va Yahaya za vu Urumbusu

⁵⁷ Mantsa ma na Alisabatu aa matsan yuwan tā, reve u matsan mawun mo ulobo. ⁵⁸ Avu nron mu nden na mmaci ma yi, a uwu ununa Zagbain yuwaan niyi isa'ani, avu a kamba yi mazanga.

⁵⁹ Ana mawu'un u rawai urana wa kunla, reve a tawā tsarā a pada yi uryumbu, reve a shi a ciga a ca yi aala a dada va yi Zakariya o una wa dada va yi. ⁶⁰ Avu mma va yi damma, "O'o, Yahaya da aa ca yi."

⁶¹ Reve a damma yi, "Moron ma wu ma ri na aala Yahaya shi."

⁶² Avu o roco dada va yi, a te izami ya aala a na aa ca yi. ⁶³ Reve u pati le ili yi idana, avu u dana de, "Aala a yi a da Yahaya." Reve o o'wo a asalama suru. ⁶⁴ A jima shi, dada una wā yi u kpātu'ushi, avu eelentsu a yi a gura yuwan adanshi. Avu u yuwusaan Asula ica. ⁶⁵ Avu wovon u tsurā nron mu nden ma yi n na n dānai lo suru. Reve a kara a adanshi'i ubata suru atsuma e ilyuci ya agadi ya Yahuda. ⁶⁶ Aza a na a uwai ili ya asalama o ndolo suru, she a uwa majiyan ne e eci, "Nye i da mawun ma nda moo o'wo?" A damma tā ne adama a na ukere vu Zagbain u to obolo na ayi.

Ishipa ya Zakariya

⁶⁷ Zakariya dada va Yahaya dana tā ushiwun na Ruhu va Akiza, avu u yuwan adanshi o usokowu wā Asula: ⁶⁸ “Tsu yuwayin Zagbain ica, Asula a Isra’ila! U tawā tā u tsupa qavu u wawa ama a yi. ⁶⁹ U ‘yasan tā Za vi Iwawiñt zu vu ucira o u’wa wa aagbashi a yi Dāwuda adama a tsu. ⁷⁰ (Ununa u dammai o una wa ama a akiza a Asula nu ujimu.) ⁷¹ U wawa tsu tā e ekere a arala nā n’yuwatan n tsu suru. ⁷² We ene tā nkaya n tsu iliyali, u cuwan tā na akucunu† a akiza a yi. ⁷³ Ayi da akucunu a na u yuwayin dada tsu Ibrahim. ⁷⁴ Ana u ta wawa tsu e ekere a n’yuwatan n tsu, tsara u kamba tsu. Adama tsu yuwaan yi agandā babu wovon, ⁷⁵ na akiza ni ili ya qbulā a mākakan mā yi. Tsu yuwin ne a mantsa ma wuma mā tsu suru. ⁷⁶ Avu waru, mawun mā va, a ta de wu vumavasula Mogono me Ili Suru. Vu ta wala elime a Zagbain, tsara vu foboo yi ure, ⁷⁷ tsara vu ca ama a yi urevu wi iwawi o ure u na a yuwaan le gafura vu unusu u le. ⁷⁸ Adama e isa’ani ya abunda ya Asula a tsu, ekan a wasasa aq tawā tsu de zuva. ⁷⁹ Tsara wi ikana aza a na a ri nden atsuma e irumbu, na aza a na a yuwin zuzu na mākuwaq, tsara u toni nā atsu ure wo okolo a nden.”

⁸⁰ Reve mawu'un u kungwa, avu waru u yuwan mbain atsuma a ruhu. Avu u danu atsuma o una, hali urana u na wu utai a alanga e eteshe e ekere a aza a Isra’ila.

*Limatan va Yesu
(Mat. 1:18-25)*

2

¹ A rana ndolo, Kaisa Agusta mogono ma gbain ma zuwa tā e kece ama a na a ri zalā tsugono tsā Roma† suru. ² (Mekce mo ufaru ma da ndolo, ana a yuwin a mantsa ma na Kiriniyu dānai o tsugono tsi ida ya Suriya atsuma a Roma.) ³ Avu ama suru a ‘yawa a lyuci le, tsara e kece le.

⁴ Isuhu uta tā a lyuci va Nazara e ida ya Galili. Adama a na a yi ugundo wā Dāwuda u da, avu u kāra a tyo a lyuci va Batalami e ida ya Yahuda. Batalami da ubata u na a matsain mogono Dāwuda. ⁵ U ‘yawa tā tsara e kece yi na Meri eegebe a yi, waru u dana tā nā aqatsma. ⁶ Yashi i na a dānai de, avu yashi i limatan va yi rawa. ⁷ U matsan tā mawun mo ufaru mā yi ulobo, reve wu pala yi nu umuna, avu u zuwa yi o ukungulu. Adama a na a tsurai ure a aasula o omocin shi.

Aza a aguba na nlingata ma Asula

⁸ Upasu wi ida i ndolo, aza a aguba a dana tā lo a atusa e indanasa ikyon i le na ayin. ⁹ Reve malingata ma Zagbain mā tawā ubata u le, reve ekan a tsugbain tsā

Asulazuva e ikana ubata u na a ri, hali a uwuwa wovon lon. ¹⁰ Reve malingata'a u damma le, “Yu uwuwa wovon wan. N tawāq du tā na adanshi a māzangā adama a ama suru. ¹¹ Ana'an a lyuci wā Dāwuda, a matsaan du tā Zamawawa,† ayi da Kristi Zagbain. ¹² Apa ili i na yā dana du iroc: I ta cina bābā wupalu o umuna, uvotowun o ukungulu.”

¹³ A jima shi, reve obolo a aza o uvon a zuva na malingata'a a yuwusaan Asula ica, adansa, ¹⁴ “Tsugbain tsā Asula de zuva suru suru, o uvādi nden mo okolo waru e ekere aaza a na waa uwuwa uyo'o le!”

¹⁵ Ana nlingata'a n iyawa nle a kāmbai zuva, avu aza a aguba a dammulai vani le, “Tsu ‘yawai Batalami gogo, tse enei ili i na i yuwin, ili i na Zagbain revetyo ntsu.”

¹⁶ Avu a jikā a ‘yawa, reve a cina Isuhu na Meri na bābā'a uvotowun o ukungulu.

¹⁷ Ana e ene niyi, reve a baza adanshi a na a damma nle adama a mawu'un. ¹⁸ Reve aza a na a uwuwai suru a kāra a asalam a ili i na a uwuwai o una wa aza a aguba'a. ¹⁹ Meri zuwa tā ili i na a damma niyi o ookolo suru, avu u yuwusan mālāla mā qbulā adama e le. ²⁰ Reve aza a aguba a kāmbā. Avu a canasa ishipa yi ica a tyo a Asula, adama e ili i na a uwuwai ni ili i na e enei. Ne da wo o'woi ununa malingata ma Asula ma dammai.

A tawā tā na Yesu a Aq’isamapada

²¹ Ana a yuwin rana kunla, a na aa pada mawu'un uryumbu, avu a ca yi aala Yesu.† Ayi da aala a na malingata ma Asula ma dammai, kafu a yuwan aatsuma a yi.

²² Avu mantsa mā kucci ma na oo o'wo cece ma rawa, cine Wilā wa Musa u dammai. Avu a tawā na ayi Urishelima tsara a ca yi e ekere a Asulazuva. ²³ (Ununa u ri udan a Wilā wā Asulazuva, “A ca mawun mo ulobo mo ufaru suru, za na a dangwai e ekere a Asulazuva.”) ²⁴ A yuwan tā waru kucci,† ununa a dammai a Wilā wā Asulazuva ana, “Muda n re ko muwun mu nrukku n re.” ♦

²⁵ A mantsa mo ndolo, a yuwan tā vuma na a tsu de Saminu, vuma na dānuyi a lyuci wā Urishelima. Vuma wā qbulā da, a uwuwua wovon wā Asula, waru u purosu ta we ene za na aq dānato okolo a aza a Isra’ila. Ruhu va Akiza dana tā obolo nā ayi. ²⁶ Ruhu'u u roco yi tā wāq kuwa shi, she we ene Kristi Zamawawa va Asulazuva. ²⁷ Nu ucira wa Ruhu u da u uwai a Aq’isamapada. Ana nan dada wā Yesu a uwai na ayi, tsara a yuwaan yi ununa Wilā u dammai, ²⁸ avu Saminu shede yi, avu u godyoo Asula, adansa, ²⁹ “Mogono ma Gbain, gogo vu shiton tā nzuwulai mā wu, vu lyawa aagbashi a wu a kāra no okolo nden. ³⁰ Me ene tā iwawi†

ya wu ne esu a va.³¹ Za na vu foboi adama a ama suru.³² Ekan a na o tsu roco Atakpacit ure wa wu, na tsugbain tsə wu e ekere a aza a Isra'ila, ama a wu."

³³ Mma va yi nə dada va yi a kara tə a asalama e ili i na a dammai adama a yi.³⁴ Reve Saminu zuwaa le aba'un, avu u damma mma va Yesu, "Ayi mawun ma nda a dangwa yi tə adama a arisa a ama a Isra'ila na abunda. Waru a dangwa yi tə adama a mawawa ma ama a Isra'ila na abunda. U to o'wo iroci yi ili i na ama aa 'yuwan.³⁵ Adama o ndolo, e te reve majiyan ma ama a abunda. Waru matsun me pe'enii ma ta batsa asuvu a wu."

³⁶ A yuwan tə ka ro yumavasula, t aala a yi a da Hanatu, usheli wa Fanuyila o ugundo wa Asha. U kutsa tə lon. U yuwan tə nden n lolo a'wan e cindere, avu vali va yi kuwa.³⁷ U dana tə na a'wan kupakunla na aza a nashi.* U lyawa Aa'isamapada' shi, amma u yuwusan tə aganda ayin nu urana. Waru u yuwusan tə akuli na avasa.³⁸ Babu usan, reve u rawa zuzu u godyoo Asula. Reve u yuwan adanshi adama a mawun ma na ama suru aa zuwusa atsuvu adama e iwawi ya Urishelima.

³⁹ Ana Isuhu na Meri kotoi mayan me ili i na Wilə wə Asulazuva a dammai suru, avu a kambə o u'wa u le a lyuci va Nazara e ida ya Galili.⁴⁰ Mawul'un u yuwan tə mgbain reve u yuwan ucira, u dana tə nu ugbozu lon, aba'un a Asula a dana tə obolo na ayi.

Yesu atsuma a Aa'isamapada

⁴¹ Nan dada va yi a tsu 'yawə tə Urishelima aa'wan suru a mantsa ma Abuki a Masa. ⁴² Ana u rawai a'wan kupa ne ejere, a 'yawə tə Abuki ununa a tsu yuwusan. ⁴³ Ana o kotoi Abuki'i, ele a makambaa, avu mawu'un wi isawan Urishelima, agba nan dada va yi e reve shi.⁴⁴ Avu ele a yuwan mmalu mu urana u tə, ele a dansa u tə pe atsuma o obolo a ama. Avu e ece aza a na a dana obolo ne ele.

⁴⁵ A tsurə e ene yi shi, dada a kambai Urishelima e izami ya yi.⁴⁶ O urana wa ta'atsu, dada a tsurə e ene niyi a Aa'isamapada nden na munlu na aza a Isra'ila, a uwuwa le nu u yuwin nle yeci.⁴⁷ Aza a na a uwuwa niyi suru, a yuwan tə asalama lon na cu'un vu urevu nu ususu wə yi.⁴⁸ Ana nan dada va yi ene niyi, avu a uwa asalama lon, avu mma va yi damma yi, "Mawun mə va, cine vu yuwan ntsu tsunda? Vu lyawa tə dada va wu na aamu e izami ya wu na atsumolangu."

⁴⁹ Avu u usu le, "Cine yaa zami mu de? I reve u lobono ta n dana afa a Dada va shi?"⁵⁰ Agba e reve ili i na u damma nle shi.

⁵¹ Avu u kambə Nazara obolo ne ele a casu le tsugbain. Mma va yi gba u zuwa tə ili i ndolo suru o ookolo.⁵² Yesu a dashishi nu urevu nu ugbozu, na mgbain, nu utsuru wi isa'anit e ekere a Asula ne e ekere a ama.

Alajiya a Yahaya za vu Urumbusu
(Mat. 3:1-12; Mak. 1:1-8; Yah. 1:19-28)

3

¹ A aa'wan e gendu a na Kaisa Tibariya danai mogono ma gbain mə Roma, ngono n nashi n nda n dana tə zala va yi: Bontu Bilatut o tsugono tsa Yahuda, Hiridu Antiba o tsugono tsa Galili, Filibu zawa'a va yi o tsugono tsa Ituriya na Tarakunita, Lisania waru a yuwusan tsugono tsa Abiliya.² A yashi i na Hanana na Kayafa a danai nan abara ganu, avu adanshi a Asula a tawa ya Yahaya mawun ma Zakariya atsuma o una.³ U garasa tə uba tə suru zuzu nu Udolu wə Urdu, a yuwusaan ama alajiya a na aa rumbut le, adama u roco a vadala tə a nusu le, tsarə a yuwaan le gafura.⁴ Cine u ri udanu adama a Yahaya atsuma a Aatagada a Ishaya, yumavasula, ana, "Udifo wu nanza e dewu atsuma o una,
I foboo Zagbain ure, i yuwan ure wə yi mejege.

⁵ O to shiton ukari suru, agadi nə nsasan suru a ta vala le.
A ta lapula re na ri ugondoru. O to shiton mukari mu re.

⁶ Vadilimə suru te ene iwawi ya Asula.' "

⁷ Adama o ndolo a da Yahaya dammai obolo a ama a na a tawusai ya'a yi, tsara u rumbu le, "Adu apili! Zane damma ndu i suma atsumalima a na a ri lo a tawa?"⁸ I yuwan ili i na yoo roco i vadala tə atsuma o unusut u du. She i uwa a dansa o okolo a du a na Ibrahim ayi da akaya a du wan. Asula a ta gura yuwaan Ibrahim muwun na atali a nda.⁹ Aabau a tu ufobu wu gasa danga a aralu e le. Udanga u na u matsain ili ya abula shi suru, o to kodo yi, avu a vari yi a akina."

¹⁰ Reve ama'a e ece yi, "Cine tsaa yuwan?"

¹¹ Avu u damma le, "Za na ri na atugu e re, u ca za na ri na ayi shi za ta. Za na ri ni iliyala waru u yuwan ne."

¹² Aza o ushishi wu utafa o ro a tawa tə, tsara u rumbu le, reve e ece yi, "Manlu, nye tsaa yuwan?"

¹³ Reve u damma le, "She i ushi ili i na i la'ai ili i na a damma ndu i ushi wan."

¹⁴ Asoja o ro waru a tawa tə e ece yi, "Atsu gba, nye tsaa yuwan?"

Ayu u damma le, "She i usa ikebe yi za ro nu ucira wan, ko i yuwaan za ro open pere m pere wan. I yuwan ankuri na atsupu a du."

* 2:37 U ta gura o'wo a'wan kupakunla na aza a nashi a na a kara i ana vali va yi kuwai. [◊] 3:6 Isha. 40:3-5.

¹⁵ Ama e ipiri yu utawu yi Zamawawa, reve a kara a majiyan ko Yahaya ayi dada Zamawawa'a. ¹⁶ Avu u usu le, "N rumbu du tā nā mini, agba za na la'a numu tsugbain u tā lo a tāwā. Vunu va atan a yi n rawa n kanza m bādā shi. Ayi da wāq rumbu du nā Ruhu va Akiza na akina. ¹⁷ U tā na aakpatalutsu o uyeuwu o ukere wā yi, u ta radā oosoroto cece, avu u boloto ishina ya yi o mopon, agba owopo'o u tā kulato le na akina a na a ri n kimā shi." ¹⁸ Re vā abunda da Yahaya yuwin alajija a Alabari a Sa'anī a tyo e ekere a ama.

¹⁹ Avu u yuwaan Hiridu Antiba mogono nlangi adama a Hiridiya, ka vu zawa'a vā yi, ni iwuya ya abunda i na u yuwin. ²⁰ Reve u yuwisan iwuya i ro, ana u zuwai Yahaya o u'wa wa ali.

Urumbusu wa Yesu

(Mat. 3:13-17; Mak. 1:9-11)

²¹ Ana a rumbuyi ama a na a tāwāi suru, avu fo a rumbu Yesu. Ayi atsumā a avasa, reve zuva kpatu'wa, ²² reve Ruhu va Akiza telee yi nā lipu oroci a muda. Avu a uwu udyo de zuva ana, "Avu da Mawun mā vā, macigata ma vā, na avu da maa yuwusan mazāngā lon."

Ugundo u na Yesu utai

(Mat. 1:1-17)

²³ Yesu shi tā na a'wan a na a yuwin zuzu na mata'atsu, ana u temei uritosu wā yi.

A tara yi tā ana ayi mawun mā Isuhu ma da.

Isuhu ulobo wā Heli u da.

²⁴ Heli ulobo wa Matata u da.

Matata ulobo wa Levi u da.

Levi ulobo wa Maliki u da.

Maliki ulobo wa Yana u da.

Yana ulobo wā Isuhu u da.

²⁵ Isuhu ulobo wa Matiya u da.

Matiya ulobo wā Emos u da.

Emos ulobo wa Nahum u da.

Nahum ulobo wa Azaliya u da.

Azaliya ulobo wa Najaya u da.

²⁶ Najaya ulobo wa Ma'ata u da.

Ma'ata ulobo wa Matiya u da.

Matiya ulobo wa Simiya u da.

Simiya ulobo wā Isuhu u da.

Isuhu ulobo wa Yahuda u da.

²⁷ Yahuda ulobo wa Yowana u da.

Yowana ulobo wa Risa u da.

Risa ulobo wā Zerubabe u da.

Zerubabe ulobo wa Shayatiya u da.

Shayatiya ulobo wā Niri u da.

²⁸ Niri ulobo wa Maliki u da.

Maliki ulobo wa Adi u da.

Adi ulobo wa Kosama u da.

Kosama ulobo wa Alamadama u da.

Alamadama ulobo wā Iri u da.

²⁹ Iri ulobo wā Yosi u da.

Yosi ulobo wa Eliyaza u da.

Eliyaza ulobo wa Yorima u da.

Yorima ulobo wa Matata u da.

Matata ulobo wa Levi u da.

³⁰ Levi ulobo wa Saminu u da.

Saminu ulobo wa Yahuda u da.

Yahuda ulobo wā Isuhu u da.

Isuhu ulobo wa Yonana u da.

Yonana ulobo wā Eliyaki u da.

³¹ Eliyaki ulobo wa Malaya u da.

Malaya ulobo wa Mena u da.

Mena ulobo wa Matata u da.

Matata ulobo wa Natan u da.

Natan ulobo wā Dāwuda u da.

³² Dāwuda ulobo wā Yese† u da.

Yese ulobo wā Obe u da.

Obe ulobo wa Buwaza u da.

Buwaza ulobo wa Salumuna u da.

Salumuna ulobo wa Nashon u da.

³³ Nashon ulobo wa Aminadabu u da.

Aminadabu ulobo wa Aram u da.

Aram ulobo wā Hesuruna u da.

Hesuruna ulobo wa Farisa u da.

Farisa ulobo wa Yahuda u da.

³⁴ Yahuda ulobo wa Yakubu u da.

Yakubu ulobo wa Ishiyaku u da.

Ishiyaku ulobo wa Ibrahim u da.

Ibrahim ulobo wā Tera u da.

Tera ulobo wa Naho u da.

³⁵ Naho ulobo wā Seru u da.

Seru ulobo wā Reyu u da.

Reyu ulobo wā Fele u da.

Fele ulobo wā Eba u da.

Eba ulobo wā Shela u da.

³⁶ Shela ulobo wā Kena u da.

Kena ulobo wa Afasha u da.

Afasha ulobo wā Shem u da.

Shem ulobo wā Nuhu u da.

Nuhu† ulobo wa Lame u da.

³⁷ Lame ulobo wā Metusela u da.

Metusela ulobo wa Anuhu u da.

Anuhu ulobo wa Jare u da.

Jare ulobo wa Mahalalel u da.

Mahalalel ulobo wa Kena u da.

³⁸ Kena ulobo wā Enos u da.

Enos ulobo wā Shitu u da.

Shitu ulobo wa Adāmu†.

Adāmu za na Əsulā a yuwin.

Malyungwa mā Yesu

(Mat. 4:1-11; Mak. 1:12-13)

4

¹ Yesu waru ushitowun nā Ruhu va Akiza, ḥavu wu utā o Udolu wā Urdu. Reve Ruhu va Akiza tara yi a tyo atsumā o una rana amunga, ² ubāt u na Mekerenskesu mā lyungusā niyi. Agba u lyuwa ili atsumā a rana'a shi, o ukosu reve wu uwu ambulu.

³ Dada Mekerenskesu ma damma niyi, "Na ḥavu Mawun mā Əsulā ma da, vu zuwa aatali a nda a kambā opopofu."

⁴ Avu Yesu usu yi, "U tu ufanu a Adanshi a Asula,[†] Ni ilyalya i da goon vuma qaq dana wuma shi." [◊]

⁵ Reve Mekerencesu ma tara yi a tyo zuva masasan, dada u rocoshi niyi tsugono tsu uvadi suru. ⁶ Reve u damma yi, "N ta ca wu tsugbain nu utsuru u nda'a suru, adama a na a zuwa le ta o ukere u va. Waru n ta ca za na n cigai. ⁷ Suru ili i nda o to o'wo aza a wu, na vu tafatsha vu yuwaan mu aganda."

⁸ Dada Yesu usuyi niyi, "U tu ufanu, 'Zagbain Asula a wu a da vaa yuwaan aganda, ayi a nde'en da vaa yuwaan tsugbashi.' " [◊]

⁹ Reve Mekerencesu ma tara yi a tyo Urishelima, avu u zuwa yi de e ncilecile ma Aq'isamapada. Dada u tsu damma yi, "Na avu Mawun ma Asula ma da, teteruwe e ida. ¹⁰ Adama a na a dana ta, 'Asula a ta zuwa nlingata ma yi n tiga wu. ¹¹ Waru e te kede wu u ekere e le, adama ko anana a wu a tafatsha a aatali wan.' " *

¹² Reve Yesu usu yi, "Adanshi a Asula a damma ta, 'She vu lyungwa Zagbain Asula a wu wan.' " [◊]

¹³ Ana Mekerencesu mo kotoi malyungwa ma yi suru, reve u lyawa yi ne'en.

*Yesu temei ulinga Galili
(Mat. 4:12-17; Mak. 1:14-15)*

¹⁴ Reve Yesu kamba atsuma o ucira u Ruhu va Akiza a tyo Galili. Reve alabari a yi a rawa e ilyuci i na i ri lo ukandaruwu zuzu. ¹⁵ Avu u rocosu a q'isa e le, reve u tsurua ica e ekere a ama suru.

*A yuwan ta Yesu a Nazara
(Mat. 13:53-58; Mak. 6:1-6)*

¹⁶ Ana u toyoi Nazara (lyuci na u kungwai), dada u uwai a aa'isat ununa u tsu yuwanus o urana wa Ashibi. Reve u 'yon adama u denuna. ¹⁷ Reve a ca yi Aatagada a Ishaya vumavasula. Dada u bubaruwa niyi, reve u cina ubata u na a danai,

¹⁸ "Ruhu vu Zagbain to obolo na amu, adama a na u dangwa mu ta, adama n yuwaan aza e iliyali adanshi a Alabarai a Sa'ani.

U lyungu mu ta adama n yuwan adanshi a na aa lyawa aza a na a ri a tsugbashi, nrumbu waru ee ene ure, aza a na ee le'eshe waru o o'wo fagan.

¹⁹ Reve waru n yuwan adanshi a aa'wan a na a Zagbain zuwai a na aya yuwaan ama isa'ani u yuwan ta." [◊]

²⁰ Reve u kutsulu aatagada'a, avu u ca za vu uling'a. Avu u danu, tsara u rito. Reve ama a na a ri pe a q'isa' suru a uwa akankla

^{◊ 4:4} UWL 8:3. ^{◊ 4:8} UWL 6:13. * ^{4:11} Pa nda, Mekerencesu ma shi ta a zama u paala Yesu. E Ica 91:11-12, u damma Asula a ta lyungu nlingata ma yi e kede wu adama vu tafatsha wan. Amma u damma na vu teteruwe a ncilecile na tsulo, u ta zuwa e kede wu shi. ^{◊ 4:12} UWL 6:16. ^{◊ 4:19} Isha. 61:1-2. ^{◊ 4:26} 1 Ngo. 17:1-16. ^{◊ 4:27} 2 Ngo. 5:1-14.

a yi. ²¹ Avu u damma le, "Ana'an adanshi a nda a shiwan ta a atsuvu a du."

²² Reve a uwu uyo'o, a yuwusan asalama na adanshi e isa'ani i na yu uta o una wa yi. Avu a damma, "Ayi nda, ayi dada mawun ma Isuhu shi?"

²³ Avu u damma le, "Amayun, i ta damma mu udammu u nda, 'Boci, kambato aciyawu gbaga.' 'Suru ili i na waru tsu uwuvi vu yuwan a Kafarnahum, vu yuwan yi fo pa a lyuci va wu.' ²⁴ Amayun, n ta dansaa du, a tsu tara vumavasula ili ya abul a lyuci va yi shi.

²⁵ "Waru amayun a da maa dansaa du, a mantsa ma Iliya a yuwan ta nrung ma abunda atsuma a Isra'il. A mantsa ma na a faruyi zuva o ro'o shi a'wan a ta'atsu na woto tali, reve ambulu a suduwa e ida'a. ²⁶ Agba a caco Iliya a tyo ubata wu za ro atsuma e le shi, she ubata wa Sarafatu, e ida ya Sida, ka na danai maruna. ^{◊ 27} Waru a yuwan ta nkutu na abunda atsuma a Isra'il a mantsa ma Ilisha[†] vumavasula. Agba ko za ta a kambato gbaga shi, she Na'amant vuma va Suriya." [◊]

²⁸ Ana ama a na a ri pe a q'isa a uwuvi ne, reve suru nle a uwu upan lon. ²⁹ Reve a 'yon nu upan, avu o utaa yi atsuma a lyuci. Reve a tara yi a tyo e ncilecile m masasan ma na lo da lyuci le ri usuwu, adama e kebe yi e ida. ³⁰ Reve wu utulai ben e memere me le, avu u kara ili ya yi.

*Vuma vo otoni a lima
(Mak. 1:21-28)*

³¹ Reve Yesu kara a tyo Kafarnahum lyuci ro atsuma e ida ya Galili. Reve u uwa o rocosu ama o urana wa Ashibi. ³² Reve a uwa asalama na cu'un vu uritosu wa yi, adama a na u to ritosu nu ucira.

³³ Atsuma a aa'isa'a, vuma vo otoni a lima' dana ta pe, reve u saala na yisaali lon, ³⁴ "Eye! Te imini ya wu na qatsu, Yesu za va Nazara? Vu tawa ta adama vu una tsu? Nreve wu ta, avu da Akiza a Asula."

³⁵ Reve Yesu fara yi, u damma, "Baru una wa wu, reve vu kakasa na ayl!" Ana otoni a lima' a varu niyi e memere me le, reve wu kasa na ayl, u yuwan na ayl ili shi.

³⁶ Reve ama'a a uwa asalama, reve a dammulai vani le, "Cu'un wa adanshi e ne a da tsunda? Nu ucira nu ukadu u da u farai otoni a lima, reve o uta." ³⁷ Reve alabari a yi a rawa ubata suru upasu wi ida'a.

*A kambatoi anawale Simo gbaga
(Mat. 8:14-17; Mak. 1:29-34)*

³⁸ Reve u 'yon wu uta a q'isa'a, avu u uwa o u'wa wa Simo. Agba anawale Simo

a shi a uwuwa uyo'o shi, u shi tā a uwuwa utanu lon. Reve a damma Yesu adama a yi.
39 Reve u rawa wi isawan zuzu nā ayi, dada u ɓarai ubanaku'un, reve ubanakun u lyawa yi. Reve u 'yoshin u yuwaan le aganda.

⁴⁰ Urana a mariyaa, dada mmaci mā aza o ubanakun n̄ tawai ne ele ubatā wā Yesu. A dana tā nā banakun icu'un icu'un. Reve wu ju'wān le, dada a kambai gbagba. ⁴¹ Waru ottoni a lima a kakasa tā na ama nā abunda a yisaali, "Avu da Mawun mā Asula!"

Avu u ɓara le, u lyawa a yuwan adanshi shi, adama a na e reve tā ayi da Kristi Zamawawa'a.

*Yesu 'yawa tā alajya
(Mat. 1:35-39)*

⁴² Ana usana u tawai, reve u kara a tyo ubatā u na vuma ri shi. Reve ama a uwa izami ya yi, dada a tawai ubatā wā yi. Reve a shi a ciga a zuwa yi u danu ne ele. ⁴³ Avu gba u dammale, "N ciga n'yuwan n yuwaan ilyuci i ro alajya a Alabari a Sa'an i tsugono tsā Asula! fo. Adama o ndolo a da a lyungu numu." ⁴⁴ Dada u lyuwai elime na alajya a a'isə ətsumā a Yahuda.†

*Dewu vo ojoro o ufaru
(Mat. 4:18-22; Mak. 1:16-20)*

5

¹ Urana u ro, Yesu dana tā mishin a nge'en m Mala ma Janisara, na ama ubolotowu ubatā wā yi, a uwuwa adanshi a Asula. ² A nge'en m mini'i we ene tā antsun e re, aza a na eremi a mugula a lyawai. Aza a na a danai e iza'usə igolo i le. ³ Atsumā a antsu'un u uwa tā pe a za tā za na ri za va Simo, reve u damma yi u kebe wantsu'un wa'a a uwa pe a mini'i. Reve u danu a wantsu'un, reve u reme o ritosu ama.

⁴ Ana u kotoi adanshi, reve u damma Simo, "Kebe wantsu'un a 'yawa ubatā wā aru'un, avu vu vari igolo i du, tsara i reme mugula."

⁵ Reve Simo usu, "Manlu, ili ya ayin i da tsu ri o ulinga, agba tsu reme ili shi, amma ana vu dammai tsu vari, n ta vari igolo'o."

⁶ Ana a yuwinne, reve a vari igolo i le, reve a tsra mugula mā əbundā, hali igolo i le i reme makara. ⁷ Avu e dē aza e le, aza a na a ri lo nā wantsun, tsara a tawa nā wantsun u le, adama a kamba le. Reve a tawa o shiton antsu'un, she damma a ta lífa.

⁸ Ana Simo Bituru enei ne, reve u kingyo a makakan mā Yesu avu u damma, "Lyawa mu, Zagbain, amu za vu unusu da." ⁹ Ayi na aza a na a danai lo, a yuwan tā asalama lon na cu'un mugula n na e remei. ¹⁰ Ne da fo Yakubu nā Yahaya, muwun mā Zabadi, aza a na a danai o ulinga obolo nā Simo.

Avu Yesu damma Simo, "She vu uwu wovon wan, diga gogo vu tā dana a tawusa na ama." ¹¹ Reve o utaq aantsun e le a agadfi, avu a lyawa ili suru, reve o toni Yesu.

*Vuma vu ukutu
(Mat. 8:1-4; Mak. 1:40-45)*

¹² Urana u ro, Yesu pe atsumā a lyuci ro e ida'a, reve vuma ro tawa de, za na ukutu u remei lipu mābulā. Ana we enei Yesu, reve u kađato urewesu wā yi e ida, reve u pati yi, "Zagbain, nā vu usu, kambato mu mo o'wo cece."

¹³ Reve Yesu canana ukere wā yi, avu u ju'wān vuma'a, avu u damma, "N usu tā, vo o'wo cece!" Babu usan, avu ukutu'u u lyawa yi.

¹⁴ Avu Yesu damma yi, "She vu damma za wan, vu kara vu roco aciyawu ubatā u na ganu ri, tsara u kalyuwā wu. Reve vu ca kucci ununa Musa dammai, adama ama a danu nu urevu u na vo o'wo cece." ♦

¹⁵ Agba alabari a yi she ili i na i 'yawai elime, hali ama o boloto lon, tsara a uwu yi, waru tsara u kambato le gbaga. ¹⁶ Agba Yesu tsu lyawa tā ama avu u 'yawa o ogozo, tsara u danu ayi a nde'en, avu u yuwan avasa.

*Yesu kambato tā osowi a lipu gbaga
(Mat. 9:1-8; Mak. 2:1-12)*

¹⁷ Urana u ro, Yesu pe atsumā o uritosu, avu Afarishi nā munlu n Wilā n dana lo. Ele da aza a na o utai e ilyuci koko'o e ida ya Galile ne e ida ya Yahuda nā Urishelima. Ucira wu Zagbain u to obolo nā ayi, tsara u yuwan opocino. ¹⁸ Avu ama o ro e shefe vuma ro na ri no osowi a lipu a aavalu, avu a 'yawa a yi o u'wa'a, tsara a zuwa yi a makakan mā yi. ¹⁹ Ana a tsurai ure u na aa yuwan ne shi adama o obolo a ama, reve a kumba zuva a katsu'wā ukwa'a. Dada e telyuwetyo niyi obolo na aavalu a yi e memere mo obolo a makakan mā Yesu.

²⁰ Ana we enei ucawu wo okolo e le, avu u damma vuma'a, "Vuma nda, a yuwaan wu tā gafura wu unusu wā wu."

²¹ Avu Afarishi nā munlu n Wilā a yuwan majiyan, a damma, "Vuma ne da aa yuwan adanshi a vama o ndolo e ekere a Asula? Zane da aa gura yuwaan vuma gafura, she Asula goon shi?"

²² Yesu reve tā majiyan me le, dada we ece nle, "Nye i zuwai yaa yuwanus cu'un majiyan mo ndolo o okolo a du?" ²³ Zane da ri babu usan a damma, 'A yuwaan wu tā gafura wu unusu wā wu,' ko a damma, "Yon vu wala?" ²⁴ N ta yuwan ne, tsara i reve amu Mawun ma Vuma! mā tā nu ucira o uvadū i yuwan gafura vu unusu." Avu u

† 4:44 Akuci a linga ro a damma "Galili." ♦ 5:14 N.Gn. 14:1-32.

damma osowi ą lipu'u, "N damma, 'yon vu tara aavalu ą wu, vu karą a tyo o u'wa."

²⁵ E esu e le a da u 'yoyin avu u tara aavalu a yi babu usan, reve u karą ą tyo o u'wa a yuwusaan Asulą ica. ²⁶ Ama suru a uwa tą asalama, avu a yuwaan Asulą ica. Wovon u reme le tą, avu a damma, "Ana'an tse ene tą ili ya asalama."

Dewu va Levi
(Mat. 9:9-13; Mak. 2:13-17)

²⁷ Ana Yesu kotoi ąyi ndolo, avu wu uta, avu we ene za vu u'ushishi wu utafa. [†] Aala ą yi a da Levi. U cina yi tą nden ubata wu ulinga. Avu u damma yi, "Toni mu." ²⁸ Avu u lyawa ili suru u 'yon, avu u toni yi.

²⁹ Avu u fobo abuki a gbañin o u'wa wa yi adama e Yesu. Azą o u'ushishi wu utafa ą dana ta pe lon, na ama o ro a alyo obolo ne ele. ³⁰ Avu Afarishi na munlu n Wila, a gbarana ojoro a yi, "Cine yaa lyuwusa ni i sowi na azą o u'ushishi wu utafa na azą o unusu?"

³¹ Avu Yesu usu le, "Vuma na ri gbaga u ciga za və agumą shi, she za vu ubanakun. ³² N tawa adama a azą a ąbulą shi, she n de azą o unusu tsąra a vadala."

Yeci adama a akuli
(Mat. 9:14-17; Mak. 2:18-22)

³³ Avu a damma yi, "Ojoro a Yahaya a tsu yuwusan tą akuli na avasa, ne da waru ojoro a Afarishi, agba azą ą wu she a lyuwa o sowo."

³⁴ Avu u usu le, "I ta zuwa n'utsą n vali vu kasa'avu n yuwan akuli, ąyi lo obole ne ele? ³⁵ Mantsa mą tą lo ą tawą ana aa tara le val'i, atsuma a rana ndolo a ta yuwan akuli."

³⁶ Reve u yuwaan le iroci i nda, u damma: "Babu za na a pada tana sa'avu u lapula akuci a tana ną ąyi. Nu u yuwan ne, u tą vurənə ąvu u kara akuci'i, agba apaci a tana sa'avu'wa ntsaa akuci a tana'a shi. ³⁷ Waru, aa tsun ribina sa'avu a akuci e itsan yu kwan shi, adama a na ribina'a u to foso itsa'qan. Ną a tsun yi pe, u tą lungusa ribina obolo ni itsa'qan. ³⁸ E itsan i sa'avu i da a tsu tsun ribina. ³⁹ Aza a na o tsu sowo wasu aa ciga o sowo ribina shi, adama a na wasu u la'aa le tą. A ta damma, 'Akuci a la'a tą ulobonu.'

Zagbain va Ashibi
(Mat. 12:1-8; Mak. 2:23-28)

6

¹ Urana wa Ashibi, [†] ąyi a 6atsasa ą ądumą e ishina, reve ojoro a yi a kudusa agazą e ishina'a, a picirasa na a tami. ² Avu Afarishi o ro a damma, "Nye i zuwai yaa kudusa

ishina, i reve wilę u da o urana wa Ashibi shi?"

³ Avu Yesu usu le, "I reve ili i na Dəwuda na n'utsą mą yi n yuwain, a mantsa ma na a uwuwai ambulu shi? ⁴ Ana u uwai o u'wa wą Asulą, reve u tama opopofu ą Wilą. Reve u ca akapi a na ą danał obolo ną ąyi, agba aza a na nan ganu da goon aa tama." [◊]

⁵ Avu u koso na adanshi, "Amu Mawun ma Vuma, Zagbain vu urana wa Ashibi u da."

Vuma vo osowi o ukere
(Mat. 12:9-14; Mak. 3:1-6)

⁶ Urana wa Ashibi o ro, avu u uwa a ąa'isą, reve u reme uritosu. Reve u cina pe vuma na ukere u usa'ani wa yi u danał usowu. ⁷ Afarishi gba na munlu n Wila a zamishi tą ure u na ee reme yi nu unusu. Avu a karishi yi ana, tsąra e ene ko u ta yuwaan yı opocino urana wa Ashibi. ⁸ Agba u reve tą ili i na aa yuwusan majiyan, reve u damma vuma'a, "Yon vi isawan mishin elime a ama suru." Avu u 'yon wi isawan.

⁹ Avu we ece le, "N ta yuwusan du yeci. Zane da la'ai ulobonu ą Wilą wu urana wa Ashibi: a yuwan isa'ani ko iwuya? A wawa ko o una?"

¹⁰ Avu u kalyuwą le suru, avu u damma vuma'a, "Canana ukere wą wu." Reve u canana, dada ukere wą yi u kambai gbaga. ¹¹ Reve a uwua upan lo, reve a dammulai ununa aa yuwan ną Yesu.

Ajiya kupa ne ejere
(Mat. 10:1-4; Mak. 3:13-19)

¹² Atsuma a rana ndolo, avu u karą a 'ywą a masasan, tsąra u yuwan avasa. Reve u yuwan avasa'a e ekere a Asulą ayin mafula. ¹³ Ana usana u tawai, reve u de ojoro a yi, reve u dangwa ama kupa ne ejere, reve u de le ajiya. [†] ¹⁴ Avu u de Simo (za na u cayi aala Bituru), ną zawa'a və yi Andarawu, ną Yakubu, ną Yahaya, obolo ną Filibu, ną Batalamawu, ¹⁵ u dangwa ta fo Matta, ną Toma, obolo waru ną Yakubu mawun ma Alfa, ną Simo za na ą tsu de Bakanani,* ¹⁶ waru u dangwa tą Yahuza mawun ma Yakubu ną Yahuza Iskariyoti, za na wina niy.

Aba'un na atsumalima
(Mat. 4:23-25)

¹⁷ Reve u ciþa obolo ne ele, reve wi isawan a agalaci a sa'ani. Otoni a yi na ąbunda a dana tą lo na ama ą abunda diga Yahuda, na Urihelima, nu upasu wi ida ya Taya na Sida, aza a na ari a nge'en m mala. ¹⁸ A tawa tą tsąra a uwua yi, reve waru u yuwaan le opocino a banakun le. Aza a na a danał no otoni ą lima o o'wo tą gbaga. ¹⁹ Reve ama

[◊] 6:4 1 Sam. 21:6. * 6:15 Ayi aala "Bakanani" to rocosu tsu vuma'a u tu nuuzuwa wa aci adama u kamba ama a yi.

suru a ciga a ju'wən yi, adama a na ucira wu utusa tə q̄tsumə a yi, reve o'o'wo gbaga suru.

Aba'un nu una
(Mat. 5:1-12)

²⁰ Avu u kālyuwā ojoro a yi, reve u damma le,

"Aba'un za du dā aza a na a ri nu ulambu, adama a na tsugono tsā Əsūlə za du dā.

²¹ Aza a na a uwusua ambulu gogo, aba'un za du dā, adama a na a tə cuwaton dū. Aza e mesun gogo aba'un za du dā, adama a na i tə tawā i zo'oso.

²² Ab'a'un za du dā mantsa ma na ama a 'yuwan du, avu a kasa dū, avu e isula dū, agba ee de du na ala a sa'anī shi, adama a və Mawuni ma Vuma.

²³ Nā cu'un ndolo fara, i yuwan mazanga, avu i yuwan tsuyan tsu uyo'o wa asuvu, adama a na atsupu a du a tə abunda de zuva. Ne da nan dada le a yuwait na amasula nu ujimu.

²⁴ Woo yo'ono aza o utsuru gogo shi, adama a na i tsurai de asuvu nden.

²⁵ Woo yo'ono aza o ucuwun gogo shi, i tə tawā i yuwan ambulu.

Woo yo'ono aza e izo'oshi ya avama gogo shi, i tə tawā i shon nā yisaali.

²⁶ Woo yo'ono aza a na ama aa cuwusa shi. Ne da nkaya n le n cuwai amasula e epen."

I ciga n'yuuwatan
(Mat. 5:38-48; Mat. 7:12)

²⁷ Avu Yesu lyuwa elime na adanshi u damma, "Agba n ta dansaa du aza a na aa uwusua mu, i ciga n'yuuwatan n du, i yuwaan aza a na a 'yuwan du isa'anī. ²⁸ I zuwaa aza a na a yuwaan du unā aba'un, aza a na a yuwsaan du ikpa'a, i yuwaan le avasa. ²⁹ Nā za ro basa wu o ubaguzu u tā, vadalaay i ubaguzu we ire. Za na usa nuwu aapalutu, vu ca yi utugu fo. ³⁰ Za na pati nuwu ili suru, vu ne'e yi. Nā vuma ro usa ili ya wu, she ve ece yi wan. ³¹ Ununa vu cigai ama a yuwaan wu, vu yuwaan le ne fo.

³² "Nā vu ciga aza a na a yuwaan nuwu isa'anī goon, atsupu e ne a dā və tsura? Aza o unusu fo a tsu ciga tə aza a na a ciga nle. ³³ Nā vu yuwan isa'anī goon, to, atsupu e ne a da və tsura? Aza o unusu fo a tsu yuwan tə ne. ³⁴ Nā yaa yuwsan majiyan she aza a na aa tsupa du da yaa ca okopo, to, atsupu e ne a da yaq̄a tsura? Aza o unusu fo a tsu ca ta aza o unusu, tsārə a tawā a tsupa le ununa o kopi. ³⁵ I ciga n'yuuwatan n du, i yuwaan le isa'anī. I kopoo le agba i zuwa okolo na aa tsupa du wan. Ne da atsupu a du aq̄a dāna abunda. Ne da waru yoo o'wo muwun m Mogono mā Əsūlə. Waru u tsu yuwaan tə aza a na o tsu godyo shi, nā aza

e iwuya isa'anī. ³⁶ Ye eneshe iliyali ya ama ununa Dada du eneshe iliyali."

She i ge'eto za ro wan
(Mat. 7:1-5)

³⁷ Avu u lyuwa elime na adanshi, "I ge'eto wan, aq̄u fo ee ge'etowā du shi. I kototo wan, tsārə o kototo du wan. I yuwan gafura, tsārə a yuwaan du gafura. ³⁸ Ne'e, e te ne'e du: makundatsu ma sa'anī, wukiru ushiwun, torotoro, hali ocusho e ida. Ne da aq̄a tsuwan du e ekere. Nā makundatsu ma ni i kunzuwayi, nā ayi da aq̄a kunzuwa du."

³⁹ Reve u yuwaan le iroci i nda: "Irumbā i ta gura roco rumbā ure? Ele ra aq̄a riya a aq̄akari shi? ⁴⁰ Mawun ma makaranta ma la'a manlu mā yi shi, amma za na o ritoi lon, u to o'wo ununa manlu mā yi mā ri.

⁴¹ "Cine vāa kanlaşa macaka ma na mā ri pe a lyusu vu za və wu, avu vi icina nā aqgbala na a ri pe a lyusu və wu? ⁴² Cine vāa gura damma za və wu, 'Isawan, lyawa mu utaq̄a macaka ma na mā ri pe a lyusu və wu,' agba avu vu rono aqgbala a na a ri pe a lyusu və wu shi? Avu vuma vi ikpa'a! Rono ne'en aqgbala a na a ri a lyusu və wu, tsārə ve ene ulobonu u na voo utaq̄a za və wu macaka ma na mā ri a lyusu və yi."

Udanga na muwun mayi
(Mat. 7:16-20; Mat. 12:33-35)

⁴³ Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, "Udanga u sa'anī wu lo ana u tsu matsan muwun m babu aq̄ulə shi, agba udanga u babu aq̄ulə u tsu matsan muwun n sa'anī shi. ⁴⁴ Udanga suru nā muwun mā yi n dā a tsu reve yi. A tsu taħa ubiri o udanga wa awanda shi, ko aq̄yumbu a atacit shi. ⁴⁵ Vuma və aq̄ulə u tsu utaq̄a tā ni illi i sa'anī i na u zuwai o ookolo, za vu ulambu wə aq̄ulə waru e ili yu ulambu yə aq̄ulə a na u zuwai o ookolo pe da ulambu wə aq̄ulə u tsu utaq̄a. Atsuma e ili i na i ri pe o ookolo a yi pe da adanshi a tsu utaq̄a."

Asuwi a aq̄ulə no olo a asuwi
(Mat. 7:24-27)

⁴⁶ Avu u lyuwa elime na adanshi, "Cine tsā dā yaa desu mu, 'Zagbain, Zagbain,' agba i yuwan ili i na n damma ndū i yuwan shi?

⁴⁷ Za na aq̄a tawusa yə'a və aa uwusua ili i na maa dansa suru, a yuwsan le waru suru, n to roco du cu'un vuma na u ri. ⁴⁸ U tā cu'un vuma na aa suwusa usaa, reve u kapā wəcīn wu usaa alungu, reve u suwa ikyun yu usaa' ubata o ubgamu. Ana mini ma gbain mā tawai, avu u kebe usaa'a, agba u gura varu yi shi. Ana wo o'woi a suwa niyi ulobonu. ⁴⁹ Za na uwuwa adanshi a və, agba u linga ni ili i na wu uwuwa shi, u to oroci a vuma na suwai u'wa wə yi a wuyun, agba u ri ni ikyun shi. Ana mini ma lapai usaa'a,

reve u rāmo babu usan. Uriyu wu u'wa u ndolo u riya tā suru suru."

Yesu kambato ta aagbashi a yali ro gbaga
(Mat. 8:5-13)

7

¹ Ana u kotoi a dansaa ama ili i ndolo suru, reve u uwa Kafarnahum. ² Yalit ya Roma i ro i shi tā na aagbashi a na u cigai lon. Aagbashi*'i* u shi ta ubanakun, gashi u ta kuwa. ³ Ana wu uwuwai adama e Yesu, reve u lyunguwa yi azagbain a aza a Isra'il a a damma yi u tawā u kambato aagbashi a yi gbaga. ⁴ Ana a tawai ubata wa yi, reve a pati yi, adansa, "Vuma nda rawa tā vu yuwaan yi ulinga u nda, ⁵ adama a na u ciga tā ida i tsu lon, waru ayi da u suwaa ntsu aq̄isa a tsu." ⁶ Reve u kuru le.

Ayi a rawa zuzu nu u'wa'a, reve yali'i u lyungu n'utsa ya'a yi, a damma yi, "Zagbain, she vu damaton aciyawu wan. N rawa vu uwa o u'wa u və shi. ⁷ Waru n rawa n tawā ya'a wu shi. Vu yuwan adanshi goon u rawa tā, aagbashi a və o to o'wo gbaga. ⁸ Adama a na amu fo n tā na za na la'a numu, waru n tā n aosoja a na a ri zala və. Agba n tsu damma tā za nda, "Yawa," reve gba u 'yawa. Waru n tsu damma tā za ro, "Tawa," reve gba u tawā. Aagbashi a və waru, n tsu damma yi tā, "Yuwan tsunda," avu u yuwan."

⁹ Ana Yesu uwuwai ne, reve u yuwan asalama adama a yali'i. Reve u vadala u damma obolo a ama a na oo tono yi, "N ta dansaa du, ko atsumā a Isra'il a n tsu ucawu wo okolo ne tsunda shi." ¹⁰ Ana aza a na a lyunguyi a kambai o u'wa, reve a cina aagbashi*'i* wo o'wo gbaga.

Yesu 'yasan ta mawun ma maruna

¹¹ A jima shi, dada u karai a tyo a lyuci na a tsu de Nayim, reve ojoro a yi no obolo a ama a kuru yi. ¹² Ana u rawai zuzu nu u'uwata u lyuci'i, dada a ga'ain na aqkwakwā utanuu. Agba ayi da ulobo a nde'en o umatsun u makuci ma yi; waru makuci ma yi maruna ma da. Ama a abunda a lyuci'i a shi tā obolo na ayi. ¹³ Ana Zagbain we ene niyi, reve we ene iliyali ya yi, avu u damma yi, "She vu shon wan."

¹⁴ Reve u rawa u ju'wan aakpaga'a, reve aza a na a tanu niyi e isawan kuci. Avu u damma, "Uloba, n ta dansaa wu, vu 'yon." ¹⁵ Reve aakwakwā'a u 'yon u danu, reve u uwa adanshi. Reve u tarai yi u ca makuci ma yi.

¹⁶ Reve a uwuwai wovon suru, reve a yuwaan Asula ica. Reve a damma, "Tsū tsurā tā vuma gbain və Asula atsumā a tsu!" Waru, "Asula a cuwan tā na ama a yi!"

¹⁷ Reve alabari a yi a baza atsumā a Yahuda ni ida i na i ri lo zuzu.

Ojoro a Yahaya za vu Urumbusu
(Mat. 11:2-19)

¹⁸ Reve ojoro a Yahaya a damma yi ili i na i farai suru. ¹⁹ Dada Yahaya deyi ama e re atsumā o ojoro a yi, reve u lyungu le ubata wu Zagbain, adansa, "Avu dada za na ri lo a tawā'a, ko tsu piri za ro?"

²⁰ Ana ama'a a rawai ubata wa yi, reve a damma, "Yahaya za vu Urumbusu da lyungu ntsu ya'a wu, ana, 'Avu dada za na ri lo a tawā'a ko tsu piri za ro?"

²¹ Babu usan, reve Yesu kambato aza o ubanakun na mbałaq icu'un icu'un, no ozo o ottoni a lima gbaga. Waru u kpatu'wa tā esu a nrumbā. ²² Reve u usu le, "'Yawā'i damma yi ili i na yu uwuwai, ni ili i na ye enei: nrumbā me ene tā ure, akutsuma a wala tā, nkutu mo o'wo tā gbaga. Waru agulanai a uwuwai ta adanshi, a 'yasan ta akwakwa. Aza e iliyali waru a uwuwai tā alajiya a Alabari a Sa'anai. ²³ Za va aba'un da za na aq̄a tafatasa adamsi a və shi."

²⁴ Ana ojoro a Yahaya a karai, reve u uwa a yuwsaan ama a adanshi a Yahaya, avu u damma, "Nye i 'yawā'i aksanla de atsuma o una? Apumpu a na upepu waaj jingadasa?

²⁵ Na ne da shi, nye i 'yawā'i ye ene? Vuma u'wotowu ni itana i sa'anai? O'o, aza a na a ri ni itana i sa'anai gba, aza a na a ri a nden mu uyo'o o ukobu u tsugono u da a ri. ²⁶ Nye i 'yawā'i ye ene? Vumavasula? Ee, amayun a da, n damma du, u la'a tā vumavasula. ²⁷ Ayi dada za na a danai a Adanshi a Asulā adama a yi, 'Mpa n lyunguyi malingata ma və elime a wu, za na oo foboo wu ure.' ²⁸ Amayun a da maa dansaa du, atsumā a aza a na ka matsain, za lo na rawai Yahaya shi. Ko ana wo o'wo ne, za na la'ai ukalaju o tsugono tsā Asulā u la'a yi tā mgbain."

²⁹ Ana a uwuwai ne, reve ama suru hali na aza o ushishi wu utafa a usu Asulā a na za və abulāt a da, ana a rumbu nle na cu'un vu urumbusu wa Yahaya. ³⁰ Afarishi gba na aza a na e revei Wilālon, reve a 'yuwan ifobi ya Asulā adama e le, ana a 'yuwan urumbusu wa Yahaya.

³¹ Reve Yesu lyuwa elime na adanshi, "Na nye da maa kurato ama o gogo a nda? Nye i da o rotsoi?" ³² O rotso tā muwun n na n ri nden e eden e dewu və aza e le, 'Tsi ivulādu tā gbala, agba i je'en shi. Tsū yuwaan du tā ishipa ya atsumolangu, agba i saala shi.'

³³ "Ana Yahaya tā za vu Urumbusu tawā u lyuwusa shi, agba u sowuso masayan ma inabi shi; avu i damma, 'U tā no ottoni!'

³⁴ Avu waru amu Mawun ma Vuma n tawā tā a lyuwusa o sowuso, reve i damma, 'Apa liwi no osowi, i'utsa ya aza o ushishi wu

[◊] 7:27 Mal. 3:1.

utafa na ąza o unusu!'³⁵ Agba a tsu reve ta urevu wā Asulā amayun a dā adama o ure u na ama o toni niyi."

Yesu o u'wa wā Simo Mafarishi

³⁶ Reve Mafarishi mo ro, za na a tsu de Simo, u banu Yesu u 'yawā u lyuwa ilyalya na ayı. Reve u 'yawā o u'wa u Mafarishi'i, reve u danu alya.³⁷ Ka ro shi tā pe ątsumā a lyuci'i, za na danai nu unusu. Ana wu uwawai u tā pe a alya e ilyalya o u'wa wā Simo Mafarishi'i, reve u tāwā na meden ma sa'anı ma mani'in ma maguru me ikebe.³⁸ Reve u kingyo zuzu na ayı, dāda u uwai mesun e re'wetosu ana e Yesu na abara a yi. Reve u tasa le na anji a yi, avu u katala ana a yi. Avu u sukuma le mani'i'in.

³⁹ Ana Mafarishi ma na ma banu niyi me enei ne, reve u jiyān o ookolo a yi, "Na shi vuma nda vumavasula da, u shi te reve cu'un vu ka ne da a ju'usən yi, adama a na za vu unusu da."

⁴⁰ Reve u usu u damma yi, "Simo, n tā ni ili i na maa damma wu."

Reve u usu, "Nye i da, manlu?"

⁴¹ Avu u damma, "Vuma ro shi tā o tono ama e re utan, za ta ikebe i na i rawai ikebe yu ulivu ukpakuton (500),^{*} za ta waru kupoton. ⁴² Ana a gura tsupai shi, reve u lyawaa le ikebe'e. ątsumā e le zane da aa la'a ciga yi?"

⁴³ Reve u usu, "E yeni i vā, za na a lyawayi abunda."

Reve Yesu usu yi, "Vu usu tā mejege."

⁴⁴ Ana u vadatali ubata wu ka'a, reve u damma Simo, "Ve ene tā ka nda? N uwa tā o u'wa wā wu, vu ca mu mini n sa'a ana shi. Ayi gba u re'weto tā ana a vā na abara a yi, reve u tasa le na anji a yi.⁴⁵ Ana vu raba numu, vu katala mu shi. Ayi gba diga ana n uwai pa u lyawa ukatalu wa ana a vā shi.⁴⁶ Vu sukuma aaci a vā mani'in shi. Ayi gba u sukuma tā ana a vā mani'in ma maguru.⁴⁷ Adama o ndolo n ta dansaa wu, unusu wā abunda wā yi suru a yuwaan yi tā gafura, adama a na u roco tā icigi lon. Waru za na a yuwayin gafura wa'a, icigi ya yi wa'a da."

⁴⁸ Reve u damma ka'a, "A yuwaan wu ta gafura wu unusu wā wu."

⁴⁹ Dada aza a na a ri a alya obolo na ayı a uwai a dansa vāni le, "Zane da ne tsunda'a, zane da fo rawai u yuwan gafura vu unusu?"

⁵⁰ Reve u damma ka'a, "Ucawu wo okolo a wu u wawa wu tā. Wala vu rawa lafiya."

Amaci o ro a kuru tā Yesu

8

¹ A jima shi, dāda Yesu kandaruwai ilyuci na mulyuci'i a yuwusan alajiyi, a

casu Alabari a Sa'ani o tsugono tsa Asulā. Ele Kupanejere'e a danā tā obolo na ayı.² Waru amaci a na o utayi otoni a lima nu ubanakun ątsumā e le o toni yi ta. Ele da Meri,[†] za na a tsu de Magadaliya, za na o utayi otoni a lima e cindere ątsumā a yi,³ na Yuwana ka va Kuza (zagbain o u'wa wā Hirimdu), na Suzana, no ozo o ro na abunda. Amaci a nda a kambusa le tā ni ili ya aciyele.

Iroci yi cimbi

(Mat. 11:2-19)

⁴ Ana ama a abunda o bolotoi, waru ama a tawusa ya'a yi lyuci lyuci, reve u yuwaan le iroci:⁵ "Cimbi ro 'yawā tā cā'an. Ayi pe ątsumā a mazaza me icu'un, reve ozo o ro o oco o ure. Avu ama a dadasa icu'u'un, avu nnunu n kakađa le.⁶ Icu'un i ro waru yo oco ubata wa atali. Ana o utai, reve e yewee adama a na a tsurai atanı shi.⁷ Avu ozo o ro o oco a awanda, avu a 'yon obolo na awanda'a, avu awanda'a a gbagbala le.⁸ Avu icu'un i ro yo oco a mabula ma sa'anı, avu ishina'a a yuwan mbain, avu a matsan agaza agaza. Nu u cu'wan mācu'untsu ma tā, reve a matsan ncu'untsu ukpaku."

Ana u dammai ne, avu u 'yasān udyo u damma, "Za na ri na atsuwu, wu uwua."

Ili i na i zuwai Yesu tsu yuwan uritosu ni iroci

(Mat. 13:10-17; Mak. 4:10-12)

⁹ Reve ojoro a yi e ece yi ucuduwu wi iroci'i.¹⁰ Reve u damma le, "Adū da a lyawai i reve ili yu usokowu u tsugono tsa Asulā. Amma aza a na a ri pe shi, she ni iroci i da a tsu yuwaan le tsara:

'A ta gura kalyuwa, agba e ene shi.

A mawwa a ta gura uwwa, agba aa gura tsurā urevu shi.'[◊]

Yesu cuđuwa tā iroci yi cimbi'i

(Mat. 13:18-23; Mak. 4:13-20)

¹¹ "Apa ucuduwu wi iroci'i: Cu'un ayı da adanshi a Asulā.¹² Icu'un i na yo ocoi o ure, ele da iroci ya aza a na a uwawai adanshi a Asulā. Reve Mekerensu ma tawa, avu u tara le adanshi'i o okolo e le, tsara a zuwa okolo e le a wawa le wan.¹³ Icu'un i na yo ocoi ubata wa atali, ele da aza a na a ushiyi adanshi'i na mazangā ana a uwwa niyi, agba a ri na aralu shi. Ucawu wo okolo e le yashi meketeci ma da, yashi yu ulyungusa, avu a riya.¹⁴ Aza a na o ocoi a awanda, ele da aza a na a uwawai adanshi a Asulā, agba ątsumā a mmaluu n le, reve ątsumalima, nu uyo'o wu uvadi, nu utsuru u reme le, reve a kuda a lyuwa elime.¹⁵ Aza a na o ocoi a mabula ma sa'anı, ele da ama a qabulā, aza a na a uwawai adanshi a Asulā,

* 7:41 Danshi na a yuwayin ulinga pa nda na Tsuheleni ayi da "dinari ukpakuton (500)." Kalyuwa Ucuduwu wi "Ikebe".

◊ 8:10 Isha. 6:9.

reve e reme yi ugbamu o okolo e le, avu a yuwan ankuri a bala.”

*Fitila e eelete
(Mak. 4:21-25)*

¹⁶ Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, “A tsu daba fitila, avu a kpato yi na aasa'atsushi, ko a zuwa yi a mbungulu shi. A tsu zuwa yi ta e eelete, tsara aza a na a uwusa e ene ekan. ¹⁷ Babu ili i na i ri usokowu i na oo utaq a alanga e eteshe shi. Babu waru ili i na i ri wupalu e irumbu ana oo utaq e ekan shi. ¹⁸ I kalyuwa ben ununa yaa uwuwusa. Za na ri na ayi a ta dashi yi, za na gba ri na ayi shi, ke'en na we inda u ri na ayi a ta ushi yi i da.”

*Mma va Yesu na muwun ma anawu
(Mat. 12:46-50; Mak. 3:31-35)*

¹⁹ Mma va Yesu na muwun ma anawu a tawa ta ubata u na u ri, amma adama o obolo a gura rawa zuzu na ayi shi. ²⁰ Avu a damma yi, “Mma va wu na muwun ma anawu ma wu a ta de a alanga, a ciga ta e ene wu.”

²¹ Reve u usu, “Mma va na muwun ma anawu n va, ele da aza a na a uwuwusa adanshi a Asula, avu a yuwsan ulinga na ayi.”

*Yesu isawaton ta upepu
(Mat. 8:23-27; Mak. 4:35-41)*

²² Urana u ro, avu Yesu damma ojoro a yi, “Tsu 'yawai a nge'en m mala n ndede.” Avu a uwa a wantsu'un obolo, reve a kara. ²³ Ele atsumu a mmalu, avu nlavu m pura yi. Reve wunla nu upepu u 'yon a mala'a, reve mini ma ciga mo shiton wantsun u le, hali a shi a ciga malibaa.

²⁴ Reve a 'yawai a jisan yi, reve a damma, “Zagbain, zagbain, tsu ciga ta malibaa!”

Avu u 'yon u fara upepu na mini'i, reve upepu'u u von kwin. ²⁵ Avu we ece le, “Te da ucawo wo okolo a fu?”

Na wovon na asalama, avu e ecelei, “Zane da nda'a? Hali u yuwaan upepu na mini nlangi, reve a yuwan ili i na u dammai!”

*Opocino o ozo o otoni a lima
(Mat. 8:28-34; Mak. 5:1-20)*

²⁶ Avu a rawa e ida ya Garasa, za na mini ma kasalai ni ida ya Galili. ²⁷ Yesu a motaa a wantsu'un, reve vuma ro atsumu a luci gbain u ga'an na ayi, u ta no otoni a lima. Vuma'u a jima ta ana wo otoyi itana, ko wa asa atsumu a ama. Ubata wa ason u da u tsu dana. ²⁸ Ana we enei Yesu, avu u fosho na yisaali, avu u riya a makakan ma yi, avu u saala lon, “Yesu, Mawun mo Mogono ma Asula, te da imini ya wu na amu, n ta patishi wu she vu zuwa mu a atsumalima wan!” ²⁹ U damma ta ne, ana Yesu zuwai otoni a lima o ndolo a lyawa vuma'a. Na qabundu otoni a lima o ndolo a tsu vari ta vuma ndolo e ida. A tsu faru yi ta, reve a vara yi akani a

ana ne ekere, tsara a dana a kalyuwusa yi. Agba u tsu kasa ta akani o ndolo, reve otoni a lima o lo yi a tyo atsumu o una.

³⁰ Ana Yesu ece niyi, “Cine tsa da aala a wu?”

Avu u usu, “Aala a va a da Obolo,” adama a na otoni a lima a uwa yi ta na abunda.

³¹ Avu a pati yi, she u gbara le a tyo a aakari a aru'un lungu-lungu a na a ri nu utyo shi wan.

³² Obolo a ngurusumu ma abunda n dana ta lo a alyuna zala va agadsi. Avu otoni a lima a pati yi u lyawa le a uwa atsumu a le, reve u lyawa le a uwa. ³³ Ana otoni a lima a o utai atsumu a vuma'a, avu a uwa atsumu a ngurusumu'u. Reve obole a ngurusumu'u a suma a zura a tyo a mala'a, reve a kuwa pe.

³⁴ Aza a na a danai a aguba a ngurusumu'u, avu a suma, a 'yawai a ca alabari a lyuci gbain na mulyuci. ³⁵ Avu ama a 'yawai, tsara e ene ili i na i farai. Ana a tawai ubata wa Yesu, avu a cina lo vuma na danai no otoni a lima nden ubata wa yi, u'otowu ni itana nu ugbozo wa yi. Reve wovon u tsura le. ³⁶ Aza a na e enei ne esu e le, avu a damma ununa a wawai za vo otoni a lima a. ³⁷ Avu ama e ida ya Garasa a pati yi u lyawa le ida i le, adama a na a uwu ta wovon lon. Avu u uwa a wantsun, azama u lyawa le.

³⁸ Ayi gba za na otoni a lima o utai atsumu a yi, reve u pati tsara u lyawa yi u kuru yi. Agba Yesu usu shi, dada u damma niyi, ³⁹ “Kambaa o u'wa, reve vu damma ili i na Asula a yuwaan nuwu suru.” Avu vuma'a u kara, avu u reme a casu alabari e ili i na Yesu yuwaan niyi suru.

*Aakwakwa o usheli na ka vu ubanakun
(Mat. 9:18-26; Mak. 5:21-43)*

⁴⁰ Ana Yesu kambai Galili, avu obolo a raba yi, adama a na a ta pura yi. ⁴¹ Atsumu a azagbagbain a qa'isa'a, za na a tsu de Jayiru, u tawa ta u kingyo a makakan ma yi, avu u pati yi, tsara u 'yawai o u'wa wa yi. ⁴² Adama a na usheli u ta wa yi, za na ri a'wan kupa ne ejere, u ciga ta makuwaga.

Ayi atsumu a mmalu, reve obolo'o a gbagbalasa yi. ⁴³ Ka ro waru, za na yuwaan a'wan kupa ne ejere o ocosu mpasa, [wu una ta] ili i na u ri na yi suru e ekere a qaza a aguma,] agba u jebe yi shi. ⁴⁴ Avu u tawa nu ucina, avu u ju'wan upasu wu utugu wa Yesu. Babu usan, dada wocosu wu mpasa ma yi n lyawai.

⁴⁵ Avu Yesu ece, “Zane da ju'wan numu?”

Ana a wasain suru, reve Bituru damma, “Zagbain, ama a qabundu a da a ri pa, waru a ta gbagbalasa wu.”

⁴⁶ Avu u damma, “A ju'wan mu ta. Mu uwu ta ucira wu utai atsumu a va.”

⁴⁷ Ana ka'a we enei waa gura soko aciyayi shi, avu wu uta e meje'en ma lipu, reve u

kingyo a mākākan mā yi. A mākākan ma ama suru, avu u damma ili i na i zuwai u ju'wain utugu wā yi nu ununa wo o'woi gbaga babu usan. ⁴⁸ Avu u damma yi, "Usheli, ucarwo okolo a wu wo o'woto wu ta gbaga. Wala na asuvu inden."

⁴⁹ Ayi atsumā a adanshi, avu nanza tāwa de o'u'wa wa Jayiru, zbagban vā aq'isa'a, avu u damma Jayiru, "Usheli wā wu u kuwā tā de. She vu damaton manlu'u wan."

⁵⁰ Ana Yesu uwai ne, avu u damma Jayiru, "She vu uwawa wovon wan. Ca okolo, u ta kāmbā gbaga."

⁵¹ Ana u rawai o'u'wa wa Jayiru, u lyawa nanza uwa obolo na ayi shi, she Bituru, nā Yahaya, na Yakubu, na dada na mma mawu'un. ⁵² Ama pe atsumā a mesun na yisaali adama a yi. Avu Yesu damma le, "Lyawai mesun. Koto u kuwā shi. Nlavu nā waa yuwusan."

⁵³ Avu o zo'oso yi, adama a na e reve ta u kuwā tā de. ⁵⁴ Ana u remei ukere wa yi, avu u 'yasan udyo, avu u damma, "Usheli u va, 'yon!" ⁵⁵ Reve wivuwun wā yi u kāmbā, babu usan dada u 'yoyin. Avu u damma a ca yi ilyalya tsāra u lyuwa. ⁵⁶ Avu nan dada va yi a yuwan asalama. Avu u damma le, she a damma vuma ili i na i farai wan.

*Yesu lyungu tā Kupanejere
(Mat. 10:5-15; Mak. 6:7-13)*

9

¹ Reve Yesu de Kupanejere'e, avu u ca le ucira nu ukadu e ekere o otoni a lima suru, waru a yuwan opocino icu'un-icu'un. ² Waru u lyungu le tā a yuwan alajiyā a Alabari a Sa'anī o tsugono tsā Asula, reve waru a kāmbātō aza o ubanakun gbaga. ³ Reve u damma le, "She i tara ili i ro adama a mmalu n du wan; she i tara adanga, ko tsān, ko ilyalya, ko ikebe wan. Waru i tara utugu u ro wan." ⁴ O u'wa u na i cu'wain suru, i dānu pe hali mantsa ma na yaq kara. ⁵ Waru ubātā u na a usu ndū shi, nā yaa lyawa lyuci'i, i kākālā mābutā ma ana mā du.* U to o'wo iroci i na yoo roco ama a lyuci'i a yuwan mejege shi." ⁶ Avu a kāra a yuwsa a mulyuci, a yuwsan alajiyā, waru a yuwsan opocino ubātā biti.

*Ukwā wa Yahaya za vu Urumbusu
(Mat. 14:1-12; Mak. 6:14-29)*

⁷ Ana mogono Hiridu Antiba uwai al-abari e ili i na aa yuwsan, reve asuvu a yi a riya, adama a na ozo o ro a ta dansa, Yahaya da a 'yasan atsumā a akwakwa. ⁸ Ozo o ro gba a damma, ana Iliya da tāwāi. Ozo o ro a damma, vuma tā atsumā a amasulā a da 'yoyin. ⁹ Avu Hiridu damma, "N kodo tā aaci

a Yahaya. To, zane da maa uwusa cu'un vi ili i nda adama a yi?" Reve u ciga we ene yi.

*Yesu lyuwato tā ama ukpakukupa utoñ
(Mat. 14:13-21; Mak. 6:30-44; Yah. 6:1-14)*

¹⁰ Ana ajiya'a a kāmbai, reve a damma Yesu ili i na a yuwin. Reve u kāra obolo ne ele a nge'en a tyo a lyuci ro na a tsu de Besaida. ¹¹ Ana obolo a ama e enei ne, reve a kuru yi. Avu u raba le, reve u yuwaan le adanshi o tsugono tsā Asula. Reve u kāmbātō aza o ubanakun gbaga.

¹² Urana a māriyāa, reve Kupanejere'e a rawa a damma yi, "Vu lyawa ama'a adama a uwa a mulyuci ni ilyuci i na i ri zuzu adama a cu'wan, adama waru a tsāra ilyalya. Adama a na ubātā u na tsu ri za pa shi."

¹³ Avu u usu le, "Ca nle ilyalya."

Dada a usuyi, "Tsu ri ni ili i na i la'ai akpatali o ton na mugula n re shi. She na tsaa 'yawa tsu tsulaa ama a nda ilyalya suru." ¹⁴ (Ama a na a shi lo a rawa tā ali ukpakukupa utoñ.)

Avu u damma ojoro a yi, "Zuwai ama a danu obolo obolo, ama kupoton-uton."

¹⁵ Reve a yuwan ne, a zuwa le a dānu suru.

¹⁶ Ana u tarai akpatali o to'on na mugula n re'e, avu u 'yasan aaci u kalyuwa zuva, avu u godyoo Asula. Avu wu busa a casu ojoro a yi a tyowushe ama. ¹⁷ Suru nle a lyuwa tā a cuwan. Ana o bolotoi akapi a na a buwai, a rawa tā asaka kupa ne ejere.

*Bituru yuwan tā adanshi adama e Yesu
(Mat. 16:13-19; Mak. 8:27-29)*

¹⁸ Urana u ro, ayi a avasa ayi a nde'en, avu ojoro a yi a rawa zuzu. Avu we ece le, "Zane da ama aa tarasa mu?"

¹⁹ Reve a usu, "Ozo o ro a damma, avu da Yahaya za vu Urumbusu. Ozo o ro gba a damma Iliya da. Ozo o ro waru a damma, vuma tā atsumā a amasulā a da 'yoyin."

²⁰ Avu we ece le, "Afu gba, zane da yaa tarasa n ri?"

Avu Bituru usu u damma, "Avu da Kristi Zamawawa, tā na utai ubātā wā Asula."

²¹ Reve u bāra le, she a damma za wan.

²² Avu u damma, "Amayun a da, Mawun ma Vuma ma ta uwua atsumalima icu'un-icu'un. Azagbain, na nan ganu a gbagbain, nā munlu n Wilā waru a ta 'yuwan yi, hali o una yi. O urana wa ta'atsu, a tā 'yasan yi."

²³ Reve u damma le suru, "Za na cigai u kuru mu, she nu u wasan aciyayi, reve u tara akpata a atsumalima a yi urana suru, avu u kuru mu. ²⁴ Za na a yuwsan adama a wuma wā yi, u ta lamba yi. Za na waru 'yuwain aciyayi adama a vā, a ta wawa yi. ²⁵ Nye i da vuma munai, nu u tsāra uvadi u

* ^{9:5} A mantsa mo ndolo, nā vuma zākātsa mābutā mā atugu ko wu kāla mābutā ma ana mā yi, ure u ro u da u na woo roco wu kasa tā aciyayi na ama a lyuci ndolo.

nda suru, (avu u lamba wuma wā yi)?²⁶ Za na aa uwuwusa wono u vā na adanshi a vā, amu Mawun ma Vuma fo n ta uwua wono wā yi, nā n tāwā nā tsugbain tsa Dada tsā vā nā tsugbain tsa nlingata mā Asulā a akiza.²⁷ Amma amayun a da maa dansaa du, ozo o ro a tā pa ubātā u nda na aqā kuwā shi, she ne e ene tsugono tsā Asulā.”†

Lipu vā Yesu vadai
(Mat. 17:1-8; Mak. 9:2-8)

²⁸ Ana a yuwain ayin kunla, ana u yuwain adanshi o ndolo, avu u tara Bituru nā Yahaya nā Yakubu. Reve a katsa masasan mo ro adama u yuwan avasa.²⁹ Ayi atsumā a avasa, dada urewesu wā yi u vadai, itana ya yi waru a kambai u'uri a lyulyuwusa esu.³⁰ Reve e ene ama e re a adanshi nā ayi, ele da Iliya nā Musa.³¹ A tāwai atsumā a tsugbain a yuwanan adanshi o ukwā wā yi u na wāqā kuwushi Urihelima ununa Adanshi a Asulā a dammai.³² Bituru na aza a na a ri obolo nā ayi, a shi tā a nlavu lon. Ana a 'yoyin, reve e ene tsugbain tsā yi na ama e re ana a ri mishin nā ayi.³³ Ana ama o ndolo a lyawa niyi, avu Bituru yuwan adanshi nu ulambu u majyan, u damma Yesu, “Zagbain, u lobono tā ana tsu ri pa. Tsu ta yuwan pa ogodo a ta'atsu: za tā za va wu, za tā za va Musa, za tā waru za va Iliya.”

³⁴ Ana u dammai ne, reve eleshe a tāwa wu pupala le, dada a uwuwai wovon.³⁵ Reve udyo wu utā pe ana, “Ayi da Mawun mā vā za na n dāngwai. Yu uwua yi.”³⁶ Ana udyo'o u yuwain adanshi, avu e ene Yesu ayi a nde'en. Reve a bāru nā le. A mantsa mo ndolo, a damma za ro ili i na e ene shi.

Yesu kambātoi mawun mo otoni a lima gbaga

(Mat. 17:14-18; Mak. 9:14-27)

³⁷ Ana usana u tawai, ana a cipai a masasa'an, avu obolo a ama a ga'atōn yi.³⁸ Reve vuma ro atsumā o obolo'o u yuwan dewu, “Manlu, yuwan ankuri, kalyuwa mawun mā vā. Adama a na ayi da mu goon.³⁹ No otoni a lima a kumba yi, u tso oruwo ta. Reve u polo yi, avu wo o'wo e ikpatatsu, reve una wā yi u yuwan apuci'ya. U tsu lyawa yi go'i shi, u tsu ciga tā wu una yi.⁴⁰ Avu m pati ojoro a wu o utāa yi otoni a lima'a, agba a gura shi.”

⁴¹ Avu u usu, “Adū ama o gogo, aza a na a cayi okolo shi, ozo o okolo o ighbamu; hali mantsa mā ne māqā danu nā adū a yuwusaan du ankuri? Tāwā nā mawun mā wu pa nda.”

⁴² Ayi a tāwā, avu otoni a lima'a o polo yi, avu u uwa ikpatatsu. Avu Yesu bāra otoni a lima'a, reve u kambuwā mawu'un gbaga. Reve u ca dada vā yi ayi.⁴³ Reve ama a uwa asalama o ucira wā Asulā.

Yesu yuwisan tā adanshi o ukwā wā yi
(Mat. 17:22-23; Mak. 9:30-32)

Ele atsumā a asalama e ili i na u yuwain suru, avu u damma ojoro a yi,⁴⁴ “Lyawa adanshi a nda a uwa a atsuwu a du. A ta wina Mawun ma Vuma e ekere a ama.”⁴⁵ Agba ele a gura reve adanshi'i shi. O soko le tarevuu wa adanshi'i adama e reve wan. Ele gba a uwuwusa tā wovon u na ee ece yi.

Tsugbashi tsa q̄bula
(Mat. 18:1-5; Mak. 9:33-40)

⁴⁶ Avu mawasan mā 'yon atsuma e le adama a zane dā zaghbain atsumā e le.⁴⁷ Ana Yesu revei majiyan me le, dada u tarai mawun mo ro, reve wi isawaton yi zuzu nā ayi.⁴⁸ Avu u damma le, “Za na ushiyi mawun mā nda na ala a vā, amu dā u ushiyi. Waru za na usu numu, za na lyungu numu dā u ushiyi. Za na ri zawa'a atsumā a du, ayi dā zaghbain.”

⁴⁹ Reve Yahaya usu, u damma, “Zaghbain, tse ene tā nanza o utāsu otoni a lima na ala a wu, agba tsu putsa yi tā adama a na u ri obolo nā q̄tsu shi.”

⁵⁰ Avu u damma yi, “She i putsaa yi wan, adama a na za na 'yuwan tsu shi, za tsu da.”

Malyuci ma Samariya ma 'yuwain Yesu

⁵¹ Ana yashi i na wāqā karā zuva yuwain zuzu, reve u sabā a tyo Urihelima.⁵² Reve u lyungu nlingata elime a yi. Avu gba a karā, reve a uwa a malyuci ma aza a Samariya adama o foboo yi.⁵³ Avu ama'a a 'yuwan yi, adama a na u zuwai makakan mā yi a tyo Urihelima.⁵⁴ Ana Yakubu nā Yahaya ojoro a yi e ene ne, avu a damma, “Zagbain, vu ciga tā tsu zuwa akina a cipa zuva u kulato le?”⁵⁵ Avu u vadala, reve u bāra le.⁵⁶ Reve a karā a tyo a malyuci mo ro.

Aza a na a dansa a tā kuru Yesu

(Mat. 8:19-22)

⁵⁷ Ele a mmal o ure, avu vuma ro damma yi, “N tā kuru wu ubātā u na vu tyoyi suru.”

⁵⁸ Avu Yesu damma yi, “Nranji n tā na angu; nnunu waru n tā ni ikinda. Amu Mawun ma Vuma tā n ri nu ubātā u na maa gbasato shi.”

⁵⁹ Avu u damma za ro, “Vu kuru mu.”

⁶⁰ Avu u damma, “Zagbain, lyawa ne'en she nā n cido aabar a vā.”

⁶¹ Avu gba u damma yi, “Lyawa akwakwā a cido aqwakwā e le. Avu gba'a vu 'yāwā vu yuwan alajija o tsugono tsa Asulā.”

⁶² Dada Yesu damma niyi, “Za na guzai ubari wi inan, avu u vadala a kanlaşā acapa, wu ntssaa nā tsugono tsa Asulā shi.”

Yesu lyungu tā ama kupocindere ne ejere

10

¹ Ana o kotoi ayi ndolo, avu Zagbain dangwisa ama o ro kupocindere ne ejere,* avu u lyungu le ejere-re, tsara a kara elime a yi a tyo e ilyuci i na ayi waa tawa u 'yawa.
² U damma le ta, "Ugasa'a u ta abunda, agba aling'i a kalamata. Adama o ndolo i pati Zagbain vu udum'a, tsara u lyungu aza o ulinga, tsara a yuwaan yi ugasa'a.
³ Walai! N ta lyungusu du cine i revei mukyokyon e memere ma nkerenkesu. ⁴I taro onoso e ikebe, ko tsan, ko atan o ro wan. She i jima e icasu o ure wan.

⁵ "Ni i fara uwa o u'wa, i fara yuwan, 'Azo'wa! Tsu tawaa du ta na asuvu nden!"
⁶ Na vuma na cigai asuvu nden pe o u'wa u ndolo, lyawa asuvu nden n du a danu o u'wa u ndolo. Agba na a 'yuwan, asuvu nden n du a kambaa ya'a du. ⁷Yi isawan o u'wa u ndolo, i lyuwa i sowo ili i na a ca ndu pe, adama a na lingi ntsaa ta na atsupu a yi. I kandaruwa nden o u'wa u nda a tyo o u'wa u nde wan.

⁸ "Ni i uwa a lyuci, avu a ushi du, i lyuwa ili i na a tawaa ndu suru. ⁹Aza o ubanakun, i yuwaan le opocino. Avu i damma le, 'Tsugono tsaa Asula tsaa lo zuzu na adu.'
¹⁰ Ni i uwa a lyuci, avu a kuda a ushi du, 'yawawai e re, avu i damma,¹¹ 'Mabuta ma na tsu dasai a ana a tsu tsu kapatsaa du ta. I reve, tsugono tsaa Asula tsaa lo zuzu.'
¹² N ta dansaa du o urana wu uge'etosu, uge'etosu wo Sodom u to o'wo wa'a e ekere a lyuci ndolo."

*Ilyuci i na i yuwanin a usu
(Mat. 11:20-24)*

¹³ Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, "Woo yo'ono du shi, aza a Korasinu, woo yo'ono du shi, aza a Besaida. Na a shi a yuwaan aza a Sida na aza a Taya ili ya asalama i na a yuwaan du, a shi ta vadala nu ujimu, avu a danu na akashi usukutu, adama a atsumolangu.[†] ¹⁴ O urana wu uge'etosu, Asula a ta la'a roco Taya na Sida isa'ani na adu.
¹⁵ Avu Kafarnahum, a ta 'yasan wu zuva? O'o, a ta vari wu a aakari a alungu a atsumalima.

¹⁶ "Za na uwuwa ndu, amu da waa uwuwa. Za na 'yuwan du, amu da u 'yuwain. Za na 'yuwan numu waru u 'yuwan ta za na lyungu numu."

Ana a uwuwa ne, avu o uta.

*Ukambu wa ama kupocindere ne ejere'e
(Mat. 11:25-27; Mat. 13:16-17)*

* **10:1** Akuci a linga ro a damma "kupocindere."

atsumolangu. † **10:18** Atsumaa adanshi a Luka re re ta lo na vaa gura vadala Mekerenkesu:

Cine a Isra'il a tsu danu ta o okomo adama o roco atsumolangu. § **10:27** Vuma'a u yuwan ta adanshi atsumaa o U.WI. 6:5, na N.Gn. 19:18. △ **10:28** N.Gn. 18:5.

10:13 Ama a Isra'il a tsu danu ta o okomo adama o roco

atsumolangu. † **10:18** Atsumaa adanshi a Luka re re ta lo na vaa gura vadala Mekerenkesu:

Cine a Isra'il a tsu danu ta o okomo adama o roco atsumolangu. § **10:27** Vuma'a u yuwan ta adanshi atsumaa o U.WI. 6:5, na N.Gn. 19:18. △ **10:28** N.Gn. 18:5.

¹⁷ Avu ama kupocindere ne ejere o ndolo a kambaa na mazanga, reve a damma, "Zagbain, hali no otoni a lima a tsu yuwan ta ili i na tsu damma nle a yuwan a ala a wu."

¹⁸ Reve u usu, "Me ene ta Malef maa riya'i ana imadatsu diga zuva.[‡] ¹⁹ N ca du ta ucira e ekere e iyo na agashi na a aci a n'yuwatan n du. Ili yi lo i na yaq ju'wan du shi ko ke'en.
²⁰ She i yuwan mazanga adama o ndolo wan, agba i yuwan mazanga ana a danai ala a du zuva."

²¹ A yashi i ndolo, Yesu dana ta tapu na mazanga o ucira u Ruhu va Akiza, avu u damma, "Dada, n godyoo wu ta, Zagbain va zuva ni ida, adama a na vu sokoi adanshi o ndolo e ekere a aza o urevu nu ugozbu, avu vu cuduwaa muwun n ke'en. Amayun a da, Dada, adama a na ayi nda ayi da ifobi i sa'ani ya wu.

²² "Ili suru Dada va da ca numu. Za lo revei ko zane da Mawu'un shi, she Dada va yi goon, ko za reve waru ko zane da Dada u ri shi she Mawu'un goon, na aza a na Mawu'un u dangulai tsara u cuduwa le."

²³ Avu u vadala ubata wo ojoro a yi, avu u damma le usokowu, "Aza a aba'un a da esu a na e enei ili i na ye enei.
²⁴ N ta dansaa du amasula a abunda na ngono, a ciga ta e ene ili i na ye enei, agba e ene shi. A uwu waru ili i na yu uwuwa, agba a uwuwa shi."

Iroci i vuma va abula va Samariya

²⁵ Avu za ro za na revei Wilat wa Musa lon, u 'yon mishin a lyungusa yi, avu u damma, "Manlu, nye maa yuwan, avu n tsura wuma u na woo koto shi?"

²⁶ Avu Yesu ece yi, "Nye i da i ri ufanu a Wila? Cine vu tsu cuduwa le?"

²⁷ Reve vuma u usu, "Vu ciga Zagbain Asula a wu no ookolo a wu suru, na wuma wa wu suru, nu ucira wa wu suru, na asuvu a wu suru. Avu vu ciga moron ma nden ma wu cine vu cigai aciyawu."[§]

²⁸ Avu Yesu damma, "Amayun a da vu dammai, yuwan ne vu ta tsu wuma." △

²⁹ Ayi gba vuma'a u ciga ta u kambato aciyayi za na ri nu unusu shi, avu we ece yi, "Zane da moron ma nden ma va?"

³⁰ Avu Yesu usu yi, "Vuma ro uta ta gawan va Urishelima a 'yawaa zala va Jeriko, avu u ga'an na aza a ngalalai. Avu o fodo yi itana, avu a ru'wa yi lon, ke'en da a lyawaa niyi wuma.
³¹ Wo o'wo ta ganu ro ta a mmalu o ure'e, ana we enei vuma'a, avu u kanzu'wa alanga.
³² Ne da waru vuma va Levi ro kuruyi ure'e, ana we enei vuma'a, reve u kanzu'wa alanga.
³³ Reve vuma va

Samariya ro aysi atsumaq a mmalu, reve u rawa ubata u na vuma'a u ri. Ana we ene niyi, avu we ene yi iliyali.³⁴ Avu u 'yawa ubata u na u ri, reve u tsuwani yi mani'in na aguma, dada wu nlai antsu'u na akashomuna. Avu u zuwa yi o mololi ma yi. Avu u 'yawato yi o u'wa wo omocin, ubata u na wiindana niyi.³⁵ Ana usana u tawai, avu u tara ikebe yu ulivu i re,* avu u ca za vu ukalyuwusa wu u'wa wo omoci'in. Avu u damma, 'Vu kalyuwusa yi, ni ili i ro i buwa, na n kambna t a tsupa wu.'

³⁶ "O okolo a wu, atsuma a ama a ta'atsu a nda, zane da moron ma nden ma za na aza a ngalalai a gagalai?"

³⁷ Avu vuma'a u usu, "Za na roco niyi isa'ani."

Avu Yesu damma yi, "Yawa vu yuwan ne fo."

O u'wa wa Meri na Marta

³⁸ Yesu no ojoro a yi atsuma a mmalu, avu a rawa ubata u na ka ro za na a tsu de Marta, za na raba nle, avu waru u ca le ucu'watan. ³⁹ U ta na zawa'a na a tsu de Meri,† za na danuyi a makan ma Zagbain a uwusua adanshi a yi.⁴⁰ Marta gba ifobi i na waa yuwanus i tara ta ugbozu wa yi. Reve u tawa, avu we ece yi, "Zagbain, u balu wu ana zawa'a va lyawa numu o ulinga a nde'en shi? Damma yi u tawa u kamba mu."

⁴¹ Avu ayi Zagbain u usu yi, "Marta, Marta, vu dama ta na atsumalima e ili ya abunda,⁴² agba ili i ta da a la'a cigai. Meri gba u dangwa ta ili i na il'a ai ulobonu, waru aa usa yi i da e ekere a yi shi."

*Uritosu wa Yesu adama a avasa
(Mat. 6:9-13; Mat. 7:7-11)*

11

¹ Urana u ro, Yesu yuwan ta avasa ubata u ro. Ana u kotoi, avu za ta atsuma o ojoro a yi, u damma, "Zagbain, roco tsu cine tsaa yuwan avasa, cine Yahaya rocoyi ojoro a yi."

² Avu u damma le, "A mantsa ma na yaa yuwan avasa, i damma, 'Dada, aala a wu a dana na tsugbain, tsugono tsu wu tsu tawa.'

³ Urana suru vu ca tsu iliyalya i malya.

⁴ Vu yuwaan tsu gafura vu unusu u tsu, adama a na atsu tsaa yuwsaan aza a na a yuwsaan tsu unusu gafura.

Vu lyawa tsu tsu uwa atsuma a malungwa wan."*

⁵ Avu u damma le, "A damma za ro du ta ni iutsa, avu u 'yawa ya'a yi na ayin utanu, avu u damma, 'N ciga ta vu kopoo mu opopofu a ta'atsu.'⁶ N tsura ta mocin za

na utai ubata a mmalu, u cu'wan ta ya'a va gogo, agba n ri ni iliyalya i na maa ca yi shi.'

⁷ "Avu i'utsa'a i usu yi pe atsuma, 'Vu damaton mu wan! A garu ta de unantsu, waru suru n tsu, tsu von ta de. Maa gura 'yon n ca wu ili i ro shi.'⁸ N ta dansaa du, ko na waq 'yon u ca yi ili i ro, adama a na ayi i'utsa ya i da shi, adama a na u 'yuwain a kara, u ta 'yon u ca yi ko nye i da.

⁹ "Ne da maa dansaa du, i patishi, a ta ca du. I zamishi, i ta tsura. Yi gugulusa, a ta kpatu'waq d u. ¹⁰ Za vi ipati suru, a tsu ca yi ta. Za vi izami suru, u tsu tsura ta. Za wugulusa waru, a ta kpatu'waq yi.

¹¹ "Atsuma a du, adu na i ri nan dada, zane da mawun ma yi maa pati yi magula, avu u ca yi yo?† ¹² Ko u pati ookowo, avu u ca yi ugashi?¹³ Adu na i ri ni iwuya, i reve ta cine yaa ca muwun n du ili i sa'ani. Dada du, za na ri zuva, u ta la'a ca aza a na a pati niyi Ruhu va Akiza."

Yesu na Ba'alzabu

(Mat. 12:22-30; Mak. 3:20-27)

¹⁴ Urana u ro, Yesu lo ta otoni a lima† a na a gura yuwan adanshi shi. Ana otoni a lima o ndolo o utai, reve vuma'a u fara a yuwsan adanshi. Ama'a e reme ta asalamu. ¹⁵ Avu ozo o ro e le a damma, "Nu ucira wa Ba'alzabu mogono mo otoni a lima ma da u lo nle."¹⁶ Ozo o ro waru tsara a lyungwa yi, reve a pati yi u roco le iroci i ro de zuva.

¹⁷ Ayi gba ana u revei majiyan me le, avu u damma le, "Tsugono tsa na tse ne'eshein ure, u ta riya. Ne da waru nu u'wa u ne'eshen ure, u ta bete'we.¹⁸ I damma n lo ta otoni a lima nu ucira wa Ba'alzabu, to, na Male me ne'eshen aciyayi ure, cine tsugono tsa yi tsee isawan?¹⁹ Na n lo otoni a lima nu ucira wa Ba'alzabu, ojoro a du nu ucira wa yan u da oo utsusa? Adama o ndolo, ele da oo o'wo aza o uge'etosu u du.²⁰ Amu gba nnu ucira wa Asula a da n loyi otoni a lima, to, tsugono tsa Asula tsa rawa ta zuzu na adu.

²¹ "Na vuma vu ucira tsa Male fofo a kalyuwusa u'wa wa yi, gbagaa da itana yu u'wa wa yi i ri.²² Na vuma na gba la'a niyi ucira u tawa ubata wa yi, u ta usa itana yu uvon i na waa zuwusaa ucira'a, avu u ne'eshen ama utsuru wa yi.

²³ "Za na ri obolo na amu shi, u 'yuwan mu ta. Za na oo bolotosu na amu shi, ukacaru u da waa kacarasa.

Ukambu wo otoni a lima

(Mat. 12:43-45)

²⁴ "No otoni a lima o uta atsuma a vuma, u tsu kuru ta ubata u na u ri na mini shi, e izami yu ubata u na wee ivuwan. Nu u lamba, avu u damma, 'N ta kamb a u'wa

* **10:35** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda na Tsuheleni ayi da "dinar i re." Kalyuwua Ucuduwu wi "Ikebe."

* **11:4**

Avasa a Mat. 6:9-13 tu uga'an. † **11:11** Akuci a linga ro a dashi ta, "Nu u pati opopofu, vu ta ca yi aatali?"

u na mu utai.' ²⁵ Nu u rawa, avu u cina yi wizu, ufo'bū ulobonu. ²⁶ Avu u 'yawa' u tara otoni e cindere o ro aza a na a la'a niyi ucira wi iwuya, avu a uwa a dānu uba'ta'a. Ukosu wu nden n vuma ndolo u ta la'a cine u danai."

²⁷ Yesu atsuma adanshi o ndolo, avu ka ro atsuma obolo'o u 'yasan udyo, avu u damma, "Aba'un a tyo a za na matsan nuwu na za na apato nuwu maani."

²⁸ Avu u kambuwu yi, "Ne da, agba aba'un a la'a ta a tyo a aza a na a uwuwai adanshi a Asulā, avu a yuwan ulinga ni ili i na a uwuwai."

Iroci ya Yunana

(Mat. 12:38-42)

²⁹ Obolo'o o bolotosu uba'ta wa yi, avu Yesu damma, "Mantsa mo gogo mantsa me iwuya ma da. A ciga ta e ene iroci ya asalama, agba oo roco le shi, she za va Yunana." ³⁰ Cine Yunana danai iroci e kere a ama a Niniva, ne da Mawun ma Vuma moo o'wo a mantsa ma nda. ³¹ O urana wu uge'etosu, Egberie va Sheba ta 'yawa na adanshi a aci a ama a mantsa ma nda. Adama a na ayi wu utai alanga lon, tsara wu uwua urevu nu ubgozu wa Sulemanu, gogo gba za na la'ai Sulemanu ta pa agba i 'yuwan ta a usu. ³² O urana wu uge'etosu, ama a Niniva a ta 'yawa na adanshi a aci a ama a mantsa ma nda. Adama a na ele a vadai lai na alajia a Yunana. Gogo gba za na la'ai Yunana ta pa agba i 'yuwan ta a usu."

Ekan q lipu

(Mat. 5:15; Mat. 6:22-23)

³³ "Babu za na aa dāfa fitila, avu u zuwa yi a mbungulu, ko u kpato yi na aasa'atsu. U tsu zuwa yi ta e eelele, tsara aza a na a uwusa e ene eka'an. ³⁴ Lyusu ayi da fitila lipu va wu. Ne esu a wu a ri ulobonu, lipu va wu suru uta ne ekan. Nā a ri ulobonu shi, lipu va wu ta ni irumbu suru. ³⁵ I kalyuwā ulobonu ko ekan a na i ri na ayi ko irumbu i da. ³⁶ Nā lipu va wu ri ne ekan suru, babu uba'ta u na u ri ni irumbu, u to o'wo ekan suru ununa fitila tsu ca wu ekan."

Yesu bārai azagbain

(Mat. 23:1-36; Mak. 12:38-40)

³⁷ Yesu o koto adanshi, avu Mafarishi ma banu yi u 'yawa u lyalya na ayi. Avu u uwa u reme alyya na ayi. ³⁸ Avu Mafarishi ma uwa asalama, ana we enei Yesu cigai u lyuwa ilyalya babu u sa'a ekere o ure u na wu ntsayi shi.

³⁹ Avu Zagbain damma yi, "Adu Afarishi i tsu zaza'wa ta ucina u munda na ntada, agba atsuma a du i ta tapu ni iwuya nu utsan. ⁴⁰ Adu olo! Za na yuwanin ucina, ayi dāfa u yuwanin pe'e shi? ⁴¹ I ca alambi ili i

na i ri a munda na ntada n du, ili suru waru i to o'wo cece.

⁴² "Woo yo'ono du shi, Afarishi! I tsu ca ta Asulā za ta atsuma a kupa, atsuma e ili i na i ri na ayi ko cine u ri ke'en akpakusu, na akapi e isu'wan i na i buwai. Agba i 'yuwan ta a yuwan uge'etosu u sa'an, avu waru i 'yuwan a ciga Asulā. Ele da wu ntsayi i yuwan, agba i vari aqz a ufaru wan.

⁴³ "Woo yo'ono du shi, Afarishi! Adu da nda i cigai ndanata n sa'an a a'isə ni içasu i tsugbain e eden.

⁴⁴ "Woo yo'ono du shi, i rotso ta ason a ri gashi a zuwayi iroci shi, aza a na ama a ri a mmalu de babu urewu."

⁴⁵ Avu za na revei Wilā'a lon u usu, "Manlu ana vu dammai tsundolo, vi isula tsu ta fo."

⁴⁶ Avu Yesu damma yi, "Adu fo woo yo'ono du shi, aqdu aza a na e revei Wilālon! I tsu tanu ta ama itana, itana i na i ri ume, aqdu ko na makatsu i tsu zuwa tsara i kamba le shi!"

⁴⁷ "Woo yo'ono du shi! I lapula ta ason a amasula a na nkaya n du mu unai. ⁴⁸ Agba u roco ta i usu ta ili i na nkaya n du n yuwin. O una ta amasula waru i usu ta ni ili i na a yuwin ana i lapulai aso'on. ⁴⁹ Ayi da i zuwai Asulā o urevu a dammai, 'N ta lyunguwā le amasula na ajiya, o una ozo o ro, a ca ozo o ro atsumalima.' ⁵⁰ Ama o gogo e te reme le adama a mpasa ma amasula a suru a na o ocoi diga ufaru wu uvadfi, ⁵¹ diga a mpasa ma Habilat a tyo a mpasa ma Zakariya, za na o unai e memere ma masa'a mo ukulatosu nu Upasu wa Akiza. ⁵² Amayun, e te reme ama o gogo adama e le suru.

⁵² "Woo yo'ono aza a na e revei Wilālon shi, adama a na i sokoi makpatu'utsu ma na aa kpatu'wa unantsu wu urevu, agba aqdu na aciyadu yaa uwa pe shi, avu i putsaa aza a na a cigai a uwa ure."

⁵³ Ana Yesu lyawai uba'ta a, avu munlu n Wilāna Afarishi a uwa adanshi a yi babu uyo'o, o ronuso yi adanshi, tsara u yuwan adanshi a abunda, ⁵⁴ tsara e reme yi e ili i na waa dansa.

Urevetyowu adama e iwuya

(Mat. 10:26-27)

12

¹ Ele lo ana obolo a ama a abunda o bolotoi hali a uwa ndasalai vani le.* Avu u teme a yuwanin adanshi no ojoro a yi ana, "I yuwan ugbozu na wolilo wa Afarishi, ayi da ikpa'a. ² Babu ili i na i ri ukpatowu na a kpatu'wa shi, ko usokowu a na woo uta a alanga e eteshe shi. ³ Ili i na i dammai e irumbu suru, a ta uwua yi a alanga

* **12:1** Luka linga ta na danshi na ri nu urevu u nda, "Obolo a ama a na a la'ai ukpakukupa ure."

eteshe. Ili i na waru i yuwain yemenu ya yi usokowu, a ta yuwan adanshi a yi a arara.

*Za na wu ntsayi a uwu wovon
(Mat. 10:28-31)*

⁴ “Adū n'utsn q vā, n ta dansaa dū, she yu uwu wovon wu za na oo una vuma wan, no o una yi aa gura yuwan ili i nā ayi waru shi. ⁵ N to roco du za na yaa uwu wovon. Yu uwu wovon wā Asulā ayi da nā wu una, u tā nu ucira u vari atsuma a akina. Amayun a da maa dansaa dū, ayi da yaa uwu wovon.

⁶ “Ashe a tsu wina mutali n ton kobo[†] re shi? Ko za tā le gba Asulā e icina nā ayi shi. ⁷ Ko anji a aaci a wu a tu uketsu. She yu uwu wovon wan, i la'a tā mutali ma abunda.

*Vu usu Yesu ko vu 'yuwanyi
(Mat. 10:32-33; Mat. 12:32; Mat. 10:19-20)*

⁸ “Waru n ta dansaa dū, za na usu numu a mākākan ma ama, amu Mawun ma Vuma fo n tā usu yi a mākākan ma nlingata mā Asulā. ⁹ Za na wasan numu a mākākan ma ama, adama o urevu u va, a ta wasan yi fo a mākākan ma nlingata mā Asulā. ¹⁰ Za na yuwain adanshi a vama e ekere a Mawun ma Vuma a ta yuwaan yi gafura, amma za na yuwayin Ruhu va Akiza adanshi a vama, aa yuwaan yi gafura shi.

¹¹ “Na a 'yawato dū a q'isə, nu ubatā wā qaz o uge'etosu, ko ubatā wa azagbain, she u bāla dū ko cine yaq'usu, ko ili i na yaa damma wan. ¹² Adama a na Ruhu va Akiza to roco du ili i na yi ntsayi i damma a mantsa'a.”

Iroci yi za vu utsuru

¹³ Avu vuma ro atsuma o obolo'o u damma Yesu, “Manlu, damma mawun mā anawu mā vā me ne'eshen agadu obolo nā amu.”

¹⁴ Avu Yesu damma yi, “Zane da zuwa numu za vu uge'etosu u dū, ko n ne'eshen du agadu a dū?” ¹⁵ Avu u damma le, “I kalyuwā ulobonu, i suma ili i na i rotsoi utsan. Abunda e itana ayi da wuma shi.”

¹⁶ Avu u yuwaan le iroci i nda, “A yuwan tā za vu utsuru u ro, za na udumā wā yu i matsain ulobonu. ¹⁷ Avu u damma o ookolo a yi, ‘Cine maa yuwan? N ri nu ubatā u na maa zuwa itana yu udumā i vā shi.’ ¹⁸ Avu u damma, ‘Apa ili i na maa yuwan. N to boso mpon n vā, avu n suwa aza a gbagbain, pe da maa zuwa ishina i vā ni ili i na n ri ne ele suru. ¹⁹ Avu n damma aciyava, ‘Vu tā ni ili i sa'anī yā abundauzuwa, a na aa yuwan wu a'wan q abunda. Ivuwan, vu lyuwa vu sowu, a uwu wusa uyo'o.’”

²⁰ “Avu Asulā a damma yi, ‘Avu ulo u nda! Na ayin a nda a da a cigai wuma wā wu. Itana i na vu foiboi gba, aza a zane a da a ri o o'wo?’

²¹ “Ne da za na zuwayi aciyayi utsuru u ri, agba u ri nuuzuwa ubatā wā Asulā shi.”

*She u damaton du wan
(Mat. 6:25-34)*

²² Avu u damma ojoro a yi, “Adama o ndolo a da maa dansaa dū, she u bāla dū adama a wuma u dū wan, ili i na yaa lyuwa, ko ili i na yoo oto wan. ²³ Wuma u la'a tā iliyalya, lipu waru u la'a tā itana. ²⁴ I kalyuwā akakan: a tsu cu'wan shi, agba a tsu gasa shi, a ri nā mpon shi. Asulā a da a lyuwatosu le. Tsugbain tsā du tsa la'a tā tsā nnunu! ²⁵ Atsumā q dā zāne dā aā gura dashi aciyayi mantsa a wuma wā yi adama a atsumolangu? ²⁶ Anā yaa gura yuwan ili i ke'en i nda shi, cine i ri atsumolangu adama a akapi?

²⁷ “Kalyuwāi ununa yipal i tsu uta. A tsu yuwan ulinga shi agba aa dava shi ko ke'en. Agba n ta dansaa dū, ko Sulemanu[†] atsuma a tsugbain tsā yi wo oto itana i sa'anī u la'a le ulobonu shi. ²⁸ Nā ne da Asulā a lapulusa anlya o ogozo, ana'an u tā lo, nfa'an gba a kulato yi. Adū gba i reve Asulā a ta yuwaan dū itana. Suru nā ne nye i zuwai i ri nu ucawu wo okolo ke'en?

²⁹ “She i uwa majiyan me illi i na yaa lyuwa ko yoo sowo wan, she i dama adama a yi wan. ³⁰ Aza a na e revei Asulā shi ili yu uvadi i dā a zama suru. Dada du gba za na ri zuva u reve tā a na i cigai ili i ndolo. ³¹ Amma i zami tsugono tsā yi, a tā dashi dū ili i ndolo suru.

*Uzuwa de zuva
(Mat. 6:19-21)*

³² “Adū mobolo me ke'en, she yu uwu wovon wan, adama a na Dada du zāngana tā a na waa lyawaa dū tsugono tsā yi. ³³ I wina ili i na i ri na ayi, avu i ca alambi, i zuwa aciyādu osonu a na qā langa shi, i zuwa de uzuwa zuva u na woo koto shi, ubatā u na evu aa rawa zuzu ko aran qā lungusa shi. ³⁴ Ubatā u na uzuwa wā wu u ri lo da okolo a wu a ri.”

Agbashi a na q tsu dāna ufobu

³⁵ Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, “I dāna ufobu, ifitila i du udabu a madala. ³⁶ I dāna ufobu cine i revei ama a tsu dāna e ipiri yi zaghain le a kambā diga o u'wa wa abuki o lolo. Ayi a yuwan azo'wa, avu ele a kpatu'waa yi. ³⁷ U to yo'ono agbashi a na yashi i na zaghain le tāwai, avu u cina le e ipiri. Amayun a da maa dansaa dū, u to fobo u reme ulinga, avu u damma a dānu alaya

[†] 12:6 Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nā Tsuheleni ayi da “asariyon.” Kalyuwā Ucuduwu wi “Ikebe.”

e ilyalya, (avu u yuwaan le aganda).³⁸ Nu u tawā na ayin ubatsu ko nā wasasa, avu u cina agbashi o ndolo ufobu, o to o'wo aza a aba'un.³⁹ Amma i reve nda: Nā za yu u'wa reve yashi i na vivu ąą tawā, waa lyawa a uwa yi o u'wa shi.⁴⁰ Adū fo i dāna ni ifobi, yashi i na i zuwai Mawun ma Vuma māq tawā shi dāda wāq tawā."

Zane da aagbashi a abula?
(Mat. 24:45-51)

⁴¹ Avu Bituru ece, "Atsu da vaa yuwusaan iroci i nda'a, ko ama suru?"

⁴² Avu Zagbain usu, "Zane da aagbashi a abulā nu ubgozu? Ayi da za na zgbain vā yī zuwa niyi u kalyuwusa u'wa wā yī, avu u ca akapi a agbashi akunda e ilyalya mantsa ma na wu ntsayi.⁴³ U to yo'ono aagbashi a na nā zgbain vā yī tawā, avu u cina yi a yuwusan ne.⁴⁴ Amayun a dāmaa dansaa dū, u ta zuwa u kalyuwusa ili i na u ri nā yi suru.⁴⁵ Agba na aagbashi o ndolo a damma o ookolo ą yi, 'Zagbain vā jima tā mātawāa.' Avu u reme malapa ma agbashi suru, ali nā amaci. Avu u uwa alya no oso hali wo o'wo usowu.⁴⁶ Zagbain va aagbashi o ndolo, u tā tawā urana u na u zuwai shi, mantsa waru u reve shi. U ta bubaatsa yi lipu, avu u ca yi akunda a yi na aza a na a ri nā abulā shi.

⁴⁷ "Aagbashi a na e revei ili i na zgbain vā yī cigai, agba u fobo tsāra u yuwan shi, a ta fufabā yī lon.⁴⁸ Agba za na revei shi, avu u yuwan ili i na i rawai wulapu, ke'en da a lapula yi. Za na a cayi ąbunda suru, nā ąbunda a da aa zami e ekere ą yi. Za na a cayi nā ąbunda lon, ąbunda lon a dā aa zami e ekere ą yi."

Yesu tawa ta na wukasu
(Mat. 10:34-36)

⁴⁹ Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, "N tawā tā tsāra n tawāq na akina ątsumā o uvadi, icigi i vā i dā a damma u tā wivulu!⁵⁰ Agba n tā nu urumbusu u na ąą rumbu mu, n tā nā ątsumolangu hali a tyo o ukosu.⁵¹ I ta yuwusan majiyan n tawāa tā na asuvu nden o uvadi? O'o dā maa dansaa dū, amma wukasu.⁵² Diga gogo u'wa u na u ri na ama o ton a ta batsa: ama ta'atsu a ta 'yuwan ama e re, waru ama e re a ta 'yuwan ama a ta'atsu.⁵³ Ne da aa kakasa. Dada ta 'yuwan mawun mā yī, mawun waru u ta 'yuwan dada vā yī. Mma ta 'yuwan mawun mo usheli mā yī, mawun mo usheli ma ta 'yuwan mma vā yī. Anawā a ta 'yuwan jene vā yī, jene waru u ta 'yuwan anawāle."

Ucuduwusa u mantsa
(Mat. 16:2-3)

⁵⁴ Avu u damma obolo'o: "Na ye ene eleshe o bolotosu o utaşu asana, babu usan

i tsu damma tā, 'A ta yuwan mini.'⁵⁵ Avu gba a yuwan.⁵⁶ Nā ye ene upepu wu uyagi a la-pusa, i tsu damma tā, 'A ta yuwan usudu-wu-lon.' Avu gba a yuwan.⁵⁷ Azā e ikpa'a, i reve tā iroci yi idā nā zuva. Nye i zuwai i revei iroci i mantsa ma nda shi?"

Yu uwuwlaiyi
(Mat. 5:25-26)

⁵⁷ "Nye i zuwai yaa gura revee aciyadu ili i sa'ani shi?"⁵⁸ Iroci, nā za ro tara wu a 'yawa ubatā wu za vu uge'etosu, yuwan ątyo a na vaa yuwan tsāra yi kakasalai kafu i rawa ubatā wu uge'etosu. Nā vu yuwan ne shi, a tā kebe wu a tyo ubatā wu za vu uge'etosu, za na aa ca muwun madanga ąvu, ąvu ele a zuwa wu o u'wa wa ali.⁵⁹ N ta dansaa wu, voo utā pe shi, she nā vu tsupa suru, ko kebu'uri⁵⁸ aa bauba shi."

Uvadalu ko ukwā

13

¹ A mantsa mo ndolo ama o ro ą shi tā lo, avu a damma Yesu alabari ą aza a Galili a na Bilatu zuwa o unai a Aa'isamapada, halī mpasa n le m goluloi nā mpasa n kucci.

² Avu u damma le, "I ta dansa ąza a Galili o ndolo a la'a tā akapi a ama a Galili unusu, dāda a uwai ątsumalima ne tsunda?³ N ta dansaa dū, ne dā shi! Waru ni i vadala o unusu u dū shi, ne dā fo yoo koto.⁴ Waru ama kupa nā kunla na aatsura a riyayi a Siluwamu, reve wu una le, i ta zuwusa a la'a tā akapi a ama a na ą ri nden Urihelima unusu?⁵ N ta dansaa dū ne dā shi. Ni i vadala tā o unusu u dū shi, ne dā fo yoo koto."

⁶ Reve u yuwaan le iroci i nda: "Vuma ro cu'wān tā ubiri o ubara wā yī. Reve u tawā a zama muwun mu ubiri'i agba u tsura shi.⁷ Avu u damma za vu ulapulusa wu ubara'a, Lala a'wan a ta'atsu a da nda maa zama muwun o ubiri u nda, agba n tsura ili shi. Kodo yi, adama ą nye wee geshe ure?"

⁸ "Reve u usu, 'Zagbain, dāshi lyawa yi a aa'wan a nda. N tā kākāpa yi a kāndāruwa, reve n tsun yi umili.⁹ Nu u matsan nkoli, u lobono tā. Nu u matsan gba shi, ąvu vu kodo yi.' "

Yesu kambato tā osowi ą lipu gbaga

¹⁰ Urana u ro, ayi ątsumā o uritosu a ąą'isā o ro, o urana wa Ashibi,¹¹ reve we ene ka-ro na otoni a limā o sowoi lipu a'wan kupa nā kunla. U dāna tā ukādatowu, u tsu gura bubāruwā ulobonu shi.¹² Ana Yesu ene niyi, ąvu u de yi u damma yi, "Ka, a kasa wu tā nu ubanakun wā wu."¹³ Reve u ju'wān yi, dāda wu bubāruwushi, ąvu u yuwaan ąsulā ica.

[‡] **12:54** E idā i na Yesu dāna, alivu a dā wunlā u tsu uta.

ayi dā "lapta." Kalyuwā Ucuduwusa wi "Ikebe."

§ 12:59 Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nā Tsuheleni

¹⁴ Avu zgbain va aq'a isaq'a wu uwu upan, adama a na Yesu yuwain opocino o urana wa Ashibi. Reve u damma ama, "Tsu tā nā rana tālī na aa yuwan ulinga. Tāwāi a rana ndolo adama a yuwaan du opocino, amma o urana wa Ashibi shi."

¹⁵ Avu Zgbain usu yi, u damma, "Adu aza e ikpa'a! I tsu bādā inan i du ko nloli o uguzātā o urana wa Ashibi, reve i tara le a tyo o udolu shi?" ¹⁶ U lobono a bādā ka nda atsumā a tsugbashi o urana wa Ashibi shi? Ayi umatsun wa Ibrahim u da, za na Male mā nlai a'wan kupa nā kunla."

¹⁷ Ana u dammal ne, avu aza a na a shi a mawasan nā ayi a uwu wono. Reve akapi a am'a suru a zāngānā adama e ili ya asalama i na u yuwain.

*Iroci yi cu'un na la'ai ukaglamu
(Mat. 13:31-33; Mak. 4:30-32)*

¹⁸ Avu Yesu damma, "Nye tsugono tsā Asula tso rotsoi, nā nye waru maa kurato yi?" ¹⁹ U rotso tā cu'un vu su'wan uri na vuma tarai, reve u 'yawa u cu'wan yi o udumā wā yi. Ana u kungwai, avu wo o'wo udanga, reve nnunu n dava de ikinda e eten a yi."

²⁰ Reve waru u dammisa, "Nā nye maa kurato tsugono tsā Asula?" ²¹ U rotso tā wolilo t u na ka tarai, reve u jambarā yi e meretsu ma yira uta'atsu hali yira'a i tsutsa."

*Unantsu wu uboru
(Mat. 7:13-23)*

²² Reve Yesu reme ure o utulai e ilyuci nā mulyuci o urocosu a mimalu a tyo Urishelima. ²³ Reve vuma ro damma yi, "Zgbain,aza a na awa wa'a dā?"

Avu u damma le, ²⁴ "Iyuwan mpolo tsāra i uwa nu unantsu wu uboru. N ta dansaa du ama nā abunda a ta ciga a uwa, agba aa gura shi. ²⁵ Nā za vu u'wa uwa u ɓāru unantsu, i te isawan a alanga reve i yuwusān aqo'wa na mesun, 'Zgbain, kpātu'wāa tsu.'

"Avu u usu du, 'Nreve deu shi, waru n reve ubātā u na yu uta'i shi.'

²⁶ Reve i uwa adansa, 'Tsu lyuwa ta tsu sowu a makakan mā wu. Waru vu yuwan tā uritosu e re tsu.'

²⁷ Agba u ta damma, 'N damma du tā, n reve ubātā u na yu uta'i shi suru suru. Buwa nūmure, aq'ā aq'ā o ulinga wi iwuya.'

²⁸ A mantsa ma na ye enei Ibrahim na Ishiyaku nā Yabu na amasulā suru, atsumā o tsugono tsā Asula, a mantsa ma dada yaa saala ni i lumi anga, avu aq'ā gba a gbara du. ²⁹ Ama a tā tāwā diga asana nā ɗilivu nu ugana nu uyagi. Avu a dānu alya o tsugono tsā Asula. ³⁰ Waru ozo o ro aza a acapa a ta kāmbā elime, ozo o ro waru aza e elime a ta kāmbā acapa."

*Icigi ya Yesu e ekere a Urishelima
(Mat. 23:37-39)*

³¹ A mantsa mo ndolo, reve Afarishi o ro a tāwā, avu a damma yi, "Vu lyawa ubātā u nda, adama a na Hiridu Antiba te izami wu una wu."

³² Reve u damma le, "Yawai i damma aagajāwā o ndolo, 'N tā utasu otoni a lima, n tā yuwusān opocino ana'an nā nfa'an. O urana u ta'atsu n to koto ulinga u va.' ³³ Suru nā ne, n te reme mimalu ana'an nā nfa'an na santawa.* Adama a na u ri n yuwan o una vumavāsulā a alanga a Urishelima shi."

³⁴ "Aaya! Urishelima,† Urishelima, vu to unusa amasulā nu vu vari aza a na a lyunguwa nuwu! Uyan u da n cigai m boloto muwun mā wu ubātā u tā ununa moton mā tsu boloto muwun mā yi atsumā e evelu a yi, adu gba a 'yuwusān!' ³⁵ Ndolo a lyawaa ndu u'wa u du ofoli. N ta dansaa du ya'a dashi ene mu shi, she o urana u na waa yuwan i damma, 'Za va aba'aun da za na ri aq'ā tāwā a alala a Asulazuva.'"

Yesu kāmbātō tā za vu ubanakun gbaga

14

¹ O urana wa Ashibi u ro, avu Yesu uwa o u'wa wu zgbain ro va Afarishi adama u lyuwa ilyalya. Reve ama a varaa yi esu, ² adama a na vuma ro shi tā lo za na danai na mīfāla ma atsutsa. ³ Reve Yesu yuwan adanshi nā aza o urevu u Wilālon na Afarishi, u damma, "U lobono tā a yuwan opocino o urana wa Ashibi, ko u lobono shi?" ⁴ Reve a rungwa kpaku-kpaku. Dada u tara niyi, reve u kāmbuwa yi gbaga, avu u zuwa yi u kāra.

⁵ Avu u damma le, "Zane da atsumā a du nu u ri na mawun ko nan,* avu u riya o ooko'o, waa papushi niyi o urana wa Ashibi shi?" ⁶ Agba a gura usu yi waru shi.

Ndānātā ma azagbain

⁷ Ana Yesu enei ununa aza a na a banuyi a cigai ndānātā ma azagbain, avu u yuwaan le iroci i nda, u damma, ⁸ "A mantsa ma na nanza banu nuwu abuki o lolo, she vu dānu a ndānātā ma azagbain wan. Tāwā wo o'wo u banu tā za na la'a nuwu,⁹ avu za na banu ndu ra u tāwā u damma wu, 'Vu ca vuma nda ure.' Reve vu dānu nā wono a ndānātā ma acapa.

¹⁰ "Amma a mantsa ma na a banu nuwu, vu 'yawa' vu dānu a ndānātā mā acapa suru suru. Adama nā za na banu nuwu u tāwā, u ta gura damma wu, 'I'utsa, katsa zuva.' Avu vu tsura ica e ekere a aza a na i ri alya o bolo. ¹¹ Za na tarai aciyayi ili i ro suru, aa tara yi

* 13:33 Ama o ro a tsu damma tā "nkoli" wo o'wo "ba nā nfa'an." * 14:5 Akuci a linga a damma tā "mololi," adama a na elentsu a na Luka yuwayin ulinga, danshi "mololi" nā "mawun" o rotsuloi tā.

ili i ro shi. Za na gba tarai aciyayi ili shi, a ta tara yi ili i ro.”

¹² Reve waru u damma za na banu niyi, “Nà vaa banu ama alya ko vaa yuwan abuki, she vu banu n'utsa mä wu, ko aza a wu, ko nron mä wu, ko aza a na a ri zuzu nà avu aza o utsuru wan. Adama ele fo a tsupa wu ili i na vu yuwanin wan. ¹³ Amma nà vaa banu ama alya ko abuki, vu banu aza e iliiali, ama o osowi lipu, akutsuma, nà nrumba. ¹⁴ Avu fo vu tā tsura aba'un; adama a na a ri ni ili i na aa tsupaa wu shi. O urana u na aza a abula aq 'yon, a ta tsupa wu.”

Iroci ya abuki a gbain

(Mat. 22:1-10)

¹⁵ Ana vuma ta atsuma a aza a na a ri a aya nà ayi wu uwuwai ne, avu u damma yi, “Za va aba'un a da za na aa lyuwa ilyalya o tsugono tsā Asula.”

¹⁶ Avu gba u damma yi, “Vuma ro yuwan ta abajini a abuki. Avu u banu ama na abunda. ¹⁷ Ana mantsa mä abuki ma rawai, reve u lyungu aagbashi a yi adama u damma aza a na a banuyi, ‘Tawai adama a na ili biti i tu ufobu!’

¹⁸ “Suru nle gba, reve a uwa a tawusaan na adanshi a mabulaaq koko'o. Za vu ufaru damma aagbashi'i, ‘N tsula tā udumä, agba n ciga ta n 'yawä n kalyuwä yi. M pati wu ta, vu yuwaan mu ankuri.’

¹⁹ “Reve za ro damma, ‘N tsula tā inan yi iluma wunlu u ton. N tā 'yawä n rito le. M pati wu tā vu yuwaan mu ankuri.’

²⁰ “Reve za ro damma, ‘N yuwan tā lolo adama o ndolo maa tsura a 'yawä shi.’

²¹ “Reve aagbashi'i u kambä u kambuwa zavu'wa vā yi ili i nda suru. Reve zavu'wa'a atsuma o upan, u damma aagbashi'i, ‘Jika 'yawä e re gbain na murere n lyuci, vu tawaa na alambi, na ama o osowi a lipu, nrumba, nà akutsuma.’

²² “Reve aagbashi'i u damma, ‘Zagbain, ili i na vu dammai a yuwan o koto tā, agba ure u buwa tā.’

²³ “Reve u damma aagbashi'i, ‘Yawä e murere nà re gbain vu mbaanga, vu zuwa ama a tawä, adama u'wa u vā u shiwan. ²⁴ N ta dansaa wu atsuma aza a na a banuyi ko za ee pede ilyalya i vā shi.’”

Ili i na i ri pe a tsugbashi

(Mat. 10:37-38)

²⁵ Reve obolo a ama a abunda a kuru yi, dada u vadai lā avu u damma le, ²⁶ “Aza a na aq kuru mu o o'wo ojoro a vā, she na a la'a ciga mu na mbara, na mukuci, na amaci, na muwun, na azakpakpara a amaci, na ali na azawawa'a e le, hali na aciyele fo. ²⁷ Aza a na a tarai akpata e le, avu a kuru mu shi, a rawa o o'wo ojoro a vā shi.

²⁸ “Zane da atsuma a du waa ciga u suwa ugungu, agba waa fara kalyuwä ili i na woo una, ko u tā nu ucira u na woo gono yi shi? ²⁹ Tāwā wo o'wo nu u fara vara ikyun, reve u kudä o ure. Reve aza a na a qarasa lo a yuwaan yi ulamu. ³⁰ A damma, ‘Vuma nda teme tā usaa, avu u kudä o ure.’

³¹ “Ko cu'un mogono ma ne ma da na waq 'yawä u yuwan uvon, agba waq danu ne'en u yuwan majiyan shi? Ko nu u tara ama ukpukukupa kupa (10,000) u ta gura yuwan uvon na mogono ma na mä ri na ama ukpukukupa ushin (20,000). ³² Nà waa gura shi, mogono mä ndede ubuwu alanga dada waq lyungu nlingata mä asala a uwuwilayi. ³³ Ne da fo suru ndu, za na kakasai ni ili i na u ri na ayi shi, waa gura o'wo ojoro a va shi.

Akpadi a na a ri peme shi

(Mat. 5:13; Mak. 9:50)

³⁴ “Akpadä tā u ulobonu, amma na a buwa peme shi, nà nye waq qambuwisa peme va yi? ³⁵ U ri nu ulinga wu umili e idä, ko e edemu shi. O tso oco yi tā.

“Za na ri na atsuwu, lyawa wu uwua.”

Iroci yi kyon na puwayin

(Mat. 18:12-14)

15

¹ Suru aza o u'ushishi wu utafa na aza o unusu a rawusa tā ya'a yi, tsara a uwua yi. ² Avu Afarishi nà munlu n Wilä e reme adanshi, a damma, “Vuma nda ushi tā aza o unusu, avu waru u lyuwa obolo ne ele.”

³ Avu Yesu yuwaan le iroci i nda: ⁴ “Na nanza atsuma a du u ri ni ikyon ukpaku, avu u lamba za ta atsuma e le, nye waa yuwan? U ta lyawa kupakucci nà kucci o ogozo, avu u 'yawä u zami za na puwayin hali u tsura yi. ⁵ Nu u tsura yi, avu u tanu yi e ilyungu a yuwanusun mazanga. ⁶ Avu u tara yi a tawa o u'wa. Avu u banu n'utsa mä yi nà nron mu nden mä yi obolo, avu u damma, ‘Yuwain mazanga na amu, me ene ta kyon na shi puwaan nuwu.’ ⁷ Ne da maa dansaa du, a ta la'a yuwan mazanga mä abunda de zuva, nà za vu unusu tā vadala, a na aa yuwan a aci ama kupakucci nà kucci aza a abula a na wo o'woi she na a vadala shi.

Iroci yi kebe na puwayin

⁸ “Nà ka ri ni ikebe i azurufa* kupa, na za ta puwaan atsuma e le, cine waa yuwan? U ta daba fitila, avu wi izä u'wa'a, avu u zami yi ben ubata suru, hali u tsura yi. ⁹ Nu u tsura yi, avu u de n'utsa nà nron mu nden mä yi obolo, avu u damma le, ‘Tawai i kambä mu mazanga! Me ene tā kebe tā na riya numu.’ ¹⁰ Ne da maa dansaa du, a

* 15:8 Danshi na a yuwayin ulinga pa nda na Tsuheleni ayi da "drakma." Kalyuwä Ucuduwu wi "Ikebe."

ta yuwan mazanga a makakan ma nlingata ma Asulà na za vu unusu ta vadala."

Apuwgyin a Mawun

11 Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, "A yuwan ta vuma ro za na danai na muwun mo ololo n re. 12 Avu zawa'a damma yi, 'N ciga ta vu ca mu akunda a agadu a va gogo.' Avu u ne'eshen le itana'a.

13 "Ana a yuwan rana meketeci, avu zawa'a wina akunda e itana ya yi, avu u lyawa u'wa wa dada va yi ni ikebe'e. Avu u'yawa e ida ya alanga, ubata u na wu unai ikebe'e babu aci. 14 Avu wu una ili i na u ri na yi suru. Avu ambulu a uwa ubata suru e ida'a, ko ili ya anini u danai na yi shi. 15 Avu u'yawa zamalinga o udumwa wu nanza. Avu u lyungu yi o udumwa ya yi, tsara u gubusaa yi ngurusumu. 16 Avu u yuwan majiyan gashi u ta tsura ilyalya i na ngurusumu maa lyuwusa u lyuwa, agba babu za na ca niyi ili i na waa lyuwa.

17 "Ana esu a tawà niyi o ure, avu u damma, Agbashi a dada va suru a tsu lyuwa ta o soso hali u buwa le. Amu da nda a kuwa na ambulu. 18 N to fobo, avu n kambà ubata wa dada va, avu n damma yi, "Dada, n yuwaan ta Asulà na avu unusu. 19 Mu ntsaa vu de mu mawun ma wu shi, kambato mu aagbashi a wu." 20 Avu u fobo u kambà ubata wa dada va yi.

"Ayi gba alanga nu u'wa, avu dada va yi ene yi, avu we ene yi iliyali. Reve dada va yi suma, avu u katala yi, avu u reme ipapuruyi yi.

21 "Avu ulobo'o u damma dada va yi, 'Dada, n yuwaan ta Asulazuba unusu na avu waru. Mu ntsaa vu de mu mawun ma wu shi.'

22 "Avu dada va yi damma agbashi a yi, 'Tawayi nu utugu u na u la'ai ulobonu, avu yo oto yi gogo nda. Yo oto yi makawanai a aakatsu na atan. 23 Avu i tawà na manan ma sa'ani, avu i pada yi, tsara tsu yuwan abuki. 24 Mawun ma va ma shi ta ma kuwa, gogo gba apa yi wuma. U shi ta u puwan, gogo gba a tsura yi ta!' Avu e teme abuki.

25 "A mantsa mo ndolo gba, mawun mo ufaru ma yi u danai ta o uduma. Ayi a matawaa, ana u rawai zuzu nu u'wa, avu wu uwuwa aganga nu uje'en. 26 Avu u de atsuma a agbashi'i vuma ta, avu we ece yi ili i na i ri a mmalu. 27 Avu aagbashi'i u usi yi, 'Zawa'a va wu da kambai, dada va wu gba u pada ta manan ma sa'ani mo ndolo, adama a na u tawai gbaga!'

28 "Avu zakpara'a u yuwan upan, avu u 'yuwan a uwa o u'wa. Avu dada va yi uta a alanga, avu u kparasa yi. 29 Avu u damma dada va yi, a na, 'Kalyuwa a'wan a abunda

a na n lingaa nuwu. Koto n kuda a yuwan ili i na vu damma numu shi. Agba koto vu ca mu megbele, tsara u yuwan mazanga na n'utsa n va shi. 30 Avu ana mawun ma wu ma nda ma tawai, za na lungusai utsuru wa wu a tsushakala, ayi da nda, vu pada niyan manan ma sa'ani.'

31 "Avu dada va yi u damma yi, 'Mawun ma va, vu ta na amu kuci, ili i va suru ili ya wu i da. 32 Wu ntsaa ta tsu yuwan mazanga na abuki, adama a na zawa'a va wu shi ta u kuwa, agba ayi da nda wuma gogo. U shi ta u puwan, gogo gba ayi da nda a tsurà niyi.'

Iroci ya aagbashi a na ari na abulà shi

16

1 Avu Yesu damma ojoro a yi, "A yuwan ta za vi ikebe i ro, u ta na aagbashi a gbain a yuwsaan yi ulinga. Reve a damma yi ana u ta lungusua yi itana. 2 Reve u de yi we ece yi, 'Nye i da maa uwuwsa adama a wu? Roco mu ulinga u na vaa yuwsan. Vaq dashi o'wo zaghain vu ulinga'a shi.'

3 "Avu zaghain vu ulinga'a u damma, 'Nye i da maa yuwan? Zavu'wa va da nda u cigai u usa mu ulinga u va. N ri nu ucira u na maa yuwan cimba shi. Waru n ta uwuwsa wono u na maa yuwan ipati. 4 N reve tili i na maa yuwan, tsara na n lamba ulinga u va, ama a ushi mu a 'wa le.'

5 "Avu u de aza a na o kopoi itana yi zaghain va yi aza a ta ta. Reve we ece za vu ufaru, 'Iyan i da zaghain va oo tono wu?'

6 "Avu u usu, 'Ndele m mani'in ukpukunkla.*'

"Avu za vu ulinga'a u damma yi, 'Kakara aavu'un a zuwulai'i, reve vu danu, avu vu kambato yi ukpukunkshi.'

7 "Avu we ecishe za ve ire, 'Iyan i da oo tono wu?'

"Avu u usu, 'Ibufu yi ishina ukpaku.'

"Reve u damma yi, 'Tara aatagada vu kambato yi ukpukunkla.'

8 "Reve za vi ikebe'e u cuwa aagbashi a babu abulà o ndolo adama o ugbozu wa yi. Ama o uvadi a nda a ta nu ugbozu ununa a walato na cu'un nda a mantsa ma nda, hali a la'a ta ama a na a uwuwsa wovon wa Asulà. 9 Amayun a da maa dansaa du, i linga nu utsuru wu uvadi u nda u na i ri na ayi, tsara i tsura n'utsa, adama nu u koto du, i tsura uzuwa u na woo koto shi.

10 "Za na yuwan isa'ani e ili i ke'en, e ili i gbain fo u ta yuwan isa'ani. Za na ri nu ulambu wa abulà e ili i ke'en, u ta yuwan ulambu wa abulà e ili i gbain fo. 11 Ni i yuwan isa'ani nu utsuru wu uvadi u nda shi, zane da a usuwa du nu utsuru wa zuva?

* 16:6 Yesu yuwan ta ulinga cine o tsu rito abunda a mani'in a na a rawai galu ukpukunkla.

† 16:7 Na a wina ishina i nda, ikebe'e i ta rawa ulinga wa aa'wan a ta wu za zamalinga.

12 Na yaq qanasa itana ya avadi ulobonu shi, zane da aa kamba du i tsurā ili ya aciyadu?

13 "Aagbashi a tā aa gura yuwaan azagbain e re tsugbashi shi. U ta 'yuwan za tā, reve u ciga za tā. Ko u kuru za tā, reve u 'yuwan a kuru za tā. Aa yuwaan Asulā ni Ikebe tsugbashi shi."

*Uritosu wq Yesu u ro
(Mat. 11:12-13; Mat. 5:31-32; Mak. 10:11-12)*

14 Ana wo o'woi Afarishi aza a na a cigai ikebe lon da, ana a uwswai ne avu a kara a yuwusaan yi ulamu. 15 Avu u damma le, "Adū i tā kalyuwusā i ta yuwusan ili ya aṣulā a makakan ma ama, agba Asulā e reve tā okolo a du. Ili i na i ri ulobonu a makakan ma ama, a makakan mā Asulā idaba i da a ri."

16 Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, "Wilā wa Musa na adanshi a amasula o to lo hali a tyo a mantsa ma Yahaya. Diga a yashi ya Yahaya i da, aa yuwusan alaiya a Alabari a Sa'anī o tsugono tsā Asulā. Ama a abunda a ta rawatosu aciyele, tsarā a uwa o tsugono tsā Asulā nu ucira. 17 U ta la'a agalaci a zuva ni ida i koto, ana dañi tā a Wila'a wāq kalamā.

18 "Za na lyawai ka vā yi, avu u zuwisa ka ro, tsipere tsa dā waa yuwusan nā ayi. Za na waru zuwai ka na a lyawai, tsipere tsa da waa yuwusan."

Za vu utsuru na Li'azaru

19 Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, "A yuwan tā za vu utsuru u ro, u tso otosu ta itana i shili ni itana i urī aṣa e ikebe, u tsu uwswusa tā uyo'o usana suru. 20 A zuwa tā lambi ro o unantsu wu u'wa wa yi, aala a yi a da Li'azaru, lipu vā yi mañulā antsu a da. 21 U ciga tā u tsurā u lyuwa akapi a na o ocosu a mapara ma za vu utsuru'u. Musan n tsu tawa tā m pipedeshe antsu'u.

22 "Ele lo dāda lambi ndolo u kuwai, avu nlingata mā Asulā n tara yi a 'yawā ubāta wa Ibrahim. Avu fo, za vu utsuru'u u kuwa, avu a ciò yi. 23 Ayi atsuma a akina o sowuso atsumalima, avu u 'yasan aaci, avu we ene Ibrahim alanga, nā Li'azaru a makakan ma yi. 24 Avu u de yi, 'Dada Ibrahim, kalyuwa iliyali i vā. Avu vu lyungu Li'azaru daña aakatsu a yi a mini, tsarā u tanato eelentsu a vā. A akina nda n to sowuso atsumalima.'

25 "Avu Ibrahim damma yi, 'Mawun ma vā, vu cuwan a nden mu uvadi mā wu, na vu yuwain vu uwswusa, avu gba atsumalima a da voo sowuso. 26 Babu nā ayi aakari a aru'un o tā lo e memere mā atsu na avu, tsarā aza a na a cigai a pasa a tyo upasu u ndede, aa gura wan. Waru za na ri de upasu u ndede, u pasa upasu u nda wan.'

27 "Avu za vu utsuru'u u damma, 'Dada Ibrahim, nta patishi wu, vu lyungu Li'azaru o u'wa wa dada vā, 28 ubāta u na n ri nā muwun mā qanawu n ton. Tsarā u 'yawā u damma le e reve cu'un vu nden n le, tsarā ele fo a tāwā ubāta wā atsumalima a nda wan.'

29 "Avu Ibrahim damma yi, 'A tā de na atagada a Musa oboño na atagada a amasula, lyawa le a uwwa le.'

30 "Avu u damma, 'O'o, dada Ibrahim, na za ro atsuma a akwakwā a 'yawā ubāta u le, a ta vadala.' 31 Avu Ibrahim damma yi, 'Na a uwswa Musa na amasula shi, ko na za ro 'yon atsuma a akwakwā avu u 'yawā, aa uwswa yi shi.'

*Unusu
(Mat. 18:6-7; Mat. 18:21-22; Mak. 9:42)*

17

1 Avu Yesu damma ojoro a yi, "Ili i na yaa zuwa vuma yuwan nusu o tā lo, agba woo yo'ono e ekere a za na a tāwai shi. 2 U shi ta la'a yi a nlāq yi aatali a yira a yinlu avu a vari yi a mala na waa zuwa atsuma aaza a wawa'a a nda a yuwan unusu. 3 I yuwan ugbozu na aciyadu.

"Nā za vā wu yuwan unusu, vu damma yi. Avu nu u vadala, vu yuwaan yi gafura. 4 Nu u yuwaan wu unusu ucindere urana u tā, nu u tāwā ya'lā wu toto ucindere, adansa, 'N vadala tā,' vu yuwaan yi gafura."

Ucawu wo okolo

5 Avu ajiya a damma Zagbain, "Dāshi tsu ucawu wo okolo!"

6 Avu Zagbain u usu, "Ni i shi nu ucawu wo okolo ke'en cine su'wan uri ri, i shi ta damma ubiri u nda, 'Vu mulā, avu vu shuwā aciyawu a mala!' Waru u ta uwswa du.

Ulinga wa aagbashi

7 "A damma, atsuma a du nanza tā na aagbashi a na a yuwsusaan yi cimba ko aguba. Na mātawāq mā yi o una, u ta damma yi, 'Tāwā vu lyuwa iliyalya gogo?' 8 Waa yuwan ne shi. U ta damma yi, 'Fōbōo mu iliyalya yu ulivu, vu fōbō, avu vu yuwaan mu aganda, hali n koto alyā no oso. Avu vu tāwā vu lyuwa vu sowō fo.' 9 U ta damma aagbashi a yi u godyo tā adama a na u yuwain ili i na wu ntsayi u yuwan? 10 Adū fo ni i koto ili i na a damma nđu i yuwan, i damma, 'Tsu rawa shi. Tsu yuwan tā ulinga u na u ri ulinga u tsu.'

Nkutu kupa n tsurā tā opocino

11 Urana u ro, ayi a mmalu a tyo Urishelima, avu u toni na mbāngā mi ida ya Samariyat nā Galili. 12 Ayi a ma'uwa a mālyuci mo ro, avu u ga'an na ali kupa nkutu. Ele alanga nā ayi, avu e de yi. 13 Avu

a 'yasan dyo le, "Yesu Zagbain, kalyuwa iliyali i tsu."

¹⁴ Ana we ene nle, avu u damma le, "Yawai ubata u nan ganu, tsara e ene du." Ele atsumu a mmalu, avu o o'wo gbaga.

¹⁵ Za ta atsumu a le, ana we enei u kamba ta gbaga, avu u kamba a yuwusaan Asula ica o utasu udyo zuva. ¹⁶ Avu u kingyo a makakan ma Yesu o godyusho yi. Ayi gba za va Samariya da. ¹⁷ Avu Yesu damma, "Ama kupa da a kambai gbaga shi? Te gba kucci'i?" ¹⁸ Cine wo o'woi mocin nda da goon kambai tsara u godyoo Asula?" ¹⁹ Avu Yesu damma yi, "Yon vu wala. Ucawu wo okolo a wu a zuwa wu ta vo o'wo gbaga."

*Matawaa mo tsugono ts'a Asula
(Mat. 24:23-41)*

²⁰ Afarishi o ro ece ta yashi i na tsugono ts'a Asula tsa tawa. Avu u damma, "Tsugono ts'a Asula na yeni ye esu i da waq tawa shi. ²¹ Aa gura damma, 'Kalyuwa pa nda da u ri!' ko aa damma, 'A de yi!' shi. Adama a na tsugono ts'a Asula u te e memere ma d'u."

²² Avu u damma ojoro a yi, "Mantsa ma ta lo a tawa ana yaa ciga yee ene urana u ta atsumu a rana Mawun ma Vuma, agba yee ene shi. ²³ A ta damma du, 'Ap'a yi!' ko 'A de yi!' She i toni le wan. ²⁴ Urana u na Mawun ma Vuma maa tawisa u to o'wo oroci e imadatsu, i na i tsi ikana de zuva diga de o ufuru a tyo o ukosu. ²⁵ Amayun u to soso atsumalima icu'un icu'un ne'en, waru ama o gogo a ta 'yuwan yi.

²⁶ "Ununa u danai a rana va Nuhu,† ne da waru woo o'wo a rana Mawun ma Vuma. ²⁷ Ama a lyuwusa ta no o sowi, na a casuyi lolon a yuwin lolon, hali urana u na Nuhu uwai a wantsu'un. Avu mini ma gbain ma tawa, avu u lyuwa le suru.

²⁸ "Ne da u danai a rana va Lutu.† Ama a lyuwusa ta no o sowi, a atsulu na a wini, a ca'an na a suwi. ²⁹ Urana u na Lutu lyawai Sodom,† o ro'oo yi ta akina na mikyon ana yaza diga zuva, avu wu una le suru.◊

³⁰ "Ne da woo o'wo urana u na Mawun ma Vuma maa tawa. ³¹ O urana u ndolo, za na ri a arara a yi, ni itana ya yi pe atsumu, u uwa tsara u tsura le wan.* Za na ri o una, she u kamba u tara ili i ro wan. ³² I cuwan na ka va Lutu! ◊ ³³ Za na cigai u soko wuma wa yi, u ta lamba yi. Za na lambai wuma wa yi waru ugolobu u da u goloboi. ³⁴ N ta dansaa du, a ayin o ndolo, ama e re a ta danu a aavalu a ta, a ta tara za ta, avu a lyawa za ta. ³⁵ Amaci e re a ta danu a yira ubata u ta; a ta tara vuma ta, a lyawa vuma ta. [³⁶ Ali e re a ta danu o udum, a ta tara vuma ta, a lyawa vuma ta.]"

◊ 17:26 Ufr. 6:5-8. ◊ 17:29 Ufr. 18:20-19:25. * 17:31 Ubatu u na Yesu shi, 'wa'a suwa le ta tsara ama a kumba le o ukwa'a tsara e ivuwan. Luka damma ta, "ama a na a ri de o ukwa'a." ◊ 17:32 Ufr. 19:26.

³⁷ Avu e ece yi, "Zagbain, te da aa yuwan ili i nda'a?"

Avu u usu, "Cine i revei na ye ene asala ubolotowu ubata u ta aakwakwa o ta lo zuzu, ne da iroci i nda yoo rocosu ukosu u yuwan ta zuzu."

Iroci i maruna na za vu uge'etosu

18

¹ Avu Yesu yuwaan ojoro a yi adanshi ni iroci adama u roco le u lobono ta a yuwusan avasa kuci, agba a lyawa wan. ² Avu u damma, "A lyuci ro a yuwan ta za vu uge'etosu ro, za na aa uwuwsa wovon wa Asula shi, agba u tara vuma ili i ro shi. ³ Maruna mo ro waru ma shi ta pe a lyuci'i, avu u tawusa ubata wu za vu uge'etosu'u, adansa, 'Vu kamba mu e ekere a n'yuwatan n va.'

⁴ "U shi ta u 'yuwusan ne'en. Na acapa, dada u dammai, 'Ko ana maa uwuwsa wovon wa Asula shi, agba n tara vuma ili i ro shi, ⁵ suru na ne, adama a na maruna ma nda maa damatosun mu, n ta kamba yi. Na n yuwan ne shi, u ta kunato mu na matawa!"

⁶ Avu Zagbain damma, "Uwwai ili i na za vu uge'etosu na ri na aqula shi dammai. ⁷ To, Asula aa kamba aza a na u dangwai, aza a na aq shoshen yi usana nu ulivu, adama a n'yuwatan le shi? Waa kambushi nle shi? ⁸ N ta dansaa du u ta kamba le ni iladi. Suru na ne, a mantsa ma na amu Mawun ma Vuma maa tawa, u ta cina aza a qula o uvadi gba?"

Iroci ya Afarishi na aza o ushishi wu utafa

⁹ Reve Yesu ene aza a na aq kalyuwusa aciyele ili ya aqula, na a la'ai ama suru, agba a tara ozo o ro ili ya aqula shi. Avu u yuwaan le iroci i nda, u damma, ¹⁰ "Ama e re a 'yawa ta' avasa a Aq'isamapada: za ta Mafarishi, za ta waru za vu ushishi wu utafa. ¹¹ Reve Mafarishi ma 'yon u yuwan avasa a aciyayi, u damma, 'Asula, n godyoo wu ta a na n ri unata na akapi a ama shi, evu, aza o ulambu wa aqula, aza a tsipere ko ana za vu ushishi wu utafa u ndede shi. ¹² N tsu tara ta akuli ure a ajuma suru. Waru n tsu uta ta za ta atsuma a kupa e ili i na n tsurai suru."

¹³ "Za vu ushishi wu utafa gba reve wi isawan de alanga. U 'yasan aaci u kalyuwa zuva shi. Avu u lapa makakan ma yi a atsumolangu, avu u damma, 'Asula vu kalyuwa iliyali i va, amu za vu unusu da!'

¹⁴ "N ta dansaa du, vuma nda kamba ta o u'wa wa yi ookolo cece e ekere a Asula, agba tsu Mafarishi mo ndolo shi. Adama a na za

na 'yəsain aciyayi biti a tə kədəto yi, za na gba kədətoi aciyayi, a tə 'yəsan yi.'

*Yesu zuwaa tə muuwun n keke'en aba'un
(Mat. 19:13-15; Mak. 10:13-16)*

¹⁵ Reve u uwa a təwusəyi nə muuwun n keke'en, adama u ju'wan le. Ana ojoro a yi e enei ne, reve a bāra le. ¹⁶ Reve Yesu de muuwun ya'q yi, avu u damma, "Lyawai muuwun a təwā ubata u va, she i putsa le wan. Adama a na tsugono tsə Asulə, adama e icu'un i le i da. ¹⁷ Amayun a da maa dansaa du, za na suru ushiyi tsugono tsə Asulə tsə mawun me ke'en shi, waa uwa o tsugono tsə Asulə shi."

*Za vu utsuru
(Mat. 19:16-30; Mak. 10:17-31)*

¹⁸ Reve zaghain ro ece yi, "Manlu mə a'bula, nye maa yuwan adama n uwa a wuma u na woo koto shi?"

¹⁹ Avu Yesu usu yi, "Nye i zuwai vu de numu, za və a'bula?!" Za lo na a'bula shi, she Asulə goon. ²⁰ Vu reve tə Wila: "She vu yuwan tsipere wan. She vu una za wan. She vi ivə wan. She vu usuwə nanza ili i na vu revei shi wan. Waru vu ca abara nə makuci mə wu tsugbain." ♪

²¹ Reve u usu, "Ele nda suru, əmu o molobo dada maa yuwsan le."

²² Ana Yesu uwmai ne, reve u damma yi, "Ili i tə i da i buwa nuwu. 'Yawa vu wina ili i na vu ri na ayi suru, reve vu ne'eshen əzə e iliyali. Vu tə tsurəuzuwa de zuva. Avu vu təwə kuru mu."

²³ Ana wu uwmai ne, reve u uwa atsumolangu, adama a na u ri ni ili wa'ashi. ²⁴ Ana Yesu kalyuwa niyi, dada u tsu damma, "Ili yu usən i da aza a na a ri nu utsuru a uwa o tsugono tsə Asulə. ²⁵ U ta la'a aarakumi a pusulai nə vunu vu bele, ana za vu utsuru aa uwa o tsugono tsə Asulə."

²⁶ Aza a na a uwmai ne, reve a damma, "To, zane da aa la'a?"

²⁷ Avu u damma, "Ili i na i ri usən a ekere a vadilimə suru, ili yu usən i da e ekere a Asulə shi."

²⁸ Avu Bituru damma, "Ayi da nda tsu lyawai 'wa tsu, avu tsu kuru wu."

²⁹ Avu u damma le, "Amayun a da maa dansaa du, za na lyawai illi suru suru adama o tsugono tsə Asulə, u yuwan tə ili i na i lobonoi. Ayi da za na aa lyawa u'wa, ko ka, ko zawa'a, ko zakpara, ko abara nə makuci, ko muuwun. ³⁰ Za na yuwinne, u tə tsurə u dobonuwu a mantsa mo gogo. A mantsa me elime, waru u tə tsurə wuma u na woo koto shi."

*Yesu yuwsan tə adanshi o ukwə wə yi
wa ta'atsu
(Mat. 20:17-19; Mak. 10:32-34)*

◊ 18:20 Mt. 20:12-16; U.WI. 5:16-20.

³¹ Reve u tara ojoro a yi a tyo a nge'en, avu u damma le, "Atsu da nda a 'yawa Urishelima, agba ili i na amasulə a danai adama a Mawun ma Vuma biti, u ta shiwan.

³² Adama a na u ta uwa e ekere a Atakpacı, a ta yuwaan yi ulamu. A ta yuwaan yi ili i na waa uwwa wono. A tə tsuwaqən yi matsan. ³³ A ta fufaba yi, reve o una yi. O urana wa ta'atsu gba u tə 'yon."

³⁴ Agba a gura reve ili i na waa dansa shi. O soko tə ucuduwu wa adanshi'i e ekere e le, dada a gura revei ili i na u dammai shi.

*Yesu kpətu'wai irumba yi ipati esu
(Mat. 20:29-34; Mak. 10:46-52)*

³⁵ Yesu arawa zuzu nə Jeriko, irumba i ro i shi tə lo nden e ipati a nge'en mu ure.

³⁶ Ana wu uwmai ama a karasa, reve we ece nye i yuwin. ³⁷ Reve a damma yi, "Yesu va Nazara da ri lo a kara."

³⁸ Reve u saala, "Yesu, Mawun mə Dawuda, kalyuwa iliyali i va!"

³⁹ Reve aza a na a danai elime a bāra yi, a damma yi u bāru unə. Reve gba u dashi utaq ufyo, "Mawun mə Dāwuda, kalyuwa iliyali i va!"

⁴⁰ Reve Yesu isawan, avu u zuwa a təwā na ayi ubatə wə yi. ⁴¹ Ana vuma'a u rawai zuzu, avu Yesu damma, "Nye vu ciga n yuwaan wu?"

Avu u damma, "Zaghain, n ciga tə me ene ure."

⁴² Reve Yesu damma yi, "Ve ene ure. Ucawa wo okolo a wu wo o'woto wu tə gbaga." ⁴³ Lo da we eneshi ure, reve u kuru yi a cibalasa Asulə. Ana ama e enei ne waru, dada a cibalai Asulə.

Zaka za vu ushishi wu utafa

19

¹ Yesu uwa tə Jeriko, avu u karalai.

² Zaghain vu u'ushishi wu utafa danə tə lo, za na a tsu de Zaka, za vi ikebe i da. ³ U ciga tə we ene ko zane da Yesu, agba ayi mokodi ma da. Adama o ndolo u gura ene yi shi adama a qabunda a ama. ⁴ Avu u suma elime a ama'a, avu u kumba utedu u ro, tsara we ene yi, adama a na o ure u dada wə kuru.

⁵ Ana Yesu rawai ubatə a, avu u kalyuwa zuva, avu u damma yi, "Zaka, jikə vu cipa, adama a na ana'an o u'wa wə wu u da maa cu'wan." ⁶ Avu Zaka jikə u cipa, avu u ushi yi na mazanga.

⁷ Ana ama o ndolo suru e enei ne, avu a uwa adanshawuya ana, "O u'wa wu za vu unusu u da vuma nda uwai!"

⁸ Avu Zaka 'yon, avu u damma Zaghain, "Zaghain, ve ene, n tə ca alambi ubatsalai wi ili i na n ri nə ayi. Nə m paala waru nanza, n tə kambuwəqə yi toto unashi."

⁹ Avu Yesu damma yi, "Ana'an iwawiñ i uwa tā o u'wa u nda, adama a na ayi fo o ugundo wa Ibrahim u da wu utai. ¹⁰ Amu Mawun ma Vuma n tāwā tā izami yi ili i na i puwayin, tsārā waru n wawa yi."

*Iroci yi ikebe i azurufa kupa
(Mat. 25:14-30)*

¹¹ Ana a uwawai ili i ndolo, avu Yesu reme a dansaa le iroci i ro, adama a na u rawa tā zuzu nā Urishelima. A yuwusan tā majiyan waru gashi tsugono tsā Asulā tsu tā tāwā kedu. ¹² Avu u damma, "A yuwan tā vuma na danai nā tsugbain lon, za na aq 'yāwā e ida i ro, tsārā a ca yi tsugono, avu u kāmbā. ¹³ Avu u dē agbashi a yi kupa, avu u ca le ikebe i azurufa* i ta-tā, avu u damma le, 'I vadalasa le hali n tāwā.'

¹⁴ "Ama a yi a ciga yi shi, avu a lyungu ajiya nā acapā a na, 'Tsū ciga vuma nda wo o'wo mogono ma tsu shi!'

¹⁵ "Suru nā ne, vuma'a wo o'wo tā mogono, avu u kāmbā o u'wa. Avu u lyungu e de agbashi a na u cayi ikebe'e. Tsārā we ene ili i na a tsurai atsuma o uvadalaša u le.

¹⁶ "Avu za vu ufuru tāwā a makakan mā yi, avu u damma, 'Kebe azurufa tā na vu ca numu, u tāwāq tā nā ikebe toto kupa.'

¹⁷ "Avu u damma yi, 'Aku, aagbashi a aṣula! Ana vu yuwain aṣula e ili i ke'en, n ca wu tā tsugono tse ilyuci kupa.'

¹⁸ "Reve za ve ire tāwā, avu u damma, 'Zagbain, kebe tā vā wu rono tā ikebe toto uton.'

¹⁹ "Avu zaghbain vā yi damma yi, 'Vu yuwan tsugbain tse ilyuci i ton.'

²⁰ "Avu aagbashi o ro a tāwā, avu u damma yi, 'Zagbain, apa wu kebe tā vā wu! A aakashomuna a da n shi n soko niyi. ²¹ N ta uwuwusa wovon wā wu, vu ri nu uro shi, vu ciga tā ili ye pere, vu tsu gasa tā ili i na vu cu'wain shi.'

²² "Avu zaghbain vā yi damma yi, 'N ta ge'eto wu na adanshi o unā wā wu. Vu reve tā amu n tu usuduwu, za vi icigi yi ili ye pere, n tsu gasa tā ili i na n cu'wain shi? ²³ Na ne da, nye i zuwai vu zuwai ikebe i vā o u'wa wi ikebe e ekere a qā o uvadalaša shi? Na matāwāq mā vā, avu n ushi ni ili i na i kumbai zuva.'

²⁴ "Avu u damma aza a na a danai mishin, 'Ushiyi kebe tā' a e kere a yi, avu i ca aagbashi a na a ri ni ikebe kupa.'

²⁵ "Avu e reme a dansa, 'Zagbain, u tā ni ikebe kupa!'

²⁶ "Avu u usu, 'N ta dansaa dū, za na ri ni ili, ayi da a dashi. Za na ri ni ili shi, ke'en na u ri na ayi, a tsu ushi tā. ²⁷ N'yuwatan n na n cigai n yuwan tsugbain a aci e le shi, tāwā ne ele o una le e esu a vā!'

*Ama a Urishelima a raba tā Yesu
(Mat. 21:1-11; Mak. 11:1-11; Yah. 12:12-19)*

²⁸ Avu Yesu dammai ne, avu u lyuwa elime a tyo Urishelima no ojoro a yi. ²⁹ Avu u yuwain zuzu nā Batafaji nā Batanya, a masasan ma na a tsu de Masasan ma Zetun, avu u lyungu ama e re atsuma o ojoro a yi ana, ³⁰ "Yāwāi atsuma a malyuci ma na māri elime a du. Nā ma'uwaā mā du, i te ene molloli wunlu, za na koto a kumbai shi. I bāda yi a tāwā. ³¹ Nā za ro ece du, 'Nye i zuwa yāq bādāq yi?' I damma yi, 'Zagbain da ciga niyi.'

³² Avu aza a na u lyunguyi'i a 'yāwā a cina ununa u damma nle. ³³ Ele a bādasa mololi'i, avu za viili ece le, "Nye izuwai yāa bādasa yi?"

³⁴ Avu a usu, "Zagbain da ciga niyi."

³⁵ Avu a tāwāa Yesu. Ana o polo amuna e le o molloli'i, avu a kumbato de Yesu. ³⁶ Ayi atsuma a mmalu, avu ama o poluso amuna e le o ure.

³⁷ Avu a rawai zuzu nā zālā Masasan ma Zetun, avu obolo o otoni a yi e teme ica yu uyo'o a tyo a Asulā nā dyo, adama e ili ya asalama i na e enei. ³⁸ Avu a damma, "Aba'un a tyo o Mogono ma na māq tāwā a ala a Zagbain!" ³⁹ "Asuvu nden zuva, nā tsugbain ubāta wā Asulā!"

³⁹ Avu Afarishit o ro atsuma a ama a damma yi, "Manlu, bāra ojoro a wu."

⁴⁰ Avu u damma le, "Nā a rungwā kpaku, atali o to boso ni ica."

⁴¹ Avu a rawai zuzu, avu we ene lyuci'i, avu u showen yi. ⁴² Avu u damma, "Ni i shi i reve ili i na yaq tāwāq du na asuvu nden, gogo gba o soko yi tā e esu a du. ⁴³ Mantsa mā tā tāwā du, ana n'yuwatan n dū maa suwaa du atsura o ukari u du, avu a kandarūwa du, a zuwa du e memere. Avu e gigeshe du upasuu suru. ⁴⁴ O to polo du e ida, adū nā muwun n du. Aa lyawa aatali a tā zuva va aatali atsuma a lyuci'i shi. Adama a na i revei mantsa ma na Asulā a tāwā ndū shi."

Yesu a Aa'isamapada

(Mat. 21:12-17; Mak. 11:15-19; Yah. 2:13-22)

⁴⁵ Avu u uwa a Aa'isamapada, reve u teme o losuso aza a na a danai a awina. ⁴⁶ Avu u damma, "Udanu u dā u ri, 'U'wa u vā u to o'wo u'wa wa avasa.' Avu adū i kāmbātō yi asa'a e evu."

⁴⁷ Usana suru u tsu dāna tā o rocosu a Aa'isamapada. Agba nan ganu a gbagbain nā munlu n Wilā na azaghbain atsuma a ama'a a ciga tā tsārā o una yi. ⁴⁸ Avu a lambar

* ^{19:13} Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nā Tsuheleni ayi da "mina." Kalyuwā Ucuuwu wi "Ikebe." ^{19:38} Ica 118:26. ^{19:46} Isha. 56:7; Irm. 7:11.

ili i na aa yuwan, adama a na adanshi a yi a pura t̄ ugbozu wa ama.

*Yeci yu ubata u na Yesu tsurai ucira
(Mat. 21:23-27; Mak. 11:27-33)*

20

¹ Urana u ro, Yesu o ritosu ama a Aq̄isamapadā, nu u yuwusain alajiyā a Alabari a Sa'ani, avu nan ganu a gbagbain, n̄a m̄nlu n Wilā, obolo na azagbain a t̄awa ya'a yi. Avu a damma, ² "Damma tsu nu ucira u ne u da yaa yuwusaan cu'un vu ulinga u ndolo. Zane da ca nuwu ucira u ndolo?"

³ Reve u usu, "N ta yuwan du yeci. Damma numu, ⁴ urumbus u na Yahaya yuwusain, ubat̄a w̄ Asulā a da wu ut̄ai, ko ubat̄a wu vadilima?"

⁵ Avu a dammulai v̄anile, "N̄a tsu damma, 'Ubata w̄ Asula,' u te ece, nye i zuwai tsu usu niyi shi? ⁶ Waru n̄a tsu damma, 'Ubata w̄ amā, amā suru a ta vuvara tsu, adama a na amā e reve t̄ Yahaya vumav̄asulā da."

⁷ Avu a usu, "Tsu reve ubat̄a u na wu ut̄ai shi."

⁸ Avu Yesu usu le, "Amu fo maa damma du ubat̄a u na ucira u na maa yuwusaan ulinga u nda wu ut̄ai shi."

*Iroci ya aza a zamalinga
(Mat. 21:33-46; Mak. 12:1-12)*

⁹ Reve u reme a yuwusaan ama irocii nda, "Vuma ro da cu'w̄aqin udumā wa inabi, avu u lyawaa aza a zamalinga, avu u jima de ubat̄a wu mmaluu'. ¹⁰ Mantsa mo ugasa, avu u lyungu aagbashi a 'yāwā ubat̄a wa aza a zamalinga'a, tsarā a ca yi abu'un o udumā'a. Avu aza a zamalinga a gagala yi, avu o lo yi ekere lyanga. ¹¹ Avu u lyungu aagbashi o ro waru, avu a gagalisa yi fo, avu a yuwaan yi ili i na i lobonoi shi, avu o lo yi ekere lyangā. ¹² Avu u lyunguwiṣa aagbashi a ta'atsu, avu a uwkwato yi usan, avu o lo yi.

¹³ "Avu za vu udumā'a u damma, 'Cine maa yuwan?' N̄a ta lyungu macigata ma mawun m̄a v̄a. Ne e ene yi a ta uwwa yi."

¹⁴ "Ana aza a zamalinga e ene niyi a t̄awa, avu a dammulai, 'Ndede magaji m̄a t̄a m̄a yi a t̄awa. Tsu una niyi, tsarā ubat̄a'wo o'wo ubat̄a u tsu.' ¹⁵ Reve o ut̄aq mawu'un o udumā'a, avu o una yi o ogozo.

"Nye za vu udumā'a waa yuwan ne ele? ¹⁶ U to unaaza a zamalinga o ndolo, avu u ca ozo o ro udumā'a."

Ana a uwkwai ne, avu a damma, "Asulā a para!"

¹⁷ Avu Yesu kalyuwā le mejegē, avu we ece, "Nye i da urevu wi ili i na i ri udanu: 'Aatali a na asuwi a 'yuwain, ayi da wo o'wo

ikyun yu ucira atsumā o usaa."* ¹⁸ Za na riyai a aatali o ndolo suru, u ta kukuda suru suru. Za na gba aatali o ndolo a riyayi u ta lūaṣta y i cine vu revei yira."

*Atsupu o utafa a tyo ya Kaisa
(Mat. 22:15-22; Mak. 12:13-17)*

¹⁹ Munlu n Wilā n̄a nan ganu a gbagbain a zami t̄ ure u na ee reme yi babu usan, e reve t̄a irocī i na u yuwain a aciyele a da u yuwain. Avu a uwusua wovon wa ama.

²⁰ Avu a wavusian yi, avu a lyungu aza a matawa mo utoyo. Avu ele a yuwan gashī aza a abulā a da, tsarā e reme yi nu unusu a adanshi a yi, tsarā a caco yi e ekere a tsugbain tsa gwamna. ²¹ Avu e ece yi, "Manlu, atsu tsu reve t̄ adanshi a wu na alajiyā a wu amayun a da. Vuma suru unqāt̄a u da vu tara nle. Adanshi a sa'ani a Asulā a da voo rcosu. ²² U tu ulobonu tsu tsupa utafa u tsu ya Kaisa, ko tsu tsupa wan?"

²³ Ayi gba u reve t̄ ugbozu u le, avu u damma le ²⁴ o roco yi ikebe.† Avu u damma, "Ululu nu ukere wa zane da u ri de ufanu?"

²⁵ Avu a usu, "Kaisa da."

Avu u damma le, "I ca Kaisa ili i na i ri ili ya Kaisa, ili ya Asulā waru i ca Asulā ili i na i ri ili ya yi." ²⁶ A gura reme yi e ili i na u dammai o obolo a amā'a shi. Avu a uwa asalama nu u'ususu w̄a yi, dada a rungawai.

*Yeci yu u'yosun atsuma a akwakwā
(Mat. 22:23-33; Mak. 12:18-27)*

²⁷ Reve amā a na q̄ tsu de Sadukiya† (aza a na a dammalai babu u'yosun w̄a akwakwā), a t̄awa a yuwan Yesu yeci. ²⁸ Avu a damma, "Manlu, Musa danaa tsu t̄a, 'N̄a vuma kuwā, avu u lyawa ka va yi babu u matsan. Avu za v̄a yi sotsø ka'a, tsarā u tsurāq̄ yi mawun.' ²⁹ A yuwan t̄a muwun m̄a anawu, ali e cindere. Za vu ufuru zuwa t̄a ka, avu u kuwa babu mawun. ³⁰ Avu za ve ire sotsø yi, avu u kuwā babu mawun. ³¹ Ne da fo, za va ta'atsu sotsø niyi, reve waru u kuwa babu mawun. Ne da amā e cindere o ndolo a zuwa niyi, n̄a a kuwi, babu za na tsurai mawun n̄a ayi. ³² N̄a acapa, avu ka'a u kuwā. ³³ O urana u na aa 'yasan akwakwā, ka va zane da woo o'wo atsumā e le? Adama a na ali e cindere o ndolo suru a zuwa yi t̄a."

³⁴ Avu u usu le, "Ama a mantsa ma nda, a ta yuwusun lolo n̄a a 'yawi lolo. ³⁵ Aza a na e enei na abulā a na aa uwa a mantsa nu u'yosun w̄a akwakwā, aa yuwan ko a 'yawi lolo shi. ³⁶ A dashi kuwā shi, o to o'wo tsalingata m̄a Asulā. Muwun m̄a Asulā n̄a ana wo o'woi Asulā a 'yasan nle. ³⁷ Adama o u'yosun w̄a akwakwā waru, Musa damma t̄a a alabari o oroci o molopu a madala ubat̄a u na u deyi Zagbain, Asulā a Ibrahim,

* ^{20:17} Yesu yuwan t̄a adanshi atsumā e Ica 118:22. ^{20:24} Danshi na a yuwayin ulinga pa nda n̄a Tsuheleni ayi da "dinari." Kalyuwā Ucuduwu wi "Ikebe."

† ^{20:24} Danshi na a yuwayin ulinga pa nda n̄a Tsuheleni ayi da "dinari." Kalyuwā Ucuduwu wi "Ikebe." ^{20:37} Mt̄a. 3:6.

nā Asulā a Ishiyaku, nā Asulā a Yakubu.^{♦ 38} Ayi Asulā a akwakwā a dā shi, amma Asulā a aza a wuma a da, e ekere a yi ama suru wuma u dā a ri.”

³⁹ Avu munlu n Wilāt n ro n usu, “Manlu, amayun a dā vu dammai!” ⁴⁰ A tsurā za na tsurā ucira u na wee ece yi ili i ro shi.

*Yeci adama a Zamawawa
(Mat. 22:41-46; Mak. 12:35-37)*

⁴¹ Ayu Yesu damma le, “Cine yaa dansa Kristi Mawun mā Dawuda ma dā?” ⁴² Dawuda na aciyayi u damma tā a Aatagada e Ica:[†]

‘Asulazuva a damma tā Zagbain vā, “Danu o ukere u usa'anī, ⁴³ she nā n zuwa n'yuwatan mā wu a apata a ana a wu.” [‡]

⁴⁴ Dawuda de yi ta ‘Zagbain.’ Cine ayi woo o'wo mawun mā yi?”

Morono ma atsuwu adama a Munlu n Wila

(Mat. 23:1-36; Mak. 12:38-40)

⁴⁵ Ama a uwuwusa ili i na waa dansa, dāda Yesu dammai ojoro a yi, ⁴⁶ “Ireve ununa yaa yuwan nā munlu n Wilā. Aza a na a cīgai agara nā atugu a gbagbain, aza a na a cīgai a casā le e eden, a dāna nā ndanāta n sa'anī a q'isa nā ndanāta n tsugbain ubatā wa abuki. ⁴⁷ Ele da a tsu ususa nrnū ili. Avu waru a yuwsusan avasa o ugā'an adama a 'yāsan avangaci. Icu'un ya ama o ndolo a ta uwua atsumalima lon.”

*Kucci Māruna
(Mak. 12:41-44)*

21

¹ Ana Yesu 'yāsa'in aaci zuva, avu we ene aq'a o utsuru a zuwusa une'e u le o uzuwata wā Aq'isamapada. ² We ene ta waru mārunā me iliyali u zuwai anini* e re. ³ Ayu u damma le, “Amayun a dā maa dansaa du, mārunā ma nda u zuwa tā ili i na ilā'ai akapi a ama. ⁴ Ama a nda suru a zuwa tā atsumā o utsuru u na a ri nā ayi, ayi gba atsumā o ulambu wā yi, u zuwa tā ikēbe i na waa luyuwa ilyalya suru.”

*Yesu yuwan tā adanshi adama a Aq'isamapada
(Mat. 24:1-2; Mak. 13:1-2)*

⁵ Ojoro o ro a yuwsusan tā adanshi adama a Aq'isamapada, nu ununa a lapula niyi na atali a sa'anī,[†] nu une'e u na a cīyi Asulā kucci.[‡] Ayu Yesu damma, ⁶ “Ele nda suru a na ye eneshe, mantsa mo tā lo a tāwā ana aa lyawa aatali a ta zuva vu za vā yi shi, suru nle o to oco le e ida.”

* 20:43 Yesu yuwan tā adanshi atsuma e Ica 110:1. * 21:2 Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nā Tsuheleni ayi da "lapta." Kalyuwā Ucuđuwu wi "Ikebe". [†] 21:22 Hos. 9:7.

*Atsumalima nu ulyungusa
(Mat. 24:3-14; Mak. 13:3-13)*

⁷ Reve e ece, “Manlu, yashi i ne i da ili i ndolo yaa fara? Nye i da yoo roco tsu mantsa ma yuwan tā a na ili i ndolo yaa fara?”

⁸ Avu Yesu damma le, “I yuwan ugbozu, i lyawa nanzā pusān du ana wan. Ama na əbundā a tā tāwā na aala a q'adansa, 'Amu dā ayi,' waru, 'Mantsa'a u yuwan tā zuzu.' She i toni le wan. ⁹ Nā yu uwā alabari o uvon nā nlangi, she yi dada'wan wan. 'Yuwan cīga ili i ndolo i ta fara, agba koto ukosu u rawa shi.”

¹⁰ Avu u damma le, “Idā i ta yuwan nlangi ni idā, tsugono tsā 'yāsan nlangi nā tsugono. ¹¹ A ta yuwan uramosu wi idā nu ucira, a ta yuwan ambulu nā mbałā bāta koko'o. A ta yuwan ili i wovon ni iroci i gbagbain zuva.

¹² Agba kafu ayi ndolo, e te reme du, a zuwa du a atsumalima. A tā 'yawato du a a'isā nā 'wa va ali, nā a makākan mo ngono na aza a tsugbain adama a aala a vā. ¹³ Ayi ndolo u to o'wo du ure u na yaa damma le Alabari a Sa'anī. ¹⁴ I gbama asuvu a du i lyawa u əlādu e ili i na yāq'usu wan. ¹⁵ N ta ca du idanshi nu ugbozu, a na aza a na a 'yuwan ndu aa gura isawan shi. ¹⁶ Aza a du suru: nan dada, na azakpakpara, na mimaci n du, nā n'utsā, a ta wina du. Waru a ta zuwa o una ozo o ro atsumā a du. ¹⁷ Ama suru a ta 'yuwan du adama a vā. ¹⁸ Agba ko anji a ta a aci a du aq'riya shi. ¹⁹ I yuwan asuvu, i ta tsurā wuma u du.

*Cine aq'lungusa Urishelima
(Mat. 24:15-21; Mak. 13:14-19)*

²⁰ “Na ye ene asoja a kandaruwā Urishelima, i reve ulungusu wā yī u rawa tā. ²¹ Aza a na a ri Yahuda a suma a tyo a atali. Aza a na a ri pe a e ilyuci'i o utā pe. Aza a na a ri a mulyuci a uwa a lyuci'i wan. ²² Mantsa mā atsumalima ma dā a na ili i na a danai yaa shiwan. ²³ Woo yo'ono amaci a na a ri na atsumā shi, na aza a na aa casu muwun maani a mantsa'a! Atsumalima a ta uwa e idā i indolo nu upan wā Asulā e ekere a ama o ndolo. ²⁴ A to una ozo o ro a 'yāwā o u'wa wa ali e ida suru. Atakpací a ta dadasa Urishelima hali mantsa ma Atakpací mo koto.

*Ukambu u Mawun ma Vuma
(Mat. 24:29-31; Mak. 13:24-27)*

²⁵ “E te ene iroci o urana, nā woto, ni italyo'o. O uvadi waru idā suru u to o'wo nā wovon wi ilama i mala, ni ikedu ikedu i mala'a. ²⁶ Adama o wovon ama a ta lima, adama e ili i na yaa farasa atsuma o uvadi.

Waru asuvu a ta dana a riyasa ama, adama a na a ta jingada ili i gbagbain i na i ri zuva.²⁷ A mantsa mo ndolo ma da ee ene Mawun ma Vuma a tawa e eleshe, nu ucira, na tsugbain tsaq abunda.²⁸ Mantsa ma na ili i ndolo i farai e temeshe, i 'yasan aci i kalyuwa zuva, adama a na mantsa ma mawuna ma du ma yuwan ta zuzu.

*Adanshi adama o ubiri
(Mat. 24:32-35; Mak. 13:28-31)*

²⁹ Avu Yesu yuwaan le iroci i nda: "Kalyuwai ufanga wu ubiri na akapi a danga.³⁰ No o topo avu'un, i te reve na aciyadu lyushi yuwan ta zuzu.³¹ Ne da waru, na ye ene ili i ndolo a farasa, i reve tsugono tsaa Asula tsa yuwan ta zuzu.

³² "Amayun a da maa dansaa du, ama a mantsa ma nda oo koto shi, she ni ili i ndolo i shiwan.³³ Zuva ni ida i ta kara, agba adanshi a va oo koto shi.

Asala a dana ufobu

³⁴ "I yuwan ugbozu na aciyadu adama a alya a abunda, no oso a abunda ni iwuya, na atsumolang'adu adama e izami yi ili yu uvadi u nda. Na ne da shi, urana u ndolo u ta tawa du babu urevu ununa i revei yakuru.³⁵ Ne da wa'a tawa e ekere a aza a na a ri inden atsuma o uvadi suru.³⁶ I dana ufobu kuci. I yuwanusun avasa tsara i tsur'a ucira u na yaa la'a ni ili i na yaa fara, tsara waru yi isawan a makakan ma Mawun ma Vuma."

³⁷ Usana suru Yesu tsu dana ta o ritosu a Aq'isamapada.[†] Ulivu suru waru, u tsu 'yawa ta a masasan ma na a tsu de Masasan ma Zetun.³⁸ Nu usanusana, waru ama suru a tsu tawa ta a Aq'isamapada, tsara a uwwa yi.

*Izamiyu ure u na oo una Yesu
(Mat. 26:1-5; Mak. 14:1-2; Yah. 11:45-53)*

22

¹ Yashi ya Abuki o Opopofu,[†] za na a tsu de Abuki a Mapasa,[†] a yuwan ta zuzu.² Reve nan ganu a gbagbain na munlu n Wil'a a uwa izamiyu ure u na oo una Yesu. Agba a shi ta uwuwusa wovon wa ama.

³ Reve Male^t ma uwa o okolo a Yahuza Iskariyoti, vuma ta atsuma a Kupanejere'e.⁴ Avu u 'yawa u yuwan asala na nan ganu a gbagbain na qadugari a Aq'isamapada ununa waa winaa le ayi.⁵ Reve a yuwan mazanga, avu a damma a ta ca yi ikebe.⁶ Reve u usu, dada u zamishiyi ure u na waa zuwa e reme yi babu ama lo.

*Ifobi ya alya ya Abuki a Mapasa
(Mat. 26:17-30; Mak. 14:12-26; Yah. 13:21-30; 1 Kor. 11:23-25)*

⁷ Avu urana wa Abuki o Opopofu u rawa, urana u mapada me ikyon i Mapasa.[†] ⁸ Avu Yesu lyungu Bituru na Yahaya u damma le,

"Yawa'i i foboo tsu ubata a alya e ilyalya i Mapasa, adama tsu lyuwa."

⁹ Avu e ece yi, "Te da vu cigai tsu fobo yi?"

¹⁰ Avu u damma le, "Ni i uwa a lyuci, i ta ga'an na vuma utanuwu na qakabu a mini. I kuru yi a uwa o u'wa u na waa uwa,¹¹ avu i damma za vu u'wa'a, 'Manlu ma damma ta: Te da aasula omocin, ubata u na maa lyuwa ilyalya i Mapasa no ojoro a va?'¹² U to roco du aasula a gbagbain o u'wa ba zuva ufobu, avu i foboo tsu."

¹³ Reve a 'yawa dada a cinai ili i na Yesu damma nle ununa u dammai. Reve o fobo ilyalya i Mapasa.[†]

Alya o ukosu

¹⁴ Ana mantsa ma rawai, avu u danu alya oboolo na ajiyat a yi.¹⁵ Avu u damma le, "N zuwa ta okolo a va n lyuwa ilyalya i Mapasa i nda oboolo na qadu, kafun sowo atsumalima.¹⁶ N ta dansaa du, maa dashi lyuwa yi shi, she no o shiton ili i ndolo o tsugono tsaa Asula."

¹⁷ Reve u tara mokoto ana u godyoyi Asula, avu u damma, "Ushiyi nda, i ne'eshen.¹⁸ N ta dansaa du, diga gogo maa dashi sowo masayan ma ataci a inabi shi, she na tsugono tsaa Asula tsa tawa."

¹⁹ Reve u tara opopofu, ana u godyoyi Asula, reve u bubusa yi. Dadu u ca nle, avu u damma, "Nda lipu va da na a cayi adama a du. I yuwanusun ne kuci, adama i cuwusan na amu."

²⁰ Ana o kotoi alya'a, reve u tara mokoto ma masayan ma inabi,[†] avu u damma, "Mokoto ma nda akucunu^t a sa'avu a Asula a da atsuma a mpasa n va n na oo oco adama a du.²¹ Agba za na aa wina mu u ta alya oboolo na amu.²² Amu Mawun ma Vuma n ta kuwa ununa a zuwai. Agba woo yo'ono za na aa wina mu shi!"²³ Reve a uwa mecilei vanyi le, zane aa yuwan ulinga u ndolo.

Mawasan adama a tsugbain

²⁴ Reve ojoro'o a uwa mawasan adama a za na oo o'wo zaghain atsuma e le.²⁵ Avu u damma le, "Ngono ma Atakpacit a tsu yuwan ta tsugbain e ekere e le. Aza a tsugbain waru a tsu ciga ta e de le Ama e Ikambi ya Ama.²⁶ She wo o'wo ne e ekere du wan. Za na cigai wo o'wo zaghain atsuma a du, she nu u kambu mawun ma du. Za na cigai u uwa elime a du waru wo o'wo aagbashi.²⁷ Zane da gba la'ai mgbain, za na ri inden a alya ko za na e ne'esheshen? Za na ri inden da shi? Amu da nda atsuma a du ana za tsugbashi.²⁸ Adu da i ri obolo na amu a atsumalima a va.²⁹ Ununa Dada va ca numu tsugono, ne da fo maa casu du,³⁰ adama i lyuwa i sowo obolo na amu o tsugono tsaa va. Waru reve i danu o otogu o tsugono e ge'letosu gundo kupa ne ejere va Isra'il'a."

*Yesu damma ta Bituru ta wasan yi
(Mat. 26:31-35; Mak. 14:27-31; Yah. 13:36-38)*

³¹ Avu Zagbain damma, "Simo, Simo, Male ma zami tā ure adama u tsurā u yeluwe du ana ishina. ³² Agba n yuwaan vu tā avasa adama vu riya wan. Nā vu kambisā, vu kamba aza q wu."

³³ Avu u damma yi, "Zagbain, n tu ufobu n kuru wu a tyo o u'wa wa ali, hali a tyo o ukwa."

³⁴ Avu u damma yi, "N ta dansaa wu, Bituru, kafu moton ma saala ana'an, vu ta wasan mu uta'atsu."

³⁵ Avu u damma le, "Ana n lyungu ndū babu ikebe ko tsan ko atan, i lamba tā ili i ro?"

Reve a usu, "Ko ili i tā tsu lamba shi."

³⁶ Avu u damma le, "Gogo za na ri ni ikebe ko tsan u tara. Za na waru ri nā matsun me pe'enī shi, u wina aapalutsu a yi adama u tsula. ³⁷ N ta dansaa dū, adanshi a Asulā a nda a ta shiwan a aci a vā, a na, 'Reve e kece yi obolo na aza a na a 'yasaṣaan tsugono aci,' adama a na ili i na a danai adama a vā u ta shiwan." [◊]

³⁸ Reve a damma, "Zagbain, kālyuwā nda mutsun mu pe'enī n re."

Reve u damma le, "A rawa tā."

Avasa e Yesu a masasan

(Mat. 26:36-46; Mak. 14:32-42)

³⁹ Avu wu utā ununa u tsu yuwsan a 'yāwa a Masasan mā Zetun. Reve ojoro a yi a kuru yi. ⁴⁰ Ana u rawai ubata'a, reve u damma le, "I yuwan avasa adama i uwa atsumā a mālyungwā wan." ⁴¹ Ana u karai malanga ne ele, reve u kingyo, avu u yuwan avasa. ⁴² Avu u damma, "Dada, nā vu usu vu tawaa mu mokoto mā atsumalimā ma nda. Amma she vu kuru ili i na n cigai wan, amma ili i na vu cigai." [⁴³ Avu malingata mā Asulā mā tāwā diga zuva a kambusa yi. ⁴⁴ Agba ana u ri a uwusua atsumalimā lon, reve u dāshī lyuwa elime na avasa, reve melen mā yi ma uwa a dawusa e ida, cine vu revei mudañi mu mpasa.]

⁴⁵ Ana u kotoi avasa, reve u tāwā ubata wo ojoro a yi, avu u cina le a nlavu ana a kunai nā atsumolangu. ⁴⁶ Reve u damma le, "Adama a nye i ri a nlavu? Yoyin i yuwan avasa adama i riya atsuma a mālyungwā wan."

Mereme ma Yesu

(Mat. 26:47-56; Mak. 14:43-50; Yah. 18:3-11)

⁴⁷ Ayi atsuma a adanshi dada ama a rawushi. Vuma na a tsu de Yahuza atsuma o ojoro a yi ayi da u walaa nle elime. Reve u rawa zuzu nā Yesu adama u katala yi. ⁴⁸ Avu

Yesu damma yi, "Nu ukatalu u da vaa wina Mawun ma Vuma?"

⁴⁹ Ana aza a na a ri zuzu na ayi e enei ili i na yaa fara, reve a damma, "Zagbain, tsu gasa nā matsun me pe'enī?" ⁵⁰ Reve nanza atsumā e le u gasa aagbashi a abara a nan ganu, reve u kodo yi utsuvu wu ukere usa'ani.

⁵¹ Reve Yesu damma, "She i dāshī wan." Reve u ju'wan yi utsuvu'u u kambuwa yi gbaga. ⁵² Reve Yesu damma nan ganu a gbagbain na azagbain a aqādugari a Aa'lismapada na azagbain aza a na a tāwai adama a yi, "Adama a nye i tāwai nā mutsun mu pe'enī nā akpamkpala, ana aza a na a zama vivu?" ⁵³ A mantsa ma na n danāq nā adu a Aa'lismapada kuci, i reme mu shi. Gogo gba mantsa mā du ma da, a na irumbu i ri a tsugbain."

Bituru wasain Yesu

(Mat. 26:57-75; Mak. 14:53-72; Yah. 18:12-27)

⁵⁴ Reve e reme Yesu, reve a tara yi a kara a tyo o u'wa wa abara a nan ganu. Reve Bituru kurusu alanga-alanga. ⁵⁵ Ana a zuwai akina e memere mo u'wa, reve u danu obolo ne ele. ⁵⁶ Reve aagbashi o usheli o ro e ene yi nden ubata we ekan a akina, avu u vara yi esu. Reve u damma, "Vuma nda fo u shi tā obolo nā ayi."

⁵⁷ Reve u wasan u damma, "Ka nda, amu n reve yi shi."

⁵⁸ Ana a jimai ke'en, reve vuma ro e ene yi. Avu u damma, "Avu fo atsumā e ele a da vu ri." Avu Bituru damma, "Vuma nda, amu da shi."

⁵⁹ Ana a jimai u ta rawa zuzu nā rumu ta, reve waru za ro dammisa, "Ili i ro yi pe shi vuma nda fo u to obolo nā ayi, adama a na ayi za vā Galili da."

⁶⁰ Avu Bituru damma, "Vuma nda, n reve ili i na vaa dansa shi." Ayi atsumā a adanshi dada moton ma saalashi. ⁶¹ Reve Zagbain vadala u kālyuwā yi. Avu Bituru cuwan na adanshi a yi, ana u damma niyi, "Kafu moton ma saala ana'an, vu ta wasan mu uta'atsu." ⁶² Dada wu utai avu u goshō na mesun.

Ayuwaan ta Yesu ulamu reve a fufabai yi
(Mat. 26:67-68; Mak. 14:65)

⁶³ Reve ama a na a danai e ipiri ya Yesu a yuwaan yi ulamu, reve a lulapa yi. ⁶⁴ Reve waru a pala yi esu, reve e ece yi, "Damma tsu ili i na yaa fara! Zane da lapa nuwu?" ⁶⁵ Reve waru a yuwan adanshi a vama na abunda a aciyayi.

Yesu a makakan ma azagbain

(Mat. 26:59-66; Mak. 14:55-64; Yah. 18:19-24)

◊ 22:37 Isha. 53:12.

⁶⁶ Ana usana u tawai, reve azagbain a nan ganu a gbagbain n̄a munlu n̄ Wilā na Azagbain a Mbarat̄ o boloto. Reve a tara yi a tyo o ukobu u tsugbain, reve a damma, ⁶⁷ “N̄a ̄vu d̄a Kristi'i, damma tsu.”

Avu u damma le, “N̄a n̄ damma du, yaa usu shi, ⁶⁸ waru n̄ a yuwan du yeci, yaa usu shi. ⁶⁹ De elime, Mawun ma Vumaf̄ m̄aq̄ t̄ d̄anu o ukere usa'anu u Mogono ma Asulazuva.”

⁷⁰ Reve suru nle a damma, “Avu Mawun ma Asulā ma d̄a?”

Avu u damma le, “Cine i dammai, ne dāda.”

⁷¹ Reve a damma, “Nye waru tsu cigai i na i la'ai nda? Tsu uwua t̄ na aciyatsu o una wa yi.”

A tarai Yesu a tyo ya Bilatu na Hiridu
(Mat. 27:1-14; Mak. 15:1-5; Yah. 18:28-38)

23

¹ Avu obolo'o suru a 'yon a tara yi a tyo ya Bilatu† Gwamna vuma v̄a Roma. ² Avu e reme adanshi a yi ana, “Tsu reme ta vuma nda a lungusus̄ ama a tsu. U ta putsusaa le a na aa tsupa utafa a tyo ya Kaisa wan. U ta dansa, a na ̄yi d̄a Kristi Zamawawa, mogono.”

³ Avu Bilatu ece yi, “Avu dāda mogono maaza a Isra'ila'a?”

Avu Yesu usu, “Ununa vu dammai ne dā u ri.”

⁴ Avu Bilatu damma nan ganu a gbagbain no obolo'o, “N reme yi nu unusu shi.”

⁵ Reve a uwa a dansaa yi, “U t̄ yasasan okolo a ama, u to ritosu e ida ya Yahuda suru, diga Galili a tawa pa.”

⁶ Ana Bilatu uwawai ne, avu we ece ko vuma'a za v̄a Galili da. ⁷ Ana wu uwawai u tu upas u na Hiridu† Antiba aa yuwsan tsugono, reve u zuwa a tyowetyo yi ya Hiridu. Ayi fo Urishelima da u shi a mantsa'a.

⁸ Ana Hiridu enei Yesu, reve u zangana adama a na u jima t̄ a e izami we ene yi. Wu uwuwusa t̄ alabari a yi, waru u ciga ta we ene ili ya asalama i na Yesu aa yuwan. ⁹ Reve u yuwan Yesu yeci ya abunda, agba u usu yi ili shi. ¹⁰ Avu nan ganu a gbagbain n̄a munlu n̄ Wilā e isawan lo a t̄awusaa na adanshi a vama adama a yi. ¹¹ Reve Hiridu n̄a asoja a yi a yuwaan yi ili i na i lobonoi shi ko ke'en, waru reve a yuwaan yi ulamu. Ana o oto niyi atugu a gbagbain, dāda a kambato niyi ya Bilatu. ¹² O urana undolo u d̄a Hiridu na Bilatu o o'woi a asala, agba de acapa a shi a tsu dasalai ululu shi.

Bilatu padaa t̄ Yesu ugana wu ukwā
(Mat. 27:15-26; Mak. 15:6-15; Yah. 18:39-19:16)

¹³ Reve Bilatu boloto nan ganu a gbagbain na azagbain na ama, ¹⁴ ̄vu u damma le, “I t̄awaq̄ mu t̄a n̄ vuma nda, ana u t̄a 'yasasan okolo a ama, n̄ kalyuwā yi ta elime a du suru, agba n̄ tsura ȳi nu unusu u na i dammai shi. ¹⁵ Hiridu tsura ȳi nu unusu fo shi, ̄vu u lyungu yi a kambā ya'ya tsu. Vuma nda yuwan illi i na oo una yi shi. ¹⁶ N ta fufaba yi, ̄vu n̄ lyawa yi u kara.” [¹⁷ A yashi ya Abuki a Mapasa u tsu lyawaa le t̄a vuma t̄a ̄tsumā o u'wa wa ali.]

¹⁸ Avu obolo'o suru a saala unata, “Una niyi! Avu i lyawaa tsu Baraba!” ¹⁹ (A zuwa t̄a Baraba o u'wa wa ali, adama a nlangi ̄tsumā a lyuci, na ama a na wu unai.)

²⁰ Bilatu shi t̄a ciga lyawa Yesu, dāda u cayi ama'a adanshi waru. ²¹ Agba a lyuwa t̄a elime na yisaali, “Vara niyi! Vara niyi!”

²² U yuwsisan le t̄a adanshi, udammu wa ta'atsu, “Adama a nye? Unusu u ne u da u yuwan? Me ene ili i na u yuwin ana oo una yi shi! N ta fufaba yi ̄vu n̄ lyawa yi u kara.”

²³ Avu a lyuwa elime na yisaali ya abunda, a na a vara yi a akpata. Avu yisaali i le i lyuwa. ²⁴ Reve Bilatu ca le Yesu ununa a patiyi. ²⁵ U lyawa t̄a vuma na ele a cigai, za na a shi a zuwai o u'wa wa ali, adama a nlangi, na ama a na wu unai. Avu u ca le Yesu a yuwan ununa a cigai.

A vara ta Yesu a akpata
(Mat. 27:32-44; Mak. 15:21-32; Yah. 19:17-27)

²⁶ Ele ̄tsumā a mmalu na Yesu, ̄vu a tara vuma ro, za na ri na aala Simo vuma va Kurani, ayi a matawaq̄ a malyuci. Avu a tanu yi akpata'a,† ̄vu u tanu u toni Yesu. ²⁷ Ama n̄ abunda o toni t̄a, obolo na amaci a na a yuwin mesun na ̄tsumolangu adama a yi. ²⁸ Avu Yesu vadala u damma le, “Amaci a Urishelima, she i shon adama a ya wan. I shon adama a du n̄ muwun n̄ du.” ²⁹ Mantsa mo t̄a lo a t̄awā a na yaa damma, ‘Amaci a na a matsain muwun shi, aza a na koto a apai maani me le shi aza a aba'un a da.’ ³⁰ Avu a damma nsasan, “Riyaa tsu!” Avu waru a damma agadi o soko le.’ ³¹ Ni ili i ndolo i fara nu udanga wu utānu, cine waa dāna nu u 'yewe?”*

³² Avu waru ama e re aza o unusu, a tara le t̄a tsara a 'yawā o una le obolo na ayi. ³³ Ana a rawai ubata u na a tsu de Okoluwo, lo d̄a a vara niyi, na aza o unusu o ndolo, za t̄a o ukere wu usa'anu, za t̄a o ukere wu ugula. ³⁴ Avu Yesu damma, “Dada, vu yuwaan le gafura, adama a na e revei ili i na

* **23:31** Yesu ta yuwsan ulinga ni iroci adansa: N̄a cu'un vi ili i nda fara n̄a amu gogo, cine woo o'wo n̄a qđu n̄a n̄ kara?

aa yuwusan shi." Avu e ne'eshen itana ya yi na mazuwa ma agita.

³⁵ Avu ama e isawan e reme akanla. Avu azagbain a yuwaan yi ulamu, adansa, "U wawa t̄ ozo o ro, u wawa aciyayi wo'o, na ayi da Kristi Zamawawa† va Asulā Dangwi'i."

³⁶ Asoja a yuwaan yi t̄ ulamu. Avu a rawa zuzu a canana yi mini ma alamu,³⁷ adansa, "Na avu da mogono ma aza a Isra'ilā, wawa aciyawu!"

³⁸ Zuva va ayi, avu a dana de,
Ayi NDA AYI DA MOGONO MA AZA A ISRA'ILA.
³⁹ Avu vuma t̄ atsumā a aza a na a varai a akpata'a, a yuwaan Yesu ulamu ana, "Avu dada Kristi Zamawawa'a shi? Wawa aciyawu obolo na atsu wo'o."

⁴⁰ Avu vivu ve ire yuwaan yi nlangi, u damma, "Vaa uwusa wovon wa Asulā shi, ana wo o'woi uge'etosu w̄ wu unat̄ u da u ri na za va yi shi?"⁴¹ Atsu wu ntssaa tsu t̄, tsu tsurā t̄ atsupu o ulinga a tsu, agba vuma nda u yuwan unusu u ro shi."

⁴² Reve u damma, "Yesu, cuwan na amu, na vu uwa o tsugono ts̄a wu."

⁴³ Reve u usu yi, "Amayun a da maa dansaa wu, ana'an vu t̄ dānā obolo na amu o u'wa u wivuwun."†

Ukwā wa Yesu
(Mat. 27:45-56; Mak. 15:33-41; Yah. 19:28-30)

⁴⁴ Ana urana u rawai aci, avu irumbu i ƙarū ida'a mafūla a tyo rumu ta'atsu vu ulivu. ⁴⁵ Avu urana u lyawa a casu ekan. Reve umuna w̄ Aq'isamapadā u karalai ure. ⁴⁶ Avu Yesu utaq udyo, adansa, "Dada, n zuwa t̄ wuma u v̄ e ekere a wu." Ana u dammai ne, avu u rono wivuwun wu ukosu.

⁴⁷ Ana yali ye enei ili i na i farai, avu u cibala Asulā adansa, "Amayun vuma nda u ri nu unusu shi?"⁴⁸ Ana am'a suru aza a na a t̄awāj̄ e enei ili i na i farai, avu a kambā a 'wa suru, o koruso aci e le na aqsumolangu. ⁴⁹ Suru aza a na e reve niyi, obolo na amaci a na o toni niyi diga de Galili, e isawan t̄ alanga a kalyuwusā ili i na yaa farasa.

Acīdā e Yesu
(Mat. 27:57-61; Mak. 15:42-47; Yah. 19:38-42)

⁵⁰ A yuwan t̄ vuma na a tsu de Isuhu, u ta pe atsumā a Azagbain a Mbara,† vuma va aqbulā a da na vuma sa'ani. ⁵¹ U shi u usu asala e le, ni ili i na a yuwaan shi. Wu uta t̄ a lyuci va Arimatiya atsuma a Yahuda. U ta pura tsugono ts̄a Asulā. ⁵² Ana Yesu kuwai, avu u 'yawa ya Bilatu u pati a ca yi lipu va yi. ⁵³ Avu u cipato yi e ida, dada u katala niyi no okoro. Avu u zuwa yi a aason a na

a kapai a aatali a gbain, za na koto a zuwai pe akwakwā shi.⁵⁴ Urana u na a yuwusain Ifobi i da, ana urana wa Ashibi u yuwait zuzu.

⁵⁵ Amaci a na a t̄awāj̄ obolo na ayi diga de e ida ya Galili, reve o toni acapa, avu a kalyuwā aaso'on nu ununa a zuwai lipu'u. ⁵⁶ Avu a kambā o u'wa o fofo itana i maguru† na mani'in mo usukumu. Reve e ivuwan urana wa Ashibit̄ ununa Wilā u damma nle.

U'yowun wa Yesu atsuma o ukwa
(Mat. 28:1-10; Mak. 16:1-8; Yah. 20:1-10)

24

¹ Na wasasa wa Aladi, reve amaci'i a kara a 'yawa a aaso'on, na mani'in ma maguru ma na o fofoi. ² Reve a cina cina a gandaluwa aatali a gbain o unantsutsu wa aaso'on. ³ Ana a uwai pe, a cina pe lipu vu Zagbain Yesu shi. ⁴ Ele atsumā a asalama e ili i ndolo, dada e enei ama e re zuzu ne ele ni itana i uri puwu. ⁵ Adama o wovon, reve amaci'i a kajadō esu e le e ida. Avu am'a a damma le, "Cine i ri e izami yi za wuma atsumā a akwakwā?" ⁶ Wu pa shi, u 'yon ta! I cuwan ili i na u damma ndu ayi de Galili, ⁷ ana, 'Ciga 'yuwan a ta ca Mawun ma Vuma e ekere a ƙaz̄a e iwuya, a ta vara yi a akpata, o urana wa ta'atsu a t̄a 'yaşan yi.' ⁸ Reve a cuwan na adanshi a yi.

⁹ Ana a kambai, reve a damma ojoro kupa na za t̄ a na akapi a na a buwai ili i na i farai suru. ¹⁰ Meri Magadaliya na Yuwana, na Merit mma va Yakubu, na akapi amaci a na a dānai obolo, ele da a dammai ajiya ili i ndolo suru. ¹¹ Ajiya'a a jiyan t̄ gashi ili i na amaci'i a dammai tsulo tsa da. Adama o ndolo a zuwaa le atsuvu shi.

¹² Amma gba Bituru 'yon ta, reve u suma a tyo a aaso'on. U kānṣā t̄a reve u kalyuwā pe, avu we ene pe okoro. Babu pe ili i ro. Reve u kambā a majiyan ni ili i na i farai.

Mmalu a tyo Imawu
(Mak. 16:12-13)

¹³ O urana u ndolo'o ama e re a shi ta a mmalu a tyo a malyuci ma na a tsu de Imawu. Alanga a yi a tyo Urishelima u ta rawa mili cindere.* ¹⁴ Reve a uwa adanshi e ili i na i farai. ¹⁵ Ele atsumā a adanshi na majiyan ele ra, reve Yesu na aciyayi u rawa zuzu ne ele. Reve u uwa mmalu obolo ne ele. ¹⁶ Agba a kpato le t̄a esu a gura reve yi shi.

¹⁷ Reve u damma le, "Adanshi a nye yaa yuwusan adu atsumā a mmalu?"

Reve e isawan esu ulukutu. ¹⁸ Reve vuma t̄a za na a tsu de Kiliyoba usu yi, "Avu da mocin a nde'en atsumā a Urishelima za na

* ^{24:13} Alanga o ubat̄ u nda a ta dansa mili cindere. Unat̄ u da u ri na kilomita kupa na za t̄. Cine vu revei vuma aa yuwan mmalu mi irumu i re.

koto uwmai ili i na i farai de a yashi i nda shi?"

¹⁹ Reve u damma le, "Ili i ne i da?"

Avu a damma yi, "Adama e Yesu za va Nazara, za na shi vumavasula a yuwusan linga va asalama na atsuma a adanshi e ekere a Asula na ama suru.²⁰ Waru na cine nan ganu a gbagbain na azagbain a zuwai o una yi, reve a vara yi a akpata.²¹ Agba tsu shi ta a zuwusa okolo a tsu ayi da waa tsupa[†] adama u wawa aza a Isra'ila. Ana a yuwain ili i nda suru, ana'an da urana wa ta'atsu.

²² "Waru dada amaci o ro aza a na a ri obolo na atsu a yuwaan ntsu ili ya asalama. A shi ta a 'yawa ubata wa aaso'on na wasasa,²³ agba a cina pe lipu va yi shi. Reve a tawa a dansaa tsu, ana hali o roco le alavu-alavu a nlingata ma Asula, aza a na a damma nle u ta wuma.²⁴ Reve ozo o ro atsuma a tsu a 'yawa ubata wa aaso'on. Avu a cina ununa amaci'i a dammai, agba ayi aciyayi e ene yi shi."

²⁵ Reve u damma le, "Adu ama o ulambu wu urevu, waru ozo o okolo o ugbamu a na aq usu ili i na amasula suru a dammai.²⁶ A 'yuwan a ciga Kristi'i wu uwua atsumalima a nda suru adama u uwa o tsugbain tsu yi shi?"²⁷ Ana u temei ya Musa a tyo akapi a amasula suru, reve u cuduwa le Adanshi a Asula adama a aciyayi suru.

²⁸ Ana a rawai malyuci ma na aq 'yawa, reve u yuwan gashi u ta kara elime.²⁹ Avu a patishi yi lon, adansa, "Isawan va asa obolo na atsu, adama a na rumu tali yuwan ta zuzu. Waru urana u da nda o mokotoo." Reve wi isawan obolo ne ele.

³⁰ Ayi a alya e iyalya obolo ne ele, reve u tara opopofu u zuwaa yi aba'un. Avu u bubusa yi u ca le.³¹ Dada esu e le a kpatu'wai, reve e reve yi. Avu u puwan le.³² Reve a dammulai, "Okolo a tsu gba a shi ta a danu a mantsa ma na u yuwsain adanshi na atsu o ure ana u cuduwa ntsu Adanshi a Asula."

³³ Reve a 'yoshin a kambai Urishelima. Reve a cina ojoro kupa na za ta'a ubolotowu ubata u ta na aza a na a ri obolo ne ele.³⁴ Ele fo avu a damma ama e re'e, "Amayun Zaggain 'yon ta, hali u 'yawa ya Simo!"³⁵ Reve a damma ili i na i farai o ure, nu ununa e revei ayi da a mantsa ma na u bubusai opopofu.

Yesu tawa ta ubata wo ojoro a yi

(Mat. 28:16-20; Mak. 16:14-18; Yah. 20:19-23; Ajy. 1:6-8)

³⁶ Ele atsuma a adanshi o ndolo, dada Yesu na aciyayi u tawa wi isawan e memere me le. Avu u damma le, "Azo'wa! Asuvu nden a danu na adu."

³⁷ Reve okolo e le a 'yon, reve a uwwa wovon. A ta dansa yimodi i da e enei.³⁸ Avu u damma le, "Adama a nye okolo a du a

'yoyin? Waru adama a nye i kudai asuvu?³⁹ Kalyuwai ekere na ana a va. Amu da na aciyava. Ju'wain ye ene, adama a na yimodi i ri na lipu ne etele ununa ye e nda n ri shi."

⁴⁰ Ana u dammai ne, reve u roco le ana ne ekere a yi.⁴¹ Adama a mazanga na asalama a shi a usu shi. Reve u damma le, "I ta pa ni iyalya?"⁴² Avu a ca yi abishii a magula mo uzatsuwu.⁴³ Reve u ushi u tama e esu e le.

⁴⁴ Reve u damma le, "Ayi da ili i na n damma ndu ana n shi obolo na adu ana n dammai: Ili i na a danai adama a va a Wilawa Musa, na Amasula, na Aatagada e Ica[†] suru a ta shiwan."

⁴⁵ Reve u kpatu'wai okolo e le adama e reve Adanshi a Asula.⁴⁶ Reve u damma le, "Ne da u ri udanu: Ana u lobono ta Kristi[†] Zamawawa sowo atsumalima, o urana wa ta'atsu gba u ta 'yon atsuma a akwakwa.⁴⁷ Waru a ta yuwaan ama suru alaiya a na aa vadala a tsura gafura atsuma a aala a yi. E te teme Urishelima.⁴⁸ Na aciyadu a da yaa damma amayun e ili i na ye enei.⁴⁹ N ta lyunguwa du Ruhu va Akiza, za na Dada va yuwaan ndu nzuwlai. Amma yi isawan atsuma a Urishelima ne'en, hali a ca du ucira diga zuva."

Ukaru wa Yesu zuva

(Mak. 16:19-20; Ajy. 1:9-11)

⁵⁰ Reve u tara le o uta atsuma a lyuci a tyo Batanya. Reve u 'yasen ekere a yi zuva u zuwaa le aba'un.⁵¹ Ayi a zuwusa le aba'un, dada u kara u lyawa nle, reve a tara yi a tyo zuva.⁵² Reve a yuwaan yi aganda, dada a kambai Urishelima na mazanga ma asuvu lon.⁵³ Reve a yuwsaan Asula ica atsuma a Aa'isamapada kuci.

Alabari a Sa'ani a Yahaya

Ucuduwu wa aatagada a nda

Yahaya, na danai Alabari a Sa'ani a nda, u dana tā zuzu nā Yesu a mantsa ma na Yesu yuwain ulinga wā yi pa o uvadī. A tyo de, reve wo o'wo zagbain atsuma a aza e Itoni. Atsuma a aatagada a nda u damma tā ili i na i farai ana u danai obolo nā Yesu.

Atsuma a Alabari a Sa'ani a nda tsu uwwa tā ili i na Yesu dammai waru tse ene tā ili i na u yuwain ana u dana folo na ama. Tsu uwwa tā adama a ka va Samariya za na usuyi mini mo ucasu u wuma u na Yesu aa casu, ka na e remei atsuma o unusu, i'utsa ya yi Li'azaru za na Yesu kambaitoi wuma, na ama o ro nā abunda. Yesu de tā aciyayi "Amu da", za na ayi da aala a akiza a Asula nā Tsuyahuda. U yuwan tā iroci ya abunda i na i rocoi ayi za va aguba va amayun a da, waru ayi da ataci a amayun. Yahaya damma tā cine Yesu yuwain linga va asalama cindere aza a na a ri fo iroci cine Yesu ri. Za tā atsuma e le ayi da ana Yesu kambaitoi aakutsumā gbagba, u tā tsa Dada vā yi, za na tsu lyawa mayan mo ulinga shi.

Yahaya dana tā ili i nda adama ama a ca okolo ya Yesu, ayi da Zamawawa. Aadiva a 3, o ugesu wa 16, tse ene tā adanshi o ucira a na o rocoi cine Asula a cigai ama o uvadī. Ana wo wo'oii Yahaya ene tā ili i nda suru ne esu a yi, tsu ushi tā ili i na u dammai amayun a da.

Ili i na i ri pe atsuma a aatagada a nda

1. Ikaka ya Asula a tyo o uvadī (1:1-18)
2. Alajiya a Yahaya za vu Urumbusu (1:19-34)
3. Yesu fara sangwai ojoro a yi (1:35-51)
4. Linga va asalama cindere (2:1-12:50)
5. Ajuma o ukosu wā Yesu: uge'etosu wā yi nu ukwā wā yi (13:1-19:42)
6. Yesu tā wuma (20:1-10)
7. Yesu roco tā aciyayi a tyo ojoro (20:11-21:25)

Ikaka i nayaa casu wuma

¹ Kafu a yuwan uvadi Danshi* dana tā lo. Danshi'i u dana tā obolo nā Asula, Danshi'i unata u da u ri nā Asula. ² U to obolo nā Asula kafu ufuru wu uvadī.

³ Ayi da u yuwain ili suru. Babu ili i na i ri lo i na u yuwain shi. ⁴ Danshi'i ayi da ufuru u wuma, avu wuma'a u tawāa ama

ne ekan. ⁵ Reve eka'an e ikana atsuma e irumbu, agba irumbu'u i gura la'a yi ucira shi.

⁶ Vuma ro dana tā lo za na a tsu de Yahaya, [†] za na Asula a lyunguyi tsa malingga ma yi. ⁷ U tawā tā u damma ama amayun e eka'an, tsara ama suru a ca okolo adama e ili i na u dammai. ⁸ Ayi aciyayi ayi da eka'an shi, amma u tawā tā tsara u damma ama amayun e eka'an. ⁹ Ekan a amayun a na a casu ama suru ekan a tā tawā o uvadī, waru u tawā tā de!

¹⁰ Danshi'i u dana tā atsuma o uvadī waru Asula a yuwan tā ulinga nā ayi u yuwan uvadī, agba ama o uvadī e reve yi shi. ¹¹ U tawā tā atsuma iida ya yi agba ama a yi a usu yi shi. ¹² Amma ozo o ro a usu yi tā, reve a ca okolo e le ya'a yi. Dada u zuwa nle o o'woi muwun mā Asula. ¹³ Agba cine na nan dada le a matsan nle da u zuwa nle o o'woi muwun mā Asula shi. Asula a da na aciyayi u zuwa nle o o'woi muwun mā yi.

¹⁴ Danshi'i u kambaitoi tā vadilimā, reve u dana atsuma a tsu. U dana tā tapu ni isa'ani na amayun. Tse ene tā tsugbain tsā yi tsā na u tsurai adama a na ayi da Mawun ma Dada goon.

¹⁵ Yahaya yuwan tā adanshi a amayun adama a yi ana u dammai, "Ayi nda ayi da Za na n yuwaan ndū adanshi adama a yi: 'Za na a matsain acapa a vā u la'a mu tā tsugbain adama a na u tā lo wuma, kafu a yuwan ekpe'win a na a matsan mu.' "

¹⁶ Adama e icigi ya afula ya yi e ekere a tsu, dada u zuwa ntsu aba'un suru, waru u ta casu tsu aba'un kuci. ¹⁷ Ama a ushi tā Wila e ekere a Musa, agba isa'anit na amayun e ekere e Yesu Kristi[†] Zamawawa da o utāi. ¹⁸ Babu za na enei de Asula, she Mawun mā tā goon, za na ri unata nā Asula waru u ri a muwwulai nā Dada. Ayi da goon u zuwai ama e revei cine Asula a ri.

*Yahaya yuwan tā adanshi adama e Yesu
(Mat. 3:1-12; Mak. 1:1-8; Luk. 3:1-18)*

¹⁹ Avu azagbain a aza a Isra'il a atsuma a Urihelima a lyungu nan ganu obolo nā nan Levi o ro a 'yawā e ece Yahaya za vu Urumbusu, "Zane da gba avu vu ri?"

²⁰ Agba u pala le shi, avu u yuwan adanshi a alanga e eteshe, adansa, "Amu da Kristi Zamawawa'a shi."

²¹ Dada e ece niyi, "Nā avu da Kristi Zamawawa'a shi, zane da vu ri? Avu da Iliya?"[‡]

Reve u usu, "O'o, amu da shi."

* ^{1:1} Aza a Isra'il a tsu tara tā Danshi vo o'wo Asula amma nu u ri ko'o diga Asula Dada. Ure u na u la'a lobonoi e ekere a Yahaya da ndolo adama u cuduwa Yesu Zamawawa. ^{1:6} ^{1:16} Ayi Yahaya o uguzu u nda ayi da Yahaya za vu Urumbusu, amma ayi da Yahaya aajiyi a na a danai aatagada a nda shi. ^{1:21} Adama a na Asula a tarai Iliya a tyo zuva ayi ubuwu wuma, aza a Isra'il a dana tā a pura Iliya kambaitoi. Musa yuwan tā nzuwulai a na Asula a tā lyunguwa aza a Isra'il a nā yumavasula oroci a yi. Aza a Isra'il a dana tā a pura yumavasula ro langa.

Avu e ecishe yi, “Avu Vumavasula† ro da langa?”

Avu u usu, “O'o, amu da shi.”

²² *Reve a damma yi, “To zane da vu ri? Damma tsu tsara tsu reve ili i na tsaa damma aza a na a lyungu ntsu. Zane da gba vaa tarasa aciyawu?”*

²³ *Reve u kambuwa le ni idanshi ya Ishaya vumavasula:*

“Amu da udyo wu nanza e dewu atsuma o una, adansa,

I fofoo Zagbain ure u sa'an, za na ri lo a tawa.”

²⁴ *Afarishif a da aza a na a lyunguyi ama o ndolo.* ²⁵ *Avu e ece, “Na avu da Kristi Zamawawa'shi, ko Iliya, ko Vumavasula ro langa shi, to, cine vaa yuwusan urumbusu tsunda?”*

²⁶ *Dada Yahaya damma nle, “N tsu rumbu† ta na mini, amma gogo atsuma o obolo a nda, vuma ro ta pa a na i revei shi.*

²⁷ *Ayi da u tawai acapa a va. N rawa m boda*

vunu va atan va yi shi.”

²⁸ *Yahaya rumbusu ta ama a lyuci va Batanya za na ri asana a mbaanga mu Udosu wa Urdu ana ili i nda i farai suru.*

Yesu da Magiri'i ma Asula

²⁹ *Ana usana u tawai, avu Yahaya ene Yesu† a tawa ubata u na u ri. Reve u damma, “Apa Magiri'i ma Asula† ma na Asula a yuwait ulinga na ayi na u yuwayin ama o uvadi gafura vu nusu le.* ³⁰ *Vuma na n yuwusain adanshi a aci a yi a dada nda ana n dammai, ‘Za na a matsain acapa a va u la'a mu ta tsugbain, adama a na u ta lo wuma kafu a yuwan ekpe'win a na a matsan mu.’* ³¹ *N reve ko ayi da shi, amma n yuwusan ta urumbusu na mini, tsara n zuwa ama a Isra'il a e reve ko zane da u ri.”*

³² *Reve Yahaya damma, “Me ene ta Ruhu cipai diga zuva oroci a mudia avu u telee yi.*

³³ *N shi n reve ko na ayi da shi, amma ana Asula a lyungu numu n rumbusu na mini, u damma mu ta, ‘Na ve ene Ruhu va Akiza a cipusa reve u telee vuma ro, vuma na yaa zama dada ndolo. Ayi da za na tsu rumbu na Ruhu va Akiza.’* ³⁴ *Me ene ta ana ili i nda i farai na Yesu. Adama o ndolo n ta dansaa du amayun a na ayi dada Mawun ma Asula.”*

Ojoro o ufuru e Yesu

³⁵ *Ana usana u tawai, Yahaya dan‡ ta de obolo no ojoro† e re a yi a yuwusan urumbusu.* ³⁶ *Ana we enei Yesu a mmal, reve u damma, “Apa Magiri'i ma Asula!”*

³⁷ *Ojoro'o a uwwa ta ana Yahaya dammai ne, dada o toniye Yesu.* ³⁸ *Ana u vadallai avu we ene le o tonishi yi, dada we ece nle, “Nye da i ri e izami?”*

Reve a usu, “Rabbi,† te da vu ri na nden?” (“Rabbi” urevu wa yi ayi da “Manlu.”)

³⁹ *Reve u usu, “Tawai ye ene.” (A mantsa ma rumu nashi vu ulivu da.) Reve o toni e ene ubata†, reve a danu obolo hali urana u koto.*

⁴⁰ *Vuma ta atsuma o ojoro'o ayi da Andarawu mawun ma anawu ma Simo Bituru.*

⁴¹ *Ili i na Andarawu fara yuwait ayi da u zami ta mawun ma anawu ma yi Simo, avu u damma yi, “Tse ene ta Zamawawa† na a yuwaan ntsu nzuwulai'l!” (Na Tsuyahuda† a yuwan ta ulinga na “Zamawawa” waru unata u da u ri na Tsuheleni† “Kristi.”)* ⁴² *Avu Andarawu tara yi a tyo ubata u na Yesu ri.*

Ana Yesu kalyuwa niyi avu u damma, “Avu da Simo, aala a dada va wu a da Yahaya.† A ta de wu Kefa.” (Ayi “Kefa” ili i ta i da na “Bituru.”)

Yesu dangwa ta Filibu na Nataniya

⁴³ *Ana usana u tawisai, reve Yesu jiyan u kara a tyo Galili. Ana we enei Filibu, avu u damma yi, “Toni mu.”*

⁴⁴ *Besaida lyuci na Filibu utai da, waru lyuci va Andarawu na Bituru da.* ⁴⁵ *Ana Filibu 'yawa cinai Nataniya avu u damma yi, “Tse ene ta vuma na Musa dana adama a yi atsuma a Wila. Waru amasula a dana ta adama a yi. Ayi da Yesu ulobo wa Isuhi, waru Nazara da lyuci va yi.”*

⁴⁶ *Amma Nataniya damma ta Filibu, “A ta tsur‡ ili i sa'an a lyuci va Nazara?”*

Reve u usu, “Tawa ve ene.”

⁴⁷ *Ana Yesu enei Nataniya a tawa yi, reve u damma, “Apa ugundo wa amayun a nkaya n tsu aza a Isra'il. Ayi za yipaalishi i da shi.”*

⁴⁸ *Avu Nataniya ece yi, “Cine tsa da vu reve numu?”*

Avu u usu yi, “Me ene wu ta nden e ikyun yu ubiri, kafu Filibu de wu.”

⁴⁹ *Dada Nataniya usu niyi, “Manlu, avu dada Mawun ma Asula. Avu da Mogono ma aza a Isra'il.”*

⁵⁰ *Reve we ece yi, “Vu usu mu ta adama a na n dammai me ene wu ta e ikyun yu ubiri? Vu te ene ili i gbagbain i na i la'ai nda.”*

⁵¹ *Dada Yesu damma nle, “Amayun a da maa dansaa du, i te ene zuva ukpatu'u, avu waru nlingata ma Asula n dan‡ a 'yawusa na a cipi e ekere a Mawun ma Vuma.”*

2

Mini ma kambai masayan ma inabi

¹ *O urana wa ta'atsu, avu a yuwan abuki o lolu a lyuci va Kana atsuma a Galili. Mma va Yesu dana ta pe.* ² *A banu ta Yesu obolo no ojoro a yi fo.* ³ *Ana masayan ma inabi mo kotoi, dada mma va yi tsu damma yi, “Masayan mo kotoi ta.”*

⁴ Reve Yesu usu, "Mma, nye i da i buru numu na adanshi a nda? Mantsa ma va mo koto ma yuwan na maa yuwan ili i nda shi."

⁵ Reve mma va yi damma agbashi, "I yuwan ili i na u damma ndu i yuwan suru."

⁶ Nu ufuru, Asula a ca ta aza a Isra'ila wilā cine aq dāna a yuwusan wuzq'u. Adamo o ndolo ama o u'wa'a q dāna tā na ara'atsu a mini a tāli, aza a na e she'ein na atali. Ura'atsu suru u tsu gura tā tara ndele m mini ushin a tyo mata'atsu.

⁷ Avu Yesu damma agbashi'i, "Shitoyin arā'atsu'u nā mini." Dada o shitoyin le tapu hali a tyo o una.

⁸ Dada u damma nle, "Gogo kenei wa'a, reve i ca zaghain vā abuki'i."

Reve gba a yuwan ne. ⁹ Ana u pedei, mini'i u kambā tā de masayan ma inabi. Ureve ubāta u na masaya'an wu utai shi, amma agbashi a na a tawayi nā mini'i e reve tā. Dada u deyi vali vu kasa'avu'u, ¹⁰ reve u damma yi. "O ufuru wa abuki o lolo ama a tsu fara tā ne'eshen masayan ma na ma la'ai uyo'o. A tyo de no o sowo masayan lon, avu e ne'eshen za na rawai ayi ndolo uyo'o shi. Agba avu vu soko tā masayan ma na ma la'ai uyo'o hali a tyo gogo."

¹¹ Adamo o ndolo atsumā a Kana vā Galili da Yesu fara yuwan ulinga wi iroci ya asalama tā yuufaru. Lo da u rocoi tsugbain tsā yi, reve gba ojoro a yi a usu yi.

¹² Ana ayi ndolo kotoi, avu u kara a tyo a luci va Kafarnahum obolo nā mma vā yi, nā aza a yi, obolo no ojoro a yi. A dānu tā de rana meketeci.

Yesu lapula ta Aq'isamapada

(Mat. 21:12-13; Mak. 11:15-17; Luk. 19:45-46)

¹³ Avu Yesu kara a tyo Urishelima adamā a na mantsa mā Abuki a Mapasa ma yuwan tā zuzu. ¹⁴ Ana u 'yawāi a Aq'isamapada, avu u cina ama a winasa inan, ni ikyon, obolo nā nrukuku. We ene ta waru ozo o ro o otogu a kita'usa ikebe icu'un icu'un. ¹⁵ Avu u kene amunga reve u munga aasudu. Dada u loyi ama'su atsuma a Aq'isamapada'a, obolo ni ikyon ni inan i le. Avu wu kebe apada a aza a na a ri a kita'usa ikebe'e, reve u baza ikebe i le. ¹⁶ Avu u damma aza a na a winasa nrukuku, "Tawai illi i nda ubāta u nda! She i kambāto u'wa wa Dada vā wo o'wo eden wan."

¹⁷ Ana ili i nda i farai, reve ojoro a yi a cuwan ni ili i na i ri udanu de nu ujimu atsumā a Adanshi a Asula: "Icigi yu u'wa ya wu i to una mu."

¹⁸ Reve azaghain a aza a Isra'ila e ece yi, "Cu'un vi ili ya asalama i ne i da vaa yuwan, tsāra vu roco tsu ubāta u na vu tsurāi ucira u na vu yuwan ili i nda?"

¹⁹ Avu u usu le, "Lungusai u'wa wā Asula u nda, waru n tā suwisa yi atsumā a rana ta'atsu." ²⁰ Reve a usu, "Ana a farai usaa wā Aq'isamapada a nda, u kāra tā a'wan amunga nā aza a tāli kafu o koto yi. Cine tsā da vaa gura suwisa yi atsumā a rana ta'atsu?" ²¹ Amma ana Yesu yuwan adanshi o "u'wa'a," lipu vā yi da u dāna a yuwusan adanshi. ²² Ana a 'yasan niyi atsumā a akwākwa, ojoro a yi a cuwan tā ana u dammai tsundolo. Dada a usuyi Yesu na Adanshi a Asula.

Yesu reve tā cine ama a ri

²³ Ana Yesu dānai pe atsumā a Urishelima adama a Abuki a Mapasa, ama nā abunda a usu yi tā adama a na e enei iroci yi ili ya asalama i na u yuwusain. ²⁴ Yesu gba u reve tā majiyan ma na mā ri pe atsumā o okolo e le suru, agba u lyawa le a dangwaa yi ili i na waa yuwan shi. ²⁵ Ko vuma aa damma yi majiyan ma ama shi, adama a na ayi na aciyayi u reve tā majiyan me le.

3

Nikodimu tawa tā ubata wā Yesu

¹ Atsumā a Azaghain a Mbara,† vuma ro dānai tā pe za na a tsu de Nikodimu, ayi Mafarishi ma da. ² U'yawāta ubāta wā Yesu na ayin, avu u damma, "Zagbain, tsu reve tā Asula a lyungu wu tā ubāta u tsu adama vu riito tsu. Babu za na aa gura yuwan iroci yu ulinga ya asalama i na vaa yuwusan, she na Asula a ri obolo nā ayi." ³ Reve u usu, "Amayun a da maa dansaa wu, babu za na aa uwa o tsugono tsā Asula: she na a matsan yi ure."

⁴ Avu Nikodimu damma, "Amma na vuma o o'wo de aabara, cine aa gura matsisan yi? Waa uwisa aqatsumā o mma va yi waru shi. Cine aa yuwan avu a matsisan vuma we ire?"

⁵ Reve u usu, "Amayun a da maa dansaa wu, babu za na aa gura uwa atsumā o tsugono tsā Asula, she na a matsisan yi umatsun we ire nā mini nā Ruhu. ⁶ Ili i na vadilima matsain vadilima da, amma ili i na a matsain atsuma a Ruhu, Ruhu da. ⁷ She vu yuwan asalama wan a na n damma nuwu, 'Ni i 'yuwan i ciga aq dashi matsisan dū.' ⁸ Upelogu u tsu toni tā ubāta u na u cigai, waru vu tsu uwwa tā ilama ya yi, agba vu reve ubāta u na wu utai shi, agba vee reve ubāta u na wee tyo shi. Ne da u ri nā vuma na Ruhu matsain."

⁹ Reve Nikodimu ece, "Cine ili i ndolo yaa fara?"

¹⁰ Dada u usu niyi, "Avu manlu ma gbain ma da vu ri atsumā a Isra'ila. Nye i zuwai vu kudai e reve ili i nda?" ¹¹ N damma wu amayun, tsu yuwan tā adanshi e ili i na tsu

◊ 2:17 Ica 69:9.

revei, waru tsu damma tā ili i na tse enei ne esu a tsu, na ne suru i usu ili i na tsu damma ndū shi. ¹² N damma du tā adama e ili yu uvadi suru, agba i usu shi. Adama o ndolo yaq̄ usu shi, ko nā n yuwaan du adanshi e ili i na i ri de zuva. ¹³ Amu da Mawun ma Vuma,† za na utai zuva goon, agba ko za koto 'yawa de shi. ¹⁴ Cine Musa† 'yasain yo vu rumushili atsumā o una, [◊] ne dā fo a ciga a 'yuwan aa 'yasain Mawun ma Vuma, ¹⁵ tsāra za na ushi niyi no okolo a tā u tsura wuma u babu ukotu.

¹⁶ "Adama e icigi i na Asula a yuwayin uvadi, dāda u cayi Mawun mā tā mā yi goon, adama a za na ushi niyi suru u kuwā wan, agba u tsurā wuma u babu ukotu. ¹⁷ Asula a lyungu Mawun ma yi atsuma o uvadi tsara u kototo ama shi. Amma u lyungu yi tā adama u wawa ama. ¹⁸ Aa yuwaan aza a na a ushiyi Mawu'un uge'etosu shi. Amma a yuwaan tā de aza a na a ushi niyi shi uge'etosu, adama a na a zuwai okolo e le e ekere a Mawun mā tā mā Asula shi. ¹⁹ Apa ili i na i zuwai uge'etosu u ri lo adama e le: Ekan a tawa tā atsuma o uvadi, agba a ciga yi shi. Irumbu i da a cigai, adama a na linga le iwuya i da. ²⁰ Aza a na a yuwusan iwuya a 'yuwan tā ekan, waru a ciga a rawa ubāta we eka'an shi, adama a na a ciga vuma reve iwuya i na a yuwusan shi. ²¹ Aza a na a yuwusan wuma wā abūla a tsu tawa tā ubāta e ekan, ama suru a tsu reve tā a na a yuwusan ili i na Asula a cigai."

Yahaya cuwa tā Yesu

²² Ana o kotoi ili i ndolo, reve Yesu no ojoro a yi a 'yawa upasu wa Yahuda, ubāta u na u dānuyi obole ne ele ne'en wa'a. Waru u yuwusaan tā ama urumbusu. ²³⁻²⁴ A mantsa'a koto a shi a zuwa Yahaya† atsuma o u'wa wa ali shi. U rumbusu tā ama a Ayino, adama a na mini mā abundā mā dāna tā lo. (Ubāta'a u la'ashī alanga na Salima shi.) Ama a 'ywusā tā ya'a yi, waru u rumbusu le tā. ²⁵ Atsuma o ojoro a Yahaya ozo o ro a uwa tā mawasan na vuma va Isra'il a ro adama a wuzā'u. ²⁶ Reve a 'yawa a damma Yahaya, "Manlu, vuma na ve enei a mbāngā mu Udolu wā Urdu, vuma na vu dammai ayi da Kristi Zamawawa, ayi fo u tā rumbusu ama. Waru ama suru a tā 'ywusā ya'a yi, agba a tāwa ubāta u tsu shi."

²⁷ Avu u usu, "Vuma tsu tsurā tā ili i na Asula a ca niyi goon. ²⁸ Adu yu uwwa tā ana n dammai, 'Amu da Kristi† Zamawawa'a shi, amma amu da za na Asula a lyunguyi n lapula ure adama a yi.' [◊] ²⁹ Kasa'avu tsu 'yawa tā ubāta u na vali vu kasa'avu ri. I'utsā i vali'i u tsu zangāna tā obole na ayi, nā wu uwwa udyo wā yi. Amu i'utsā i vali vu kasa'avu i da, n yuwan tā mazanga

mā abundā a na u lyuawai aci. ³⁰ Ayi gba na a ciga a 'yuwan u dāshishi, amu waru n jebushe."

Za na tāwāi diga zuva

³¹ Reve Yahaya lyuwa elime na adanshi u damma, "Za na tāwāi diga zuva u la'a tā ama suru tsugbain. Za na tāwāi diga o uvadi za vu uvadi da, waru adanshi o uvadi a da u ri a yan. Za na gba tāwāi diga zuva u la'a tā ama suru tsugbain suru. ³² U damma tā ili i na we enei ni ili i na wu uwrawi, agba ama a usu ili i na u dammai shi. ³³ Vuma na ushiyi ikaka ya yi, u roco tā u usu tā ili i na Asula a dammai amayun a da. ³⁴ Vuma na Asula a lyunguyi u tsu damma tā adanshi a Asula, adama a na Asula a ca yi tā ucira u Ruhu ya yi tapu. ³⁵ Dada u ciga tā Mawun lon, dāda u ca niyi ucira a aci e ili suru. ³⁶ Vuma na ushiyi Mawu'un u tā tsura wuma u babu ukotu, amma aza a na a yuwayin tsutoni na Mawu'un shi, aq̄ tsurā wuma shi. Ama o ndolo a tā dāna o sowuso atsumālimā e ekere a Asula babu ukotu."

4

Yesu yuwan tā adanshi nā ka va Samariya

¹ Yesu tsurusā tā aza a na a ususu niyi reve u rumbusu le. Reve Afarishi a uwawa a na aza a na oo tono yi'i a la'a tā aza a Yahaya abundā. ² (Yesu rumbusu ama'a na aciyayi shi, amma ojoro a yi a da u zuwai a rumbusu le.) ³ Yesu reve tā a na Afarishi a uwawa tā adama a yi, dāda u lyawai Yahuda, reve u reme mmalu a kambā Galili.

⁴ Ure'e wu utulai tā nu upasu wa Samariya.† ⁵ Ayi a mmalu upasū'u, avu u rawa lyuci na a tsu de Saka, za na ri zuzu ni idā i na Yakubu cayi Isuhu mawun mā yi. ⁶ Urana a tyo aci dāda Yesu rawai ooko'o a Yakubu. Avu u kunā adama a mmalu ma alanga n na u yuwayin, dāda u dānuyi zuzu no ooko'o'o.

⁷⁻⁸ Ana ojoro a yi a uwai a lyuci a tsula i lyalya, avu ka va Samariya ro tāwa o ooko'o'o adama a kene mini. Dāda Yesu damma niyi, "Ne'e mu mini n sowo."

⁹ Reve u uwa asalama adama a na aza a Isra'il a tsu kiralai na ama a Samariya shi. Dāda u damma niyi, "Avu vuma va Isra'il a da, amu gba ka va Samariya da. Adama a nye vaa pati mu mini mo oso?"

¹⁰ Avu u usu yi, "Vu reve ili i na Asula a cigai u ca wu shi, waru vu reve vuma na aa patishi wu mini shi. Nā shi vu reve, vu shi ta pati mu mini ma wuma."

¹¹ Avu u damma, "Zagbain, vu ri na aaguga shi, waru ooko'o'o u tā aru'un. Te dā vāa tsurā mini ma wuma'a?" ¹² Akaya a tsu Yakubu† da kāpaq̄ ntsu ooko'o'o, reve ayi na

ama o u'wa a yi ni inama ya aguba ya yi o sowo mini o ooko'o a nda. Vu la'a tā Yakubu tsugbain?"

¹³ Avu Yesu usu, "Za na suru sowoi mini mo ooko'o a nda u tā dāshi uwua akuli. ¹⁴ Amma aza a na oo sowo mini ma na maa ca le aq dāshi uwua akuli shi. Mini ma na maa ca le u to o'wo gashi lyusu mini pe atsumā e le, za na aa ca le mini ma wuma u na woo koto shi."

¹⁵ Reve u damma yi, "Zagbain, ca mu mini'i adama n dāshi uwua akuli wan. Waru adama n dāshi tāwā pamekene mā mini wan."

¹⁶ Avu u damma yi, "Yāwā vu de vali vā wu avu i tāwā ra."

¹⁷ Reve u usu, "N ri na vali shi."

Avu Yesu usu, "Amayun a da a na vu dammai vu ri nā vali shi. ¹⁸ Vo olo tā de ali o ton, agba za na vu ri nden nā ayi gogo, vali va wu da shi. Vu damma mu ta amayun."

¹⁹ Reve u damma, "Zagbain, nreve tā avu vumavasulā da. ²⁰ Nkaya n vā n yuwaan tā Asula aganda a Masasan mā Gerizim, agba adū aza a Isra'ilā i damma tā Urishelima da goon ubātā u na aa yuwan aganda."

²¹ Avu u damma yi, "Usu mu, ka, mantsa mo tā lo a tāwā ana ama aa yuwaan Dada aganda ko a masasan ma nda ko atsumā a Urishelima shi. ²² Adū aza a Samariya ke'en da i revei adama a za na yaa yuwusaan aganda, atsu gba aza a Isra'ilā tsu reve tā ili ya abunda adama a yi, adama a na aza a Isra'ilā a da aa damma cine Asula aa wawusa ama. ²³ Mantsa mo tā lo a tāwā, amayun, mantsa'a ma rawa tā de, ana Ruhu vā Asula aa zuwa ama a yuwaan Asula aganda ununa ayi u ri. Ele dā aza a na Dada cigai a yuwaan yi aganda. ²⁴ E tse ene Asula shi, adama o ndolo aza a na a yuwaan yi aganda na a 'yuwan a ciga a yuwaan yi nā yeri ye esu wan, amma atsumā a ruhu na amayun."

²⁵ Avu ka'a u damma, "N reve tā a na Zamawawa ri lo a tāwā. Ayi da za na a tsu de Kristi. Nu u tāwā, u ta cuduwa tsu illi biti."

²⁶ Avu Yesu damma, "Amu, za na aa yuwanus adanshi gogo'o, amu da ayi."*

Ojoro a kambā tā o ooko'o

²⁷ A mantsa'a, reve ojoro e Yesu a kambushi, reve a uwa asalama a na a cina niyi a adanshi nā ka'a. Agba ko vuma tā gura ece ka'a, "Nye vu cigai?" shi. Ko e ece Yesu, "Nye i zuwai vaa yuwanus adanshi nā ayi?" shi.

²⁸ Avu ka'a u lyawa lo meden mā mini mā yi o ooko'o. Reve u kambā a lyuci dada u dammai ama suru, ²⁹ "Tāwāi ye ene vuma na damma numu ili i na n yuwan

de suru! Ko u ta gura o'wo ayi da Kristi Zamawawa'a?" ³⁰ Reve o uta a lyuci a 'yāwā ya Yesu.

³¹ Ele atsumā e ili i ndolo, avu ojoro e Yesu a uwa a dansaa yi, "Manlu, yuwan ankuri, lyuwa ili i ro."

³² Avu gba u damma le, "N tā ni ilyalya i na i revei shi."

³³ Reve a uwa mecilei, "Vuma ro tāwā a yi tā de ni ilyalya?"

³⁴ Avu u damma, "Ya'a va, nnā n yuwan ili i na za na lyungu numu cigai n yuwan ili i tā i da ni ilyalya, waru ya'a vā nnā n koto ulinga wā yi ili i tā i da ni ilyalya. ³⁵ I tā nu udammu, 'Na a yuwan woto nashi ama o to boloto a yuwan ugasa!' Amma n ta dansaa du i kalyuwa mejege, i te ene a na ishina i kutsai azama ugasa. ³⁶ Za na ri o ugasa u ta ushishi atsupu, waru u to bolotosu itana yu udumma adama a wuma u na woo koto shi. Adama o ndolo a mantsa mā tā za vu ca'an nā za vu ugasa a tā mazangā obolo. ³⁷ Pa nda udammu u nda amayun a da, 'Vuma ro a cu'usan, za ro waru o ugasa.' ³⁸ N lyungu du tā i gasa ili i na i lingai shi. Ozo o ro a dā a yuwan ulinga'a, adū gba avu i koso ulinga u le, waru reve i tsurā akunda a du."

Ama a Samariya nā abundā a ca tā okolo

³⁹ Reve ama a Samariya a lyuci ndolo na abundā a ca Yesu okolo e le adama e ili i na ka'a u dammai, "U damma mu tā ili i na n yuwan de biti." ⁴⁰ Ana aza a Samariya a rawai ya Yesu, reve a pati yi u dānu ne ele, dada wa asai pe ayin e re. ⁴¹ Reve ama nā abundā a ca okolo adama e ili i na u dammai.

⁴² Avu a damma ka'a, "Nu ufaru tsu ca ta Yesu okolo adama a adanshi a wu, amma gogo tsu ca tā okolo adama a na tsu uwu niyi na aciyatsu. Tsu reve tā a na vuma nda na amayun ayi da Zamawawa vu uvadi."

Yesu kambātōi mawun ma zagbain
gbaga

(Mat. 8:5-13; Luk. 7:1-10)

⁴³ Ana a yuwan ayin e re'e, reve Yesu kara a tyo Galili. ⁴⁴ (U damma tā de, a na vumavasulā tsu tsura tsugbain a lyuci vā yi shi.) ⁴⁵ Ana u rawai Galili, reve ama o upasu'u a ushi yi. E ene tā de ili i na u yuwan a Abuki a Mapasa atsumā a Urishelima adama a na a shi tā de fo.

⁴⁶ Ayi atsumā a Galili, reve u kambā a malyuci ma Kana ubātā u na a kambātōi mīni masayan. Vuma ro za tsugbain ubātā u mogono tā nden a lyuci vā Kafarnahum, ulobo wā yi u tu ubanakun. ⁴⁷ Ana wu uwuwai a na Yesu uta tā diga Yahuda avu u rawa Galili, avu u rawa ya'a yi, avu u pati yi u tāwā Kafarnahum u kambātōi mawun mā

* ^{4:26} Aza a Isra'ilā e reve tā danshi "amu da" aala a Asula a da. Pa nda Yesu to rocosu ka'a ayi da Zamawawa'a. ^{4:26}

yí gbaga, adama a na mawu'un u shi a gan makuwaa.

⁴⁸ Avu Yesu damma yi, "Na ye ene iroci yi ili ya asalama ni ili i sa'avu shi, yaa usu shi."

⁴⁹ Reve zgbai'in u damma yi, "Manlu, tawá kafu mawun mā wu mā kuwa."

⁵⁰ Dada u damma niyi, "Wala a tyo o u'wa, mawun mā wu mā kuwa shi."

Reve vuma'a u usu ili i na Yesu damma niyi, avu u kara a tyo o u'wa. ⁵¹ Ayi a tyo, reve agbashi a yi a ga'atón yi avu a damma yi, "Mawun mā wu mā baruwá ta." ⁵² Avu we ece le mantsa ma na mawu'un u kambági gbaga, reve q̄ usu, "Ubanaku'un u lyawa yi ta yon rumu ta vu urana."

⁵³ Dada'a u reve tā a na nā rumu tā gan da Yesu dammai, "Mawun mā wu mā kuwa shi." Dada vuma'a na aza a na q̄ ri nden o u'wa wā yi suru a cayi Yesu okolo e le.

⁵⁴ Ayi da ulinga wa asalamat we ire u na Yesu yuwain q̄ Galili ana wu utai Yahuda.

5

Yesu yuwain opocino urana wa Ashibi

¹ Ana ili i ndolo i kotoi, avu Yesu kara a tyo Urishelima adama a abukif̄ a aza a Isra'ilā o ro. ² Atsumā a luci'i, mabata ma na a tsu de Beteseda na Tsu'aramat̄ mā dana tā lo zuzu nu unq̄ntsū u na a tsu de Unantsu wi Ikyon. A yuwain tā kwa'ā a mukisa n ton ukandaruwu a mabata'a. ³ A mukisa n ndolo, aza o ubanakun nā abantā a tsu danusu tā lo, ozo o ro nrumbā n̄ da, ozo o ro waru akutsuma, ozo o ro waru gba shi ozo o osowi a lipu. [A ta pura mantsa ma na malingata mā Asula mā lukutā mini'i⁴ adama a na mantsa a tyo mantsa malingata'a mā tsu cipa ta a mini'i, reve u lukuta yi. Nu u lukuta yi u koto, avu vuma na fara dasai pe reve u tsurā opocino a banakun na a damatosun yi suru.]* ⁵ Vuma ro dānā tā lo ubanakun a'wan mata'atsu nā kunla. ⁶ Yesu ene yi tā nven, avu u reve a na vuma ndolo jima tā ubanakun. Dada we ece niyi, "Vu ciga tā voo o'wo gbaga?"

⁷ Avu u usu, "Zgbain, u ri n yuwan shi, adama a na n ri nā za na ee shefe mu a uwa a mini'i shi, mantsa ma na a lukutā mini. Nā n ciga ma'uwa aq̄ usu nanza fara uwaa mu."

⁸ Reve u damma yi, "Yon mishin, vu tar aavalu a wu, avu vu wala."

⁹ Babu usan avu vuma'a u kambushi gbaga. Avu u tara aavalu a yi reve u kara.

Urana wa Ashibi tā u da ili i ndolo i farai.

¹⁰ Ana azagbain a Isra'ilā e enei vuma ndolo na aavalu a yi, dada a damma niyi, "Ana'an Ashibi a da! Wilā u lyawa a na vuma ro a tanu aavalu a yi o urana wa Ashibi shi."

¹¹ Avu u usu, "Vuma na kambāto numu gbaga u damma mu tā, 'Tara aavalu a wu, avu vu wala.'"

¹² Reve e ece yi, "Vuma ne da damma nuwu vu yuwan cu'un vu ulinga u nda?"

¹³ Agba u reve ko vuma ne da kambāto niyi gbaga'shi, adama a na ama a dānā tā lo abundā lon, waru cina Yesu kara de sanyi.

¹⁴ A 'yawā dē, avu Yesu ga'an nā vuma'a a Aa'isamapada avu u damma yi, "Kalyuwa, vo o'wo tā gbaga gogo. Vu lyawa mayan mo unusu tsara ili i na i la'ai ili i nda i cina wu wan." ¹⁵ Reve vuma'a u 'yawā u damma azagbain a na Yesu da kambāto niyi gbagba.

¹⁶ Adama o ndolo, reve azagbain a Isra'ilā a fara a casu Yesu atsumalimā a na u ta yuwusan cu'un vi ili i ndolo o urana wa Ashibi. ¹⁷ Avu gba Yesu damma le, "Kuci da Dada vā aa yuwusan ulinga, ne da fo maa lyuwa elime nu ulinga." ¹⁸ Adama o ndolo, avu azagbain a Isra'ilā a zamishi ure u na o una yi, adama a na u 'yuwain o toni wilā wa Ashibi. Amma ili i na i la'ai uwuyanu ayi da, u damma tā Asulā a da Dada vā yi, za na zuwa niyi wo o'woi unq̄ta nā Asulā.

Dada ca tā Mawu'un ucira

¹⁹ Avu Yesu usu, "N damma du amayun, babu ili i na Mawun waa yuwan na aciyayi, amma ili i na we enei Dada a yuwusan, dada fo waa yuwusan. Ili i na Dada yuwain suru, dādā fo Mawun u tsu yuwan goon." ²⁰ Dada u ciga tā Mawu'un, dada u roco niyi ili i na waa yuwusan suru. Waru u to roco yi ili i na i la'ai nda mgbain, tsāra suru n dū yo o'wo a asalama. ²¹ Cine Dada tsu 'yasān ama atsumā a akwākwa avu u ca le wuma, ne da fo Mawu'un waa ca aza a na u dangwai wuma. ²² Babu vuma na Dada u ge'etoi, amma u zuwa tā Mawu'un za vu uge'etosu wa ama suru. ²³ Dada ciga tā ama suru a ca Mawu'un tsugbain, cine a ca niyi tsugbain. Na ama a 'yuwan a ca Mawu'un tsugbain, unq̄ta u da a na a 'yuwain a ca Dada za na lyungu niyi tsugbain.

²⁴ "Amayun a da maa dansaa du, vuma na uwai ilii i na n dammai avu u usu za na lyungu numu, u tā nā wuma u babu ukotu. O kotoito vuma ndolo shi, amma u pasa tā ukwā a tyo wuma. ²⁵ Amayun a da maa dansaa du, mantsa mo tā lo a tawā waru u tā pa ana akwākwa aa uwua udyo u va Mawun mā Asula, aza a na a uwai a tā tsurā wuma. ²⁶ Dada da ri nu ucira u na waa ca wuma, waru u ca tā de Mawu'un cu'un vu ucira u ndolo. ²⁷ Waru u ca tā de Mawu'un ucira u na wee ge'etoi ama suru, adama a na ayi Mawun ma Vuma ma da.

²⁸ "She yo o'wo a asalama adama a nda wan. Mantsa mo tā lo a tawā ana akwākwa atsumā a ason aa uwua udyo wā yi,"²⁹ avu

* ^{5:4} Akuci a atagada a ri nā guzu nda shi.

o uta atsuma a ason. Aza a na a yuwain isa'ani a tā 'yon a tyo a wuma, aza a na gba a yuwain iwuya a tā 'yon a tyo ubatā u na oo kototo le."

Yesu Mawun mā Asula ma da

³⁰ Ayu Yesu lyuwa elime na adanshi, "Babu ili i na maa yuwan na aciyavā. Dada da lyungu numu, ayi da waru za na roco numu cine mee ge'eto. N tsu ge'eto tā ulobonu, adama a na n ta yuwusan itoni na ayi, waru n tsu yuwan ili i na maa uwaa aciyavā uyo'o shi.

³¹ "Nā amu da n yuwain adanshi adama a aciyavā goon, babu za na aa zuwaa mu atsuvu." ³² Amma za na aa yuwusan adanshi adama a vā tā lo, waru n reve tā adanshi adama a vā amayun a da.

³³ "Ilyungu tā nlingata a 'yawa ya Yahaya, avu gba u damma le amayun. ³⁴ Ko na wo o'woi adanshi a vadilima o roco ko zane da n ri shi, amma n yuwaan du tā adanshi ne ele adama i tsurā iwawi. ³⁵ Yahaya ikanasa tā gashī fitila na a dafai, waru i zangana tā a na a ca ndu ekan a yi a mantsa wa'a.

³⁶ "Amma ili i gbain i ro i tā lo i na i la'ai Yahaya i na yoo rocosu amayun adama a vā. N ta yuwusan adama eili i na Dada zuwa numu n yuwan! Ili i nda suru i to rocosu a na Dada da za na lyungu numu. ³⁷ Dada na lyungu numu fo ta yuwusan adanshi adama a vā, agba koto yu uwaa udyo ko ye ene yi shi. ³⁸ I zuwa adanshi a yi o okolo a du shi, ayi da i zuwai ađu i kudai a usu a na amu da za na u lyunguyi. ³⁹ I te petelyuwushe atsuma a Adanshi a Asula a majiyan i tā tsura wuma u babu ukotu. Adanshi a Asula a nda waru u yuwan tā adanshi a vā! ⁴⁰ Suru nā ne i 'yuwan tā a tāwā ya' a vā, tsara n ca du wuma u babu ukotu.

⁴¹ "N ri e izami yi ica ya ama shi. ⁴² Amma n reve du tā. N reve ta ko vuma tā atsuma a du ciga Asula shi. ⁴³ N tāwā tā atsuma a ala a Dada, agba i usu mu shi. Agba i tsu usu tā ama a na a tāwai adama a aciyele. ⁴⁴ Vani du i tsu ciga tā i tsura ica ya aciyafu, agba i tsu yuwan atyo a na yaa yuwan, tsara i tsura ica e ekere a Asula goon shi. To, cine yaa usu mu?

⁴⁵ "Agba amu da mā 'yawa na adanshi a du ubatā wa Dada shi. Musa da aā 'yawa na adanshi a du! Ee, Musa za na yaa zuwusa okolo waa kamba du. ⁴⁶ Musa dana tā adama a vā. Ni i shi i usu Musa, i shi tā usu mu. ⁴⁷ Ni i usu ilili na Musa danai shi, to, cine yaa usu ilili na n dammai?"

* ^{6:7} Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nā Tsuheleni ayi da "dinar ukpakure (200)." Kalyuwā Ucuduwu wi "Ikebe."
† ^{6:19} Ayi ubatā a u damma tā, "mili ta'atsu ko ażā a nashi." Mili ta'atsu ko nashi unatā u dā u ri nā kilomita ton ko tali.

Yesu lyuwato ta ama ukpakukupa uton
(Mat. 14:13-21; Mak. 6:30-44; Luk. 9:10-

¹ Ana ili i ndolo i farai, avu Yesu kāra a tyo upasalai u Mala mā Galili (za na a tsu de Mala ma Tibariya). ² Abajini o obolo o toni yi tā, adama a na e ene yi tā de ana u yuwain iroci yi ili ya asalama, ana u kambātoi ażā o ubanakun gbagħa.

³⁻⁴ Mantsa mā Abuki a Mapasa ma aza a Isra'il ma yuwan tā zuzu, ayu Yesu 'yawa a masasan obolo no ojoro a yi, reve a dānu. ⁵ Ana Yesu enei abajini o obolo a ama a tāwā ubatā wā yi, reve we ece Filibu, "Te da tsāa tsurā ilyalya i na tsaa lyuwato ama a nda?" ⁶ (Yesu ece tā Filibu yeci i nda, tsara u lyungwā yi, adama a na u reve tā de ili i na waa yuwan.)

⁷ Ayu Filibu usu, "Ikebe yu ulivu ukpakure (200)* aa gura tsula ilyalya i na za suru a lyuwa ko ke'en shi."

⁸ Atsuma o ojoro a yi, reve Andarawu mawun mā ąnawu mā Bituru ma damma, ⁹ "Apa ulobo u ro za na ri no opopofu a yitabo o ton na mugula mu u'yewu n re. Agba ko cine a yuwan a rawa le shi."

¹⁰ Ayu Yesu damma le, "Dammātama a'a a dānu." Ubatā a u dāna tā na anlyu o utānu lon. Ali ukpakukupa uton (5,000) u da a danuyi ubatā u ndolo'o. ¹¹ Reve Yesu tara opopofu'u, ayu u godyoo Asula adama a na u ca nle. Ayu u ca e ne'eshen ali a na a ri lo nden. Ne da fo u yuwain nā mugula'a, hali suru nle a tama a cuwan.

¹² Ana a tamai a cuwain, dada u dammai ojoro a yi, "Bolotoi akapi a na a buwai. She tsu lungusai ko ili wan." ¹³ Dada o bolotoi akapi o opopofu a yitabo a na a buwai, ayu o shiton asaka kupa ne ejere. ¹⁴ Ana ama e enei ili ya asalama i na Yesu yuwain, reve a damma, "Amayun, ayi dada Vumavasula langā na ri lo a tāwā atsuma o uvadā." ¹⁵ Yesu reve tā a na ama a ri e ifosi tsara a tāwā a kambāto yi wo o'wo mogono me le nu ucira, dada gba u karai a tyo a agadī ayi a nde'en.

Yesu wala ta a mini

(Mat. 14:22-33; Mak. 6:45-52)

¹⁶ Ana urana u riyyi, reve ojoro a yi a kāra a cipa zaļā mala. ¹⁷ Ana ubatā u rumbānai, agba babu Yesu tāwā ubatā u le. Ayu a uwa a wantsun adama a pasalai a tyo Kafarnahum. ¹⁸ A mantsa mo ndolo abajini o upepu a lapusa tā, ayu u yuwusan abajini abajini a ikebu i mala. ¹⁹ Ana ojoro a luwāt a tyo e memere ma mala'a,† ayu e ene Yesu

a mmalu zuva mini. Avu u lyuwa elime na mmalu a tyo ubatā u na a ri, dada a uwai wovon lon. ²⁰ Dada u damma nle, “Amu da. She yu uwu wovon wan.” ²¹ Avu a shi a ciga a tara yi a wantsun. Babu usan, avu wantsu'un u rawa ubatā u na a cigai a tyo.

²² Ana usana u tawai, ama a na a buwai upasu u ndeče e reve tā a na wantsun u ta u da u shi de. E reve tā a na Yesu uwai pe a wantsu'un obolo no ojoro a yi shi, amma a kara tā a lyawa yi. ²³ Antsun o ro o utā tā de a lyuci va Tibariya, avu e isawan zuzu nu ubatā u na Zaghbain godyoyi Asulā adama o opopofu a na ama a tamai. ²⁴ Ana obolo a ama e enei de Yesu shi, ko e enei de ojoro a yi shi, avu a uwa a antsun a pasa a tyo a mbanga ma Kafarnahum tsarā a zami yi.

Yesu da opopofu a wuma

²⁵ Ana a 'yawāi a cina niyi de, reve e ece yi, “Manlu, cine vu yuwain dada vu rawushi pa nda?”

²⁶ Dada Yesu usuyi, “Amayun a da maa dansaa du, i te izami i vā adama a na i tamai opopofu hali i cuwāin. Agba i ri e izami i vā adama a na ye enei iroci yi ili ya asalama i vā shi. ²⁷ She i zuwa ucira u du e izami yi iliyalya i na yaa langa wan. Amma, i zuwa ucira u du e izami yi iliyalya i na yaa ca wuma u babu ukotu. Ayi dada iliyalya i na Mawun ma Vuma maa ca du, adama a na Dada Asulā o roco tā u usu tā Mawu'un.”

²⁸ Dada e ece niyi, “Nye i da Asulā a ciga ntsu tsu yuwan?”

²⁹ Reve u usu, “Apa ili i na Asula a ciga ndu i yuwan: I usu vuma na u lyunguyi.”

³⁰ Avu a damma, “Na vu ciga tsu usu wu, yuwaan tsu ili ya asalama. Nye vaa yuwaan tsu? ³¹ Nkaya n tsu n tama tā manaṭ atsuma o una. A dana yi tā pe atsuma a Adanshi a Asulā, ‘U ca tsu tā opopofu diga zuva tsarā tsu tama.’” ³²

³² Reve Yesu damma, “Amayun a da maa dansaa du, Musa da za na ca ndu opopofu diga zuva shi. Dada vā da za na aa casu opopofu a amayun diga zuva. ³³ Waru opopofu a na Asulā a cayi, ayi dada za na tawai diga zuva reve u ca uvadi wuma.”

³⁴ Reve ama'a a usu, “Zaghbain, ca tsu opopofu o ndolo kuci.”

³⁵ Dada Yesu dammai, “Amu da opopofu a na a tsu ca wuma. Vuma na tawai ubatā u vā suru wāq dānā na ambulu shi, waru za na usu numu suru waa uwu akuli shi. ³⁶ N damma du tā de ye ene mu tā, agba suru na ne i usu mu shi. ³⁷ Dada ca mu tā ama a vā, suru nle a tawa ya'a vā, agba maa 'yuan le shi. ³⁸ N cipa tā diga zuva tsarā n yuwan ili i na Asulā a cigai n yuwan, agba ili i na n cigai shi. ³⁹ Apa ili i na za na lyungu numu ciga numu n yuwan: N ciga n 'yuan n lamba ko

vuma tā atsumā aaza a na Asulā a ca numu wan, n ciga n 'yuan n 'yasan le o urana wu ukosu. ⁴⁰ Aza a na e enei Mawu'un, avu a usu yi a tā tsurā wuma u babu ukotu, waru n tā 'yasan le o urana wu ukosu. Ayi da ili i na Dada vā cigai.”

⁴¹ Avu ama a uwa a yuwusan adan-shawuya a aci a yi, adama a na u dammai, “Amu da opopofu a na a cipa diga zuva.”

⁴² Avu a damma, “Ayi nda ayi da Yesu, ulobo wā Isuhu. Tsu reve tā dada na mma vā yi. Cine waa damma, ‘N cipa tā diga zuva?’”

⁴³ Dada Yesu aa damma, “Lyawai adan-shawuya. ⁴⁴ Dada da za na lyungu numu. Babu za na aq tāwā ubatā u vā, she nā Dada de yi a tyo ya'a vā, waru n tā 'yasan vuma ndolo o urana wu ukosu. ⁴⁵ Amasulā a dana tā, ‘Asulā o to rito le suru.’” ⁴⁶ Za na zuwayi Dada atsuvu, avu u rito ili i na woo ritosu yi, u ta tāwā ya'a vā. ⁴⁷ Babu za na enei de Dada, she amu za na Asulā a lyunguyi. Amu da a nde'en goon me ene niyi.

⁴⁷ “N ta dansaa du amayun, za na usu numu suru u tā nā wuma u babu ukotu.

⁴⁸ Amu da opopofu a na a tsu ca wuma.

⁴⁹ Nkaya n du n tama tā manaṭ o ogozo, a tyo de reve a kuwa. ⁵⁰ Apa nda opopofu a na a cipa diga zuva a tyo o uvadi. Vuma na tamai opopofu a nda wāq kuwā shi suru suru. ⁵¹ Amu da opopofu a na a tsu ca wuma, za na cipa diga zuva. Vuma na tamai opopofu a nda suru wāq kuwā shi. Opopofu a na maa ca du lipu vā da, za na maa ca tsarā ama o uvadi a tsurā wuma.”

⁵² Avu aza a Isra'ila a uwa mawasan vani le, adansa, “Cine tsā da vuma nda a ca tsu lipu vā yi tsu tama?”

⁵³ Avu Yesu usu le, “N damma du amayun, ni i tama lipu Mawun ma Vuma waru i sowi mpasa mā yi shi, yāq tsurā wuma u babu ukotu shi. ⁵⁴ Aza a na a tamai lipu vā waru o sowoi mpasa n vā, a tā tsurā wuma u babu ukotu, waru n tā 'yasan le o urana wu ukosu. ⁵⁵ Lipu vā iliyalya ya amayun i da, waru mpasa n vā ili yo oso ya amayun i da.

⁵⁶ Aza a na a tamai lipu vā waru o sowoi mpasa n vā o to obolo nā amu, waru amu n to obolo ne ele. ⁵⁷ Dada vā za na ri wuma da lyungu numu, amu fo n tā wuma adama e ili i na Dada vā yuwan. Adama o ndolo, za na tama numu ta yuwan wuma adama e ili i na n yuwan. ⁵⁸ Amu da opopofu a amayun a na a cipa diga zuva. Vuma na tamai opopofu a nda suru, u tā tsurā wuma u babu ukotu.

Agba wāq kuwā cine nkaya n du n kuwai shi, ko na a tamai mana.”⁵⁹ Yesu yuwan tā adanshi a nda suru ayi pe a yuwanus uritosu atsumā a qā'isāt a Kafarnahum.

Ama na abunda a lyawa tā itoni yā Yesu

◊ 6:31 Mt. 16:4-15. ◊ 6:45 Isha. 54:13.

⁶⁰ Ana aza a na oo tono Yesu a uwai ne, avu a damma, "Ili i nda i tu usan u na vuma ee reve. Cine ama a usu adanshi a nda?"

⁶¹ Yesu reve tā a ta adanshawuya. Dada we ecei, "Ili i nda u ɓaqalā du tā?" ⁶² To nye yaa jiyān na ye ene mu, Mawun ma Vuma, a kambā zuva waru? ⁶³ Ruhu da tsu ca wuma u babu ukotu. Ucira u vuma waa gura yuwan ili shi. Adanshi a na n yuwain da a zuwa ndu i tsurai Ruhu vā Asula, za na tsu ca wuma. ⁶⁴ Agba ozo o ro a dū a ca okolo shi." (O ufaru, Yesu reve tā de aza a na a cayi okolo shi, na vuma na aa wina yi.) ⁶⁵ Reve Yesu damma, "Adama o ndolo a da n dammai, 'Nā Dada tawāqā nā vuma ubatā u vā shi, vuma ndolo waa gura tawā shi.'"

⁶⁶ Adama e ili i na Yesu dammai, dada aza a na oo tono yi na abantā a vadai, avu a lyawa itoni ya yi.

⁶⁷ Dada we ecei Kupanejere'e, "Adu fo i ta ciga i kara?"

⁶⁸ Reve Simo Bituru usu yi, "Zagbain, ya zane da tsāqā tō? Vu tā ni idanshi i na i tsu ca wuma u babu ukotu. ⁶⁹ Tsu ca tā okolo, waru tsu reve tā a na ɻavu da Za va Akiza vā Asula'a."

⁷⁰ Reve Yesu usu, "N dāngwa du tā Kupanejere.† Agba za tā atsuma a du Mekerenkesu ma da!" ⁷¹ Yahuza ulobo wā Simo Iskariyoti da Yesu yuwsain adanshi a aci a yi. A tō o ukosu u ta wina Yesu, ko na wo o'woi za tā da atsuma a Kupanejere'e.

7

Muwun mā ɻanawu mā Yesu n usu ili i na u dammai shi

¹ Ana ili i ndolo i kotoi, avu Yesu garasa upasu wa Galili, adama a na u ciga u 'yawā upasu wa Yahuda shi, adama a na azagbain a Isra'ilā a ciga tā o una yi.

² A mantsa'a Abuki o Ogodo o Ucuwusan * a aza a Isra'ilā a yuwan tā zuzu. ³ Dada muwun mā ɻanawu mā yi i n damma niyi, "Vu lyawa ubatā u nda reve vu kara a tōo Yahuda, tsārā aza a na oo tono wu e ene ili ya asalamā i na vaa yuwsain. ⁴ Vuma na cīgai ama suru e reve ili i na waa yuwsain, u tsu pa'aton aciyayi shi. Na vaa yuwsain cu'un vi ili i nda, to, utaqā aciyāwū a alanga eteshe." ⁵ Ko muwun mā ɻanawu n usu shi.

⁶ Dada Yesu damma nle, "Gogo da mantsa ma na māqā kārā shi. Amma ya'a dū, mantsa suru wu ntssā du tā. ⁷ Ama o uvací i nda aa 'yuwan du shi. A 'yuwan mu tā adama a na n damma nle a ta yuwsain ili i iwuya. ⁸ 'Yoyin i kārā a 'yawā ubatā wā abuki. N ri ufobu u na māqā 'yawā de shi, adama a na mantsa mā

vā koto ma yuwan shi." ⁹ Ana Yesu dammai tsundolo, avu wi isawan pe atsuma a Galili.

Yesu yuwan tā uritosu a Aa'isamapada

¹⁰ Ana muwun mā ɻanawu n kārā a tōo ubatā wā abuki'i, ayi fo u 'yawā tā de usokowu, u 'yawā a alanga e eteshe shi. ¹¹ Azagbain a Isra'ilā a ciga tā e ene yi ubatā wā abuki'i, dada a lyuwai elime nā yeci adanshi, "Te da gba u ri?"

¹² Atsuma o obolo'o, ama nā abantā a yuwsain ta adanshi nā yemenu a aci e Yesu. Ozo o ro a damma a na, "Vuma vā ɻabula da."

Ozo o ro gba a damma, "Ama a da waa yuwsusa open."

¹³ Babu vuma na yuwan adanshi a yi a alanga e eteshe, adama a na a ta uwusua won wa azagbain a Isra'ilā.

¹⁴ O urana wā nashi wā abuki'i,† Yesu 'yawā tā a Aa'isamapada, avu u reme uritosu. ¹⁵ Aza a Isra'ilā a yuwan tā asalamā hali a damma, "Koto vuma nda dānu e ekere a manlu shi. Cine tsa da u yuwan u revei ili i nda nā abantā tsunda?"

¹⁶ Dada Yesu usuyi, "Ili i na moo ritosu ya'a vā da wu utai shi, amma Asula a na a lyungu numu, ayi da u ca numu ele. ¹⁷ Na ama a dangwa a yuwan ili i na Asula a cīgai, e te reve uritosu u vā ubatā wā Asula u da wu utai, amma ya'a vā da shi. ¹⁸ Ama a na a yuwsan uritosu wi ili ya aciyele, e te izami yi ica e ekere a ama. Amma vuma na cīgai akapi a cuwa za na lyungu niyi, amayun a da u tsu damma. U tsu yuwan open shi, ko ke'en. ¹⁹ Musa ca du tā Wilā'a, agba babu za na kuru niyi. Nye i zuwai i cīgai yu una mu?"

²⁰ Reve ama'a a usu, "Vu tā no otóni a lima! Nan zane da gba a cīgai o una wu?"

²¹ Dada Yesu usu nle, "N yuwan tā ili ya asalamā i tā, avu suru ndu i kārā a asalamā.

²² Musa damma du tā i pada muwun n du uryumbu. (Nkaya n dū n da farai ularinga u ndolo, Musa da shi). I tsu pada tā mawun uryumbu, ko urana wa Ashibi u da. ²³ Ayi da nda i tsu pada tā mawun uryumbu o urana wa Ashibi adama i kuru Wilā wa Musa. To, adama a nye i ri o upan nā amu a na n kambaitoi vuma ro gbaga o urana wa Ashibi? ²⁴ I lyawa uge'etosu adama a na ye enei cine ili i rotsoi. I yuwan uge'etosu wi ili i na ye enei amayun."

Yesu Kristi Zamawawa da?

²⁵ A mantsa mo ndolo, avu ama a Urishe-lima o ro a dammulai, "Vuma na azagbain a cīgai o una dada nda." ²⁶ Agba u ta yuwsan uritosu ubatā u na ama e ene yi waru a

* ^{7:2} A Abuki o Ogodo o Ucuwusan, aza a Isra'ilā a tsu yuwan tā māzāngā adama a na o kotoi ugasa. A tsu yuwan tā ogodo o ro lo a na qā dānu a dānu pe ajuma a tā. Ne da a tsu cuwan nā cine nkaya n le n dānuyi o ogodo a mantsa ma na a dānai a agara atsuma o una a'wan amunga kafu a uwa e ida i na Asula a yuwaan nle nzuwulai. † ^{7:14} Rana kunla vu ukosu vā Abuki O Ogodo o Ucuwusan a da.

uwwa yi, agba babu vuma na putsaa niyi. She damma azagbagbain a usu ta a na ayi Zamawawa da na amayun. ²⁷ Amma tsu reve tā lyuci vuma nda'a. Agba na Zamawawa va amayun tāwā, babu za na ee reve ubata u na wu utai."

²⁸ Yesu pe a yuwusan uritosu a Aq'isamapada, dada u 'yasain udyo, "Ee, i reve mu tā, waru i reve tā lyuci va. Amu da n lyunguyi aciyava shi. Za na lyungu numu za va amayun da, agba i reve yi shi. ²⁹ Amma amu n reve yi tā, adama a na mu uta tā ubata u na u ri, ayi da waru u lyungu numu."

³⁰ Ana u dammai ili i nda, avu ama a shi a ciga e reme yi. Agba a tsura vuma na gura ju'wan niyi shi, adama a na mantsa mo koto ma rawa shi. ³¹ Ama na abunda a usu tā Yesu. Dada a dammai, "Na Zamawawa u tāwa, u ta gura yuwan ili ya asalama i na i la'ai ili i na vuma nda aa yuwusan?"

A lyungu tā adugari e reme Yesu

³² Ana Afarishi a uwawai obolo a adanshi adama e Yesu, reve ele obolo na nan ganu a gbagbain a lyungu adugari a Aq'isamapada e reme yi.

³³ Avu Yesu damma, "N tā dana obolo na adu woto meketeci, avu n kambā a tyo ubata wu za na lyungu numu. ³⁴ A mantsa mo ndolo, i ta zami mu, agba yaa tsura mu shi. Agba yaa gura 'yawā ubata u na n ri shi."

³⁵ Avu azagbain a Isra'il a dammulaivani le, "Ubata u ne u da vuma nda cigai u 'yawā hali na tsaa zami yi agba tsee ene yi shi? U tā 'yawā e ilyuci ilyuci ya Helenit ubata u na ama a tsu a ri nden tsara u rito Nhelenit n na n ri dē? ³⁶ Nye i dā waa yuwusan majiyan ana u dammai, 'I ta zami mu, agba yaq tsura mu shi', waru 'Yaa gura 'yawā ubata u na n ri shi'?"

Mini ma na ma tsu ca wuma

³⁷ O urana wu ukosu wā abuki'i, za na ayi da abajini o urana, avu Yesu 'yon mishin dada wu utayi udyo zuva, "Vuma na aa uwuwsa akuli biti u tāwa ubata u va, reve u sowo. ³⁸ Cine Adanshi a Asulāt a dammai, 'Vuma na usu numu suru, dolu na tsu casu mini ma wuma ma tā dana oo utusa atsuma a yi.' [†] ³⁹ Yesu yuwan tā adanshi adama a Ruhu va Akiza. Koto Asulā a ca Ruhu'u shi, adama a na koto u 'yaṣan Yesu avu u ca yi tsugbain shi. Agba a tyo o ukosu, aza a na a usuyi Yesu a tsura tā Ruhu'u.

Mawasan adama e Yesu

⁴⁰ Ana ama a uwawai adanshi e Yesu, dada ozo o ro e le a dammai, "Ili i ro yi lo shi, vuma nda'a Vumavasula lāngā va amayun da."

⁴¹ Ozo o ro gba a damma, "Ayi da Kristi Zamawawa'a."

Reve gba ozo o ro a damma, "Kristi Zamawawa oo uta diga Galili shi. ⁴² Adanshi a Asulā a damma tā Kristi Zamawawa to uta o ugundo u Mogono Dāwuda waru a ta matsan yi Batalami, lyuci na Dāwuda danai nden." [◊] ⁴³ Obolo a ama'a e ne'eshen tā ure adama e Yesu. ⁴⁴ Ozo o ro atsuma e le a shi tā a ciga e reme Yesu, amma babu za na gura ju'wan niyi.

Azagbain a yuwan tā a usu Yesu

⁴⁵ Avu adugari'i a kambā ubata u nan ganu a gbagbain tā Afarishi, aza a na e ece nle, "Nye i zuwai i tāwāi nā Yesu pa shi?"

⁴⁶ Reve a usu, "Koto a tsura vuma na dammai ili i na vuma nda dammai shi!"

⁴⁷ Dada Afarishi a usuyi, "Hali nā adu fo Yesu pusan du tā ana? ⁴⁸ Ko ganu gbain ko Mafarishi ma ta atsuma a tsu a usu yi shi!

⁴⁹ Obolo a ama a nda koto e reve Wilā wa Musa shi. Asulā yuwaan le tā una!"

⁵⁰ Nikodim Mafarishi mā dana tā lo, vuma na shi 'yawāi ya Yesu nu ufaru tsara we ene yi. U damma le tā, ⁵¹ "Wilā u tsu u lyawa tsu tsu kototo ama babu tsu uwwa ili ya aguji i le shi. U ri ulobonu tsu ge'eto nle babu na tsu revei unusu u na a yuwan shi."

⁵² Dada ele a dammai, "Upasu wā Galili u da vu utai fo? Kalyuwa Adanshi a Asulā ulobonu, vu te reve babu vumavasula na oo uta diga Galili."

[⁵³ Ne da ibolo'o i kotoi, avu ama e bete'we a tyo a 'wa le.]

8

E reme tā aashakala

¹ Yesu gba u kāra tā a tyo a Masasan mā Zetun. ² Ana usana u tāwāi, reve u 'yawāsa a Aq'isamapada nā wasasa. Ama suru a tāwā tā ubata u na u ri, avu u danu u kāra o ritosu le. ³ Reve munlu n Wilā na Afarishi a tāwā nā ka na e remei e tsipere. Avu a zuwa yi wi isawan e memere ma ama.

⁴ Avu a damma, "Manlu, ka nda e reme yi tā atsuma e tsipere. ⁵ Wilā wa Musa u rito tsu tā a na cu'un vu ka ndolo suru a vara yi na atali o una yi! Avu gba nye vu dammai?"

⁶ A yuwan yi tā cu'un yeci i ndolo tsara a lyungwa yi, waru e reme yi nu unusu. Reve u kādāto reve u yuwan idana e ida na aakatsu a yi. ⁷ Avu a yuwisan yi yeci adama a ka'a, a tyo o ukosu avu u gadūwa dada u damma nle, "Na vuma ro atsuma a du koto u yuwan unusu shi, lyawa wo o'wo za na aa fara vara yi na aatali." ⁸ Avu u kādātowisa u yuwan idana e ida.

[†] **7:38** Izk. 47:1; Zak. 14:8. Re re tā lo na aa gura jiyan ko zane da mini mo utai ya'a yi. 1) za vi itoni nā 2) Yesu, ufaru wi iwawi. [◊] **7:42** 2 Sam. 7:12; Mik. 5:2.

⁹ Ana a uwmai ne, reve e bete'we aza a ta ta. Aza a kpakpara da a fara karai. A tyo o ukosu Yesu da na ka'a a buwai lo goon no obolo'o. ¹⁰ Avu u gaduwisa dada we ecei ka'a, "Te gba ama'a? Vuma ro buwa lo a na wee ge'eto wu shi?"

¹¹ Reve u usu, "Manlu, ko vuma buwa pa shi."

Dada u damma niyi, "To, ko amu moo kototo wu shi. Wala, agba she vu dashi yuwan unusu wan."]*

Yesu da ekan o uvadi

¹² A tyo de, avu Yesu damma ama'a, "Amu da maa casu ama o uvadi ekan. Vuma na kuru numu suru u ta tsura ekan a na a tsu ca wuma, waru waa wala atsum a irumbu shi."

¹³ Reve Afarishi a damma yi, "Ana vaa yuwanus adanshi a aciyawu, avu da goon vaa dansa a na ili i nda amayun a da. Tsu usu ili i na vu dammai shi."

¹⁴ Reve u usu, "Ee, n ta dansa ili i nda adama a aciyawa, amma waru amayun a da. N reve ta ubata u na mu utai, waru n reve ta ubata u na mee tyo. Adu gba i reve ubata u na mu utai nu ubata u na mee tyo shi. ¹⁵ Adu da yee ge'etosu cine vadilima ee ge'etosu. Amu gba mee ge'etosu vuma shi. ¹⁶ Agba ko na n ge'eto, ure u na mee ge'etosu amayun a da, adama a na amu da a nde'en shi. Dada na lyungu numu to obolo na amu. ¹⁷ Wilu u du u damma ta, na ama e re a yuwan adanshi a ta adama e ili i ro, i ciga i 'yuwan i usu ili i na a dammai. ¹⁸ Amu da vuma na yuwin adanshi adama a aciyawa, waru Dada na lyungu numu ta yuwanus adanshi a aci a va."

¹⁹ Reve e ece, "Te da dada va wu?"

Avu u usu, "I reve mu shi, agba i reve Dada va shi. Ni i shi i reve mu, i shi te reve Dada va fo." ²⁰ U damma ta ili i nda suru a mantsa ma na u yuwanus unitosu a Aq'isamapada, zuzu nu ubata u na a shi a zuwusa ikebe. Agba babu za na reme niyi, adama a na mantsa ma yi ma buwai.

Yaa yawa ubata u na mee tyo shi

²¹ Yesu dammisa ta Afarishi'i, "N ta kara n lyawa du, i ta zami mu, ne da waru yaa lyuwa elime nu unusu u du, reve i kuwa. Yaa 'yawa ubata u na mee tyo shi."

²² Avu azagbain a Isra'il a damma, "U damma ta tsaa 'yawa ubata u na wee mee tyo shi. Ut a majiyan wu una aciyayi?"

²³ Reve u damma, "Adu ama o uvadi a na a ri za la da, agba amu o uvadi wa zuva u da n ri. Adu aza o uvadi a nda a da, agba amu za vu uvadi u nda u da n ri shi. ²⁴ Ayi da i zuwai n damma ndu i ta kuwa obolo nu unusu u na

yaa yuwanus. Nni i 'yuwan a usu a na amu dada[†] za na n dammai n ri, babu ili i ro i ta kuwa atsum a nusu du."

²⁵ Reve e ece, "Avu gba zane da vu ri?"

Avu u usu, "Amu da vuma na n tsu dansaa du n ri. ²⁶ N ta ni ili i na maa damma aci a du, waru ni ili ya abunda i na mee ge'eto a aci a du. Amma maa damma ili i na n ri ne ele shi. Adama a na za na lyungu numu amayun a da u tsu dansa kuci, waru n damma ta aza o uvadi ili i na u damma numu goon."

²⁷ Ama e reve a na waa dansaa le adama a Dada'a shi. ²⁸ Adama o ndolo a da u damma nle, "Ni i 'yasen Mawun ma Vuma zuva va akpata,[‡] i ta reve a na amu dada za na maa dansaa du n ri. I reve waru n tsu yuwan ili nu ucira u va shi. Ili i na Dada va rito numu da goon n tsu damma. ²⁹ Za na lyungu numu to obolo na amu. Koto u kara u lyawa mu a nde'en shi, kuci da waru n tsu yuwan ili i na waa uwua uyo'o u va." ³⁰ Ama a abunda a na a uwmai ili i na Yesu dammai, a usu yi ta.

Amayun a ta badda wu

³¹ Avu Yesu damma aza a na a usu niyi, "Ni i lyuwa elime ni itoni yu uritosu u va aza e itoni ya amayun a da i ri. ³² Ne da yee reve amayun, waru amayu'un u ta badda du."

³³ Reve a usu, "Atsu muwun n tsukaya ma Ibrahim n da, koto tso o'wo agbashi a ama o ro shi. Cine vu dammai a ta badda tsu?"

³⁴ Reve u usu, "N damma du amayun, vuma na yuwin unsu suru aagbashi o unusu a da. ³⁵ Aagbashi a tsu danu o u'wa wu zagbain suru suru shi, amma ulobo wu u'wa kuci o u'wa wa dada va yi da u tsu danu. ³⁶ Adama o ndolo na Mawun u badda du, i to o'wo fagan na amayun. ³⁷ N reve ta a na adu muwun n tsukaya ma Ibrahim n da, agba i ciga ta yu una mu adama a na i usuyi uritosu u va shi. ³⁸ N ta dansaa du ili i na Dada va roco numu, agba i ta yuwanus ili i na dada du damma ndu."

³⁹ Reve a usu, "Ibrahim da dada tsu."

Avu u damma, "Na adu muwun ma Ibrahim n da na amayun, i ta yuwan ili i na Ibrahim yuwin. ⁴⁰ Amayun a da maa dansaa du, amayun e ili i na mu uwai ubata wa Asula, a du da nda gba i ciga yu una mu. Ibrahim aa yuwan cu'un vi ili i ndolo shi. ⁴¹ Agba a du i ta yuwanus ili i na dada du yuwin foyi."

Reve a usu, "Atsu agirutu a da shi! Asula a da Dada va amayun tsu." ⁴² Avu u damma le, "Na Asula a da Dada du, i shi ta ciga mu, adama a na n tawa ta ubata u du diga a Asula. Agba amu da n tawatoyi aciyawa shi, ayi da u lyungu numu. ⁴³ I reve ili i na n damma ndu shi, adama a na i usuyi uritosu

* ^{8:11} Akuci a aatagada a ri na guzu nda shi. † ^{8:24} Aza a Isra'il a reve ta dansihi "amu da" aala a Asula a da. Adama o ndolo a tara ta Yesu de ta aciyayi Asula. ♀ ^{8:24} Mt. 3:14.

u va shi. ⁴⁴ Mekerenkesu ma da dada du, i tsu yuwan ta ili i na u cigai foyi. Diga o faru za mona da waru za ve epen da. Babu ili ya amayun a aci a yi. Ili ya aciyayi a da u tsu yuwan adanshi, waru ili i na u dammai suru epen a da. Za ve epen da goon shi, amma waru dada ve epen da. ⁴⁵ Amma amayun a da maa dansaa du, ayi da waru ili i na i zuwai i usu numu shi. ⁴⁶ Atsuma qa du, zane da na amayun aa gura reme mu nu unusu? Waru ana maa dansaa du amayun, nye i zuwai i usuyi shi? ⁴⁷ Vuma na Asula a da Dada va yi, u tsu zuwa ta atsuwu a Adanshi a Asula. Adu gba aza a Asula a da shi, ayi da i zuwai i zuwai atsuwu a du shi.”

Yesu la'a ta Ibrahim

⁴⁸ Avuaza a Isra'ila a usu, “Tsu ta mejege na tsu damma avu vuma va Samariya[†] da, waru vu ta no otoni a lima atsuma a wu!”

⁴⁹ Reve Yesu usu, “N ri no otoni a lima shi. N ca ta Dada va tsugbain, avu i yuwan a ca mu tsugbain. ⁵⁰ N ri e izami i tsugbain tsa aciyava shi. Amma za na cigai n ushi tsugbain ta lo, ayi da waru za na aa yuwan uge'etosu. ⁵¹ Amayun a da maa dansaa du, vuma na yuwan itoni nu uritosu u va, waa kuwa shi.”

⁵² Avu a damma yi, “Gogo tsu reve ta a na vu ri no otoni a lima! Ko Ibrahim na amasula a kuwa ta. Avu gba vu damma ta, ‘Vuma na yuwan itoni nu uritosu u va, waa kuwa shi.’ ⁵³ Avu vu la'a ta dada tsu Ibrahim atsuma a tsugbain? U kuwa ta, ne da fo amasula. A majiyan ma wu, zane da vaa tarasa vu ri?”

⁵⁴ Reve u usu, “Na n ca aciyava tsugbain, tsugbain tso ndolo ili i da shi, ko ke'en. Dada da vuma na ca numu tsugbain, waru i damma ta a na ayi da Asula a du. ⁵⁵ Koto i reve yi shi, amma amu n reve yi ta. Na n damma koto n reve yi shi, ni to o'wo za ve epen tsa qadu. Amma n reve yi ta, waru n tsu yuwan ta itoni ni ili i na u dammai biti. ⁵⁶ Dada du Ibrahim yuwan ta mazanga a na wee ene mantsa ma na maa tawa. We ene yi ta waru u yuwan ta mazanga.”

⁵⁷ Avu a damma, “Cine vu yuwan ve enei de Ibrahim? Koto vu rawa a'wan kupoton shi.”

⁵⁸ Reve u usu, “Amayun a da maa dansaa du, kafu a matsan Ibrahim, Amu [◊] dada za na n ri lo.”[†] ⁵⁹ Ana Yesu yuwan adanshi a nda, avu ama a tada atali tsara o una yi. Reve Yesu wo odoru o uta, u lyawa Aq'isamapada'a.

9

Yesu yuwaan ta irumba opocino

[†] **8:48** Na za va Isra'ila de za ro za va Samariya, wisulusa u da u danai. E reve ta a na Yesu diga Galili da wu uta, agba Samariya da shi. [◊] **8:58** Mta. 3:14.

¹ Yesu pe atsuma a mmalu, avu we ene vuma na a matsain irumba. ² Avu ojoro a yi e ece yi, “Manlu, nye i zuwai a matsain vuma nda irumba? Adama o unusu wa yi u da ko adama o unusu u nan dada va yi?”

³ Reve u usu, “Vuma nda ri irumba adama o unusu wa yi ko o unusu u nan dada va yi shi. Ne da a matsan niyi tsara Asula o roco ucira wa yi a to e ekere a yi. ⁴ Nu urana, tsu 'yuwan tsu ciga tsu lyuwa elime nu ulinga wu za na lyungu numu. Ayin o ta lo a tawa na vuma aa gura linga shi. ⁵ Amu pa atsuma o uvadi u nda, amu da n tsu ca ama o uvadi ekan.”

⁶ Ana u dammai ne, avu u tsuwan matsan e ida, avu u sukuta yi, reve u kene yi dada u putalayi vuma'a e esu. ⁷ Reve u damma vuma'a, “Yawa vu sa'a esu a wu a Mabata ma Siluwamu.” (Urevu wa “Siluwamu” ayi da “Lyungu.”) Avu vuma'a u kara u sa'a. Ana a kamba o u'wa, reve we ene ure.

⁸ Avu ama o ubata qa na akapi a na e revei u danai ta irumba a yuwusan ipati reve e ece, “Vuma ndede dada, za na tsu danusu a yuwusan ipati shi?”

⁹ Avu ozo o ro a damma, “Ayi dada.”

Akapi gba a damma, “O'o, u rotso ta vuma ndede e'e.”

Reve zavipati'i u reme adansa, “Amu dada!”

¹⁰ Reve e ece yi, “Cine vu yuwan dada ve eneshe gogo?”

¹¹ Dada u usuyi, “Vuma na a tsu de Yesu da re'wetoi mabula avu u putala mu e esu. Reve u damma mu, “Yawa a Mabata ma Siluwamu vu sa'a esu a wu.” Ana n 'yawa n sa'i, reve me ene.”

¹² Avu e ece yi, “Te da vuma'a?”

Avu u usu, “N reve shi.”

Afarishi a ciga ta e reve ili i na i farai

¹³ Avu ama'a a 'yawa Afarishi na vuma na danai irumba[◊]. ¹⁴ Urana u na Yesu foboi mabula avu u kambato yi gbaga Ashibi a da a shi. ¹⁵ Dada Afarishi o ro e ecei vuma'a, “Te da vu tsurai yen i ya wu?” Reve u usu, “Vuma ro putala mu ta mabula mo utanu e esu, avu n sa'a le, gogo amu da nda e eneshe.”

¹⁶ Avu Afarishi o ro a damma, “Ayi vuma nda Yesu, wu uta ubata wa Asula shi, adama a na u yuwan tsutoni na wila wa Ashibi shi.”

Ozo o ro gba a damma, “Vuma na ri nu unusu waa gura yuwan cu'un vi iroci yi ili ya asalamu o ndolo shi.” Adama o ndolo a usulai shi.

¹⁷ Avu e ecishe vuma'a, “Nye vaa damma adama a vuma na kambuwai esu a wu bgaba?”

Avu vuma u usu, “Ayi vumavasula da.”

¹⁸ Agba azagbain a Isra'ilà à usu a na u danai irumbà shi, àvu u karà eneshe gogo shi. Reve à lyungu e dewe le nan dada và yi. ¹⁹ Àvu e ece le, "Ulobo u dù u da nda'a? I damma u dàna tà irumbà ana i matsan niyi. Cine tsa da u yuwaan dada we eneshe gogo?"

²⁰ Reve nan dada và yi à usu, "Tsu reve tâ a na ayi mawun mà tsu ma ña, waru tsu reve tâ tsu matsan yi tâ irumbà. ²¹ Amma tsu reve ko cine tsa da u yuwaan we eneshe gogo shi. Waru tsu reve za na kambàto niyi gbaga shi. Ece niyi. U rawa tâ a'wan a na waa gura damma dù na aciyayi." ²² A damma tâ ne adama a na a ta uwuwusa wovon wa aza a Isra'ilà. Aza a Isra'ilà a damma tâ de vuma na dammai Yesu Zamawawa da, wàqà dashi uwisa a aqà'isa shi. ²³ Ayi da i zuwai nan dada vâ yi a dammai, "U rawa tâ u yuwan adanshi na aciyayi. Ece niyi!"

²⁴ Àvu aza a Isra'ilà e déwishes yi we ire àvu a damma, "Kucina na Àsula reve vu damma tsu amayun! Tsu reve tâ vuma na kambàto nuwu gbaga nda za vu unusu da."

²⁵ Àvu u usu, "N reve ko za vu unusu da shi. Apa ili i tâ i na n revei: N dàna tâ irumbà agba gogo n te eneshe."

²⁶ Àvu e ece yi, "Nye u yuwaan nuwu? Cine tsa da u kambàtoi esu à wu gbaga?"

²⁷ Reve u usu, "N damma dù tâ de, agba i zuwaa mu atsuvu shi. Cine i cigai yu uwvisa? I ciga tâ yoo o'wo àzà e itoni à yi fo?"

²⁸ Àvu e isula yi adansa, "Àvu ña za vi itoni vâ yi, agba àtsu àzà e itoni ya Musa a ña. ²⁹ Tsu reve tâ Àsula a yuwaan tâ Musa adanshi, agba àtsu tsu reve lyuci na vuma nda utai shi."

³⁰ Àvu u usu, "Ili ya asalamà i ña nda'a! U kambàto tâ esu à vâ gbaga, agba àdu i reve ubatâ u na wu utai shi. ³¹ Atsu tsu reve tâ Àsula a tsu zuwaa àzà o unusu atsuvu shi. Amma u tsu zuwaa tâ aza a na a yuwsaan yi agandà àvu waru a yuwan ili i na u damma nle atsuvu. ³² Ana Àsula a yuwaan uvadî, koto a tsurâ vuma na kpatu'wai esu a vuma na a matsain irumbà shi. ³³ Nà vuma na Àsula a lyunguyi da shi, ko ili i tâ waa gura yuwan shi."

³⁴ Reve a damma yi, "Àvu za vu unusu da diga urana u na a matsan nuwu! Vu ta a majiyan vu to rito tsu ili i ro?" Àvu a damma yi wàqà dashi uwa à aqà'isa shi.

Tsurumbà tsa Afarishi

³⁵ Ana Yesu uwawai ili i na i farai, àvu u zami vuma'a, àvu we ece yi, "Vu usu tâ Mawun ma Vuma'a?"

³⁶ Reve u usu, "Zagbain, damma mu ko zane da u ri, tsara n usu yi fo."

³⁷ Reve u damma yi, "Vé ene yi tâ de, ayi ña waru vuma na a yuwsan adanshi na àvu gogo."

³⁸ Dada u dammai, "Zagbain, n usu tâ!" Àvu u yuwaan Yesu aganda.

³⁹ Àvu Yesu damma yi, "N tâwà tâ tsara n ca nrumbà yenî, waru n roco aza a na a yuwsan majiyan à te inda ele gba nrumbà n ña."

⁴⁰ Afarishi a na à ri lo a uwwa yi tâ, àvu e ece yi, "Vu ta dansa àtsu nrumbà n ña?"

⁴¹ Àvu u usu, "Nà nrumbà n ña i ri, à shi a tsurâ ñu unusu shi. Amma ana i dammai i te inda, u ta dansa i buwa tâ pe àtsumà o unusu u ñu."

10

Iroci yi za va aguba

¹ Àvu Yesu damma, "Amayun a ña maa dansaa ñu, evu na àzà a ngalalai a ña goon a tsu uwa ni isula wu ubatâ u na a nlasa ikyon, agba a tsu uwa nu unantsu shi. ² Za na tsu uwa nu unantsu ayi ña za va aguba e ikyo'on. ³ Za vi ipiri yu unantsu tsu kpatu'waa le ta. Waru ikyon yi za biti e reve tâ udyo wà yi. U tsu de tâ ikyon ya yi na ala e le reve à kuru yi o uta. ⁴ Nà wu utaâ le suru reve u waa elime e le, reve gba a kuru yi adama a na e reve tâ udyo wà yi. ⁵ Agba aa kuru vuma ro shi, shede a suma yi, adama a na e reve udyo wà yi shi." ⁶ Yesu yuwaan le tâ iroci i nda, agba a gura reve ili i na waa dansa shi.

Yesu za va aguba à àbulà

⁷ Dada Yesu dammisai, "Amayun a ña maa dansaa ñu: Amu ña unantsu wu ubatâ wi ikyon. ⁸ Ama a na a tâwai elime à vâ suru evu a ña àzà a ngalalai. Ikyon i poloo le atsuvu shi. ⁹ Amu ña unantsu, waru za na uwai nu ubatâ u vâ a ta wawa yi. Waru u ta gura uwa wu uta u tsurâ anlyà a na waa tama. ¹⁰ Vivu tsu tâwà tâ adama wi ivà wu una waru u lungusa, amu gba n tâwà tâ n ca wuma adama à tsurâ wuma suru suru.

¹¹ "Amu ña za va aguba à àbulà. Za va aguba à àbulà u tu ufobu u ca wuma wa yi adama u geshe ikyon ya yi. ¹² Za na a tarai aguba u ri tsu za vi ikyo'on shi. Nà we ene mekerenkesu a tâwâ, u tsu suma tâ reve u lyawera lo ikyo'on. Reve mekerenkesu ma sabâ le àvu u bete'we le. ¹³ Vuma'a u tsu suma tâ adama a na ulinga wa atsupu a ña waa yuwsan goon. Agba ko ili i damaton yi ni ikyo'on shi.

¹⁴⁻¹⁵ "Amu ña za va aguba à àbulà. N reve tâ ikyon i vâ, cine Dada vâ reve numu. Ikyon i vâ waru e reve mu ta, cine n revei Dada'a. N usu tâ n ca wuma u vâ adama n kamba ikyo'on. ¹⁶ N tâ ni ikyon i ro i na i ri àtsumà a aza a nda shi, waru n ciga n 'yuwan n tâwà ne ele fo. A ta uwwa udyo u vâ, reve suru nle o o'wo obolo à tâ ña za va aguba à ta.

¹⁷ “Dada'a u ciga mu tā adama a na n usu ta n ca wuma u vā, tsārā n tawā n ushiyisa yī.” ¹⁸ Ko za lo a usa mu wuma u vā shi. O ucigu u vā dā n cayi. N tā nu ucira u na maa ca wuma u vā waru nu ucira u na maa ushiyisa yī, ununa Dada vā damma numu n yuwan.”

¹⁹ Adama a adanshi a yi o ndolo, reve aza a Isra'ila e remishe nwasanlai vāni le. ²⁰ Ozo o ro le na abunda a damma, “Otoni a lima a uwa yi tā, reve o o'woto yi ajaarata. Adama a nye yaa zuwusa yi atsuuv?”

²¹ Ozo o ro gba a damma, “Vuma na otoni a lima a jaaratoi tsu yuwan adanshi ne tsunda shi. Otoni a lima a ta gura zuwa irumbā ye ene?”

A 'yuwain Yesu

²² Avu mantsa mo utānu ma rawa, mantsa ma na a tsu yuwan Abuki o Ucuwusan nu Ucasu wa Aa'lisamapada* a Urishelima. ²³ A mantsa'a, Yesu shi tā a mmalu ubāta u na a tsu de Mākisa mā Sulemanu atsuma q Aa'lisamapada. ²⁴ Reve azgbain a Isra'ila o boloto zuzu nā ayi, avu a damma, “Cine tsu da vāa dāna a zuwusa tsu majiyan, zane da vu ri na amayun? Na avu dāda Kristi Zamawawa'a, vu damma tsu mejege.”

²⁵ Reve u usu, “N damma du tā de agba i usu shi. Linga va asalama na maa yuwanus atsuma a ala a Dada vā o roco tā ko zane da n ri. ²⁶ Agba i usu shi, adama a na aqo ikyon i vā i dā shi. ²⁷ Ikyon i vā i tsu uwwa tā udoyo u vā. N reve le tā, ele waru a tsu kuru mu tā. ²⁸ N ca le tā wuma u na woo koto shi, waru aqo kuwa shi. Ko za lo aa gura usa le o ukere u vā shi. ²⁹ Dada vā dā ca numu ele. U la'a ta koyan, waru babu za na aa gura usa le e ekere a Dada vā. ³⁰ Dada'a na qamu ili i tā i da.”

³¹ Dada waru azgbain a Isra'ila a tarai atali azama o una yi. ³² Avu u damma le, “N roco du tā ili i sa'an i na Dada vā lyungu numu n yuwan nā abunda. Adama e ili ya asalama i ne i dā i cigai i vuvara mu?”

³³ Reve a usu, “Tsu ciga tsu vuvara wu adama e ili i sa'an i ro shi, amma adama a na vu yuwin adanshi a vama e ekere a Asula. Avu vadilimā da, amma vu kambato ta aciyawu unqātā na Asula!”

³⁴ Avu u usu, “A dana tā atsuma a Wilā a du a na Asula a damma tā, ‘Adū musulā n da.’” ³⁵ Tsu reve tā ili i na Adanshi a Asula a dammai suru wo o'wo tā amayun babu ukotu. Reve Asula e de ama o ndolo musulā, ama a na u cayi ikaka ya yi. ³⁶ Amu gba, Dada'a u dangwa mu tā adama o ulinga

wā qabula, reve u lyungu mu atsuma o uvadī. Adama a nye i dā gba yaa dansa n ta yuwusan adanshi a vama e ekere a Asula o unā u na n dammai, ‘Amu Mawun mā Asula ma dā?’ ³⁷ Nnā maa yuwanusili i na Dada vā ciga numu n yuwan shi, she i usu mu wan. ³⁸ Amma nā n ta yuwanusili i na Dada vā aa yuwanus, i usu mu adama e ili i ndolo, ko nā yaqo usu ili i na n dammai shi. Reve i reve amayun a na Dada'a ili i tā i dā nā amu, amu waru ili i tā i dā nā Dada'a.” ³⁹ Reve a uwa mpolo a na ee remishe Yesu, avu gba u la'a.

⁴⁰ Reve u 'yāwā u pasa Udolu wā Urdu a tyo ubāta u na Yahaya farai urumbusu, reve wi isawan de ne'en. ⁴¹ Avu ama nā abunda a tawā ubāta wā yī, adansa vāni le, “Yahaya yuwan ulinga wa asalama ko za ta shi, amma ili i na u dammai adama a vuma nda suru amayun a da.” ⁴² Reve ama a na ari lo nā qabunda a usu Yesu.

11

Ukwā wa Li'azaru

¹⁻² A yuwan tā vuma ro na a tsu de Li'azaru a luci va Batanya dā u shi. U dāna tā obolo nā muwun mā qanawu me esheli mā yī Meri nā Marta. Ayi Meri nda ayi dā za na tawā tsuwayin Zagbain mani'in mā maguru a ana, avu u tasa le nā anji a yi. ³ Urana u ro Li'azaru banakan tā. ⁴ Avu Meri nā Marta a lyungu vuma ro damma Yesu, “Zagbain, vuma na vu cigai banakan tā.”

⁴ Ana Yesu uwmai ne, avu u damma, “Ubanaku'un woo una yi shi. Ili i nda i farta tsārā a tawā Asula nā tsugbain. Amu waru Mawun mā Asula, n tsurā tsugbain adama e ili i ndolo.” ⁵ Yesu ciga tā Marta na azawawa'a a yi. ⁶ Ana wu uwmai a na Li'azaru tu ubanakun, u dāshi tā asisa pe ayin e re.

⁷ Avu u damma ojoro a yi, “Lyawai tsu kambai Yahuda.”

⁸ Avu gba a damma yi, “Manlu, a yashi i nda i da azgbain a Isra'ila a shi a cigai a vuvara wu, dāda vu cigai vu kambā de?”

⁹ Avu u usu, “Tsu tā ni irumu kupa ne ejere e ekan atsuma o urana u ta. Ne ekan o lo, ama a ta wala agba a tādatsā shi. E te ene adama a na ekan a tā pe o uvadī. ¹⁰ Agba na a yuwan mmalu na ayin, a tā tādatsā, adama a na babu ekan.”

¹¹ Dāda u damma nle, “I'utsā i tsu Li'azaru ta a nlavu, n tā 'yāwā de ya'a yi n jisan yi.”

¹² Reve a damma, “Zagbain nu u ri a nlavu, u ta dansa u tā tsurā opocino!” ¹³ A ta jiyasan Li'azaru nlavu ma amayun n da

* ^{10:22} A abuki a nda, aza a Isra'ila a cuwusan tā na cine Yahuza Makabiyu kambatowisai Aa'lisamapada cece cina n'yuwanan mā Asula n shi n uwa pe, reve a lungusā yi. Aza a Isra'ila a tsu de tā abuki a nda Hanuka, ko “Abuki e Ekan.”

◊ ^{10:34} Ica 82:6. † ^{10:35} Ama a na a usuyi ikaka ya Asula ele dā Musa na aza a Isra'ila a Masasan ma Sinai. ◊ **11:1-2**
Yah. 12:3.

yi, agba a adanshi e Yesu u ta dansa u kuwa tā de.

¹⁴ Reve wu uta le eteshe u damma, “Li’azaru kuwa tā de. ¹⁵ Adama a du a da maa yuwusan mazangā a na n ri obolo nā ayi shi. Adama e ili i ndolo i to rito i usu mu. Tawai tsara tsu ‘yawai ubata u na u ri gogo.”

¹⁶ Avu oojoorō o ro a na a tsu de Toma (na a tsu de “Mepishe”) u damma akapi, “Tsu shoyin manlu’u suru ntsu, tsara tsu kuwai obolo nā ayil”

Yesu obolo na Meri na Marta

¹⁷ Ana Yesu rawai, u cina tā cina a cido de Li’azaru hali rana nashi. ¹⁸⁻¹⁹ Aza a Isra’ila tā a ‘yawa tā de na abunda tsara a casa Marta nā Meri adama a mawun mā anawu me le. Batanya tā zuzu nā Urishelima, alanga e le mili re da. ²⁰ Ana Marta uwuai Yesu tā lo a tawa, wu uta tā tsara u ga’aton yi, Meri gba wi isawan tā pe o uwa. ²¹ Avu Marta damma yi, “Zagbain, nā vu shi pa, mawun mā anawu mā va mā shi a kuwa shi. ²² Amma ko gogo n reve tā Asulā a ta ca wu ili i na vu pati niyi suru.”

²³ Avu u damma, “Mawun mā anawu mā wu u tā ‘yon avu u yuwisan wuma.”

²⁴ Avu u usu, “N reve ta u tā ‘yon avu waru u yuwan wuma o urana wu ukosu, a mantsa ma na Asulā aqā ‘yasan akwakwā suru.”

²⁵ Reve u damma yi, “Amu dā u’yasasan wā akwakwā nā wuma. Aza a na waru a usu numu a ta yuwan wuma ko a shi a kuwa. ²⁶ Vuma na ri wuma avu u usu mu waqā kuwa shi. Marta vu usu tā ne?”

²⁷ Reve u usu, “Ee, Zagbain. N usu tā a na avu da Kristi Zamawawa, za na ayi da Mawun mā Asulā, waru ayi da za na ri lo aqā tawa atsuma o uvadi.”

Yesu shon tā

²⁸ Ana Marta dammai ne, avu u kāmba u yuwan adanshi nā mawun mā qnawu mā yi Meri goon. Avu u damma, “Manlu’u u tā pa, waru u te desu wu.” ²⁹ Ana Meri uwuai tsundolo, avu u ‘yoshin u kāra a tyo ubata wā Yesu. ³⁰ Koto U shi u rawa a lyuci’i shi, amma u buwa tā de ubāta u na Marta cina niyi.

³¹ Ama nā abunda a tawa tā tsara a casa le, ana e enei Meri utā go’o u lyawai u’wa’ a, a jiyān tā gashi u tā ‘yawa ubāta wa aason tsara u shon. Dada o toni niyi.

³² Avu Meri rawa ubāta u na Yesu danai. Ana we ene niyi, u kingyo tā a mākākan mā yi, avu u damma, “Zagbain, nā vu shi pa, mawun mā anawu mo ulobo mā va mā shi a kuwa shi.”

³³ Ana Yesu ene niyi e mesun, avu waru we ene cine ama a ri e mesun obolo nā ayi fo. U yuwan tā atsumolangu abunda. ³⁴ Reve we ece, “Te da gba i cido niyi?”

Avu a damma yi, “Zagbain, tāwā ve ene ubata’ā.”

³⁵ Reve u shon.

³⁶ Reve ama a na a danai zuzu nā ayi a damma, “Kalyuwai cine u ciga niyil on.”

³⁷ Avu ozo o ro e le a damma, “U ca ta irumbā yeni. Amayun nu u shi lo u shi a iyawa Li’azaru kuwa shi.”

Yesu ‘yasan ta Li’azaru atsuma o ukwa

³⁸ Yesu buwa tā nā atsumolangu a abunda lon. Avu u kāra a ‘yawa a aason, za na wungu u da u danai atsuma a aatali na aatali a na a bundalai tsara o to u’uwata’ā. ³⁹ Reve u damma, “Bundalai aatali’i a nge’en.”

Reve Marta damma, “Zagbain, vu reve ta a na Li’azaru kuwai de hali rana nashi na karai, gogo u tā fara a shamus.”

⁴⁰ Avu u damma yi, “Vu cuwan cine n damma nuwu a na nā vu ca okolo, vu te ene tsugbain tsa Asulā.”

⁴¹ Avu a bundalai aatali’i a nge’en. Reve u kalyuwā zuva ubāta wa Asulā avu u damma, “Dada, n godyo tā a na vu uwwa numu. ⁴² N reve tā vu tsu uwwa mu tā kuci, amma n damma tā ne adama a ama a na a ri pa ubolotowu zuzu nā amu. N ciga le tā e reve a na vu lyungu numu.”

⁴³ Ana Yesu kotoi avasa, avu u saala, “Li’azaru, utā!” ⁴⁴ Reve wu utā a mmalau. A katala tā ana ne ekere a yi no okoro, avu a katalaa yi okoro o urewesu.

Avu Yesu damma le, “Bādā niyi avu i iyawa yi u kāra.”

Ofoño tā o una Yesu

(Mat. 26:1-5; Mak. 14:1-2; Luk. 22:1-2)

⁴⁵ Ama a abunda a na a tawai a kalyuwa Meri e ene tā ili i na Yesu yuwain, avu a usu yi. ⁴⁶ Amma ozo o ro e le gba a ‘yawa tā a damma Afarishi ili i na Yesu yuwain. ⁴⁷ Avu nan ganu a gbagbain na Afarishi e de ifolo ya Azagbain a Mbara’at ubāta u tā reve a damma le, “Nye tsaa yuwain? Vuma nda ta yuwisan iroci yi ili ya asalama ya abunda. ⁴⁸ Nā tsu lyawa yi u lyuwa elime nā mayan me ili i nda, ama suru a tā usu yi. Asoja a Roma a tā tāwā a lungusā Aqāl’isamapada nī ida i tsu.”

⁴⁹ Kayafa vuma tā da atsuma a Azagbain a Mbara’at za na danaiaabara a nan ganu atsuma a aa’wan o ndolo, avu u damma, “Ko ili i tā i reve shi? ⁵⁰ Cine tsa da yaa lyawa a lungusā ida’ a suru? Lyawai vuma nda kuwa, tsara ama suru a dānā wuma.”

⁵¹ Majiyan ma nda mo utā a asuvu a Kayafa shi. Amma adama a na ayi da u danaiaabara a nan ganu a aa’wan o ndolo, u yuwan tā adanshi e ili i na yaa fara: U dansa tā a na Yesu tā kuwa adama a aza a Isra’ila suru. ⁵² Ko nā ne Yesu aqā kuwa adama a aza a Isra’ila goon shi. U tā kuwa

tsara u boloto muwun ma Asulə o o'wo za tə, aza a na a ri ubazu atsuma o uvadi.⁵³ Urana u ndolo u da a farai izami yu ure u na oo una yi.

⁵⁴ Adama o ndolo, Yesu yuwan mmalu atsuma a Yahuda a alanga eteshe shi, avu u lyawa Urishelima. U karə tə a tyo a lyuci va Ifarishi, za na ri a nge'en mu una, avu u danu de obolo no ojoro a yi.

⁵⁵ Mantsa'a ma yuwan ta zuzu na yashi ya Abuki a Mapasa. Ama a abunda aza a na a danai a mulyuci n keke'en a kara tə a tyo Urishelima kafu mantsa ma abuki'i, tsara a kambato aciyele cece ununa Wilə u damma nle a yuwan. ⁵⁶ A shi tə a ciga e ene Yesu, amma ele pe atsuma a Aq'a isamapada, avu e ecelei vani le, "Nye i da majiyan ma du? U ta tawə ubatə wə abuki'i?" ⁵⁷ Avu nan ganu a gbagbain na Afarishi a damma ama'a a na nə vuma ro ene Yesu'u, vuma'a u tawə u damma le. Avu a tawə e reme yi.

12

Meri tsuwagin Yesu mani'in

¹ Ana u buwai rana tali a fara Abuki a Mapasa, avu Yesu kara a tyo Batanya, reve u rawa o u'wa wa Li'azaru, za na u 'yasain atsuma a aqkwakwa. ² Reve o fo6oo yi pe malyuwa. Marta da tawai ni ilyalya'a, Li'lazaru waru u shi tə obolo na aza a na a lyuwai obolo na Yesu. ³ Reve Meri tara meden ma mani'in ma maguru, za vi ikebe lon, avu u tsun yi a ana e Yesu. Reve u tasa le na anji a yi. Reve maguru mo shiton u'wa'a.

⁴Oojoro o ro za na a tsu de Yahuza Iskariyoti shi tə lo. Ayi da za na aa wina Yesu, avu u damma, ⁵"Mani'in mo ndolo ma ta rawa ikebe i na i rawai ikebe yu uliv uk-pakuta'atsu (300)."^{*} A shi ta wina yi reve a ca alambi ikebe'e."⁶ Agba Yahuza yuwan adanshi a alambi na amayun shi. U damma tə ne ana wo o'woi ayi vivu da. Ayi da u danai za vu uzuwa wi ikebe, waru u tsu tarasa ta ikebe pe adama a aciyayi.

⁷ Avu gba Yesu damma, "She vu damaton yi wan. U yuwan tə ne e ifobi ya acida a va. ⁸ I tə dana na alambi kuci, agba ya a dana obolo na amu kuci shi."

A yuwan tə mpolo o una Li'azaru

⁹ Ana ama a uwai a na Yesu rawa tə, a tawə tə na qabunda adama e ene Yesu na Li'azaru, vuma na u 'yasain atsuma o ukwa.

¹⁰⁻¹¹ ¹¹ Amma na qabunda a lyawa tə itoni i nan ganu va aza a Isra'ilə, reve a uwa itoni ya Yesu adama a Li'azaru. Ili i ndolo i da i zuwai nan ganu a gbagbain a yuwan ifobi i na oo una Li'azaru fo.

* ^{12:5} Danshi na a yuwayin ulinga pa nda na Tsuheleni ayi da "dinari ukpakuta'atsu (300)." Kalyuwə Ucuduwi wi "Ikebe." † ^{12:15} Zak. 9:9. Aatagada a Adanshi a Asulə a Tsugana tsa yuwan tə ulinga na Sihiyona, amma aala o ro a Urishelima a da waru.

Yesu uwai Urishelima (Mat. 21:1-11; Mak. 11:1-11; Luk. 19:28-40)

¹² Ana usana u tawai, reve obolo a ama na qabunda a na a tawai adama a Abuki a Mapasa† a uwaa a na Yesu tə lo a tawə Urishelima. ¹³ Dada a tarai ashuwa-shuwa reve a 'yawə a ga'an na Yesu, a yisaali, "Husana!† A ci'bala Asulə!"

"Asulə a zuwaa za na tawai atsuma a ala a Asulazuva aba'un!"

"Asulə a zuwaa Mogono ma Isra'ilə aba'un!"

¹⁴ Avu Yesu zami molloli reve u kumba yi. Ayi da ili i na Zakariya vumavasula dammai,

¹⁵ "Ama a Urishelima† she yu uwaa wovon wan!"

Mogono ma du mo tə lo a tawə, waru u ta kumba molloli."

¹⁶ A mantsa mo ndolo, ojoro a yi a gura reve ili i ndolo shi. Amma a tyo de a mantsa ma na a 'yasain niyi a tyo a tsugbain, reve a cuwan a na Adanshi a Asulə a dammai ne adama a yi, waru a yuwan yi tə ili i nda.

¹⁷ Ama na qabunda a shi tə obolo na ayi, ana u 'yasain Li'azaru atsuma a aqkwakwa, avu u damma yi wu uta a aason. A shi tə a dansaa ozo o ro ili i na Yesu yuwan. ¹⁸ Ama na qabunda o uta tə aa cina yi, adama a na a uwai ili ya asalama i nda. ¹⁹ Dada Afarishi† a dammulai, "Ye ene tə, tsu tsu uyuwu wa aci shi suru suru! Kalyuwai, uvadi suru u to tono yi!"

Nheleni n ciga ta me ene Yesu

²⁰ Nheleni† n ro n 'yawə tə fo Urishelima a yuwan aganda a mantsa ma Abuki a Mapasa'a. ²¹ Reve a 'yawə ubatə wa Filibū (vuma na utai diga a lyuci va Besaida atsuma a Galili) avu a damma, "Manlu, tsu ciga tə tse ene Yesu." ²² Avu Filibū 'yawə a damma Andararwu, reve ele ra a 'yawə a damma Yesu.

²³ Avu u damma le, "Mantsa ma yuwan tə ana Mawun ma Vumat̄ maq̄ ushi tsugbain tsa yi. ²⁴ Amayun a da maa dansaa du, cu'un vu shina tə na riyai e ida waa kambə abunda shi, she nu u kuwa. Agba nu u kuwa, u ta matsan abunda. ²⁵ Za na cigai wuma wə yi atsuma o uvadi u nda u ta lamba yi. Za na wasain wuma wə yi o uvadi u nda u tə tsu wuma u na woo koto shi. ²⁶ Za na cigai u yuwan mu tsugbashi suru, u ciga u 'yuwan u tawə u kuru mu, adama aagbashi a va a dana obolo na amu ubatə u na n ri suru. Waru Dada va ta ca za na yuwan numu tsugbashi suru tsugbain."

Yesu yuwan tə adanshi o ukwə wayi

²⁷ Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, "Gogo nda n tā atsumā a addama. N damma, 'Dada wawa mu nā mantsa ma nda?' Ne dā shi, n tāwā tā a mantsa ma nda adama a nda, adama n sowō atsumālīma. ²⁸Dada, roco ama tsugbain tsa wu!"

Dada udyo wu utai diga zuva avu u damma, "N roco tā de cine n ri nā tsugbain waru n tā dashi roco."

²⁹ Obolo a ama a na a danai lo mishin a uwua tā udyo'o, reve ozo o ro e le a damma tsata tsa da. Ozo o ro gba a damma, "Malin-gata mā Asulā ma da ma yuwain adanshi nā ayi!"

³⁰ Avu Yesu damma le, "Adama a du a da udyo'o u tāwai, adama a vā a da shi. ³¹Gogo mantsa ma da na Asulā e ge'eto ama o uvadi. Waru mantsa ma da ana Asulā aqā gbara Male za na aa yuwusan tsugono tsu uvadi tsa nda. ³²Agba nā a 'yasan mu a akpata atsumā o uvadi, n to rono koyan a tāwā ya'a vā." ³³Yesu damma tā ne adama u roco cine waa kuwa.

³⁴ Reve obolo a ama'a a usu, "Wilā u tsu u damma tsu tā a na Zamawawa'a u tā dānā lo kuci. To, cine tsa dā, vaa damma a tā 'yasan Mawun ma Vuma zuva va akpata? Zane da Mawun ma Vuma ma nda'a?"

³⁵ Avu Yesu usu, "I tā tsura ekan a na a jima ke'en. I lyuwa elime nā mmalu eka'an ubuwu lo. Ni i yuwan ne, to, yaa tadatsa shi ni irumbu i tāwā. Amma ni i yuwan mmalu atsumā e irumbu, yee reve ubātā u na yee tyo shi. ³⁶Cayi za na tāwai ne ekan okolo a dū, ayi ubuwu obolo nā adū. Dada yoo o'wo amma a na a ri nden atsumā e ekan."

Ama o ro a yuwan tā a ca Yesu okolo e le

Ana Yesu dammai ne, reve u karā u 'yawa u pa'an adama e ene yi wan. ³⁷Ko na u yuwain iroci yi linga va asalama a nda a mākakan me le, a ushi yi shi. ³⁸A yuwan tā ne adama e ili i na Ishaya vumavasulā dammai wo o'wo amayun,

"Asulazuva, zane da usuyi ili i na tsu damma nle?"

Waru zane da enei ucira wā wu?" [◊]

³⁹Ishaya tā waru u damma tā ili i na izuwai a kudai a usu ayi dā:

⁴⁰"Asulazuva a rumbanātō tā esu a ama, reve waru u zuwa o o'wo aza a aciyogbamu. U yuwan tā ne adama e ene ko e reve wan, waru adama a kamba ubātā wā Asulazuva u kambuwā le gbaga wan." [◊]

⁴¹Ishaya damma tā ne, adama a na we enei tsugbain tsa Yesu, avu u yuwan adanshi a yi a alanga eteshe shi, adama Afarishi

a gbara le atsumā a aqā'isa'a wan. ⁴³A la'a ta ciga ama a cuwa le a na Asulā a cuwa le.

Yesu tāwā tā adama u wawa uvadi

⁴⁴Avu Yesu damma koyan a uwuusa, "Za na ushi numu suru, u ushi mu tā obolo nā za na lyungu numu. ⁴⁵Za na suru ene numu, we ene tā za na lyungu numu. ⁴⁶N tāwā tā atsumā o uvadi ana za na tāwai ne ekan atsumā o uvadi, adama za na ca numu okolo waa buwa atsumā e irumbu shi.

⁴⁷"Za na suru uwuwa adanshi a vā, reve u 'yuwan a kuru le, amu da moo kototo yi shi. Adama a na n tāwā adama n kototo uvadi shi, amma adama n wawa yi. ⁴⁸Agba ili i na yoo kototo za na 'yuwan numu na adanshi a vā o tā lo. Adanshi a na n dammai, ayi da ili i na yoo kototo yi o urana wu ukosu. ⁴⁹Ili i na moo ritosu ili ya aciyāvā i da shi. Dada na lyungu numu, ayi da u damma numu ili i na maa damma ni ili i na moo rito. ⁵⁰N reve tā ili i na u dammai ama a yuwan, ili'i i zuwa tā ama a tsurā wumā u na woo koto shi. Ayi da i zuwai maa dansaa du ili i na Dada'a u damma numu gan."

13

Yesu sa'a tā ana o ojoro a yi

¹ Ele lo kafu urana wā Abuki a Mapasa a rawa, Yesu reve tā mantsa ma na waa lyawa uvadi u rawa tā, tsārā u kambā ubātā wa Dada. U ciga tā ama a na a ri pe atsumā o uvadi aza a na a ciga niyi, waru u ciga le tā hali a tā yoo o ukosu.

² Ayi a lyuwusa ilyalya obolo no ojoro a yi nu ulivu, agba Mekerenkesu ma zuwa tā de Yahuza, mawun mā Simo Iskariyoti, u jijan adama u wina yi. ³Yesu reve tā a na Dada vā yi ca niyi de ucira e ekere e ili suru, waru u tāwā tā diga a Asulā, waru u tā kambā ubātā wā Asulā. ⁴Ele atsumā a alya, avu u 'yon mishin dāda u fodoi utugu wā yi reve wu nla mayaga e ikyun ya yi. ⁵Avu u tsun mini a masa'atsu reve u uwa masa'a ma ana mo ojoro a yi, avu u tasa le nā mamuna ma na wu nlāi e ikyun ya yi'i.

⁶Ana u rawai ubātā wā Simo Bituru, avu u damma yi, "Zagbain, vu ciga tā vu sa'a mu ana?"

⁷Reve u usu, "Vu reve ili i na maa yuwu-san gogo shi, amma vu tā tāwā vu reve na a capa."

⁸Avu Bituru damma, "O'o, vaa sa'a ana a vā shi."

Avu u usu, "Nā n sa'a ana a wu shi, vu pe atsumā a ama a vā shi." ⁹Dada u dammai, "Zagbain, she vu sa'a ana a vā goon wan! Sa'a ekere na aaci a vā fol!"

¹⁰Avu u damma, "Nā vuma sumba, lipu vā yi suru u tsu dānā tā cece. Ana a yi a da goon u cigai u sa'a. Waru adū i tā cece, agba

◊ 12:38 Isha. 53:1. ◊ 12:40 Isha. 6:10.

suru ndu da shi.”¹¹ U reve tā vuma na aa wina yi, ayi da i zuwai u dammai, “Suru ndu da i ri cece shi.”

¹² Ana u kotoi masa'a ma ana me le, avu wo oto utugu wā yi. Avu u dānuwisa, reve we ece le, “Ireve tā ili i na n yuwaan ndu gogo?”¹³ I de mu tā ‘Manlu’ nā ‘Zagbain’ waru amayun a dā dā, adama a na ne fāda n ri.¹⁴ Amu, Zagbain nā Manlu mā du, n sa'a tā ana a du gogo. Adū fo i sa'lai ana a du.¹⁵ N yuwan tā ne adama e iroci tsara i yuwan cine n yuwaan ndu.¹⁶ Amayun a dā maa dansaa du, aagbashi a la'a zavu'wa vā yi shi. Malingata ma la'a za na lyungu niyi shi.¹⁷ Ireve tā ili i nda, waru Asulā a ta zuwaa du abā'un, ni i yuwan le.

¹⁸ “Maa yuwusan adanshi adama a du suru shi. N reve tā aza a na n dangwai. Amma ili i na Adanshi a Asulā a dammai ciga 'yuwan u shiwan. Reve u damma, ‘Vuma na aa lyuwusa obolo nā amu da wina numu!’¹⁹

¹⁹ “N ta dansaa du ili i nda gogo kafu u fara, tsarā nu u fara, i usu a na qmū dāda* za na ri lo kuci.²⁰ N ta dansaa du amayun, vuma na ushiyi malingata mā vā, u ushi mu tā fo. Waru vuma na usu numu, u usu tā vuma na lyungu numu.”

Yesu damma ta ili i na yaa cina yi
(Mat. 26:20-25; Mak. 14:17-21; Luk. 22:21-23)

²¹ Ana Yesu kotoi adanshi o ndolo, avu u uwa atsumolangu a abunda lon. Dāda u dammai a alanga e eteshe, “N ta dansaa du amayun, vuma tā atsuma a du u ta wina mu.”

²² Agba ojoro a yi e reve ili i na waa dansa shi. Avu a kālyuwulai vani le.²³ Za tā atsuma o ojoro a yi za na Yesu cigai lon,[†] dāna tā nden zuzu nā ayi.²⁴ Avu Simo Bituru yuwaan yi adanshi nu ukere reve u damma, “Ece yi ko zane da waa yuwusan adanshi a aci a yi.”

²⁵ Reve oojoro'o u rafatowo Yesu, avu we ece yi, “Zagbain, atsuma a tsu, vuma ne da vaa yuwusan adanshi a aci a yi?”

²⁶ Avu u usu, “N to oto assala a nda o usa'an. Vuma na n cayi ayi da waa wina mu.” Avu wo oto assala'a avu u ca Yahuza, ulobo wā Simo Iskariyoti.²⁷ Ana Yahuza ushiyi assala o ndolo, dāda Male ma uwa niyi.

Dāda Yesu dammai, “Yahuza, 'yawa gogo vu yuwan ili i na vu cigai vu yuwan.”²⁸ Atsuma a aza a na a dāna lo a alya, babu za na revei ili i na i zuwai Yesu dammai ne Yahuza.²⁹ Amma adama a na Yahuza ayi

da le za vu uzuwa, ozo o ro a yuwusan tā majiyan gashi Yesu damma yi tā, u 'yawa u tsupa ikebe yi ilyalya, ko u ne'eshen alambi ikebe.³⁰ Ana Yahuza ushiyi assala o ndolo, reve vu utushi, cina ayin a yuwan.

Wila u sa'avu

³¹ Ana Yahuza karai, reve Yesu damma, “Mantsa ma rawa tā a na amu Mawun ma Vuma maa uwa atsuma a tsugbain tsā vā, waru Asulā a tā tsurā tsugbain adama e ili i na yaa cina mu suru.”³² Na Asulā a tsurā tsugbain adama a vā, Asulā na aciyayi u to roco cine Mawun ma Vuma mā ri nā tsugbain gogogo.

³³ “Muwun n vā, mantsa ke'en da ma buwa numu a na mā dāna nā adū. I ta zami mu, agba yaq tsurā mu shi. N damma du tā cine n dammai aza a Isra'il'a, ‘Yaa gura 'yawa ubāta u na mā 'yawa shi.’”

³⁴ “Amma n ta casu du wila u sa'avu u na yaa kuru. I ciga i 'yuwan i cigalai cine n ciga ndu.”³⁵ Ni i cigalai, ama suru e te reve ađu ojoro a vā a dā.”

Yesu yuwan tā adanshi a na Bituru a wasan yi

³⁶ Reve Simo Bituru ece Yesu, “Zagbain, te da vee tyo?”

Reve u usu, “Ubāta u na mā 'yawa vaa gura toni mu de shi, amma a 'yawa de vu to toni mu.”

³⁷ Avu we ece yi, “Zagbain, nye i zuwai moo toni wu gogo shi? N tu ufobu n kuwa obolo na avu!”

³⁸ Reve u usu yi, “Vu tu ufobu vu kuwa adama a vā? Amayun a da maa damma wu, kafu moton ma saala, vu ta wasan mu uta'atsu.”

14

Yesu da ure a tyo ya Dada

¹ Reve Yesu damma ojoro a yi, “She u ɓala ko i dāna nā atsumolangu wan. I ushi Asulā, waru i ushi mu fo.”² Asula a abunda a tā de o u'wa wa Dada vā, waru n tā 'yawa n foboo du ubāta. Na amayun a dā shi, n shi a damma du ne shi.³ Nā n koto mayan me ili i nda, n tā tawisa n tara du a tyo obolo na amu. Reve tsu danuyi obolo.⁴ Ireve tā ure a tyo ubāta u na mee tyo.”

⁵ Reve Toma usu yi, “Zagbain, tsu reve ubāta u na vee tyo shi. Cine tsee reve ure a tyo de?”

⁶ Reve u usu, “Amu da ure u na u rocoi amayun a Asulā waru n ca ama wuma. Babu vuma na aq 'yawa ya Dada she nu u kuru nu ubāta u vā.”⁷ Ni i shi i reve mu na

* 13:18 Ica 41:9. * 13:19 Aza a Isra'il'a e reve tā danshi “amū dāda” aala a Asulā a da. Pa nda Yesu ta dansa ili i tā i da u ri nā Asulā. † 13:23 Oojoro a na Yesu cigai lo'on, ayi da Yahaya za na dāna aatagada a nda. U ciga u de aala a yi shi dāda u zuwusai “za na Yesu cigai lon” ko “oojoro o ro” atsuma e idana ya yi.

amayun, i te reve Dada və fo. Amma diga gogo i reve yi ta, waru ye ene yi ta.”

⁸ Avu Filibu damma, “Zagbain, roco tsu Dada'a, atsu u ta rawa tsu.”

⁹ Reve u usu, “Filibu, n to obolo nā ədu nu ujumu. Cine tsa da wo o'woi hali n gogo koto vu revei ko zane da n ri shi? Vuma na ene numu suru, we ene tə Dada. To, cine vaa dansa n roco du Dada'a.” ¹⁰ Koto vu ca okolo a na amu n ri pe atsumā a Dada, waru Dada ri pe atsumā a və shi? Adanshi a na maa dansaa du adanshi a və a da shi, amma Dada da n ri pe atsumā a və, waru ayi dā waa yuwusan ulinga wə yi. ¹¹ Usuyi Dada'a u ta pe atsumā a və, amu waru n tə pe atsumā a Dada. Nā yaq̄ usu mu adama e idanshi i və shi, to, usu numu adama e ili i na n yuwaain.

¹² “Amayun a da maa dansaa du, vuma na suru usu numu, ta yuwan ili i na n yuwsain. Aza a na q̄ usu numu a ta yuwan ili i na i la'i za na n yuwsain, adama a na n tə kambā n danu obolo nā Dada. ¹³ Waru ni i pati ili i ro atsumā a ala q̄ və, n ta yuwaan du, adama Mawu'un u təwāq̄ Dada nā tsugbain. ¹⁴ N ta yuwaan du ili i na i patiyi suru atsumā a ala q̄ və.

Nzuwulai n na Ruhu va Akiza q̄a təwā

¹⁵ “Ni i ciga mu, i ta yuwan ili i na n damma ndu i yuwan suru. ¹⁶ Waru n ta pati Dada u ca du Za vi Ikambi i ro, za na q̄ danu nā ədu hali ukosu. ¹⁷ Ayi dā Ruhu va Akiza, za na rocoi amayun adama q̄ Asulə. Ama o uvadī q̄a usu yi shi, adama a na e ene yi shi, waru e reve yi shi. Amma ədu i reve yi tə, adama a na u tə pe nden atsumā a du, waru u ta dana pe atsumā a du. ¹⁸ Nā n kara, maa lyawa du q̄ nde'en tsa mkpa'an shi, n tə təwīsa q̄a du. ¹⁹ Mantsa ma buwa tə ke'en, ama o uvadī a buwa ee ene mu shi, amma ədu i te ene mu. Adama a na amu wuma u da n ri, ədu waru i ta dana wuma. ²⁰ Nu urana u ndolo u təwā, i te reve a na n ri pe atsumā a Dada. Waru i te reve a na i ri atsumā a və, waru amu n ri atsumā a du. ²¹ Vuma na ciga numu suru, u ta yuwan ili i na n dammai suru, əvu Dada və ciga yi fo. Amu fo n ta ciga yi, avu n roco yi ko zane da n ri.”

²² Avu Yahuza (ayi nda Yahuza Iskariyoti da shi) damma, “Amma Zagbain, cine vu fofoi vu roco tsu aciyawu amma q̄ tuo a akapi shi?”

²³ Reve u usu, “Na ama a ciga mu, a ta yuwan ili i na n damma nle a yuwan suru. Dada və ta ciga le, əvu tsu təwā q̄a le, əvu waru tsu danu obolo ne ele. ²⁴ Vuma na gba ciga numu shi, waa yuwan ili i na n dammai shi. Ili i na yu uwwa numu n dammai, q̄a və da wu utai shi, amma o una wa Dada u da za na lyungu numu.

²⁵ “N damma du tə ili i nda suru a mantsa ma na n dənq̄ obolo nā ədu. ²⁶ Amma ayi

Za vi Ikambi u to roco du ili suru, waru u ta zuwa du i cuwan ili i na n damma ndu suru. Ayi Za vi Ikambi i nda ayi dā Ruhu va Akiza za na Dada və q̄a lyungu atsumā a ala a və. ²⁷ N zuwa du tə i tsurā mazangā o okolo a du, cu'un mazangā na n ri nā ayi o okolo a və, ayi dā maa zuwa du i tsurā. Asuvu nden a na maa ca woo o'wo cine uvadī waa ca shi. Adama o ndolo she i yuwan atsumoləngu lon wan, waru she yu uwua wovon wan.

²⁸ “Yu uwua mu tə de adansa n tə kara waru n tə təwīsa q̄a du. Ni i ciga mu na amayun i yuwan mazangā a na māq̄ kambā ya Dada, adama a na u la'a mu tə tsugbain. ²⁹ N ta dansaa du ili i nda gogo kafu u fara, adama nu u fara i usu. ³⁰ Māq̄ dashi yuwan adanshi a abunda nā ədu shi. Adama a na za tsugono tsu uvadī u nda u tə lo q̄ təwā. Amma u ri nu ucira a aci a və shi. ³¹ N yuwan tə ili i na Dada və damma numu n yuwan suru, tsərə ama o uvadī a nda e reve n ciga yi tə.

“Təwāi gogo tsu karai.”

15

Ataci ne eten

¹ Avu Yesu lyuwa elime na adanshi no ojoro q̄ yí, reve u damma, “Amu da ikyun ya amayun i na i tsu utaq̄ ataci t̄ inabi. Dada və ayi dā cimbi. ² Ne eten a na a ri za va nu u matsan shi, u tsu gasa yi tə. Waru u tsu lapula tə eten a na a tsu matsan muwun, tsərə u matsan muwun mā abunda. ³ Ili i na n damma ndu u zuwa du tə de i kambā cece. ⁴ Ni i ri ukabu nā amu, n to o'wo ukabu nā ədu. Eeten a tsu matsan na aciyayi shi. U ta matsan nu u buwa ukabu ni ikyun. Ne da ədu fo yaa matsan shi, she ni i ri ukabu nā amu.

⁵ “Amu da ikyun ya ataci i, ədu gba eten. Nā za suru kaña q̄a və, amu waru ukabu nā ayi, u tə matsan lon. Agba yaa gura yuwan ili i ro shi, she nā n kambā du. ⁶ Nā za ri ukabu nā amu shi, u ta gashi eten a na a tsu vari reve u'yewe. Ama a tsu tara tə eten a na e 'yewei, reve a zuwa le a akina q̄ kuləto le. ⁷ Nā i ri ukabu nā amu nā waru yaq̄ kurusu uritosu u və, i ta pati Dada ili i na i ciga suru, əvu gba u ca du. ⁸ Nā yaa matsasan muwun mā abunda, u to rocosu a na ədu ojoro q̄ və a da, waru i to rocosu ama tsugbain tsa Dada və.

⁹ “N ciga du tə cine Dada və ciga numu. Gogo i kaña atsumā e icigi i və. ¹⁰ Ni i yuwan ili i na n dammai, i ta kaña atsumā e icigi i və. Ne da waru, n yuwaain ili i na Dada və damma numu n yuwan, ne da fo n ri ukabu atsumā e icigi ya yi. ¹¹ N damma du tə ili i nda suru adama yoo o'wo nā cu'un mazangā ma na n ri nā ayi, adama waru mazangā mā du mo o'wo ushete wan. ¹² Apa

nda ili i na maa dansaa du i yuwan: i cigalai ununa n ciga ndu. ¹³ Babu icigi i na i la'i nda, vuma kuwa adama a n'utsa ma yi.

¹⁴ "Afu n'utsa n va da, ni i kuru ili i na maa dansa. ¹⁵ M buwa e desu du agbashi shi, adama a na zgbain tsu damma agbashi a yi ili biti shi. Amma n te desu du n'utsa, adama a na n damma ndu ili i na Dada va damma numu biti. ¹⁶ I dangwa mu shi. Amu da n dangwa ndu. Avu waru n ca du ulinga u nda i yuwan: 'Yawai i matsan muwun, icu'un i na yaa jima. Ne da Dada aa ca du ili i na i pati niyi suru na ala' a va. ¹⁷ Apa ili i na n damma ndu i yuwan: I cigalai.

Uvadí u ta 'yuwan ojoro'o

¹⁸ "Na ama o uvadi a nda a 'yuwan du, i cuwan amu da a fara 'yuwain. ¹⁹ Na adu aza o uvadi a da, a ta ciga du ununa a cigai aza e le. Amma n dangwa du tā yu uta atsuma o uvadi, adama o ndolo adu aza o uvadi a da shi. Ayi da i zuwai uvadi u 'yuwan ndu. ²⁰ I cuwan ni ili i na n damma ndu: Aagbashi a la'a zavu'wa va yi shi. Na ama o bongi mu, o to bongi du fo. Waru na a yuwan ili i na n rito nle a yuwan, a ta yuwan ili i na i damma nle fo a yuwan. ²¹ Agba o to bongi du adama a na i ri aza a va. A ta yuwan ne adama a na e revei za na lyungu numu shi. ²² Na n shi n tawa n yuwaan le adanshi shi, a shi a dana nu unusu u na wāqā tāwāq le no oforo shi. Amma gogo a ri nu ure u motaq shi adama o unusu u le. ²³ Za na 'yuwan numu biti u 'yuwan tā Dada va. ²⁴ N yuwan tā linga va asalama e memere me le, icu'un i na ko za koto yuwan shi. Na n shi n yuwan linga nda shi, a shi a dana nu unusu shi. Agba gogo nda e ene tā ili i na n yuwan. Agba suru na ne, a 'yuwan mu tā obolo na Dada va. ²⁵ Agba ili i nda i fara tā adama e ili i na a danai a Wilu le wo o'wo amayun: 'A 'yuwan mu tā pere m pere.' ²⁶

²⁶ "N tā lyunguwa du za na a tsu de Za vi Ikambi. U to uta ubatā wa Dada avu u tawa ubatā u du. Ayi da Ruhu va amayun. Nu u tawa, u ta yuwan adanshi adama a va. ²⁷ Reve adu fo ni i ciga i 'yuwan i damma ama adama a va, adama a na i ri obolo na amu diga a mantsa ma na n temei uritosu."

16

¹ Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, u damma, "N damma du tā ili i nda, adama i lyawa u'ususu u va wan. ² A ta gbara du a q'isq. Waru mantsa ma tā tawa ana ama oo una du, reve a jiyan gashi a ta yuwsaan Asula agandā na a yuwan ne. ³ A ta yuwan ne, adama a na e reve Dada'a shi, waru e reve mu shi. ⁴ Agba n damma du tā ili i nda, adama na mantsa ma tāwā ana aa yuwsaan ili i nda, i cuwan ni ili i na n damma ndu.

Ulinga u Ruhu va Akiza

"Mantsa ma na n temei uritosu, n damma du ili i nda shi, adama a na n shi obolo na adu. ⁵ Gogo gba n tā kambā ubatā wu za na lyungu numu. Agba ko vuma tā atsuma a du ece mu, 'Te da vee tyo?' shi. ⁶ Ana n damma ndu gogo, adu da nda i remei atsumolangu. ⁷ Agba amayun a da maa dansaa du, u la'aa du tā ulobonu n kara. Na n kara n tā lyunguwa du na Za vi Ikambi. Na n kara shi, Za vi Ikambi'i wāqā tawa shi. ⁸ Nu u tawa, u to roco ama o uvadi a na a nusain ana a dammai, 'Tsū reve tā ili i na i ri unusu, waru tsu reve tā ili i na i ri mejege, waru tsu reve tā ununa Asula a tsu ge'eto unusu.' ⁹ A yuwan mejege shi adama o unusu, adama a na a usu mu shi. ¹⁰ A nusan tā adama e ili i na i ri mejege, adama a na n tā 'yawa ubatā wa Dada, waru yaa lyuwa elime na mene ma yi shi. ¹¹ A yuwan mejege shi adama o uge'etosu adama a na u yuwaan tā de za tsugono tsu uvadi u nda uge'etosu.

¹² "N tā ni ili yāqā abundā i na maa damma du, agba gogo u la'a tā ucira u na yee reve. ¹³ Agba na Ruhu na o rocosu ili i na i ri amayun adama a Asula u tawa, u ta zuwa du i reve ili i na i ri mejege i na yoo utusa ubatā wa Asula. Waa yuwan adanshi a na o uta ubatā wa yi shi, amma u ta damma ili i na wu uwai goon, waru u ta damma du ili i na yaa tawa. ¹⁴ U ta ca mu tsugbain, adama a na u ta tara ili i na n dammai reve u damma du. ¹⁵ Ili i na Dada ri ne ele suru, n tā fo ne ele. Ayi da i zuwai n dammai Ruhu'u u ta tara ili i na maa damma avu u damma du.

Atsumalima a tā kambā mazanga

¹⁶ "Na a jima ke'en yee ene mu shi, amma a tyo de i te enishe mu."

¹⁷ Reve ozo o ro atsuma o ojoro a yi a dammulai, "Nye waa dansa ana u dammai, 'Na a jima yee ene amu shi, reve waru a tyo de avu ye enishe mu?' Waru nye i da waa dansa ana u dammai, 'Adama a na n tā kara a tyo ubatā wa Dada?' " ¹⁸ Reve waru e ecelei, "Nye i da waa dansa 'na a jima ke'en?' Tsu gura reve ili i na waa dansa shi."

¹⁹ Yesu reve tā ojoro a yi a ciga tā e ece yi adama o ndolo, dada u damma nle, "I te necilei ili i na maa dansa ana n dammai, 'Na a jima ke'en ye ene mu waru shi, reve waru n damma a tyo de i te enishe mu?' ²⁰ Amayun a da maa dansaa du, i ta shon avu waru i yuwan atsumolangu, amma atsumolangu a du a tā kambā mazanga. I ta yuwan atsumolangu, amma atsumolangu a du a tā kambā mazanga. ²¹ Na ka danu limatan, u tā na mbala, adama a na mantsa ma yi ma rawai. Amma nu u matsan mawu'un, avu wi icina na mbala' a adama a na u

ri a mazangā ma na u tsurai mawun o uvadi. ²² Ne da fo u ri ya'a du. Gogo i tā atsumolangu, amma n te enishe du. A mantsa'a i ta yuwan mazangā, waru ko vuma aa gura zuwa du i lyawa mazangā shi. ²³ Nā mantsa mo ndolo ma rawa, yee ece mu ili i ro waru shi. Amayun a dā maa dansaa du, Dada vā ta ca du ili i na i patiyi suru atsumā a ala a vā. ²⁴ Hali n gogo koto i pati ili i ro atsumā a ala a vā shi. Patishiyi, Asulā waru a ta ca du ayi, tsarā i shiwan nā mazangā.

Kristi Zamawawa lyuwa tā aci o uvadi

²⁵ "N yuwan tā adanshi a nda ni iroci, agba mantsa mo tā lo a tāwā ana mādashi yuwan ne shi. A mantsa'a n tā pāduwa du ili suru adama a Dada'a. ²⁶ O urana u ndolo i ta pati Dada'a na ala a vā, agba woo o'wo she nā n yuwan ipati o unā u du shi. ²⁷ Asulā Dada u ciga du tā adama a na i ciga numu, reve waru i usu a na mu utai ubata wā yi. ²⁸ Mu uta tā ubatā wa Dada, reve n tāwā o uvadi. Gogo gba n ta lyawa uvadi ayu n kambā ya Dada'a."

²⁹ Ayu ojoro'o a damma, "Gogo vu ta adanshi nā atsu upaqūwu! Vaa yuwusan adanshi ni iroci shi. ³⁰ Gogo tsu reve tā vu reve tā ili biti. Vu ta gura usu yeci i vuma kafu u yuwan yeci'i. Ayi nda, u zuwa tsu ta tsu usu vu uta tā ubatā wā Asulā."

³¹ Ayu u usu, "Amayun a dā i usu tā gogo? ³² Mantsa mo tā lo a tāwā, waru u rawa ta de, ana suru nñu yee bete'we, koyan da atsumā a du a kāmbā o u'wa wā yi, reve i lyawa mu a nde'en. Agba Dada to obolo na amu, waru adama o ndolo n ri a nde'en shi.

³³ "N damma du tā ili i ndolo adama yoo o'wo nā mazangā ma amayun adama a na i ri obolo na amu. Uvadi u ta zuwa du i sowo atsumalima. Agba i kāba asuvu! N lyuwa tā aci o ucira vu uvadi!"

17

Yesu yuwaan tā ojoro qyi avasa

¹ Ana Yesu kotoi a dansaa le ili i nda suru, reve u kalyuwā zuva ayu u damma, "Dada, mantsa ma rawa tā. Vu ca Mawun ma wu tsugbain adama u ca wu tsugbain. ² Vu ca yi tā tsugbain a aci a ama suru adama u ca aza a na vu ca niyi wuma u na woo koto shi. ³ Waru nda ure u na aqā tsurā wuma u na woo koto shi: e reve wu, za na ayu da Asulā a amayun goon, reve waru e reve Yesu Zamawawa, za na vu lyunguyi. ⁴ N roco tā tsugbain tsā wu o uvadi ana n kotoi ulinga u na vu ca numu n yuwan. ⁵ Gogo, Dada, vu dāshi ca mu tsugbain tsā na n shi na ayi ana n shi obolo nā ayu kafu vu yuwan uvadi.

⁶ "Vu ca mu tā aza e itoni o ro atsumā o uvadi u nda, waru n roco le tā ili i na vu rotsoi. Aza a wu a dā a shi, agba vu ca mu ta ele, ayu gba a yuwaan wu tsutoni. ⁷ E reve tā a na ayu dā vu ca numu ili i na n ri nā ayi suru. ⁸ Adama a na n damma tā aza e itoni a vā ili i na vu damma numu, agba a usu tā. E reve tā a na mu utai ubata wā wu, ayu waru a usu ayu dā vu lyungu numu. ⁹ N ta avasa adama e le. Maa yuwusan avasa adama a ama o uvadi shi, amma adama a aza a na vu ca numu, adama a na ele aza a wu a dā. ¹⁰ Ama o ndolo suru aza a na ari aza e itoni a vā aza a wu a dā fo, waru aza a na oo tono wu suru aza a vā a dā fo. O roco tā na amayun ili i na tsugbain tsā vā tsā ri. ¹¹ N tā lo a tāwā ya'a wu. M buwa e isawan o uvadi waru shi. Agba aza e itoni i vā a buwa tā atsumā o uvadi. Vu roco ucira wa ala a wu, ayi da ala a na vu ca numu, tsara vu geshe le. Dada oo o'wo ili i tā, ununa ayu na amu tsu ri. ¹² Nu ucira wā wu u dā, ucira u na vu ca numu a mantsa mo ndolo amu ubuwu o uvadi dāda m putsayi ili i wuya a ju'wan le. Shede ayi vuma na o kototoi* ayi da a lungusai adama Adanshi a Asulā a shiwan.

¹³ "Dada, n tā tāwā ya'a wu gogo. Agba n damma tā ili i nda amu ubuwu o uvadi, adama aza e itoni a vā a shiwan nā mazangā ununa amu n ri. ¹⁴ N damma le tā ikaka ya wu. Agba ama o uvadi u nda a'yuwan le tā, adama a na ari ili i tā ne ele shi, ununa amu fo n ri ili i tā na ama o uvadi shi. ¹⁵ Maa patishi wu vu tawa le atsumā o uvadi shi, amma vu 'yasan za wuya a ju'wan le. ¹⁶ Amu za vu uvadi u nda u dā shi. Ne da waru ele fo aza o uvadi a nda a dā shi. ¹⁷ Vu zuwa le o o'wo cece na akiza o uritosu wa adanshi a wu za na ayi da amayun. ¹⁸ N lyungu le tā atsumā o uvadi, cine vu lyungu numu atsumā o uvadi. ¹⁹ N ca tā aciyava n yuwaan wu tsugbashi adama ele fo a ca aciyele a yuwaan wu tsugbashi.

²⁰ "Dada, n ta yuwusan avasa adama a aza e itoni a nda, agba waru n ta yuwusan avasa adama a aza a na aqā tāwā a ca mu okolo e le suru, adama e ili i na aza e itoni a vā a a damma adama a vā. ²¹ N ciga tā suru nle o o'wo ili i tā, ununa amu n ri ili i tā nā ayu, ayu waru vu ri ili i tā nā amu. N ciga le tā fo o o'wo ili i tā nā atsu. Dada ama o uvadi a nda aqā usu a na ayu da vu lyungu numu. ²² N ca tā ama a nda tsugbain tsā na vu ca numu adama o o'wo ili i tā, ununa ayu na amu tsu ri ili i tā. ²³ Amu illi i tā i dā ne ele, ayu waru ili i tā vu ri na amu, adama o o'wo ili i tā suru suru. Ne da ama o uvadi ee reve ayu da vu lyungu numu. E te reve a na vu cigai aza e itoni a vā ununa vu ciga numu.

* 17:12 Vuma na o kototoi pa nda u ta yuwusan adanshi a Yahuza Iskariyoti za na winai Yesu.

²⁴ “Dada, vu ca mu tā ele, waru n ciga le ta a dana ubata u na n ri, adama ee ene tsugbain tsā vā, za na vu ca numu adama a na vu ciga numu kafu vu yuwan uvadī.

²⁵ “Dada, avu da za vā qabulā.† Uvadī u reve wu shi, amu gba n reve wu tā, ama a nda waru e reve tā a na vu lyungu numu. ²⁶ N roco le tā ili i na vu rotsoi, waru n ta lyuwa elime nū yuwyusun ne. Ne da aa gura ciga ozo o ro ununa vu ciga numu, adama moo o'wo ili i tā ne ele.”

18

E reme tā Yesu

(Mat. 26:47-56; Mak. 14:43-50; Luk. 22:47-53)

¹ Ana Yesu kotoi avasa, reve ayi no ojoro a yi a karā reve a pasa U6aa wā Kidron. Reve a rawa ubatā u na u ri nā danga zetun† va abunda avu a uwa pe. ²A'yawusa tā ubata'a nā abunda, ayi da i zuwai Yahuza za na wina niyi revei ubatā u na a ri. ³ Reve nan ganu a gbagbain na Afarishi a lyungu adugari a Aa'lisamapada o ro a kuru Yahuza. Waru obolo a qojo a Roma a shi tā obolo ne ele, ama a nda a shi tā ni itana yu uvon ni ifitila na akata. Avu Yahuza tara le a tyo ubatā'a.

⁴ Yesu reve tā ili i na yaa fara nā ayi, dada wu utāi reve we ece le, “Zane da yaa zama?”

⁵ Reve a usu, “Yesu za va Nazara.”

Avu u damma le, “Amu dāda Yesu'u!” (Yahuza za na wina niyi, shi tā mishin ne ele.) ⁶ Ana Yesu damma nle, “Amu dāda ayi'i,” reve o rono nā acapā avu a riya e idā.

⁷ Reve we ecishe le, “Zane da yaa zama?”

Avu a damma, “Yesu za va Nazara.”

⁸ Avu u usu, “N damma du tā de amu dada Yesu. Na amu da yaa zama, lyawai ojoro a va a kāra.” ⁹ A yuwan tā ne adama e ili i na Yesu dammai de a shiwan, “N lamba ko za ta atsumā a aza na vu ca numu shi.”

¹⁰ Reve Simo Bituru tala matsun me pe'enī mā yi reve u kodo utsuvu wu usa'anī wa aagbashi a aabara a nan ganu. (Aala a aagbashi'i Maluku.) ¹¹ Avu Yesu damma Bituru, “Kambuwā matsun me pe'enī mā wu e ibici yā yi. Vu ta a majiyan n ciga n sowō atsumalimā ununa Dada zuwai n sowō shi?”

A tarai Yesu a tyo ubatā wa aabara a nan ganu

(Mat. 26:57-58; Mak. 14:53-54; Luk. 22:54)

¹² Reve yali i gbain† na asoja a yi a Roma, obolo na adugari a Aa'lisamapada, e reme Yesu avu a nlā yi. ¹³ Avu a fara tara yi a tyo ya Hanana, ashawale Kayafa. Kayafa da danai aabara a nan ganu a aa'wan o ndolo.

¹⁴ Ayi dada za na de acapā u dammai azagbain a Isra'ilā, “Lyawai vuma nda kuwa tsāra ama suru a dāna wuma.” ♦

Bituru wasain Yesu

(Mat. 26:69-70; Mak. 14:66-68; Luk. 22:55-57)

¹⁵ Reve Simo Bituru no oojoro o ro ♦ a kuru Yesu. Oojoro'o u reve tā aabara a nan ganu'u, dada u uwai obolo nā Yesu atsumā a agalaci o ukobu wu uge'etosu wa aabara a nan ganu. ¹⁶ Bituru gba reve wi isawan a alanga zuzu nu unantsu. Avu oojoro'o u kāmba u yuwan adanshi na aagbashi o usheli a na a ri o unantsu. Reve a lyawa Bituru u uwa. ¹⁷ Amma avu usheli'i we ece Bituru, “Avu oojoro a vuma ndolo Yesu da, ko ne da shi?”

Avu u wasan, “O'o, amu da shi!”

¹⁸ Mantsa mo utanu ma dā mā shi, reve agbashi na adugari a Aa'lisamapada a gba'ato akina. Ele a lyasuwsa, dada Bituru rawai zuzu na akina'a adama u lyasuwa.

Aabara a nan ganu a yuwin Yesu yeci

(Mat. 26:59-66; Mak. 14:55-64; Luk. 22:66-71)

¹⁹ Avu aabara a nan ganu a yuwan Yesu yeci adama o ojoro a yi nu uritosu wā yi. ²⁰ Reve u usu, “N yuwyusun tā adanshi adama koyan da uwwa. N ritosu ta a a'isa nā a Aa'lisamapada, ubatā u na aza a Isra'ilā suru o tsu boloto. N damma ko ili i tā usokowu shi. ²¹ Adama a nye vee ecese mu cu'un vi ili i nda? Ece ama a na a uwwai uritosu u va. E reve tā ili i na n dammai.”

²² Ana Yesu dammai ne, avu dugari ro fasa yi o ubaguzu avu u damma, “Zane da avu a na vaa yuwaan aabara a nan ganu† cu'un va adanshi o ndolo?”

²³ Avu u damma, “Nā n damma tā ili i ro i na Wilā u dammai u ri mejego shi, i roco ili'i. Agba ni ili i na n dammai amayun a da, adama a nye vu fasa numu?”

²⁴ Yesu ubuwu wunlu dada Hanana caco niyi a tyo ya Kayafa aabara a nan ganu.

Bituru wasisan tā Yesu

²⁵ Ili i nda a farasa pe atsumā, Simo Bituru de mishin zuzu nā akina a lyasuwusa. Dada e ece niyi, “Avu za vi itoni yā Yesu da, ko ne da shi?”

Avu u wasan reve u damma, “O'o, amu da shi!”

²⁶ Aagbashi o ro a aabara a nan ganu a shi tā lo. Maci vuma na Bituru kodoi utsuvu u da. Avu u damma, “Me ene wu tā ubatā a danga zetun, ko me ene wu shi?”

²⁷ Avu Bituru wasisan, a mantsa'a avu moton ma saalashi.

A tarai Yesu a tyo ya Bilatu
(Mat. 27:1-2, 11-14; Mak. 15:1-5; Luk. 23:1-5)

²⁸ Ana Kayafa kotoi uge'etosu wà Yesu nà wasasa, dàdà azagbain a Isra'ilà a tara niyi à tyo ubatà wa Bilatu gwamna vuma va Roma. Avu ama'e a isawan a alanga. Nà shi za ro uwa pe, u shi to o'wo babu cece, agba Wilà u shi a lyawa yi u yuwan Abuki a Mapasa shi. ²⁹ Avu Bilatu utà a alanga reve we ece le, "Adanshi à nye a da i tawayi a aci a vuma nda?"

³⁰ Reve a usu, "Nà shi vuma nda za vu ulinga wi iwuya i da shi, tsu shi a tawà nà àyi ubatà wà wu shi."

³¹ Avu u damma le, "To, àdu na aciyadu tara niyi i 'yawa i ge'eto yi cine Wilà u dù u dammai i ge'eto yi."

Reve a wasan a damma, "Àdu àzà à Roma i tsu lyawa tsu tsu una vuma shi." ³² Ili i na a dammai u roco tà ili i na Yesu dammai de cine wàa kuwa u fara tà o o'uso amayun.

³³ Reve u kàmba o ukobu avu u de Yesu avu we ece yi, "Avu da mogono ma aza a Isra'ilà?"

³⁴ Avu u damma, "Yeci ya wu i da nda'a, ko ama o ro a yuwaan wu tà adanshi à vâ?"

³⁵ Reve u usu, "Vu reve tà amu za va Isra'ilà da shi! Ama à wu nà nan ganu a gbagbain a da à tawài nà avu ya'la vâ. Nye i da gba vu yuwaan?"

³⁶ Reve Yesu usu, "Tsugono tsà vâ za vu uvadì u nda u da shi. Nà shi za vu uvadì u nda u da, agbashi à vâ à shi ta yuwan nlangi adama a zuwa mu e ekere a azagbain a Isra'ilà wan. Amu n ri ana ngono n na maa yuwsusan tsugono pa o uvadì shi."

³⁷ Avu we ece yi, "Avu mogono ma da, ko ne da shi?"

Reve u usu yi, "Vu damma tà amu mogono ma da, waru vu damma tà mejegé. Ayi da i zuwai a matsan numu, avu n tawà o uvadì adama n damma ama amayun. Waru za na ri za va amayun tsu poloo mu tà atsuvu."

³⁸ Avu we ece yi, "Nye i da amayun?"

A padayi Yesu ugana wu ukwa
(Mat. 27:15-31; Mak. 15:6-20; Luk. 23:13-25)

Ana Bilatu dammai ne, avu wu utisa à tyo ya aza a Isra'ilà avu u damma le, "Vuma nda yuwan ili i na i rawai n damma, 'Nu u ciga u 'yuwan u kuwa' shi. ³⁹ Ireve n tsu bâdà tâ vuma tâ atsumà o u'wa wa ali u kàrà a mantsa mà Abuki a Mapasa. I ciga tâ n lyawa 'mogono ma aza a Isra'ilà?'"

⁴⁰ Reve a saala, "O'o, a lyawa yi wan! Tsu ciga tâ a lyawa Baraba." (Baraba gba u shi tâ u tsu 'yasasan nlangi.)

* ^{19:2} Kaisa Mogono mo otosu tâ ookokolo à avu'un a na a mungai na aayala a sawun daan-daan. A yuwaan tâ ne Yesu adama a lamaa yi.

19

Asoja a yuwaan tâ Yesu ulamu
(Mak. 15:16-20)

¹ Reve Bilatu tâ damma ayoja a faba Yesu na asudu. ² Reve a dava oookoko e eten a awanda, avu a zuwayi a aaci, * avu o oto yi aayala a sawun daan-daan. ³ Avu a tawusa ya'a yi na a dammi, "Wuma wà wu u jima, mogono ma aza a Isra'ilà!" Na a basasa niyi o ubaguzu.

⁴ Avu Bilatu kàrà o utisa waru, reve u damma ama'a, "Uwwai, n tâ o utâ yi pa nda ya'la dù, adama i reve n tsurâ ili i ro i na yaa zuwa n kototo yi shi." ⁵ Reve Yesu utâ, wotowu no oookoko a awanda tâ na aayala'a. Avu Bilatu damma le, "Apa vuma'a!"

⁶ Ana nan ganu a gbagbain obolo nà adugari a Aa'lisamapâda e ene niyi, reve a saala, "Vara niyi a akpata! Vara niyi a akpata!"

Avu u usu, "I tara yi reve i vara yi a akpata. N tsurâ ili i na yaa zuwa n kototo yi shi."

⁷ Reve a usu, "U damma tâ a na ayi Mawun ma Àsulà ma da. Adama o ndolo, Wilà u tsu u damma tâ u kuwa."

⁸ Ana wu uwuwai ili i nda, reve wu uwwa wovon lon. ⁹ Avu u kàrà a kàmba o ukobu wà yi reve we ece Yesu, "Te da vu utai?" Agba u usu ili i ro shi. ¹⁰ Avu Bilatu damma, "Vu 'yuwan tâ a yuwan adanshi nà amu? Vu reve, n tâ nu ucira u na maa lyawa wu vu kàrà pere, ko n zuwa a vara wu a akpata."

¹¹ Avu u usu, "Vu tâ gura yuwaan mu ne adama a na Àsulà a zuwa nuwu vu yuwan. Vuma na ca numu e ekere à wu u la'a wu tâ unusu."

¹² Ana wu uwuwai ili i nda, u shi tâ u ciga u lyawa yi u kàrà pere. Avu azagbain a Isra'ilà a lyuwa elime nà yisaali, "Nà vu lyawa vuma nda pere, avu i'utsà i Mogono Kaisa da shi! Vuma na suru tarai aciyayi mogono ma da, yuma ndolo ma'yuwatan mo mogono ma da!"

¹³ Ana wu uwuwai ili i na aa dansa, reve wu uta nà Yesu a alanga avu u danu o ootogu o uge'etosu o ukobu u na à tsu de' Ukobu u na à Ru'wai na Atali a Gbagbain. (Aala o ubatà u nda nà Tsu'arama tâ ayi da "Gabata.") ¹⁴ Gogo urana u tâ e meremee ma aci o Urana wi Ifobi ya Abuki a Mapasa.

Reve u damma aza a Isra'ilà'a, "Apa du mogono mà dù!"

¹⁵ Reve a kambuwà yi na yisaali, "Una niyi! Una niyi! Vara yi a akpata!"

Avu we ece le, "I ciga tâ n vara mogono ma dù a akpata?"

Reve nan ganu a gbagbain a usu, "Tsu ri na mogono mo ro shi, she Kaisal!"

¹⁶ Reve u ca le Yesu adama a vara yi a akpata.

A vara tā Yesu a akpata

(Mat. 27:32-44; Mak. 15:21-32; Luk. 23:26-43)

Avu əsoja a tara Yesu reve a karą nā ayi. 17 Ayi a motaę atsuma a lyuci'i, u tanu tā akpatař a yi a tyo Ubařt wo Ookoluwo. (Aala o ubařt'a na Tsu'arama ayi da "Gologota").

18 Ubařt u dāda a vara niyi a akpata.† A yuwaan tā ne waru əzə o u'wa wa ali e re o ro, vuma tā suru e eebele a tā, Yesu gba e memere.

¹⁹ Reve Bilatu zuwa le a zuwa de iroci zuva va a akpata'a, adansa,

YESU VA NAZARA, MOGONO MA AZA A ISRA'ILA.

20 Reve a dana iroci'i toto uta'atsu: Za vu ufaru nā Tsuyahuda,† waru nā Tsuroma, waru nā Tsuheleni.† Ama na əbundā e de yi tā nu unā, adama a na ubařt u na a varai Yesu a akpata u ri alanga nā lyuci shi. 21 Reve nan ganu a gbagbain a damma Bilatu, "She vu dana, 'Mogono ma aza a Isra'ila' wan, amma vu dana, 'Vuma nda damma tā əmu da mogono ma aza a Isra'ila.'"

²² Avu u usu, "N dana yi tā ne, waru ne da u ri."

²³ Ana əsoja o kotoi mavara mā Yesu a akpata, reve a tara itana ya yi avu e ne'eshen bāta nashi. Soja suru tā nu upasu wā yi. Reve fo a tara utugu wu uga'an wā yi, za na dānai udavu diga zuva a cipa. 24 Reve a dammulai vani le, "She tsu karai ayi nda bāta bāta wan. Tsu yuwan anca'wa adama tsu reve za na aa tara yi." Ili i nda i fara tā adama e ili i na Adanshi a Asulā a dammai wo o'wo amayun:

"E ne'eshen tā itana i vā vāni le,
avu a yuwan anca'wa adama o utugu u vā."

Ayi nda gba, ayi da ili i na əsoja'a a yuwan.

²⁵ Mma vā Yesu dānai tā lo mishin a nge'en ma akpata obolo na mma ke'en vā yi. Meri ka va Kiliyofa na Meri Magadaliya a dānai tā lo fo. 26 Oojoro a na u cigai † dānai tā lo fo zuzu nā mma vā Yesu. Ana Yesu ene nle obolo, reve u damma mma vā yi, "Vuma nda mawun mā wu ma da gogo." 27 Reve u damma oojoro'o, "Ayi da mma vā wu gogo." Diga lo da oojoro o ndolo a tara niyi a tyo o u'wa wā yi.

Yesu kuwā tā

(Mat. 27:45-56; Mak. 15:33-41; Luk. 23:44-49)

²⁸ Yesu reve tā a na u kotoi de ulinga wā yi. Amma adama u lyawa Adanshi a Asulā o o'wo amayun, reve u damma, "N tā uwuwusa akuli!" † 29 Meden mā dānai tā lo tapu nā mini ma alamu, avu əsoja'a a tsupu pe ashidi. Dāda a nlā niyi o oosondori,†† reve a canana a zuwaa Yesu o unā. 30 Ana Yesu sowoi mini'i, avu u damma, "Ukoto tā." Avu u kādāto aaci, reve u kuwa.

A sapai Yesu e eebele

³¹ Urana u nda Urana wi Ifobi i da,‡ agba nu usana u tawa Ashibi a da za na wo o'woi abajini o urana waru Urana u Mapasa u da. Ana wo o'woi aza a Isra'ila a ciga a lyawa lipu le zuva va akpata'a† shi hali urana wa Ashibi, avu a pati Bilatu u lyawa əsoja a kukuda ana aaza a na a danai de a akpata adama a kuwā go'o. Reve waru a cipato lipu le e ida. 32 Avu əsoja'a a fara kudā ana a ama e re'e aza a na a dānai zuva va akpata e eebele e Yesu. 33 Amma ana a rawai ubařt wā Yesu, reve e ene u kuwa tā de, agba a kudā ana a yi shi. 34 Avu za tā atsuma a əsoja'a tara ibata ya yi reve u sapai Yesu e eebele. Reve impasa nā mini mo uta. 35 Tsu reve tā ili i nda amayun a da, adama a na za na enei ne esu da dammai. U damma tā ne adama ađu fo i usu. 36 Ili i nda i fara tā adama Adanshi a Asulā† a shiwan: "Ko eetele a tā a yi aa kudā shi." † 37 Waru Adanshi a Asulā o ro a damma tā, "A tā kālyuwā vuma na a sapai ni ibata." †

Acidā e Yesu

(Mat. 27:57-61; Mak. 15:42-47; Luk. 23:50-56)

³⁸ Ana ili i nda i kotoi, reve Isuhu, vuma lyuci va Arimatiya, pati Bilatu ko u ta lyawa yi u tara lipu vā Yesu. (Isuhu za vi itoni vā Yesu da, amma usokowu, adama a na wu uwuwusa tā wovon wa azgbain a Isra'ila.) Avu Bilatu usu, reve Isuhu 'yawā u tara lipu'u u karā nā ayi. 39 Nikodimu, za na shi tawai de ya Yesu na ayin, shewun tā Isuhu. Avu utawaa na aguma a maguru e re na rawai uritowu ukpaku na a tsu tsuwañ aakwakwa. 40 Ama e re a nda a tara tā lipu vā yi reve a katala yi akandaruwā no okoro obolo na aguma'a. Ne da aza a Isra'ila a tsu yuwan nā aq cido aakwakwa. 41 Ubařt u mavara ma akpata'a u tā zuzu nā aarumbu, atsuma a aarumbu'u aason a sa'avu a dānai

◊ 19:24 Ica 22:18. † 19:26 Yah. 13:23. † 19:28 Ica 69:21; Ica 22:15. † 19:29 A yuwan tā ulinga na adanga a avu'un a na a tsu de "osondori." Ayi da a yuwanin ulinga a Atagada a Motaa a na o kyo'onuyi impasa a nantsu vu 'wa va aza a Isra'ila (Mt. 12:22), waru a yuwan tā adanshi a yi bāta ro atsuma a Adanshi a Asulā. † 19:31 Urana u Mapasa u tā gura o o'wo urana suru atsuma a ajuma. A aa'wan a na a varai Yesu a akpata wo o'wo tā urana wa Ashibi, adama o ndolo a kāmbāto tā Ashibi'i abajini o urana. † 19:36 Mt. 12:46; Mkc. 9:12; Ica 34:20. † 19:37 Zak. 12:10.

ta pe za na koto a yuwain ulinga nā ayi shi.
⁴² Adama a na wo o'woi Urana wi Ifosi u dā kafu Mapasa,† waru adama a na aaso'on a ri zuzu, dāda a zuwai pe lipu'u.

20

Aason e Yesu a ta lyanga

(Mat. 28:1-8; Mak. 16:1-8; Luk. 24:1-12)

¹ Nu usana wa Aladi ubata ubuwu haba, avu Meri Magadaliya kara a 'yawa a aaso'on, reve we ene aatali a aaso'on ugandaluwu utakatswu nu unantsu wa aaso'on. ² Reve u suma a 'yawa ya Bituru za na atsu de Simo obolo no oojoro o ro, ³ za na Yesu cigai, avu u damma le, "A tara ta Zagbain pe a aaso'on, agba tsu reve ubata u na a zuwa niyi shi!" ⁴ Reve Bituru no oojoro'o a kara a 'yawa de. ⁵ Mere me le a dana ta e iladi, agba oojoro o ro'o a sara ta Bituru hali u fara rawaa yi. ⁶ Ana u kanza u kalyuwai atsuma a aaso'on, reve we ene pe okoro goon, agba u uwa pe shi. ⁷ Dada Simo Bituru a rawa avu u uwa pe, reve we ene pe okoro'o. ⁸ We ene ta fo apadi o okoro a na a palayi urewesu wā Yesu nā ayi. A kutsulu yi ta, reve wo o'wo upasu u ta. ⁹ Reve oojoro o ro'o, za na fara rawai a aaso'on fo u uwa pe. Reve we ene avu u usu a na a 'yasai Yesu atsuma a akwakwa. ¹⁰ (A mantsa mo ndolo koto a shi e reve ili i na Adanshi a Asula a dammai a na amayun a da a ciga a 'yuwan u 'yon atsuma o ukwā shi.) ¹¹ Reve oojoro'o a kara a kambā o u'wa.

Meri Magadaliya enei Yesu (Mat. 28:9-10; Mak. 16:9-11)

¹¹ Meri gba wi isawan tā a alanga a aaso'on e mesun. Reve u kanza u kalyuwu atsuma a aaso'on. ¹² Avu we ene pe nlingata mā Asula n re. A dana tā wotowu ni itana i uri waru a dana tā nden ubata u na lipu va Yesu shi. Za tā dana tā ubata aaci za tā gba shi ubata wa ana. ¹³ Reve e ece yi, "Adama a nye vu ri e mesun?"

Avu u usu, "A tara ta Zagbain va, agba n reve ubata u na a zuwa niyi shi." ¹⁴ Ana Meri dammai ne, reve u vadala avu we ene Yesu mishin lo, agba u gura reve a na Yesu da shi.

¹⁵ Reve Yesu ece yi, "Adama a nye vu ri e mesun? Zane dā vu ri e izami?"

Avu u yuwan majiyan gashi ayi da waā kalyuwusa aarumbu'u avu u damma, "Zagbain, nna avu da vu tarai lipu va Yesu, m pati wu tā vu yuwan ankuri, vu damma mu, adama n 'yawa n tara yi."

¹⁶ Avu u damma yi, "Meri."

Avu Meri vadala a tyo ya'a yi, reve u damma, "Rabboni!"† (Na Tsu'aramat "Rabboni" urevu wā yi ayi da "Manlu.")

◊ 20:2 Yah. 13:23.

¹⁷ Reve Yesu damma yi, "She vu reme mu wan, adama a na koto n kara a tyo ya Dada shi. Amma vu kara a tyo ubata o ojoro a va vu damma le, 'N tā kara a kambā ubata wa Dada vā za na ri fo Dada du. Ayi da Asula a va, waru ayi da Asula a du.'

¹⁸ Reve u kara u 'yawa u damma ojoro'o a na we ene tā Zagbain. Reve waru u damma le ili i u damma niyi.

Ojoro e Yesu e ene yi ta

(Mat. 28:16-20; Mak. 16:14-18; Luk. 24:36-49)

¹⁹ Na ayin o urana wa Aladi o ndolo, avu ojoro'o o boloto a aasula a tā avu a katsu nantsu, adama a na a uwusua tā wovon wa azagbain a Isra'il. Reve Yesu tāwā wi isawan e memere me le babu usan, avu u casa le, adansa, "N yuwan tā avasa i tsura asuvu nden." ²⁰ Ana u dammai ili i nda, reve u roco le antsu e ekere a yi na za ve eebele. Ojoro'o a siwan tā na mazangā adama a na e te inda Zagbain. ²¹ Reve u dammis, "Asuvu nden n dana obolo na adu. Cine Dada va lyungu numu atsuma o uvadī, ne da fo māq lyungusu du." ²² Avu wi ivuwaan le reve u damma, "Ushiyi Ruhu va Akiza. ²³ Nni i yuwaan ama gafura vu nusu le, Asula fo u ta yuwaan le, o to o'wo na gafura. Nna gba i 'yuwan a yuwaan le gafura, Asula fo u ta 'yuwan a yuwaan le gafura."

Yesu nā Toma

²⁴ Za ro atsuma a Kupanejere'e, Toma (za na waru a tsu de fo Mepishe), u dana obolo ne ele shi, a mantsa ma na Yesu rocoi aciyayi. ²⁵ Ana u rawai, reve akapi o ojoro a damma yi, "Tse ene tā Zagbain!"

Amma avu Toma damma, "Māa usu shi she na me ene antsu e ekere a yi, waru she na n jū'wan antsu'u na aakatsu a vā ubata u na ikusa i dānai, waru n oto ukere u va atsuma a wuntsu we eebele a yi."

²⁶ Ana a yuwain ajuma a ta, reve oojoro'o o bolotwiso a aasula'a, waru Toma dana ta obolo ne ele. Reve a katsu nantsu vadamma nu ufaru, amma avu Yesu tāwā wi isawisan e memere me le babu usan. Avu u casa le, reve u damma, "N yuwan tā avasa i tsura asuvu nden." ²⁷ Reve u damma Toma, "Kalyuwā ekere a va. Zuwa aakatsu a wu antsu'u. Oto ukere wa wu e eebele a va. Vu lyawa mawasan a na vaā usu."

²⁸ Avu u usu yi, "Avu dā Zagbain va na Asula a va."

²⁹ Reve u damma yi, "Vu usu tā o una na we ene numu. Aza aba'un a da aza a na e ene numu shi avu gba a usu."

Ili i na i zuwai Yahaya danai a aatagada a nda

³⁰ Ojoro e Yesu e ene yi tā a yuwusan irociyi linga va asalama ro nā abundā aza a na a dānai ătsumā a aatagada a nda shi. ³¹ N dana tā ili i nda adama i usu a na Yesu dā Zamawawa, Mawun mā Asulā, waru adama a na i usu niyi, i tā tsurā wuma.

21

Igolo tapu nā mugula

¹ A tyo dē, reve Yesu rocwiso aciyayi ubata wo ojoro a yi a nge'en m Mala mā Galili.* Apa cine ill'i i farai: ² Ojoro a yi nā abundā a dānā tā lo: Simo Bituru, nā Toma (za na a tsu de Mepishe), nā Nataniya va Kana vā Galili, nā muwun mā Zabādi, no ojoro e re o ro. ³ Reve Simo Bituru dāmma aza a yi, "Amu n tā 'yawa mereme ma mugula ni igolo."

Reve aza a yi a dāmma, "Atsu fo tsu tā 'yawa obolo na avu." Avu a kara a 'yawa a wantsun u le. Agba e reme ko ili i shi na ayin o ndolo. ⁴ Ana usana u tawai nā wasasa, reve Yesu isawan a nge'en m mala'a, agba ojoro'o e reve a na Yesu da shi.

⁵ Reve u de le, "Ama a vā, i reme tā de mugula?"

Avu a usu, "O'o."

⁶ Reve u dāmma le, "Variyi igolo i du usa'anī u wantsun u du, i te reme ozo o ro." Reve a yuwan ne, avu igolo'o e reme mugula mā abundā hali a kudā o rono yi.

⁷ Reve oojoro a na Yesu cigai[◊] dāmma Bituru, "Zagbain da!" Ana Simo Bituru uwai a na Zagbain da, reve wo oto utugu wā yi (adama a na u shi tā u fodo yi ana u dānai o ulinga), avu wu teruwe a mini u reme udasū a tyo ubata wā Yesu. ⁸ Reve akapi o ojoro o toni yi ătsumā a wantsu'un, uguzu ni igolo'o tapu nā mugula. A dāna alanga ni ida shi, alanga e le a dāna tā zuzu na ana ukpakuta'atsu (300).† ⁹ Ana ojoro'o o utai ătsumā a wantsu'un, reve e ene u tā ni iliyalya, waru u dānā tā a zusun mugula na aikinkina.

¹⁰ Avu u dāmma, "Tāwāi nā mugula n ro nā i remei gogo."

¹¹ Reve Simo Bituru karā u uwa ătsumā a wantsu'un, reve u rono igolo'o a tyo e idā. Atsumā a yi mugula m gbagbain ukpaku na kupoton na aza a ta'atsu (153) n dāna tā pe. Agba suru nā ne igolo'o i kara shi. ¹² Reve Yesu dāmma le, "Tāwāi i lyuwa." Ko za tā gba ătsumā o ojoro'o gura ece yi, "Zane da vu ri?" shi, adama a na e reve tā a na Zagbain da. ¹³ Avu u 'yawa u tara iliyalya, reve u ca le. Reve waru u ca le fo mugula'a. ¹⁴ Ayi nda, ayi da wa ta'atsu a na u rocoi

aciayayi ubata wo ojoro'o ana a 'yasān niyi ătsumā o ukwā.

Yesu na Bituru

¹⁵ Ana o kotoi alya, reve Yesu ece Simo Bituru, "Simo mawun ma Yahaya, vu la'a tā aza a wu ciga mu?"

Avu u usu, "Ee, Zagbain, vu reve tā a na n ciga nuwu."

Reve u dāmma, "Vu lyuwato mukyokyon n vā."

¹⁶ Reve we ecishe yi we ire, "Simo mawun ma Yahaya, vu ciga mu tā?"

Avu u usu, "Ee, Zagbain, vu reve tā a na n ciga nuwu!"

Avu u dāmma, "Vu kalyuwā ikyon i vā."

¹⁷ Reve we ecishe yi wa ta'atsu, "Simo mawun ma Yahaya, vu ciga mu tā?"

Bituru yuwan tā ătsumolāngu adama a na Yesu yuwan yi tā yeci hali uta'atsu ko u ciga yi tā. Adama o ndolo reve u dāmma Yesu, "Zagbain, vu reve tā ili suru. Vu reve tā a na n ciga nuwu."

Avu Yesu dāmma yi, "Vu lyuwato ikyon i vā." ¹⁸ N tā dansaa wu amayun, avu o ulobo, vu tso oto tā itana i na vu cigai, reve vu 'yawa ubata u na vu cigai. Agba nā vu kutsa, vu tā bubaruwa e ekere a wu. Reve ozo o ro a nlā wu avu a tara wu a tyo ubata u na vu cigai shi." ¹⁹ (U dāmma tā ne adama u roco cine Bituru aā kuwā, reve u ca Asulā tsugbain.) Reve u dāmma Bituru, "Toni mul?"

²⁰ Avu Bituru vadala reve we ene oojoro o ro, [◊] za na Yesu cigai. Waru ayi da fo za na rabatoi Yesu ele a alya avu we ece, "Zagbain, zane dā aa wina wu?" ²¹ Ana Bituru ene niyi, avu we ece Yesu, "Zagbain, ili i ne yaa cine yi?"

²² Reve u usu yi, "Nnā n ciga tā u yuwan wuma hali mantsa ma na maa kamba, te imini ya wu na adama o ndolo? Vu toni mu." ²³ Adama o ndolo reve aalabari'i a baza ătsumā a aza e Itoni a na, ayi nda wāqā shi. Agba Yesu dāmma ne shi. Ili i na u dammai ayi da, "Nnā n ciga tā u yuwan wuma hali mantsa ma na maa kambā, te imini ya wu na adama o ndolo?"

²⁴ Ayi oojoro† a nda ayi da u dāmmai ili i nda suru. U dāna yi tā, waru tsu reve tā a na amayun a da waa dansa.

²⁵ Yesu yuwan tā ili i ro na abunda. Nna a dāna ili i ndolo suru ătsumā a atagada, n jiyan ătsumā o uvadi suru a na aā tsurā ubata u na waa rawa a na a zuwa atagada'a suru shi.

* ^{21:1} A tsu de tā fo Mala mā Galili Mala ma Tibariya.

◊ ^{21:7} Yah. 13:23.

† ^{21:8} Danshi udasuwu a tsu yuwan tā ulinga nā ayi tsī ili iyu uritosi i na a tsu de yadi nā Tsunasara. Ana a ta'atsu a dā a tsu yuwan udasuwu u tā.

◊ ^{21:20}

Ulinga wa Ajiya

Ucuduwu wa aatagada a nda

Luka, vuma na danai Alabari a Sa'an'i a Luka, aysi da waru u danai Aatagada o Ulinga wa Ajija. U shi tā u ciga u damma ili i na i farai na aza e Itoni e Yesu. Aatagada o Ulinga wa Ajija a fara tā ubata u na Aatagada a Luka a lyawai.

Ulinga wa Ajija u damma tā ili i na i farai na ama a na a toniyi Yesu cina u kuwa. U damma tā cine ama a nda a yuwin mimalu a dansaa ama adama e Yesu, waru u damma tā cine ama a na a uwrawi a yuwin. Ruhu va Akiza golobo tā ama a nda waru u kamba le tā. Nu ufaru, ama a na a ri elentsu a tā a da goon a yuwsayin adanshi, ele da aza a Isra'il'a. Ko atsuma a aza a Isra'il'a ama o ro a 'yuwan ta a usu adanshi e le, waru o una tā aza e Itoni o ro adama e ili i na a dammai a aci e Yesu. A tyo de atsuma a aatagada a nda, Asula zuwa tā aza e Itoni a damma ama e elentsu o ro koko'o adanshi e Yesu.

Ulinga wa Ajija u damma ta cine ikaka ya aza e Itoni i bazai e ida ya Isra'il'a. U damma tā cine Bituru, obolo nā Bulu na akapi a ama a yuwin. U damma tā mpolo n na aza a na a vadai usa'avu a yuwin, waru nā cine a kambulai vani le upasu u le, waru nā cine a lyunguyi ni ikambi tsara a kamba aza a na a vadai usa'avu upasu u le. Ne tsunda tsā da a'isa aza e Itoni a farai cine tsu reve nle ana'an.

Ili i na i ri pe atsuma a aatagada a nda

1. A yuwan tā adanshi a Alabari a Sa'an'i atsuma a Urishelima (1:1–8:3)
2. A yuwan tā adanshi a Alabari a Sa'an'i atsuma a Yahuda nā Samariya (8:4–12:25)
3. Bulu yuwan tā mimalu adama u yuwan alajiya a Alabari a Sa'an'i (13:1–14:28)
4. A yuwan tā majiyan ma sa'an'i atsuma a Urishelima (15:1–35)
5. Bulu yuwsan tā mimalu adama u yuwan alajiya a Alabari a Sa'an'i (15:36–18:22)
6. Bulu yuwan tā mimalu ma ta'atsu adama u yuwan alajiya a Alabari a Sa'an'i (18:23–21:16)
7. E reme tā Bulu atsuma a Urishelima (21:17–23:22)
8. A tara tā Bulu a tyo Kasariya (23:23–26:32)
9. A tara tā Bulu a tyo Roma (27:1–28:31)

A 'yasən tā Yesu

1 Tiwofilu, a aatagada o ufaru u vā n damma wu tā ili i na Yesu temei mayan obolo ni ili i na u ritosuyi,² hali urana u na a tara niyi a tyo zuva.

Amma kafu a tara yi a tyo zuva dada u yuwayin ajiya† a na u dangwai adanshi a abulā nu ucira u Ruhu va Akiza.³ Ana u kuwai, u rocosu le tā aciyayi wuma, reve u roco le a na u 'yoyin nā línga icu'un icu'un. U yuwan tā rana amunga a yuwsan adanshi adama o tsugono tsā Asula.⁴ A yashi i na u dānqā a alya obolo ne ele, u damma le tā, "She i lyawa Urishelima wan." Amma i puro she nā nzuwulai n na Dada yuwan u shiwan ne'en, za na n damma ndū nu unā u vā,⁵ Yahaya rumbu tā ama nā mini. Aa jima shi, avu a rumbu du nā Ruhu va Akiza."

A tara tā Yesu a tyo zuva

6 Ana ajiya a danai obolo nā Yesu,[†] e eceshe yi tā, "Zagbain, gogo da vā kambuwāqā aza a Isra'il'a nā tsugono tse le waru?"

7 Reve u usule, "Dada da goon ri nu ucira u na woo fobō yashi nā mants'a'a, aqū gba a ca du ucira u na yaa gura reve shi.⁸ Amma i ta tsura ucira na Ruhu wa Akiza tā tawā du. I to o'wo aza a na aa yuwan adanshi o una u vā atsuma a Urishelima nā atsuma a Yahuda, na Samariya, hali a tyo ukosu wu uvadī."

9 Ana u dammai ne, ele a akanla, reve a tara yi a tyo zuva. Reve eleshe o ro a pupala yi, a gura enishe yi shi.¹⁰ Ajija'a lo a kalyuwusa yi a kara a tyo zuva, reve ama e re wotowu na atugu a uri e isawan mishin zuzu ne ele.¹¹ Reve a damma, "Adū ama a Galili, adama a nye i ri mishin a akanla zuva? Yesu na a tarai atsuma a du a tyo zuva, u tā tawisa ununa ye enei a tara niyi a tyo zuva."

A dangwa tā ajiya o ro

12 Ana ili i indolo i farai, reve ajiya a lyawa Masasan mā Zetun, reve a yuwan mimalu u ta rawa ana ukpukukupa uta'atsu (3,000)* a kambā Urishelima.¹³ Ana a kambā atsuma a lyuci gbain na a dānqā, reve a kumba o u'wa wa zuva u na a dānqā, ele da nan Bituru nā Yahaya nā Yakubu nā Andarawu nā Filibū nā Toma nā Batalamawu nā Matta nā Yakubu mawun ma Alfa nā Simo za na fo a tsu de Bakanani,[†] nā Yahuza mawun ma Yakubu.¹⁴ Suru nle reve o boloto aciyele a yuwsan avasa kuci nā majiyan ma tā, obolo nā amaci o ro, nā Merit mma vā Yesu obolo na azawawa'a e Yesu suru.

* 1:12 Atsuma e elentsu a na u dānqā udanu, u damma tā a na alanga a yi a dānqā tā "mimalu ma Ashibi." Wilā wa aza a Isra'il'a u tsu lyawa tā vuma yuwan mimalu n kilomita 1, ko u la'a akapi a mili wa'a atsuma o urana'a, ko udasuwu ukpukukupa (1,000). Gogo u ta yuwan gashi mimalu m mini kupa. (Mini aysi da a tsu de minti nā Tsugana.) † 1:13 Ajiya aala "Bakanani" to rocosu tsu vuma'a u tu nu uzuwu wa aci adama u kamba ama a yi.

¹⁵ Atsuma a rana ndolo iñolo ya ama ukapku nu ushin (120) aza a na a cayi okolo a dana tā lo. Reve Bituru 'yon mishin, reve u damma, ¹⁶ "Aza a vā, a ciga a 'yuwan o shiton Adanshi a Asulā a na Ruhu va Akiza yuwain o unā wā Dawuda adama a Yahuza, za na uwai elime a aza a na e remei Yesu. ¹⁷ Yahuza vuma dā na dñanai obolo nā atsu, waru Yesu dangwa yi tā tsāra u yuwan ulinga na atsu."

¹⁸ (Yahuza tsula tā ida ni ikebe i na u winai Yesu, reve u riya u cikato aaci, dada aqatsuma o boso niyi, reve iliyatsumā suru yu utā a alanga. ¹⁹ Aza a na a ri nden suru atsuma a Urishelima a uwwa tā ili i na i farai, dada e deyi ubāta'q "Akaladama" ne elentsu e le, ana Ubāta wu Mpasa.)

²⁰ Reve Bituru lyuwa elime na adanshi, "U tu ufanu a Atagada e Ica,†

'U'wa wā yi wo o'wo tā uvareyi, she vuma dānu pe wan.'

Reve waru u dammisa,

'Tsugbain tsā yi nanza tara.'◊

²¹ "Adama o ndolo wo o'wo tā a ciga a 'yuwan a dangula vuma ro o unā u vuma ndolo. Vuma ndolo o o'wo u dñanai obolo na atsu a mantsa ma na Yesu Zagbain dñanai obolo nā atsu. ²² Waru wo o'wo u dñanai tā na atsu a mantsa ma na Yahaya rumbuyi Yesu, hali urana u na a tara niyi e memere ma atsu a tyo zuva. Vuma na aa dangwa u ciga u 'yuwan woo o'wo za vu ucasu wa Alabari a Sa'anī adama o u'yosun wā Yesu obolo nā atsu."

²³ Dada a zagwai ama e re: Isuhu za na a tsu dē Bassaba za va aala Yusutu obolo nā Mataya. ²⁴ Reve a yuwan avasa tsāra a gura dangwa vuma sa'anī na ntsayi. Reve a damma, "Zagbain, vu reve tā ookolo a vuma suru, vu roco tsu vuma na vu cigai atsuma a ama e re a nda. ²⁵ Wo o'wo aajiyi, u tara tsugbain tsā na Yahuza lyawai, adama a na u 'yāwai ubāta u na wu ntsaa niyi." ²⁶ Reve a zuwa adanga a aci e le, reve Mataya lyuwa, reve u bolo na akapi kupa nā za tā na buwai.

2

Utāwu wa Ruhu va Akiza

¹ Ana urana wā Abukit o Urana wa Kupoton*† a rawai, aqā e Itoni a dñanai tā ubāta u tā. ² Ele lo babu urevu, dada a uwrawi ilama diga zuva gashi abajini o upepu a da, reve u shiton u'wa'a suru u na a ri pe nden. ³ Reve ili i ro gashi elentsu a akina a tāwā yā'a le, reve u cipa a aci e le. ⁴ Reve o shiton le suru nā Ruhu va Akiza.† Reve e teme adanshi ne

elentsu o ro koko'o, cine Ruhu va Akiza ne'e nle.

⁵ Aza a Isra'ilā a abundā a na a uwusua wovon wā Asulā a dana tā pe atsuma a Urishelima a yuwusan agandā a na a tawāt batā bata. ⁶ Ana a uwrawi ilama i ndolo, reve ama o boloto abundā. Reve a yuwan asalama lon, adama a na aza a na a ri lo suru a uwwa tā iñolo ya aqā e Itoni a yuwusan adanshi ne elentsu a lyuci le. ⁷ Reve a yuwan asalama a abundā, adansa, "Ashe aza a na a yuwusan adanshi a nda aqā a Galili a da suru shi? ⁸ Cine wo o'woi suru ntsu tsu uwwa nle a adanshi ne elentsu a tsu? ⁹ Atsu da pa nda aza a Paratiya na aza a Madaya obolo na aza a Elam na ama a Masapotomiya na aza a na o utai Yahuda na aza a Kafadokiya na ama e ida ya Pontu na aza a Asiya. ¹⁰ Na aza a Firijiya na aza a Bamafiliya waru na aza a Masar, nā aza e ida ya Libiya zuzu nā Kurani omocin diga Roma a na a matsain atsuma a qadini a aza a Isra'ilā na aza a na a vadala'i a uwai atsuma a qadini a tsu. ¹¹ Atsu da nda aza a Karita,† obolo na aza a Laraba suru ntsu tsu uwwa le tā a yuwusan adanshi ne elentsu a tsu atsuma e ili i na Asulā a yuwain." ¹² Reve suru nle a lamba ili i na aa yuwan, reve a uwa asalama, adansa vani le, "Nye i da urevu wi ili i nda'a?"

¹³ Reve ozo o ro a uwa a yuwusaan le ulamu adansa, "Usowu u da aqā ri."

Adanshi a na Bituru yuwain

¹⁴ Reve Bituru 'yon mishin obolo na akapi a ajiya kupa na za tā na buwai, avu u 'yasān udyo a yuwusaan le adanshi, adansa, "Ama a Isra'ilā na aza a na aqā ri nden Urishelima, i zuwa atsuvu yu uwwa ili i na maa damma du. ¹⁵ Ama a na ye eneshe nda ari usowu shi, ana wo o'woi mantsa ma na tsu ri gogo rumu kucci vu usana da. ¹⁶ Ayi ili i nda aqā i da Juwe vurmasula dammai,

¹⁷ Asulā a damma: 'A mantsa mo ukosu n tā lyungu Ruhu vā a 'yāwā batā a ama. Muwun n dū olobo ne esheli a ta yuwan adanshi o usokowu.

Olobo a du e te ene alavu alavu. Mbara n du waru a ta yuwan alavu a abundā.

¹⁸ Amayun Ruhu va Akiza tā tāwā ubāta wa agbashi a vā, ali na amaci a ta yuwan adanshi a vā a rana ndolo.

¹⁹ N tā yuwan ili ya asalama zuva, waru n to roco iroci e ida, mpasa na akina nā mikyon n lima.

²⁰ A tā kambuwā urana irumbu,

◊ **1:20** Ica 69:25. * **2:1** Abuki o Urana wa Kupoton waru a tsu dē y tā "Penteko," aala a qabuki a da a na a tsu yuwusan a mantsa ma na a tsu pada kucci, waru abuki'i a tsu yuwan yi tā o urana wa kupoton a na a yuwain Abuki a Mapasa. Urana u nda urana kupoton da dñanai a na a 'yasañin Yesu atsuma o ukwā.

woto waru u to o'wo ushili ana mpasa
kafu urana wu Zagbain u t̄awa,
urana u gbain u tsugbain.

²¹ A mantsa mo ndolo ma da za na yuwin
dewu ątsuma a ala a Zagbain waq
tsurā iwawi.^{◊†}

²² "Adu aza a v̄ aaza a Isra'ilā, yu uwwa
adanshi a na maa yuwan. Yesu va Nazara
da vurna na Asula a kucinaa ntsu a na u usu
niyi. Amayun e ili i ndolo Asula o roco tsu
ta e ili ya asalama i na u yuwin, ni iroci
za na u yuwin. Ili suru i fara ta e esu a
du. ²³ A ca du t̄a ayi, reve yu una yi o ure u
mavara a apkata. [†] I yuwan ta ili i ndolo ni
ikambi ya aza a na e revei Wilā shi. Na ne
suru, Asulā e reve t̄a ili i ndolo i ta fara suru.
U yuwan ta ifobi i ndolo nu ujimu. ²⁴ Reve
gba Asulā a 'yasān yi ątsuma a ąkwakwā,
reve u kambuwā yi wuma. Babu cine ukwā
waa gura guzā yi. ²⁵ Reve Dāwuda yuwan
adanshi adama a yi,
'Kuci da n revei a na Zagbain ri obolo na
amū.

Adama a na u ri o ukere usa'ani u v̄,
babu ili i na maa uwwa wovon.

²⁶ Adama o ndolo ookolo a v̄ a t̄ asuvu
nden,
eelentsu a v̄ a t̄ na mazanga,
lipu v̄ waru t̄a danā nu uzuwu wo okolo.
²⁷ Waa lyawa wuma u v̄ a aason shi,
waa lyawa Mawun ma Akiza mā yi maa
shama shi.

²⁸ Vu roco mu t̄a ure u wuma.

Vu shiton mu t̄a na mazanga adama a na vu
ri obolo na amū.[◊]

²⁹ "Azā a v̄ aaza a Isra'ilā, n ta yuwsaan
du adanshi babu wovon adama a akaya
a tsu Dāwuda. Dāwuda kuwa t̄a waru a
cido yi t̄a, waru aason a yi a t̄a pa obolo
na atsu hali ana'an. ³⁰ Ayi vumavasula da,
u reve t̄a Asula a yuwaan yi t̄a nzuwlai
na akucunu, a na u ta zuwa za ro mogono
atsuma a muwun n tsukaya mā yi, ununa u
zuwai Dāwuda o'woi mogono. ³¹ Dāwuda
ta zuwusa okolo e ili i na yaa fara elime
adama o u'yosun wu Zamawawa, [†] adansa,
aa lyawa lipu v̄ yi a aason shi, waru lipu
v̄ yi aa shama shi. ³² Asula a 'yasān t̄a
Yesu'u ątsuma a ąkwakwā, atsu waru tse
ene t̄a ne esu a tsu. ³³ A ca yi t̄a tsugbain
o ukere usa'ani w̄ Asula, waru u ushi t̄a
Ruhu va Akiza o ukere wa Dada ununa a
yuwin nzuwlai. Gogo waru Yesu ca tsu
ta Ruhu va Akiza. Ili i na tsee eneshe, waru
tsaa uwwsa da nda. ³⁴ Dāwuda da kumbai
zuva shi, amma ayi na aciyayi u damma t̄a,
'Asulazuva a damma t̄a Zagbain v̄a:
"Danu o ukere usa'ani u v̄,

³⁵ she nā na zuwa n'yuwatan mā wu a apata
a ana a wu."[◊]

³⁶ "Adama o ndolo, aza a Isra'ilā suru e
te reve a na Yesu ndolo za na a varai a
apkata, [†] Asula a kambuwā yi t̄a Zagbain na
Zamawawa."

³⁷ Ana a uwmai ne, reve ili'i ju'wān okolo
e le, reve e ece Bituru na apkata a jiyia a na a
buwai, "Aza a v̄, nye i da tsaa yuwin?"

³⁸ Avu Bituru damma le, "She i vadala, [†]
tsrā a rumbu du ątsuma a ala a Yesu Za
mawawa, waru a yuwaan du gafura vu un
usu u du. I t̄a tsura une'e u Ruhu va Ak
iza. ³⁹ Nzuwlai n nda za du da na muwun
n du, obolo na Atakpací. Amayun a da
maa dansaa du, ili i nda adama a aza a na
Asulazuva Asula a tsu ee de a tyo e ekere a
yi a da."

⁴⁰ Reve Bituru yuwan alajya o uga'an
adansa, "N ta patishi du i wawa aciyādū
atsuma e ili i na yaa cina ama e iwuya a
nda." ⁴¹ Reve aza a na a uwmai ili i na
Bituru dammai, reve a rumbu le. O urana
u ndolo ama a na a dāshi toniyi a rawa ta
ama ukpakukupa uta'atsu (3,000).

Ununa nden ma aza e Itoni n danai

⁴² Reve a zuwa okolo e le suru o uritosu
wa ajiya nā muwwulai, a lyuwusa ilyalya
obolo, na avasa. ⁴³ Reve wovon u reme
le suru, adama a na Asula a yuwin ili ya
asalama ni iroci ya abunda e ekere ajiya'a.
⁴⁴ Aza a na a cayi okolo o bolotosu t̄a ubatā
u t̄a, reve a kārā a nkambulai ni itana
i le. ⁴⁵ A tsu wina t̄a itana ni ida i le,
mantsa ma na ozo o ro a ri ni ili i na yaa
damatosun le. ⁴⁶ Usana suru a tsu 'yawā
t̄a a Aa'isamapada nā majiyan mā t̄a. A
tsu lyuwusa t̄a ilyalya a 'wa le obolo na
mazangā no okolo a t̄a, waru a lyuwusa t̄a
Ilyalya yi Zagbain, ⁴⁷ na a yuwsayin Asula
ica. A tsura t̄a isa'ani ubatā wa ama. Usana
suru Zagbain dashishi le t̄a ama aza a na a
tsurā iwawi.

3

Aakutsumā a kambā t̄a gbaga

¹ Ama a tsu 'yawā t̄a a Aa'isamapada a
mantsa mā rumu ta'atsu vu urana. Urana
u ro, Bituru nā Yahaya [†] a 'yawā t̄a adama
a yuwan avasa. ² Ana a rawai zuzu nu
unantsu w̄ Aa'isamapada u na a tsu de
Unantsu u Sa'ani reve e ene aakutsumā a na a
matsain ukutsumu a na a tsu tanu, reve
a zuwa yi, adama u yuwsan ipati. ³ Ana
we enei Bituru nā Yahaya azama a uwa a
Aa'isamapada, reve u pati le ikebe. ⁴ Reve
Bituru nā Yahaya a kalyuwa yi ulobonu,
avu Bituru damma, "Kalyuwa tsu!" ⁵ Avu
aakutsumā a kalyuwa le nā majiyan ma
na ee ne'e yi ikebe.

◊ 2:21 Juw. 2:28-32. ◊ 2:28 Ica 16:8-11. ◊ 2:35 Ica 110:1; Luk. 20:42-43.

⁶ Dada Bituru dammai, "N ri ni ikebe i na maa ca wu shi. Amma n ta ca wu ili i na n ri na ɔyi, atsumɑ o ucira wa ala e Yesu Zamawawa za va Nazara 'yon vu wala." ⁷ Reve u reme yi ukere usa'ani, reve u kamba 'yasan yi. Ana u yuwanin ne, reve ana na ɔlu a yi a kamba gbaga, reve o'wo mejego. ⁸ Avu wu 'yawan, reve wi isawan mishin na ana a yi. Avu u karɑ a mmal. Hali u karɑ a mmal nu u yuwin ogodioyo a cibalasa Asulɑ. Avu u karɑ a uwa a Aq̄isamapada ne ele. ⁹ Ama a na a danaï pe suru e ene yi tɑ a mmal waru a uwu yi tɑ a cibalasa Asulɑ. ¹⁰ Ama a yuwan ta asalama lon, ana e enei ili i na i farai, a na aqakutsumɑ a na a tsu danusu o Unantsu u Sa'ani a yuwusan ipati i da kambai gbaga.

Bituru yuwan tɑ alajiyɑ atsumɑ a Aq̄isamapada

¹¹ Reve ama a jikɑ a cina vuma'a uguzu na Bituru na Yahaya ubatɑ u na a tsu de Mâkisâ ma Sulemanu. Avu ama a na a danaï pe suru a uwa asalama e ili i na i farai. ¹² Ana Bituru enei ama o bolotoi reve u teme alajiyɑ adansa, "Aza a Isra'ilɑ, nye i da ili ya asalama a na aqakutsumɑ a u kambai gbaga? Waru nye i zuwai i ri a akanla a tsu, vadamma tsu yuwan tɑ ili'i nu ucira wa aciyatsu na ɔgbuł a tsu?" ¹³ Asulɑ a Ibrahim na Ishiyaku na Yakubu n na nkaya n tsu n yuwayin aganda, ayi da u tawayi aagbashi a yi Yesu na tsugbain. Ayi da Yesu na i yuwanin, reve i ca yi e ekere a Bilatu,† ko na Bilatu shi ta ciga u lyawa yi. Avu i damma Bilatu a na i ciga yi shi. ¹⁴ Za va akiza da u danaï, waru za vi isa'ani da, reve i yuwan yi avu i damma Bilatu lyawaa du za mona ma ama. ¹⁵ Reve yu una za vu ucasu u wuma wɑ Asulɑ, amma Asulɑ a 'yasan yi tɑ. Atsu gba tse ene ta ne esu a tsu amayun a nda. ¹⁶ Ucawu wo okolo atsumɑ a ala e Yesu da a kambaito aqakutsumɑ a nda gbaga e esu a du. Vuma na ye enei da, waru i reve tɑ ununa vuma nda shi ukutsumu. Ucawu wo okolo a yi e ekere e Yesu da a kambaito niyi gbaga a makakan ma du.

¹⁷ "Aza a va, n gura ta reve ili i na i yuwayin Yesu, i yuwan yi tɑ o ulambu wu urevu, hali ulambu wu urevu'u u karɑ a tyo e ekere a azagbain a du. ¹⁸ Amma Asulɑ a zuwa tɑ amasulɑ a yuwan adanshi adama a Zamawawa de nu ujimu, a na u to sowo atsumalima e ili i nda suru, waru u shiton ta nzuwlai'i. ¹⁹ Vadatali i lyawa unusu u du suru, reve i vadala i kuru Asulɑ, adama i tsurɑ gafura vu unusu u du. ²⁰ Ne da yaq̄ tsurɑ mantsa ma wivuwun ubata wɑ Asulɑ, waru u ta dashi lyunguwa du na Yesu za na u dangwai wo o'wo Zamawawa.

²¹ Zuva da Yesu aq̄ danaq hali mantsa ma na aq̄ kambaito ili suru usa'avu, ununa Asulɑ a yuwanin nzuwlai nu ujimu, e ekere a amasulɑ a akiza. ²² Musa damma tɑ, 'Asulɑ a tɑ 'yasan vumavasulɑ tsɑ vɑ atsumɑ a ama a du. I polo atsumu ulobonu yu uwuwa ili i na waa damma du.' ²³ Waru Musa damma tɑ, 'Za na uwai ili i na vumavasulɑ a u dammai shi a to utaq̄ yi atsumɑ a ama a Asulɑ, reve o una yi.'

²⁴ "Waru amasulɑ diga Sama'ilat a yuwan ta adanshi e ili i na aa yuwusan ana'an. ²⁵ Adu da muwun ma amasulɑ o ndolo, waru i ta pe atsumɑ a akucunut a nzuwlai n na Asulɑ a yuwayin nkaya n du. U damma tɑ Ibrahim,† 'Adama a mawun ma tɑ atsumɑ o ugundo wa wu n ta zuwaa uvadi mabula aba'un.' ²⁶ Amma ana Asulɑ a 'yasain aagbashi a yi Yesu, u lyungu yi tɑ a 'yawa atsumɑ a ama a q̄ du aza a Isra'ilɑ o ufaru, u zuwaa du tɑ aba'un, reve u vadala du aza a ta tɑ diga o unusu u du."

4

Ereme tɑ Bituru na Yahaya

¹ Bituru na Yahaya atsumɑ a adanshi, reve nan ganu na zaghbain va adugari a Aq̄isamapada na aza a Sadukiya*† a tawa ubatɑ u na q̄ ri. ² A danaq tɑ na atsumolangu a na ajiya e re'e a danaï o ritosu ama a na, Yesu kuwɑ tɑ waru u 'yon ta. Ne da fo aq̄ 'yasan akwakwɑ a kambai wuma. ³ Reve e reme le nu ulivu, avu a zuwa le o u'wa wa ali hali usana. ⁴ Ama na abunda a na a uwuwi alajiyɑ e le a vadala ta, hali abunda a ali a aza e Itoni a rawa zuzu nu ukpukukupa uto (5,000), babu na amaci na muwun.

⁵ O urana we ire, reve azaghbain a aza a Isra'ilɑ, na mbara, na murlu n Wilɑ o boloto Urishelima. ⁶ Hanana aabar a nan ganu fo u danaq tɑ lo, na Kayafa, na Yahaya† na Iskandari ne edenge o ro va aabar a na ganu. ⁷ Reve a tawa no ojoro e re'e a makakan me le. Avu e ece le, "Nu ucira ko na ala a zane da i yuwayin ulinga u ndolo?"

⁸ Reve Bituru za na danaï tapu na Ruhu va Akiza, damma le, "Azaghbain na mbara mi ida i tsu, ⁹ i ta yuwusan tsu yeci i nda adama a na tsu yuwanisa'ani a tyo ubata wɑ aqakutsumɑ a? I ciga tɑ i reve ununa u kambai gbaga?" ¹⁰ Lyawai n damma du hawun hali na ama a Isra'ilɑ, u kambai tɑ gbaga atsumɑ a ala nu ucira wɑ Yesu Kristi na utaq̄ Nazara. Vuma na i varai a akpata, agba Asulɑ a 'yasan yi tɑ atsumɑ a akwakwɑ. ¹¹ A yuwan tɑ adanshi a yi atsumɑ a Adanshi a Asulɑ, ubata u na a danaï,

* 3:22 U.WI. 18:15. † 3:23 U.WI. 18:19. * 3:25 Ufr. 22:18. * 4:1 Aza a Sadukiya obolo a ama a azaghbain a Yahuda a da, aza a na a usuyi adama o u'zosun wa akwakwɑ shi.

'Aatali a na asuwi a 'yuwain,
ayi da wo o'woi ikyun yu ucira ətsumā o
usaa.'[◊]

¹²"Za lo a tsurā iwawīt ubata wu za ro shi!
Waru ala† a za ro o lo ətsumā o uvadi u nda
na ama ee de reve a tsurā iwawi shi."

¹³ Reve azagbain a yuwan asalama lon,
ana e enei Bituru nā Yahaya a gura yuwan
adanshi a mākakan me le okolo nden,
adama a na ama a da a na a ri nu urevu u
makaranta shi. Waru a gura tā reve ama
a da a na a danai obolo nā Yesu. ¹⁴A gura
damma le ili i ro shi, adama a na e ene
tā vuma na a kambātoi gbaga na ajiya'a
mishin a nge'en n le. ¹⁵Avu azagbain'in a
damma Bituru nā Yahaya a lyawa ukobu'u.
Reve a uwa ndammulai vani le.

¹⁶E ecelei tā aciyele, "Nye tsaa yuwan
na ama a nda? Tsaa gura wasan a na a
yuwan ulinga wa asalama shi. Adama a na
ama a Urishelima suru e reve tā ili i na i
farai. ¹⁷Amma tsu zuwaa nle utyo adama
ili'i i yuwan əbundā ətsumā a ama a tsu
wan. Waru tsu ta zuwaa le utyo she a dashi
yuwanza za ro adanshi a ala e Yesu wan."
¹⁸Reve e dewishe ajiya'a o ukobu u le, avu
a damma le she a dashi yuwan adanshi ko
uritosu adama a ala e Yesu wan.

¹⁹Reve Bituru nā Yahaya a usu le, "I ta
majiyān Əsula a ta la'a ciga tsu toni du ko
ayi?" ²⁰Tsaa gura lyawa adanshi a sa'anī a
na tse enei waru tsu uwawai shi."

²¹⁻²²Avu ama suru a kara a yuwsaan
Əsula ica adama e ili i na i farai: Vuma
na yuwan a'wan amunga ukutsumu u
kambai gbaga. Adama o ndolo azagbain
a Yahuda e reve ununa aa ca Bituru nā
Yahaya ətsumalima shi. Reve a ca le wovon,
reve a lyawa le a kara.

Aza e Itoni a yuwan tā avasa

²³Diga na a lyawa nle, reve Bituru nā
Yahaya a bunga aza e le aza e Itoni, reve a
damma le ili i na nan ganu a gbagbain nā
mbara n dammai. ²⁴Ana aza e Itoni suru
a uwawai ili i na i farai, reve o solo okolo
e le. Avu a 'yasan udyo a yuwsaan avasa,
"Mogono mo Gbain, za na yuwan zuva ni
ida, nā mala ni ili i na i ri pe suru. ²⁵Vu
yuwan tā de adanshi nu ujimū nā Ruhu va
Akiza e ekere a akaya a tsu mogono Dāwuda
agbashi a wu, adansa,
'Adama a nye ama o uvadi a yuwan upan?
Adama a nye ama aq lungusa mantsa me le
e ili ye pere?

²⁶Ngono mu uvadi n fobo tā uvon, reve
azagbain
o solo aci a 'yuwan Zagbain nā Zamawawa
vā yi.'[◊]

²⁷"Ili i nda i fara tā pa Urishelima. Hiridu
Antiba, nā Bontu Bilatu gwamna, na Atak-
pací na ama a Isra'ilā suru o boloi aci e
le, reve a 'yuwan Yesu, agbashi a akiza
a wu, za na vu foboi wo o'wo Zamawawa.
²⁸Mejege ma da, ili i na a yuwan suru,
a yuwan le tā ununa vu yuwan de adanshi nu
ujimū. ²⁹Gogo Əsulazuva, uwua iwyua i na
a dansa, reve vu ca tsu agbashi a wu okolo
o ugbanu a mantsa ma na tsaa yuwsaan
alajiyā a adanshi a wu. ³⁰Vu lyungu nu
ucira wu ukambatosu gbaga, nu ulinga wa
asalama a wu, waru ili i nda suru i fara na
a aagbashi a wu Yesu."

³¹Ana o kotoi avasa a nda, avu usaa u na
a danai u jingađa, reve suru nle a shiwan
na Ruhu va Akiza. Avu a yuwan alajiyā a
adanshi a Əsula no okolo ugbanu.

Banaba ca tā idā ya yi

³²Aza e Itoni suru a danā tā no okolo na
asuvu a tā, reve e ene utsuru u na a ri na ayi
za le da goon shi, dada a kambusai aciyele
vani le. ³³Avu ajiya'a a ca urevetyowu wu
ukwā nu u'yosun wā Yesu Zagbain nu ucira,
waru a tsurā tā isa'anīt ya abunda e ekere
a Əsula. ³⁴A danā nu ulambu shi, adama a
na mantsa a tyo mantsa ama a na a danai ni
ida nā 'wa biti a winasa le tā, avu a tawusaa
ni ikebe'e wirā u tā. ³⁵Avu a casu ajiya'a
ikebe'e reve a casu aza a na a cigai ikambi.

³⁶Apa iroci yi ili i na a yuwsain, vuma
ro shi tā lo za na a tsu de Isuhu za na ajiya'a
a cayi aala Banaba (za na urevu wā yi u dā
Mawun mo Udashishi wo Okolo). Ayi za
ve elentsu e Levi a da, waru u tawā tā diga
Kuburu ida i memere mā mini. ³⁷U danā tā
ni idā, reve u wina yī, avu u tawā ajiya'a ni
ikebe'e, tsarā a ca aza a na a cigai ikambi.

5

Ananiya na Safiratu

¹A yuwan tā vuma ro na a tsu de Ananiya,
za na ayi na ka vā yi, Safiratu, a winai idā i
le. ²Avu a salalāi a damma mejege wan ko
iyan i da a winai idā'a. Ana a winai reve u
tawā a na akapi e ikebe, avu u damma ikebe
i dāda ndolo suru suru.

³Reve Bituru damma yi, "Ananiya adama
a nye vu lyawai Male† ma uwai o okolo a
wu? Vu yuwan tā Ruhu va Akiza epen, avu
vu zuwaa aciyawu akapi e ikebe'e. ⁴Itana'a
aza a wu a da vu ta gura wina ko vu kudā
wina le, cine vu cigai da vaa yuwan. Ko
na vu winai itana'a, ikebe'e aza a wu a da
na vaa gura yuwan une'e ne ele. Adama a
nye vu yuwan tsunda? Atsu da vu yuwayin
epen shi, amma Əsula a da vu yuwayin
epen."

◊ 4:11 Ica 118:22; Mak. 12:10; Luk. 20:17. ◊ 4:26 Ica 2:1-2.

⁵ Diga na Ananiya uwai adanshi o ndolo, reve u riya e ida reve u kuwushi. Aza a na a uwai ilii na i farai, a uwu tā wovon lon. ⁶ Reve oloba a 'yon avu a katala yi no okoro, reve e shede yi o uta, avu a cido yi.

⁷ A tyo a mantsa me irumu i ta'atsu a na vali va yi kuwai, avu ka va yi uwa, babu na u revei ili i na i farai. ⁸ Avu Bituru ece yi, "Ikebe i na avu na vali va wu i winai ida i du i da nda?"

Avu ka'a u usu, "Ee, ikebe i dada ne."

⁹ Reve Bituru damma, "Cine tsa da adu i sajalai i yuwan cu'un vi ili i nda? Adama a nye i boloi aci i lyungwa Ruhu va Asulazuva? Kalyuwā o unantsu, vu te ene ana o oloba a na a cido vali va wu, waru a ta tanu wu fo o uta a alanga."

¹⁰ Lo da u riyashi a makakan ma yi avu u kuwa. Ana olob'o a uwai, avu a cina yi ukwa. Reve e shede yi o uta, avu a cido yi a nge'en ma aason a vali va yi. ¹¹ Reve wovon u reme aza e Itoni lon obolo na ama a na a uwai ilii na i farai.

Ajiya a kambato ta ama a abunda gbaga

¹² Ajiya a yuwan tā ulinga wa asalama tni iroci yi ili ya asalama lon atsumā a ama. Waru aza e Itoni o tsu boloto tā usana suru a Aa'isamapada e ebele a na a tsu de Makisa ma Sulemanu. ¹³ Amma, adama o wovon, ama na abunda a kawan uwa obolo ne ele shi. Agba suru na ne, ama a casu le tā tsugbain. ¹⁴ Suru na ne ali na amaci na abunda a cayi okolo a Zaggain. ¹⁵ Adama o ulinga wa asalama u na ajiya'a aa yuwusan, hali a kara a tawusa a na aza a mbaal e re mulyuci a agada e le na a avalu e le, a majiyan ko ululu wā Bituru u tā ju'wan ozo o ro e le a kambā gbaga a mantsa ma na wa karalai. ¹⁶ Ama na abunda a tawā tā na aza a na a danai nu ubanakun, na aza a na a ri no otobi a lima, diga mulyuci i na n ri zuzu na Urishelima. Waru a kambato le tā gbaga.

A ca tā ajiya atsumalima

¹⁷ Aabara a nan ganu na aza a Sadukiya a kara tā a tsushu'un na ajiya adama a malyuwa me elime ma na aa yuwusan o ulinga u le. ¹⁸ Dada e remei ajiya'a avu a zuwa le o u'wa wa ali. ¹⁹ Na ayin avu malingata ma Asula ma tawa, avu u kpatu'wa unantsu wu u'wa wa ali'i, reve wu uta le pe. ²⁰ Avu u damma le, "Karai a 'yawa a makisa ma Aa'isamapada, i damma ama alabari a wuma a sa'avu a nda."

²¹ Usana a matawaa, avu ajiya'a a uwa a Aa'isamapada ununa malingata ma Asula ma damma nle, reve e reme uritosu wa ama.

Ana aabara a nan ganu na aza a na a danai lo obolo a rawai, reve e de ibolo ya Azagbain a Mbara t obolo na azagbain a Isra'ilā. Reve a lyungu nlingata n ro n'yawa

o u'wa wa ali'i, a tawa ne ele. ²² Ana nlin-gata'a n 'ywai o u'wa wa ali'i, a cina le pe shi, dada a kambushi ubata wa azgbai'in, avu a damma le ili i na a cinai. ²³ Reve a damma, "Tsu rawa tā o u'wa wa ali'i, avu tsu cina unantsu'u ukpatowu, na asoja mishin o unantsu'u. Amma ana tsu katsu'wai, tsu cina pe za shi."

²⁴ Ana zaghain vā adugari na nan ganu a gbagbain vā Aa'isamapada uwai ilii na i farai, a gura reve cine ili'i i farai shi. Avu a kara a majiyan cine ili'i yoo o'wo.

²⁵ Ele pe avu za ro uwa u damma, "Gogo tsunda ama a na i zuwai o u'wa wa ali'i a tā de a Aa'isamapada o ritosu ama!" ²⁶ Adama a nda a dā zaghain vā adugari na adugari a yi e remei ajiya'a a tyo ubata e ibolo. Ko na wo o'woi adugari'i e reme le nu ukadu shi, adama o wovon u na ama aa vara le na atali.

²⁷ Ana a tawai na ajiya'a ubata e ibolo'o, reve aabara a nan ganu a damma, ²⁸ "Tsu damma dū tā a alanga e eteshe, 'She i dashi yuwan uritosu atsumā a ala e Yesu wan.' Amma aju da nda i kotoi Urishelima suru nu uritosu u dū atsumā a ala a yi, avu waru i tawaa tsu nu ukwā wa yi."

²⁹ Reve Bituru na ajiya o ro a usu, "U la'a tā ulobonu tsu toni Asula a na tsoo toni vadilima. ³⁰ Yu una tā Yesu ana i vara niyi a akpata, t̄ agba Asula a nkaya n tsu a 'yasan yi ta atsumā a akwakwa. ³¹ Asula a zuwa yi tā o ukere usa'ani wā yi u zuwa yi tā Mogono na Za vi Iwawi. Asula a yuwan tā ne, tsara u ca aza a Isra'ilā ure u na aa vadala tsara a tsura gafura vu unusu u le e ekere a Asula. ³² Tsu gura tā damma amayun e ili i nda, adama a na tse ene tā ne esu a tsu, ne dā fo Ruhu va Akiza, za na wo o'woi une'e wā Asula e ekere a aza a na o toniyi Asula."

³³ Ana nan ganu a gbagbain na azgbai'in a uwai ilii i na ajiya'a a dammai, reve a suduwa asuvu. Hali a shi a ciga o una le. ³⁴ Ele pe avu vuma ro na a tsu de Gamaliya, za tā atsumā a Afarishi waru manlu ma Wilā 'yon mishin. Avu u damma a tara ne'en ajiya'a o uta a alanga ke'en. ³⁵ Avu u damma nan ganu'u na azgbai'in, "Ama a Isra'ilā, i yuwan majiyan ulobonu e ili i na i farai a yuwusaan ama a nda. ³⁶ Koto u jima shi, a na Tuda dammai ayi vuma vu ucira da. Ama a tyo ukpakanashi (400) o toni yi tā. Amma ana o una niyi, ojoro a yi e bete'we tā suru. Agba ko ili i ro tsu tsurā shi. ³⁷ Yahuza vā Galili dā tawai a capa a yi a mantsa me mekece ma ama. Avu u zuwa ama a 'yasan ama ugbozu, agba ayi fo o una yi ta reve ojoro a yi e bete'we fo suru. ³⁸ Asala a na maa ca du, ayi da i lyawa ama'a a yuwan ili i na aa yuwan. Nnu ucira wa aciyele a dā aa yuwusan uritosu ni ili ya asalama a nda, a tā tawa a kalamā. ³⁹ Amma nnu ucira wā Asula u dā aa yuwusan ili i nda, yaa gura

putsaa le a lyawa shi. I ta cina aciyadu a nlangi na Asula."

⁴⁰ Reve obolo a ama'a a usu asala a yi. Avu e de ajiya'a a uwa o ukobu reve a faba le. Avu a zuwaa le uteyo, she a dashi yuwan alajiya atsumaq a ala e Yesu wan, avu a lyawa le.

⁴¹ Avu ajiya'a a lyawa obolo'o na mazanga ma na Asula e ene ta a ta no okolo ubgamu u na o sowo atsumalima adama e Yesu. ⁴² Usana suru a tsu 'yawa ta a Aq'isamapada a yuwusan uritosu a dansaa ama Yesu Zamawawa† da. Waru a yuwusan ta ne a 'wa va ama.

6

A dangwa ta aza e ikambi e cindere

¹ A mantsa ma na aza e Itoni a karai a dashishi abunda, agba suru nle aza a Isra'il'a da. Avu ozo o ro a na a yuwusan Tsuheleni† a uwa adanshi a tyo ubata wa aza a na a yuwusan Tsuyahuda,† adansa, "Nna a kambusa nrnun usana suru, nrnun na tsu n tsu tsurua unqata na aza e le shi."

² Dada Kupanejere'e o bolotoi aza e Itoni suru, reve a damma, "Woo lobono tsi icinai nu ulinga wa alajiya wa adanshi a Asula, reve tsu reme adama e ilyalya shi." ³ Aza a tsu, dangulai ama e cindere atsuma a du, aza a na i revei a ri na Ruhu va Akiza, nu urevu, tsu ta zuwa ulinga u nda e ekere e le. ⁴ Atsu gba'a tsu zuwa ubago ubata wa avasa na alajiya nu uritosu wa adanshi a Asula."

⁵ Reve asala'a u yo'ono aza a na o bolotoi'i suru. Reve a fara dangula Istifanu vuma na ri nu ucawu wo okolo na Ruhu va Akiza lon. Reve o toni na Filibu, na Burukoro, obolo na Nikana, waru a dangula ta Timan, na Baramina, na Nikola va Antakiya, Takpacia na uwai o ure wi itoni wa aza a Isra'il'a. ⁶ Reve a tara ama e cindere'e a tawata ne ele a makakan ma ajiya, reve ajiya'a kuruwa le ekere avu a yuwaan le avasa.

⁷ A yuwan ta alajiya a adanshi a Asula ubata suru. Reve aza e Itoni a dashi abunda lon atsuma a Urihelima, hali nan ganu va aza a Isra'il'a fo na qabunda a ca okolo e le.

E reme ta Istifanu

⁸ Reve Istifanu, vuma na tsurai isa'anit nu ucira wa Asula lon, u yuwan linga va asalama ni iroci e memere ma ama. ⁹ Reve uruna u ro ama o ro a na a ri a aq'isa a na a tsu de Aq'isa a Agbashi a na a Lyawai, a uwa mawasan na ayi. Ele aza a Isra'il'a na o utai diga Kurani, na Iskandariya, na Kilikiya, ni ida ya Asiya i da. ¹⁰ Agba ko vuma ta gura yuwan nronuloi na ayi shi, adama o urevu u na Ruhu va Akiza ca niyi.

¹¹ Usokowu fada a zuwai ama o ro a yuwaan Istifanu epen ana, "Tsu uwu yi ta a yuwusan adanshi a vama a tyo e ekere a Musa, hali na Asula fo."

¹² Reve adanshi'i u 'yasan ugbozu wa ama na munlu n Wila ma qadini na azagbain. Reve e reme Istifanu avu a tawata na ayi ubata wa azagbain o uge'etosu u na a tsu de Azagbain a Mbara. ¹³ Reve aza e epe'en a damma, "Vuma nda u tsu yuwusan ta adanshi e iwuya adama a Aq'isamapada na Wila wa Musa. ¹⁴ Tsu uwu yi ta adansa a na Yesu va Nazara u to boso Aq'isamapada a nda reve u vadala agadu a Musa a na a lyawaa ntsu."

¹⁵ Ana a uwai ne, reve vuma biti atsuma a azagbain u vara akanla a Istifanu, reve e ene urewesu wa yi e ikanasa ana malingata ma Asula.

7

Istifanu yuwaan ta azagbain adanshi

¹ Reve aabar a nan ganu e ece Istifanu, "Ili i na aa dansa a aciyawu amayun a da?"

² Dada Istifanu tsu usu, "Adu aza a va na azagbain, poloo numu atsuvu! Mogono ma Asula za tsugbain mo roco ta aciyayi ya Ibrahim akaya a tsu e ida ya Masapotomiya kafu Ibrahim tyo e ida ya Haran. ³ Asula a damma yi ta, 'Vu 'yon vu lyawa ida i na a matsan nuwu na ama a wu, reve vu tyo e ida i na moo roco wu.' ◊

⁴ "Dada Ibrahim 'yoyin e ida ya aza a Kalidiya, reve u danu Haran hali ukwaa wa abara a yi. Reve Asula a tawata yi pa e ida i na i ri nden gogo. ⁵ Agba Asula a ca yi agadu e ida'shi, waru ko udasuwu u ta wi ida'a u ca yi shi. Amma Asula a yuwan ta nzuwulai n na waa ca yi ida'a ayi na limatan vu ugundo wa yi ko na u shi na mawun ne'en shi. ⁶ Agba Asula a damma yi ta, 'Limatan va wu ta yuwan limocin e ida i ro ubata u na oo sowo atsumalima ana agbashi hali a'wan ukpakunashi (400). ⁷ Agba n ta zuwa ida i na i zuwai aza a Isra'il'a tsugbashi atsumalima. Waru o ukosu u tsugbashi a to uta adama a yuwaan mu aganda ubata u nda.' ◊ Ili i na Asula a dammai da nda.

⁸ "Waru Asula a yuwaan ta Ibrahim akucunu a mapada mo uryumbu a mantsa'a. Dada i zuwai a padai Ishiyaku mawun ma Ibrahim uryumbu ayi na ayin kunla nu umatsun. Ishiyaku da tawata u matsain Yakubu, reve Yakubu matsan nkaya n tsu kupa ne ejere.

⁹ "Ele nkaya n tsu ana a ri a tsushu'un na Isuhu zawa'a le, reve a wina yi wo o'wo aagbashi e ida ya Masar. Agba Asula a shi ta obolo na ayi. ¹⁰ Reve gba u wawa yi atsuma a atsumalima a yi. Avu Asula a zuwa yi u

◊ 7:3 Ufr. 12:1. ◊ 7:7 Ufr. 15:13-14.

tsura icigi e ekere a Firi'awuna,† mogono ma Masar, adama a na Asula a ca yi tə urevu u na u karalai. Dada i zuwai Firi'awuna ca niyi tsugbain tsi ida tsa Masar na tsugbain tsu u'wa tsə yi suru.

¹¹ “Reve ambulu a uwa e ida ya Masar suru ni ida ya Ka'ana,† na atsumalima lon, hali nkaya n tsu n lamba ilyalya. ¹² Avu ana Yakubu uwuwai ishina i tə de e ida ya Masar, reve u lyungu nkaya n tsu n 'yawə n tsula. ¹³ O u'yawu we ire u le dada Isuhu revetyoi aciyayi e ekere a əzə a yi, reve a tara le o roco Firi'awuna.

¹⁴ “Reve Isuhu lyunguwə dada va yi Yakubu na ama a yi adama a tyo Masar ama kupocindere no ozo o ton da suru suru. ¹⁵ Dada Yakubu† tyoyi Masar. De da ayi na nkaya n tsu n kuwai. ¹⁶ Reve a pura etele e le suru a tyo Shekem, de da a cido nle a aason a na Ibrahim tsulai ni ikebet e ekere o ololo a Hama.

¹⁷ “Ana mantsa ma na Asula oo shiton nzuwlai mə yi ya Ibrahim ma rawai zuzu, reve ama a tsu a dashi abunda atsuma a Masar. ¹⁸ Avu wo o'wo mogono ma sa'avu ma kumba tsugono tsa Masar, agba u ri nu urevu wi ili i ro adama a Isuhu shi. ¹⁹ Avu mogono u yuwaan ama a tsu ugbozu u wuya, reve u roco le atsumalima, hali u zuwa le a varishi muwun n le adama a kuwa.

²⁰ “A mantsa mo ndolo ma da a matsain Musa mawun ma sa'anı. Mbara ma yi m əqənə yi tə woto ta'atsu o u'wa u le. ²¹ Na acapa reve wo o'wo le ko a ciga ko a 'yuwan a vari yi, reve usheli u mogono u tsura yi, reve u kungwato yi ana mawun ma yi. ²² Reve o rito Musa urevu wa aza a Masar suru, reve wo o'wo nu ucira atsuma a adanshi na atsuma o ulinga waru.

²³ “Ana u rawai a'wan amunga, urana u ro, reve u damma lyawa u 'yawə u bura ama a yi, ama a Isra'ilə. ²⁴ A mantsa ma dada we enei vuma va Masar e le'eshe vuma va Isra'ilə. Dada Musa rawai adama u wawa yi, reve u tsupaa yi wu una za va Masar'm. ²⁵ U ta dansa əzə a yi e te reve Asula a lyungu yi tə u wawa le, agba a gura reve shi. ²⁶ Ana usana u tawai waru, reve wu utisa mabura me le, avu we ene ama a Isra'ilə e re a nlangi. Avu u ciga wu kasa le. Avu u damma, ‘Ili i tə i da i ri, adama a nye yaa amatonloi?’

²⁷ “Reve za vi igishi caco Musa a nge'en, avu u damma yi, ‘Zane da zuwa nuwu zaghain na za vu uge'etosu u tsu? ²⁸ Vu ciga ta vu una mu ununa vu unai vuma va Masar yon?’ ²⁹ Ana Musa uwuwai ne, dada u sumai u lyawai ida'a, reve u reme limocin e ida ya Midiya, ubata u na u matsain olobo e re a yi.

³⁰ “Ana a yuwain a'wan amunga, urana u ro atsuma o ogozo zuzu na Masasan ma Sinai,† reve malingata ma Asula ma tawa ya Musa atsuma e elentsu a akina a madala o molopu. ³¹ Ana Musa ene niyi, reve u reme asalama e ili i na wee inda. Ana u rawai zuzu adama we ene, dada wu uwuai udyo wə Asulazuva a dansaa yi, ³² ‘Amu da Asula a nkaya n du Asula a Ibrahim, na Ishiyaku, na Yakubu.’ Reve Musa reme meje'en adama o wovon, u dashi gura kalyuwə ili'i shi.

³³ “Reve Asulazuva a damma yi, ‘Fodo atan a wu adama a na ubata u na vu ri ubata wa akiza u da. ³⁴ Me ene tə atsumalima a na ama a qə a ri o sowuso a Masar,† waru mu uwua tə mbala mo okolo n le. N cipa ta adama n wawa le. Tawa gogo, n tə lyungu wu a kambə e ida ya Masar.’ ³⁵

³⁵ “Dada Asula a lyunguwisa vuma na ama a yi a 'yuwain de, za na a dammai, ‘Zane da zuwa nuwu zaghain na za vu uge'etosu a aci a tsu?’ Ni ikambi i malingata ma Asula ma na mə təwai ya'a yi o molopu ma na mə danai a madala, ma da mo o'woto niyi zaghain na zamawawa le. ³⁶ Nu uyuwusan wu ulinga wa asalama, dada wu utaq nle e ida ya Masar a pasalai Mala ma Shili.† Na a 'yawi elime na acapa, hali a yuwan a'wan amunga atsuma o una.

³⁷ “Musa na aciyayi u damma tə ama a Isra'ilə, ‘Asula a ta dangwa vumavəsula tsə va atsuma a ama a du.’ ³⁸ Musa danə tə obolo no obolo a ama atsuma o una. Waru malingata ma Asula ma yuwan tə adanshi na ayi a Masasan ma Sinai, na adanshi a abula. Ne da u ca ntsu adanshi a wuma'a.

³⁹ “Avu nkaya n tsu n 'yuwan ili i na Musa dammai, avu a 'yuwan a zuwaa yi atsuvu, reve a shi a ciga a vadala a kambə Masar.

⁴⁰ Avu a damma Haruna,† ‘Yuwaan tsu musulə n na maa tsu walaa elime, adama a na tsu reve ili i na i yuwain Musa za na utaq ntsu atsuma a Masar shi.’ ⁴¹ Reve a rumu amalı ana mədindim, reve a yuwaan yi kucci, na abuki reve a zangana e ili i na a rumai ne ekere e le. ⁴² Dada Asula a vadala nle ucina. Reve u lyawa le a 'yawə o toni urana, woto, ni italyo'o o o'wo musulə n le, ununa u ri pe ufanu a aatagada a Amasulə: ‘Ama a Isra'ilə, i yuwaan mu kucci na sadaka

atsuma a a'wan amunga a na i danai atsuma o una shi.

⁴³ I 'yasan tə masa'at ma amalı ubata u na aa yuwusaan qamalı Mole aganda na qamalı a talyo'o ma du Rafani, i yuwan tə amali o ndolo, avu i yuwaan le aganda.

Adama o ndolo i ta uwa a tsugbashi e ida ya
Babila† alanga!^ ④

④ “Reve nkaya n tsu n tanu Oogodo o Ucuwsan† adama a cuwan ni ili i na Asulà a yuwaan nle o una. A yuwan yi tå ni ifobi ununa Asulà o rocoi Musa. ⑤ Ana a yuwaain a'wan o ro, avu Josuwa† uwa elime o uvon a aci e ida ya Atakpacia na Asulà a gbarai e ida i ndolo. A tara tå Oogodo'o a tyo q ndanata n sa'avu n le. A yuwsan ta ulinga n ayi a tyo mantsa mä Däwuda. ⑥ Däwuda tsura ta icigi e ekere a Asulà, hali u pati a lyawa yi u suwaa Asulà a Yakubu Aq'isamapada. ⑦ Amma Sulemanut da tawai u suwa niyi.

⑧ “Agba avu wo o'wo Mogono mä Asulà mä tsu dänu o u'wa u na vadilimà suwai shi, ununa yumvasulà dammai, ayi a yuwsan adanshi a Asulà,

⑨ ‘Zuva ndanata n tsugono n va n da,
uvadì waru udasata u va u da.

Ubata u ne u da yaa gura suwaa mu?
I ta gura suwaa mu wivuwatan?

⑩ Amu da n yuwaain ili biti atsuma a zuva ni
ida ne ekere a va shi?^ ⑩

⑪ “Adù agbwata, aza a na okolo e le a ri
mejego shi, aza a na atsuvu a du a ri u'lulu.
I ta yuwsan nnronuloi n Ruhu va Akiza
kuci. Ununa nkaya n du n yuwsain, ne da
yaa yuwsan. ⑫ Atsuma a amasula zane da
nkaya n du n 'yuwain shi? Hali gba o una
aza a na a yuwaan adanshi o utawu wu Za
va Aqulà n i winai hali yu una yi. ⑬ Ko a na
i ushiyi Wilà wà Asulà e ekere a nlingata mä
Asulà, ne da i 'yuwain a kuru yi mejego suru
suru.”

Mona ma Istifanu

⑭ Ana azagbain a Isra'il a uwai ne,
reve a uwwa upan lon, hali a uwa maluma
ma akatsu adama o upan. ⑮ Istifanu gba
ana u ri n Ruhu va Akiza, reve u zuwa esu
a yi zuva avu we ene tsugbain tsà Asulà.
Avu we ene Yesu mishin ubata u tsugbain o
ukere usa'anì wà Asulà. ⑯ Reve u damma le,
“Kalyuwai, me ene ta zuva ukpatu'u, reve
me ene Mawun ma Vuma mishin ubata u
tsugbain o ukere usa'anì wà Asulà!”

⑰ Reve a ula atsuvu e le na akatsu o oruwo
lon. Reve a zura yi nu u tå. ⑱ Reve o utaqi yi o
ugyuru, dada a uwai mavara mä yi na atali.
Reve aza a na a shi lo a uwwa niyi a adanshi
o fodo atugu e le o boloto le a makakan mo
ulobo u na a tsu de Shawulu.*

⑲ Ele a vuvavarasa yi, reve Istifanu yuwan
avasa u damma, “Yesu Zagbain, ushi
wivuwun u va.” ⑳ Ana u dammai ne, dada u
kingyoi reve u damma nu ucira, “Asulazuva
she vu tara le nu unusu wan.” Dada u
kuwai.

④ 7:50 Isha. 66:1-2. * 7:58 Shawulu: A tyo de a tawa tå e de vuma nda na aala Bulu, waru u tawa tå wo o'wo za vi
Itoni ya aqulà e Yesu Kristi Zamawawa.

8

1-2 Shawulu shi tå atsuma a aza a na a
usuyi ili i na a yuwaain a mantsa ma na
o unai Istifanu. Reve ama o ro aza a na
a yuwsaan Asulà aganda a tawa a cido
Istifanu nà mesun lon.

Aza e Itoni e bete'we ta adama a atsumalima

Reve urana u ndolo atsumalima lon a
uwa e ekere a aza e Itoni a na a ri Urishelima.
Reve aza e Itoni suru e bete'we a tyo
Yahuda na Samariya,† she ajiya goon a da e
isawain Urishelima.‡ ③ Reve Shawulu gba'a
u uwa a garasa batà batà a casu aza e Itoni
atsumalima lon. U uwusa ta a 'wa nu u remi
ali nà amaci nu u 6arusu nle o u'wa wa ali.

Alajiya a Filibù e ida ya Samariya

④ Reve aza a na e bete'wei a yuwsan
alajiya a Alabari a Sa'ani.† ⑤ Reve Filibù
saba a tyo a lyuci gbain atsuma a Samariya
reve u uwa a yuwsaan le alajiya a Zamawawa de.
⑥ Ana ama a uwai, waru e
enei linga va asalama a na Filibù yuwsan,
reve o polo atsuvu lon. ⑦ Reve o utaqi otoni
a lima nà abunda atsuma a ama, avu otoni
a lima a uwa yisaali lon. Ozo o osowi
a lipu nà akutsuma nà abunda a kambà
ta gbaga. ⑧ Adama o ndolo, reve a uwa
mazanga atsuma a lyuci'i suru.

⑨ Vuma ro shi tå pe a lyuci'i za na a tsu de
Simo a yuwsan tsuboci kuci. Ama a lyuci'i
a shi tå a yuwsan asalama a yi, u shi tå a
tarasa aciyayi ili i ro. ⑩ Ama a Samariya
zagbain nà mawun a shi tå a tsu yuwsan
adanshi a yi, adansa a na, “Vuma nda ta nu
ucira wà Asulà, a tsu de yi tå Za vu Ucira.”
⑪ Reve a kambuwà ugbozu ya'yi adama a
na u jima tå a yuwsaan le linga va asalama
o ure u tsuboci. ⑫ Ana ama a usuyi alajiya a
Alabari a Sa'ani o tsugono tsà Asulà a ala e
Yesu a na Filibù yuwaan nle, avu a rumbu le
ali nà amaci. ⑬ Reve ayi Simo fo na aciyayi u
ca okolo a yi, avu a rumbu yi. Reve u reme
itonì ya Filibù ubata u na u tyozi biti. Ana
we enei iroci na linga va asalama a na a
yuwsan reve u uwa asalama lon.

⑭ Ana ajiya a na a ri Urishelima a uwai
ama a Samariya a usu tå adanshi a Asulà,
reve a lyunguwà le Bituru nà Yahaya. ⑮ Ele
gba ana a rawai reve a yuwaan le avasa
adama a tsurà Ruhu va Akiza, ⑯ adama a
na koto shi Ruhu va Akiza a u cipaà le shi.
A shi tå a rumbu le goon na alaf e Yesu
Zagbain. ⑰ Reve a kuruwà le ekere, dada a
tsurai Ruhu va Akiza.

⑱ Ana Simo enei nu ukurusu we ekere u
da a tsu tsurà Ruhu va Akiza, dada u shi u
cigai u ca Bituru nà Yahaya ikebe. ⑲ Avu u

damma, "Ca numu cu'un vu ucira u nda fo, adama za na n kuruwayı ukere suru u tsura Ruhu va Akiza!"

²⁰ Reve gba Bituru usu yi, "Vu tą kuwa avu ni ikebe yę wu suru, adama a na vu zuwai ni ikebe i da à tsu tsura une'e wę Asulä." ²¹ Vu pe na akunda atsumä o ulinga u nda shi, ko ke'en, adama a na ookolo a wu a ri mejege na Asulä shi. ²² Vu vadalał vu lyawa iwuya ya wu, vu pati Asulä adama u yuwaan wu gafura vi ili i wuya i na vu sokoi o ookolo a wu. ²³ Adama a na me ene tą vu tą na tsushu'un, waru vu tu ugbedegu nu unusu.

²⁴ Reve Simo usu u damma, "Patiya numu Mogono mä Asulä adama ko ili i tą e ili i na vu dammai i tsurä mu wan."

²⁵ Ana Bituru na Yahaya rocoi amayun a adanshi o Mogono mä Asulä, reve a kambä Urishelima a yuwaan alajiya a Alabari a Sa'anı a mulyuci ma aza a Samariya na abunda.

Filibu na vumagbain va Habasha

²⁶ A mantsa mo ndolo reve malingata mä Asulä mo ro ma damma Filibu, "Yon vu sabä uygay vu kuru ure wo ogozo u na wu utai Urishelima a tyo Gaza." ²⁷ Reve u 'yon u reme ure, dada u ga'ain na zgbain vi izuwa* o tsugono tsu ka Kandakatu vi ida ya Habasha. U shi tą u 'yawä Urishelima adama u yuwan aganda. ²⁸ Ayi a makambäqä nden e keke vi ido və yi, avu u uwa desununa Aatagada a Ishaya vumavasula. ²⁹ Reve Ruhu va Akiza damma Filibu, "Wala a rawa zuzu ną keke vi ido i ndolo, vi isawan lo na vuma'a."

³⁰ Dada Filibu sumai a rawa zuzu dada u tsu uwu yi e desununa aatagada a Ishaya t vumavasula. Avu we ece yi, "Vu te reveshe ili i na vee desununa?"

³¹ Avu u usu, "Te gba? She ną za ro cuđuwa mu." Reve u pati Filibu kumba u danu ną ayi. ³² Ubäta u na shi e desununa u da nda,

"O rono yi tą a tyo ubäta u mapada ana kyon,"[†]

ununa magiri'i mä tsu dana kpaku ubäta wu za na oo kukoduso yi eleme,

ne da ko unä wę yi u kpatu'wę shi.[‡]

³³ O roco yi tą atsumalima hali a putsaa yi ni ili i na i ri mejege.

Zane da aa gura ca alabari a limatan a muwun mä yi na muwun mu ugundo mä yi?

Babu za, adama a na o kodoi wuma wę yi atsumä o uvadi."[§]

³⁴ Avu zgbai'in u damma Filibu, "Damma mu, vumavasula nda adanshi a

zane a da waa yuwaan? Adanshi a aciyayi ko za ro?" ³⁵ Reve Filibu kpatu'wę una wę yi u teme nu ubäta u na wee desununa'a, avu u yuwaan yi adanshi a Alabari a Sa'anı e Yesu.

³⁶ Ele atsumä a mmalü, reve a rawa a mini mo ro. Avu zgbai'in u damma, "Nda mini! Nye yaa putsaa aä rumbu mu?"

[³⁷] Avu Filibu usu u damma, "Na vu usu Yesu Zamawawa Mawun mä Asulä ma da, n tą rumbu wu."

Reve vuma'a u usu, "N usu tą Yesu Mawun mä Asulä ma da."[†] ³⁸ Reve u zuwa e isawaton keke vi ido'o. Reve ele ra a uwa a mini'i, reve Filibu rumbu yi. ³⁹ Ana o utai a mini'i, reve Ruhu Mogono mä Asula mä kafä Filibu, agba zgbai'in u dashi ene yi waru shi. Reve u kara a mazanga ma yi. ⁴⁰ Agba reve e ene Filibu a lyuci va Azatu. Reve u kandaruwa ilyuci suru a yuwaan alajiya a Alabari a Sa'anı, hali u rawa Kasariya.

9

Shawulu kambä ta za vi Itoni

¹ Shawulu lyuwa tą elime a casu aza e Itoni atsumalima lon, adansa a na u to una le. Reve u 'yawä yaaabara a nan ganu, ² reve u pati u ca yi mpepelime a 'yawä a a'isa atsumä a Dimaska. U zamishi tą ubolu wa aci u le, tsrä nu u tsrä pe aza a na o toniyi Ure wu Zgbain u lyungwa le, ali na amaci, tsrä waru u tawa ne ele wunlu a akani atsumä a Urishelima. ³ Ana u rawai zuzu nä Dimaska adama o ulinga u ndolo, babu usan reve ekan o uta de zuva u kandaruwa yi. ⁴ Reve u riya e ida, reve wu uwu udyo, adansa, "Shawulu, Shawulu, cíne tsa da voo bongishi mu?"

⁵ Reve u damma, "Avu da zane, Zgbain?"

Reve udyo'o u damma yi, "Amu da Yesu za na voo bongishi. ⁶ Yon vu uwa atsumä a lyuci ndede, a ta damma wu ili i na vaa yuwan."

⁷ Reve n'utsä mu mmalü mä yi a kudä a yuwan adanshi, a ta uwuwa udyo agba e ene vuma shi. ⁸ Reve Shawulu 'yon, ana u kpatu'wai esu a yi u gura ene shi. Reve e reme yi ukere reve a tawato yi Dimaska. ⁹ U yuwan tą rana ta'atsu urumbänu, u lyuwa shi agba u soso shi.

¹⁰ A mantsa'a za vi Itoni e dana tą pe atsumä a Dimaska, za na a tsu de Ananiya. Zgbain yuwaan yi tą adanshi atsumä a alavu alavu, adansa, "Ananiya."

Reve ayi u usu, "Amu da nda Zgbain."

* ^{8:27} E elentsa a aza a Heleni a ta dansa zgbain na o fodoi arawa. ^{† 8:32} Atsumä o ubäta'a, ayi kyon u tą ne eleme o uga'an. Za ro ta gura kukodoso eleme'e reve u yuwaan umuna ko utugu babu o una yi. ^{§ 8:33} Isha. 53:7-8. ^{‡ 8:37} Ayi uguzu u nda wu pe atsumä a akuci a atagada o Ulinga wa Ajiya o ro a na a ri udanu nu ujimu shi.

¹¹ Reve Zagbain in damma, “Yon vu 'yawā o ure u na a tsu de Ure u Mejego. Vu 'yawā o u'wa wa Yahuza ve ece ko vuma va Tarsu tā pe za na ri na aala Shawulu. U tā lo a yuwusan avasa ubqā'a. ¹² N roco yi tā alavu alavu a vuma na a tsu de Ananiya a uwa, u zuwaa yi ukere adama we enishe ure.”

¹³ Ayu gba Ananiya usu u damma, “Zagbain n sowo tā a uwusua adanshi a vuma nda'a o unā wa ama nā abunda, adama e iwuya yā abunda a na u yuwayin ama a akiza a wu atsuma a Urishelima. ¹⁴ Ayi da nda nan ganu a gbagbain a ca niyi ucira u reme vuma na yuwait avasa atsuma a ala a wu.”

¹⁵ Reve Zagbain damma yi, “Avu de 'yawā adama a na ayi vuma na n dāngwai da tsara u yuwan ulinga u va, tsara u revetyo ala a va atsuma a Atakpaci, nā ngono, na aza a Isra'ilā. ¹⁶ Amu na aciyāva n to roco yi cu'un va atsumalima a na woo sowo adama a ala a va.”

¹⁷ Reve Ananiya 'yawā reve u uwa o u'wa'a, ayu u canana ukere wā yi ayu u ju'wan Shawulu, u damma, “Moron mā va Shawulu, Yesu Zagbain da lyungu numu a tyo ya'a wu. Yesu za na roco nuwu aciyayi o ure u na vu kuruyi. U ciga wu tā tsara vu dashi gura ene ure, reve waru o shiton wu nā Ruhu va Akiza.” ¹⁸ Babu usan reve ili i ro i riya diga pe esu'u gashi aka'bā, dada we eneshi ure. Ayu u 'yon, dada a rumbu niyi. ¹⁹ Reve u lyuwa ilyalya dada u tsurashi ucira.

Shawulu yuwan tā alajiya atsuma a Dimaska

Reve Shawulu yuwan rana re obolo na aza e Itoni a na a ri pe atsuma a Dimaska. ²⁰ Babu a jima, dada Shawulu temei alajiya e Yesu atsuma a q'isā a aza a Isra'ilā, adansa Yesu da Mawun mā Asula. ²¹ Reve aza a na a uwwa niyi suru a karā a asalamā, adansa, “Ayi nda ayi dā vuma na unusai aqā e Itoni, reve waru u bete'we le, ele aza a na e desu atsuma a ala o ndolo shi? U tāwa tā pa tsara u reme le, reve wu nlā le na akani, reve waru u 'yawato le a makākan ma nan ganu a gbagbain shi?” ²² Reve Shawulu dashi tsara ucira atsuma a alajiya a yi. Agba aza a Isra'ilā atsuma a Dimaska a gura polo yi a adanshi a yi shi, a na Yesu da Zamawawa va amayun.

²³ Ana a yuwait rana meketeci, ayu aza a Isra'ilā† a yuwan ifo'bi i na oo una Shawulu. ²⁴ Reve ayi wu uwuwa ifo'bi i le. A zuwusa ta esu e le usana nu ulivu o unantsu wu ukari u lyuci tsara o una yi. ²⁵ Na ayin, ayu ojoro a yi a tara yi, reve a talyuwato yi atsuma a aasaka nā wungu wu ukari.

Shawulu kambā tā Urishelima

²⁶ Ana Shawulu tāwai Urishelima, u yuwan tā atyo a na waa yuwan tsara u bolo aci no ojoro.† Ayu suru nle a uwu wovon adama a na a usu ko ayi oojoro a da shi. ²⁷ Ayu Banaba tara yi a tyo ubata wa ajiya. Reve u damma le ununa Shawulu enei Zagbain o ure. Reve waru u damma le cine Zagbain yuwaan niyi adanshi, nā cine Shawulu yuwait alajiya adama e Yesu a lyuci va Dimaska babu wovon.

²⁸ Diga lo dāda Shawulu remei ma'uwa na wu uti obolo ne ele atsuma a Urishelima. Reve u uwa alajiya atsuma a ala a Zagbain, babu wono babu wovon. ²⁹ Reve u uwa a yuwusan adanshi na aza a Isra'ilā a na a yuwusan Tsuheleni,† reve u uwa mawasan ne ele. Ayu a zamishi ure u na oo una yi. ³⁰ Ana aqā a yi a uwuwal ili i na i ri pe, dada a tara niyi a 'yawā Kasariya ayu a tara yi a wantsun a kambā Tarsu.

³¹ Mantsa mo ndolo ma da aza e Itoni a Yahuda, nā Galili, nā Samariya, a tsurānden n lafiya. Aza e Itoni a tsurā tā ucira, reve a dashi abunda ni ikambi yā Ruhu va Akiza a yashi i na a danai a mmalu nā Zagbain.

Bituru 'yawā tā Japa na Lida

³² Reve Bituru kāndāruwa ubata suru tsara u kalyuwa le. Ayi atsuma a akandariya, reve u tāwa u cina aza a akiza a lyuci va Lida. ³³ A lyuci dada u cinai vuma ro za na a tsu de Iniyasu nā mbāla n tsukutsuma a'wan kunla. ³⁴ Reve Bituru damma yi, “Iniyasu, Yesu Zamawawa kāmbāto wu tā gbaga. ‘Yon vu kutsulu aavalu a wu.’ Babu usan, reve u 'yoshin. ³⁵ Reve ama a Lida ni idā ya Sharana suru a vadala a tyo ubata wu Zamawawa ana e enei Iniyasu a mmalu.

Bituru kāmbātā Dokas wuma

³⁶ Atsuma a lyuci va Japa ka ro za vi Itoni danā tā pe za na a tsu de Tabita a na Dokas* nā Tsuheleni. Ka'a u zuwa tā aciyayi u yuwan ulinga u sa'anī, reve waru u dana a kambusa alambi. ³⁷ A yashi'i u banakan tā, reve u kuwa. Ana a sumba niyi reve o voton yi a aasula a zuva. ³⁸ Ana a uwuwal Bituru tā Lida, lyuci na ri zuzu nā Japa, reve a lyungu ama e re a lyawa Japa a 'yawā a damma yi, “Yuwan ankuri, tāwa gogo, she vu jima wan.”

³⁹ Reve Bituru 'yon u kuru le. Ana u rawai, ayu a 'yawāto yi a aasula a zuva. Nrūna suru e isawan tā zuzu nā ayi, e mesun. Reve a uwa o rocosu atugu na akapi e itana i na Dokas u yuwaan nle ayi obolo ne ele.

⁴⁰ Reve Bituru utaā le suru, reve u kādāto u yuwan avasa. Reve u vadala a tyo ubata

* 9:36 Aala a Tabita nā Tsu'arama, Dokas nā Tsuheleni ele ra urevu u tā u dā le. Urevu u le u dā mere'on.

wā aakwākwa'a, reve u damma, "Dokas 'yon." Reve u kpatu'wā esu. Ana we enei Bituru reve u 'yon u dānu. ⁴¹ Reve Bituru cananāa yi ukere əvu u kamba yi tsāra u 'yon. Reve u dē əzā e Itoni oboło nā nrūnā, dāda u roco le a na Dokas kambai wruma.

⁴² Adanshi o ndolo a uwa tā batā suru atsuma e ida ya Japa. Reve ama a abunda a vadala a tyo ubatā wu Zagbain. ⁴³ Bituru yuwan tā rana re a lyuci va Japa, o u'wa wa Simo za na aa yuwanus yozu vu kwan.

10

Bituru nā Kaniliya

¹ Atsumā a Kasariya vuma na a tsu de Kaniliya dāna tā pe atsuma a yali ya asoja, u dāna tā atsuma a Asoja a Italiya. ² Ayi vuma vā əbūla da. U ta uwuwusa wovon wā Asula, ayi nā muwun mā yi suru. U tsu kambusa ta ama a na a ri ni ili shi. U tsu yuwanus tā avasa kuci a tyo a Asula.

³ Urana u ro, zuzu nā rumu tā'atsu vu ulivu, reve we ene malingata mā Asula a alanga e eteshe atsuma a alavu alavu, u tāwai ubatā wā yi, adansa, "Kaniliya!"

⁴ Reve u zuwaa yi esu atsuma o wovon, reve u damma, "Zagbain nye i da?"

Reve malingata ma Asula ma damma yi, "Avasa a na vaa yuwanus ni ikambi ya alambi a na vaa yuwanus u rawa tā a makākān mā Asula. Gogo Asula a uwwa tā avasa a wu. ⁵ Gogo lyungu ama a 'yawa Japa tsāra e de Simo za na ee desu Bituru. ⁶ Za na cu'wain o u'wa wā Simo za na aa yuwanus yozu vu kwan, za na u'wa wā yi u ri zuzu nā mala."

⁷ Ana malingata mā Asula ma na ma yuwaan niyi adanshi mā karai, reve u de agbashi e re a yi, nā soja ro, za na a uwuwusa wovon wā Asula, atsuma a aza a na a yuwanusaan yi ularinga kuci. ⁸ Ana u damma ne ili'i suru, əvu u lyungu le a 'yawa Japa.

Bituru ene tā alavu alavu

⁹ Ana usana u tawai, cina urana u rawa a aci, agbashi a Kaniliya atsuma a mmalu, dāda a rawai zuzu nā lyuci'i. Avu Bituru kumba o u'wa wa zuva tsāra u yuwan avasa. ¹⁰ Reve wu uwwa ambulu, halii u ciga u lyuwa ilyalya. Agba ele pe atsuma e ifobi yi ilyalya, əvu we ene alavu alavu. ¹¹ Reve we ene zuva kpatu'wā, ni ili i ro a cipusa oroci a aapalutsu o umuna ne elentsu a nashi uguzu a tyo e ida. ¹² A aapalutsu'u cu'un vi inama suru a tā pe: inama ya ana a nashi, ni inama yi ikatāpu, nā nnunu.* ¹³ Reve wu uwwa udyo adansa yi, "Bituru, 'yon vu pada, reve vu tama."

* ^{10:12} Atsuma a aapalutsu'u inama i ro i dāna tā pe a na aza a Isra'il a tarai a tu ulobonu adama o utamu, waru ozo o ro a dāna tā pe a na a tara nle a ri idaba i na aa gura tama shi.

¹⁴ Reve u damma, "Zagbain, o'o! A wuma u vā koto n tama cu'un vā yi shi, adama a na atsu tsu tsu tā nā Wilā u na tsu tama le shi, adama a na a tā idaba."

¹⁵ Reve udyo'o u dammisa yi, "She vu yuwan mawasan nā Asula wan. Nu u damma u tu ulobonu she vu damma u lamba tā ulobonu wan."

¹⁶ U tsāra tā alavu alavu o ndolo toto uta'atsu. Reve a palu'ushi aapalutsu'u a tyo zuva.

¹⁷ Bituru dāna tā a majiyan, ko cu'un va alavu alavu e nē dā we enei. Reve ama a na Kaniliya lyunguyi a rawa a lyuci'i, reve e ece u'wa wā Simo. Ana a rawai, əvu e isawan mishin o unantsu. ¹⁸ Avu a yuwan azo'wa, e eceshe ko Simo na a tsu de Bituru cu'wan tā ubatā'a.

¹⁹ A mantsa ma na Bituru dāna a majiyan ma alavu alavu o ndolo, reve Ruhu damma yi, "Ama a ta'atsu a da ndolo e izami ya wu. ²⁰ Yon vu cipa vu kuru le. She vu lyawa ookolo a wu a 'yon wan, adama a na əmu da n lyungu nle."

²¹ Reve Bituru cipa u cina ama'a, əvu u damma le, "Əmu dāda i ri e izami. Nye i zuwai i ri azama mu?"

²² Reve a damma yi, "Yalīt ya asoja ya Roma da, za na a tsu de Kaniliya lyungu ntsu. Vuma vā əbūla da, za na a uwuwusa wovon wā Asula. Aza a Isra'il a suru a ta yuwanus adanshi a sa'ani a aci a yi. Ayi da malingata mā Asula ma dammai u lyungu tsu ubatā wa wu vu tāwa, tsāra wu uwwa ili i na vaa damma." ²³ Ana Bituru uwai ne, reve u uwato le o u'wa, reve u ca le ubatā u na aa asa.

Bituru 'yawa ta ubatā wa Kaniliya

Ana usana u tawai, reve a karai suru, əvu nron mi Itoni n ro atsuma a Japa e shewun yi. ²⁴ Reve a rawa Kasariya nu usana. Reve Kaniliya dāna a pura le, əvu u banu edenge a yi nā n'utsa mā yi. ²⁵ Ana Bituru uwai o u'wa wa yi, reve Kaniliya kađato e ida a makākān mā yi. Reve u teme a yuwanusa yi aganda. ²⁶ Reve Bituru damma yi, "Yon mishin əmu fo vuma da."

²⁷ Reve u 'yon a yuwanlai adanshi wa'a, reve a uwa ubatā u na ama o ro a ri ubolotowu. ²⁸ Reve Bituru damma le, "Ireve tā a na Wilā u tsu u putsaa ntsu a na tsaa yuwan ndammulai na Atakpaci. Amma Asula o roco mu tā she n de za ro za babu akiza wan, ko za vi idaba wan. ²⁹ Ana i lyunguwa numu n tāwa, n tāwa tā babu usan. Gogo damma numu ili i na i zuwai i lyunguwa numu."

³⁰ Reve Kaniliya damma, "Rana nashi na karai, əmu atsuma a avasa a mantsa ma na

n tsu yuwusan. Reve me ene vuma mishin a makakan ma wotowu ni itana a madala.³¹ Reve u damma mu, 'Kaniliya, a uwua ta avasa a wu, Asula e reve ta a na vaa casu alambi ili.³² Vu lyungu ama a 'yawa Japa e de Simo za na a tsu de Bituru. U cu'wan ta o u'wa wa Simo, za na aa yuwusan yozu vu kwan, za na u'wa wa yi u ri zuzu na mala.'³³ Koto a jima shi a na n lyunguwu nuwu, avu da nda vu tawushi babu usan. Atsu da nda a makakan ma Asula, tsara tsu uwua ili i na Zagbain damma nuwu vu damma tsu suru."

Bituru yuwan ta adanshi na Kaniliya

³⁴ Reve Bituru yuwaan le adanshi a na, "N gura ta reve gogo, Asula a ri na adangulu shi.³⁵ U ciga ta vuma na a uwuwusa wovon wa yi atsuma e ida suru, vuma na a yuwusan isa'ani i na Asula a cigai.³⁶ Ireve ta ikaka i na Asula a lyunguwayi aza a Isra'il. U damma le ta Alabari a Sa'an o ta lo, na nden mo okolo e Yesu Zamawawa, za na ayi da Zagbain vi ili suru suru.³⁷ Ireve ta cine ili i ndolo i farai atsuma a Yahuda suru. Yahaya damma ta vuma suru a rumbu yi, ili i indolo suru i fara tiga Galili.³⁸ Yu uwawa ta alabari e Yesu vuma va Nazara, ununa Asula a sukuma niyi na Ruhu va Akiza, reve u ca yi ucira. Yesu dan ta a kandaruwusa a yuwusan ulinga u sa'ani. U wawusa ta aza a na Mekerenesku ma zuwai elime, adama a na Asula o to obolo na ayi.

³⁹ "Atsu waru tse ene ta ne esu a tsu ili i na u yuwin suru atsuma a Urishelima ni ida ya aza a Isra'il. Dada waru a vara niyi zuva va akpata.⁴⁰ Reve gba Asula a 'yasan yi o urana wa ta'atsu, reve u lyawa yi u roco aciyayi ubata wa ama. ⁴¹ U roco aciyayi ubata wa ama suru shi, amma a tyo ya'a tsu, atsu na Asula a dangwai tso o'wo alingi a yi. Tsu lyuwa ta tsu sowo obolo na ayi ana u 'yoyin atsuma a akwakwa.⁴² U damma tsu ta tsu yuwaan ama alajiyi, tsu damma waru ayi da za na Asula a zuwai u ge'eto aza a wuma na akwakwa.⁴³ Amasula suru a yuwan ta adanshi adama a yi, a na za na cayi okolo e ekere a yi u ta tsura gafura vu unusu atsuma a ala a yi."

A ca ta Atakpací Ruhu va Akiza

⁴⁴ Bituru atsuma a adanshi, reve Ruhu va Akiza t ciapa aza a na a danai a uwuwusa adanshi a yi suru.⁴⁵ Aza e Itoni a Yahuda, aza a na a tawai obolo na Bituru a uwa ta asalam a na e enei Atakpací fo a tsurai une'e u Ruhu va Akiza.⁴⁶ A uwua le ta a yuwusan adanshi ne elentsu o ro, a casu Asula tsugbain.

Reve Bituru damma,⁴⁷ "Nanza ta lo za na aa gura putsaa a rumbu ama a nda a mini? Ele da nda a tsurai une'e u Ruhu va Akiza cine atsu tsu tsurai."⁴⁸ Reve Bituru damma

a yuwaan le urumbusu atsuma a ala e Yesu Zamawawa. Reve a pati yi u danu ne ele rana meketeci.

11

Bituru kamba ta Urishelima

¹ Reve ajiya na aza e Itoni atsuma a Yahuda a uwua a na Atakpací a usuyi adanshi a Asula.² Ana Bituru kambai Urishelima, reve aza a Isra'il a na o'woi aza e Itoni a gasa yi na agaci a adanshi.³ Avu a damma, "Ayi da nda vu uwai atsuma a Atakpací, hali vu lyuwa iyalya obolo ne ele!"

⁴ Reve Bituru cuwuwa le ili i na i yuwin suru.⁵ Avu u damma, "N shi ta a lyuci va Japa amu atsuma a avasa, reve n uwa atsuma a alavu alavu. Atsuma a alavu alavu me ene ta zuva kpat'wai, reve a ciapato mu ili i ro ana aapalutsu o umuna cipuzu ne elentsu a nashi a yi.⁶ Ana n kalyuwai pe, reve me ene inama ya ana a nashi yu uvadi, ni inama yi ikatapu e ida, na nnunu.⁷ Reve mu uwwa udjo u ro adansa mu, "Yon Bituru! Vu pada vu tama."

⁸ "Reve n usu, 'Ne da shi Asulazuva! Koto n tama ili i na Wilá wa wu u putsayi shi.'

⁹ "Reve udjo'o u dashi dammisa ire, 'She vu kambuwu ili i na Asula o o'wotoi cece ili yi idaba wan.'¹⁰ Ne da a yuwin hali toto uta'atsu, reve o koso o rono umuna'a a tyo zuva.

¹¹ "Amu lo dada ama a Kasariya a ta'atsu a rawushi, aza a na a lyunguyi a tawa ya'a va, reve a rawa o u'wa u na n shi.¹² Reve Ruhu va Akiza t damma mu, she n 'yuwan a kuru le wan. Reve ama a tali atsuma a aza e Itoni a kuru mu, reve tsu uwa o u'wa u vuma ro.¹³ Reve vuma'a u damma tsu ununa we enei malingata ma Asula o u'wa wa yi. Reve u damma yi, 'Vu lyungu ozo o ro a lyuci va Japa e fewe wu Simo za na a tsu de Bituru.¹⁴ Vuma'a u ta tawai wu nu ure u na aa wawa wu na ama a na a ri pe o u'wa wa wu suru.'

¹⁵ "Ana n farai adanshi, reve Ruhu va Akiza tawai le ununa u tawai ntsu o ufuru.¹⁶ Dada n cuwain a na Asulazuva a dammai, 'Yahaya rumbu du ta na mini, amma Asula a ta rumbu du na Ruhu va Akiza.'¹⁷ To, na Asula a ca Atakpací a nda une'e unata na atsu a mantsa ma na tsu ushiyi Yesu Zagbain Zamawawa, zane da amu a na maa wasan ili i na Asula a cigai?"

¹⁸ Ana a uwuwai ili i na Bituru dammai, reve a lyawa mawasan. Reve a uwa a ciyalasa Asula, reve a damma, "Gogo Asula a lyawa ta Atakpací a vadala adama a tsura wuma u babu ukotu!"

Aza e Itoni atsuma a Antakiya

¹⁹ A mantsa ma nda cina o una Istifanu, reve aza e Itoni a na a ri Urishelima e bete'we adama a atsumalima. Reve a kara a tyo e ida ya Finisiya na Kuburu na Antakiya va Suriya. Reve a yuwusaan aza a Isra'il a goon alaiji a Alabari a Sa'ani e Yesu Zagbain.²⁰ Reve aza e Itoni aza a na a ri ama a Kuburu na Kurani, a kara a tyo Antakiya, avu a uwa a yuwusaan Atakpací alaiji a Alabari a Sa'ani e Yesu Zagbain.²¹ Ucira wa Asulazuva u shi ta obolo ne ele, reve ama na abunda a ca okolo e le. Reve a vadala a kuru Asulazuva.

²² Reve aza e Itoni atsuma a Urishelima a uwua ili i na i farai atsuma a Antakiya, avu a lyungu Banaba de.

²³ Ana u rawa we enei icigi i na Asula a yuwaan nle, reve u yuwan mazanga. Avu u ca le asala adama a kabu asuvu, waru a lyuwa elime ni itoni ya Asulazuva.²⁴ Banaba vuma va abula da, waru u tu ushitowun na Ruhu va Akiza nu ucawu wo okolo. Reve ama o ro na qabunda a dashi usuwisa a kuru Asulazuva.

²⁵ Reve u kuru a tyo Tarsu adama u bunga Shawulu.²⁶ Ana we ene niyi reve u tawa na ayi Antakiya. Reve ele ra o una aa'wan maibula pe obolo na aza e Itoni oo ritosu ama na abunda. Atsuma a Antakiya a da a fara deyi aza a na a kurusua Yesu "Aza e Itoni."[†]

²⁷ A mantsa ma nda ma da amasula o ro o utai Urishelima reve a tyo Antakiya.²⁸ Reve vuma ta atsuma e le za na a tsu de Agabu 'yon mishin. Ni ikambi i Ruhu va Akiza, reve u damma a na a ta yuwan ambulu lon ubata suru atsuma o uvadi. A yuwan ta illi a mantsa ma na Kaladiya danai o tsugono tsi ida tsu Roma.[†]²⁹ Reve aza e Itoni ya Antakiya a yuwan majiyan a lyungu ni ikambi a tyo ubata wa aza e Itoni a na a ri nden e ida ya Yahuda. Vuma suru u ca ununa waa gura.³⁰ Ne da a yuwin, reve a lyungu Banaba na Shawulu ni ikambi i le a ca mbara ma aza e Itoni n Urishelima.

12

Bituru o u'wa wa ali

¹ A mantsa ma na Banaba na Shawulu a tawayi nu une'e atsuma a Urishelima, reve mogono Hiridu Agaripa teme a tawusa na atsumalima e ekere a aza e Itoni de Urishelima.² Reve u zuwa asoja o kodo aaci a Yakubu aajiji, mawun maqanwu ma Yahaya.³ Ana we enei ili i ndolo i yo'onoto ta okolo a ama'a, reve u lyungu asoja a tsara e reme Bituru a mantsa ma Abuki o Opopofu.[†]⁴ Reve u zuwa le a fari yi o u'wa wa ali, reve u zuwa asoja a nashi a nashi obolo a nashi a piri yi. U yuwan ta ifosi

tsara u ge'eto yi a alanga e eteshe no o koto abuki'i.

⁵ A mantsa ma na Bituru danai atsuma o u'wa wa ali, aza e Itoni a lyawa avasa adama a yi shi.

Malingata ma Asula ma wawa ta Bituru

⁶ Atsuma a ayin o ndolo ana Hiridu yuwin majiyan ma na woo utaa na Bituru nu usana u tawa, Bituru danai ta wunlu a nlavu na akan i re atsuma a asoja e re. Asoja e re o ro waru lo mishin a pirishi unantsu.⁷ Ele lo babu usan, reve ekan e ikana atsuma o u'wa wa ali atsuma a asula a na u danai, reve malingata ma Asula t me isawan elime a Bituru. Reve u lapa yi e eebele tsara u jisan yi. Reve u damma, "Jika! Vu 'yon!" Reve akan'i o oco diga e ekere a Bituru.

⁸ Reve malingata a u damma, "Oto itana ya wu na atan a wu." Reve Bituru yuwan ili i na u damma niyi u yuwan. Reve malingata a u damma, "Kanda'wa umuna wa wu reve vu toni mu."⁹ Reve Bituru toni malingata ma Asula, reve a lyawa u'wa wa ali'i. Agba Bituru reve ko ili i na yaa farasa amayun a da shi. Ut a dansa alavu alavu a da yi.¹⁰ A pasa asoja o unfaru na asoja e ire ve a tawa o unantsu wu rumu za na ri a tyo a lyuci gbain. Reve u kpatu'wa le na aciyayi, reve o utaa lo. Reve a karaa lo o ure'e. Reve malingata a u lyawushi niyi.

¹¹ Reve esu a Bituru a tawa o ure, dada u revei ili i na i farai. Reve u damma, "N reve ta Zagbain da lyunguyi malingata ma yi u tawa u wawa mu e ekere a Hiridu na azagbain a Isra'il a atsuma e ili i na a shi a cigai a yuwan na amu."

¹² Ana Bituru revei ne, avu u kara a tyo o u'wa wa Merit za na ayi da mma va Yahaya.[†] Yahaya waru a tsu de yi ta Marku. Aza e Itoni na abunda o boloto ta ubata a a yuwanus avasa.¹³ Reve wu gugula unantsu wu u'wa'a, reve aagbashi o usheli za na ri na aala Roda tawa tsara u usu yi.¹⁴ U reve ta a na Bituru da adama a na u revei udyo wa yi. U yuwan ta na mazanga ma abunda, hali u kudu a kpatu'wa unantsu'u. Reve u suma a 'yawa ubata u na ama a ri, reve u saala, "Bituru da ri de o unantsu!"

¹⁵ Reve a damma yi, "Vu jaara ta!"

Reve gba u lyuwa elime adansa, "Bituru da! Bituru da!"

Reve a damma, "U to o'wo malingata ma yi ma da."^{*}

¹⁶ Reve gba Bituru lyuwa elime na wugulu wu unantsu, she na a tyo o ukosu a kpatu'wa niyi. Ana e ene niyi a shiwan ta na mazanga.¹⁷ Reve Bituru yuwaan le

* ^{12:15} A mantsa mo ndolo ama o ro a usu ta a na Asula a zuwa ta nlingata ma yi a kalyuwusa vuma suru atsuma a ama a yi. Waru nlingata n ta gura tawa ubata u na vuma ri oroci a vuma'a.

ukere a rungwa. Reve u damma ununa Zagbain utaq niyi o u'wa wa ali. Reve u damma, "Dammai Yakubu[†] na akapi a aza e Itoni ili i na i farai."

¹⁸ Ana usana u tawai reve a soja o u'wa wa ali'i, aza a na a dñai a kalyuwusä Bituru'u o o'wo udamu lon. Avu a kara a majiyan ko nye i da i cina niyi. ¹⁹ Reve Hiridu zuwa a soja a yi a bunga Bituru, agba a tsura e ene yi shi. Reve u yuwaan le yeci ya qabunda, agba a gura usu yi mejege shi, dada u zuwai o una nle.

Ukwu wa Hiridu

Ana Hiridu yuwaan ne, reve u lyawa ida ya Yahuda, avu u kara a tyo Kasariya. Avu u danu de rana meketeci. ²⁰ Hiridu dñai ta na atsumolangu na ama a Sida na Taya. Reve ama'a a zagma aya a lyungu le tsara a pati ankuri. A yuwan ta ne adama a na ilyuci'i i ciga ta ilyalya i na yoo utusa e ida ya yi. A yuwan ta tsu'utsa na Bilasata, za na dñai toni va Hiridu. Reve u fofo tsara Hiridu usu le.

²¹ Ana urana u rawai, reve Hiridu oto atugu o tsugono tsayi, reve u danu o ootogu o tsugono, reve u yuwan adanshi ne ele. ²² Ana obolo a ama'a a uwu niyi, reve a 'yasan udyo, "Udyo u masula ma tsu mo ro ma da, udyo u vuma u da shi!" ²³ Ama'a atsuma a yisaali, reve malingata ma Asula ma faba Hiridu a cipa e ida. A yuwan ta ne adama a na u tarai tsugbain tsara Asula. O ukosu azun atsuma a yi a da a tamusai lipu va yi, hali u kuwa.

²⁴ Adanshi a Asula a lyuwa ta elime na mabaza.

²⁵ Ana Banaba na Shawulu o kotoi ulinga u na a lyungu nle, reve a lyawa Urishelima a kambä Antakiya obolo na Yahaya Marku.

13

Lingata va Banaba na Shawulu

¹ Aa'isa a qa a Itoni[†] a Antakiya a dñai ta na amasula na munlu lon. Ele da nan Banaba, na Saminu za na e desuyi "Vuma Lima," na Lusiya za lyuci va Kurani, na Manayan za na kungwai mantsa ma ta na Mogono Hiridu Antiba na Shawulu. ² Ele pe a yuwusaan Asulazuva aganda atsuma a akuli, avu Ruhu va Akiza damma le, "Dangula numu Banaba na Shawulu tsara a yuwan ulinga u na n dangula nle a yuwan." ³ Ana a yuwaan akuli na avasa qabunda, avu ama a kuruwü le ekere a zuwaa le aba'un o ulinga wa Asula a na aa yuwan, avu a lyawa le a kara.

Banaba na Shawulu a Kuburu

⁴ Ana Ruhu va Akiza lyunguyi Banaba na Shawulu, a kara ta a tyo a lyuci va

Salusiya. Ele pe avu a lyawa Salusiya a uwa a wantsun a tyo e ida i memere ma mini ma Kuburu. ⁵ Yahaya Marku fo u dana ta obolo ne ele tsara u kambusa le. Ele pe atsuma e ida ya Kuburu reve a kara a tyo a lyuci va Salami avu a uwa a a'isa a aza a Isra'il, reve a uwa alajiyi a adanshi a Asula.

⁶ Ele pe atsuma e ida ya Kuburu, avu a kandaruwä ilyuci i na i ri lo zuzu suru. A rawa ta lyuci na a tsu de Pafo, lo da a cinai za va Isra'il ro na a tsu de Ba-Yesu. Waru yumavasula va amayun da shi, boci da shi. ⁷ Vuma nda ayi da u tsu walasa na gwamna vi ida'a, za na a tsu de Saraiya Bulu. Gwamna'a vuma da na ri nu ubgozu waru tu na urevu wi ili lon. Avu u de Banaba na Shawulu a tawa. U yuwan ta ne adama a na u cigai wu uwu adanshi a Asula. ⁸ Agba boci Alima u dñai ta a tsushu'un ne ele, u yuwan ta atyo a na waa yuwan putsaa gwamna u usu alajiyi e le. (Na Tshuheleni Alima ta nu urevu wa aala Ba-Yesu na Tsuyahuda.) U yuwan ta atyo a na waa putsaa gwamna'a a na waa ca Asulazuva okolo. ⁹ Shawulu, vuma na ama na qabunda a tsu de Bulu, u tu ushitowun na Ruhu va Akiza. Avu u varaa Alima esu mejege. ¹⁰ Avu u damma, "Avu mawun ma Mekerenesu! A mantsa suru vu tsu damma mejege shi, waru vu ta pususan ama ubgozu. Avu rala da e ekere e ili i na i ri ulobonu. Urana u ne vaa lyawa tsushu'un na adanshi a Asulazuva? ¹¹ Asulazuva a ta ca wu atsumalimä, vu to o'wo irumbä hali mantsa mo ro."

Babu usan, avu esu a yi a yuwushin dalimbaa, avu irumbu yi pala yi, reve u dñai e izami yi za na aa guza yi ukere. ¹² Ana gwamna'a enei ili i na i farai, reve u ca Asulazuva okolo. Reve waru u uwa asalama lon adama o uritosu wa Asulazuva u na wu uwuwi.

¹³ Avu Bulu na aza a na a dñai obolo na ayi a lyawa Pafo, avu a uwa a wantsun a kara a tyo e ida ya Bamafiliya. Avu a rawa e isawan a lyuci va Pega. Ele pe Pega avu Yahaya Marku lyawa le, avu u kara a kambä Urishelima. ¹⁴ Banaba na Bulu gba avu a lyawa Pega a kara a tyo a lyuci na a tsu de Antakiya va Bisidiya. Avu a kara a 'yawa a aa'isa[†] o urana wa Ashibi, tsara a yuwan aganda. ¹⁵ Ana o kotoi desununa atsuma a atagada a Musa na a amasula, reve aza a na a dñai azgbain a aa'isa'a a lyungu vuma ta we ece le, "Aza a tsu, ko i ta ni ili i ro i na yaq dashi tsu okolo ubgamu, tawai i damma tsu!"

¹⁶ Avu Bulu 'yon mishin reve u 'yasan ekere zuva adama ama'a a rungwa, avu u teme adanshi. Avu u damma, "Ama a

[†] 12:17 Yakubu na o unai da nda'shi, amma zawa'a va Yesu da nda'a.

Isra'ila na Atakpaci a na a yuwusaan Asula aganda, poloi atsuvu a du yu uwwa.¹⁷ Asula a Isra'ila a dangula ta nkaya n tsu, waru u lyawa ta ama a tsu o o'wo aza o utsuru e ida ya Masar. Nu ucira wa yi u da waru wu utaa nle atsuma e ida'a.¹⁸ Waru u yuwan ta ankuri ne ele nu ulambu wu ugbozu u le atsuma o ogozo a'wan amunga.¹⁹ Avu u usa ida i cindere i Ka'anat,[†] avu u ca aza a Isra'ila ida'a agadu.²⁰ Ili i nda suru i fara ta atsuma a a'wan ukpakunashi na kupoton (450).

"Ana mantsa ma ndolo mo kotoi, avu aza o uge'etosu a yuwan tsugono hali a mantsa ma Sama'ilaf vumavasula.²¹ Amma ama a pati ta a ca le mogono. Avu Asula a ca le Shawulu wo o'wo mogono me le hali a'wan amunga. Shawulu mawun ma Kishu ma da o ugundo wa Banyami.[†]²² Avu Asula a cipato yi o ootogu o tsugono'o, avu u zuwa Dawuda o una wa yi. Avu Asula a yuwan adanshi adama a Dawuda, adansa, 'Dawuda za na ri mawun ma Yesu,[†] Dawuda nda vuma da na a dangulai u zuwa okolo a va u yuwan mazanga. U ta yuwan ili suru i na ciga niyi u yuwan.'

²³ "Asula a yuwan ta nzuwulai a na vuma ta o ugundo wa yi ta tawa u wawa aza a Isra'ila, vuma'a gba ayi da Yesu.²⁴ Amma kafu Yesu tawa, Yahaya dana ta a dansaa vuma suru atsuma a Isra'ila u kamba ubata wa Asula, avu a rumbu yi a mini.[◊]²⁵ Yahaya o kotuso ulinga wa yi, avu u yuwan yeci, 'I ta a majaiyan amu da Zamawawa'a? O'o! Amma u ta lo a tawa babu ujumu. Waru amu n rawa ma bädä vunu va atan va yi shi.'[◊]

²⁶ "Uwwai gogo, ađu ama o ugundo wa Ibrahim! Poloi atsuvu a du yu uwwa, hali na Atakpaci a na a tawai a yuwaan Asula aganda! Uwwai adanshi a nda ununa yaa yuwan itsurä iwawi, za va koyan da.²⁷ Ama a na a ri na nden atsuma a Urishelima a tsu uwwa ta adanshi a amasula urana wa Ashibi suru a na a tsu desununa a atsuvu e le. Agba suru na ne, a tara Yesu da yuma na amasula a yuwan adanshi a yi shi. Ele na azagbain e le o shiton ta udammu wa amasula ana o una niyi.²⁸ A tsurä ili i na i zuwai o una niyi shi, amma suru na ne, a pati ta Bilatu u zuwa ajoja a yi o una yi.

²⁹ "Ana o kotoi mayan me ili suru i na a danai adama a yi, avu a cipato yi a akpata[†] a na a vara niyi, reve a cido yi a aason a aatali.³⁰ Amma Asula a 'yasan yi ta atsuma a akwakwa.³¹ Rana na a'bunda u roco ta aciyayi ubata wa aza a na a danai Galilä na ayi avu a kara a tyo Urishelima waru na ayi. Ama a nda ele da o o'woi esu a yi a tyo e ekere a ama a Isra'ila.

³² "Gogo amu na Banaba tsu ta pa na ađu, adama tsu tawaa du na Alabari a Sa'anai a nda. Nzuwulai ma Asula a tyo e ekere a nkaya n tsu wo o'wo ta amayun a mantsa ma tsu.³³ Asula a 'yasan ta Yesu. Ayi nda ayi da ili i na Aatagada e Ica a aadiva e ire aa yuwanus adanshi ana u dammai, 'Avu Mawun ma va ma da. Ana'an mo o'wo ta Dada va wu.'[◊]

³⁴ "Asula a 'yasan ta Yesu atsuma a akwakwa, waru mantsa mo lo na waa lyawa lipu va yi shama shi. U tu ununa Asula a dammai a Aatagada a Ishaya vunavasula, 'N ta zuwaa du aba'un a akiza a na n yuwin nzuwulai na Dawuda.'[◊]

³⁵ "Aatagada e Ica[†] a aadiva o ro a ca ta urevu u sa'anai, a na, 'Vaa lyawa Vuma va wu va akiza u shama a aason shi.'[◊]

³⁶ "Gogo udammu u nda a tyo ya Dawuda da shi, adama a na Dawuda yuwaan ta ama a mantsa ma yi aganda ununa Asula a cigai. U kuwa ta, avu a cido yi obolo na nkaya ma yi, waru lipu va yi shama ta.³⁷ Gogo tsunda udammu u nda u ta a tyo e ekere a za ro, Yesu, za na Asula a 'yasan atsuma a akwakwa, waru lipu va yi shama shi.

³⁸ "Aza a va, adanshi'i ayi da, Yesu da aa gura yuwaan du gafura vu nusu du!³⁹ Wilä wa Musa waa gura wawa du atsuma a nusu du shi. Amma za na cayi okolo ubata wa Yesu biti, a tara yi waru za vu unusu e ekere a Asula shi.

⁴⁰ "I yuwan ugbozu! She i lyawa adanshi a amasula a shiwan a aci a du wan. Adanshi a Asula a damma ta,

⁴¹ 'Kalyuwai ađu aza a adanshi a vama, i ta yuwan asalama na ye ene ili i na Asula a yuwan, reve i kuwa!

Adama a na maa yuwan ili i ro a mantsa ma du,

ili i ro i na i cayi okolo shi, waru ko na za ro dammisa du adama a yi.'[◊]

⁴² Bulu na Banaba azama a lyawa ubata e ibolo'o, reve ama'a a pati le a dashi yuwan adanshi e ili i nda ubata e ibolo'o urana wa Ashibi u na waqta tawa.⁴³ Ana o kotoi mayan ma aganda'a, avu aza a Isra'ila na Atakpaci na abunda a na a yuwayin Asula aganda a kuru le. Avu Bulu na Banaba a pati le a ca okolo e le e ekere a Asula, za na yuwaan nle isa'anai.

Aza a Isra'ila a yuwan ta ikaka'a

⁴⁴ Ana ajuma a kandaruwai, dada ama suru o utai tsara a uwwa adanshi a Asula.

⁴⁵ Ana azagbain a Isra'ila e enei obolo a ama'a, reve a yuwan tsushu'un lon, reve a

[◊] 13:24 Mak. 1:4; Luk. 3:3. [◊] 13:25 Mak. 1:7; Luk. 3:16. 16:10. [◊] 13:41 Hab. 1:5.

[◊] 13:33 Ica 2:7. [◊] 13:34 Isha. 55:3. [◊] 13:35 Ica

uwa mawasan e ili i na Bulu dammai (avu a kara a durusa yi).

⁴⁶ Avu Bulu na Banaba a yuwan adanshi no okolo ubgamu reve a damma, "Wo o'wo ta na tsu 'yuwan tsu ciga Alabari a Sa'an'i a Asul'a nda tsu fara ca du ayi, adu na yo o'woi aza a Isra'il'a. Amma i'yuwani ta ikaka i nda, ayi nda u roco ta yi ntsaa i tsur'a wuma u babu ukotu shi. Adama o ndolo tsu ta kamb'a ubata wa Atakpaci.

⁴⁷ "Atsuma a Aatagada a Ishaya, Asulazuva a zuwa tsu ta tsu yuwan ulinga u nda, adansa, 'N zuwa du ta pa nda yoo o'wo ekan ya Atakpaci.

I tara ucira wi iwawi ya Asul'a a tyo ubata wa ama, ubata suru o uvadi." [◊]

⁴⁸ Ana Atakpac'i a uwai ili i nda, a yuwan ta mazanga lon, avu o godyoo Asulazuva adama a adanshi a yi'i. Reve ama a na Asula a dangulai a tsur'a wuma u babu ukotu o o'wo aza e Itoni.

⁴⁹ Avu adanshi a Asulazuva a rawa ubata suru e ida'a. ⁵⁰ Amma azagbain a Isra'il'a gba a kara a 'yawusa ubata wa azagbain a lyuci nu ubata wa amaci a abula a na a tsu damma avu a uwawa le. Reve a zuwa le a tawa ugbozu u le e ekere a Bulu na Banaba, reve a ca le atsumalima, hali o lo le atsuma e ida'a. ⁵¹ Avu Bulu na Banaba a kakala mabut'a ma ana me le, tsara wo o'wo iroci a tyo e ekere e le. Avu a kara a tyo a lyuci va Ikoniya. ⁵² Atsuma a Ikoniya aza e Itoni a dana ta na mazanga lon, waru a dana ta tapu na Ruhu va Akiza.

14

Bulu na Banaba a Ikoniya

¹ Ana a rawai Ikoniya, reve Bulu na Banaba a uwa a aq'isa a aza a Isra'il'a ununa a tsu yuwusan. Avu a yuwan alajya, hali ama a Isra'il'a na Atakpaci na abunda a ca okolo. ² Ama aza a Isra'il'a na a 'yuwain a ca okolo, reve a 'yasan ugbozu wa Atakpaci o ro. Avu Atakpac'i a langalai na aza e Itoni. ³ Suru na ne gba Bulu na Banaba a danu ta pe hali rana re a yuwusan alajya e isa'an'i yi Zagbain nu ucira. Zagbain gba roco ta ulinga u le a alanga e eteshe ana u ca nle ucira u na aa yuwan ulinga wa asalama.

⁴ Ama a Ikoniya gba majiyan me le me ne'eshenlei ta. Ozo o ro o wo'o ucina wa aza a Isra'il'a, ozo o ro gba shi o wo'o ucina wa ajiya. ⁵ Avu Atakpaci o ro na aza a Isra'il'a o ro obolo na azagbain e le o solo aciyele adama a zuwa Bulu na Banaba a addama, tsara a vara le na atali. ⁶ Amma ana ajiya e reve ili i na yaa farasa, avu a kara a tyo e ida ye elentsu a aza a Likiya, a lyuci va Lisitira

na Daraba ni ilyuci i na i ri ukandaruwu ne ele. ⁷ De da a lyuwai elime na alajya a Alabari a Sa'an'i.

Alajya a Bulu a Lisitira na Daraba

⁸ Ele pe atsuma a Lisitira, avu Bulu na Banaba a cina aqkutsuma. Ne da a mat-san niyi ukutsumu, koto u rito dasu shi, ko ke'en. ⁹ Wu uwuwa ta alajya a Bulu. Reve Bulu kalyuwa yi, ana we enei vuma'a u ta nu ucawa wo okolo u na waa gura kambato yi gbaga, ¹⁰ avu u 'yasan udyo wa yi zuva nu ucira, "Yon vi isawan mishin!" Reve vuma'a gba u 'yoshin mishin reve u fara mmalu.

¹¹ Ana obolo a ama'a e enei ili i na Bulu yuwin, reve a 'yasan udyo ule a mantsa ma ta adansa ne elentsu a Tsulikiya, "Amayun a da musula n cipaa tsu ta ana'an na lipu va ama!" ¹² Avu ama'a a ca Banaba aala Zafasa, reve e de Bulu Hamisa,* adama a na ayi da u dana za va adanshi. ¹³ Aq'isa a Zafasa a dana ta o ugyuryu. Avu ganu na ama a yi a tawa no ogono e inan na yipalu ukandaruwu o u'uwata u lyuci'i adama a yuwaan ajiya'a kucci.

¹⁴ Amma ana Bulu na Banaba a uwai ili i na yaa farasa, reve a kakara itana i le adama a atsumolangu. Avu a suma na yisala o uta atsuma a ama'a, adansa, ¹⁵ "Aza a va, nye i zuwai yaa yuwusan ili i nda? Atsu ama a da tsu ri tsu du. Alabari o uyo'o a da tsu tawaa ndu, adama i vadala i lyawa mayan me ili i babu ulobonu i kamb'a ubata wa Asul'a a wuma. Ayi da za na yuwan zuva ni ida, na mala, ni illi i na i ri pe biti. ¹⁶ A mantsa mo ufaru, ulyawa ta ama a yuwan ili i na a cigai a yuwan. ¹⁷ Suru na ne u tsu roco ta aciyayi ubata e ili i sa'an'i i na u yuwan. Asul'a a tsu lyungu ta ni iro'i diga zuva, reve u zuwa itana yu una i du i kungwa. U tsu ca du ta ilyalya nu uyo'o wo okolo." ¹⁸ Ko na Bulu na Banaba a dammai ili i nda suru, u dana ta usan a na aa gura putsaa ama'a a na aa yuwaan le kucci.

¹⁹ Avu aza a Isra'il'a o ro diga Antakiya na Ikoniya a tawa a vadala ugbozu wa ama'a, reve a uwa agaba na Bulu. Avu a vara yi, reve o rono yi o uta a lyuci'i, a majiyan me le a na u kuwa ta. ²⁰ Amma ana aza e Itoni a kandaruwu niyi reve u 'yon, u kara a tyo atsuma a lyuci. Ana usana u tawai, avu a kara a tyo Daraba obolo na Banaba.

A kamb'a ta Antakiya

²¹ Bulu na Banaba a yuwan ta alajya a Alabari a Sa'an'i a Daraba, avu gba ama na abunda a ca okolo e le ubata a Zagbain. Avu a kara a kamb'a Lisitira na Ikoniya na Antakiya va Bisidiya. ²² Pe da a dashishiyi

* ^{13:47} Isha. 42:6; Isha. 49:6. * ^{14:12} Zafasa aqamali a gbain a da a aza e Heleni. Hamisa gba aajija a Zafasa a da waru aqamali a da.

aza e Itoni okolo ugbamu, a dansaa le e isawan mishin o ucawu wo okolo e le. Reve a damma, "Na tsu 'yuwan tsu ciga tsu sowo atsumalimə lon, kafu tsu uwa o tsugono tsu Asula."†

²³ Avu Bulu na Banaba a dangula azagbainf a alisa a aza e Itoni biti, reve a yuwusan akuli, avu a vasasaa le, reve a ca Asula ele. ²⁴ Reve Bulu na Banaba a kara a kambä Bisidiya a tyo Bamafiliya. ²⁵ Avu a yuwusan alajiya a Pega, reve a lyuwa elime a kara a tyo Ataliya.

²⁶ Lo da a uwai a wantsun a tyo Antakiya va Suriya, ubata u na e temei mmalu n le. De da aza e Itoni a zuwaa nle unq u sa'ani, waru de da a zuwa nle o ukere wa Asula, reve a lyungu le a yuwan ulinga u na gba o kotoi. ²⁷ Ana a rawai Antakiya reve e de aza e Itoni suru ubata u ta. Avu a damma ama'a ili i na Asula a kambä nle nu ununa u yuwain hali Atakpací a cayi okolo. ²⁸ Avu a danu pe na aza e Itoni hali rana abunda.

15

Azagbain a aza e Itoni a Urishelima

¹ Reve waru ama o ro o uta de Yahuda, avu a 'yawa Antakiya va Suriya, tsara o roco aza e Itoni, a dansaa le, "Na a pada du uryumbu ununa Wilä wa Musa u dammai shi, yaas tsurä iwawi shi." ² Adama a adanshi'i Bulu na Banaba o sowo ta a yuwusan mawasan lon na ama'a. Dada a zuwai Bulu na Banaba na ama o ro waru a 'yawa Urishelima ubata wa ajiya na azagbain adama a adanshi'i. ³ Ana aza e Itoni e shewun nle, ana aa kambä Urishelima, dada a batsai e ida ya Finisiya na Samariya. Reve a kalyuwusa aza e Itoni a dansaa le adama a na Atakpací fo a cayi okolo e le. Reve aza e Itoni suru a yuwan mazanga lon. ⁴ Ana a rawai Urishelima, reve aza e Itoni suru obolo na azagbain na ajiya a raba Bulu na Banaba. Reve a damma le ulinga u na Asula a yuwain e ekere e le.

⁵ Dada aza a na q shi Afarishi kafu a ca okolo e le, a 'yoyin reve a damma, "Na a ciga a 'yuwan a pada le uryumbu, reve waru a zuwa le a kuru Wilä wa Musa."

⁶ Reve ajiya na azagbain a aza e Itoni o boloto adama e petelyuwe adanshi'i. ⁷ Ana a jimai a asalä a adanshi'i, reve Bituru 'yon avu u damma le, "Aza a va, i reve ta de ufuru wi ili'i, Asula a yuwan ta adangulu atsuma a du, a na o unq u va u da Atakpací aa uwuwa adanshi a Alabari a Sa'ani,‡ reve a ca okolo e le. ⁸ Asula gba za na ri nu urevu wo okolo a koyan da, u yuwaan tsu ta iroci a na u cayi Atakpací Ruhu va Akiza ununa u ca ntsu. ⁹ Agba u roco adangulu e ekere a tsu ne ele shi, ana wu zaza'wai okolo e le

adama o ucawu wo okolo e le. ¹⁰ Adama o ndolo, adama a nye yaq lyungusa Asula yaa zuwusaa agbashi a nda itana i na atsu na nkaya n tsu suru tsu kudai a tanu? ¹¹ She tsu yuwain ne wan, tsu reve ta adama e isa'ani ya Yesu Zagbain i da tsu tsurä iwawi ununa ele fo a tsuräi."

¹² Reve obolo a ama'a suru e isawan kuci kuci, reve o poloo Banaba na Bulu atsuvu a mantsa ma na aa casu alabari a linga va asalama ni iroci i na Asula a yuwain ubata wa Atakpací o ukere u le. ¹³ Ana o kotoi adanshi, dada Yakubu usuyi, reve u damma, "Adu aza a va poloo numu atsuvu. ¹⁴ Bituru da nda cayi alabari ununa Asula a fara kalyuwai Atakpací, adama u dangwa ama o ro atsuma e le oo o'wo ama a yi. ¹⁵ Adanshi a nda'a gba wo o'wo ta unata na adanshi a amasula, ununa u ri udanu a na,

¹⁶ 'Amu Asulazuva, nnä n kambisa, n ta suwisa u'wa wa Däwuda u na ri uyäi. N 'yasisan asa'a a yi mi isawaton yi.

¹⁷ Adama akapi a ama a zami Asulazuva, obolo na Atakpací na aza a na n deyi a tyo ya'a va.

Ne da Asulazuva a dammai.

¹⁸ Ayi na u rocoi ili i nda suru diga de a mantsa mo ufaru.◊

¹⁹ Adama o ndolo amu a yindi i va, she tsu zuwayi Atakpací a na aa vadala ubata wa Asula ili yu ume wan. ²⁰ Amma tsu danaa nle a tawa ekere e le e ili i na a cayi amali adama a na o o'wo ta ili yi idaba, waru a suma tsipere. She a tama qkutsu a mpasa wan. Waru she a tama nama vi inama i na a pundarai wan. ²¹ Adama a na de nu ujimu a lyuci biti a yuwusan ta de alajiya na atagada a Musa, waru e desu le ta nu unq atsuma a a'isä Ashibi biti."

Mepepelime a tyo a Atakpací

²² Reve ajiya, na aza e Itoni, na azagbain e le suru e ene u lobono ta a dangula ama o ro atsuma e le a lyungu le Antakiya va Suriya obolo na Bulu na Banaba. Dada a lyunguyi Yahuza (za na a tsu de Basaba) na Sila. Ele ra azagbain a da atsuma a aza e Itoni. ²³ Mepepelime ma na a lyunguwa nle na ayi, ayi da:

"A tyo ubata wa Atakpací aza e Itoni atsuma a Antakiya ni ida ya Suriya na Kilikiye.

"Ubata wa ajiya na azagbain, atsu da aza a du a aza e Itoni.

"Tsu ta casasa du.

²⁴ "Tsu uwuwa ta a na ama o ro atsuma a tsu a ta damatosun ugbozu u du, agba tsu lyungu le shi. ²⁵ Dada tse enei u lobono ta ana adanshi a tawa ntsu a ta, tsu lyunguwa du ama o ro obolo na n'utsä n tsu Banaba na Bulu. ²⁶ Ama a na a cayi wuma u le ko ukwa,

◊ 15:18 Emo. 9:11-12; Isha. 45:21.

adama a ala e Yesu Zagbain tsu Zamawawa.²⁷ Adama a adanshi o ndolo a da fo i zuwai tsu lyunguwa ndu na Yahuza na Sila adama ele fo a damma du ili'i na aciyele.²⁸ Adama a na Ruhu va Akiza ene tā u lobono tā, atsu fo ne da tse enei, she tsu zuwaa du ume wi ili i na i la'i ili i na yaa gura yuwan wan, suru na ne:²⁹ I suma utamu wi ili i na a padafy amali, nu utamu wi inama obolo na mpasa, nu utamu wi ili i na a pundarai, na tsipere waru. Ni i guza aciyadu, ni i yuwan le shi, i ta danu lafiya.

"Yo o'wo lafiya."

³⁰ Ana a ca nle lingata'a, reve a kara a tyo Antakiya, ana a rawai reve o boloto aza e Itoni, avu a ca le mepepelime'e.³¹ Ana e deyi mepepelime'e nu una, reve a zangana adama a na ikaka i na yaa gbamato le okolo a da a ri pe.³² Reve Yahuza na Sila a na wo o'woi ele amasula a da, reve a ca aza e Itoni asala na abunda a na aa gbama asuvu.³³ Ana a jimai pe reve aza e Itoni e shewun le na aba'un a abunda, adama a kambä ubata wa aza a na a lyungu nle. [³⁴ Sila gba u dangwa tā wi isawan wa'a ne ele atsuma a Antakiya.]*

³⁵ Reve Bulu na Banaba gba'a e isawan pe Antakiya, avu ele na ama o ro aa yuwusun uritosu na alajiya a adanshi a Zagbain.

Mmalu me Ire ma Bulu

³⁶ Ana a tarai mantsa, reve Bulu damma Banaba, "Tsu kambä tsu bura aza e Itoni e ilyuci i na tsu yuwin alajiya a adanshi a Zagbain suru. Adama waru tse ene ununa aa lyuwusa elime."³⁷ Reve Banaba ciga u tara Yahaya za na waru a tsu de Marku u 'yawa obolo ne ele.³⁸ Bulu gba we ene u lobono a tara yi shi, adama a na u kufa tā ulinga'a waru u lyawa le tā e ida ya Bamatiliya.³⁹ Reve a yuwan nwasanlai lon, hali u zuwa le a kakasa. Dada Banaba tarai Marku, reve a uwa a wantsun a tyo Kuburu.⁴⁰ Reve Bulu gba'a u dangwa Sila. Ana aza e Itoni a yuwaan nle avasa e isa'ani ya Asula, reve a kara.⁴¹ Reve Bulu na Sila a kurusu aza e Itoni e ida ya Suriya na Kilikya adama a gbamato asuvu e le.

16

Timoti toni tā Bulu na Sila

¹ Bulu na Sila a fara tā 'yawa Daraba she Lisisira ubata u na a cinai Timoti, za na mma va yi za vi Itoni da, umatsun wa Isra'il a da. Dada va yi gba shi Meheleni ma da.

² Aza e Itoni a na a ri atsuma a Lisisira na Ikonya a cuwusa tā Timoti.³ Bulu shi ta ciga Timoti toni yi, dada u tara niyi. Reve u pada yi uryumbu, adama a na aza a Isra'il a

a na a ri ubata u ndolo, e reve tā a na dada va yi Meheleni ma da.⁴ Mantsa ma na Bulu na Sila a uwusai lyuci lyuci, reve a cuduwa ama ili i na azagbain a dammulai adama a Atakpací, tsara a kuru.⁵ Ne da aza e Itoni a dashi tsurai ucira o ucawu wo okolo, waru uruna suru a dashishi tā abunda.

Bulu enei alavu alavu a Makidoniya

⁶ Reve o toni ida ya Firijiya ni ida ya Galatiya, adama a na Ruhu va Asula putsaa le tā a yuwan alajiya ne'en atsuma a Asiya wan.⁷ Ana a rawai o utyo wi ida ya Misiya, reve a yuwan atyo o ukadu u na a yuwan tsara a tyo e ida ya Bitiniya, amma Ruhu va Yesu lyawa le shi.⁸ Reve o toni a mbang mi ida ya Misiya, reve a kara a cipa a tyo Taruwasa.⁹ Na ayin, reve Bulu ene alavu alavu. Atsuma a alavu alavu'u we ene tā vuma va Makidoniya mishin, a patishi yi, adansa, "Tawā Makidoniya tsara vu kamba tsu."¹⁰ Ana Bulu enei alavu alavu o ndolo, babu usan reve tsu * 'yon a 'yawa Makidoniya, tsu reve tā a na Asula a da e de ntsu tsu yuwaan le alajiya a Alabari a Sa'ani.

Lidiya ca tā okolo atsuma a Fili

¹¹ Reve tsu 'yon tsu uwa atsuma a wantsun diga Taruwasa, reve tsu karā tsu 'yawa e ida i memere mā mini ma Samutara. Ana usana u tawai, avu tsu dashi uwa atsuma a wantsun, reve tsu 'yawa a lyuci va Niyapali.¹² Reve tsu koso rawa Fili ubata u na ama a Roma na abunda a danuyi, waru ayi da abajini a lyuci upasus wa Makidoniya. Tsu cu'wan tā a lyuci'i rana re.

¹³ Urana wa Ashibi, avu tsu uta lo zuzu nu unantsu u lyuci, reve tsu 'yawa zuzu nu udolu a yuwusun majiyan ubata u na aza a Isra'il a aa yuwan avasa o tā lo. Reve tsu yuwaan amaci a na a tāwai adanshi.¹⁴ Ka ro dāna tā lo za na a tsu de Lidiya, za na tsu yuwaan Asula aganda a uwuwusa tsu. Ayi ka'a umatsun wa Tayatira u da. Utsu winisa tā amuna a na a ri na mādiya, aza a na a ri ni ikebe lon. Asula a kpatu'wa tā okolo a yi e ili i na Bulu ri adansa.¹⁵ A rumbu yi tā obolo na ama a na a ri pe atsuma o u'wa wa yi, reve u pati tsu tso o'wo omocin a yi avu u damma, "Ni i usu amu vuma na cayi okolo ubata wa Asula a da, i tāwa o u'wa u vā i cu'wan pa." U kpara tsu tā hali tsu usu.

A bāru tā Bulu na Sila o u'wa wa ali

¹⁶ Urana u ro atsu a 'yawa ubata wa avasa, reve tsu ga'an na aagbashi o usheli a na a ri no otoni a lima a yindi. Aza a na a ri na ayi gba a tā tsurusá ikebe lon o ukere u yindi u na waa yuwusun.¹⁷ Reve u tonishi

* ^{15:34} Akuci a Atagada o Ulinga wa Ajiya o ro a ri nu uguzu u nda shi. * ^{16:10} Ayi aajiyala a nda "atsu" a yuwan tā ulinga na ayi adama a na Luka (vuma na danai aatagada a nda) dāna tā na ajiya atsuma a mmalu n le a mantsa ma nda.

tsu acapa a yisaali, "Ama a nda agbashi o Mogono mā Asula ma dā o to rocosu ure wi iwawi."

¹⁸ U jima tā a yuwusan ne. Reve Bulu o'wo udamu, reve u vadala u damma otoni a lima'a, "N ta dansaa wu, vu uta atsumā a ala e Yesu Kristi Zamawawa, vu lyawa yi." Babu usan̄e reve u lyawa yi.

¹⁹ Ana aza a na a ri nu usheli'i e enei ili i na i farai, agba aq̄ tsurisa ikebe waru shi, reve e reme Bulu na Sila. Avu o rono le a tyo e eden a tyo a makakan ma azagbain. ²⁰ Ana a rawai, reve a damma, "Aza a Isra'il a nda a ta damatosun ama a tsu. ²¹ O to ritosu ili i na atsu aza a Roma wu ntsayi tsu yuwan shi."

²² Reve obolo a ama o bolushi aci adama a adanshi a na aa yuwusan adama a Bulu na Sila. Reve azagbai'in a zuwa fufaba le na adanga. ²³ Reve a fufaba le wa'ashi, na ne suru avu a 'yawato le o u'wa wa ali. Reve a damma za vi ipiri va ama'a u lyawa le aq̄ pusa wan. ²⁴ Reve u yuwan ununa a damma niyi. Reve u zuwa le pe pe atsumā na akani suru a bādā a ana a aza a na a ri pe o u'wa wa ali'i suru.

²⁵ Ana ayin a cīgai mafatsaa, reve Bulu na Sila e reme avasa ni ishipa a tyo e ekere a Asula. Akapi a ama a na a ri o u'wa wa ali'i a uwusua le. ²⁶ Babu usan̄e reve ida i rāmo nu ucira. U'wa wa ali'i u jingada ta diga pe e ida. Reve nantsu'u a kpatu'wā, reve akani suru a bādā a ana a aza a na a ri pe o u'wa wa ali'i suru.

²⁷ Ana za vi ipiri'i u jiwain, reve we ene nantsu'u ukpatu'u, reve u jiyan gashi ama'a suru a suma tā. Reve u tara matsun me pe'eni tsara wu una aciyayi. ²⁸ Dada Bulu saalau niyi, "She vu yuwan ne wan! Suru ntsu tā pa!"

²⁹ Reve vuma'a u damma a tāwāyi na akata a akina reve wi ikana, dāda u uwai pe pe o u'wa wa ali'i. Nā meje'en mā lipu dāda u kingyoi a makakan ma Bulu na Sila. ³⁰ Ana wu uta nle atsumā o u'wa wa ali'i, reve we ece, "Nye i da maa yuwan tsara a wawa mu?"

³¹ Reve a damma yi, "Vu usu Yesu Zagbain, vu ta tsura iwawi, avu na aza o u'wa a wu suru." ³² Reve Bulu na Sila yuwaan vuma'a na ama a na a ri pe atsumā o u'wa wa yi adanshi adama e Yesu Zagbain. ³³ Ayin ubuwu, reve u tara le a 'yawa ubāta u na a zāza'wā antsū na wufuru u na a ri na ayi. Avu Bulu na Sila a rumbu yi na ama a na a ri o u'wa wa yi. ³⁴ Ama'a a yuwan tā mazanga mā abundā adama a na a cayi okolo e le e ekere a Asula. Ana o kotoi ili i ndolo, vuma'a u tara tā Bulu na Sila a 'yawa o u'wa wa yi, reve u ca le ilyalya a lyuwa.

³⁵ Ana usana u tawai, reve azagbain a lyuci a lyungu nlingata ubāta wu za vi ipiri'i

a damma yi, "Lyawa ama o ndolo a kārā faan."

³⁶ Reve za vi ipiri'i u damma Bulu, "Avu na Sila i ta gura kārā gogo. Walai na mazangal"

³⁷ Reve Bulu na Sila a damma nlingata'a, "Atsu aza a Roma da. A fufaba tsu tā babu e ece tsu illi i ri, reve a bāru tsu. Gogo a cīga tsu tā tsu kārā usokowu? U ri n yuwan ne shi! Lyawa le a tāwa na aciyele a lyawa tsu!"

³⁸ Ana nlingata'a n dammai azagbain a lyuci a na Bulu na Sila aza a Roma da, a uwuwa tā wovon. ³⁹ Reve a tāwā o u'wa wa ali avu a pati le ankuri. Reve o uta aq̄ le avu a pati le a lyawa lyuci'i. ⁴⁰ Reve gba Bulu na Sila a kārā mejege a 'yawā o u'wa wa Lidiya, ubāta u na a cinai aza e Itoni, reve a ca le adanshi. Reve a kārā.

17

Alajiya a Bulu atsumā a Tasalonika

¹ Gogo Bulu na Sila a yuwan tā mimalu reve a batsalai atsumā a lyuci va Amifipali na Apoloni, avu a rawa Tasalonika, ubāta u na aq̄isa a aza a Isra'il a dānai. ² Avu Bulu uwa e memere me le ununa u tsu yuwusan, hali Ashibi a ta'atsu a yuwusan adanshi atsumā a Aatagada a Asula ne ele.

³ U dānai tā a casu urevu wā atsumalimā a na Zamawawa sowoi na amasula a dammai woo sowo nu u'yosun wā yi diga o ukwā, avu a damma, "Yesu na maa yuwusan adanshi a yi, ayi da Zamawawa." ⁴ Reve aza a Isra'il a o ro a na a dānai a uwusua yi a usu avu a ca okolo, hali na Atakpací a na o tonishi Wilā wā Asula na abundā, nā amaci a abundā a na a ri na tsugbain e ida'a.

⁵ Avu aza a Isra'il a e reme tsushu'un, reve a bungā agbawata. Ana o bolotoi suru wirā u ta, avu a 'yasan ugbozu wa ama a lyuci'i. Reve a uwa o u'wa wa Yason nu ucira, azama Bulu na Sila, adama a tāwā ne ele ubāta wa ama. ⁶ Ana a tsurā nle shi, reve e reme Yason na aza a Itoni o ro, hali a 'yawa ne ele ubāta wā aza a uge'etosu, a yuwusan yisaali, adansa, "Ama a nda a da a 'yasasan ugbozu wa ama ubāta suru atsumā o uvadī, ele da nda a rawai pa nda. ⁷ Avu Yason ca le ucu'watan. Agba suru nle a ta kufusa wilā wa Kaisa, adansa a na mogono mo ro mā tā lo aala a yi Yesu."

⁸ Ana aza o uge'etosu na ama a lyuci a uwai ne, reve okolo e le a 'yon. ⁹ A lyawa Yason na aza a Itoni o ro'o go'o shi, she na a lyuwa nle ugana.

Bulu na Sila a 'yawa ta Biriya

¹⁰ Ana ayin a yuwan, reve aza a Itoni a shewun Bulu na Sila, avu a kārā a tyo Biriya. Ana a rawai, avu a uwa aq̄isa a aza a Isra'il a. ¹¹ Reve wo o'wo aza a Biriya a la'a tā aza a Tasalonika ugbozu, adama a

na a usu tə adanshi'i ne ekere e re. Waru a mantsa suru a tsu dənə tə e desununa atsumə a Atagada a Amasula a na a dənai udənu, adama e ene ko ili i na Bulu dammai amayun a də. ¹² Adama o ndolo ama nə abunda atsumə a aza a Isra'ilə a ca tə okolo, hali nə amaci a Heleni a na a ri nə tsugbain na ali a abunda.

¹³ Amma ana aza a Isra'ilə a na a ri Tasonika a uwai Bulu tə de, a yuwusan alajiya a lyuci va Biriya fo, avu a kara a tyo de a kushanu ama, waru a 'yəsəsan ugbozu wa ama. ¹⁴ Reve aza a Itoni a zuwushi Bulu u kara a tyo e ikyun i mala, avu Sila nə Timoti e isawan pe atsumə a lyuci'i ne'en. ¹⁵ Aza a na gba e shewuyin Bulu, e shewun yi tə a tyo a lyuci va Atina. Ana aa kambə, reve Bulu ca le ikaka a tyo ya Sila nə Timoti. U damma le tə a təwə ubətə u na u ri, she a lungusə mantsa wan.

A 'yawa tə Atina

¹⁶ Bulu atsumə e ipiri ya Sila nə Timoti a Atina, u yuwan tə atsumoləngu lon, ana we enei lyuci'i nə amali abunda. ¹⁷ Adama o ndolo u yuwusan tə adanshi na aza a Isra'ilə a aq'isə obolo na aza a Heleni aza a na o toniyi Wilə wə Asula. Usana suru u tsu yuwusan tə adanshi na aza a na u cinai e eden.

¹⁸ Ne da waru aza e Epikuri* na aza a Sitoki† aza o urevu wa adanshi a yuwusain mawasan nə ayi. Ana Bulu aa yuwusan alajiya e Yesu nu ukwə wə yi nu u'yosun wa yi diga o ukwə. Hali ozo o ro e le a damma, "Nye i da za ye elemu a nda a dana?"

Ozo o ro waru a damma, "U tə vadamma za na a yuwusan alajiya a amali e ida i ro da ko'o."

¹⁹ Adama o ndolo a da a tara niyi a tyo ubətə wə aza o urevu, ubətə u na a tsu de Ariyopagu. Reve a damma yi, "Ko vu ta ca tsu ucuduwu wu uritosu u sa'avu u na vaa yuwusan? ²⁰ Koto tsu uwwa cu'un va adanshi a nda shi. Tsu ciga tə tsu reve urevu wi ili i na i ri pe." ²¹ Ama a Atina no omocin a na a ri pe nden suru, a la'a tə ciga a uwwa adanshi a sa'avu waru a yuwan adanshi a yi tsi ili i ro.

²² Reve Bulu 'yon mishin a makakan mo obolo'o, avu u damma, "Adū aza a Atina, ama a da a na i cigai itoni ya amali e ili suru. ²³ Ana n ri a akandariya atsumə a lyuci'i, me ene tə ili i na yaa yuwusaan əganda. Me ene tə masa'a mo ro ni idāna zuva və yi adansa, 'Za Ro na e Reve Shi.' Ayi za ro ndolo na yaa

yuwusaan əganda za na i reve shi'i, ayi da Asula a na maa dansaa du.

²⁴ "Asula ayi da u yuwain uvadi ni ili i na i ri pe atsumə a yi biti. Ayi na wo o'woi Asulazuva a zuva ni idā, u tsu danu a aq'isə a na vuma suwai shi. ²⁵ Ne da waru u tsu zami ikambi ubətə u vuma shi, waru u tsu lamba ili i ro shi. Ana wo o'woi ayi da u cayi ama suru wuma, nə wivuwun na akapi e ili suru. ²⁶ Ayi da waru u yuwain ama o uvadi suru diga a vuma tə, adama a danu atsumə o uvadi suru. Waru u fobo tə mantsa nu ubətə u na vadilimə suru wəqə dənə.

²⁷ "Asula a yuwan tə ne tsara a bunga yi, a patsa, ko a tsura yi, ko na wo o'woi u ri alanga nə ko za tə tsu shi. ²⁸ O unə wə yi u da tsu ri wuma, waru tsu ri a mazungwa, ne da a yuwan ntsu waru. Ununa aza e ishipa a də a dammai, 'Amayun, ətsu fo diga o ugundo wə yi u da.'

²⁹ "To, ana tso o'woi ətsu diga o ugundo wə Asula a da tsu utai, u lobono shi tsu yuwan majiyan mə Asula a tu urumu vadamma ili i ro i na a yuwain nə zinariya ko azurufa, ko na aatali shi, ili i na vuma rumai nu ugbozu wə yi. ³⁰ De nu ufuru Asula a ca ama atsumalimə adama o unusu u le shi, adama o ulambu wu urevu u le. Amma gogo u ciga tə ama suru ko te da a vadala† a yuwan le gafura vu unusu u le.

³¹ "Adama a na u zuwa tə urana u na wəqə təwə u yuwaan ama o uvadi suru uge'etosu wa amayun e ekere a vuma ro na u fangwai. Asula a yuwan tə nzuwulai nna waa yuwan ne, e ekere a vuma na u 'yəsəsan o ukwə."

³² Ana a uwai adanshi o u'yosun wə akwakwə, avu ozo o ro a yuwaan yi ulamu, reve ozo o ro gba a damma, "Tsu ta ciga tsu uwwa ili i na vəqə dashi damma a adanshi a nda." ³³ Pa nda da Bulu lyawai adanshi ne ele. ³⁴ Ozo o ro e le gba a kambə tə ubətə u na Bulu dənai, reve a ca okolo atsumə e le the hali nə Diyanisi, vuma tə atsumə a azagbain, nə ka ro za na a tsu de Damari.

18

Atsuma a Korinti

¹ Ana ili i ndolo i kotoi, reve Bulu lyawa Atina avu u kara a tyo a lyuci gbaian va Korinti. ² De da u cinai vuma va Isra'ilə ro za na a tsu de Akila. Vuma vi ida va Pontu da, koto u shi u jima nə wutu e ida ya Italiya shi, ayi nə ka və yi Birisika. U lyawa tə ida ya Italiya ana Kaladiya mogono ma zuwai vuma va Isra'ilə suru u lyawa

* ^{17:18} Aza e Epikuri a kuru tə uritosu wu za vu urevu wa adanshi e Epikuri. U rito tə ama a zuwa mazanga mo o'wo le o okolo kuci, reve a kanzu'wa məfala nə wovon. † ^{17:18} Aza a na a kalyuwusə ili i na yaa farasa ele də a tsu de aza o urevu wa adanshi. Waru a tsu yuwusan tə majiyan ulivu na ayin atsumə e ili i na yaa farasa atsumə o uvadi u nda. Ele aza a urevu wa adanshi e Epikuri a tsu dammulai tə ure u na oo toni tsara a tsura uyo'o atsumə o uvadi u nda. Ele aza a Sitoki a tsu dammulai tə ure u na aqə guzə aciyele, a ciga ili i na a uwwa aciyele uyo'o shi.

Roma.*†³ Ana wo o'woi cu'un vu ulinga u ta u da le, madava ma amuna mo ogodo, reve u danu ne ele a yuwusan ulinga obolo.⁴ Avu Ashibi suru u yuwusan adanshi na aza a Isra'il na Atakpaci a Heleni atsumä a aa'isa adama u rono ubozi u le.

⁵ Ana Sila na Timoti o utai Makidoniya, avu a tawa Korinti. Reve Bulu reme alajiyä o rocosu aza a Isra'il Yesu Zamawawa da.⁶ Reve aza a Isra'ilat a 'yuwan adanshi a yi, avu e reme e isulusa yi. Dada u zakatsai abuta a atugu a yi,[†] avu u damma le, "Mpasa n du n kambä e ekere a du,[‡] amu n yuwan ta ili i na maa yuwan. Diga gogo ubata wa Atakpaci u da mee tyo."

⁷ Reve u lyawa aa'isa'a, avu u kara a tyo o u'wa wu Takpací ro zuzu na aa'isa, za na a tsu de Titiyu Yusutu vuma na a yuwusaan Asula aganda. Avu u dana a danu pe.⁸ Reve Kirisibu zagbain va aa'isa u ca Yesu Zagbain okolo a yi na ama o u'wa a yi suru. Avu fo ama a Korinti a na a uwwa niyi a ca okoloreve a rumble.

⁹ Urana u ro na ayin, reve Asulazuva a yuwan adanshi na Bulu atsuma a alavu alavu. Avu u damma yi, "She vu uwua wovon wan, lyuwa elime na alajiyä, she garu una wan.¹⁰ N to obolo na avu, ko ili i ro yaq ju'wan wu shi, adama a na n ta na ama a abunda a na aa kuru mu a lyuci nda'a."¹¹ Dada Bulu isawain a lyuci halii aawanan ta na akapi o ritosu le adanshi a Asula.

¹² A mantsa ma na Galiya o'woi gwamnaa va Akataya, avu aza a Isra'il a bolo aci, reve e reme Bulu a tawa na ayi ubata wu uge'etosu.¹³ Reve a damma, "Vuma nda u te le'eshishe ama a tsu aa zuwusa le aa yuwusaan Asula aganda o ure u na Wilä'a u 'yasain."

¹⁴ Bulu o mpolo u yuwan adanshi, dada Galiya dammai, "Adü aza a Isra'il, a damma qabajini o unusu u ro u da u yuwan ko ikpa'a, n shi ta gura poloo du atsuva.¹⁵ Amma ana wo o'woi adama e idanshi i du i da, na adama a ala, na Wilä u du, 'yawai i salalai na aciyadu. Amu imini i va yi pe na mee ge'eto cu'un vi ili i keke'en i nda shi."¹⁶ Reve u gbarä le a lyawa ukobu wu uge'etosu'u.¹⁷ Dada obolo a ama'a e remei Satsani zagbain va aa'isa, avu a fufaba yi lon a aqaräa zuzu nu ukobu wu uge'etosu. Galiya dama ni ili i na a yuwan shi.

Bulu na Birisika na Akila

¹⁸ Reve Bulu gba'a u dashi jima pe atsuma a Korinti. Reve u 'yon u lyawa aza e Itoni

u uwa a wantsun a tyo Suriya obolo na Birisika na Akila. Kafu u karä, reve u puna oogbondo de Kankiriya, adama u shiton akucunu a na tarai.

¹⁹ Ana a rawai Afisu (pe da u lyawai Birisika na Akila), reve u uwa a aa'isa a yuwusan adanshi na aza a Isra'il.²⁰ Reve a pati yi u dashi jima pe ne ele, agbu a usu shi.²¹ Avu u karä u lyawa le, amma u damma le ta, "Na Asula a ciga, n ta lo a tawisa."

²² Reve u uwa a wantsun de Afisu. Ana u rawai Kasariya, reve u 'yawa u casa aza e Itoni atsumä a Urihelima, dada u karai a tyo Antakiya.

Mmalu ma Ta'atsu ma Bulu

²³ Ana u jmai pe wa'a, reve u 'yon u bubura ida ya Galatiya na Firijiya a kurusu le lyuci lyuci a yuwusaan aza e Itoni adanshi e isawan ubamu.

Alajiyä a Apolo a Afisu

²⁴ Reve vuma va Isra'il ro za na a tsu de Apolo tawa Afisu. Lyuci na a matsan niyi ayi da Iskandariya. U ta nu urevu, u reve ta adanshi a Asula lon.²⁵ O rito yi ta lon o Ure wu Zagbain, waru u tsu yuwan ta adanshi ulobonu, avu u yuwusan uritosu adama e Yesu kuci mejegé, ko a na wo o'woi urumbusu wa Yahaya u da u reve goon.²⁶ Reve u reme uritosu atsuma a aa'isa no okolo ubamu. Ana Akila na Birisika uwwa niyi reve a banu yi o u'wa u le, reve a dashi cufuwa yi ure wa Asula mejegé.

²⁷ Ana u cigai u gawan a tyo e ida ya Akataya, dada aza e Itoni a kamba niyi na asala, avu a danaa aza e Itoni a na a ri de mepepelime, adama a ushi yi ne ekere e re. Ana u rawai, reve gba u kamba aza a na a cayi okolo e le ni isa'aní ya Asula.²⁸ Adama a na u polo ta aza a Isra'il atsuma a mawasan ma na a yuwusain, reve u rocosu le atsuma a Adanshi a Asula a na Yesu da Zamawawa.t

19

Bulu atsuma a Afisu

¹ Yashi i na Apolo danai atsuma a Korinti, Bulu gara ta a mbanga mi ida'a, reve u rawa Afisu lyuci gbain. De da u cinai aza e Itoni o ro.² Reve we ece le, "I tsura ta de Ruhu va Akiza a na i cayi okolo a du ubata wa Yesu?"

Reve a usu, "O'o, tsu uwua adama a Ruhu va Akiza shi, ko ke'en."

³ Reve we ece le, "Cu'un vu urumbusu u ne u da a yuwaan ndu?"

Reve a usu, "Urumbusu wa Yahaya."

* ^{18:2} Lyuci gbaín va Roma ayi da u la'ai mgbain atsuma e ida ya Italiya ubata u na Mogono Kaisa ma ri nu ubata u na azagbain a ri. Tsugon tsá Roma tsá dana ta abajini lon. Atsuma a yi a da Masar na Isra'il ni ida ya Anasara i danai.

† ^{18:6} A mantsa mo ndolo, na vuma zakatsa mabutu ma atugu ko wu kala mabutu ma ana ma yi, ure u ro u da u na woo roco wu kasa ta aciyayi na ama a lyuci ndolo. ‡ ^{18:6} "Mpasa n du n kambä e ekere a du, nda u ta dansa imini ya yi yi pe shi adama a na a yuwan ta atyo a na waa yuwan adama e le.

⁴ Reve Bulu usu, "Yahaya rumbu tā ama, tsara a kambā ubatā wā Asula. Waru u damma le tā a na vuma ro tā lo a tawā, reve u damma le a ca okolo e ekere a vuma'a. Yesu dā vuma na Yahaya yuwusain adanshi a aci a yi."

⁵ Ana a uwai ne, reve a rumbushi nle atsuma a ala e Yesu Zagbain. ⁶ Reve Bulu kuruwā le ekere, reve Ruhu va Akiza tawā le. Reve a yuwan adanshi ne elentsu o ro, na adanshi e ikaka ya Asula. ⁷ Ele dā a danai ama kupa ne ejere suru suru.

⁸ Bulu 'yawa tā a aq'isa, atsuma o woto ta'atsu u yuwusaan tā ama'a adanshi babu wovon. A dammulai tā, tsarā u gura le e reve adama o tsugono tsā Asula. ⁹ Ozo o ro atsuma e le a 'yuwan tā adanshi a yi, a alanga e eteshe a dā a yuwan adanshi a vanvama o Ure wu Zagbain. Adama o ndolo, reve Bulu lyawa aq'isa'a, avu u tara aza e Itoni a kara na ayi. Reve u teme alajiyā a aasula o uritosu a Tayaranu usana suru. ¹⁰ U yuwusan tā cu'un vu uritosu u nda, hali a'wan e re, hali aza a Isra'ilā nā Nheleni† a Asiya suru a uwwa adanshi a Asula.

Muwun ma Shiva

¹¹ Asula a yuwan tā ili ya asalama i na i la'ai ili ya asalama o ro e ekere a Bulu. ¹² Ama a tara tā mukashi mu ukere nā atugu o ulinga a na Bulu otoi, reve a tara le a 'yawa ubatā u na aqā o ubanakun a ri. Banakun na damatosuyi ama'a a lyawa le tā, hali no otoni a lima a kakasa tā ne ele waru.

¹³ Ama a Isra'ilā o ro a 'ywusa ta lyuci lyuci o utusa'a otoni a lima. Ama'a o rito ta yuwan ulinga na ala e Yesu Zagbain. A dansa tā idanshi i nda nā a kambi: "N tā dansaa wu a ala e Yesu, za na Bulu aa yuwusan alajiyā, uta!"

¹⁴ Muwun n cindere ma ganu gbain† na a tsu de Shiva, ele dā a yuwusain ili i nda. ¹⁵ Urana u ro, otoni a lima tā a damma le tā, "N reve tā Yesu! Waru n reve tā adama a Bulu. Adū gba zane da i ri?" ¹⁶ Reve vuma na danai no otoni a lima wu 'yawan u rasa le, reve wu ru'wā le, hali a suma o uta a alanga ata'bū, waru a uwwa tā usan.

¹⁷ Babu usan, avu alabari e ili i na i farai suru, u baza atsuma a Afisu, a 'yawa aza a Isra'ilā nā Nheleni. Aza a lyuci'i a uwwa tā wovon lon, reve ala e Yesu Zagbain a tsurā ica lon. ¹⁸ Aza a na o o'woi aqā a Itoni a damma tā unusu u le. ¹⁹ Aza a na a yuwusain ulinga u tsuboci, reve a tawā na atagada a na a yuwusayin ulinga, reve a kulato le e memere ma ama. Ana e kece ikebe ya atagada'a, a ta rawa ikebe ya aza a zamalinga na aqā tsurā wu ulinga vu ulivu vu

rana ukpukukupa kupoton (50,000).^{*} ²⁰ Ne da adanshi a Asulā a dashi bazai, reve waru u yuwan ucira lon.

Nlangi atsuma a Afisu

²¹ Ana ili i ndolo i farai suru, reve Bulu yuwan majiyan o okolo a yi u 'yawa Makidoniya na Akataya, reve u kambā Urihelima. U damma tā waru, "Diga Urihelima n tā 'yawa Roma."† ²² Timoti na Arasata a kambusa tā Bulu. U lyungu le tā elime a yi a 'yawa Makidoniya, reve ayi wi isawan ne'en wa'a e ida ya Asiya.

²³ A mantsa mo ndolo addama a cina tā aza e Itoni yu Ure yi Zagbain. ²⁴ Addama a fara tā diga ya Dimitiriya, maruma za na aa yuwusan ulinga nā azurufa tsarā u yuwan mu'isa mā aqamali a ka Atima.† Ayi na aza a na a yuwusan cu'un vu ulinga'a a tā tsurus a ikebe lon o ure'e.

²⁵ Dimitiriya boloto tā ama'a na ama o ro a na a yuwusan oroci o ulinga u le, reve u damma, "Ama a vā, i reve utsuru u tsu atsuma o ulinga u nda u dā woo utusa. ²⁶ Ye ene tā, waru yu uwwa tā cine vuma nda Bulu oo ronuso ama nā abündā. U yuwan tā ne atsuma a Afisu, nā bātā abündā e ida ya Asiya. Uta dansa amali a na aatsu tsaa yuwusan, amali a aqbulā a na a da shi, ko ke'en. ²⁷ Ama suru a tā danā a adanshi a vama o ulinga u tsu. Aa dashi tara aa'isa a amali a ka Atima ili i ro shi. Woo lobono shi, adama a na a ta yuwusaan Atima aganda e ida ya Asiya nā atsuma o uvadi suru. Waru a te icina na abajini a aqamali a tsu!"

²⁸ Ana aza o ulinga o ndolo a uwawine, reve a fara yisaali, "Atima tā mgbain, aqamali a aza a Afisu a dā!" ²⁹ Reve obolo a fara o bolotosu, babu usan reve ugbozu wa ama atsuma a lyuci'i mafulā u 'yon. Ama suru a suma tā a tyo ubatā wi ifolo. Reve a zuwa Gayu nā Arista 'yawa obolo ne ele. Ama e re'e a danā tā a mmalū nā Bulu diga Makidoniya.

³⁰ Bulu shi tā ciga u 'yawa u yuwan adanshi no obolo'o, agba aza a yi a lyawa yi shi.

³¹ Azagbagbain o ro e ida'a n'utsa mā Bulu n da. Reve gba ama a nda a lyunguwa yi ikaka. Ikaka'a ayi da she u usu u 'yawa de wan, tsarā u kenee aciyayi addama wan.

³² Atsuma o ubatā'a, ugbozu wa ama u 'yon tā. Ozo o ro a yisaali adama e ili i ro, ozo o ro gba shi a yisaali adama e ili i ro. Ozo o ro gba nā abündā e reve ili i na i zuwai a ri de shi. ³³ Vuma na a tsu de Iskandari da aza a Isra'ilā a zuwai elime, ayi dā a zuwai u cufuwa ili i na i farui. U zuwa tā ama a rungwa, reve u yuwan adanshi o unā wa ama a yi tsarā u voton ugbozu wo obolo'o.

* ^{19:19} Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nā Tsuheleni ayi dā "aguriyon." Kalyuwā Ucuduwu wi "Ikebe." † ^{19:24} Atima aala a aqamali a ka a dā. Ama e ida ya Asiya suru a yuwusaan yi tā aganda.

³⁴ Ana ama'a e revei za va Isra'ila da, reve e teme yisaali, na a dammi, "Atima abajini a aamali a aza a Afisu da! Atima abajini a aza a Afisu da!" A yuwan tə cu'un ndolo hali irumu i re.

³⁵ O ukosu, avu vuma tə atsuma a azagbain a lyuci u zuwa ama'a rungwa. Reve u damma, "Ama a Afisu, atsuma o uvadi u nda vuma tə lo za na revei lyuci tsu ubata u na aa yuwusaan Atima abajini a aamali aganda a da shi? Vuma tə lo za na revei ana diga zuva da u riyai agba waru u tə pa nda shi?" ³⁶ Babu za na a wasan a na u reve shi. She waru u 6alə du wan. Ko nye i da, she i yuwan ili i tsulo wan.

³⁷ "Itawato tə ama a nda ubata u nda, koto e iva ili i ro atsuma a aa'isa shi, waru koto a yuwan adanshi a vama adama a aamali a nda shi." ³⁸ Na Dimitiriya na aza a na aa yuwusan cu'un vu ulinga'a a ri na adanshi a aci e le, tsu tə na 'wa vu uge'etosu na aza o uge'etosu. Lyawa le a tara adanshi e le a 'yawa de." ³⁹ Na adanshi o ro o lo, a tara le a tyo ubata wa azagbain a lyuci.

⁴⁰ "N ta uwuwa wovon azagbain a gwamnati və Roma e te reme tsu nu unusu adama a nlangi, adama a na babu ili i na i rawai a yuwan ili i na aa yuwusan nda. Na Roma ciga ucuduwu wi ili i na yaa farasa, tsəqə tsurə ili i na tsaa damma shi." ⁴¹ Dada u damma nle a kara, reve e bete'we.

20

E ida ya Makidoniya na Heleni

¹ Ana ugbozu u voyin, reve Bulu de aza e Itoni avu u yuwaan le adanshi a na e isawan ugbam. Avu u lyawa le u karə a tyo e ida ya Makidoniya. ² O ure'e, reve u fatsasa bata bata a yuwusaan le adanshi a na a gбama okolo. Dada u tyoyi e ida ya Heleni. ³ Wu una tə woto ta'atsu pe.

A mantsa ma na waa zama u uwa a wantsun a tyo e ida ya Suriya, ana wu uwai a na aza a Isra'ila o bolo tə una adama o una yi, reve u kamba ni ida ya Makidoniya. ⁴ Waru ama e cindere a da o toni niyi. Ele da Supata mawun ma Puruhu vuma va Biriya, Arista na Sakunda ama a Tasalonika, na Gayu vuma va Daraba, na Timoti, waru na Tikiku na Tarafima ama e ida ya Asiya.

⁵ Ele ama a nda a wala tə elime, reve a 'yawa o puro tsu Taruwasa. ⁶ Ana o kotoi Abuki o Opopofu, [†] atsu gba avu tsu lyawa Filibi va Makidoniya a wantsun. Ana tsu yuwan rana ton a mmalu, reve tsu cina le Taruwasa. Pe da tsu yuwan ayin e cindere.

A 'yasain Afitiku

⁷ O urana wu ufaru wa ajuma, reve tsu boloto adama tsu lyuwa ilyalya. Avu Bulu yuwaan le adanshi adama a na u fobo'i na

waq kara nu usana u tawa. Reve u reme adanshi hali ayin ubatsu. ⁸ Ifitila i shi tə pe abunda o u'wa wa zuva u na tsu bolotoi. ⁹ Reve ulobo u ro u na q tsu de Afitiku danu o ubatsu wu usowoto wu upepu. Avu gba nlavu m pura yi a mantsa ma na Bulu danai adanshi vadamma babu ukotu. Dada u fatsai de a asas a ta'atsu o u'wa wa zuva'a. Reve e shede yi ukwa.

¹⁰ Reve Bulu cipa, avu u vowon ulobo'o u gbagbala yi ne ekere a yi avu u 'yasain yi. Dada waa damma, "She okolo a 'yon du wan! U tə wuma." ¹¹ Ana Bulu kumbai o u'wa wa zuva, reve u lyuwa ilyalya na atsu. Dada u koso asai a adanshi, nu usana avu u reme ure. ¹² Dada ama a tarai ulobo'o a tyo o u'wa u le gbaga, avu asuvu e le a danu.

Bulu 'yawa tə Mitilini

¹³ Reve Bulu reme mmalu a tyo q lyuci va Asusu. Atsu gba'reve tsu uwa a wantsun adama tsu ga'san de, ubata u na tsaa tara yi a wantsun. ¹⁴ Ana u cina ntsu de, reve u uwa a wantsun dada tsu karai a tyo Mitilini. ¹⁵ Ana usana u tawai, reve tsu uwa wantsun a tyo zuzu ni ida i memere ma mini ma Kiyo. Reve ana usana u tawai, tsu pasa a tyo e ida i memere ma mini ma Samo. Ana usana u tawisai waru, reve tsu rawa Milita. ¹⁶ Bulu gba u zuwa tə okolo a yi u karəlai atsuma a Afisu, adama a na u cigai u tara mantsa atsuma e ida ya Asiya shi. U zuwa tə okolo u rawa Urihelima a mantsa ma Abuki o Urana wa Kupoton. [†]

Bulu yuwaan tə mbara ma Afisu adanshi

¹⁷ Ana u rawai Milita, avu Bulu lyunguwa azagbain a aza e Itoni a Afisu, avu a tawa e enelei. ¹⁸ Ana a rawai, reve u damma le, "I reve tə cu'un vu nden n na n yuwan mantsa ma na n danayi obolo na aqdu, diga urana u na n dasai ida ya Asiya. ¹⁹ N yuwan tə ulinga wə Asulazuva n tara aciyavə ili i ro shi, hali na abara. Reve n yuwan ankuri ni ikpa'a i na ama a Isra'ila a yuwusaan numu. ²⁰ Waru n kudə a damma du amayun shi, ko atsuma a ama ko a 'wa du. ²¹ Ili i na n dammai ama a Isra'ila ayi da waru n dammai Atakpacı, ayi da cine aa vadala ubata wə Asulə, reve a ca Yesu Zagbain okolo e le.

²² "Gogo nda gba, Ruhu va Akiza pura tə ugbozu u və a gbagbusa mu n tyo Urihelima. Ayi da nda gba n reve ili i na yaa tsurə mu de shi." ²³ N gura tə reve a mantsa ma na m burusai lyuci lyuci, Ruhu va Akiza dansaa mu tə a na u'wa wa ali u tə lo a pura mu, na atsuma lima waru. ²⁴ Suru na ne, n tara wuma u va ili i ro shi nnə koto n koto ulinga u na Yesu Zagbain zuwa numu shi. Ayi da ulinga wa alajiyi a Alabari a Sa'anı a na oo rocosu icigi ni isa'ani ya Asula.

25 "N 'yawa tā bātā bātā a yuwusaan dū alajiya, gogo ko vuma tā atsumā a du aā dashi ene mu shi. 26 Lyawa n damma dū mejege, nnā Asulā a tara wuma u vuma, za lo a damma ee ece yi e ekere a vā shi. 27 Adama a na ko ili i tā n soko dū shi n damma dū tā ili i na Asulā a cigai i reve suru. 28 I kalyuwā aciyadū ulobonu waru nā aza e Itoni a na Ruhu va Akiza zuwa ndū yo o'wo aza a aguba e ikyon̄t ya Asulā. Ele da aza a na u tsulai nā mpasa mā yi. 29 N gura tā reve nā n kāra, munlu me epen nna n rotsoi nkerenkesu n tā tāwā agba aayawa ikyon̄t ya Asulā shi. 30 Ozo o ro fo atsumā a du o to gondoro ili i na i ri mejege adama a tsurāa aciyele ojoro. 31 I dānā ufobu! I cuwan n dānā tā nā adu a'wan a ta'atsu a barasa dū waru a kalyuwusā dū nu usana na ayin, nā moocosuyi abara.

32 "Gogo n zuwa dū tā o ukere wa Asulā. I cuwan na adanshi e isa'anī ya yi! Ayidā waa suwa du, reve i ushi ili i na Asulā o foboi na waa ca du ama a yi.

33 "N ri a maluwa me ikebe yi za ro, ko gba itana shi. 34 Adu na aciyadū i reve tā ne ekere a vā a da n lingai adama n lyuwa, reve waru n kamba aza a na a ri obolo nā amu. 35 N yuwusan tā ne adama n roco dū ure u na yāa kuru, adama i yuwan ulinga lon i kamba aza a na a ri nu ucira shi atsumā a du. I cuwan na adanshi e Yesu Zagbain ana u dammai, 'U la'tā lobono vuma ca, ana wāa ushi.'"

36 Ana Bulu kotoi adanshi, reve u kingyo obolo no ele suru u yuwan avasa. 37 Reve suru nle a uwa mesun, reve a katala yi adama a na wāa kāra. 38 Ili i na i la'a zuwa nle atsumolangu, ayi da udammu u na u dammai a na aā dashi ene yi waru shi. Reve suru nle e shewun yi a tyo ubātā u na u uwai a wantsun.

21

Mmalu mā Bulu a tyo Urishelima

¹ Ana tsu kasai nā mbara ma Afisu, ayu tsu uwa a wantsun tsu safa a tyo Koso e idā i memere mā mini mejege. Ana usana u tawai, ayu tsu rawa Rodusa, diga lo waru she Patara. ² Reve tsu cina lo wantsun u na waa pasalai a tyo Finisiya, reve tsu uwa tsu lyuwa elime nā mmalu. ³ Tse ene tā idā i memere mā mini mā Kuburu ayu tsu lyawa yi ugula tsu kāra tsu cipa a lyuci va Taya, e idā ya Suriya, ubātā u na aā cipato itana i na i ri a wantsu'un. ⁴ Ana tsu uwai a lyuci, reve tsu cina pe aza e Itoni, reve tsu yuwan pe ayin e cindere. Reve Ruhu va Akiza zuwa le a ca Bulu asalā she u 'yawa Urishelima wan. ⁵ Ana tsu yuwin ayin e cindere'e, reve tsu

vāsa tsu lyuwa elime nā mmalu. Reve aza e Itoni nā amaci nā muwun n le e shewun tsu o uta a lyuci a tyo a nge'en m mala. ⁶ Avu tsu kādātā a wuyun tsu yuwan avasa. ⁶ Ana tsu kasalai, reve tsu uwa a wantsun. Ele gba a kambā o u'wa.

⁷ Reve tsu lyawa Taya a tyo Talamaya. Ana tsu casalai nā aza e Itoni, ayu tsu asa pe ayin a ta. ⁸ Ana usana u tawai, reve tsu kāra a tyo Kasariya, ayu tsu cu'wan ya Filibū za va alajiya, vuma tā atsumā a ama e cindere* a na a kambusai ajiya. ⁹ U tā ne esheli a nāshī aza a na o koto o olo shi, a tsu yuwanusā tā adanshi e ikaka ya Asula.

¹⁰ Ana tsu jimat pe, ayu vumavasula ro na a tsu de Agabu tāwā diga Yahuda. ¹¹ Ana u tawai ya'a tsu, ayu u tara gbakala vi ikyun ya Bulu, reve wu nla aciyayi ekere na ana. Ayu u damma, "Ruhu va Akiza damma tā, 'Ne tsunda tsā dā aza a Isra'ilā a Urishelima aā nla za gbakala vi ikyun i ndā, ayu a zuwa yi e ekere a aza a Roma.'"

¹² Ana tsu uwai ne, reve atsu nā aza e Itoni a na a ri lo tsu pati Bulu she u 'yawa Urishelima wan. ¹³ Reve Bulu usu u damma, "Adama a nye i ri e mesun a kudusa okolo a vā? N ri ufobu n uwa o u'wa wa ali Urishelima goon shi, amma hali n kuwā adama e Yesu Zagbain." ¹⁴ Ana tse enei wāa bulā shi, dada tsu dammai, "Lyawa a yuwan ili i na Asulazuvu a enei a ri mejege."

Urawu wa Bulu Urishelima

¹⁵ Tsu jima shi, dada tsu foboi tsu vāsai a tyo Urishelima. ¹⁶ Reve ama o ro atsumā a aza e Itoni a Kasariya e shewun tsu, reve a tyowetyo tsu o u'wa wa Nnasan ubātā u na tsā dānā. Ayi vuma va Kuburu dā za na fara cayi okolo atsumā e Itoni. ¹⁷ Ana tsu rawai Urishelima, reve aza e Itoni suru a raba tsu nā mazanga.

¹⁸ Ana usana u tawai, reve atsu nā Bulu tsu 'yawa tse ene Yakubu, waru azagbain a aza e Itoni a shi tā lo. ¹⁹ Ana Bulu casa nle, reve u damma ununa Asulā a yuwin ulinga nā ayi adama u kamba Atakpaci.

²⁰ Ana a uwai ne suru, reve a cibala Asulā, reve a damma Bulu, "Za tsu, vu ta uwuwusa, ama ukpukukupa nā abūndā aza a Isra'ilā o o'wo tā aza e Itoni, agba suru nle o to mpolo nu ukurusu u Wilā wa Musa mejege. ²¹ Agba a damma le tā dē a na vu to rocosu aza a Isra'ilā a na a ri nden atsumā a Atakpaci, she a kuru Wilā wa Musa wan. A na vu ta dansaa le she a pada muwun n le uryumbu wan, waru she a kuru agadu a tsu wan.

²² "Cine tsaa yuwin gogo, ana wo o'woi aza a tsu a uwua tā dē a na vu ri pa?" ²³ Yuwan ankuri, vu yuwan ili i na tsaa dansaa wu.

* ^{21:8} "Azā e cindere" a ta dansa ama e cindere a na a dangwai tsārā a kamba nu une'esun wi iliyalya a tyo ubātā wu nrnū. Kalyuwā Ajy. 6:1-7.

Tsu tā na ama a nashi aza a na a yuwayin Asulā akucunu. ²⁴ Vu folo ekere na ama a nda. Vu fobo aciyawu adama a aganda a na a tsu yuwan adama a akucunu'u. Vu tsupa adama a puna aci e le. Dada ama ee reve adanshi a na a yuwin a aci a wu open a da. E te reve a na voo tono Wilā wa Musa.

²⁵ "Tsu damma tā de Atakpaci aza e Itoni ili i na i lobonoi a yuwan. Tsu dānaa le tā, she a lyuwa ili i na a cayi amalā wan. She a tama akutsu a mpasa wan, waru a tama nama na a pundarai wan. Tsu damma le tā waru she a yuwan tsipere wan."

²⁶ Reve Bulu usu aṣala a le. Ana usana u tawai, reve u 'yawa u yuwan aganda a wulecu obolo na ama'a. Avu u uwa a Aa'isamapadā adama u damma le mantsa ma na akucunu e le oo koto, reve a yuwan kucciñ adama a koyan atsumā e le.

E remei Bulu

²⁷ Ana a yuwin ayin e cindere a na akucunu'u oo koto, reve aza a Isra'ilā o ro a na a ri e ida ya Asiya e ene Bulu atsumā a Aa'isamapadā. Dada a 'yasaín okolo a ama, reve e reme Bulu. ²⁸ Na a saali, "Aza a tsu, kamba ntsu! Vuma nda u ta garasa bata bataq o ritosu ili i vama a tyo e ekere a ama a tsu obolo na Wilā wa Musa, na adama a Aa'isamapadā a nda. U zuwa tā ubata wa akiza u nda wo o'wo ili i wono a na u tarai Atakpaci a uwa pe." ²⁹ Ozo o ro e le a shi ta de e ene Bulu obolo na Tarafima vuma va Afisu atsumā a lyuci. Adama o ndolo, a ta dansa u tara yi tā a uwa pe a Aa'isamapadā'a.

³⁰ Reve ugbozu wa ama a lyuci suru u 'yon, avu ama a uwa a tawusa ni iladi bataq bataq. Dada e remei Bulu avu o utaq yi atsumā a Aa'isamapadā reve a ḡarushi nantsu vā Aa'isamapadā'a.

³¹ Ele o mpolo n na oo una yi, dada a dammai yali i gbaint yo obolo a asoja va Roma a na, lyuci suru tā de azama u daba na akina. ³² Reve u tarashi nan yali na asoja o ro, avu a suma a tyo ubataq u na ama a ri ubolotowu. Ana aza a addama'a e enei zaghbai'in na asoja a yi avu a lyawa malapa ma Bulu.

³³ Avu yali i gbaint u reme Bulu, avu u zuwa a nlā yi na akani e re. Avu we ece obolo a ama'a ko zane da Bulu'u, ni ili i na u yuwin waru. ³⁴ Reve akapi a saala ili i ro, akapi waru ili i ro ko'o. Ana wo o'wo a yuwusan tā elemu lon, u gura reve ili i na aa dansa shi, dada u zuwa a tarai Bulu a tyo o u'wa wa asoja. ³⁵ Ana a rawai a dasata, avu yisaali i yuwan abundā she na asoja'a a tanuyi Bulu a nlyungu adama a wawa

yi. ³⁶ Avu obolo a ama'a a kuru adansa, "O kototo yi, o kototo yi."

Bulu yuwayin ama'a adanshi

³⁷ Asoja azama o oto yi atsumā a asasula o ukari wā asoja, avu Bulu damma yali i ḡbai'in, "Ko vu ta lyawa n yuwan adanshi na avu?"

Reve yali i ḡbai'in u usu atsumā a asalama u damma, "Vu gura tā Tsuheleni?!" ³⁸ Mu uwua tā a na avu da za va Masar na tāwayi nu u'yasun wa asuvu, avu vu purā ama a akpaka ukpukukupa unashi (4,000) a tyo o ogozo mantsa mo ro de shi. Ne da shi?"

³⁹ Avu Bulu usu, "O'o, amu za va Isra'ilā da umatsun wa Tarsu, lyuci na ri ili i ro atsumā a Kilikiya. Yuwan ankuri, lyawa n yuwan adanshi na ama'a."

⁴⁰ Ana zaghbai'in u damma niyi u ta gura yuwan adanshi, reve Bulu isawan o udasata, avu u yuwaan ama iroci ne ekere tsāra a rungwa. Ana a rungwa, dada u yuwaan nle adanshi na Tsu'arama.†

22

¹ Dada Bulu dammai, "Aza a va na mbara n vā, polo atsuvu yu uwua adanshi a na maa yuwan adama a aciyava." ² Ana a uwua niyi u yuwaan nle adanshi na Tsu'arama* elentsu e le, a dāshi tā polo atsuvu.

³ Avu Bulu lyuwa elime na adanshi, "Amu za va Isra'ilā da umatsun wa Tarsu va Kilikiya, atsumā a Urishelima da n kungwai. Amu o rito mu tā e ekere a Gamaliya, avu ḡba u rito mu n kuru Wilā wu nkaya n tsu suru. N shi tā no okolo e itoni ya Asulā mejege. N shi tā ununa suru ndu i ri ana'an.

⁴ N casu tā vuma na suru kuruyi Ure wu Zagbain nda atsumalima, hali gba n zuwa ozo o ro o u'wa wa ali, ozo o ro gba hali n zuwa o una le. N dangula ko ali a da ko amaci a da shi. ⁵ Aabara a nan ganu na azagbain na aciyele a tā usu ne da a yuwin. Ele da a tsu ca mu mpepelime n na māq 'yawaa ubataq wa aza a Isra'ilā aza a tsu a na a ri Dimaska. Reve n reme aza e Itoni de n tāwā ne ele Urishelima a mmalu na akani, adama a ca le atsumalima."

Bulu dammai cine u ga'ain na Yesu

⁶ Avu Bulu lyuwa elime, adansa, "Ne da gba urana u ro nu urana a aci amu a marawaa Dimaska, dada ekan o ro diga zuva e ikanal zuzu na amu. ⁷ Avu n riya e ida, reve mu uwua udyo a dansaa mu, 'Shawulu, Shawulu, cine tsa da voo bongishi mu?'

⁸ "Reve n usu, 'Zagbain, avu da zane?'

* 22:2 Tsu'arama elentsu a na a yuwsain da atsumā a Urishelima. Adama o ndolo a na a uwua niyi a yuwsain elentsu e le a uwa tā asalama.

"Reve u usu, 'Amu da Yesu va Nazara, za na voo fongishii'" ⁹ Ama a na a shi obolo na amu e ene ta eka'an, agba a uwuwa udifo'o shi.

¹⁰ "Avu me ece, 'Zagbain, nye vu cigai n yuwan?"

"Reve Zagbain usu mu, "Yon vu uwa atsuma a Dimaska. Na vu rawa a ta damma wu ili i na vaa yuwan."

¹¹ "Reve aza a na a ri obolo na amu o rono mu adanga a uwa Dimaska, adama a na ucira we eka'an wo o'woto mu ta irumba.

¹² "Vuma ro na a tsu de Hananiyi shi ta pe na nden atsuma a Dimaska. Vumavasula da e ekere e itoni i Wilä. Aza a Isra'il a na a ri nden pe suru a tara yi ta vuma va abula da. ¹³ Reve u tawa wi isawan zuzu na amu, avu u damma, 'I'utsa i va Shawulu, ushi yeni ya wu.' Lo da me eneshi niyi!"

¹⁴ "Avu u damma mu, 'Asula a nkaya n tsu a dangwa wu ta adama vu reve ili i na u cigai, waru ve ene Za va Abula, avu vu uwuwa yi a adanshi. ¹⁵ Vu to o'wo za va alajiyi a yi na vaa tara adanshi a tyo ubata biti, a dansaa uvadi suru ili i na vu uwuai ni ili i na ve enei waru. ¹⁶ Gogo mantsa mo ulinga ma da, she vu lungusa mantsa wan. 'Yon, a rumbu wu, avu vu de ala a yi, adama a zaza'wunus wu."

Asula a damma ta Bulu yuwaan Atakpaci alajiya

¹⁷ Avu Bulu damma, "Ana n kambai Urishelima urana u ro, amu atsuma a avasa atsuma a Aq'isamapada, reve me ene alavu alavu. ¹⁸ Reve me ene Yesu a adanshi. Reve u damma mu, 'Jika vu uta Urishelima adama a na aq'usu adanshi a wu a na vaa ca adama a va shi.'

¹⁹ "Reve n usu, 'Zagbain, ama e reve ta n 'yawusa ta a a'isa a'isa na n remi aza e Itoni ya vu na n ru'wi nle. ²⁰ O una ta Istifanu adama a na u yuwin adanshi adama a wu. N shi ta lo mishin waru n usu ta ili i na a yuwin, avu m piri atugu a aza a na o una niyi."

²¹ "Reve Zagbain damma mu, "Yon vu 'yawwa n ta lyungusu wu alanga ubata wa Atakpaci."

²² Avu obolo a ama'a o poloo yi atsuwu hali ubata u na u deyi, "Atakpaci." Dada a 'yasan udifo u le reve a saala, "O kototo cu'un vuma nda! O una yi! Wu ntsaa u dana wuma shi!" ²³ Reve a uwa yisaali no o foduso'i atugu na a kushawi mabula ne ekere.

Bulu na yali i gbain

²⁴ Adama o ndolo reve yali i gbai'in u zuwa o oto Bulu atsuma a ukari wa asoja. Reve u zuwa a fufaba yi, adama u reve ili i na i zuwai ama a yuwusan yisaali a aci

a yi. ²⁵ Ana a nla niyi azama a fufaba yi, reve Bulu damma yali i na i ri lo mishin, "U lobono ta a fufaba za na ri umatsun u vuma va Roma,† babu a tsurä yi nu unusu?"

²⁶ Ana wu uwawai ne, reve u 'yawwa ubata u yali i gbain ya yi, avu u damma, "Nye i da gba vu cigai vu yuwan? Vuma nda vuma va Roma da."

²⁷ Avu yali i gbai'in u rawa ya Bulu avu we ece yi, "Damma mu, avu vuma va Roma da?"

Avu u usu, "Ee, amu vuma va Roma da."

²⁸ Avu u damma Bulu, "She na n tsupai ikebe ya abunda, dada n tsurä mo o'woi vuma va Roma."

Avu gba Bulu usu, "Amu umatsun wa Roma u da."

²⁹ Dada ayoja a na a shi a cigai a fufaba yi, a lyawushi ana a uwawai ayi umatsun wa Roma u da. Ayi fo yali i gbaint ya ayoja'a avu wu uwuwa wovon, ana u revei u zuwa ta a nla yi azama a fufaba umatsun wa Roma.

Bulu yuwan ta adanshi na Azagbain a Mbara

³⁰ Ana usana u tawai, ana yali i gbai'in u cigai u reve ili i na i zuwai azagbain a aza a Isra'il a tawayi na adanshi a aci a Bulu, avu u zuwa a bädä yi. Dada u zuwai nan ganu a gbagbain na Azagbain a Mbara† suru o boloto. Reve u zuwa a uwa na Bulu avu u zuwa yi wi isawan a mäkäkan me le.

23

¹ Avu Bulu varaa Azagbain a Mbara† esu, reve u damma, "Aza a va, hali ana'an n ri no okolo ukudu shi, ko ili i na yaa damatosun mu shi, adama a wuma u na n yuwin a mäkäkan ma Asula." ² Ana u dammai ne, reve Ananiya aabar a nan ganu zuwa ama a na a ri mishin zuzu na ayi basa yi o una.

³ Avu Bulu damma yi, "Asula a ta basa wu, avu za vi ikpa'a vu ta gashi afili e ishina! Vu danu ta lo, tsara vu yuwaan mu uge'etosu u Wilä, avu da nda gba vu zuwai a basa mu, ili i na Wilä u putsayi."

⁴ Reve ama a na a ri mishin zuzu na ayi a damma Bulu, "Vu ciga ta vi isula aabar a na ganu va Asula?"

⁵ Avu Bulu gba u usu le, "Aza a va, n reve a na ayi da aabar a na ganu shi. Adama a na u tu udanu, 'She vi isula zagbain va ama wan.'" ⁶

⁶ Ana Bulu enei ozo o ro e le aza a Sadukiya a da, ozo o ro gba shi Afarishi,† avu u saala, "Aza a va, amu fo Mafarishi ma da waru mawun ma Mafarishi ma da. O una u na n zuwai okolo a na aq'yan akwakwa ayi da i zuwai aa yuwusaan mu uge'etosu."

⁷ Ana u dammai ne, reve Afarishi'i na aza a Sadukiya'a e teme mawasan vani le, hali e ne'eshen ure. ⁸ Adama a na aza a Sadukiya†

◊ 23:5 Mt. 22:28.

a usu a na nlingata mā Asulā ko mukabi n ri lo shi, waru a usu nu u'yo sun wa akwakwa shi. Afarishi gba a usu tā ili i ta'atsu i ndolo suru.

⁹ Reve e reme mawasan vāni le, hali munlu n Wilāt ma Afarishi n 'yon mishin avu a yuwan mawasan o unā wā Bulu. Avu a 'yasan udyo zuva, adansa, "Tse ene unusu u na vuma nda yuwin shi. Nsu ululu u da ko malingata mā Asulā ma dā ma yuwaan niyi adanshi gba?" ¹⁰ Mawasa'an u sufuwa tā hali ama'a a kāra o morono mā Bulu ebele ra ra ra. Dādā yali yā asoja i bungai ure u na wāqā kāra nā Bulu adama o wovon u na a tāwā a kakara yi. Reve u zuwa asoja a tara yi a tyo o ukari wā asoja.

¹¹ Na ayin o ndolo, reve Zagbain tāwā ubātā wā Bulu avu u damma yi, "Vu gwama okolo, Bulu. Cine vu yuwayin ama adanshi a vā Urishelima, ne da fo vaa yuwan alajia a Alabari a Sa'anī a vā a Roma."

Ifobi i na o una Bulu

¹² Ana usana u tawai, reve aza a Isra'ilā o bolo unā, avu a yuwan akucunu a na aa lyuwa shi, agba oo sowo ili shi, she no o una Bulu. ¹³ Ama a na a yuwin akucunu a nda a la'tā tā ama amunga. ¹⁴ Avu a 'yawa ubātā u nan ganu a gbagbain na azagbain o ro, reve a damma le ili i na a yuwin. "Tsu nlā tā aciyatsu na akucunu a na tsaa lyuwa shi waru tsoo sowo shi, she nā tsu una Bulu. ¹⁵ Adama a nda, ađu Azagbain a Mbarať i damma yali i gbain u tāwā du nā ayi, vadamma i ciga tā i dashi petelyuwe adanshi a yi ulobonu. Reve atsu gba tsu danā uvawun tsārā tsu una yi o ure."

¹⁶ Ana mawun ma zakpara mā Bulu ma uwuwai ili i na o fođoi a na aa yuwan na ayi, reve u kāra a tyo o ukari wā asoja avu u kambuwā Bulu.

¹⁷ Avu Bulu de yali i tā atsumā a asoja a Roma'a. Reve u damma yi, "Vu 'yawa nu ulobo u nda a zagbain vā wu, u tā ni ili i na waa damma yi." ¹⁸ Avu vuma u usu, avu u tara ulobo'o a 'yawa ubātā u na zagbain'in u ri.

Reve u damma, "Vuma na ri o u'wa wa ali na a tsu de Bulu da pati numu n tara ulobo u nda a tāwā ubātā wā wu, adama a na u tā na adanshi a na u cigai u damma wu."

¹⁹ Avu yali i gbaint yā asoja'a u guzā yā ukere, reve a tyo a mbāngā, avu we ece yi, ayi a nde'en, "Nye vu cigai vu damma mu?"

²⁰ Reve u usu yi, "Ama o ro a ta zama a pati wu vu 'yawa nā Bulu ubātā wa Azagbain a Mbarať a aza a Isra'ilā nfa'an. A ta damma a ciga tā e petelyuwise adanshi a yi. ²¹ Amma she vu tara yi a 'yawa wan! Ama upasu na amunga a tā de uvapu azama o una Bulu o ure. A kucina tā a na aa lyuwa

shi, waru oo sowo shi, she no o una yi. A tu ufođu a pura vu usu ipati i le."

²² Avu yali i gbai'in u damma yi, "She vu lyawa za reve a na vu damma numu adanshi a nda wan." Avu u lyawa yi u kāra.

A tara tā Bulu a tyo Kasariya

²³ Ana ulobo'o u kāra, avu yali i gbai'in u de nan yali e re, reve u damma le, "I fođo na ya'a kāra a 'yawa Kasariya ni irumu kucci va ayin obolo nā asoja ukpakure (200), na asoja a na a tsu kumba ido kupocindere (70), na asoja ukpakure (200) na a tsu yuwan nlāngi ni ibata. ²⁴ Ađu waru i zamiya Bulu ido i na waa kumba. Avu i 'yawato yi ubātā wa gwamna Feli gbaga."

²⁵ Avu yali i gbai'in u dāna mepepelime ma nda a tyo ya gwamna'a:

²⁶ "Amu Kaladiya Lisiya n te icasu yi zagbain gwamna:

²⁷ "Aza a Isra'ilā o ro e reme tā vuma nda, reve a shi a ciga o una yi. Amma ana n revei vuma vā Roma da, dāda n jikai obolo na asoja a vā reve n wawa yi. ²⁸ Ana gba n cīgai n reve unusu wā yi, reve n tara yi a tyo o ukobu wa Azagbain a Mbarať n le. ²⁹ Diga na n revei nronuloi n na aa yuwsusan nā ayi adama a Wilā u le da. Reve me ene ili i na i rawai a zuwa yi o u'wa wa ali ko o una yi da shi. ³⁰ Avu waru nanza damma mu ifobi i na aa yuwsusan, tsārā o una yi, ayi da i zuwai n zuwai a tara niyi a tyo ya'a wu. Waru n damma tā aza a na a ri na adanshi nā ayi a tāwā ubātā wā wu."

³¹ Na ayin o ndolo, dāda asoja'a a tarai Bulu a tyo a lyuci va Antipatari ununa zaghbain le damma nle. ³² Ana usana u tawai, reve a lyawa asoja a na a tsu kumbusa ido a tara yi o koso tyo Kasariya. Reve asoja e ida a kāra a kambā o ukari wā asoja u le.

³³ Ana a rawai Kasariya, reve a ca Bulu e ekere a gwamna'a nā mepepelime'e. ³⁴ Ana gwamna'a u deyinuna e mepepelime ma na a ca niyi, reve we ece Bulu ko ayi za vi ida i ne i da. Avu Bulu usu a na, "Amu za va Kilikiye da."

³⁵ Avu gwamna u usu yi, "N to polo atsuvu a vā mu uwawa adanshi a wu, a mantsa ma na aza a na a ri na adanshi nā avu, a tāwāi." Reve u zuwa a kpada yi pe o u'wa u na Hiriduť suwai.

24

Feli ge'eto tā Bulu

¹ Ana a yuwin rana ton, avu ama o ro a tāwā diga Kasariya adama a damma unusu u na Bulu yuwin. Ananiya aabar a nan ganu a da a dānai na azagbain a Isra'ilā na Taratulu za va adanshi a mantsa mo uge'etosu. ² Ana e deyi Bulu a uwa o ukobu wā Feli, avu Taratulu damma gwamna unusu wā Bulu. Reve u damma, "Zaghbain

Feli, nu ujimu vu tawa ta na nden mo okolo atsuma a tsu, waru vu yuwan ta ulinga nu ugbozu wa wu, waru o unu u na vu ri na majiyan me elime, ayi da i zuwai ama a tsu a ri a nden mu ulobonu.³ Zagbain Feli, ama a tsu ubata suru o to godyusho wu.⁴ Amma n kađatowa wu ta vu yuwaan mu ankuri, vu ca mu ugbozu wa wu ne'en ke'en, tsara n damma wu unusu u na tsu remei vuma nda na ayi.

⁵ "Tsu reme ta vuma nda za vu u'yasasan wo okolo wa ama a da. Vuma na zuwusai aza a Isra'il a atsuma o uvadi suru nlangi. Waru ayi zagbain vo mobolo ma Aza a Nazara da.⁶ Hali u shi ta u ciga u lungusua tsu Aa'isamapada. Dada tsu reme niyi.

[⁷ "Tsu shi ta tsu ciga tsu ge'eto yi na Wilu u tsu. Agba Lisiya yali i gbain u usa yi ta nu ukadu e ekere a tsu. Avu u zuwa tsu tsu tawa o ukobu wu uge'etosu wa wu, tsara tsu damma wu unusu u vuma u nda.]*

⁸ "Vu ta tsara amayun e ili i na tsaa dansa e ekere a yi nnu vu koto yi ugbozu na yecin a aciyawu."

⁹ Reve aza a Isra'il a usu, a na mejege ma da ili i na Taratulu dammai suru.

Bulu usuyi Feli

¹⁰ Ana gwamna damma niyi u yuwan adanshi, avu Bulu usu yi, "Zagbain Gwamna, nreve ta a na vu ta ge'etosu ama e ida i tsu a'wan na abunda. Waru n ta yuwan adanshi adama a aciyava na mazanga.¹¹ Vu ta gura kari mu ana, avu vu reve babu usan u karu rana kupa ne ejere shi a na n 'yawai Urishelima adama n yuwan aganda a Aa'isamapada.¹² N yuwan mawasan na za atsuma a Aa'isamapada shi. Waru n zuwa nlangi ko a aa'isa a ta shi, ko ara'an atsuma a lyuci shi.¹³ Adanshi a na ama a nda adansa aa gura damma wu mejege ma adanshi'i ununa ri shi.

¹⁴ "Gogo ili i ta i da maq usu, ana a dammai n ta kurusu Ure wu Zagbain u na aa dansa amayun a da shi. Agba n tsu yuwaan ta Asula a nkaya n tsu aganda, waru n usu ta ili suru i na i ri udanu a atagada a Amasula.¹⁵ N ta nu uzuwu wo okolo a tyo e ekere a Asula a ta 'yanan aza a abul na aza a na e revei Asula shi diga atsuma a aqkwakwa, ne da fo ama a nda a danai nu uzuwu wo okolo.¹⁶ Ayi da i zuwai n cigai n yuwan wuma u sa'ani adama n tsara nden mo okolo a makakan ma Asula na ama suru.

¹⁷ "N jima ta ana n tawai Urishelima. Gogo, n tawa ta ni ikebe i na maa kamba ama a va ne ele, avu waru n yuwaan Asula kucci.¹⁸ A mantsa ma na aza a na a karsishi mu ana e ene numu a Aa'isamapada, n dana ta o mokotoo ma aganda a matawa

ma nshindaq. Ama a danai obole na amu shi, waru ko za danai a nlangi shi.¹⁹ U ta dana ulobonu ama a Isra'il a diga e ida ya Asiya a na a danai lo a tawa pa nna a ciga ta a kari mu ana.²⁰ Waru ama a na a ri pa a damma wu unusu u na Azagbain a Mbarat e reme numu na ayi, ana a yuwaan uge'etosu wa adanshi a nda.²¹ Ili i ta i na a gura damma a aci a va ayi da, a na n yuwan ta adanshi a nda nu udyo zuva o ukobu wu uge'etosu u le, 'Ana'an n ta a atsumalima adama a na n cayi okolo a na aq kambato aqkwakwa wuma.'

²² Feli gwamna vuma da na danai nu urevu wu Ure wu Zagbain, reve wi isawaton le, avu u damma, "Na Lisiya zagbain vu ukari wa asoja wa Urishelima tawa, dada moo koto uge'etosu."²³ Avu u zuwa yali piri Bulu'u, agba she a kpato yi wan. Waru she a putsaa n'utsa ma yi n kamba yi wan.

Bulu yuwan ta adanshi na Feli

²⁴ Ana a yuwaan rana meketeci, avu Feli tawa na ka va yi. Za na a tsu de Durusila, waru za va Yahuda da danai. Avu a lyungu yuwan ro dewe le Bulu, reve o polo atsuvu e le ana waa dansaa le adama o ucawu wo okolo e ekere e Yesu Za vi Iwai.²⁵ Bulu yuwan ta adanshi ne ele adama a abul, nu uguzu wa aci, nu uge'etosu u na u ri lo a tawa, avu adanshi'i a ju'wan Feli lon. Reve u damma Bulu, "U rawa ta ne ne'en. Vu ta gura kara. Amma na n tsura mantsa, n ta lyunguwu wu vu tawa."²⁶ U ta zuwusa okolo gashi Bulu ta ca yi ikebe, dada waa yuwsan uro na ayi kuci adama wu uwuwsa ili i na vuma nda aa damma.

²⁷ Ana a yuwaan a'wan e re a yuwsan ne, avu o utaq Feli o ootogu a yi. Reve Poruku Fesutu wo o'wo gwamna. Amma o unu u na Feli cigai u tsara icigi e ekere a azagbain a Yahuda, avu u lyawa Bulu o u'wa wa ali.

25

Bulu tarai adanshi a tyo ya Kaisa

¹ Fesutu rawa ta Kasariya, tsara u fara ulinga u tsugwamna. Ana u yuwaan rana ta'atsu, reve u lyawa Kasariya u kara a tyo Urishelima.² Pe da nan ganu a gbagbain na azagbain o ro a Isra'il a cina niyi adama a Bulu. Avu waru e ece yi³ ko u ta ciga u tawa na Bulu Urishelima. A pati yi ta u tawa na ayi, adama a na a ta azama a wawan yi, tsara o una yi a mantsa ma mmalu.

⁴ Avu Fesutu usu le, "Bulu tu ugutsuwa a Kasariya, waru maa jima shi, n ta 'yawa de na aciyava.⁵ Nnu u yuwan ili i na i lobonoi shi, i lyawa azagbain a du a kurmu, avu a damma ili yu uwuyanu i na u yuwaan ndu de."

* 24:7 Akuci a Atagada o Ulinga wa Ajiya o ro a ri nu uguzu u nda shi.

⁶ Fesutu dānā tā de Urishelima hali rana kūnlā a tyo rana kupa, avu u kara a tyo Kasariya. Ana usana u tawai, reve u dānu o ukobu wu uge'etosu, avu u damma le a tāwā nā Bulu. ⁷ Bulu a ma'uwa, avu azagbain a Isra'ilā a na a tāwā diga Urishelima o boloto a kāndāruwā yi e memere. Avu a damma ili yu uwuyan yā abūndā a na u yuwain, agba a gura damma amayun a adanshi a tā shi.

⁸ Bulu gba u wasan tā ili i na a dammā suru a aciyai, reve u damma, "N ri nu unusu shi. N yuwan unusu a tyo a Wilā wa aza a Isra'ilā shi, ko a Aq'isamapada, ko a tyo a gwamnati vā Roma shi."

⁹ Fesutu shi tā ciga u yo'onoto azagbain a Isra'ilā okolo. Dada we ecei Bulu, "Ko vu ta usu vu kara a tyo Urishelima, tsara a yuwan wu de uge'etosu wa adanshi a nda a mākākān mā vā?"

¹⁰ Avu Bulu usu, "O'o! Ukobu wu uge'etosu u nda wā Roma u dā, adama a nda a dā aa yuwan mu uge'etosu pa. Avu na aciyawu vu reve tā na n ri nu unusu e ekere a aza a Isra'ilā shi. ¹¹ Nnā n yuwan tā ili i na i rawai o una mu, n yuwan yu una mu shi. Amma nnā n ri nu unusu shi, ko avu ko za ro lo na rawai u ca mu e ekere a ama a nda hali o una mu shi. N te ipati a tara adanshi a nda a tyo ya Kaisa† mogono mā Roma."

¹² Reve Fesutu dammulai na aza o ucasu wa asala a yi, avu u usu yi, "U lobono tā! Vu pati tā a tyo ya Kaisa, vu tā gba a tyo ya Kaisa!"

Fesutu na Agaripa mogono

¹³ Ana a yuwan rana re, avu Agaripa* mogono nā ka va yi Baranisi a tawa Kasariya, tsara a raba Fesutu. ¹⁴ A dānu tā de rana meketeci, ana Fesutu kambuwai Agaripa mogono adanshi a na a dansa adama a Bulu. Avu u damma, "Vuma na a zuwai o u'wa wa ali tā pa, za na Feli lyawai o u'wa wa ali, tsara n yuwan uge'etosu wa adanshi a yi. ¹⁵ Ana n danai Urishelima, nan ganu a gbagbain na azagbain a Isra'ilā a yuwusan tā adanshi a yi, hali a patishi mu mā pādaa yi ugana wu ukwā.

¹⁶ "Amma n damma le tā, atsu aza a Roma u ri n yuwan tsu yuwanza za vu unusu uge'etosu shi, she nā a yāwā nā ayi ubātā aza e idā. Waru a tsu lyawa yi tā u yuwan adanshi a na a yāwāi nā ayi o ukobu wu uge'etosu a mākākān mā aza a na a yāwāi na adanshi". ¹⁷ Adama o ndolo, ana a tāwāi pa obolo na amu, n lungusa mantsa shi, n dānu tā o ootogu o uge'etosu, avu n zuwa a tāwāq mu nā ayi. ¹⁸ Agba ana ama'a a yoyin a na a yuwan adanshi a na a ri na ayi a tyo e ekere a Bulu, a gura damma ko

ili i tā yu uwuyanu i na n shi aa majiyan a damma shi. ¹⁹ Adanshi e Itoni i le a dā, waru adama a za na a tsu de Yesu na kuwai a na Bulu gba a dansa u tā wuma. ²⁰ Amu gba n shi tā n lamba ununa ma kari yi ana a adanshi a nda. Reve me ece yi ko u tā usu u 'yāwā Urishelima tsara a yuwan yā uge'etosu wa adanshi a nda. ²¹ Bulu gba u pati tā a lyawa mogono ma gbain ma uwua adanshi". Dada n zuwai a zuwa yi o u'wa wa ali hali n fobo, avu n tara yi a yāwā ya Kaisa."

²² Avu Agaripa damma Fesutu, "N ta ciga mu uwua ili i na vuma nda aa damma."

Dada Fesutu damma niyi, "Nfa'an, vu ta uwua yi."

Bulu na Agaripa

²³ Ana usana u tawai, avu Agaripa nā Baranisi o oto itana i tsugonu reve a tāwā obolo na azagbain a asoja na azagbain a lyuci. Avu Fesutu zuwa a tāwā nā Bulu. ²⁴ Avu Fesutu yuwanan le adanshi u damma, "Mogono Agaripa obolo no omocin a gbagbain a na q ri pa, kalyuwai vuma nda! Aza a Isra'ilā a na a o utāj Urishelima nā Kasariya suru a tāwā tā ya'a vā a patishi mu n zuwa o una yi. ²⁵ Agba a yindi i vā, u yuwan ili i na i rawai o una yi shi. Ana wo o'woi u pati tā a yāwā na adanshi a yi o ukobu u mogono ma gbain, ayi da i zuwai n jiyain n 'yāwā na adanshi a yi ubātā u mogono mā Roma." ²⁶ Agba n ri na amayun a adanshi na maa dānaa mogono adama a vuma a nda shi. Ayi da i zuwai n tāwā nā ayi a mākākān mā dānu. Waru n tāwā tā nā ayi a mākākān mā wu, mogono Agaripa. Nā tsu koto adanshi a yi, dada māq tsurā ili i na maa dāna. ²⁷ A yindi i vā u to o'wo ulambu wu ugbozu n tara vuma na ri o u'wa wa ali a tyo o ukobu u mogono ma gbain babu mejoge ma adanshi e illi i na yuwan!"

26

Agaripa yuwan ta adanshi na Bulu

¹ Avu Agaripa damma Bulu, "Vu yuwan adanshi na aciyawu, mu uwua." Avu Bulu 'yasān ekere a yi zuva, tsara ama a rungwā. Reve u teme adanshi, avu u damma, ² "Mogono Agaripa, n tā nā māzāngā a na n tsurāi mantsa ma nā maa yuwan adanshi a mākākān mā wu ana'an. N geshe aciyawā adama a adanshi a na ama a vā a tāwāi ubātā wā wu. ³ N reve tā vu tā nu urevu wa agadu a aza a Isra'ilā lon nā cu'un vu nden n le. Gogo, vu yuwan ankuri vu polo atsuvu a wu vu uwua mu ulobonu!"

⁴ "A kungwato mu tā a Tarsu nu urevu wi ili suru wa aza a Isra'ilā na atsuma a Urishelima. Azagbain a Isra'ilā a tā nu urevu u nda

* **25:13** Ayi vuma nda ulobo wā Hiridu Agaripa da a na e deyi atsumā o Ajy. 12:1-22. Aala a tā a dā le nā dada va yi.

suru. ⁵ E reve mu tā nu ujimu, waru a tā nu urevu u na amu Mafarishi ma dā, aza a na a la'ai wilā atsumā o ure wi itoni i tsu. A ta gura damma ne, nnā a ciga a damma mejege. ⁶ Gogo, n tā mishin e ge'etosu mu adama o uzuwu wo okolo a na n zuwai a nzuwulai n na Asulā a yuwayin ama a tsu nu ujimu. ⁷ Nzuwulai n nda n dā n zuwai gundo tsu kupa ne ejere a yuwsaan Asulā aganda urana na ayin. Nzuwulai n nda n tāwāq tā nu uzuwu wo okolo. Mogono mā vā, adama a na n ri nu uzuwu wo okolo a nda a da aza a Isra'ila a tāwāyi na adanshi a vā pa nda. ⁸ Nye i zuwai woo o'wo usan vuma usu a na Asulā a tsu 'yasan tā akwakwā?

⁹ "Amu aciyava n shi ta n ciga n putsaa na malyuwa me elime nā mayan ma adanshi e Yesu va Nazara. ¹⁰ Nan ganu a gbagbain a ca mu tā ucira u na maa yuwan ili i nda suru, waru n reme tā aza e Itoni na abantā a Urishelima, reve n zuwa ukere u vā fo tsārā o unusa le. ¹¹ N zuwa tā a fufaba le a mantsa na abunda atsumā a q'isā, ko u ta zuwa le a wasan Kristi Zamawawa. N dāna tā na tsushu'un ne ele lon, hali n karishi le ana a tyo e iluci ya alanga e idā yo omocin, avu n zuwa le de atsumalimā."

Cine Bulu ga'ain na Yesu

¹² Avu Bulu lyuwa elime, adansa, "Urana u ro n dāna tā atsumā a mimalu a tyo Dimaska, tsārā n yuwan ulinga u nda, nā mepepelime ma na mā ri nu ucira u na nan ganu a gbagbain a zuwai ukere. ¹³ Mogono, a tyo o urana a aci, dāda ekan a na a la'ai ekan o urana o utai de zuva, avu u reme mu esu obolo na aza a na a dānai na amu. ¹⁴ Atsumā a tsu, koyan riya tā e idā. Reve mu uwuwa udyo a yuwsaan mu adanshi na Tsu'arama,^f adansa, "Shawulu, Shawulu, nye i zuwai voo fongishi mu? Tsulo tsa da nā nan yuwan nlāngi na aadanga a agufa."

¹⁵ "Reve me ece, 'Avu da gba zane, Zagbain?"

"Avu Zagbain u usu, 'Amu da Yesu za na voo fongishi. ¹⁶ 'Yon gogo! Ili i na i zuwai n tāwāi ubāta wā wu gogo, n dangula wu tā vo o'wo aagbashi a vā, reve waru vu damma ili i na ve enei. Vu ta damma uvadi ili i na i farai pa, nā mantsa mo ro nā ve ene mu. ¹⁷ N tā lyungusu wu a tyo ubāta wa aza a Isra'ila, waru n ta lyungusu wu a tyo ubāta wa Atakpaci. N te kede wu na vāa 'yawa ubāta u na n lyungu nuwu. ¹⁸ N ta ciga vu kpatu'wa esu e le, reve waru vu vadala le a lyawa irumbu a tyo ubāta e ekan. Avu a vadala a lyawa ucira u Male a kambā ubāta wā Asulā. Asulā a ta yuwaan le gafura vu unusu u le, avu a tsārā ure obolo na ama a na a tawai nshindā n le adama o ucawu wo okolo e le yā'a vā."

Ulinga wā Bulu

¹⁹ Avu Bulu damma waru, "Ne da waru, mogono Agaripa, n wasan shi. ²⁰ N fara tā yuwaan aza a Dimaska alajiyi. Avu n karā a tyo Urishelima hali a tyo e idā ya Yahuda. Reve waru n karā a 'yawa ubāta wa Atakpaci. Avu n damma le, ama suru a lyawa mayan mo unusu, avu a vadala a kambā ubāta wā Asulā. Reve a yuwan isā'ani tsārā o roco ama a na a vadala.

²¹ "Ayi da i zuwai aza a Isra'ila e reme numu a Aq'isamapada, azama o una mu.

²² Amma Asulā a kambā mu tā, ayi da i zuwai n ri wuma ana'an, tsārā n damma ama amayun a nda, diga a vuma ke'en hali a tyo o mogono ma gbain. Ili i na n dammai suru ili i na amasulā na Musa dammai da na yaa fara. ²³ Ili i na gba yaa fara, ele da Zamawawa to sowo atsumalimā, ayi da waru wo o'woi vuma vu ufaru na 'yoyin atsumā a akwakwā, waru u tā dāna ekan e ekere a aza a Isra'ila na Atakpaci."

²⁴ Bulu atsumā adanshi, reve Fresutu yuwan adanshi nu udyo zuva, "Bulu vu jaara tā wayan? Abunda e desununā u zuwa tā mapuna mā wu mā sādā!"

²⁵ Avu Bulu kambuwā yi, "N jaara shi, Zagbain Fresutu. Ili i na maa dansa amayun a da, waru u tā nu urevu u sa'ani. ²⁶ Agaripa mogono u tā nu urevu wi ili i nda. N ta yuwsan adanshi babu wovon, n reve tā u tā nu urevu wi ili i na i farai de nu ujimu. Ili i nda i fara o oboguzu o ro usokowu shi. ²⁷ Agaripa mogono, vu ca tā okolo na amasula? N reve tā vu ca tā—"

²⁸ Reve Agaripa gbandara yi ne'en, "Vu ta majiyan vu to o'woto mu za vi Itoni a mantsa wa'?"

²⁹ Avu Bulu usu yi, "Ko nu u tarā mantsa me ke'en ko mantsa mā abantā, avasa a va ayi da avu na aza a na a uwuwa mu ana'an yoo o'wo ununa qamu n ri! Shede maa ciga du i dāna wunlu na akani a nda shi."

³⁰ Avu mogono Agaripa, na gwamna Fresutu, na Baranisi, na aza a na a dānai obolo ne ele suru a 'yon reve a karā a lyawa ubāta'. ³¹ Ana a dammulai vani le, avu a damma, "Vuma nda yuwan ili i na i rawai o una yi shi, ko a zuwa yi o u'wa wa ali shi."

³² Hali Agaripa damma Fresutu, "O unā u na u pati ntsu tsu 'yawa na adanshi a yi ya Kaisa da goon yaa putsaa tsu tsu lyawa yi."

na a tsu de Asoja a Kaisa Mogono. ² Arista dana tā fo obole na atsu. Ayi vuma lyuci va Tasalonika da upasu wi ida ya Makidoniya. Tsu uwa tā wantsun u na wu utai Adaramiti. Ama a na a luwusā wantsu'un a shi tā a yuwan majiyan ma na e isawan a mulyuci na n ri a nge'en m mala mi ida ya Asiya.

³ Ana usana u tawai, reve tsu uwa atsuma e ida ya Sida. Juliyo zaghain vā asoja u yuwusaan tā Bulu isa'ani lon. Hali u lyawusa yi u kalyuwusa n'utsa mā yi, tsara a ca yi ili i na u cigai suru. ⁴ Ana tsu lyawai lyuci va Sida avu upepu u purusā tsu, avu tsu karā a tyo zuzu ni ida i memere mā mini ma Kuburu, tsara tsi ivuwun nu upepu'u. ⁵ Reve tsu karā a tyo uyagi a mbangā ma Kilikiya na Bamafiliya, hali tsu rawa a lyuci va Mira e ida ya Likiya. ⁶ Dada yali'i u tsurai wantsun u na wu utai diga a lyuci va Iskandariya waru u dāna tā a tyo Italiya. Adama o ndolo a da u zuwa ntsu, tsu uwai a wantsu'un.

⁷ Tsu yuwan tā mmalu mā atsumalima mu upepu ni ikefu i mala rana kpara. Ana tsu yuwan atsumalima lon, reve tsu rawa zuzu nā lyuci va Kinida. Avu upepu u putsaa tsu a na tsāa karā elime. Dada tsu kandaruwai a tyo e ida i memere ma mini ma Karita zuzu nu ubata u na a tsu de Salamani, upasu u na Karita ee geshee tsu upepu'u. ⁸ Ne da tsu yuwan mmalu nā atsumalima hali tsu rawa a wisawatan u wantsun u na a tsu de Ubāta u Sa'ani u Wivuwun, zuzu nā lyuci va Lasiya.

⁹ Tse ene tā lyushi yuwan tā zuzu, waru uluwu u wantsu'un u to o'wo nā meleshe lon. Amayun urana wā Abuki u Mayan ma Gafura mo Unusu*† ma kara tā. ¹⁰ Avu Bulu yuwan adanshi na azagbain adama a mantsa ma mmal'u. Reve u damma, "Azagbain, n ta yuwusan majiyan nā tsu lyuwa elime na mmalu n nda tsu ta uwa atsumalima lon. Tsu ta ga'an ni iwuya i na yaa lungusa wantsu'un. Tsu tā waru o oco itana i na i ri a wantsu'un a mini. Ama a ta uwu usan lon, waru wuma u tsu u tā dāna e ekere i iwuya."

¹¹ Yali' yā aza o u'wa wa ali'i gba u usu adanshi a Bulu shi, avu u usu adanshi a zaghain vu uluwusa u wantsu'un nā za wantsu'un. ¹² Ana wo o'woi Ubāta u Sa'ani u Wivuwun u tu ukpatu'u lon, wāa dāna ulobonu lyushi koto wantsun u le lo shi. Reve ozo o ro e le a damma a lyuwa elime nā mmalu, tsāra a rawa a lyuci va Finikiya, adama lyushi cina le de. Finikiya wisawatan u wantsun u sa'ani u da a Karita,† za na a kalyuwusa ugana a tyo alivu nu uyagi a tyo alivu.

* 27:9 Aza a Isra'il a tsu yuwan tā abuki a nda e memere mo Woto wa Kupa. Mantsa mo ndolo ma da Mala me Memere mā tsu dāna ujaaru.

A ga'an tā nu upepu

¹³ Ana upepu u sa'ani u farai e kebushe diga uyagi, reve aza o uluwu u wantsu'un a yuwan majiyan a mantsa ma sa'ani ma da a yuwan mmalu cine o foboi. Avu o fodo rumu na a tsu vari a mini tsara wi isawaton wantsun, reve a kuru a nge'en m mala a tyo a nge'en mi ida ya Karita. ¹⁴ Amma avu abajini o upepu u na a tsu de "Upепу wu Ugana na Asana" u kefe tsu a tyo e memere mā mini. ¹⁵ Reve upepu'u u faba wantsun u tsu, hali tsu kuđa a wala a tyo ubāta u na tsu cigai. Avu tsu lyawa upepu'u u pura wantsu'un.

¹⁶ Avu tsu kuru nā nge'en mi ida i memere mā mini ma Kawuda e ebele a na upepu waa damaton tsu shi. Tsu yuwan tā ukadu u na tsaa wawa wantsun u ke'en adama u lāngā wan. Avu tsu nlā yi a wantsun u gtain. ¹⁷ Ana tsu ronoj wantsun u ke'en, tsu tāwato niyī ubata wu zagbailin, avu aza a wantsu'un a nlā wantsun u gbai'in na amunga akandarūwa, tsāra wo o'wo ubolu. Avu a cipato aapalutsu a wantsu'un adama u karā ben, tsāra u gama mābulā ma Siriti wan. ¹⁸ Ana usana u tawai, a yuwan tā upepu wu ucira, hali a varishi itana a mala. ¹⁹ Ana usana u tawisai, reve aza o uluwu u wantsun a varishi itana i wantsu'un ne ekere e le. ²⁰ Ne da upepu'u u damatosun ntsu, agba u jebe shi, hali rana abunda. Upepu'u u palā tā urana ni italyo'o, hali tsu tawa okolo a na tsaa la'a.

²¹ Ne da tsu dāna babu za na lyuwai iliyala. A tyo de dāna Bulu deyī ama a wantsu'un, reve u damma le, "Ama a nda, nni i shi yu uwuwa mu a na tsu lyawa Ubāta u Sa'ani u Wivuwun shi. Ni i shi i yuwan ne, tsu shi a tsāra antsu a nda shi, waru ko ili i tā i tsu tsu shi a lamba shi." ²² Amma gogo i gbama okolo, ko za pa na wāa kuwa shi, amma tsu ciga tsu 'yuwan wantsu'un u ta lića a mini. ²³ I reve aju vuma vu u'wa wā Asulā u da, waru n tsu yuwaan yi ta aganda. Na ayin o yon, Asulā a lyungu tā malingata ma yāa tyo ya'a va. ²⁴ Malingata'a wi isawan tā a nge'en n vā, reve u damma, "Bulu she vu uwu wovon wan! Vu te isawan a makakan mo mogono ma gbain Kaisa. Waru adama a wu a da Asulā ni isā'ani ya yi waa wawa ama a na a ri a mmalu obole nā avu." ²⁵ Adama o ndolo i gbama asuvu! N ca tā okolo e ekere a Asulā, ne da woo o'wo. ²⁶ Ko na wo o'woi, upepu u to oco tsu e ida i memere mā mini waru wantsun u tsu u ta lića."

Upепу'u u lyuwa tā elime

²⁷ Tsu yuwan tā rana kupa nā aza a nashi upepu'u e kebushe wantsu'un a tāwā ubāta

u nda nu ubaṭa u ndede o uyagi u mala'a e ida ya Italiya. Amma a tyo e memere ma ayin o urana wa kupa na aza a nashi, dada aza o uluwu u wantsu'un e revei a na tsu rawai zuzu ni ida.²⁸ Dada o rito, reve a cina aru'un a mini'i udasuwu ukpaku nu ushin (120). Ana a karai ke'en, reve o ritowiso avu a cina aru'un a mini'i udasuwu kupacucci.²⁹ Avu a fara a uwusua wovon u na upepu wee kebe tsu a tyo ubaṭa wa atali e ida'a. Dada a variyi irumu yu ume i nashi o ucina u wantsu'un, tsara u putsaa wantsu'un na mmalu. Reve e teme a yuwusan avasa a patishi Asula usana u tawa le gbaga.

³⁰ Reve aza o uluwu u wantsu'un a shi a ciga a lyawa wantsu'un. Avu a tara mawantsun, reve a zuwa a mini vadamma a ta vari rumu vu ume elime a wantsu'un tsara a pusaqan aza e le ugbozu.³¹ Reve Bulu damma yali na asoja, "Nna ama a nda e isawan atsuma a wantsun u nda shi, babu ununa yaa yuwan i la'a."³² Ana a uwmai ne, reve asoja'a a pupada amunga a mawantsu'un, avu a lyawa yi pe a mini.

³³ Usana azama matawa, avu Bulu pati le a lyuwa ilyalya, adansa, "Aza a va, tsu yuwan ta rana kupa na aza a nashi a na tsu yuwan mmalu ma atsumalima a mini, agba tsu lyuwai ili i ro shi.³⁴ Adama o ndolo n ta patishi di i lyuwa ilyalya adama a lafiya di, ana wo o'woi ko vuma ta atsuma a di aa lamba anji a ta a aaci a yi shi."³⁵ Ana u dammai ne, avu u tara opopofu, avu u yuwaan Asula mazanga, reve wu bubusa yi, avu u tama. Ne da u yuwan a makakan me le suru.³⁶ Avu suru nle a dashi ubamu wa asuvu, reve ele fo a lyuwa ilyalya.³⁷ Abunda a tsu na tsu danai pe atsuma a wantsu'un gba atsu da tsu danai ama ukpakure na kupocindere na aza a tali (276).³⁸ Ana a lyuwa a cuwain, reve o oco ishina ya abunda tsara a sada ume u wantsu'un.

Wantsu'un wu boso ta

³⁹ Ana usana u tawai, aza o uluwu u wantsu'un a gura reve e ida i na a ri shi. Amma e ene ta oboguzu o ro a na a ri na wuyun. Reve a yuwan majiyan ma na aa luwa wantsu'un a 'yawa ubata u wuyu'un.⁴⁰ Avu a pupada amunga a na a tsu nlai irumu yu ume, reve a lyawa le pe a mala'a. Avu a bađa amunga a na a nlai aaci o uwalata u wantsu'un fo a mantsa ma ta. Reve a karai a 'yasasan aapalutsu a wantsu'un ununa waa zuwa upepu u kebe wantsu'un a tyo elime hali a rawa a nge'en m mala.⁴¹ Agba wantsu'un u rawa e ida shi, avu tsu rawa ubaṭa u na mini ma palai wuyun, reve wantsu'un u uwa a wuyu'un halil u kudai a zungwa. Avu wantsu'un u karai a mođoso na acapa adama o upepu ni ikeđi i mala.

⁴² Avu asoja'a a shi a ciga o una aza o u'wa wa ali, tsara a yuwan udasu a suma wan.⁴³ Amma ana wo o'woi yali'i u ciga ta u wawa Bulu, reve u putsaa le. Avu u damma le aza a na a gurai udasu a dasa a tyo e ebele a mala.⁴⁴ Akapi gba shi a kumba a akpata, ko a kumba akpata o ukosu u wantsun u na wu boso. Ne da a yuwan hali suru nle a rawai a nge'en m mala'a gbaga.

28

Bulu kambato ta ama atsuma a Malita gbaga

¹ Ana tsu la'ai, avu tsu uwua a na tsu ta e ida i memere ma mini i na a tsu de Malita. ² Ama a lyuci'i a yuwan tsu ta isa'ani lon. Mantsa ma mini na mantsa mo utanu ma da ma danai, avu a kabatowo tsu akina, tsara tsu lyasuwa.³ Avu Bulu zami danga a zuwusa a akina, reve yo ro na ri na tsukono wu uta pe atsuma a danga'a adama o usufuwu, avu u kada Bulu o ukere reve u kaşa de.

⁴ Ana ama a lyuci'i e enei yo'o ukabu o ukere wa yi, avu a dammulai vanile, "Vuma nda za mona ma ama ma da! Ye ene, ko na u kuwai a mini shi, amma suru na ne aamali a ka o uge'etosu wa amayun a da a zuwai mpasa ma ama n kurusu yi, u ta gba a kuwa."⁵ Avu Bulu zakatsa ekere a yi reve u vari yo'o a akina, agba wu uwua mfala shi.

⁶ Reve ama'a a karai a majiyan a na Bulu ta tsutsa ku riya' avu u kuwushi lo. Amma ana a jimai, agba e ene ili i fara na ayi shi. Reve a vadala majiyan me le, avu a damma, "Masula ma da."

⁷ Vuma na a tsu de Pubiliya da danai gwamna vi ida i memere ma mini'i. U dana ta ni ida lo zuzu a kandaruwa. Ayi da u ushi ntsu, reve u ca tsu ucu'watan o u'wa wa yi hali rana ta'atsu.⁸ Dada va Pubiliya gba u dana ta ni ivuna nu ucaruwu. Avu Bulu uwa ubaṭa u na u danai. Reve u ku-ruwai yi ukere a yuwusaan yi avasa, avu gba vuma'a u kambai gbaga.⁹ Ana vuma wo o'woi gbaga, reve ama e ida i memere ma mini'i a karai a tawusa na ama e le a na a ri nu ubanakun ya Bulu avu u kambato le gbaga.¹⁰ Ama'a a ca tsu ta tsugbain lon, waru ana tsaa karai a ca tsu ta ili biti i na tsu cigai.

Bulu rawa ta a lyuci va Roma

¹¹ Ana tsu yuwan woto ta'atsu a Malita, reve tsu teme mmalu a mala'a. Avu tsu uwa a wantsun u na wi isawain e ida i memere ma mini'i a mantsa ma na mmalu a wantsun n shi n yuwan shi. Wantsun u lyuci wa Iskandariya u da u danai. A aaci a wantsu'un, iroci yu ushe'en vu mpishe va amali a na a tsu de Kasata na Polu da danai de.¹² Ana tsu rawai a lyuci va Sirakusa, tsu

danu tā pe rana ta'atsu. ¹³ Reve tsu uwa a wantsun avu tsu lyawa Sirakusa, avu tsu kara a tyo ubatā u na a tsu de Rigiyun. Ana usana u tawai, upepu u lapusa tā a tyosu ugana, avu tsu rawa a lyuci va Putiyoli. ¹⁴ Atsumā a lyuci va Putiyoli tsu cina ta pe azā e Itoni, reve a pati tsu tsi isawan pe ne ele. Ana tsu yuwain ajuma a tā ne ele, avu tsu kara a tyo a lyuci vā Roma. ¹⁵ Ana azā e Itoni ya Roma a uwai a na tsu tā lo o ure a tawā, reve a tawā a ga'aton tsu e Eden a Apiya. Ozo o ro gba shi a ga'aton tsu tā ubata u na a tsu de Cu'watan Ta'atsu. Ana Bulu ene nle, reve u godyoo Asulā reve u dashi tsurā ugbamu wo okolo.

Bulu yuwantā adanshi de Roma

¹⁶ Ana tsu uwai a lyuci vā Roma, a lyawa ta Bulu dana ayi a nde'en obolo na asoja a na a pirishi yi.

¹⁷ Ana tsu yuwain rana ta'atsu, avu Bulu de azagbain a Isra'ilā atsumā a Roma. Ana o bolotoi avu u damma le, "Adū azā a vā, ko na wo o'woi n yuwaan ama a tsu unusu shi, n nusaan le ubatā e ili ya agadu a nkaya n tsu shi. Suru na ne e reme mu tā a Urishelima, avu a ca mu e ekere a ama a Roma ugutsuu. ¹⁸ Ele gba azā a Roma e petelyuwe tā adanshi a vā, avu a ciga a lyawa mu, adama a na e reme mu nu unusu u na u rawai o una mu shi. ¹⁹ Amma ana aza a Isra'ilā a usu yi shi, ayi da i zuwai u reme numu m patiyi a tyo na adanshi a vā ubatā wa Kaisa mogono, ko na wo o'woi n ciga n 'yawa na ama a tsu o ukobu wu uge'etosu shi. ²⁰ Ayi da i zuwai n zamiyi ure u na me ene dū, tsāra tsu dammulai ne'en, ana wo o'woi adama a vuma na aza a Isra'ilā e indanasa utawu wā yi u da a nlā numu na akani a nda."

²¹ Reve a usu yi, "Atsu tsu uwua adanshi a wu ubatā wa aza a Isra'ilā shi. Tsu tsurā mpepelime n na a danaa ntsu de Yahuda shi. Waru tsu uwua adanshi o uwuyanan a wu ubatā wa aza a na a rawai shi. ²² Amma tsu ciga tā tsu uwua yo okolo a wu. Ili i na atsu tsu revei ayi da, adama o ure wā Asulā a sa'avu a nda na ama suru a yuwusan adanshi a vanvama adama a yi."

²³ Ana a zuwai urana u na a ga'an, reve ama na abunda gba a tawa ubatā u na u cu'wain. Diga usana hali a tyo ulivu u yuwusaan le tā adanshi o tsugono tsā Asulā. Avu u yuwan ulinga na atagada a Wilā wa Musa na atagada a Amasulā, tsāra u vadala le a kuru Yesu. ²⁴ Ozo o ro e le a usu tā ili i na u damma nle, ozo o ro gba shi a 'yuwan tā a na a ca okolo.

²⁵ Avu a uwa mawasan vani le, reve a kara e bete'ushe. A tyo o ukosu avu Bulu damma, "Ruhu va Akiza damma tā mejege,

ana u yuwain adanshi na nkaya n tsu o una wa Ishaya vumavasula,

²⁶ 'Vu 'yawa vu damma ama a vā,

'I ta uwua adanshi a vā,

agba yaā tsurā urevu wā yi shi.

I te ene ili i na n yuwain,

agba yaā dāna nu urevu wā yi shi.

²⁷ Suru ndu i tā no okolo ugbamu.

Atsuvu a dū a ula tā,

esu a dū waru a tu upalu.

Yee ene shi, waru yaa uwua adanshi shi,

waru yaā tsurā urevu shi.

Ni i shi a uwua, ana i vadala tā a tyo yaā vā,

waru n shi tā kambato du gbaga." [◊]

²⁸ "Adama a nda, n ciga tā i reve Asulā a lyungu tā na alabari e iwawi, hali a tyo e ekere a Atakpaci. Ele gba a tā ushi."

[²⁹ Ana Bulu dammai ne, avu aza a Isra'ilā a 'yon a lyawa ubatā a, reve a kara a mawasan vani le.]*

³⁰ Bulu gba u danu tā pe o u'wa u na wa tsupusa ikebe hali a'wan e re. A ushishi vuma na tawai ubatā wā yi suru. ³¹ A shi a putsaa yi n alajya shi. U yuwusan tā uritosu wā Yesu Zagbain Za vi Iwawi, babu wovon.

◊ 28:27 Isha. 6:9-10. * 28:29 Akuci a Atagada o Ulinga wa Ajiya o ro a ri nu uguzu u nda shi.

Mepepelime ma Bulu a tyo ya Aza a Roma

Ucuduwu wa aatagada a nda

Bulu dana tā mepepelime ma nda a tyo aza e Itoni a Roma. A mantsa ma na Bulu danai aatagada a nda koto shi u bura Roma shi. Roma lyuci gbain da dānai, waru ngono n na e deyi Kaisa a yuwan tā tsugono pe. Lyuci'i u dana ta na aza o urevu abunda pe. Bulu dana tā nu ubozu adama u cuđuwa ili i na Kristi Zamawawa yuwinatsumā e ifoři ya Asula a tyo o uvadī.

Bulu fara tā roco cine vuma suru oo o'wo za vu unusu e ekere a Asula, adama o ndolo a da za suru o'woi wukasus nā Asula. Vuma aa gura dānai ushiwun shi, amma Yesu tu ushiwun. Ana u kuwai kucci da wo o'woi o unā wa ama suru, waru Asula a catā za suru na usuyi Yesu Kristi ucira u kucci'i.

Atsumā a aatagada a nda, aza e Itoni e te reve lon cine Yesu yuwinatsumā o ulinga adama u wawa le. E te isawan ubgamu atsumā o ucawu wo okolo e le adama a na a gura reve mejege cine Asula ee inda le. Urevu u nda u ta zuwa a yuwan wuma mejege, waru u ta kamba le a damma ozo o ro adama e Yesu na cine waa wawa le fo.

Ili i na i ri pe atsumā a aatagada a nda

1. Bulu ni ikaka ya Aalabari a Sa'ani a yi (1:1-17)
2. Za suru tā nu unusu (1:18-3:20)
3. Ure u na Asula a ushishi ama (3:21-4:25)
4. Wuma u sa'avu adama a muwun ma Asula (5:1-8:39)
5. A te gba adama a ama a Isra'il? (9:1-11:36)
6. Cine aa yuwan wuma u sa'avu wi icigi (12:1-15:13)
7. Ifoři ya Bulu ni icasu ya yi (15:14-16:27)

Ucuduwu

¹ Amu Bulu da n danai mepepelime ma nda. Amu aagbashi e Yesu Kristi Zamawawa da. Asula a dāngwa mu tā mo o'wo aajiyatā reve u lyungu mu n 'yawa n yuwan alajiyā a Alabari a Sa'ani a yi.

² De nu ujimu, Asula a yuwan tā nzuwulai ma Alabari a Sa'ani a nda e ekere a amasula a yi, ununa a danai atsumā a Aatagada a Akiza. ³⁻⁴ Alabari a Sa'ani'i u ta yuwanus adanshi adama a Mawun mā yi, Yesu Kristi Zagbain tsu. A matsan yi ta vuma za na shi mawun ma tsukaya mo Mogono Dāwuda. Agba Ruhu na ri akiza roco tā nu ucira na Yesu Mawun mā Asula ma dā, adama a na u 'yasān niyi o ukwā. ⁵ O ure wā Kristi

Zamawawa da, Asula a ca numu ulinga u sa'ani wa aajiyā. Ulinga u nda adama o rono ama e ida suru a usu avu a kuru da. N ta yuwsaan yi ulinga u nda. ⁶ Adū fo i ta pe atsumā a ama a na Yesu Zamawawa dangwai.

⁷ N ta danasaa du aza a na a ri atsumā a abajini a lyuci vā Roma† mepepelime ma nda. Asula a ciga du tā avu waru u dē du yo o'wo ama a akiza a yi.

Lyawa Asula Dada tsu nā Yesu Zagbain Zamawawa ca du isa'ani na asuvu nden.

Bulu yuwin avasa avu waru u godyo

⁸ Lyawa n fara damma n godyo tā Asula atsumā a ala e Yesu Zamawawa adama a dū suru. N ta yuwsan ne adama a na ama a ta yuwsan adanshi o ucawu wo okolo a dū ubatā suru. ⁹ Asula e reve tā a na n lyawai a yuwsan dū avasa shi, n ta yuwsan yi aganda no okolo a vā suru waru n ta casu Alabari a Sa'ani adama a Mawun mā yi. ¹⁰ Mantsa ma na maa yuwsan avasa biti, n tsu pati tā Asula u lyawa mu m bura du, waru u to o'wo ne na Asula a usu.

¹¹ N ciga tā me ene du, avu n ca du cu'un va aba'ur a na Ruhu vā Asula ca numu. U ta kamba du i kungwa nu ucira atsumā a Zagbain. ¹² N ta dansa n ciga tā tsu kambulai nu ucawu wo okolo a na tsu ri nā ayi. Ucawu wo okolo a dū u ta kamba mu, ucawu wo okolo a vā waru u ta kamba du. ¹³ N'utsā n vā, n ciga dū tā i reve na n tsu dāna tā e ifoři i na maa bura dū. Agba ili i ro i tsu gesheshe mu tā kuci. N ciga tā n zuwa ama a kuru Zamawawa atsumā a Roma, ununa n yuwin na akapi a Atakpací.

¹⁴ Nā n ciga n 'yuwan n yuwanus ama suru aganda: aza a na a ri Nheleni† na aza a na Nheleni n da shi, waru na aza a na a ri n urevu na aza a na e revei ili shi. ¹⁵ Ayi da i zuwai n ri no okolo n yuwanus du alajiyā a Alabari a Sa'ani atsumā a Roma.

Ucira wa Alabari a Sa'ani

¹⁶ Maa uwuwsa wono adama a Alabari a Sa'ani† a Kristi Zamawawa shi, adama a na ayi da ucira u na Asula aa yuwsan ulinga adama u wawa za na suru cayi okolo, o ufaro aza a Isra'il a reve a kuru na Atakpací. ¹⁷ Alabari a Sa'ani'i u to rocosu cine Asula aa tarasa ama na aqulatā a makakan mā yi, ayi da o ure wu ucawu wo okolo diga o ufaro a tyo o ukosu. Unata ni ili i na Adanshi a Asula a dammai, "Ayi nda za na Asula a tarasa za vā aqula da a makakan mā yi, u tā tsura wuma o unā u na u cayi Asula okolo." ¹⁸

Ama suru a nusan tā

¹⁸ Asula za na ri zuva u to rocosu cine waa uwuwsa upan wa ama adama a cu'un vu nusu ni iwuya i na aa yuwsan suru. E

[◊] 1:17 Hab. 2:4; Gal. 3:11; M.Ib. 10:38.

gesé tā amayun ni iwuya i le. ¹⁹ Asulā a ta casu le atsumalima adama a na e reve tā ili i na i lobonoi na za biti ee reve a tyo e ekere a Asulā, adama a na Asulā o roco le tā ili i ndolo suru a alanga e eteshe. ²⁰ Ama aa gura ene ucira wā Asulā u na u ri babu ukotu nu ure wa akiza u majiyan mā yi shi. Diga ana Asulā u yuwain uvađi, ili i na u yuwain suru i roco tā cine ayi u ri. Adama o ndolo ama a ri nu ure u motađ shi. ²¹ Ko na e revei Asulā, a 'yuwan ta a ca yi tsugbain ana Asulā a amayun, avu waru a 'yuwan o godyoo yi. Ana aa yuwan ne, reve majiyan me le mo o'wo ili ye pere. Okolo o tsulo tse le tsa shiwan tā ni irumbu. ²² A ta majiyan a tā nu ugbozu, reve gba o o'wo olo. ²³ Aa yuwusaan Asulā a tsugbain za na ri wuma babu ukotu agandā shi. O unā u ndolo, reve a uwa a yuwusaan amali agandā a na a yuwain oroci a ama a na aq dāna wuma babu ukotu shi, obolo no oroci a nnunu, ni inama, ni iyo.

²⁴ Adama a na a yuwusain ne, reve Asulā a lyawa le e eneshe. Reve a yuwan ili i na a cigai a yuwan suru, avu maluwa me iwuya me le ma zuwa le e reme mayan mā tsipere. ²⁵ A 'yuwan tā amayun a Asulā avu a usu epen. A yuwaan tā ili i na Asulā a yuwain agandā, ana a yuwan za na yuwan nle aganda. Ayi da za na aq ushishi ica babu ukotu. Ami.†

²⁶ Adama a na ama a yuwain ili i ndolo, Asulā a lyawa le tā q kuru re wono na a cigai. Amaci a yuwusan tsipere na amaci, agba ne da wu ntsayi shi. ²⁷ Ali a ta yuwusan ne fo. A lyawa tā o yosun na amaci reve e reme a uwuwaa maluwa ma na oo von na ali na abunda lon. Reve a yuwan ili i wono vani le, ili i na i cina nle ayi da oforo adama o tsulo tsa na a yuwain.

²⁸ Ama a yuwan tā majiyan ili ya aqbulā i da shi a dana nu urevu wa amayun wā Asulā. Dada gba Asulā a lyawa nle a karai no okolo e iwuya i le, avu u lyawa le a yuwan ili i na yi ntsayi aa yuwan shi, ko ke'en. ²⁹ A ta tapu na cu'un vu unusu ni iwuya suru. A ciga tā o bolotowo aciyele ili biti. A ta 'yuwusan ama. A tā tapu na tsushu'un. A ciga ta mona, waru a ciga ta a yuwan nlangi vani le. A ta a mpusunlai mu ugbozu. A ta majiyan me iwuya a tyo e ekere a ama. A ta yuwusan idami. ³⁰ A tā lungususā ama ala. A ta 'yuwusan Asulā. Aa casu ko vuma tsugbain shi. A tā 'yasasan avangaci. A ta cuwusa aciyele. A ta yuwusan mpolo a yuwan iwuya e re sa'avu. Aa yuwusaan mbara n le tsutoni shi. ³¹ A ta yuwusan tsulo. A tā bulusā nzuwulai n le. O tsu roco isa'ani ko e ene iliyali yo ozo o ro shi. ³² E reve tā na wilā wā Asulā u dammai aza a na a yuwusan nden n le ne tsunda, wu ntsaa tā a kuwa. Agba ili i indolo i putsaa le a lyawa

mayan me iwuya shi. Hali a ta gbagbusa ozo o ro a yuwan ne fo.

2

Uge'etosu wā Asula

¹ U ta yuwan i dāna adansa, "Kai! Icu'un ya ama a na vaa yuwusan adanshi adama e le a tā ni iwuya lon!" Adū gba fo ama a wuya a da tse le, waru i ri nu ure u motađ shi! A mantsa ma na yaa dansa ele aqā e iwuya a da waru a tā tsurā atsumalima, i to kototosu aciyāđu, adama a na cu'un vi ili i na yaa yuwusan dada ele fo aa yuwusan. ² Tsu reve tā Asulā a tā mejege a mantsa ma na wee ge'etosu ama a na aa yuwusan ili i nda. ³ I te ge'etosu aza a na aa yuwusan ili i na i ri ili yi idaba, agba ađu na aciyāđu fo i ta yuwusan ili i na i ri ili yi idaba'a. I ta majiyan i ta gura la'a uge'etosu wā Asulā? ⁴ I tara isa'ani† ya Asulā ili i ro shi adama a na u tsu cashi atsumalimā lo shi, avu u yuwusan ankuri na ađu. Amayun i reve tā ili i na i zuwai Asulā oo rocosu du isa'ani ayi da adama a na u ciga du tā i vadala a tyo ya'a yi.

⁵ Agba i tā na aciyogbamu reve i 'yuwan a vadala ubata wā Asulā. U ta zuwa du i soso atsumalima a na a karalai, o urana u na woo roco upan wā yi, reve u ge'eto mejege. ⁶ U ta cuwa ko u ca vuma suru atsumalima e ekere e illi i na u yuwain. ⁷ Aza a na a lyuwai elime na mayan me ili i sa'ani adama a na a zama tsugbain ni ica na wuma u babu ukotu, Asulā a ta ca le wuma'a. ⁸ Agba u tā tsun upan na atsumalima a yi a aci aaza a na aa yuwusan nden adama a uwuwaa aciyele uyo'o goon, aza a na waru a 'yuwusan a kurusu amayun reve e reme mayan me ili i wuya. ⁹ Asulā a ta zuwa aza a na aa yuwusan unusu kuci oo soso atsumalima, reve waru a uwuwā mbaļa. Ili i nda i ta fara na aza a Isra'ilā ne'en, reve o koso na Atakpaci. ¹⁰ Agba u ta ca za na aa yuwusan isa'ani biti, tsugbain, ni ica, na asuvu nden. Ili i nda i ta fara na aza a Isra'ilā ne'en, avu o koso na Atakpaci. ¹¹ Ne da u tā adama a na Asulā e te ge'etosu ama suru unata.

¹² Asulā a ta ca Atakpaci atsumalima na a yuwan unusu, ko na e revei Wilā u na Asulā a cayi Musa shi. Waru u ta ca aza a Isra'ilā atsumalima na a yuwan unusu, adama a na a tā na Wilā. ¹³ Asulā a tsu kāmbađo ama aqā a qbulā a makakan mā yi adama a na a uwuwai ili i na Wilā waad dansa shi. Amma u tsu yuwan tā ne na a yuwusan ili i na Wilā u dammai. ¹⁴ Ana Atakpaci, aza a na a ri na Wilā shi, a yuwan majiyan na aciyele a kuru ili i na Wilā u dammai, o roco tā atsumā o okolo e le e reve tā ili i na i ri mejege ni ili i wuya. ¹⁵ O to rocosu na Wilā

u ri pe ątsumą e le, adama a na okolo e le e te ge'etosu le, adama e iwuya i na aa yuwusan, ko adansa le a na a ta yuwusan ili i sa'ani.¹⁶ Ili i nda suru i ta fara o urana u na Ąsula ee ge'eto majiyan mo usokowu ma ama e ekere e Yesu Zamawawa. Alabari a Sa'ani a na maa yuwusan alajiya a damma tą ne.

Aza a Isra'ilą na Wila

¹⁷ Na ąvu za va Isra'ilą da, vu ta zuwusa ucira ą Wila. Vu ta afalu ąvu vuma va Ąsula da ląngę.¹⁸ Vu reve tą ili i na u ciga nuwu vu yuwan ni ili i na waru vu revei a ri mejege, adama a na vu ritoi Wilą.¹⁹ Vu ta zuwusa ąvu da voo ronuso nrumbą adanga waru ne ekan a aza a na a ri e irumbu.²⁰ Vu ta zuwusa vu to roco olo ure u mejege, reve vu rito aza a na e revei ili shi. Vu tą na Wilą, adama o ndolo a da vu ri a majiyan vu reve tą ili biti waru vu reve tą amayun suru.²¹ Vu to ritosu ozo o ro, to, adama a nye vu ritoi aciyawu shi? Vu ta dansaa ozo o ro she e ivą wan, ąvu gba a yuwusan vivu.²² Vu damma unusu u da a yuwan tsipere, ąvu gba vu ta yuwusan ne. Vu damma u lobono a yuwaan amalı ąganda shi, agba vu tą tsurusa ili i na yaa uwusa wu ure u na u ri ulobonu shi a a'isa e le.²³ Vu to uvadu a na vu ri na Wilą,[†] agba vu zuwa ama a tara Ąsula ili i ro shi ana vu 'yuwain ą kuru yi.²⁴ Ununa Adanshi a Ąsula a dammai da, "Atakpacı a ta yuwusan adanshi a vama e ekere a Ąsula adama a du."[◊]

²⁵ Na ąvu za va Isra'ilą da, ąvu vu yuwan ili i na Wilą u dammai vu yuwan, na a pada wu uryumbu, ularinga we pere u da shi. Amma na vu kuru Wilą shi, unąta u da u ri na a shi a pada wu uryumbu shi.²⁶ A tsu pada Atakpacı uryumbu shi, agba na a yuwan ili i na Wilą u dammai, Ąsula a tara le tą gashi a pada le tą uryumbu.²⁷ Ąsula e te ge'eto du aza a Isra'ilą, adama a na Atakpacı na aciyele a tą kurusu Wilą a. I tą na Wilą, waru i ushi tą mapada mo uryumbu,[†] agba ąvu i 'yuwan ą kuru Wilą. A tą kurusu Wilą ko na a pada nle uryumbu shi.

²⁸ O una u na ama a tarai ąvu za va Isra'ilą da, ąvu waru a pada wu uryumbu, ili i ndolo i kambato wu za va Isra'ilą va amayun shi.²⁹ Ne da shi, za va Isra'ilą va ągulą ąyi da za na okolo a yi a ri mejege na Ąsula. Uryumbu wa amayun ąyi da mapada mo ukwan ma lipu shi, amma ąyi da uvadala wo okolo za na ularinga u Ruhu va Ąsula da. Agba uvadalu u ndolo ularinga u Wilą u na a danai da shi. Cu'un vuma ndolo tą tsurusa ica e ekere a Ąsula, agba e ekere a ama shi.

3

¹ Ele aza a Isra'ilą a tą ni ili i na akapi a ama a ri na ąyi shi? Ulobonu u ne u da na a pada le uryumbu?² U tu ulobonu e re na ąbunda! Ure wu ufaru ąyi da Ąsula a lyawa tą ikaka ya yi e ekere a aza a Isra'ilą.

³ Amayun a da ozo o ro e le a ąusu ikaka'a shi. Ąyi ndolo ta gura putsaa a na Ąsula a yuwan ili i na u yuwain nzuwulai?⁴ Ko ke'en! Ko na ama suru oo o'wo ązä e epen, Ąsula za va amayun da. Adanshi a Ąsula a yuwan tą adanshi adama a yi, "Mantsa ma na vu yuwain adanshi suru, ama suru e te reve a na amayun a da wu.

Mantsa ma na a tara nuwu a 'yawa ubata wu uge'etosu, vu ta lyuwa aci e le."[◊]

⁵ Ama o ro a tsu damma tą, "Na tsu yuwan unusu, u to rocosu a alanga e eteshe a na Ąsula a ągula a da. Adama o ndolo na Ąsula a ca tsu atsumalima reve tsu damma u nusaan tsu ta." (Ne da ama aa gura damma.)⁶ Mawasan ma nda amayun a da shi! Na amayun a da a na Ąsula a tsu yuwan isa'ani kuci shi, to, amayun waa gura yuwaan uvaci u nda uge'etosu shi.⁷ Za ro waru tsu damma tą, "Na n yuwan epen, cine tsaa da Ąsula a damma a na amu za vu unusu u da reve u ca mu oforo, ne epen a ąvə o roco tą ili i na u dammai amayun a da reve u ca yi tsugbain?"⁸ Na ne da, vu ta gura damma, "Lyawa tsu danai a yuwusan iwuya adama tsu cayı Ąsula tsugbain." Ama o ro e isula tsu tą ana a dammai tsu ta yuwusan cu'un vu uritosu undolo. Amayun a da shi! Ąsula e te ge'eto le a ątsuma e ili i na a yuwusan.

Babu za va ągula

⁹ To, cine tsaa da a ątsu aza a Isra'ilą, tsu ta tarasa tsu la'ta ąkapi a ama a na a buwai? Ne da u ri shi, ko ke'en! Tsu roco tą dę unusu t u ta gubusa aza a Isra'ilą obolo na Atakpacı fo.¹⁰ Adanshi a Ąsula a damma tsu ta,

"Babu za va ągula.[†]
Ko vuma tą.

¹¹ Babu za vu ugbozu.

Babu vuma na a zamishi Ąsula.

¹² Ama a vadalaat a Ąsula ucina suru.

Ama suru o o'wo tą ama e pere.

Babu vuma na aa yuwusan ili ya ągula.

Ko vuma tą babu."[◊]

¹³ "A tsu tąwa tą nu ukwą adama a adanshi o una u le.

Adanshi e le a tą tapu ne epen."

"Ili i na aa dansa a tą gashi tsukono tso yo."[◊]

¹⁴ "A ta yuwusaan ama una na adanshi a na a ri uyo'o shi kuci."[◊]

◊ 2:24 Isha. 52:5; Izk. 36:22. ◊ 3:4 Ica 51:4. ◊ 3:12 Ica 14:1-3; Ica 53:1-3. ◊ 3:13 Ica 5:9; Ica 140:3. ◊ 3:14 Ica 10:7.

- 15 "Babu usan u da a tsu una ama.
 16 Ubata u na a tyoyi suru a tsu tawaa ta nu ulungusu na atsumalima.
 17 A tsu yuwan ko ili i ta i na aa zuwa ama a yuwan nden n sa'ani na akapi a ama shi." [◊]
 18 "A uwusua wovon wa Asula shi." [◊]

¹⁹ Tsu reve ta ili i na Wila u dammai suru, u ta yuwusan adanshi a ama a na Asula a cayi Wila'a. Ne da u ri adama ama a tsura ure u motaa wan, waru uvadi suru u reve u ta nu unusu a makakan ma Asula. ²⁰ Ko za lo na a gura yuwan ili i na Wila u dammai suru shi, adama o ndolo Wila'a waa gura zuwa tsu tso o'wo aza a abula shi. Ili i na Wila waa yuwusan ayidu u zuwa tsu tsu reve cu'un vu nusu na tsaa yuwusan.

Asula a kambato tsu ta aza a abula

²¹ Amma gogo Asula o roco ta ure u ro ko'o a na waa tarasa ama aza a abula. Wila'a ni idana ya Amasula a yuwan ta adanshi adama o ure u nda, amma utonishi u Wila wa Musa u da shi. ²² Asula a tarasa ama aza a abula na a ushi Yesu Zamawawa za na aq za'wa nusu le. Vuma suru to o'wo za va abula e ekere a Asula o ure u nda, ko cu'un vuna ne da u ri.

²³ Ama suru a yuwan ta unusu reve a gasa a tsugbain tsaa Asula. ²⁴ Amma Asula a tarasa le aza a abula adama e isa'ani i na u cayi une'e pere. U yuwan ta ili i ndolo e ekere e Yesu Zamawawa, za na kambato ntsu faan ana wu za'wai nusu tsu. ²⁵⁻²⁶ Asula a ca ta Yesu Zamawawa wo o'wo kuccit na a tawaa na nsalalai, o ure wu ucasu wo okolo e ekere a mpasa ma yi. Asula a yuwan ta ne adama u roco u ta mejege, ana de na acapa u yuwan ankuri, reve u sakato nusu va ama. Agba gogo u ta mejege ana waa tarasa za vu unusu na biti usuyi Yesu za va abula e ekere a yi.

²⁷ Tsu ta ni ili i na yaa zuwa tsu tsu 'yasan avangaci adama a aciyatsu? O'o, ana Asula a usu ntsu, adama e isa'ani i na tsu yuwain da shi. Amma adama o ucawu wo okolo a tsu a da. ²⁸ Asula a zuwa tsu ta tso o'wo mejege na aciyayi adama a na tsu usuyi, amma adama a na tsu toniyi Wila u da shi. ²⁹ Asula a aza a Isra'illa a da goon? O'o, ne da shi! Ayi fo Asula a Atakpacia da? Ee, ne dada! ³⁰ Asula a ta a da a ri lo, waru ure u ta u da u ri lo a na u tsu usu ama. U tsu kambato ta ama mejege na aciyayi goon na a usu. U baala ko ele aza a Isra'illa a da ko ele Atakpacia a da shi. ³¹ Gogo a na tsu ri nu ucawu wo okolo, to, tsu ta vari Wila'a? Ko ke'en! Ucawu wo okolo u tsu zuwa tsu ta tso o'wo na amayun e ili i na Wila u ciga ntsu tso o'wo.

4

Ucawu wo okolo a Ibrahim

¹ Nye tsaa damma a na akaya a tsu Ibrahim ritoi adama o ucawu wo okolo?
² Na Asula a tara yi za na ri mejege adama e ili i na u yuwin, to, u ta dana ni ili i na waa yuwaan afalu. Agba waa yuwan ne e ekere a Asula shi. ³ Adanshi a Asula a damma, "Ibrahim ca ta Asula okolo, adama o ndolo da Asula a kece niyi za va abula." [◊]

⁴ Na vuma linga, a ciga a 'yuwan a tsu tsupa yi ta adama o ulinga u na u yuwin. Ikebe i ndolo une'e u da shi. ⁵ Agba vaa zuwa Asula a tara wu za va abula adama e ili i na vu yuwin shi. Asula a tsu tara ta aza o unusu aza abula goon adama a na a ca niyi okolo. ⁶ Ne da fo Dawuda dammai ana u yuwin adanshi a mazanga ma vuma na Asula e kecei za va abula, ko na wo o'wo abula'a adama e ili i na vuma'a u yuwin da shi:

⁷ "Ama a na a yuwin ili i wuya i na Asula a yuwayin gafura,
 a ta na mazanga ma amayun.
 Asula a tawa ta unusu u le.

⁸ Ama o ndolo a ta na mazanga,
 aza a na Asulazuva aa cuwusan nu unusu u le waru shi." [◊]

⁹ Mazanga ma na Dawuda yuwin adanshi a yi, wo o'wo ta za va aza a na a padai uryumbu goon? O'o, ko ke'en! Wo o'wo ta za va aza a na a padai uryumbu shi fo. Adama a na tsu damma ta de ili i na Adanshi a Asula a dammai, "Ibrahim ca ta Asula okolo, reve gba Asula e kece yi za va abula."

¹⁰ Cine tsa da ili i nda i farai? Asula a ushi ta Ibrahim kafu a pada yi uryumbu, ko cina a pada yi? Asula a ushi yi ta kafu a pada yi uryumbu. ¹¹ Uryumbu'u iroci i da na Ibrahim cayi de okolo waru Asula a ushi yi ta de reve u kece yi za va abula, ko kafu a pada yi uryumbu. Adama o ndolo Ibrahim da dada va aza a na a cayi okolo e le, agba a pada le uryumbu shi. O o'wo ta aza a abula e ekere a Asula adama o ucawu wo okolo e le. ¹² Waru Ibrahim dada va aza a na a padai uryumbu da fo, amma she na a ri na cu'un vu ucawu wo okolo a na Ibrahim shi na ayi kafu a pada yi uryumbu.

Nzuwulai adama aza na a ri nu ucawu wo okolo

¹³ Asula a yuwaan ta Ibrahim na muwun n tsukaya ma yi nzuwulai n na waa ca le uvadi. Asula a yuwan ne adama a na Ibrahim kuruyi Wila shi, amma adama a na ucawu wo okolo a yi ubata waa Asula u zuwa ta a tara yi za va abula. ¹⁴ Na ama a ushi ili i na Asula a yuwin nzuwulai adama e itoni i Wila, to, ucawu wo okolo wo o'wo ta

[◊] 3:17 Isha. 59:7-8. [◊] 3:18 Ica 36:1. [◊] 4:3 Ufr. 15:6.

[◊] 4:8 Ica 32:1-2.

ili ye pere. Waru nzuwulai mā Asula a tyo ya Ibrahim wo o'wo ta ilie pere fo.¹⁵ Asula a tsu yuwan ta upan na ama a kuda a kuru Wilā. Nā wilā u shi lo shi, vuma shi a kuda wilā a shi.

¹⁶ Adama o ndolo a tā ushi nzuwulai ma Asula a mantsa ma na a cayi okolo. U ta casu yi pere, waru e reve tā a tā ushi yi. Nā a kuru Wilā† wa aza a Isra'il, ko a kuda a kuru yi, a tā ushi yi nā a ri nu ucawu wo okolo tsa Ibrahim. Adama a na Ibrahim ayi da dada va aza a na a cayi okolo suru.¹⁷ Ununa Adanshi a Asula a dammai ana Asula a dammai Ibrahim, "N zuwa wu tā vo o'wo dada vi idā ya abūnda." ¹⁸ A yuwanan tā Ibrahim nzuwulai n̄ nda adama a na a cayi Asula okolo, za na tsu 'yanan akwakwa a kambā wuma reve waru u yuwan ili i sa'avu yu utā q̄tsumā e ili i na i ri lo shi.

¹⁸ Ana Asula a yuwayin Ibrahim nzuwulai a na u to o'wo dada vi idā ya abūnda, Ibrahim usu tā. Asula waru a damma tā, "Muwun n̄ tsukaya mā wu n̄ to o'wo abūnda tse italyo'o," ¹⁹ ko na wo o'wo cu'un vu nzuwulai n̄ ndolo u rotso tā gashi waa yuwan shi. ²⁰ Reve Ibrahim lyuwa elime nu ucawu wo okolo, ko na u shi na a'wan a na a rawai zuzu nu ukpaku, na a shi a putsaa yi a na wo o'wo dada. Saratut̄ ka va yi fo u shi tā u kutsa, agba koto u shi u matsan shi. ²¹ Ibrahim zuwa ta okolo na Asula a ta gura yuwan ili i na u yuwin nzuwulai, agba u bulā shi. Ucawu wo okolo a yi u shiton yi tā nu ucira, avu u ca Asula tsugbain. ²² U tara ta suru suru na Asula a gura yuwan ili i na u yuwin nzuwulai. ²³ Reve gba adama o ucawu wo okolo a Ibrahim, "Asula e kece yi za va abūla." ²⁴ Ana Adanshi a Asula a dammai "Asula e kece yi ta za va abūla," a dana yi adama a Ibrahim goon shi. ²⁵ A dana tā ne adama a tsu fo, adama a damma tsu na Asula ee kece tsu fo aqā a abūla nā tsu ca Asula okolo, za na 'yasa'in Yesu Zagbain tsu q̄tsumā a akwakwa. ²⁶ Asula a ca tā Yesu adama u kuwā adama o unusu u tsu, avu waru u 'yasa'n yi, adama Asula a usu tsu.

5

Ucawu wo okolo u tsu tawa ta na mazangā

¹ Asula a usu tsu tā o ure wu ucawu wo okolo. Gogo tsu tā na asuvu nden nā Asula adama e ili i na Yesu Zamawawa Zagbain tsu yuwaan ntsu. ² U yuwaan tsu tā ure adama tsu uwa q̄tsuma e isa'anī† ya Asula adama a na tsu ushiyi Zamawawa. Tsu ta yuwsan mazangā adama a na tsu tā pe na akunda q̄tsuma a tsugbain tsā Asula. ³ Tsu tā waru nā mazangā q̄tsumā a ad-dama, adama a na tsu reve tā ele nda a tsu

tawāq̄ tā na makabā ma asuvu q̄tsumā a tsu. ⁴ Makabā ma asuvu ma da ma tsu lapula tsu nden, waru ulapulu wu nden n̄ dāda u tsu tawāq̄ nu uzuwu wo okolo.

⁵ Nā tsu ri nā cu'un vu uzuwu wo okolo o ndolo, woo rono tsu e idā shi. Ili i nda i fara tā adama a na Asula a ca ntsu Ruhu va Akiza, za na shitoyin okolo a tsu ni icigi ya yi.

⁶ Zamawawa kuwa tā adama a tsu mantsa ma na tsu kudāi a kamba aciyatsu, ko na tsu dānai aqā o unusu. ⁷ Ili yu usan i da nanza ciga u kuwā adama u wawa nanza na aqā kurusu Wilā. Amma u ta gura o'wo u kuwā adama u wawa wuma wu za na a yuwsaan ozo o ro is'a'ani kuci. ⁸ Amma Asula o roco tsu ta abajini e icigi ana u lyunguyi Zamawawa tsāra u kuwā adama a tsu a mantsa ma na tsu dānai aqā o unusu.

⁹ Gogo Asula e te keceshe tsu aqā a abūla adama a mpasa mu Zamawawa, waru tsu reve tā u ta wawa tsu o upan wā Asula. ¹⁰ Ko na tsu dānai n̄ yuwanan tā Asula, u kambāto tsu tā n̄ utsā mā yi, adama a na Mawun mā yi mā kuwā adama a tsu. Gogo a na tso o'woi n̄ utsā mā Asula, tsu reve tā amayun a da a na waa wawa tsu e ekere a wuma u Mawun mā yi. ¹¹ Ayi ndolo da goon shi, amma tsu yuwan tā mazangā adama e ili i na Asula a yuwin e ekere a Zagbain tsu Yesu Zamawawa, za na kambāto ntsu n̄ utsā mā Asula.

Adamu na Zamawawa

¹² Unusu u wua tā q̄tsumā o uvadi adama e ili i na vuma ta yuwin, avu unusu'u u tawāq̄ nu ukwā. Ayi da i zuwai ciga 'yuwan vuma suru kuwā adama a na vuma suru yuwin unusu. ¹³ Unusu u tā pa q̄tsuma o uvadi kafu Asula a ca Musa Wilā. Asula aa cuwusan nu unusu'u shi a mantsa mo ndolo, adama a na Wilā u dānai lo shi. ¹⁴ Amma diga a mantsa ma Adamū† a tyo a mantsa ma Musa, suru nle a kuwā tā, ko na koto a shi a 'yuwin a yuwan ili i na Asula a damma nle a yuwan shi, cine Adamu yuwin.

E re ro Adamu cu'un vu Zamawawa da za na tawāq̄ na aqāpa. ¹⁵ Amma ejere'e unāta u dā a ri shi, adama a na une'e wa Asula u ri tsu unusu wa Adamu shi. Amayun a da ama nā abūda a kuwā tā adama o unusu u vuma tā ndolo. Amma isa'anī ya Asula i la'a tā mgbain lon, waru ama nā abūda a tsurā tā une'e u wuma wā Asula adama e isa'anī i vuma tā. Vuma ndolo ayi da Yesu Zamawawa. ¹⁶ Waru ili i na une'e pere wa Asula u tawayi u tawa tā ko'o n̄ ili i na unusu u vuma tā u tawayi. Ana Adamu yuwin unusu, Asula a tsu ge'eto tā reve waru u ca q̄tsumālimā. Amma Asula a usu

◊ 4:17 Ufr. 17:5. ◊ 4:18 Ufr. 15:5.

tsu tā adama o une'e wi isa'ani u na u cayi, ko tsu yuwan unusu wa ḥabunda. ¹⁷ Unusu u vuma tā nda, ayi Adamu, u tawaa tā nu ukwā avu wo o'wo mogono e ekere a tsu. Amma ili i na Yesu Zamawawa yuwan la'a ta ili i ndolo nā abunda lon. Asula a tā ni isa'ani lon e ekere a tsu, waru u usu tsu tā adama e Yesu. Adama o ndolo tsu tā tsura wuma reve tsu lyuwa aci o unusu nu ukwā.

¹⁸ Unusu u tā wa Adamu u tawaa tā na atsumalimā o ukwā a tyo a ama suru. Ne da waru, ili ya ȧbulā i tā i na Yesu Zamawawa yuwan u zuwa tā ama suru o o'wo mejege e ekere a Asula. Ayi da u tawayi na wuma wa amayun e ekere a ama suru. ¹⁹ Adamu 'yuwan tā o toni Asula, ne da u zuwai ama na abunda o o'woi aza o unusu. Avu Yesu Zamawawa yuwan tsutoni nā Asula, waru u ta zuwa yi u kambato ama nā abunda aza a ȧbulā a makakan mā yi.

²⁰ Amma Asula a ca ta Wilā adama ama suru e reve cine a ri nu unusu. Amma a na ama a lyuwusa elime atsumā o unusu, Asula waru a lyuwusa elime atsumā e isa'ani ya yi. ²¹ Unusu u ta yuwusan tsugono a aci a ama suru, reve u tawaa le nu ukwā. Ne da waru gogo, isa'ani ya Asula yaa yuwusan tsugono, waru u usu tsu tā adama e Yesu Zagbain Zamawawa tsu. Ayi ili i nda i dā i tawaa ntsu nā wuma u babu ukotu.

6

Unusu u ri nu ucira shi

¹ Tsu ta majiyan tsu lyuwai elime na mayan mo unusu adama isa'anit ya Asula i lyuwa elime? ² O'o, ko ke'en! E icigi yu unusu, to, atsu ȧkwakwā a da, adama o ndolo cine tsaa lyuwai elime na mayan mo unusu? ³ Yi icina tā na suru ntsu tso o'woi ili i tā na Zamawawa ana a rumbu ntsu? Ana a rumbu ntsu, tsu kuwa tā cine ayi u kuwai. ⁴ Ana a rumbu tā ntsu, wo o'wo tā a cido tsu tā obolo nā ayi adama a na tsu kuwa tā obolo nā ayi. Dada'a u zuwa tā Zamawawa kambisā wuma e ekere o tsugbain nu ucira wā yi. Ne da waru, u zuwa ntsu fo tso o'woi wuma ko'o u ure u sa'avu.

⁵ Zamawawa kuwa tā, atsu fo gba tsu goluloi tā na ayi o ukwā. Ne da gba Asula aā zuwa tsu tsu kambisā wuma ununa u zuwai Zamawawa kambisai wuma. ⁶ Tsu reve tā o una tā ama a na tsu shi nu ujimu a akpata tā nā Yesu adama a na unusu u lambai ucira wā yi atsumā a wuma u tsu. Asula a yuwan tā ne adama lipu vu nusu tsu a dashi o'wo agbashi o unusu wan. ⁷ Ne da u ri, mantsa ma na vuma kuwai bitu u fatsu tā e ekere o unusu, unusu u ri nu ucira a aci a yi waru shi.

⁸ Nā tsu kuwā obolo nā Zamawawa, tsu reve tā na tsā dāna wuma nā ayi waru. ⁹ A

'yasān tā Zamawawa atsumā a ȧkwakwā, agba tsu reve tā u buwa a kuwa shi. Ükwa u ri nu ucira a aci a yi gogo shi. ¹⁰ Ana Zamawawa kuwai, u kuwa tā u tā adama u lyuwa aci o unusu, agba wāq dashi kuwa shi, ko ke'en. Gogo nda u tā nā wuma u sa'avu, waru wuma u sa'avu wā yi u to obolo na Asula. ¹¹ Ne da waru, i tara aciyadu tsā ȧkwakwā a tyo e ili i na i ri unusu, agba i tā wuma obolo nā Asula e ekere e Yesu Zamawawa.

¹² Adama o ndolo she i lyawa unusu u yuwusan tsugono a aci a du pa o uvadi wan. She i kuru ili i wuya i na i cigai i yuwan wan. ¹³ She i lyawa upasu u na atsumā a lipu du wo o'wo ili i mayan mo unusu wan. Amma o una u ndolo, i ca Asula aciyadu suru suru adama a na i tā tsā ama a na a shi ukwā, amma avu Asula a zuwa du yo o'wo wuma. I ca Asula lipu du suru suru adama i yuwan ilinā i ri mejege, waru reve i tawaa Asula nā tsugbain. ¹⁴ Unusu u buwa a yuwan tsugono a aci a du shi. Isa'ani ya Asula i dā yaa yuwusan tsugono tsā du, agba Wilā shi.

Aagbashi a na aa yuwusan ili i na Asula a cigai

¹⁵ Adama o ndolo, u ta dansa tsu ta lyuwa elime nu unusu faqā, ana wo o'woi isa'ani ya Asula i dā yaa yuwusan tsugono a aci a tsu, agba Wilā shi? Ko ke'en, ne da shi! ¹⁶ I reve tā ili i na i dangwai i toni suru wo o'wo tā zgbain du. I ta gura dangwa unusu, za na tsu tawaa nu ukwā, ko i ta gura dangwa i toni Asula, avu yo o'wo aza a ȧbulā e ekere a yi. ¹⁷ De acapa, agbashi o unusu a da i shi. Amma n godoyi tā Asula a na i toniyi uritosu u na i usuyi i kuru mejege. ¹⁸ Asula a bāda du tā e ekere o ucira wu unusu, avu yo o'wo agbashi a Asula adama i yuwan ili i na i ri mejege.

¹⁹ N yuwan tā adanshi ni iroci yi vadilimā adama i tara ili i na maa dansa babu usān. De acapa, i lyawa tā aciyadu yo o'wo agbashi e ekere o unusu ni iwuya. Gogo gba i ciga i yuwan i dangwa yo o'wo agbashi e ekere a ȧbulā adama yo o'wo aza a akiza.

²⁰ De ȧcapa, ana i shi agbashi o unusu, i shi adama e ili ya ȧbulā shi. ²¹ Nye i dā i tsurai a mantsa mo ndolo a na i yuwusain iwuya? Gogo gba i ta uwusua wono u le. Ili i ndolo ukwā u da goon u tsu tawaa. ²² Gogo nda Asula a bāda du tā e ekere o ucira wu unusu, reve yo o'wo agbashi a yi. Gogo i ta yuwusan ili i na ya qā tawusa nā nden ma akiza, reve i koso a wuma u na woo koto shi. ²³ Atsupu o unusu tā ukwā u da, amma Asula a ca tsu tā wuma u babu ukotu pere e ekere e Yesu Zamawawa Zagbain tsu.

7

Iroci ubat̄a u lolo

¹ Ama a v̄a, suru ndu i reve t̄a Wilā wa Musa. Adama o ndolo i reve t̄a na Wilā u tsu yuwan t̄a tsugono a aci a ama ele ubuwu wuma goon. ² Iroci, n̄a kalo, wilā wu nlā yi t̄a na vali v̄a yi, n̄a vali'ī u ri wuma. Amma nu u kuwa, wilā u lolo u buwa wunlu n̄a ayi shi. ³ Agba n̄a wo olo vali ro vali v̄a yi ubuwu wuma, Wilā u damma u ta yuwan tsipere. Amma na vali va yi kuwa u t̄a faan e ekere a wilā u lolo, waru u yuwan tsipere shi, ko n̄a wo olo vali ro.

⁴ Ama a v̄a, ne da u ri ya'a du. Wilā u buwa o tsugono a aci a du shi, adama a na i kuwa ta o ucira w̄a yi ana i kuwai n̄a Zamawawa a akpata. ⁵ Gogo gba i to obolo n̄a za na a 'yasaín atsumā a ákwaķwā, adama tsu yuwayin Asulā aganda. ⁶ De acapa, upasu u lipu u tsu za na ri nu unusu tsu yuwan t̄a tsugono ts̄a tsu. Wilā u zuwa tsu t̄a tsu ciga mayan me ili i na i ri unusu u na u yuwan tsugono ts̄a lipu tsu. Waru adama o ndolo, ili i na tsu yuwan biti u t̄awāto tsu t̄a o ukwā. ⁷ Agba Wilā u buwa a yuwan tsugono ts̄a tsu shi. Tsu t̄a gashi ákwaķwā, waru Wilā w̄a tsurā ucira a aci a tsu shi, ko ke'en. Gogo tsu ta gura yuwaan Asulā aganda o ure u sa'avu n̄a Ruhu v̄a yi o ronuso tsu adanga, agba a akuci o ure u Wilā u na a dñanai shi.

Wilā nu unusu

⁸ I t̄a dñana a majiyan gashi n̄a dansa unusu na Wilā ili i t̄a i da. Ne da u ri shi! Amma Wilā u da u zuwa numu n̄a revei ili i na a tsu de unusu. Iroci, n̄a shi n̄a revei ili i na waa dansa she vuma ciga ili yi za ro shi wan, she na Wilā u damma numu she n̄a yuwan ne wan. ⁹ Unusu u da u tsurai ure e ekere a wilā u nda, dñada u zuwa numu n̄a dñana na tsushu'un icu'un icu'un. N̄a Wilā u shi lo shi, unusu u shi a tsurā ucira u nda shi. ¹⁰ Ko ili i shi i ǵala mu shi kafu n̄a revei ili i na Wilā u dammai u lobono t̄a n̄a yuwan. Amma ana n̄a reve niyi, n̄a reve t̄a na n̄a yuwan unusu waru za vu unusu da n̄a shi, za na aā kuwa. ¹¹ Wilā u na u shi a zuwaa mu wuma, ayi da u kambisai, u zuwaa numu ukwā.

¹² Unusu u tsurā t̄a ure u na w̄a pusau mu ugbozu, reve u yuwan ulinga n̄a Wilā'a adama wu una mu. ¹³ Suru n̄a ne, Wilā'a a aciyayi u t̄a na akiza, ili i na waru u dammai a t̄a na akiza n̄a mejege. ¹⁴ N̄a dansa ili i na i ri ulobonu u ta zuwuaa mu ukwā? O'o, ko ke'en! Unusu u da u tarai ili i na i ri ulobonu reve u yuwan ulinga n̄a ayi adama u t̄awāa mu nu ukwā. Ili i nda i fara t̄a adama n̄a reve ili i na unusu u rotsoi na amayun. Ili i na i zuwai Wilā u ri lo ayi da adama u roco na unusu ili i wuya i da lon.

Mpolo adama a yuwan unusu wan

¹⁵ Tsu reve t̄a Wilā ili i sa'anī i da. Wilā u da waa t̄awusaā na addama shi, amma amu da, adama a na amu vuma da goon. Adama o ndolo, unusu u ta yuwan tsugono a aci a v̄a gashi amu aagbashi a yi a da. ¹⁶ N̄a reve ili i na i zuwai maa yuwan tsugono a aci a v̄a gashi amu aagbashi a yi a da. ¹⁷ N̄a reve t̄a na ilí i na maa yuwan tsugono a aci a v̄a gashi amu aagbashi a yi a da. ¹⁸ Upasu u wuma u v̄a u na u ri akuci nu unusu u lyawa mu n̄a yuwan tsugono a aci a v̄a gashi amu aagbashi a yi a da. ¹⁹ N̄a n̄a ciga n̄a yuwan tsugono a aci a v̄a gashi amu aagbashi a yi a da. ²⁰ Agba n̄a maa yuwan tsugono a aci a v̄a gashi amu aagbashi a yi a da. ²¹ Unusu u na u ri atsumā a v̄a a da a yuwan tsugono a aci a v̄a gashi amu aagbashi a yi a da. ²² Okolo a v̄a a t̄a mazanga adama a wilā u na wu utai ubat̄a w̄a Asulā. ²³ Agba reve n̄a cina ubat̄a biti atsumā a v̄a ili i ro a yuwan tsugono a aci a v̄a gashi amu aagbashi a yi a da. ²⁴ Adama o ndolo, okolo a v̄a a danu shi! Zane da o uta mu e ekere a lipu nda n̄a aa zuwusa mu ukwā? ²⁵ N̄a godyo t̄a Asulā adama e Yesu Zamawawa Zagbain tsu, ayi da za na wawa numu.

Nda cine n̄ri: o okolo a v̄a, n̄a ciga t̄a n̄kuru wilā w̄a Asulā, agba upasu u lipu v̄a u na u ciga i yuwan tsugono a aci a v̄a gashi amu aagbashi a yi a da. ²⁶ Adama o ndolo, okolo a v̄a a danu shi!

8

Lyawa Ruhu va Akiza yuwan tsugono

¹ Adama o ndolo, na adu aža e Yesu Kristi Zamawawa da, Asulā ee ge'eto reve waru u kototo du shi. ² Adama a na adu aža a yi a da, Ruhu va Akiza na tsu t̄awāa n̄a wuma u bađa du t̄a yo o'wo faan e ekere o ucira wu unusu u na u tsu t̄awāa nu ukwā. ³ Ayi Wilā wa Musa u ri nu ucira u na waa wawa tsu shi, adama a na atsu na aciyatsu aža o unusu a da tsu dñanai. Amma Asulā a yuwan tsu t̄a ili i na Wilā waa gura yuwan ne shi. U lyungu t̄a Milawun ma yi a tyo o uvací na lipu tsu tsu, ili i na i tawai ko'o ayi da lipu tsu t̄a na unusu. Asulā o kototo t̄a ucira wu unusu u na waa yuwan tsugono a lipu tsu, ana

u ca ntsu Mawun mä yi tsä kucci adama a nusu tsu. ⁴ A yuwan tā ne adama a tsupa suru atsupu e mejege a na wilā u dammai a aci a tsu, atsu na tsoo tono Ruhu, agba tsäa kurusu ili i na lipu cigai shi.

⁵ Na ama a lyawa ili yu unusu i na ele a cigai a yuwan, i yuwan tsugono a aci e le, a tsu yuwanus tā majiyan mo unusu kuci. Amma aza a na a lyawai Ruhu yuwan tsugono a aci e le, a tsu yuwanus tā majiyan me ili i na yaa zuwa Ruhu'u waa uwuwa uyo'o u le. ⁶ Ni icigi i mayan me ili i wuya ma da maa yuwanus tsugono a aci a vuma, u tā kuwa. Amma na Ruhu da a yuwanus tsugono a aci a vuma, u tā dānā nā wuma na asuvu nden. ⁷ Ni icigi i mayan mo unusu ma da maa yuwanus tsugono a aci a vuma, kuci da waa yuwanus nlāngi nā Asula. U tsu toni ili i na Asula a dammai a yuwan shi. Amayun a da, waa gura yuwan tsundolo shi. ⁸ Aza a na a lyawai she ili i na lipu le damma nle a yuwan dāda a yuwanus, aa zuwa Asula a uwuwa uyo'o u le shi.

⁹ Amma ađu i lyawa ili yu unusu u na i cigai i lyuwa elime a yuwanus tsugono a aci a du shi. Amma Ruhu va Akiza tā pe nden atsuma a du, amayun u ta yuwanus tsugono tsā du. (Amma i cuwan za na ri na Ruhu vu Zamawawa nden atsuma a yi shi, ayi za vi Itoni da shi, ko ke'En.) ¹⁰ Lipu du tā kuwa adama o unusu. Amma na Zamawawa ri nden atsuma a du, Ruhu ta ca du wuma, adama a na Zamawawa kambato du tā aža a ažula e ekere a Asula. ¹¹ Ruhu vā Asula na 'yāṣin Yesu o ukwā tā pe nden o okolo a du. Ayi na u 'yāṣin Yesu o ukwā u ta ca lipu du na a kuwā wuma, e ekere a Ruhu vā yi na ri pe nden atsuma a du'.

¹² Adama o ndolo ama a vā, tsu ciga tsu 'yuwan tsu yuwan nden n na Ruhu vā Asula damma ntsu tsu yuwan. Tsu ciga tsu 'yuwan tsu yuwan cine tsu cigai tsu yuwan wan, adama a na atsu na aciyatsu aža o unusu a da. ¹³ Ili i na i zuwai ayi da, ni i lyuwa elime na mayan mo unusu u na i cigai, i tā kuwa. Amma ni i lyawa Ruhu kamba du i lyawa mayan mo unusu, i tā tsurā wuma wa amayun. ¹⁴ Muwun ma amayun ma Asula ele da aza a na Ruhu vā Asula o ronuso le ažanga. ¹⁵ Adama a na Ruhu na Asula a ca ndu u kambato du ažbashi a na aa uwuwa wovon shi. Amma, ayi Ruhu u kambato du tā yo o'wo muwun ma Asula, waru ayi Ruhu'u u tsu ca tsu tā ucira u na tsā shon a tyo ubatā wa Asula reve tsu damma, "Dada! Dada tsu!" ¹⁶ Ruhu vā Asula tsu bolo tā na ruhu tsu, reve u roco amayun na atsu muwun ma Asula n da.

¹⁷ Adama o ndolo, tsu tā tsurā ili i na waa guzasa adama a ama a yi. Waru ili i na Asula a cayi Mawun mä yi suru, Zamawawa, aža a tsu a da fo. Amma na tsā tsurā cu'un

tsugbain tsa na Zamawawa tsurai, tsu ciga tsu 'yuwan tsu sowo atsumalimā cine ayi fo u sowoi.

Tsugbain tsa na tsā ri lo a tawā

¹⁸ Nā tsu cuwan na cu'un tsugbain tsa na waa ca tsu a tyo de, atsumalima a na tsoo sowuso gogo ili i da shi. ¹⁹ Ili i na Asula a yuwan suru a ta pura mantsa gogo na Asula oo roco a alanga e eteshe cine muwun ma yi n ri na amayun. ²⁰ Asula a yuwan tā ili i na yuwan suru unā. Ili i na u yuwan da a dangulai a yuwan tsundolo shi, Asula a da a dangulai ne. ²¹ Na tsundolo suru, Asula o fobo tā a na waa zuwa ili i na u yuwan o o'wo faqā, waru tsarā a shama wan, agba o to o'wo faqā reve a tsurā tsugbain tsā muwun ma Asula.

²² Adama a na tsu reve tā diga o ufaru a tyo a mantsa mo gogo ili i na Asula a yuwan tā a manga na mbāla, cine ka vā aatsuma tsu dāna nā aatsuma a mbāla nu u ciga u matsan. ²³ Ko atsu aža e Itoni tsu tā a manga adama a mbāla, ko na tsu ri nā Ruhu va Akiza za na ayi da ufaru wu une'e wā Asula. Atsu fo, tsu ta pura gogo urana u na Asula aa usu tsu tsā muwun mä yi suru suru, reve u kambato lipu tsu faqā suru. ²⁴ A wawa tsu tā, waru tsu tā nu uzuwu wo okolo a nda. Na tse ene ili i na tsaa pura, ayi ili i ndolo i dāda uzuwu wo okolo wa amayu'un shi. Ama a tsu zuwa okolo e ili i na a tsurai de shi. ²⁵ Amma na tsu ri nu uzuwu wo okolo e ili i ro i na tsu ri nā ayi ne'en shi, tsu to purosū yi na ankuri.

²⁶ Waru ayi Ruhu u tsu kamba tsu tā atsu aza a na a ri babu ucira. Tsu reve cine tsaa yuwan avasa a na a ntsayi shi. Amma Ruhu na aciyayi tsu yuwaan tā Asula adanshi o unā u tsu, waru u tsu pati tā Asula o unā u tsu nā māngā ma na ma la'a'i ili i na vuma aa gura damma. ²⁷ Asula e tse ene tā ili i na i ri pe atsuma o ookolo a vuma. Waru u reve tā ili i na i ri pe atsuma a asuvu a Ruhu, adama a na ayi Ruhu'u u ta yuwanus adanshi nā Asula o unā wa ama a yi cine Asula a cigai.

²⁸ Waru tsu reve tā Asula a tsu zuwa tā ili suru i linga obolo adama o ulobonu e ekere a aza a na a ciga niyi. Ele da ama a na u deyi, adama a na ne da u fobo i yuwan. ²⁹ Asula e reve le tā kafu u yuwan uvadī, waru u dangwale tā tsarā o o'wo tsā Mawun mä yi, adama Yesu Kristi Zamawawa wo o'wo umatsun wu ufaru reve waru u tsurā azawawa'a a abundā lon. ³⁰ Ana u dangwa nle, reve u de le a tawā ubatā wa yi. Ana u de nle, reve u tara le aža a ažula a makākān mä yi, reve waru u yuwaan le nzuwlai n tsugbain tsā yi.

Icigi ya Asula

³¹ Cine tsā da tsaa damma adama e ili i nda suru? Nā Asula a ri obolo nā atsu,

babu za na aa gura lyuwa aci a tsu.³² U putsaa na Mawun ma yi shi, amma u ca yi ta adama a tsu suru suru. Ana u ca ntsu de Yesu, to, amayun a da a na waa ca tsu ili suru.³³ Zane da aa yuwan adanshi a vama adama a ama a na Asulä a dangwai? Ko vuma ta, adama a na Asulä a da na aciyayi za na kambato nle mejege.³⁴ Zane da oo kototo ama a Asulä? Ko vuma ta, adama a na Yesu Kristi Zamawawa kuwai, waru a 'yasan yi ta atsumä o ukwa, gogo waru u ta wuma o ukere usa'an i wä Asulä, u ta yuwanus ipati ubatä wä Asulä adama a tsu.³⁵ Ko ili yi lo i na yaa gura kasa tsu ni icigi yi Zamawawa za na u ri na ayi a tyo ya'a tsu shi. Na tsu ri pe atsumä a addama, ko tsso sowuso atsumalima, ko na arna o bongi tsu, ili i ndolo yaa kasa tsu ni icigi yi Zamawawa shi. Ko na tsu ri ni ili i na tsaa lyuwa shi, ko na tsu ri ni itana i na tsso oto shi, ili i ndolo suru yaa kasa tsu in icigi yi Zamawawa shi. Ko na tsu ri atsumä e meleshe, ko na o una tsu, ko ni ili i ndolo suru waa gura kasa tsu ni icigi yi Zamawawa shi.³⁶ Ne dada u ri cine Adanshi a Asulä a dammai cida:

"Usana suru ama a ta dansa a to una tsu adama a wu,
a ta yuwanus na atsu cine a tsu yuwan ni
ikyon i na tarai a 'yawä ubatä u na aa
pada."[◊]

³⁷ Amma ko atsumä e ili i ndolo suru, tsu ta nu ulyuwu wa aci suru suru e ekere a za na ciga ntsu!³⁸ N reve ta amayun a da a na babu ili i na yaa gura kasa tsu ni icigi ya yi: Ukwä waa gura kasa tsu na ayi shi, waru wuma waa gura shi. Nlingata ma Asulä maa gura kasa tsu na ayi shi, ko otton a lima. Ko ele cira va zuva! aa gura kasa tsu ni icigi ya yi shi. Ili i na yaa farasa gogo, ko ili i na yaa fara elime aa gura kasa tsu ni icigi ya yi shi.³⁹ Ko tsu ri zuva ve eleshe, ko tsu pe zala mala, u rotso ili i ro shi, adama a na babu ili i na i ri pa atsumä o uvadi u na yaa gura kasa tsu ni icigi ya Asulä i na u roco ntsu e ekere e Yesu Zamawawa Zagbain tsu.

9

Asulä na aza a Isra'ila

¹ Amayun a da maa dansaa du. Amu za vu Zamawawa da agba epen a da mu shi. Ruhu va Akiza na asuvu a va a usu ta ili i na maa dansa amayun a da.² Okolo a va a ta atsumolangu na mbäla lon³ adama a ama a va, aza a Isra'ila cine n ri. Ko na Asulä aa yuwaan mu unä reve wu kasa mu na Zamawawa adama ko aq tsurä iwawi,[†] she n usu ni iladi Asulä a yuwan ne.⁴ Ele ama a Isra'ila a da, aza a na Asulä a dangwai o o'wo muwun ma yi, u roco le ta tsugbain

tsa yi, reve waru u yuwanus akucunu ne ele. U ca le ta Wila wa Musa. U damma le ta cine aa yuwan aganda a amayun. U ca le ta nzuwulai ma yi e ekere e le.⁵ Nkaya n le ama a gbagbain a Asulä a da a shi, Zamawawa a aciyayi mawun ma tsukaya me le ma da. Ayi waru Asulä a da, za na aa yuwanus tsugono tse ili i biti! Ica za va yi da babu ukotu! Ami.[†]

⁶ Maa dansa Asula a kudä ta a yuwan ili i na u yuwin nzuwulai na waa yuwan shi. Agba ama a Isra'ila suru da a danai ama a yi na amayun shi.⁷ Waru muwun n tsukaya ma Ibrahim suru n da Asulä a yuwayin Ibrahim nzuwulai shi. Asulä a damma ta Ibrahim, "Muwun ma Ishiyaku n da goon e de muwun n tsukaya ma wu."⁸ Ayi nda u to rocosu a na muwun n tsukaya ma Ibrahim suru da muwun ma amayun ma Asulä shi. Muwun ma Ibrahim ma amayun ele da aza a na o 'woi muwun ma Asulä adama a nzuwulai n da Asulä a yuwayin Ibrahim.[◊]
⁹ Apa nzuwulai n na u yuwin: "A tyo nkoli a mantsa ma nda, n ta cina cina Saratu[†] matsan de ulobo."[◊]

¹⁰ Mawu'un ayi da Ishiyaku[†] akaya a tsu. Ana u kungwai, reve u zuwa Rikatu,[†] za na matsain mpishe.¹¹⁻¹² Agba kafu u matsan reve Asulä a damma yi, "Zakpara ta yuwan zawa'a tsugbashi."[◊] A yuwan ta ne kafu muwu'un n yuwan ili i sa'ani ko ili i wuya. Asulä a yuwan ta ne adama a na za na u dangwai ayi da za na u cigai adama e ifobi ya yi, agba adama e ili i na mawu'un u yuwin da shi.¹³ Ununa Adanshi a Asulä a dammai, "N ciga ta Yakubu, agba n 'yuwan ta Isuwa."[◊]

¹⁴ To, nye tsa damma adama e ili i nda? Asulä a yuwan ta ili i na i lobonoi shi a tyo e ekere a ama biti? Ne da shi, ko ke'en!

¹⁵ Asulä a damma ta Musa,
"N to roco za na n dangwai biti isa'ani,
waru n te ene iliyali yi za na n dangwai me
ene."[◊]

¹⁶ Asulä o to roco za na u dangwai biti isa'ani, agba adama e ili i na vuma'a cigai waru waa yuwanus da shi.¹⁷ Adanshi a Asulä a damma ta, Asulä a damma ta mogono ma Masar, "N zuwa wu ta mogono adama a nda: N ciga ta n roco ucira u va ya'a wu, adama a yuwan adanshi a ala a va ubatä biti atsumä o uvadi."¹⁸ Adama o ndolo ye ene, Asulä o tsu roco ta ozo o ro isa'ani adama a na u cigai u yuwan ne, waru u tsu dangwa ta u zuwa ozo o ro o 'wo aza a aciyogbamu.

Isa'ani nu upan wa Asula

¹⁹ Nanza ta gura ece, "Cine Asulä a tawaa tsu, nu u zuwa tsu tsu yuwan cine u cigai tsu

[◊] 8:36 Ica 44:22. [◊] 9:8 Ufr. 21:12. [◊] 9:9 Ufr. 18:10. 33:19. [◊] 9:11-12 Ufr. 25:23. [◊] 9:13 Mal. 1:2-3. [◊] 9:15 Mtä.

yuwana?" 20 She i damma ne wan! N'utsa n va, n te ecișe du, "Zane da yaa tarasa aciyeđu a na i ri aa yuwusan mawasan na Asula? Upondo u tse ece tă ma'i va yi, 'Adama a nye vu ma'a numu tsunda?" 21 Ma'i tsu ma'a ta ili i na u cigai u ma'a suru. U ta gura kene olo're ve u ma'a matada ma sa'anî adama a rana na a tsu linga na ayi langa goon, ili i ro waru gba shi adama a linga va ana'an na nfa'an.

22 Ne da u ri na Asula. U ciga tă u roco upan wă yi adama ama e ene ucira wa yi a aci a za na suru wu ntsayi a lungusa yi. Amma reve wo o'wo u ta yuwusan ankuri ne ele. 23 U yuwana tă ili i nda adama u roco tsugbain tsă yi lon ana we enei iliyali ya ama, aza a na u foboyi a ushi tsugbain tsă yi. 24 Atsu da gba ama o ndolo a na Asula a deyi. U dangwa tsu tă ătsumă a ama a Isra'ilă, agba ayi dada ne goon shi, waru u dangwa tsu tă fo ătsumă a Atakpacı. 25 Cine Asula a dammai ătsumă a aatagada a Hosiya, vumavasula:

"Aza a na a ri ama a va shi,
Ele da mee de ama a va gogo.

Waru n to roco icigi

a tyo ubăta wă aza a na n shi n cigai shi." ♦
26 Waru

"De ubăta u na Asula a damma nle,
'Adu ama a va a da shi,'
De da Asula a wuma ee de le muwun mă yi."

27 Waru apa ili i na Ishaya† vumavasula
dammai adama a ama a Isra'ilă:
"Ama a Isra'ilă a ta abunda,
vadamma wuyun wu nge'en m mala,
agba wa'a dă aa wawa ătsumă e le.
28 Asulazuva a ta jikă,
adama u ca ama o uvadi ătsumălima suru
suru." ♦

29 Ishaya dammisa tă:
"Asulazuva Mogono me Ili Suru Suru
ma lyawa tă ama o gundo tsu wa'a a dăna
wuma.
Na ne da gba shi,
a ta lungusa tsu suru suru,
tse ilyuci yo Sodom na Gomora." †

Aza a Isra'ilă na Alabari a Sa'anî

30 To, adama o ndolo nye tsaa damma
adama e ili i ndolo? Ayi nda da: Atakpacı
a yuwusan ukadu u na a zuwa aciyele aza
a ăbulă e ekere a Asula shi, amma Asula a
da a zuwa nle aza a ăbulă na aciyayı adama
a na a ca tă okolo ya'a yi. 31 Ama a Isra'ilă a
yuwan tă ukadu o toni Wilă adama o o'woto
aciyele aza a ăbulă na Asula. Agba a gura
shi. 32 Adama a nye a kudai? Adama a
na a ciga tă a zuwa aciyele aza a ăbulă e

ekere e ili i na aa yuwusan, amma a zami
yi nu ucawu wo okolo ubăta wa Asula okolo
mejege shi. Reve a kără a tadatsăsa a aatali
a gbain a na a ri o ure u le. 33 Cine Asula a
dammai ătsumă a Adanshi a yi:

"N ta zuwa aatali ătsumă a Sihiyona.*

Za na ama aq dăna a tădătsăsa.

U tă tsa aatali a na aa zuwa le a riya.

Agba za na ca niyi okolo waa uwua wono
shi." ♦

10

1 Ama a va, ili i na n la'a cigai, n ciga tă
aza a Isra'ilă suru a tsură iwawi. Avasa a
va a da ndolo e ekere a Asula. 2 Nreve tă
a na a cigai a yuwanan Asula agăndă, agba a
tsură urevu 3 wi ili i na i tsu zuwa Asula a
ushi ama shi. O una u ndolo, reve a yuwan
ukadu u na a zuwa aciyele o o'wo aza a
ăbulă e re le. Reve a yuwan o toni ure wa
Asula u na u tsu kambato ama aza a ăbulă.
4 Zamawawa zuwa tă Wilă wo o'wo babu
ucira, adama o ndolo Asula a tă usu aza a na
a cayi Zamawawa okolo suru.

Ama suru a ta gura tsură iwawi

5 Musa dana tă cine Asula a tsu zuwa ama
o o'wo aza a ăbulă adama a na oo toni Wilă.
U damma tă, "Za na yuwain tsutoni nili i na
Wilă u dammai, u tă dana wuma." ♦ 6 Apa
nda ili i na Adanshi a Asula o ritoyi cine
vuma o o'wo za vă ăbulă nu ure wu ucawu
wo okolo: "She vu damma aciyawu wan,
'Zane da aq 'yawa zuva?' " (Za na a dansa,
"She vu damma aciyawu wan, 'Zane da aq
'yawa zuva avu u tara Zamawawa a cipa o
uvadī?") 7 "Waru she i damma wan, 'Zane
da waru aq cipa pe ubăta wă ăkwăkwa?' "
(Za na a dansa, "She i damma wan, 'Zane
da aq 'yawa ubăta wă ăkwăkwa wu ută na
Zamawawa?")

8 Apa ili i na Adanshi a Asula a dammai:
"Ikaka'a i tă zuzu na avu, u tă o una wă wu
no o okolo a wu." Ayi da uritosu wu ucawu
wo okolo u na tsaa dansa.

9 Nă vu damma a alanga e eteshe, "Yesu
Zagbain da," waru nă vu usu tă o okolo a wu
a na Asula a 'yasan yi tă pe o ukwă, Asula
a ta wawa wu. 10 Tsu usu tă no okolo a tsu,
waru adama o ndolo a da Asula a kambato
ntsu mejege. Avu tsu damma a alanga e
eteshe tsu usu tă, waru adama o ndolo a da
tsu tsură iwawi. 11 Cine Asula a dammai
ătsumă a Adanshi a yi, "Agba za na ca niyi
okolo suru waa uwua wono shi." ♦ 12 Ayi
nda ta yuwusan adanshi a za suru, adama
a na babu ili i na i tawulai na aza a Isra'ilă
na Atakpacı. Zagbain tă da ri lo va koyan
da. Waru u tsu zuwaa tă aza a na a yuwusan

◊ 9:25 Hos. 2:23. ◊ 9:26 Hos. 1:10. ◊ 9:28 Isha. 10:22-23. ◊ 9:29 Isha. 1:9. * 9:33 Sihiyona aala o ro a da a
Urishelima. ◊ 9:33 Isha. 8:14; Isha. 28:16. ◊ 10:5 N.Gn. 18:5. ◊ 10:11 Isha. 8:14; Isha. 28:16. ◊ 10:13 Juw.
2:32.

avasa e ekere a yi aba'un a abunda.¹³ Cine Adanshi a Asulà a dammai, "Na za de a ala a Zagbain suru, Asulazuva a ta wawa yi."¹⁴

¹⁴ Cine ama aa ca Zagbain okolo hali a pati yi u wawa le, nnà koto a uwwa ada a yi shi? Waru cine a uwwa, na za ro damma le shi?¹⁵ Waru cine aa 'yawà a damma le, na Zagbain lyungu le shi? Adanshi a Asulà a damma tā, "Ili i mazangà i da lon na aza a na aqà tawusa na a alabari a sa'ani a rawa."¹⁶

¹⁶ Aza a Isra'ilà suru da a usuyi Alabari a Sa'ani'i shi. Iroci, Ishaya vumavasula ece ta, "Asulazuva, vuma ro usu tā de ili i na tsu dammai?"¹⁷ Ama a uwwa tā Alabari a Sa'ani'i ana nanza damma nle ada e Yesu Zamawawa. A tsu fara tā uwwa ikaka'a, reve a usu.¹⁸ Amma te da aza a Isra'ilà? A uwwa tā de ikaka'a? Ee, a uwwa tā! Adanshi a Asulà a damma ta:

"A damma tā ikaka'a a tyo ubatà wa ama suru.

Waru a yuwan tā adanshi a yi batà koko'o a alanga atsumà o uvadì."¹⁹

¹⁹ Amma ama a Isra'ilà e reve tā ili i na waa dansa na amayun gba? Ee, e reve tā, ko a mantsa ma Musa, Asulà a damma tā, "N ta zuwaa ida i ro aba'un, reve i yuwan tsushu'un

N ta zuwaa olo Atakpaci aba'un, reve yu uwwa upan."²⁰

²⁰ Ishaya yuwan tā adanshi babu wovon a na Asulazuva a damma tā,

"Aza a na a shi e izami i və shi, ele da aza a na a tsura numu.

N roco tā aciyàvà a tyo ubatà wa aza a na a shi e ipati i na ee ene mu shi."²¹

²¹ Waru Asulà a yuwan tā adanshi adama a aza a Isra'ilà,

"Urana mafula n tsu bubaruwa tā ekere a və adama n ushi ama a na aqà ri na asuvu ubgawu waru a 'yuwain o toni."²²

11

Asulà a yuwaan tā aza a Isra'ilà isa'ani

¹ Adama o ndolo reve me ece: Asulà a 'yuwan tā ama a yi, aza a Isra'ilà? Ne da shi! Amu na aciyàvà za va Isra'ilà da. Amu maci va Ibrahim da, waru za vu ugundo wa Banyamit̄ u dà.² Asulà a dangwa tā ama a Isra'ilà o o'wo ama a yi de nu ujimu, waru koto u wasan le shi. I cuwan tā ni ili i na Adanshi a Asulà a dammai adama a nda? Iliya tā vumavasula 'yawà tā na adanshi a aci a ama a nda reve u damma,³ "Asulazuva, o una tā amasula a wu, waru a lungusa tā musa'a ma wu. Amu da vumavasula na buwai a nde'en, agba a ta zama o una mu

fo gogo."⁴ Waru i cuwan tā cine Asulà a usuyi? U damma, "Avu da goon vu buwai shi. N tā na ama ukpukukupa ucindere (7,000)aza a na koto a kingyowayi amali Ba'alut̄ shi!"⁵

⁵ Ne da fo u ri gogo. Ama a tā lo wa'a na Asulà a dangulai adama e isa'ani'yà yi.⁶ Waru nnu u dangula le, adama e isa'ani ya yi i da, agba adama e ili i ro na a yuwain da shi. Nno o to o'wo ama a Asulà adama e ili i na aa yuwusan, une'e wi isa'ani ya Asula wo o'wo une'e wa amayun shi.

⁷ Ayi nda u to rocosu ama a Isra'ilà wa'a da, aza a na Asulà a dangwai, a tsuraj ili i na aza a Isra'ilà suru a ri e izami. Agba akapi e le a tā na aciyogbamu.⁸ Cine Adanshi a Asulà tā dammai:

"Asulà a ca le tā okolo a tsutamu.

U rumbanato le tā adama e ene wan, waru u ula tā atsuvu e le adama a uwwa wan.

Ne da gba hali n gogo."⁹

⁹ Waru Dàwuda damma tā:

"Lyawa abuki e le e reme le atsumà a maza me le, adama a tqadatsa reve a ushi atsumalimà adama e ili i na a yuwain.

¹⁰ Lyawa esu e le a rumbanà adama e ene wan, zuwa le a kađato zalà vi itana yu ume u na aa cu'wan shi."¹¹

¹¹ Adama o ndolo reve me ece: Ana aza a Isra'ilà a ri yai, uriyu u ndolo ulungusa le tā? Ne da shi! Adama a na a yuwain unusu, dada iwawi i tawàt̄ ubatà wa Atakpaci, ayi nda gba ayi da waa zuwa aza a Isra'ilà a yuwan tsushu'un.¹² Na Atakpaci a ushi aba'un a abunda adama a na aza a Isra'ilà a 'yuwain a mantsa ma na Asulà a shi a cigai a wawa le, reve a mantsa ma na aza a Isra'ilà a tawàt̄ a ushi iwawi'i o ukosu, aba'un e le a ta la'a abunda.

Iwawi ya Atakpaci

¹³ Gogo n ta yuwusaan du adanshi adu Atakpaci. Asulà a dangwa mu tā mo o'wo aajiyà a Atakpaci, waru n ta yuwusan afalu adama o ulinga o gbain u na u ca numu n yuwan.¹⁴ N ta zama ure u na maa zuwa aza a Isra'ilà a ciga ili i na adu Atakpaci i ri na ayi, tsundolo tsa da mafà tsura n wawa ozo o ro e le.¹⁵ Ana Asulà a vadatalayi aza a Isra'ilà ucina, wo o'wo tā i'utsa ya Atakpaci. Adama o ndolo ana Asulà aayi yuwisan tsu'utsa na aza a Isra'ilà, u tā gashi a kambato tā aakwàkwa wuma.¹⁶ Na a ca Asulà mabishi ma tsuwa, to, za va yi da

◊ 10:15 Isha. 52:7. ◊ 10:18 Ica 19:4. ◊ 10:19 U.WI. 32:21. ◊ 10:20 Isha. 65:1. ◊ 10:21 Isha. 65:2. ◊ 11:3
1 Ngo. 19:10; 1 Ngo. 19:14. ◊ 11:4 1 Ngo. 19:18. ◊ 11:8 U.WI. 29:4; Isha. 29:10. ◊ 11:10 Ica 69:22-23.

mãbulã. Waru na a ca Asulã aralu o udanga, eten o udanga'a suru za va yi da.

¹⁷ U tã gashi a saza tã eten o ro o udanga u zetun.† Adu Atakpaci i tã gashi eeten e zetun a na a kungwai atsumã o ogozo a na e lebenuyi zuva vu udanga u zetun. Gogo i ushi tã ili i sa'anî i na i shi za va aza a Isra'ila cine eeten a sa'avu o tsu sowo mini mã yi diga a aralu o udanga. ¹⁸ Adama o ndolo she i yuwaan eten a na a sazai uvadu wan. Cuwain, adu da yaã banasa aralu o udanga a ndede shi. Aralu a yi a da a banasa du. ¹⁹ U ta gura wo o'wo i yuwan majiyâ a na a sazai ete'en, adama a zuwa du o unã u le u da. ²⁰ Amayun a da. A saza le tã adama a na a 'yuwain a usu, adu gba i buwa tã ubata'a adama a na i usuyi. She i 'yasan avangaci wan, amma yu uwu wovon wi ili i na yaa gura fara. ²¹ Nnã Asulã a saza eten o ufaru o ndolo, ne da waa gura kodo du fo.

²² Adama o ndolo ye ene tã Asulã a ta ni isa'anî, waru u tu usuduwu lon. U tsu ca ta aza a na a lyawai itoni ya yi atsumalima. Ni i lyuwa elime na nden cine woo roco du isa'ani, to, uta ri n rocosu du isa'ani ya yi. Nnã gba i yuwan ne shi, uta saza du diga o udanga'a.²³ Waru na aza a Isra'ila a zuwisa okolo e le ubata' wa Asulã, uta kambatowisa le ubata' u na a shi. Utã nu ucira u na waa yuwan ne. ²⁴ Adu Atakpaci i tã gashi eeten o udanga u zetun† u na u kungwai atsuma ogozo u na o kofoi, reve e lebenu yi zuva vu udanga u zetun u sa'anî. Ne da ili'i u ri shi! Amma a na wo o'woi aza a Isra'ila o ndolo a tã gashi eeten a na a kungwai o udanga u sa'anî, a tã gba e lebenuwishe le o udanga'a babu usan.

Asulã a tsu yuwaan tã ama suru isa'ani

²⁵ Ama a va, n ciga du tã i reve ili yu usokowu i nda, adama i reve na koto i revei ili suru shi, waru adama i 'yasan avangaci wan. Aza a Isra'ila o ro a tã na aciyogbam, agba ili i nda i ta lyuwa elime hali she na atyo a na Asulã a zuwai Atakpaci a na a dangwai, a tawa ubata' wa Yesu Zamawawa. ²⁶ Waru ne da Asulã aa wawa aza a Isra'ila suru. Cine Adanshi a Asulã a dammai: "Zamawawa to uta Sihiyona,† reve u tawa iwuya suru diga o u'wa wa Yakubu.

²⁷ N ta yuwan akucunu a nda ne ele na tawa nusu le." ♦

²⁸ Aza a Isra'ila a 'yuwan tã a usu Alabari a Sa'anî'i, adama o ndolo o o'wo tã n'yuwatan ma Asulã. Ayi nda wo o'wo tã ne adama u kamba du, adu na i ri Atakpaci. Agba hali n gogo aza a Isra'ila ama a da a na Asulã a dangwai, waru ciga le ta adama a nzuwulai n na u yuwayin nkaya n le Ibrahim, na Ishiyaku na Yakubu. ²⁹ Asulã a tsu vadala

około a yi a aci a ama a na u deyi ni ili i na u ca nle shi.

³⁰ De nu ufaru adu Atakpaci i 'yuwan tã o toni Asulã. Amma a mantsa ma na aza a Isra'ila a 'yuwain o toni, reve Asulã a yuwaan du isa'ani. ³¹ Ne da waru u ri hali n gogo, aza a Isra'ila a 'yuwan tã o toni, adama o ndolo Asulã a ta gura yuwaan le isa'ani cine u roco ndu isa'ani. ³² Asulã a ciga tã u roco isa'ani a tyo a ama suru adama o ndolo u zuwa le tã o o'wo gashi aza a na ari o u'wa wa ali adama a na a 'yuwain o toni.

Ica a tyo ubata' wa Asulã

³³ Zane da aa gura rito utsuru, nu ugbozu, nu urevu u na Asulã a ri na ayi?

Zane aa gura reve ili yo okolo a yi?

Zane aa gura cuduwa ili i na u tsu yuwan?

³⁴ Cine Adanshi a Asulã a dammai,

"Zane revei okolo a Asulazuva?

Zane aa gura ca yi asala?"

³⁵ "Za ro tã ni ili i na woo tono Asulazuva, i na a ciga a 'yuwan u tsupa yi?" ♦

³⁶ Asulã a yuwan tã ili suru.

Ayi da za na tsu zuwa ili suru i lyuwa elime. Ili suru i tã lo adama a ca yi tsugbain.

Tsu 'yuwan tsu ciga tsu cuwa Asulã babu ukotu! Ami.

12

Ica aciyadu e ekere a Asula

¹ Ama a va, Asulã a tu ulobonu, ayi da i zuwai n ri a patishi du i ca aciyadu e ekere a Asulã tsã kucci, ni i ri wuma. I ca aciyadu kpara-kpara i yuwaan Asulã ulinga waru i yo'onoto yi okolo. Ne da wu ntsayi i yuwaan Asulã aganda o okolo a du. ² She i lyuwa elime na mayan me ili i na ama o uvadi u nda aa yuwsan wan, amma, i lyawa Asulã a ca du okolo a sa'avu. Ne da yee reve ili i na Asulã a ciga ndu i yuwan: I te reve ili'i i tu ulobonu, ili'i waru i tsu yo'onoto yi tã okolo, na cine wu ntsayi.

³ Asulã o roco mu tã isa'ani, adama o ndolo n ta dansaa za suru atsuma a du: She vu tara aciyawu upasu na cine vu ri wan, amma vu yuwan majiyâ ulobonu waru vu kalyuwâ aciyawu cine Asulã a ca nuwu ucawu wo okolo. ⁴ Tsu ta na pasu lipu abunda a lipu tã, waru pasu lipu nda suru tsu linga tã ko'o. ⁵ Ne da fo, tsu tã abunda, agba za suru upasu u lipu vu Zamawawa u da, waru atsu fo tsu tu uboluloi ubata' u ta.

⁶ Asulã a ca tã za suru atsuma a tsu une'e u na waa lingaa. Nu u ca tsu ucira u na tsaa yuwan alajiyâ ikaka, tsu 'yuwan tsu ciga tsu yuwan yi nu ucawu wo okolo suru u na tsu ri na ayi. ⁷ Nu u ca tsu ucira u na tsaa yuwan aganda, tsu yuwan aganda. Nu u ca tsu tã ucira tsu yuwan uritosu, tsu yuwan uritosu. ⁸ Nu u ca tsu tã ucira tsu

dashi ozo o ro okolo ugbamu, tsu dashi le okolo ugbamu. Nà tsu tā nu une'e wu ucasu, tsu ca no okolo à tā. Nà Asulà a zuwa wu tā zgbain, vu kàmbato ugbozu vu yuwan tsugbain ulobonu. Nu u ca wu tā ucira u na vaa yuwan ozo o ro isa'anì, vu yuwan yinà mazanga.

Nden mu ulobonu

⁹ Vu ciga ama ni icigi ya amayun. Vu 'yuwan ili i na i ri iwuya, reve vu guza ili i sa'anì. ¹⁰ I cigalai cine wu ntsayi i cigalai nà za və wu. I ciga i yuwunlai tsutoni gogogo. ¹¹ She yo o'wo orogo wan, amma i yuwan ulinga ne ekere e re. I ca aciyadu kpàrà-kpàrà i yuwusaan Zagbain aganda. ¹² I lyuwa elime nà mazanga adama a na i ri nu uzuwu wo okolo. Ni i ri na addama i dana na ankuri. I yuwan avasa a mantsa suru. ¹³ I ca ama a Asulà ili i na a lambai. I ushi omocin àzà e Itoni a 'wa du.

¹⁴ Na ama a zuwa du atsuma a atsumalima adama a na i ri àzà e Itoni, she i yuwaan le unà wan. Amma i yuwaan le avasa Asulà a zuwaa le aba'un. ¹⁵ I yuwan mazanga na aza a na a yuwan mazanga, waru i shon na aza a na q'ri e mesun. ¹⁶ I yuwan nden n sa'anì nà àzà à du suru. I yuwan tsu'utsa na ama a na q'ri ili i ro shi. She i 'yasan avangaci ko i tara aciyàdu i tā nu ugbozu wan.

¹⁷ Nà za ro nusaan du, she i tsupa yi ni iwuya wan. I yuwan ukadu i yuwan ili i na vuma suru ri e inda u ri mejege. ¹⁸ I yuwan atyo a na yaa yuwan tsàrà i yuwan nden mu uyo'o na ama suru. ¹⁹ N'utsa n və, she i ciga i ca ozo o ro atsumalima a na a nusaan du wan, amma i puro Asulà a ca le atsumalima nu upan wà yi. Asulazuva damma tā atsuma a Adanshi a yi, "N ta ca aza a na a nusaan atsumalima."

N ta tsupe la adama e ili i na a yuwan." ²⁰

Amma i yuwan ili i na Adanshi a Asulà a dammai:

"Nà ma'yuwatan mā du mā ri na ambulu, i lyuwato yi.

Nu u ri na akuli, i ca yi mini mo oso.

Ne da waa uwua wono wi ili i na u yuwaan ndu." ²¹

She i lyawa iwuya i lyuwa aci à du wan, amma i lyuwa aci e iwuya nà mayan me ili i sa'anì.

13

Iyuwan tsutoni nà ngono

¹ I yuwan tsutoni nà ngono n na maa yuwsan tsugono a aci à du. Asula a da goon à ri nu ucira u na waa ca vuma tsugono, ayi da u zuwa nle o o'wo ngono. ² Adama o ndolo aza a na a 'yuwain o toni wilà

u gwamnati, Asulà a da a 'yuwain o toni. Adama o ndolo o to ronoo aciyele oforo.

³ Aza a na aa yuwsan isa'anì, àq dana a uwwusa wovon wu ngono shi, amma aza a na aa yuwsan iwuya, ele da aza a na aa uwwusa wovon u le. Babu ili i na yaa zuwa du yu uwua wovon u le. I yuwan ili i sa'anì, ni i yuwan tsundolo ele a ta cuwa du. ⁴ Mogono aagbashi à Asulà a da, waru ulinga wà yi ayi da u kamba du. Amma nà yaa yuwsan iwuya, reve yu uwua wovon wà yi, adama a na u tā nu ucira u na waa ca du oforo. Ana u tsu ca àza e iwuya àtsumalima, ayi aagbashi à Asulà a da. ⁵ Adama o ndolo i ciga i 'yuwan i yuwan tsutoni na azgbain a gwamnati, adama a na tsundolo tsa da yaa yuwan àvù i kanzu'wa oforo, waru adama a na ili i na yi ntsayi i yuwan da ndolo. ⁶ Ayi da i zuwai yaa tsupusa utafa. Ngono aagbashi à Asula a da, waru a tsu ushi tā atsupu tsàrà a gura yuwan ulinga u na Asulà a zuwa nle. ⁷ I tsupa le ili i na oo tono dù suru. I tsupa ko cu'un vu utafa ne da suru. I ca le tsugbain waru i yuwan tsutoni ne ele suru.

I ciga ama

⁸ She i lyawa nanza toni fu ili i ro wan. Ili i tā i da goon na ni i ciga i 'yuwan i yuwan, ayi da i cigalai, adama a na vuma na cigai ama u to tonishi Wilà suru. ⁹ Wilà'a u damma ta, "She vu yuwan tsipere wan. She vu una nanza nu ucigu wà wu wan. She vi ivà wan. She vu zuwa okolo e itana yi za ro wan." Amma wilà u tā u tā lo za na damma unà na aza a nda: "Vu ciga nron mu nden mā wu cine vu cigai aciyawu." ¹⁰ Nà vu ciga ama, vaa yuwaan le iwuya shi. Nà vu ri ni icigi ya ama vu to tonishi ili i na Wilà u dammai.

¹¹ Ni i ciga i 'yuwan i yuwan ili i nda adama a na i reve tā cu'un mantsa ma na tsu ri. Mantsa ma na ulobonoi i 'yon gogogo atsuma a nlavu a da, adama a na i wawa i tsu i la'a tā zuzu nà mantsa ma na tsu fara cayi okolo. ¹² U yuwan tā gashi ayin a ciga tā o koto, waru usana u ciga tā matawaa. Adama o ndolo tsu lyawai a yuwsan ili i na aa yuwsan atsuma e irumbu, reve tsu tarai itana i na tsaa yuwayin uvon atsuma e ekan. ¹³ I yuwan wuma u du ulobonu, cine ama a tsu yuwsan nu urana. She i yuwan iwuya a mantsa mā abuki wan. She yoo o'wo ososowi wan. She i yuwan tsipere icu'un icu'un wan. She i yuwan nlangi vəni du wan. She i yuwan tsushu'un no ozo o ro wan. ¹⁴ Amma i lyawa Zagbain Yesu Zamawawa rono du adanga a wuma u du suru suru. Reve waru i lyawa ifoñi yu ure u na yaqà tsurà ili i wuya i na i cigai.

14

She i ge'eto ama wan

¹ I ushi aza a na a kurusu Zagbain, ko na aza a na ucawu wo okolo u le u ri nu ucira shi da. She i yuwan mawasan ne ele adama e il i na a tarai u na u ri ulobonu ko ulobonu shi wan. ²Iroci, nanza tara tā unusu u da shi na a lyuwa ko cu'un vi ilyalya i na a tsurai biti. Agba za na ucawu wo okolo a yi a ri nu ucira shi, u tsu tama nama na u tsurai suru shi. ³Aza a na a tsu lyuwa ko cu'un vi ilyalya i ne da a tsurai, a ciga a 'yuwan o goro aza a na a 'yuwain a tama inama wan. Waru aza a na a tamusa inama shi, a ciga a 'yuwan a tara gashi aza a na a lyuwusa ilyalya a yuwan tā unusu wan, adama a na Asulā a usu tā vuma ndolo. ⁴U ri ulobonu i yuwaan aagbashi a vuma ro uge'etosu shi. Zav'u wa vā yi da aa gura damma ko u ta yuwusan ulinga u sa'anī shi. Ucira wu Zagbain u ta kamba aagbashi a yi a yuwan ili i na wu ntsayi u yuwan.

⁵Azā e Itoni o ro a tara tā urana u ro u la'a tā urana u ro akiza, ozo o ro gba a tara tā urana suru unāta u dā a ri. I yuwan majiyan me ili i na yi ntsayi na aciyadu. ⁶Aza a na a tarasa a na urana u ro u la'a tā urana u ro, a tsu yuwan tā ne adama a na a ciga tā a ca Zagbain tsugbain. Ne da waru aza a na a lyuwusa ilyalya icu'un icu'un a ri. O tsu godyoo tā Asulā kafu a lyuwa, tsundolo tsa da aa ca Zagbain tsugbain. Aza a na waru a 'yuwain a lyuwa ili suru a tsu ciga tā a ca Zagbain tsugbain reve waru o godyoo Asulā.

⁷Adama a aciyatsu a da tsu ri wuma goon shi, waru tsu kuwā adama a aciyatsu goon shi. ⁸Nā tsu ri wuma, adama a Zagbain a da tsu ri wuma, waru nā tsu kuwā, adama a Zagbain a da tsu kuwā. Adama o ndolo, na tsu ri wuma ko tsu kuwā e ekere a Zagbain a da tsu ri.

⁹Ili i na i zuwai Zamawawa kuwā reve waru u 'yon u kamba wuma ayi da adama wo o'wo Zagbain a aci a aza a na a ri wuma na aza a na a ri ukwā. ¹⁰Adama o ndolo nye i zuwai yee ge'etosu aza a na a ri oo tono Zagbain? Waru nye i zuwai yoo ronuso azā a dū azā e Itoni e idā? Urana u tā lo a tawā a na Asulā ee ge'eto tsu suru. ¹¹Asulā a damma tā atsumā a Adanshi a yi, "N kucina tā nā wuma u va, ama suru a tā kingyo a makakān ma va. A alanga e eteshe a da ama suru a damma a na amu da Asulā." [◊]

¹²Ama suru a ta cuduwa ili i na a yuwan a makakān mā Asulā, ni ili i na i zuwai a yuwan in ne.

She i zuwa ama a riya wan

¹³Tsu ciga tsu 'yuwan tsu lyawa e ge'etosulei. O unā u ndolo, i dammulai u ri ulobonu i zuwa ama a tādātsā avu a riya atsumā o unusu shi. ¹⁴Amu n tu ubolu nā Yesu Zagbain, adama o ndolo n reve tā ilyalya suru a tu ulobonu u na a gura lyuwa le. Nā vuma tara ili i ro i ri ulobonu shi, to, ili i ndolo unusu u da e ekere a yi. ¹⁵Voo rocosu icigi shi nā vu lyuwa ilyalya i na yaa zuwa za vi Itoni† ro riya. She vu lyawa ilyalya i na vaa lyuwusa u lungusā vuma na Zamawawa kuwai adama a yi wan! ¹⁶She vu lyawa ili i na vu tarai u ri mejege ma da u kāmbā ili i na ama o ro a tarai ili yi idaba wan. ¹⁷Nā vuma ro yuwan adanshi adama o tsugono tsa Asulā waa yuwusan adanshi adama a wilā o unā wa alyā e ilyalya no oso shi, amma gba u tsu yuwan tā adanshi adama a afulā, na asuvu nden, nā mazanga ma na Ruhu va Akiza a casu. ¹⁸Ni i yuwan Zamawawa agāndā o ure u nda, i tsu zuwa tā Asulā a uwua uyo'o waru ama a tā usu dū fo.

¹⁹Adama o ndolo, tsu ciga tsu 'yuwan tsu yuwan atyo a na tsaa yuwan tsu yuwan ili i na i tsu tāwāqā nā nden ma asuvu, waru ni ili i na i tsu kambulai e isawan ubbam. ²⁰She i lungusā ulinga wā Asulā adama e ili i na yaa lyuwusa wan. I ta gura lyuwa ilyalya suru, amma unusu u da vu zuwa nanza yuwan unusu adama e ili i na vaa lyuwusa. ²¹She i tama inama, ko i sowo mārā, ko i yuwan ili i ro wan, nā wo o'wo i yuwan tsundolo u ta zuwa azā e Itoni o ro a riya.

²²Atsumā e ili i na vaa yuwusan avu da nā Asulā a wu. Ama a tsu yuwan tā mazanga ne e reve ili i na a yuwusan mejege ma da, babu mālāla adama a yi. ²³Amma nā a ri a mālāla atsumā e ili i na aa lyuwusa, Asulā o koto to le tā na a lyuwa yi, adama a na e reve tā mejege ma da shi. Ni i yuwan ili i na i revei mejege ma da shi, i ta yuwusan unusu.

15

Vu yuwan ili i na vaa uwua uyo'o goon wan

¹Atsu na tsu ri nu ucawu wo okolo o ucira, tsu yuwan ankuri nā azā e Itoni yi Zagbain aza a na ucawu wo okolo e le a ri nu ucira shi. She tsu cigai tsu zuwa aciyatsu na tsaa uwuwai uyo'o goon wan. ²Tsu yuwan ili i na yaa zuwa le a uwua uyo'o, reve waru tsu yuwan ili i na yaa kamba le. ³Ko Zamawawa yuwan adama u zuwa aciyayi wu uwua uyo'o shi. Amma cine Adanshi a Asulā a dammai, "Ama a na e isulusa wu qmā da fo e isulusa." [◊] ⁴Ili i na a danai suru atsumā a Adanshi a Asulā a dana le tā

◊ 14:11 Isha. 45:23. ◊ 15:3 Ica 69:9.

adama o rito tsu. Adanshi a Asulà a ca tsu tā makaba ma asuvu, reve waru u ca tsu okolo ubgamu, adama tsu dāna nu uzuwu wo okolo.

⁵ Asulà a da za na tsu zuwa tsu tsu kabà asuvu, reve waru u ca tsu okolo ubgamu. N ta yuwusan avasa Asulà a kamba dū adama i yuwan nden n sa'ani na ama, atsuma e itoni yi Zamawawa. ⁶ Ne da suru ndū yoo boluloi dyo dū i yuwaan Asulà ica reve waru i casu yi tsugbain, za na ayi da Dada vā Yesu Kristi Zaggain tsu.

Alabari a Sa'ani adama a aza a Isra'ilana Atakpací

⁷ Zamawawa usu du tā, adama o ndolo adu fo i usulai. Ne da Asulà aa tsura tsugbain. ⁸ N damma dū tā Zamawawa yuwan tā agandà a tyo e ekere a aza a Isra'ilila adama u roco nzuwulai mā abundā n na Asulà a yuwayin nkaya n le amayun a da. ⁹ Waru u tāwā tā tsarà Atakpací a ca Asulà ica adama e isa'ani i na u roco nle. Ununa Adanshi a Asulà a dammai:

"N ta cuwa wu e memere ma Atakpací.
N ta cana ica a tyo a aala a wu." ◊

¹⁰ Adanshi a Asulà a dammisatā:
"Zanganai, adu Atakpací,
obolo na ama a yi, aza a Isra'ilila." ◊

¹¹ Waru Adanshi a Asulà a damma tā:
"Cuwai Asulazuva, suru ndū Atakpací.
Cuwa niyi, ama o uvadi suru." ◊

¹² Reve yumavasula Ishaya damma,
"Nanza o u'wa u Mogono Dàwudat u tā
tawa,
u ta yuwan tsugono a aci a Atakpací,
waru a ta zuwa okolo e le e ekere a yi." ◊

¹³ N ta yuwusan avasa a tyo a Asulà, za na tsu ca uzuwu wo okolo, u shiton dū nā mazangà ma amayun na asuvu nden, a mantsa ma na i cayi okolo a dū e ekere a yi. Ne da uzuwu wo okolo a dū waa lyuwa elime o ucira u Ruhu va Akiza.

Bulu yuwan tā adanshi adama o ulinga wa yi

¹⁴ Ama a vā, n reve tā i tā tapu ni isa'ani. N reve tā waru i tā nu urevu u na wu ntsayi i dana nā ayi, waru n reve tā i tsu gura tā ritoloi. ¹⁵ Amma n danaa dū tā a alanga eteshe adama e ili i na n ciga ndū i cuwan. N yuwan tā ne adama a na Asulà a yuwaan mu tā isa'ani, ¹⁶ waru u ca mu tā ulinga u na moo o'wo aagbashi e Yesu Zamawawa a tyo ubatā wa Atakpací. N ta yuwusaan Asulà tsugbashi ana mo ritosu Alabari a Sa'ani a yi. N dana tā ana ganu' adama Atakpací o o'wo kucci na Asulà aā ushi, kucci na Ruhu va Akiza kambatōi akiza.

¹⁷ Adama o ndolo, n ta yuwusan mazangà adama e ili i na n yuwin adama a Asulà

atsuma e Yesu Zamawawa. ¹⁸ Maa yuwan adanshi adama e ili i ro shi, she ili i na Zamawawa yuwin e ekere a vā, ana n zuwai Atakpací a yuwan tsutoni na Asulà. A yuwan tā tsutoni nā ayi adama e ili i na n dammai ni ili i na n yuwin. ¹⁹ Waru o toni tā Asulà adama o ucira wā abajini o ulinga wa asalama tā na e enei, nā waru adama o ucira u Ruhu va Akiza. N yuwan tā alajiyà a Alabari a Sa'ani atsuma a Urishelima hali a tyo alanga a lliriku, adama o ndolo n koto tā de alajiyà ubatā suru. ²⁰ N ciga tā n yuwan alajiyà a Alabari a Sa'ani kuci ubatā u na ama o ro koto a uwuwai adama a Zamawawa shi, adama a na n ciga n yuwusan ulinga o ulinga u na nanza farai shi. ²¹ U tā cine Adanshi a Asulà a dammai:

"Aza a na koto a damma nle adama a yi shi
e te ene,
waru aza a na koto a uwuwai adama a yi shi,
a tā tsurā urevu." ◊

Bulu ciga tā u buru Roma

²² Ulinga u nda u da u shi u putsusaa numu a tawa ya'a dū me ene du. ²³ Gogo gba n koto tā ulinga u na maa yuwusan batā nda. N shi tā n ciga n 'yawā ubatā u dū nu ujimu. ²⁴ N te ifosi n 'yawā Asibaniya, nā māqā kāra, n la bātsa Roma.† N reve tā n ta uwwa uyo'o nā m bātsa me ene du, reve i kamba mu n reme ure. ²⁵ Amma kafu me ene du, n ciga n 'yuwan n 'yawā ne'en Urishelima tsarā n tarā une'e a tyo aza e Itoni a na a ri de. ²⁶ A'isa a aza e Itoni a na a ri Makidoniya na Akataya a ca ta ikebe fāqā adama a kamba alambi a na a ri pe atsuma a aza e Itoni a Urishelima. ²⁷ A uwwa ta uyo'o u na aa yuwaan le ne, adama a na une'e' wo o'wo tā she damma atsupu o utan. O ufaru, Atakpací a ushi tā isa'ani e ekere a Asulà adama a ab'a'un atsuma a rruhu e ekere a aza a Isra'ilila. Dada gba e enei u lobon tā a kamba le ni ili i na a ri na ayi. ²⁸ Nā n koto a casu ikebe i nda, n tā kālyuwa du, reve n kara a tyo Asibaniya. ²⁹ N reve tā na n rawa ubatā u du, Zamawawa ta ca mu abajini aba'un adama a dū.

³⁰ Ama a vā, n ta patishi dū ankuri atsuma a ala e Yesu Zamawawa Zaggain tsu, i bolo ekere nā amu atsuma o ulinga a yuwusan avasa a tyo ubatā wā Asulà adama a vā. I yuwan ili i nda adama e icigi i na i ri na ayi a tyo e ekere a vā na Ruhu va Akiza ca ndū. ³¹ I yuwan avasa adama a ama a na a ri e ida ya Yahuda aza a na koto a ushiyi Yesu Zamawawa shi, tsara a uwuwat mu usan wan. Waru i yuwan avasa adama a aza e Itoni atsuma a Urishelima a yuwan mazangà nī ili i na n yuwin adama n kamba le. ³² Nā Asulà a usu, n tā tawa ya'a

◊ 15:9 Ica 18:49. ◊ 15:10 U.WI. 32:43. ◊ 15:11 Ica 117:1. ◊ 15:12 Isha. 11:1. ◊ 15:21 Isha. 52:15.

dù na mazanga, waru ukalyuwusà u vã a tyo ya'qà du u ta zuwa mu mu uwua uyo'o reve n tsurã wivuwun. ³³ Gogo lyawa Asulà, za na tsu ca asuvu nden, u dãna obolo na qđu suru. Ami.

16

Bulu casaq ta n'utsa mä yi

¹N tñ ni il i sa'anî i na maa damma adama a Fibì, ka na a yuwusan aganda atsuma a a'isa a azä e Itoni a Kankiriya. ²N ta patishi du ankuri i ushi yi atsuma a Zagbain o ure u sa'anî u na ama a Asulà aa tsu yuwan. I kamba yi atsuma o ure u na yaa gura suru, adama a na u kamba mu tñ na ama a abunda fo.

³I casaq Birisika na Akila, [◊] azä a na a yuwain ulinga obolo na amu atsuma a tsugbashi tsq Yesu Zamawawa. ⁴A usu tñ a kuwa adama a kamba mu. N godyoo le tñ lon, waru amu a nde'en shi a'isa a azä e Itoni a Atakpací suru o godyoo le tñ. ⁵Waru, i casaq mu a'isa a azä e Itoni a na o tsu bolotosu atsuma o u'wa u le.

Waru i casaq mu i'utsa ya amayun i vã Abayinitu. Ayi da vuma na fara o'woi za vi Itoni e ida ya Asiya.

⁶I casaq mu Meri, za na yuwaan du ulinga wa abula lon.

⁷I casaq mu ama a va, Andranika na Juniya, azä a na a dñanai atsuma o u'wa wa ali obolo na amu. O o'wo tñ azä e Itoni kafu amu, waru ajiya a ta casu le tsugbain.

⁸I casaq mu Amfiliya, ayi i'utsa ya amayun i va i da atsuma e itoni yi Zagbain.

⁹I casaq mu Uribanu, za na yuwayin Zamawawa aganda obolo na atsu.

I casaq mu Aristobulu na ama o u'wa a yi.

¹¹I casaq mu Hiruduyan, moron mä va.

Waru i casaq mu Nakisu na azä a na a ri atsuma o u'wa wa yi, azä a na a ri azä e Itoni yi Zagbain.

¹²I casaq mu Tarafina na Tarafusa, amaci a na a yuwain ulinga u sa'anî adama a Zagbain.

I casaq mu nawayi va amayun va Bassisà, ka ro na yuwain ulinga u sa'anî adama a Zagbain.

¹³I casaq mu Rufo, za na ri aagbashi a sa'anî adama a Zagbain. Waru i casaq mma va yi, za na o'woi gashi mma va.

¹⁴I casaq mu Asinkirita, na Filiguna, na Hamisa, na Batureba, na Hema, obolo na azä e Itoni a na a ri obolo ne ele.

¹⁵I casaq mu Fililugu, na Juliya, na Niriyu, na mawun mä anawu mo usheli mä yi, na

Ulumfa, obolo na ama a Asulà a na a ri obolo ne ele.

¹⁶I casalai ni icigi yi Zamawawa.

A'isa a azä e Itoni a Zamawawa suru a tñ casasa du.

Morono ma atsuvu mo ukosu

¹⁷Ama a vã, i kambuwä ugbozu u du ulobonu adama a azä a na aq tawaq nu une'esun nu u'yasasan wa asuvu e ekere o ucawu wo okolo wa ama, reve o rito ili i ro ko'o ni ili i na i tsuräi. I suma le! ¹⁸Aza a na a yuwusan ne a yuwusaan Zamawawa Zagbain tsu aganda shi, amma a ta yuwusan ili i na aa uwaa aciyele uyo'o. A tsu yuwusan tñ ica ye pere, reve a lumä ama a na e revei cu'un morono ma adanshi me iwuya ma nda shi. ¹⁹Azä e Itoni suru a uwua tñ a na yaa yuwusan tsutoni e ekere a Zagbain, adama o ndolo n ta yuwusan mazanga adama a du. Amma n ciga du tñ i kambuwä ugbozu atsuma e ili i na i ri ili i sa'anî, amma gba i suma iwuya.

²⁰Asulà a na gba a tsu tawaq na asuvu nden, aa jima shi u ta minjira Male reve u ca du ucira a aci a yi.

N ta yuwusan avasa isa'anî ya Yesu Zagbain tsu dñanu obolo na qđu.

²¹Timoti za na a yuwusan ulinga obolo na amu, u tñ lyungusaq du ni içası yä yi. Waru ama a va fo, Lusiya, na Yason, na Susibatará a ta casasa du.

²²Amu da Tatiyu, n ta danasa ili i na Bulu dammai n dana. Amu fo n tñ casasa du atsuma a Zagbain.

²³Gayu tñ casasa du. U ushi mu tñ obolo na a'isa a azä e Itoni suru atsuma o u'wa wa yi.

Arasata, za vuuzuwa wi ikebe a lyuci gbain, ni i'utsa i tsu Kawata a ta casasa du fo.

²⁴N ta yuwusan avasa Zagbain tsu Yesu Zamawawa u roco du isa'anî suru. Ami.*

Avasa e ica

²⁵Tsu cayi Asula tsugbain! U tsu zuwa du tñ yi isawan nu ucira atsuma o ucawu wo okolo a du, cine Alabari a Sa'anî a dammai. Ikaka i da adama e Yesu Zamawawa ni ifobi i na u sokoi nu ujimu. ²⁶Amma gogo idana ya amasula a zuwa le tñ e reve amayun a alanga e eteshe. Waru Asulà, a na a ri tsu kuwa shi, a zuwa tñ uvadî mäbulâ e reve amayun a nda, tsara a usu waru aa yuwan tsutoni na ayi. ²⁷Lyawa Asulà, za na ayi da goon u ri nu ugbozu, u ushi tsugbain o ure wä Yesu Zamawawa babu ukotu. Ami.

* 16:3 Ajy. 18:2. * 16:24 Akuci a atagada o ro a ri nu uguzu u nda shi.

Mepepelime mo Ufaru ma Bulu a tyo ya Aza a Korinti

Ucuduwu wa aatagada a nda

Bulu dana tā mepepelime ma nda na mepepelime mo ro a tyo aza e Itoni o ro atsuma a Korinti. Korinti abajini a lyuci a dā zuzu nā nge'en m mala. Ama bāta bāta a dāna tā de na nden. Lyuci'i u dāna tā na ala a vama adama a mayan me iwuya ko ili yi idaba pe. Iroci yi ili i na a dansa ayi dā aq'isa a amali a Afurodata, ubāta u na a zuwai ashakala ukpakukupa (1,000) adama o ulinga wa aza a na a yuwusaan ure we epen aganda. Bulu 'yawa tā de reve u linga adama u tsurā ikebe yi ili i na waqā dāna a lyuwusa waru o ritosu ama adama e Yesu. Aza e Itoni nā abunda alambi a dā a dānai a mantsa mo ndolo, amma ama o ro gba shi a shi ta nu ucira.

Atsuma e mepepelime ma nda, Bulu rito tā aza e Itoni cine a yuwan nden n le ubāta u na ama a qabunda a ri a yuwusan ili yi idaba. U damma tā aza e Itoni a yuwan nden ma ankuri na akapi a ama a na a buwai, she a dāna wukasu wan. U rito tā ama she a yuwan tsipere wan ko iwuya i ro wan. U cuduwa tā cine wu ntsayi lolo dāna. E mepepelime ma nda Bulu damma tā cine icigi i ri nu ucira lon. U roco tā cine waru wu ntsayi a yuwan agandā. O ukosu, u cuduwa tā ulyuwu wa aci e Yesu na a 'yasain diga o ukwā, ne dā fo aza e Itoni a yi suru aq' dāna nu ulyuwu wa aci.

Ulyuwu wa aci e ekere o ukwā tawāa ta nu ucira e ekere aza e Itoni. Icigi yi ili yu uvadī abajini e ili i wuya i dā. Aatagada a nda a damma tsu tā ulyuwu wa aci e Yesu Zamawawa e ekere o ukwā a la'a tā icigi yi ili yu uvadī, ne dā za vi Itoni a gura suma ili yu uvadī reve u kuru Zamawawa ulobonu.

Ili i na i ri pe atsuma a aatagada a nda

1. Icasu na avasa a Bulu (1:1-9)
2. Ipati adama o ubolū wa aci (1:10-4:21)
3. Addama atsuma a tsu'utsa (5:1-7:40)
4. Tsutoni na Asulā o unā wā amali (8:1-11:1)
5. Uritosu cine a yuwan agandā nā wuma wa aq'isa (11:2-14:40)
6. Ulyuwu wa aci a Kristi Zamawawa a aci o ukwā (15:1-58)
7. Sadaka adama a alambi (16:1-4)
8. Ifooi yi mmalū mā Bulu (16:5-12)
9. Majiyan mā Bulu ni icasu ya yi (16:13-24)

Ucuduwu

¹ Amu Bulu da n danaa ndu aq'isa a aza e Itoni atsuma a Korinti mepepelime ma nda. N tā lyungusā du ni icasu. I'utsa i tsu Satsani fo u tā lyungusā du ni icasu. Asulā e de mu tā amu Bulu, mo o'wo aajiya e Yesu Kristi Zamawawa, adama a na ne da u cigai. ² Asulā e de du tā yo o'wo ama a akiza a yi. U kambāto du tā na akiza e ekere e Yesu Zamawawa. U yuwaan tā ne fo aza a na a yuwaan niyi aganda atsuma a Zagbain Yesu Zamawawa bāta koko'o. Zamawawa da Zagbain tsu na akapi ama fo.

³ Lyawa Asulā Dada tsu obolo na Zagbain Yesu Zamawawa a ca du isa'ani na asuvu nden.

Bulu godyoo ta Asula

⁴ N tsu godyoo tā Asulā kuci adama e ne'e na u ca ndu, gogo a na yo o'woi aza e Yesu Zamawawa. ⁵ E re suru yo o'wo tā aza o utsuru, atsuma a adanshi nu urevu suru adama a na yo o'wo tā ili i tā nā ayi. ⁶ Ayi nda u roco tā ili i na n damma ndu adama a yi amayun a da. ⁷ Adama o ndolo, i ushi tā ne'e suru na Ruhu va Asulā aa casu, adu a pura ukambū wu Zagbain Yesu Zamawawa. ⁸ U tā 6āna dū nu ucira hali o ukosu adama Asulā o goro du atsuma e ili i ro o urana u na waqā tawisa waru wan. ⁹ Amayun a da Asulā a ta yuwaan du ne, adama a na u tsu yuwan tā ili i na u dammai, u dangwa dū tā yo o'wo ili i tā na Mawun mā yi, Zagbain tsu Yesu Zamawawa.

Ama e ne'eshen tā re re

¹⁰ Ama a vā, n tā patishi du, adama o tsugono tsu Zagbain tsu Yesu Zamawawa, na suru ndu i usulai. She yi kasan wan, amma i boluloi aciaya'du ubāta u tā adama i dāna no okolo a tā nā majiyan mā tā. ¹¹ Ama a vā, ama o ro aza a na a ri de nden o u'wa wā Kuluwi* a damma mu tā a na i tā a mawasan vāni du. ¹² A damma tā vuma suru ta yuwusan adanshi a yi ko'o. Vuma ro damma, "N te itoni ya Bulu." Za ro a dansa "N te itoni ya Apolo." Za ro waru a dansa, "N te itoni ya Bituru." Za ro gba a dansa, "N te itoni yi Zamawawa."

¹³ A ta gura ne'eshen Zamawawa za na ri vuma tā koko'? O'o! Bulu kuwā tā adama a du a apkata?† O'o! A rumbu du tā tsara yoo o'wo otoni a Bulu? O'o! ¹⁴ N godyo ta Asulā a na n rumbuyi ko vuma tā atsuma a dū shi, she Kirisibū nā Gayu. ¹⁵ Gogo babu vuma na aa damma a rumbu yi tā atsuma a ala a vā. ¹⁶ (Kai, n cuwan tā gogo! N rumbu tā Istifana nā ka vā yi nā muwun mā yi, waru maa gura cuwan ko n rumbu tā nanza shi.) ¹⁷ Zamawawa† lyungu mu n rumbu

* 1:11 Kuluwi ka dā, waru o utā yi a alanga e eteshe ko ama'a aza a yi a dā shi, waru ko agbashi a dā ko ama a na a ri pe nā nden atsuma o u'wa wā yi u dā shi.

ama shi. U lyungu mu tā n yuwan alajiyā a Alabari a Sa'ani. Nā n damma Alabari a Sa'ani'i, she n yuwan nu ugbozu wa amawan, adama a na n ciga ucira wu ukwā wu Zamawawa zuva va akpata wo o'wo pere shi.

Zamawawa da ucira nu ugbozu wa Asula

¹⁸ Na ama a na q̄ ri o ure wu ukwā a uwwa ikaka adama o ukwā wu Zamawawa, u tso o'wo le tā gashi tsulo. Nā atsu na Asula a wawusa tsu uwwa yi, ucira wā Asula u da.

¹⁹ A dāna tā atsumā a Adanshi a Asula:

"N tā lungusā ugbozu wa aza a na a tarai aciyele a tā nu ugbozu.

N te geshe urevu wā aza o urevu."◊

²⁰ Nye i da i ri ulobonu atsumā o uvadi wā aza o urevu wa adanshi, nā munlu n wiłā, na aza a ndammulai? Asula a zuwa le tā suru o'wo olo waru u roco tā ugbozu u le u ri nā ąbulā shi. ²¹ Asula za na ri nu ugbozu o fobo tā ama o uvadi u nda q̄a tsurā yi shi, no o toni ugbozu u le. O una u ndolo, u dangwa tā u wawa aza a na q̄ ushiyi ikaka i na tsu yuwan alajiyā, ikaka i na yo o'woi gashi tsulo. ²² Aza a Isra'ilā a ciga tā ee ene ili ya asalama tsarā u roco a na Asula a ri o ulinga. Atakpací a ciga tā a tsurā ugbozu. ²³ Adama o ndolo, ana tsu yuwan alajiyā a na Zamawawa kuwa tā a akpata, tā aza a Isra'ilā a tara yi tā gashi unusu, ąvu Atakpací a damma illi i tsulo tsā da. ²⁴ Amma ikaka'a a tyo e ekere a aza a na Asula a dangwai, aza a Isra'ilā obole na Atakpací, ayi da nda: Zamawawa, ayi da ucira wā Asula waru ayi da ugbozu wa Asula. ²⁵ Ko na Asula a yuwan gashi u tu ulo, u la'a tā vadilimā ugbozu, ko nā wo o'wo gashi babu ucira, u la'a tā vadilimā ucira.

²⁶ Ama a va, cuwain cine i danai ana Asula a dangwa ndū. Ama o uvadi u nda a jiyin gashi wa'a da atsumā a du a ri nu ugbozu. Ama wa'a da a danai azagbain a lyuci atsumā a du. Waru wa'a da utai atsumā a du o u'wa u tsugono. ²⁷ Amma, Asula a dangwa tā ili i na ama a tarai tsulo tsa da tsarā u zuwa aza a na a tarai aciyele aza o ugbozu a uwwa wono. Waru u dangwa tā aza a na a ri nu ucira shi, tsarā u ca aza o ucira wono. ²⁸ U dangwa tā ili i na ama o uvadi a tarai ili shi, ko babu ąbulā, ko babu ili i ro ko ke'en, ąvu u linga ne ele adama ili i na ama a tarai ili yā ąbulā yo o'wo babu ąbulā. ²⁹ U yuwan tā ne tsarā vuma ro yuwan uvadu a makakan mā yi wan. ³⁰ Asula a da za na zuwa ndū yo o'wo ubolu nā Yesu Zamawawa. U kambato tā Zamawawa na aciyayi wo o'wo ugbozu adama a tsu. Adama a yi a da Asula a usu ntsu. U kambato tsu tā aza a akiza, waru u ca tā aciyayi tsarā wu utaq̄ tsu ubatā wu unusu.

³¹ Adanshi a Asula a damma tā, "Vuma na cigai yuwan uvadu, u yuwan goon atsumā e ili i na Zagbain yuwin."

2

Adanshi adama a Zamawawa nu ukwā wayi

¹ Ama a va, ana n tāwā n damma ndū ikaka ya Asula, n yuwaan du adanshi nu urugu wa adanshi ko n roco n tā nu ugbozu shi. ² Adama a na a mantsa ma na n danai obolo nā adu, n zuwa tā aciyavā mi icina ili i na i buwai suru, she Yesu Zamawawa goon nu ukwā wā yi a akpata.† ³ Ana n tāwāi ubatā u du, lipu vā danā nu ucira shi, waru n danā tā e meje en adama o wovon.

⁴ Waru ana n danai o uritosu na alajiyā n yuwan tā adanshi hawun. N yuwan ugbozu ko adanshi o morono mo ugbozu shi. N iyawa tā Ruhu vā Asula roco ucira wā yi.

⁵ N yuwan tā ne tsarā i ca okolo adama o ucira wā Asula, agba adama o ugbozu wu vadilimā shi.

Ugbozu wā Asula

⁶ Na n ri obolo na aza a na a gbamai de atsumā e Itoni, n tsu yuwan tā adanshi nu ugbozu. Amma cu'un vu ugbozu vu uvadi u da shi, waru cu'un vu ugbozu na azagbain o uvadi a ciga da shi. Ele da aza a na ucira u le woo o'wo babu ąbulā. ⁷ Amma n tā yuwusan adanshi o usokowu wu ugbozu wā Asula, za na u lyawai usokowu hali a tyo gogo. Kafu u yuwan uvadi, Asula o fobo tā ugbozu u nda tsarā u tāwā tsu na tsugbain. ⁸ Atsumā a azagbain o uvadi a nda babu za na tsurāi urevu u ndolo. Na a shi e reve, a shi a vara Zagbain na ri nā tsugbain a akpata shi.

⁹ Amma Adanshi a Asula a damma tā: "Ili i na Asula o foboyi aza a na a ciga niyi u la'a tā ili i na a eneshe ne esu e le, waru u la'a tā ili i na a uwmai na atsuvu e le. Koto nanza jiyān ili i ndolo o okolo a yi shi!"

¹⁰ Amma tsu reve tā ili i ndolo suru adama a na Ruhu vā Asula roco ntsu de ili'i suru. U reve tā ili suru, hali ni ili yu usokowu i na i ri a majiyan mā Asula. ¹¹ Ąvu da goon vu revei ili i na i ri pe atsumā o okolo a wu, waru Ruhu vā Asula da goon revei ili i na i ri pe atsumā o okolo a Asula. ¹² Amma Asula a ca tsu tā Ruhu vā yi. Ayi da i zuwai tsu ri nā majiyan mā tā nā aza o uvadi a nda shi. Ayi da i zuwai waru tsu revei fo ili i na Asula a ca ntsu faq̄. ¹³ Ana tsu damma ndū ili i ndolo, tsu yuwan ulinga ni idanshi yu ugbozu wu vadilimā shi. Tsu yuwan tā adanshi a na Ruhu damma ntsu tsu damma ana tsu cudwai amayun a nda q̄ tyo aza a na a ri nā Ruhu. ¹⁴ Ayi da i zuwai she vuma na ri nā Ruhu vā Asula goon dā aa gura reve aba'un q̄ Ruhu. Vuma na ri nā Ruhu vā

Asula shi, u tsu jiyan ta gashi aba'u'un tsulo tsa da.¹⁵ Vuma na ri na Ruhu suru u ta gura petelyue ili i nda, amma babu vuma na aa gura petelyue vuma'a.

¹⁶ Adanshi a Asula a damma ta:

"Zane da gura revei majiyan ma Asulazuva? Zane da aa gura ca yi asala?"[◊]

Amma tsu gura ta reve ili i nda, adama a na tsu ta no okolo a Zamawawa.

3

Agbashi a Asula

¹ Ama a va, ana n dñai obolo na adu n yuwaan du adanshi cine maa yuwaan aza a na a gbamai de atsuma e Itoni shi. N yuwaan du ta adanshi gashi adu aza a na a ri pe atsuma o uvadi da ko gashi adu nrebu n da atsuma a Zamawawa.² N lyuwato du tsuwa shi, adama a na i buwai a apasa maani. Ko gogo koto i rawa i lyuwa tsuwa shi, adama a na hali n gogo i buwa ta a yuwusan nden n du gashi aza a na a ri pe atsuma o uvadi.³ I ta tsushu'un vani du waru i ta mawasan vani du. Ayi ili i nda i roco ta a na i buwai atsuma o uvadi, waru i buwa ta o tono re ve ya yi.⁴ Za ro a dansa, "N te itoni ya Bulu." Za ro waru a dansa, "N te itoni ya Apolo." Ana yaa dansa cu'un ndolo, i rotso ta ama o uvadi.

⁵ To, Apolo gba ili i ro i da? O'o! Bulu waru gba ili i ro i da? O'o! Atsu agbashi a Asula a da goon, aza a na aa kambusa du i usu. Za suru atsuma a tsu u ta yuwusan ulinga u na Zaggain ca niyi u yuwan. ⁶ Amu n cu'wan ta avu Apolo tsun mini. Agba Asula a da a tsu zuwa yi u kungwa.⁷ Za vu ca'an na za vu utsusun u mini ili i ro i da a ri shi, amma Asula ili i ro i da adama a na ayi da u tsu zuwa icu'un i kungwa.⁸ Za vu ca'an na za vu utsusun u mini a ciga ta icu'un a kungwa tsara udum a lobono. Asula a ta ca vuma suru iliyinkapa qto o ulinga u na u yuwin.⁹ Adama a na atsu n'utsa mu ulinga n na tsaa yuwusaan Asula ulinga da, waru adu udum a wa Asula u da.

Waru adu usaa wa Asula u da.¹⁰ N yuwan ta ulinga wu suwi va amayun, adama a na Asula a kamba mu ta n yuwan yi, waru n vara ta ikyun yu usaa, avu vuma ro reme usaa zuva va yi. Suru ndu i yuwan ugbozu cine yaa yuwusan usaa'a.¹¹ Ikyun yu usaa u na tsu varai de, Yesu Zamawawa da, waru babu vuma ro na aa varisa ikyun i ro.¹² Vuma na a yuwan usaa e ikyun yu usaa i ndolo, za ro ta yuwan ulinga na zinariya, ko azurufa, ko atali e ikebe, za ro gba shi fanga, za ro waru alawan, ko tsu'iwa.¹³ Amma urana wu uge'etosu u ta lo a taw a na aq lyungwa tsara e ene cu'un vu ulinga na suwi suru yuwin. A ta zuwa ulinga u vuma suru atsuma a akina tsara e ene ko u ta kula.

¹⁴ Nu usaa'a u kula atsuma a akina'a shi, to, suwi ndolo ta tsura iliyinkapa.¹⁵ Amma nu usaa'a u kula, ayi suwi ndolo ta lamba ili suru. Ayi suwi'i u ta la'a, amma u to o'wo gashi vuma na utulai atsuma a akina.

¹⁶ N reve ta a na i revei a na adu aq'isa a Asula a da waru Ruhu va Asula ta pe nden atsuma a qdul.¹⁷ Asula a ta lungusai vuma na lungusai aq'isa a Asula. Ili i na i zuwai ayi da aq'isa a Asula a ta na akiza, waru adu aciyadu adu dada aq'isa'a.

¹⁸ Lyawai a pususan aciyadu ana. Na yaa yuwsan majiyan i ta nu ugbozu atsuma o uvadi u nda, to, i kambato aciyadu olo adama a na ne da yoo o'wo aza o ugbozu wa amayun.¹⁹ Ili i na uvadi u tarai wo o'woi tsulo, ayi da ili i na Asula a tarai ugbozu. Adanshi a Asula a damma ta, "Asula a tsazu ta aza o ugbozu a mantsa ma na aa yuwsan ugbozu u le."²⁰ Waru u dammisa ta, "Asulazuva e reve ta a na ifobi i na aza o ugbozu a yuwin suru pere da."²¹ Adama o ndolo she i 'yasen avangaci adama a na yoo tono vuma gbain ro wan. Ili suru aza a du a da:²² Bulu, na Apolo, na Bituru aza a du a da. Waru uvadi maqbul za du da. Wuma, nu ukw a za du da. Ne da mantsa mo gogo na mantsa ma na maq tawa. Ili suru e ekere a du a da a ri,²³ waru adu e ekere a Asula a da u ri.

4

Ulinga wa ajiya

¹ Lyawa ama a tara tsu agbashi a Zamawawa, aza a na Asula a cayi ili ya amayun i na i ri usokowu.² Na ama a ca agbashi ulinga, a ciga le ta a yuwan uling'a cine wuntsayi a yuwan.³ Amu u gal a mu ko i ge'eto mu ko ukobu bu uge'etosu wa ama u ge'eto mu shi. N tsu ge'eto aciyava shi.⁴ N reve ta asuvu a va q t cece. Amma suru na ne u kambato mu cece shi, adama a na Zaggain da za na ee ge'eto mu.⁵ She i ge'eto kafu mantsa ma rawa wan, i puro hali Zaggain kamb a. U to utaqi ili i na i ri usokowu atsuma e irumbu e ekan, waru u ta palu'w a ili i na ama a cigai i na i ri usokowo u okolo e le. Asula a da aa cibala vuma na acibalu a na a ntsaa niyi.

⁶ Ama a va, amu na Apolo iroci i da atsuma e ili i na maa yuwsan adanshi a aci a yi, tsara i tsura urevu wi ili i na udamm'u u ri, "Toniyiili i na a danai atsuma a Adanshi a Asula goon." Tsundolo yaq 'yasen avangaci reve i tara manlu ma du ma la'a ta manlu mo ro shi.⁷ Zane da vaa tarasa aciyawu? Vu ta tarasa vu la'a ta akapi a aza e Itoni? Nye da vu ri na ayi na Asula a da a ca nuwu ayi shi? Nni ili i na vu ri ne ele suru ubata wa

[◊] 2:16 Isha. 40:3.

Asula a da o utai, cine vəq 'yasasən avangaci gashi əvu da vu yuwan nle na aciyawu?

⁸ I ta yuwusan majiyan gashi i tsura tə de ili i na i cigai suru. I yuwan tə majiyan gashi i tə nu utsuru. I ta yuwusan majiyan yo o'wo tə ngono goon du reve i lyawa tsu. N ta ciga yo o'wo ngono na amayun adama tsu yuwain tsugono obolo. ⁹ Me ene ta gashi Asula a zuwa tsu ətsu ajiyat a yi tso o'wo ama a na ama a tarai ili i ro shi, cine aza a na ə ri o u'wa wa ali a ri acapa suru suru. Tsu tə tsa ama a na a tarai a tyo a agalaci reve o una le,* adama ama suru na nlingata ma Asula e ene cine əq kuwa. ¹⁰ Ama o uvadī a nda a te inda tsu gashi olo adama a na tsaa yuwusan ulinga wu Zamawawa. Amma ədu, i ta dansa i tə nu ubgozu lon, adama a na i ri e itoni yi Zamawawa. Agba ne da shi. I ta yuwusan majiyan tsu ri nu ucira shi ədu gba i ta nu ucira. I ta yuwusan majiyan ama a ta casu du tsugbain, agba a ca tsu tsugbain shi. Agba ne da shi. ¹¹ Hali n gogo tsu lamba tə ilyalya nə mini mo oso. Akashi a da tsu ri ne ele goon na tsoo oto. Ama o to gongishi tsu lon. Tsu ri nu u'wa wa aciyatsu shi. ¹² Tsu yuwan tə atyo a na tsaa yuwan ulinga ne ekere a tsu. Na ama a yuwaan tsu unə, ətsu tsu zuwaa le tə aba'un. Na ama o gongi tsu, ətsu tsu kaşa ta pe asuvu. ¹³ Na ama a yuwan adanshi a vanvama adama a tsu, ətsu tsu damma tə ili i sa'anı aaci e le. Hali n gogo ama a ta tarasa tsu tse everi waru gashi akkama.

¹⁴ Maa danasaa du ili i nda adama yu uwwa wono shi. N ciga tə n rono du atsuva adama a na muwun n va n da i ri. ¹⁵ Ama ukpakukupa kupa (10,000) ta gura rito du adama a Zamawawa, amma əmu da a nde'en dada du goon. Yo o'wo ta muwun n və ana n damma ndu adama e Yesu Zamawawa. ¹⁶ Adama o ndolo m pati du tə i toni iroci i və əvu i yuwan cine maa yuwusan. ¹⁷ Ayi da i zuwai maa lyunguwisa du ulobo u və Timoti ətsumə e itoni. Ayi macigata maa və ma da waru aagbashi a abula a Zagbain a da. U ta cuwaan du ni ili i na n ritoi adama e Yesu Zamawawa atsuma a q'isə a əzə e Itoni ubaṭa u na n 'yawai suru.

¹⁸ Ozo o ro a du a tə 'yasasən avangaci adama a na i yuwan majiyan ma na maa tawə n kalyuwə du shi. ¹⁹ Amma nə Zagbain lyawa mu n tawə, maa jima shi n tə tawə. Nə n tawə n te ene ili i na aza a na əq 'yasasən avangaci aa yuwusan. N te reve ko ubaṭa wə Asula u da a tsurai ucira u le, ko adanshi a da aa yuwusan goon. ²⁰ Adama a na tsugono tsə Asula adanshi

a da a yuwusan goon shi, amma adama o ucira. ²¹ Atsumə e ili i re i nda, zane da i dangwai: n tawə du na aasudu ko n tawə du ben ni icigi?

5

Tsipere ətsumə a əzə e Itoni

¹ Mu uwwa tə ama a dansa za ro ətsumə a du ta yuwusan tsipere, a na u ta yuwusan tsipere nə ka va dada və yi. Ko ətsumə a əzə a na e revei Asula shi a 'yuwan tə cu'un vu unusu u ndolo. ² U rawa tə yu uwwa wono, agba ədu da nda a 'yasasən avangaci. I yuwan atsumolangu adama o unusu u vuma'a. Nii shi i yuwan atsumolangu tsundolo, i shi ta putsaa vuma ndolo a yuwan iōlo nə ədu. ³ Ko na wo o'woi n tə alanga nə ədu, n tsu yuwusan tə majiyan adama a du. N yuwan tə uge'etosu gashi n tə lo obolo nə ədu gogo. Nu ucira u na Yesu Zagbain ca numu, n damma tə a na i ciga i 'yuwan i ca vuma na aa yuwusan unusu u ndolo oforo. ⁴ I de iōlo waru ucira wə Yesu Zagbain tə dana obolo nə ədu ətsumə e iōlo i ndolo. ⁵ I 'yuwan i ciga i ca vuma ndolo a tyo o ucira u Male, tsərə u lunguṣa lipu vuma ndolo, amma a ta wawa ruhu və yinə Yesu Zagbain tawə.

⁶ Uvadu u du u ri ulobonu shi. I reve ta udammu u nda, "Ununa wolilo! wa'la u tsu zuwa yira ya akala ətsumə e meretsu i tsutsa tapu." Ili i nda u to rocosu ni i lyawa vuma ndolo na aa yuwusan tsipere tso ndolo lyuwa elime nə ədu, ama o ro ətsumə a du a ta gura reme mayan ne. ⁷ Cine əza a Isra'ila a tsu tawa wolilo suru a 'wa le kafu a yuwan Abuki a Mapasa, ne da yaa yuwan, yu utaa vuma nda ətsumə a du. Asula a kambato du tə cece adama a na Zamawawa kuwai tsərə u kambato tsu fəq e ekere o unusu. Wo o'wo tə tsə magiri'i ma na aza a Isra'ila o unai de a Abuki a Mapasa nu ujimu lon. ⁸ Adama a na ne da u ri na amayun, tsu danai a cuwusan kuci a na ətsu ama a Asula a da. Tso ocoyi akuci o wolilo, ele da tsurala, nə tsushu'un, nə re fi iwuya i na tsu yuwain kafu tso o'wo əzə e Itoni, amma tsu yuwain amayun na abula tsə akala tsə na a yuwain nə wolilo shi.

⁹ Ana n dānaa ndu nu ufaru, n damma du tə she i bolo aaci na ama a na a yuwusan tsipere wan. ¹⁰ N ta yuwusan adanshi adama a əzə e Itoni a na a yuwusan tsipere, agba a aici a əza a na ə ri əzə e Itoni shi. Amayun a da ozo o ro e le a yuwan tə de tsipere. Ozo o ro e le a tə nu utsan, ozo o ro waru əza a a'usa, ozo o ro waru a ta

* ^{4:9} Nə yali yə Roma i lyuwa uvon reve u kambə a wata, u tə dana elime, əvu aqsoja na ama a na a kambə niyi a kuru acapa, əza a na a dana acapa suru suru ele da n'yuwatan n na e remei bata q'isə o uvon reve a zuwa le o u'wa wa ali. Bulu ta kuratosu aciyayi na əza a na e remei na aa zuwa o u'wa wa ali əza na a ri acapa suru suru.

yuwusaan **amali aganda**. Ni i ciga yi kasa na cu'un va ama o ndolo, to i lyawa uvadi.¹¹ Ili i na maa dansaa du ayi da yi kasa na za na e desu aciyayi za vi Itoni amma u ta yuwusan tsipere. Yi kasa na ama a na ari nu utsan ne evu. Waru yi kasa no ososowi na aza a na e isulsa ama na aza a l'usa. Waru yi kasa na ama a na yuwusaan **amali aganda**. Ko tsuwa she i lyuwa obolo na cu'un va ama o ndolo wan.

¹² N ri nu ucira n ge'eto aza a na ari aza e Itoni a da shi. Amma i ta nu ucira u na yoo boryo aza a du aza a na a tsu yuwan cu'un vu nusu ndolo.¹³ Asula a te ge'eto ama a na ari aza e Itoni shi. Adanshi a Asula a damma ta, "Na atsumu a du za ro pe ni iwuya, i lo yi."¹⁴

6

Ntaralai a 'yawā o ukobu wu uge'etosu

¹ Atsumu a du na za ta du ri na mawasan na za ro, she u 'yawā o ukobu wu za vu uge'etosu na ri za vi Itoni shi wan. U damma ama a Asula e ge'eto adanshi'i.² Adu i reve urana u ro atsu aza e Itoni tsu ta ge'eto uvadi shi? Na adu da yee ge'eto uvadi, yaa gura ge'eto addama e keke'en a nda shi?³ I reve ta mantsa ma ta lo a tawā a na tsee ge'eto nlingata ma Asula, adama o ndolo amayun a da tsu ta gura ge'eto ili i na ibuwi atsumu o uvadi.⁴ Ni i ri na cu'un mawasan ndolo, cine tsu da yaq 'yawusa ubata wa aza o uge'etosu a na ari atsumu a tsu shi, aza a na ama a Asula a tarai ili i ro shi?⁵ N ta yuwusan adanshi a nda tsara yu uwwa wono. N reve ta atsumu a du aa lamba za vu ugbozu na aa gura ge'eto na a tsura mawasan atsumu aza e Itoni shi.⁶ Amma o una u ndolo, reve aza e Itoni e re a 'yawa o ukobu wu uge'etosu, avu a uwa mawasan a makakan ma aza a na e revei Asula shi. She i yuwan tsundolo wan!

⁷ Ni i taro mawasan ma du a tyo o ukobu wu uge'etosu, to, i riya ta. Atsumu a du na za vi Itoni ro nusaan du, she i 'yawato yi ubata wu za vu uge'etosu avu yi isula yi wan. U ta la'a i rungwā. Ko na za vi Itoni ro paala du, she i 'yawato yi ubata wu za vu uge'etosu avu yi isula yi wan. U ta la'a i lyawa yi ne.⁸ Amma adu na aciyadu i tsu yuwan ta iwuya reve waru i paala ozo o ro, i tsu yuwan ta ne a tyo e ekere aza a du aza e Itoni!

⁹⁻¹⁰ She yi lumā aciyadu wan. I reve ta za vi iwuya aq tsura tsugono tsā Asula shi. Ama a nda ele da aza a na a yuwusaan amali a aganda. Ele fo aza a na a yuwusan tsipere, ama a nda aq tsura tsugono tsā Asula shi. Ne da waru ali a na a tsu lyawa ali a yuwan tsipere ne ele e re koko'o. Evu, na aza o utsan, na aza a ngalalai aq tsura tsugono

tsa Asula shi, obolo no ososowi, na aza a na a lungususa ala o ozo o ro. Aza a na a yuwan cu'un ndolo aq tsura tsugono tsā Asula shi.¹¹ Kafu i usu Zamawawa, ozo o ro a du a yuwan ta cu'un vi ili yi idaba i ndolo. Amma Asula a zaza'wā ta nusu du suru avu u kambato du cece, reve u kambato du babu unusu a makakan ma yi. U yuwan ta ili i ndolo suru atsumu a ala a Zagbain Yesu Zamawawa waru nu ucira u Ruhu va Akiza.

Ica Asula tsugbain na lipu du

¹² Apa ili i na ozo o ro a du a dansa: "N ta gura yuwan ili i na n cigai, adama a na amu za vi Itoni da." Apa cine n tsu usu: "Ee, uritosu u ndolo amayun a da. Agba ili i na maa gura yuwan suru i da yaa kamba mu shi." N ta gura damma, "N ta gura yuwan ili i na n cigai biti," amma n lyawa ili i ro i kambato mu aagbashi a yi shi.

¹³ I damma ta, "Ilyalya i tu ulobonu adama a qatsuma, waru qatsuma a tu ulobonu adama e ilyalya." Amayun a da, amma urana u ro Asula o to kototo le ra. Asula a yuwan lipu adama e tsipere shi. U yuwan yi ta tsara u yuwaan Zagbain aganda, waru Zagbain ta kpatu'waa lipu'u ure u matsura.

¹⁴ Asula a 'yasān ta Zagbain atsumu o ukwa, waru ayi fo u ta 'yasān tsu nu ucira wa yi.

¹⁵ I reve lipu du pasu lipu vu Zamawawa da shi? U tu ulobonu m solo akapi a lipu vu Zamawawa na aashakala? O'o, ko ke'en!

¹⁶ Adanshi a Asula a damma ta, "Ejere'e o solo ta avu o o'wo ili i ta."¹⁷ Adama o ndolo, tsu reve ta na vuma solo aciyayi na aashakala, wo o'wo ta lipu ta na ayi.

¹⁷ Amma vuma na boloi na Zagbain, ruhu va yi na ruhu vu Zagbain o o'wo ta ili i ta.

¹⁸ I suma mayan me tsipere. Ko cu'un vu unusu u ne u da vuma yuwan a alanga a lipu a da u ri, she tsipere. Aza a na a yuwusan tsipere a ta nususaan lipu le.¹⁹ Adu i reve a na lipu du u'wa wa Asula u da ubata u na Ruhu va Akiza ri nden shi? U ta pe atsumu a du. Asula na aciyayi a da a ca ndu Ruhu va Akiza'a. Adu aza a aciyadu a da i ri shi, amma aza a Asula.²⁰ Asula a tsula du ta. U tsupaa du ta na abunda lon. Adama o ndolo, ili i na yaa zuwa lipu du yuwan suru u roco na yaa casu Asula tsugbain.

7

Uritosu adama o lolo

¹ To, gogo n ta damma du majiyan ma va adama e ili i na i danaa numu. I ta dansa, "Na vuma ciga zuwa Asula a uwua uyo'o, u ta danā ulobonu u kudā e reve ka ko ke'en."

² Apa u'ususu u va: Ama na abunda aa gura guza aciyele shi, reve a yuwan tsipere. Aji da i zuwai u ri ulobonu vuma suru zuwa ka va yi avu u danu na ayi goon, waru u tu

◊ 5:13 U.WL 17:7. ◊ 6:16 Ufr. 2:24.

ulobonu ka suru yuwan lolo ąvu u danu na vali va yi goon. ³ She vali 'yuwan o von na ka va yi wan. Waru, u ri ulobonu ka 'yuwan o von na vali va yi shi. ⁴ Ka'a gba u ri nu ucira adama a lipu va yi shi, she vali va yi, ne da waru vali ri nu ucira u lipu va yi shi, she ka'a. ⁵ She i 'yuwunlai a ca aciyadu lipu wan, she ni i usulai a mantsa wa'a tsara i ca mantsa ma avasa. Reve i tawulai waru tsara Malef ma lyungwa du u na yaa gura guza aciyadu wan. ⁶ N damma ta ne tsara n ca du ure adama yi kasa na nven ne'en hali mamantsa. Wilä u da shi. ⁷ N shi ta ciga ąza e Itoni suru a danu babu lolo, cine amu n ri babu lolo. Amma vuma suru ąsula a tsu ca yi ta une'e wa yi. Vuma ro nu une'e u nda, za ro waru nu une'e u ndede.

⁸ Gogo n ta dansaa ali na amaci a ąza e Itoni aza a na ali ko amaci e le a kuwai de. U ta la'a ulobonu a dashi yuwan lolo waru wan. I danu ne babu lolo cine amu n ri. ⁹ Amma na yaa gura guza aciyadu shi, to, i yuwan lolo. U ta la'a ulobonu i yuwan lolo a na yaq danu a majiyan ma lipu kuci agba yaa yuwan majiyan me ili i ro shi.

¹⁰ N ta na wilä u nda adama a aza a na a ri na lolo. Amma amayun a da a na Yesu Zagbain na aciyayi a da u ca ntsu wilä u nda. Ayi da u zuwaa ndu wilä'a, amu da shi. Avu ka, she vu kakasa lolo va wu wan. ¹¹ Amma na vu lyawa yi, she vu dashi yuwan lolo ro wan, amma vu kambä ubatä u vali va wu. Avu vali waru, she vu gbara ka va wu wan.

¹² Gogo n ta yuwanusen adanshi na aza a na oloj aza a na a ri ąza e Itoni shi. Yesu Zagbain ca tsu wilä adama a nda shi, amma amu n ta ca du uritosu u va. Ozo o ro aza a na a ri ąza e Itoni a ta na amaci a na a ri ąza e Itoni shi. Nu u ciga u danu na avu, she vu lo yi wan. ¹³ Waru, na avu ka da na vu usuyi Yesu, agba vali va wu za vi Itoni da shi, avu u ciga u danu na ąvu, she vu kakasa na ayi wan. ¹⁴ Na ka da vu ri atsumä e Itoni, agba vali va wu za vi Itoni da shi, adama a wu lolo du wo o'wo ta na akiza. Waru na vali da vu ri atsumä e Itoni za na ri na ka na ri atsuma e Itoni shi, adama a wu lolo du wo o'wo ta na akiza. Na ne da shi a na muwun n du fo o o'wo ta idaba, amma gogo a ta na akiza adama a akiza a na vu tawayi atsumä o lolo.

¹⁵ Na za na ri za vi Itoni shi ciga u lyawa za vi Itoni, she za vi Itoni zuwa yi wi isawan wan. Na cu'un ndolo fara, za vi Itoni ndolo ta fəan a kasa. Nu u ri n yuwan, yi isawan na vali ko ka na ri za vi Itoni'shi, adama a na ąsula a ciga tsu ta ąza e Itoni tsu danu na asuvi nden na ama. ¹⁶ N ta dansaa amaci a na a ri ąza e Itoni: Kila ali a du a ta kuru Zamawawa fo adama a du. Ayi nda fo ne da u ri amayun a tyo ali ąza e Itoni: Kila amaci a du a ta kuru Zamawawa adama a du.

I toni Zagbain kuci

¹⁷ Atsumä a ą'isa a ąza e Itoni suru n damma ta ama e isawan cine a danai a mantsa ma na Yesu Zagbain dangwa nle, reve ąsula e de le o o'wo ąza a yi. Gogo n ta dansaa du ne fo. ¹⁸ Iroci, vali na a padai uryumbu kafu wo o'wo za vi Itoni, she i ciga u pala aalana'a wan. Waru, na koto a pada yi uryumbu shi, she a pada yi uryumbu mantsa ma na u temei itoni yi Zamawawa wan. ¹⁹ Ko a pada yi uryumbu ko a pada yi uryumbu shi, ayi ndolo babu addama. Ili i na i ri ulobonu ayi da a yuwan ili i na ąsula a dammai a yuwan. ²⁰ I lyuwa elime cine i danai ana ąsula e de ndu. ²¹ Avu aagbashi a da? She vu lyawa ili i ndolo i ągalu wan. Amma na vu tsura ure u na voo o'wo fəan, to, vo o'wo fəan. ²² Aza a na a danai aagbashi ana Zagbain de nle, o o'wo ta fəan ana o o'woi e ekere a Zagbain. Ne da waru, aza a na a danai fəan ana Zagbain de nle, gogo o o'wo ta aagbashi a Zamawawa. ²³ ąsula a tsula du ta de. U tsupaa du ta na abunda lon. She i yuwan gashi aagbashi aza a na a zuwai na 'yuwan a ciga a zuwaa ama atsuvi agba a zuwaa ąsula atsuvi wan. ²⁴ Ama a va, n dammisä du ta, yi isawan cine i ri ana ąsula e de ndu, ąsula a ta kamba du i yuwan tsundolo.

Uritosu adama a ama a na a ri na lolo shi

²⁵ N ta dansaa du ama a na a ri na lolo shi. Zagbain zuwa wilä wi ili i na aa yuwan shi, n ta dansaa du ili i na maa yuwanusen majiyan. I ta usu ili i na maa damma du adama a na Zagbain to rocosu mu isa'an. ²⁶ Adama a addama a na ąza e Itoni o sowuso, n ta dansaa aza a na koto a yuwan lolo shi a yuwan wan. ²⁷ Amma ni i yuwan de lolo, she yi kasa wan. I buwa ta babu i yuwan lolo? She i zami ka wan. ²⁸ Amma ko na vu zuwa ka, vu yuwan unusu shi. Waru ko usheli u yuwan lolo, ayi fo u yuwan unusu shi. Amma n ciga ta n kamba du adama a addama a na a ri pe atsuma a nden n lolo.

²⁹ Ama a va, n damma du ta mejege, mantsa ma na yaq danu atsumä o uvadi u nda u buwa ąbunda shi. Adama o ndolo mantsa ma na ma buwa ntsu, tsu lungusa yi adama a majiyan mo lolo wan. ³⁰ Ni i ri e mesun adama a atsumolangu, i lyuwa elime a yuwsaan Zagbain aganda. Ni i ri e izo'oshi na mazanga, she i lyawa mazanga mo ndolo u putsaa du a na yaa yuwaan Zagbain aganda wan. Ni i tsurä ili i na ąbunda adama a aciyadu, ili i ndolo i putsaa du a na yaa yuwaan Zagbain Yesu Zamawawa aganda wan. ³¹ Ni i yuwan ili i na ama a tsu yuwanusen atsumä o uvadi, she i lungusa mantsa ma du a majiyan me le wan, adama a na ili i na i ri pe atsumä o uvadi u nda suru o to koto babu usan.

³² N ciga du i dama adama e ili yu uvadi i nda shi. Za na ri na lolo shi, ta gura dana a yuwusan ulinga wu Zagbain, reve waru u yuwan majiyan me ili i na yaa zuwa Zagbail'in wu uwawa uyo'o. ³³ Amma za na ri na lolo u ta na addama a abunda. U ciga u 'yuwan, u yuwan majiyan me ili yu uvadi, ni ili i na waa yuwan tsara ka va yi uwawa uyo'o. ³⁴ U tā no okolo e re. Ka ko usheli u na u ri na lolo shi, u ta gura dana a yuwusan ulinga wu Zagbain, obole na lipu na wuma wa yi. Amma na ka ri na lolo, u tsu ca tā mantsa a yuwusan ili yu uvadi waru u ciga tā vali va yi uwawa uyo'o wa yi. ³⁵ Ili i na i zuwai n yuwaan du cu'un va adanshi o ndolo gogo ayi da n ciga tā n kamba du, amma mu nlā du shi. N ciga du tā i yuwan ili i na ama a Zagbain aa yuwan, tsara i yuwaan Zagbain agandā waru babu ili i na yee geshe du.

³⁶ Amma nu ulobo waa yuwusan majiyan u zuwa eegebe a yi adama a na u ta maluwa ma na waa yuwan lolo lon, u yuwan lolo'o, unusu u da shi. ³⁷ Agba nu u jiyān tā atsuma o ookolo a yi ili i na waa yuwan, agba babu vuma na zuwa niyi elime a na waa zuwa eegebe a yi, waru u ta gura guzā aciyayi, u toni ili i na u jiyain de a na waa zuwa yi shi. Ayi fo u yuwan tā ili i na i la'a ulobonu.* ³⁸ Na a yuwan lolo, ulobono tā. Na a yuwan lolo shi, u la'a tu ulobonu.

³⁹ Ka dānu na vali va yi atsuma o lolo, hali she ukwa. Nā cu'un ndolo fara u ta fāqan u yuwisan lolo ro, amma wo olo vali na ri za vi Itoni yi Zagbain. ⁴⁰ N ta majiyan u ta la'aa yi mazangā nu u lyuwa elime na nden n tsurunā, waru n ta a majiyan Ruhu va Asula fo ta dansa ne.

8

Inama i na a padayi amali

¹ Gogo n ciga tā n yuwan adanshi adama e inama i na ama a padai adama a kucci va amali. Suru ntsu tsu reve tā ili i ro adama e ili i ndolo. Adama o urevu tsu tsu 'yasan tā avangaci a tsu nu uvadu, amma icigi i tsu zuwa tsu tā tsu kambulai. ² Nā vuma aa yuwusan majiyan ma na u ri nu urevu, koto u tsurā urevu wa amayun shi. ³ Amma vuma na cigai Asula, ayi da Asula e revei waru u tā kālyuwa yi.

⁴ Apa ili i na maa dansa adama o utamu wi inama i na a padayi amali: Tsu reve tā amali ili i ro i da shi atsuma o uvadi, waru tsu reve tā Asula a tā a da goon. ⁵ A tsu

de tā ili na qabunda de zuva na pa o uvadi "musula" na "azagbain" agba "musula" na "azagbain" a amayun a da shi. ⁶ Amma tsu reve tā tsu tā na Asula a tā goon, ayi da Dada, za na yuwan ilili suru, u yuwan tsu tā tsara tsu yuwaan yi agandā. Yesu Zamawawa ayi da Zagbain tsu goon. Babu ili i na u kudai a yuwan, waru adama a yi a da tsu tsurai wuma.

⁷ Amma ama suru a da e revei amayun a nda shi. Ozo o ro a ta zuwusa okolo e le bāta a amali o ndolo, dada i zuwai hali na ana'an na aa tamusa cu'un vi inama i ndolo, a tsu buwa tā a majiyan inama'a aza a amali a da. A ta yuwusan majiyan na a lyuwa cu'un vi ilyalya i ndolo u tā kāmbętō le idaba. A ta yuwusan majiyan ne adama a na asuvu e le a ri nu ucira u na aa gura kurato isa'ani ni iwuya mejege shi. ⁸ Amayun a da ilyalya i da yaa rawato tsu zuzu na Asula shi. Na tsu lyuwa yi shi, tsu lamba ili i ro shi ko ke'en. Waru na tsu lyuwa yi, tsu tsurā ili i ro shi.

⁹ Amma i yuwan ugbozu. She i lyawa fāqan na yaa lyuwa cu'un vi ili i ndolo wo o'wo ili i na yaa zuwa aza a na a ri nu ucira a majiyan mo okolo e le shi a riya wan. ¹⁰ I reve tā amali ili i ro i da shi, adama o ndolo waa damaton du i 'yawa i lyuwa ilyalya a aq'isa a amali shi. Amma na vuma na asuvu a yi a ri nu ucira shi we ene du a tamusa, avu fo u ciga u tama. ¹¹ Adama o ndolo urevu wa wu u lungusa tā vuma na ri nu ucira' shi za na Zamawawa kuwayi. ¹² Nā vu yuwaan aza a wu cu'un vu unusu ndolo, hali vu zuwa le a yuwan ili i na a tarai unusu u da, avu fo vu ta yuwusaan Zamawawa unusu. ¹³ Ni ili i na maa tama waa zuwa moron ma va ma yuwan unusu, māq dāshi tama nama shi, hali n kuwa, adama a na n ciga yi u riya shi.

9

Unata u da Bulu ri na akapi a ajiya

¹ Amu n tā fāqan. Amu aajiyā a da. Me ene tā Yesu Zagbain tsu, waru aqfū da utsuru wu ulinga u na Zagbain aa yuwusan o ukere u va. ² Ko shi na za ro tara amu aajiyā a da shi, amayun e ekere a du amu aajiyā a da. Adama a na i ri u bōluloi na Zagbain u roco tā amu aajiyā a da.

³ Apa ili i na n tsu usu aza a na a tsu ciga a yuwan adanshi o uge'etosu a aci a va: ⁴ Tsu tā na tsāa ushi ilyalya adama o ulinga u na tsu yuwan. ⁵ Ajiya a na a bwai na azawawa'a a Zagbain, na Bituru a tsu walasa tā na amaci e le aza a na a ri aza e

* ^{7:37} Waru u ta gura o o'wo urevu wu uguzu'u ayi da: A damma dada ta putsasaa usheli wa yi she u yuwan lolo wan, agba a'wan a yi a ciga tā a kāra lolo. Nā ayi dada we ene wu ntsaa tā u geshe yi, amma gba ayi mawun ma ka u ciga tā u yuwan lolo she u putsaa yi wan. Unusu u da shi. A damma o okolo a dada u zuwa tā de okolo a na wee geshe usheli'i u putsaa a na waa yuwan lolo agba za ro da zuwa niyi elime tsarā u putsaa usheli'i na lolo shi. U toni ili i na u fofoi o okolo a yi mawun ma ka u dānā lo babu na u yuwan lolo. Ayi ndolo fo ili i sa'an i da.

Itoni ątsuma a mmalu. Tsu tā na tsaa yuwan ne fo. ⁶ Amu nā Banaba da goon na tsu ciga tsu 'yuwan tsu linga adama tsu tsura ikebe yi ilyalya?

⁷ Nā soja 'yawā bāta o uvon, u ta tsulaa aciyayi ilyalya? Za tā lo na tsu cu'wān uđumā reve u lamba a lyuwa itana yu uđumā'a? Za va agusa tā lo a gubusa ikyon reve u kudā o sowo maani me le? ⁸ Maa dansa ili i nda o uyuwun u vā shi, amma ne da fo Wilā wā Asulā u dammai. ⁹ Tse ene tā a Wilā u na Musa danai: "She vu ńāru unā wu nan ayi a dadasa ishina wan."* Ana Asulā a dammai ne, majiyan me inan ma da goon u shi nā ayi? O'o! ¹⁰ Adanshi a tsu a da u shi a yuwusan. Za na ri e iluma nā za na ri a faba a ta yuwan ulinga u le na a zuwusai okolo a na aa tsurā akunda ątsuma e ili i na a gasai. ¹¹ Ana tsu damma ndū ikaka'a ili i tā i da nā cā'an vi icu'un vā Asulā o okolo a du. Adama o ndolo tsu tā na tsaa ushi ilyalya ni ili i ro gashi ugasa u tsu ya'a du. ¹² Ni i kamba ama o ro a na a yuwusan ndū alajiya, ątsu tsu la'a le tā ntsaa.

Agba koto tsu zuwa du i ca tsu ne shi. O unā u ndolo, tsu ta yuwusan ulinga ni ili i na tsu ri nā ayi adama tsu geshe Alabari a Sa'ani a Zamawawa a na waa baza wan. ¹³ I reve tā aza a na aa yuwusan aganda ątsuma a Aā'isamapada a tsu ushishi tā ilyalya i le pe. Ne da waru nan ganu aza a na aa padasa kucci vi inama a asa'a a tsu ushishi tā akunda e inama'a. ¹⁴ Ne da fo Zagbain roco tā a na aza a na aa yuwusan alajiya a Alabari a Sa'ani a ushishi ilyalya i le adama o ulinga'a.

¹⁵ Agba koto n zuwa du i ca tsu ne shi. Waru maa dānasaa du illi i nda gogo adama a na n ciga ndū i ca mu ili shi. Me ene tā gashi u la'aa mu tā n kuwā a na yaa yuwan ne. ¹⁶ Māq 'yāsaşan avangaci adama a na maa yuwusan alajiya a Alabari a Sa'ani shi. Ulinga u ndolo u da Asulā a zuwa numu n yuwan, agba nā n ciga n 'yuwan n yuwan yi. Woo yo'ono mu shi nā n yuwan yi shi! ¹⁷ Nā n yuwan ulinga u nda adama a na amu na aciyavā n dangwai n yuwan yi, u to lobono i tsupa mu. Amma n ta yuwusan ulinga u nda mejege adama a na Asulā a da za na zuwa niyi e ekere a vā. ¹⁸ To, atsupu a nye a da maa ushi? Ayi da nda n ciga tā n yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani fāqā, agba maa zuwusa ama a tsupa mu adama o ulinga u nda shi.

¹⁹ Amu aagbashi a za da shi, agba avu n kambāto aciyavā aagbashi a ama suru adama n lyuwa aci a ama na abunda. ²⁰ Nā n ri obolo na aza a Isra'ilā, n tsu yuwan tā tsu za va Isra'ilā adama n lyuwa aci e le. A tā zala Wilā wa Musa, amu gba shi. Agba n tā

kurusu Wilā'a mejege adama n lyuwa aci e le. ²¹ Ne da waru, nā n ri obolo na Atakpací, reve n yuwan tse le, aza a na oo tono Wilā shi, adama n lyuwa aci e le. Ayi nda woo rocosu n 'yuwan tā a kuru wilā wā Asulā shi, amma n tā kurusu wilā wu Zamawawa. ²² Nā n ri obolo na aza a na Itoni i le i ri ubgamu lon shi, n tsu yuwan tā gashi amu fo n ri ubgamu lon shi, adama n lyuwa aci e le. N ta yuwusan ununa ama aa yuwusan ubāta biti adama n yuwan atyo a na maa gura yuwan adama n lyuwa aci a za na biti maa gura. ²³ N ta yuwusan ili i nda suru adama m baza Alabari a Sa'ani, waru n ta uwuwusa uyo'o adama a aba'un a Asulā.

²⁴ I cuwan na a yuwusan ala'anlai e iladi, koyan tsu sumā tā, agba vuma tā da tsu tsurā ilyinkapa. Adu fo ni i ciga i 'yuwan i sumā cine yaa lyuwa.

²⁵ Za na ri e iladi ya ala'anlai biti u tsu foħuso ta aciyayi lon adama u lyuwa une'e wo oookokolo^t a avu'un a na aa jima shi. Amma tsu to foħuso aciyatṣu adama tsu lyuwai une'e wo okokolo a na oo koto shi.

²⁶ Ayi da i zuwai ma sumusa mejege. Ayi da i zuwai maa dakanusu tsu za na ri a nlangi nu ukere wā yi ukukumuwu adama u lyuwa, agba ana za na a falishi ątsuma o upepu shi. ²⁷ N tā duduksa lipu vā reve n kāmbuwa yi aagbashi a vā adama a na nā tāwā n koto a yuwusaan ozo o ro alajiya, Asulā a putsaa mu ni ilyinkapa wan.

10

She i yuwaan musula n ro aganda wan

¹ Ama q vā, n ciga du tā i cuwan nī ili i na i farai nā nkaya n tsu aza a na a kuruyi Musa. Asulā a walaa le tā elime ana u lyunguyi eleshe a na a walai elime e le, reve u pasato le a Mala mā Shiliñ ni idā yu u'yewu. ² Ne da Asulā a rumbu nle reve o o'wo otóni a Musa ątsuma e eleshe na a mala. ³ Suru nle a lyuwa tā ilyalya i na yu utāi zuva. ⁴ Suru nle o sowo tā mini ma na mo utāi nu ucira wā Asulā. Mini mo ndolo mo utā tā a aatali diga zuva a na e shewun nle, ayi aatali o ndolo gba Zamawawa da. ⁵ Agba suru nā ne, na abunda e le Asulā a uwwa uyo'o u le shi. Adama o ndolo da a q kūwāi, reve lipu le o o'wo ubazu ątsuma o una.

⁶ Ili i nda i fara tā adama wo o'wo iroci a tyo ya'a tsu, adama u tiga tsu tsu lyawa icigi yi iwuya ununa ama o ndolo a yuwain.

⁷ She i yuwaan ąmali ąganda cine ozo o ro e le a yuwan wan. Adanshi a Asulā a damma, "Ama'a a yuwan tā mere reve a yuwan ąbuki a vanvama nu uje'en." ⁸ Reve ozo o ro e le a yuwan tsipere, adama o ndolo a da gba, a tyo ama ukpakukupa ushin

* 9:9 ątsuma a rana ndolo, na a ciga a faba ishina, inan i tsu dadasa le tā a 'yawā nā a kambi e ishina'a.

nu ukpakukupa uta'atsu (23,000) a kuwai urana u ta. She tsu yuwain unusu ununa a yuwain wan.⁹ She tsu lyungwai Asulazuva cine ozo o ro e le a yuwain wan, reve gba a kuwa ana iyo yi kada nle.¹⁰ Waru she i yuwain adanshawuya cine ozo o ro e le a yuwain wan, adama o ndolo a da Asula a lyunguyi malingata ma yi mo ukwa wu una le.

¹¹ Ili i nda suru i fara ta adama e iroci. A dana le ta adama o rono tsu atsuvi, adama a na mantsa mo ukosu ma yuwan ta zuzu.¹² Na vu ri a majiyan gashi vu ta mishin, vu yuwan ugbozu adama vu riya wan.¹³ A mantsa ma na a lyungwa ndu suru, i cuwan a ta lyungusa akapi a ama ne fo. Asula a tu uguzu na nzuwulai ma yi, agba waa lyawa malyungwa'a ma la'a ucira u na yaa kabaa asuvu shi. A mantsa ma malyungwa'a, u ta ca du ucira u na yaa gura kabaa asuvu, ne da Asula aa ca du ure u na yaa lyuwa elime.

¹⁴ Ama a va, adama o ndolo, i sumu itoni ya amali.¹⁵ Adu ama a na a ri nu ugbozu u da. I yuwan majiyan na aciyadu ko ili i na n cigai madamma amayun a da.¹⁶ Na tsaa cuwusan mantsa ma na Zaghain tarai opopofu, reve tsu sowu masayan ma inabi, avu tsu godyoo Asula adama a yi, tsu ta na akunda atsuma a mpasa mu Zamawawa. Na tsu tara opopofu reve tsu ne'eshen tsu tama yi, tsu ta tsuru akunda a lipu vu Zamawawa na amayun.¹⁷ Ana tsu ne'eshein opopofu a ta, tso o'wo ta lipu ta, ko a na tsu ri abunda.

¹⁸ I cuwan na ama a Isra'il, za suru reve ta na a pada kucci a masa'a, aza a na a tamai inama i ndolo suru, a ta tsuru aba'un a kucci'i.¹⁹ Maa dansa amali ko ilyalya i na a yuwayin amali kucci ili i da shi.²⁰ Amma n ta dansa ili i na a cayi amali, kucci vo otoni a lima a da, agba Asula a da a cayi shi. Agba n ciga du yoo o'wo ili i ta no otoni a lima shi.²¹ Yoo sowo o mokoto ma Zaghain reve waru i sowo o mokoto mo otoni a lima shi. Yaa lyuwa ilyalya i na a cayi Zaghain reve waru i lyuwa ilyalya i na a cayi otoni a lima shi.²² Tsu ciga ta tsu zuwa Zaghain tsushu'un? Tsu te inda tsu ta nu ucira u na tsaa 'yuwan Zaghain reve u kudu a ca tsu atsumalima?

A ca Asula tsugbain kuci

²³ Ozo o ro atsuma a du i ta dansa, "Tsu ta yuwan ili i na tsu cigai biti!" Amma n ta dansaa du ili biti i da i ri ulobonu u na yaa yuwan shi. I ta gura damma, "Tsu ta yuwan ili i na tsu cigai fo!" Amma n ta dansaa du ili biti i da i ri ni ikambi shi.²⁴ She i dana e izami yi ili i na i ri ulobonu ya'a du goon wan. Amma i zami ili i na i ri ulobonu e ekere a akapi a ama.

²⁵ I tama inama i na aa winasa e eden. Agba ye ece ko a yuwaan ta amali kucci ne ele wan, ne da asuvu a du a dana nden.²⁶ Adama a na Adanshi a Asula a damma ta, "Uvadi ni ili i na i ri pe atsuma a yi suru za vu Zaghain da." ♦

²⁷ Na aza a na a ri aza e Itoni shi, e de du i lyuwa ilyalya, reve i ciga i lyuwa, to, i lyuwa ili i na a ca ndu biti. She i yuwan yeci i ro wan, adama a na yeci i ro tawa na addama.²⁸⁻²⁹ Amma na vuma ro damma du, "Ilyalya i nda a ca ta amali." To, she i lyuwa ilyalya i ndolo wan, ko asuvu a du a tara yi unusu u da shi. She i lyuwa wan, adama a na za na damma ndu'u, u tara ta unusu u da ni i lyuwa.

Adama a nye aa 'yasan mu a yuwan ili i na n ri faan na maa yuwan, adama wo o'wo unusu a asuvu o ozo o ro wan?³⁰ Na moo godyoo Asula adama e ilyalya'a reve n lyuwa yi, adama a nye e de numu za vu unusu?

³¹ Na yaa lyuwa, ko i sowo, ko i yuwan ili i ro, i yuwan ili biti cine aa ca Asula tsugbain.³² She i yuwan ili i ro na yaa nusaan aza a na a ri aza a Isra'il, ko Atakpac, ko aza e Itoni wan.³³ Yuwain cine n tsu yuwan. N ta yuwsan mpolo n na koyan da a uwwa uyo'o atsuma e ili i na maa yuwsan suru. Maa zamishi ili i na ya'a tawa mu ni ili yu ulobonu shi, amma n te izami yi ili i na i ri ulobonu e ekere a koyan da adama a wawa le.

11

¹ Ni i ciga i yuwan i kuru iroci i va, ununa amu maq kurusu iroci yi Zamawawa.

Uritosu adama a aganda

² N ta cuwusa du adama a na yaa cuwusan na amu kuci, avu waru i kuru ili i na n rito ndu.

³ Agba n ciga du ta i reve nda: Zamawawa ta na tsugbain a aci a vali, vali waru u ta na tsugbain a aci a ka va yi, Asula waru u ta na tsugbain a aci a Zamawawa.⁴ Vali na suru pupalai aaci a yi a mantsa ma na u ri a avasa ko a yuwsan uritosu wa Asula u ta tawusaa Zamawawa na wono.⁵ Amma ka na suru pupalai aaci a yi shi a mantsa ma na u ri a avasa ko o uritosu wa Asula u ta tawusaa vali va yi na wono. Ka ndolo ili i ta i da na ka na a punai ogbondo adama wo o'wo iroci yi ili i wono.⁶ To, nu u 'yuwan a pala aaci a yi a puna yi ogbondo. Agba ana wo o'wo ili i wono i da ubata a ka a puna yi ogbondo, to, wu pala aaci a yi.⁷ Asula a yuwan ta ali oroci a yi adama a ca yi tsugbain. Ayi nda u roco ta she vali oto ili i ro a aaci a yi wan. Asula a yuwan ta amaci a tawa ali e le na tsugbain.⁸ Asula a yuwan vali vu ufaru

◊ 10:26 Ica 24:1.

diga atsuma a ka shi, amma wu utaq tā ka vu ufaru diga a vali. ⁹ Asulā a yuwan vali adama a ka shi, amma u yuwan tā ka adama a vali. ¹⁰ Adama o ndolo a da ka a pupala aaci a yi adama u roco u tā zāla tsugbain tsa vali vā yi, adama a nlingata mā Asulā waru.

¹¹ Atsumā e Itoni i tsu yi Zagbain, a kasa amaci atsumā a ali shi, ali waru a kasa le atsumā a amaci shi. ¹² Amayun a da ka vu ufaru wu uta tā diga a vali, amma amaci a da a matsain akapi a ali. Agba Asula a da za na yuwin ili biti. ¹³ Ecei aciyādu, nā ka yuwan avasa babu aaci a yi wupalu, ili i ndolo ili i wono i da shi? ¹⁴ Ye ene ure u na Asula a yuwin o uvadi, na vali ri na anji zakpakpa ili i wono i da shi? ¹⁵ Agba nā ka ri na anji uga'an, ili i sa'ani i da. Asulā a ca yi tā anji ne wo o'wo aapalutu. ¹⁶ Hali n gogo ama o ro a ta ciga a yuwan mawasan adama e ili i nda, amma n ta dansa atsu na akapi a ə'isa a əzə a Itoni tsaa yuwanusun ili i ro ko'o shi.

Adama e Ilyalya yi Zagbain

¹⁷ Atsumā o uritosu u na n cigai n roco du, maa cuwusa du shi, adama a na a mantsa ma na i bolotoi suru, yaa yuwanusun ili i sa'ani shi, reve i reme a yuwanusun ili i vama. ¹⁸ O ufaru, mu uwwa tā a na ni i boloto i tsu ne'eshen tā aciyādu koko'o, agba n usu tā a na ili i ro i na a dammai amayun a da. ¹⁹ Amayun a da i tā pe une'esun koko'o, ne da e reve aza a na a yuwanusun ili i na i ri mejege. ²⁰ A mantsa ma na i bolotoi, i ta a majiyan i ta lyuwsa Ilyalya yi Zagbain, agba ne da u ri shi. ²¹ Adama a na ni i ri a alya, i tsu gadara tā adama i zazan ili suru reve gba akapi a ama a dāna na ambulu. Ozo o ro gba hali o o'wo usowu! ²² I ri na 'wa na yaa lyuwa i sowo shi? Ko i tara ta aa'isa a aza e Itoni a Asulā ili i na i ri əbula shi? Ko i ta casu alambibi wono? Nye i da i lobonoi na maa damma du? I ciga tān cuwa du a na yaa yuwanusun ne? Maa cuwa du shi, ko ke'en!

²³ Zagbain dā ca numu ili i na n rito ndu. Atsumā a ayin a na a winai Yesu Zagbain, u tara tā opopofu. ²⁴ Reve u godyoo Asula adama a yi. Reve wu busa yi mubishi mubishi əvu u damma, "Nda lipu vā da, za na n cayi kucci adama a du. I yuwanusun ne adama u zuwa du i dāna a cuwusan nā amu." ²⁵ Ne da waru, ana a lyuwai ilyalya, reve u tara mokoto ma masayan ma inabi, † əvu u damma, "Mokoto ma nda akucunuñ a sa'avu a Asulā a da, za na o rocoi amayun a da adama a mpasa n vā. I yuwanusun ne adama u zuwa du i cuwusan nā amu a mantsa ma na yoo sowuso yi kuci." ²⁶ A mantsa ma na yaa tamusa opopofu a nda ni i sowi mokoto ma nda biti, i ta dansa na Zamawawa kuwai. I yuwanusun ne hali u kamba.

²⁷ Adama o ndolo nā za ro atsumā a du tama opopofu a Zagbain ko u sowo o mokoto mā yi o ure u na u ca niyi tsugbain shi, u yuwan tā unusu e ekere a lipu nā mpasa mu Zagbain. ²⁸ Adama o ndolo a da vāq kalyuwā aciyawu kafu vu tama opopofu'u ko sowo o mokoto'o. ²⁹ Adama a na nā vu ri nu urevu wu ucuduwu u lipu wu Zagbain shi a mantsa ma na vaa tamusa opopofu' əvu vu sowo o mokoto'o, vu te ge'etosu aciyawu nā vu tama vu sowo. ³⁰ Ayi da i zuwai ozo o ro a du nā əbunda a ri ubanakun o o'woi takalya, ozo o ro gba shi a kuwai. ³¹ Nā tsu kalyuwā aciyatsu kafu tsu lyuwa tsu sowo, Asulā ee ge'eto tsu shi. ³² Agba Zagbain tsu ge'etosu tā nu u gari ntsu adama a tyo o ukosu Asulā a ri na woo kototo tsu shi, a mantsa ma na woo kototo uvadi.

³³ Adama o ndolo ama a va, a mantsa ma na i bolotoi i lyuwa Ilyalya yi Zagbain, i puroloi. ³⁴ Waru no ozo o ro a uwwsa ambulu a lyuwa ilyalya ne'en a 'wa le, adama Asulā e ge'eto du a mantsa ma na i ri alya obolo wan.

N ta damma du ili i na yaa yuwan adama a akapi e ili, nā n tāwa.

12

Ne'e koko'o

¹ Ama a vā, gogo n ta danaa du adama e ne'e na Ruhu va Akiza tsu ca koyan da atsumā a tsu.

N ciga du tā i reve ili ya amayun adama e le. ² N ciga du tā i cuwan kafu yo o'wo əzə e Itoni yi Zagbain, a kuru tā nā ədu o ure u na u ri mejege shi, reve i yuwaan amali a na a tsu yuwan adanshi shi aganda. ³ N ciga du tā i reve nā Ruhu vā Asulā ri obolo nā vuma, vuma ndolo a damma, "A yuwaan tā Yesu unā!" shi. Waru ko za lo aa damma, "Yesu Zagbain dā" shi, she nā Ruhu va Akiza zuwa yi u yuwan ne.

⁴ Ne'e ta lo koko'o, agba suru Ruhu ta da aa casu le. ⁵ Re tā lo koko'o na tsaa yuwanusun ikambi, agba suru ntsu Zagbain tā dā tsaa yuwanusun aganda. ⁶ Ama a ta yuwanusun linga icu'un icu'un, agba Asulā a tā a da a cayi yuma biti ucira u na waa yuwan cu'un vu ulinga u ndolo.

⁷ Ruhu tsu roco tā aciyayi atsumā a za vi Itoni† biti ana u ca niyi ulinga ko'o na waa kamba əzə e Itoni suru. ⁸ Ruhu vā Asulā tsu ca tā vuma ucira u na waa ca əsalā o ugbozu. Ruhu dāda waru tsu ca za ro ucira u na waa yuwan adanshi a na a ri tapu nu urevu. ⁹ Ruhu tā dāda waru tsu ca za ro ucawu wo okolo a gbain. U tsu ca tā za ro ucira u na wāq kambātō əzə o ubanakun gbaga. ¹⁰ U tsu ca tā za ro ucira u na waa yuwan ulinga wa asalamā, † reve waru u ca

za ro ucira u na waa damma ikaka ya Asulə. U tsu ca tə za ro ucira u na waa kurato ili i na yu utai ubatə wa Asulə ko ubatə u ro. U tsu ca tə za ro ucira u na waa yuwan adanshi ne elentsu o ro. Reve waru u ca za ro ucira u na waa gura cuduwa ili i na a dammai ne elentsu koko'o. ¹¹ Ayi da waru Ruhu va Akiza tə goon za na aa casu ne'e nda. Ayi a nde'en da tsu ca cu'un vu une'e u na u tsu ntsaa koyan.

Lipu vu Zamawawa na pasu vayi

¹² Lipu vuma ili i tə i da, agba u tə nə pasu koko'o. Ko a na wo o'woi lipu tə na pasu koko'o, pasu ndolo o boluloi tə reve o'wo lipu tə goon. Ne da fo lipu vu Zamawawa ri. ¹³ Ozo o ro a tsu aza a Isra'ilə a də, ozo o ro waru Atakpacı* a da. Ozo o ro waru agbashi a da ozo o ro waru gba shi a tə faan. Amma Ruhu və Asulə rumbu tə koyan tsu reve u zuwa tsu tso o'wo upasu u lipu vu Zamawawa. Suru ntsu tsu ushi tə Ruhu tə.

¹⁴ Amayun, lipu tə nə pasu icu'un icu'un, agba upasu u tə goon shi. ¹⁵ Na anana a damma, "Amu upasu u lipu u də shi, adama a na amu ukere u də shi," ili i ndi i geshe yi tə a na woo o'wo upasu u lipu'u? O'o! ¹⁶ Waru nu utsuvu u damma, "Amu upasu u lipu u də shi, adama a na amu utsuvu u də goon agba lyusu də shi," ili i ndolo i putsaa yi tə a na wo o'wo upasu u lipu? O'o! ¹⁷ Na lipu suru lyusu da, cine waa uwwa? Waru nu utsuvu u də shi goon, cine waa uwwa maguru? ¹⁸ Amma Asulə a yuwan tə lipu tsu nə pasu əbundə, reve gba u zuwa upasu suru ubatə u na u ciga niyi. ¹⁹ Ili i wovon i ne i da lipu shi o'wo nu u shi upasu u tə goon! ²⁰ To, lipu tə nə pasu və əbundə, amma lipu tə da goon.

²¹ Lyusu aa damma ukere, "Ili i bura mu nə avu" shi. Aaci aa damma ana, "Ili i bura mu nə avu" shi. ²² Pasu lipu na rotsoi gashi a ri nu ucira shi, amayun ele da a la'ai ulinga. ²³ Pasu lipu ro na tsu tarai gashi a la'ashi ulinga shi o tə lo, agba ele da tsu la'a kambuwai ugbozu o ugolobuso u le. Atsu tsu pala tə lipu tsalı tsu adama ama e ene le wan, ²⁴ agba tsu ta gura lyawa upasu u ro babu pupala. Asula e gere ta lipu tsu hali na pasu na tsu tarai a ri nu ulinga shi, a tə gba nu ulinga. ²⁵ U yuwan tə ne adama u zuwa pasu lipu'u suru a linga obolo, upasu suru a kambusa za və yi. ²⁶ Nu upasu u lipu u ro u sowu ətsumalima, akapi a pasu a tsu uwawa yi tə. Na a ca upasu u ro tsugbain, to, akapi a pasu a tsu yuwan tə mazanga obolo na ayi.

²⁷ Suru ndu suru lipu vu Zamawawa da. Koyan ətsuma qə du upasu u da a lipu və yi. ²⁸ Apa nda pasu ro na Asulə a zuwai ətsuma qə lipu vu Zamawawa. Ele da: U fara tə zuwa ajiya, za ve ire, aza a na a yuwan adanshi ne elentsu icu'un icu'un.

²⁹ Vuma suru da aajiya? Ko ke'en ne da shi. Za suru da a yuwan alajya e ikaka ya Asulə? Suru da munlu? Za suru da ri nu ucira u na waa yuwan linga va asalama? ³⁰ Suru da a ri nu ucira u na əa kambato ama gbaga? Asulə a ca tə suru ntsu ucira u na tsaa yuwan adanshi ne elentsu icu'un icu'un? Vuma suru da aa gura cuduwa ili i na a dammai ne elentsu icu'un icu'un? O'o!

³¹ Amma na amayun i zuwa okolo a na yaa tsurə ne'e na la'ai.

Gogo n ta damma du ili i na i la'ai suru suru.

13

Icigi

¹ Na maa yuwan adanshi ne elentsu o ro a ama ko hali ne elentsu a nlingata ma Asulə, agba waru nə n ri ni icigi ya ama shi, adanshi a və o rotso tə ilama i malapa ma rumu, ko ilama yu ulingi.* ² Na Ruhu ca mu ucira n yuwan alajya e ikaka ya Asulə agba n ciga ama shi, ili i ro i da n ri shi. Ne də waru nə n gura reve ili biti, hali ni ili i na i ri usokowu suru suru. Ne da waru na n ri nu ucawu wo okolo hali na maa gura damma masasan maa shuwa ubatə u ro, reve u yuwan ne. ³ Nə n ca alambilili i na n ri ne ele suru, hali gba nə n ca lipu və kucci vu ukulatosu, agba nə n ciga ama shi, wo o'wo mu tə ulinga we pere.

⁴ Icigi i tə na ankuri nu ulobonu. Icigi i ri na tsushu'un shi. Icigi i tsu yuwan adanshi nu u'yasasan wa avangaci shi. U tsu tara aciyayi ili i ro shi. ⁵ U tsu yuwan adanshi adama u sudato ozo o ro asuvu shi. U tsu dana o mpolo n na waa tsuraa aciyayi ili shi. U tsu yuwan upan go'o shi. ⁶ U tsu cuwan unusu u na ama o ro a yuwan niyi de shi. ⁷ U tsu yuwan mazanga adama a na ili i wuya i farai shi, amma u tsu yuwan tə mazanga na amayun o utə a alanga e eteshe. ⁸ Icigi i tsu bulə mayan me icigi shi, u tsu

* **12:13** Vuma na danai aatagada a nda u yuwan tə ulinga na danshi "Nheleni" a yuwan adanshi a Takpacı. * **13:1** Ele nda a tsu yuwan tə ulinga ne ele ətsuma qə aganda a əmali. Elemu a na a yuwan waa tawusaqə na tsugbain e ekere a Asulə a wuma shi. Tsundolo, nə vuma ro yuwan adanshi ne elentsu o ro agba wu pe afa tsarə u kamba əq'isə a əzə e Itoni shi, ne dada elemu a na əmali a tsu yuwan ətsuma qə aganda a əmali waru u tsu tawaa na tsugbain e ekere a Asulə a wuma shi.

kudā a usu shi, u tsu dana tā nu uzuwu wo okolo kuci, waru u tsu kāsa tā asuvu kuci.

⁸ Icigi i tsu koto shi. Ne'e na aa yuwan alajiyə e ikaka ya Asula o to koto. Ne'e na aa yuwan adanshi ne elentsu icu'un icu'un o to koto. Ne'e vu urevu fo to koto. ⁹⁻¹⁰ A mantsa ma nda une'e u tsu wu urevu nu ucira u na tsaa yuwan alajiyə e ikaka ya Asula q̄ ri ushiwun shi, mantsa ma na za vu ushiwun tawai, dada une'e u na u ri ushiwun shi waa buwa nu ulinga waru shi. ¹¹ Ana n shi mawun, n yuwusan tā adanshi ununa mawun ma tsu yuwan, n yuwusan tā majiyan ununa mawun ma tsu yuwan, n tawusə tā na re gashi mawun. Ana n kungwai, reve n lyawa a yuwusan ununa mawun ma tsu yuwan. ¹² A mantsa ma nda, tsu te inda ili ya Asula, agba tsu te inda le akapi, ununa i tse ene ululu wa'a ni i kalyuwā a madubi. Mantsa ma tālo aq̄ tawa na tsee ene Asula esu esu. Gogo wa'a da goon n revei, amma a mantsa'a n te reve suru suru, ununa Asula e reve numu suru suru.

¹³ Ili i ta'atsu i nda o tā lo no oo koto shi: ucawu wo okolo, uzuwu wo okolo ni icigi, agba za na la'ai atsuma e le suru suru aysi da icigi.

14

Udashiwu wu uritosu adama e ne'e Ruhu

¹ I yuwan atyo a na yaa yuwan tsāra i ciga ozo o ro. Waru i zuwa okolo tsāra i ushi ne'e na Ruhu va Akiza aa ca du. Agba une'e u na u la'ai aysi da une'e wa alajiyə e ikaka ya Asula. ² Aza a na aa yuwusan adanshi ne elentsu o ro, aa yuwusaan ozo o ro a na a uwuwusa le adanshi shi, amma a tyo a Asula za na a uwuwusa le. A ta yuwusan adanshi a amayun e ili yu usokowu nu ucira u Ruhu va Akiza. ³ Amma aza a na a yuwusan alajiyə e ikaka ya Asula a ta yuwusaan ama adanshi reve waru a ca le ikambi, nu ubgamu wa asuvu, nu ucasu wa adanshi adama a tsura asuvu nden. ⁴ Aza a na a yuwusan adanshi ne elentsu o ro, aciyele a da aa kambusa goon, amma aza a na a yuwusan alajiyə e ikaka ya Asula a ta kambusa aq̄'isa a aza e Itoni suru. ⁵ N ta dansa, u tā dana ulobonu suru ndu i yuwan adanshi ne elentsu o ro. Amma u ta la'a ulobonu suru ndu i yuwaan ama alajiyə e ikaka ya Asula. Une'e u ndolo u la'a tā une'e u mayan ma adanshi ne elentsu o ro. Une'e wa adanshi ne elentsu o ro u tu ulobonu na za ro gura cuduwa ili i na a dammai, adama aq̄'isa'a māgbulā u tsura ikambi.

⁶ Ama a va, na n tawa n yuwaan du adanshi ne elentsu o ro, cine ili i ndolo yaa kamba du? Ili i ndolo yaa kamba du shi, ko ke'en, she nā n damma du ili i na Asula o

roco numu, ko nā n damma du ili yu urevu, ko ikaka i na Asula a ciga numu n damma du, ko uritosu. ⁷ Ili i vivulu gashi papin ko ili mawa'a ko kumburu q̄ ri wuma shi. Babu za na ee reve ishipa i na aa wa'asa, she nā za mawa'a u wa'a yi a alanga eteshe. ⁸ Na aavana a na oo rocosu asoja ure wu uvon u ca mesun ma sa'ani shi, cine tsā da asoja'a oo fofō adama e teme uvon? ⁹ Ne da waru, babu za na ee reve ili i na yaa dansa, she ni i yuwan adanshi a alanga eteshe. Na de da shi, vu tā dana a yuwusan adanshi o upepu goon. ¹⁰ Tsu tā ne elentsu icu'un icu'un atsuma o uvadi u nda, agba babu za na ri lo elemu goon reve u lamba urevu. ¹¹ Nā vuma ro yuwan adanshi ne elentsu a na mu uwuwai shi, tso o'uloi tā omocin. ¹² Na amayun a da i cigai ne'e Ruhu, i pati Asula a ca du aza a na aq̄ dana ni ikambi atsuma a aq̄'isa a aza e Itoni māgbulā.

¹³ Vuma na ri nu une'e wa adanshi ne elentsu o ro, u yuwan avasa tsāra a ca yi fo une'e wu ucuduwusa wi ili i na u dammai.

¹⁴ Nā n yuwan adanshi ne elentsu o ro, ruhu vā da aa yuwusan avasa, amma aq̄'isa aq̄'iyəva n reve ili i na maa dansa shi. ¹⁵ To, nye maa yuwan? N ta yuwan le ra. N ta yuwan avasa atsuma a ruhu, waru n ta yuwan avasa ni idanshi i na n revei. N ta cana ishipa atsuma a ruhu, waru n ta cana ishipa ni idanshi i na n revei. ¹⁶ Ni i boloto ubāta u tā, ni i yuwaan Asula ica atsuma a ruhu du, ozo o ro ee reve shi. Ne e reve ili i na yaa dansa shi, cine ee reve cine aq̄'isa aq̄'iyəva n reve ili i na maa dansa shi.

¹⁷ To, nye maa yuwan? N ta yuwan le ra. N ta yuwan avasa atsuma a ruhu, waru n ta yuwan avasa ni idanshi i na n revei. ¹⁸ Ni i boloto ubāta u tā, ni i yuwaan Asula ica atsuma a ruhu du, ozo o ro ee reve shi. Ne e reve ili i na yaa dansa shi, cine ee reve cine aq̄'isa aq̄'iyəva n reve ili i na maa dansa shi.

¹⁹ Amma nā tsu boloto ubāta u tā tsāra tsu yuwaan Asula aganda, n ta dansa u ta la'a mu ulobonu n damma idanshi i ton i na ama ee reve ana maa damma idanshi uk-pakukupa kupa (10,000) ne elentsu o ro.

²⁰ Aza a va, lyawai a yuwusan majiyan cine muwun n tsu yuwan. Yoo o'wo gashi muwun n na koto n yuwan iwuwa shi. A majiyan ma du i yuwan majiyan tsā aza a na o gbozoe. ²¹ A dana tā atsuma a Adanshi a Asula:

"Asulazuvu a damma tā,
N ta yuwaan ama aq̄'isa aq̄'iyəva
ne elentsu a na omocin aa gura damma.
Amma nā ne suru aa zuwaa mu atsuvu shi."
"

²² Une'e wa adanshi ne elentsu o ro iroci i da adama a aza a na aq̄ ri ele aza e Itoni a da shi, amma adama a aza e Itoni a da shi. Une'e wa alajiyə e ikaka ya Asula iroci i da a tyo ubāta wā aza e Itoni, amma adama u kamba aza a na aq̄ ri ele aza e Itoni a da shi. ²³ Ko nā ne, nā za na rīza vi Itoni shi ko ama

a na e revei ili i ndolo shi, a tawā ubata wi
ibolo i du avu a uwuwa du a yuwusan adanshi
ne elentsu o ro, a ta jiyan gashi i jaara tā.
²⁴ Amma na ama o ndolo a uwuwa a na za
suru ta yuwusan alajiya e ikaka ya Asula, e
te reve a na ele aza o unusu da, waru ili i na
a uwuwi u te ge'eto le. ²⁵ A ta damma ili i
na i ri pe usokouw atsuma o okolo e le. A ta
kingyo avu a yuwan aganda avu a damma
Asula, "Amayun a da vu ri na ama a nda."

Isa'ani atsuma a aganda

²⁶ N'utsa n va, ni i boloto tsara i yuwan
aganda, ni i ciga i'yawan i yuwan ili i sa'an i
na yaa kamba ama a na q̄ ri lo suru. Ne da
wu ntsayi u danaq̄ vuma ro cana ishipa ko
u yuwan uritosu ko u damma ili i na Asula
a dammai ko u yuwan elentsu o ro ko u
cuduwa ili i na vuma'a u dammai. ²⁷ Ni i
boloto ubata u ta, i ta gura lyawa vuma ro
yuwan adanshi ne elentsu o ro, ko ama e
re, amma she u la'a ama a ta'atsu wan. A
yuwan adanshi aza a ta ta, reve vuma ro
cuduwa ili i na a dammai. ²⁸ Naq̄ babu za
na aa cuduwa ili i na a dammai, ayi za na
yuwain adanshi ne elentsu o ro nu u'yuwan
u ciga u rungwā, avu u yuwan adanshi na
aciayi na Asula goon.

²⁹ Ama e re ko ama a ta'atsu a yuwan
adanshi e ikaka ya Asula, avu ama a na a
buwai a kalyuwa ili i na a dammai ulobonu.
³⁰ Na vuma ro aa yuwusan alajiya e ikaka
ya Asula, avu Asula o roco za ro ili i ro, za
na a yuwusan alajiya e ikaka'a wi isawan
avu u lyawa vuma ndede lyuwa elime na
adanshi. ³¹ A mantsa ma tā i lyawa vuma tā
yuwan adanshi, avu suru ndu i rito ili i ro,
reve waru i dashi tsura ubamu wa asuvu.
³² Ama a na a yuwusan alajiya e ikaka ya
Asula a ta gura guza aciyele, reve a lyawa
ozo o ro a yuwan adanshi. ³³ Asulazuvu
Asula o ujambaru a da shi, amma a asuvu
nden da, cine u ri a q̄'isa a aza e Itoni suru.

Na ama a Asula o boloto adama a yuwan
aganda, ³⁴ lyawa amaci a danaq̄ kpaku. She
i lyawa le a yuwan adanshi wan, adama a
na Wilu a damma ta amaci a yuwan tsutomi.
³⁵ Na a ciga e reve ili i ro, e ece ali e le na
a kambā a 'wa le. Ili i wono i da ka yuwan
adanshi atsuma e ibolo.

³⁶ Adanshi a Asula o uta ya'a du shi, waru
ya'a du da u rawai goon shi. ³⁷ Na vaa yuwu-
san majiyan gashi avu vuma na a yuwusan
alajiya e ikaka ya Asula a da, ko gba vu tā nu
une'e u ruhu, vu te reve a na maa danasa ili
i na Zaghain damma numu n dana da goon.
³⁸ Adama ondolo ama a na a'yuwain a zuwa
atsuvu e ili i na n danai she i zuwaa le atsu-
wan.

³⁹ Ama a va, icigi yo okolo i du ayi da i ciga
i damma ikaka ya Asula, amma she i putsa
vuma na aa yuwusan adanshi ne elentsu o

ro wan. ⁴⁰ Atsuma e ili i na yaa yuwan suru
wo o'wo o ure u na wu ntsayi waru u tu
ufobu ulobonu.

15

Uyosun wu Zamawawa

¹ Ama a va, gogo n ciga tā n cuwaan du
na Alabari a Sa'an i a na n yuwaan du de
alajiya. I ushi yi tā de, avu waru yi isawan
de nu ucawu wo okolo q̄ du. ² Ayi Alabari a
Sa'an i a nda ayi da waa wawa du ni i bānā
yi ubamu atsuma e ili i na n damma ndu.
Ni i yuwan ne shi, ucawu wo okolo q̄ du wo
o'wo tā pere.

³ N damma du tā ili i na a damma numu.
Ayi ili i nda ayi da u la'ai ulobonu suru:
Zamawawa kuwa tā adama o unusu u tsu,
ne da Adanshi a Asula a dammai. ⁴ A cido yi
ta, o urana wa ta'atsu avu a 'yasān yi wuma,
cine Adanshi a Asula a dammai. ⁵ U roco ta
aciayi ya Bituru, waru u roco tā aciyayi a
tyo a akapi Kupanejere'e. ⁶ Ana ayi ndolo
kotoi, u roco tā aciyayi a tyo o otoni a yi a na
a la'ai ukpakuton (500) a mantsa ma tā. Aza
a na e ene niyi na abunda a buwa tā wuma,
ozo o ro gba shi a kuwa ta de. ⁷ Avu waru
u roco aciyayi a tyo ya Yakubu, waru avu u
roco aciyayi a tyo ubata wa ajiya suru. ⁸ O
ukosu suru, u roco tā aciyayi a tyo ya'a va,
gashi za na a matsain a mantsa ma na koto
wu ntsayi a matsan mu shi.

⁹ Ajiya suru a la'a mu tā. N rawa e de mu
aajiya shi, adama a na m bongi tā aq̄'isa a
aza e Itoni a Asula. ¹⁰ Amma isa'an i ya Asula
i kambāto mu tā ili i na n ri, waru isa'an i
ya yi e ekere a va pere da shi. N dakanu
tā adama n la'a akapi a ajiya ularinga suru,
waru amayun a da, ni isa'an i ya Asula i da
n yuwan ularing'a, nu ucira u va u da shi.
¹¹ Na amu n yuwaan du alajiya ko ajiya tā a
yuwaan du alajiya, ili i tā i da tsaa yuwusan,
waru ili i dadā i usuyi.

A damma aq̄ 'yasān akwakwā shi

¹² Na tsu yuwan alajiya a na a 'yasān ta
Zamawawa diga o ukwā, to cine ozo o ro a
du aa damma aq̄ 'yasān akwakwā a kambā
wuma shi? ¹³ Na ayi ndolo amayun a da,
u to rocosu a 'yasān Zamawawa shi. ¹⁴ Na a
'yasān Zamawawa shi, to, alajiya a tsu
pere da, waru ucawu wo okolo q̄ du pere da.
¹⁵ Na aq̄ 'yasān akwakwā shi, tsu yuwan ta
epen a tyo e ekere a Asula ana tsu dammai
a 'yasān tā Zamawawa, agba amayun a da
shi. ¹⁶ Na aq̄ 'yasān akwakwā shi, koto fo a
'yasān Zamawawa shi. ¹⁷ Na koto a 'yasān
Zamawawa shi, ucawu wo okolo a du pere
da, waru e te ge'eto du adama a nusu du.
¹⁸ Na ayi ndolo amayun a da, ele ama a na
a kuwai de cina a ca okolo e le ubata wa
yi a puwan tā ana. ¹⁹ Na tsu zuwa okolo
Zamawawa ta wawa tsu a wuma u nda goon

amma a wuma u na waaq tawaa shi, to, iliyali i tsu i la'a ta akapi a ama.

Ili ya amayun cine aa 'yasan akwakwa

²⁰ Amayu'un ayi da a 'yasan taa Zamawawa atsuma o ukwa, ayi da umatsun wu ufaru atsuma a aza aa 'yasan a akwakwa. ²¹⁻²² Ama suru a kuwa ta adama e ili i na vuma taa yuwin, Adamu' da tawaa ntsu nu ukwa suru. Ne da fo aa 'yasan ama atsuma a akwakwa adama e ili i na vuma ro yuwin. Zamawawa da aq tawaa tsu na wuma suru. ²³ A ta 'yasan vuma suru o ure u na wu ntsayi. Zamawawa da a fara 'yasan. Na Zamawawa kambaa, a ta 'yasan ama a yi suru. ²⁴ Na ayi ndolo koto, ukosu wu uvafsi u nda u ta tawa. Zamawawa to kototo n'yuwatan ma yi suru suru, avu u ca tsugono'o e ekere a Asula Dada. ²⁵ Na a ciga a 'yuwan Zamawawa yuwan tsugono she nu u lyuwa aci a n'yuwatan suru avu u zuwa le zala va apata a ana a yi. ²⁶ Ma'yuwatan mo ukosu ma na woo kototo ayi da ukwa. ²⁷ Ana Adanshi a Asula a dammai a na u ta zuwa ili suru zala vu ucira va yi, o bolo pe Asula shi. Asula a da a zuwai ili suru zala vu ucira wu Zamawawa. ²⁸ Avu, nu u lyuwa aci e ili suru, Mawu'un u ta zuwa aciyayi zala va Asula, za na zuwai ill'i suru zala va yi. Avu Asula a yuwan tsugono tsi ili suru.

²⁹ Cine tsa da gba adama a ama a na a rumbuyi adama a aza a na a ri ukwa? Cine tsa da ulobonu wa yi? Na a 'yasan akwakwa shi ko ke'en, cine tsa da aq rumbu ama adama e le?

³⁰ Adama a nye tsu zuwai aciyatsu atsuma e meleshe rumu suru? ³¹ Aza a va, usana suru n ta gashi n ta kuwa. Amayun a da maa dansaa du. Cine i revei maa lapusa makakan na aju na amayun adama e ili i na Zagbain Yesu Zamawawa yuwaan ndu, ne da maa dansa ili i nda'a. ³² Na a 'yasan akwakwa shi, nye i da maq tsura na n yuwan nlangi na ama a Afisu aza a na a ri nlyayi? Na a 'yasan akwakwa shi nye i zuwai tsaa yuwan cine a dansa shi?

"Lyawa tsu luywai tsu sowoi, adama a na nfa'an tsu ta gura kuwai."

³³ She i lyawa nanza luluma du wan. A ta dansa, "N'utsa n wuya n ta lungusa nden n sa'an i n du." ³⁴ I kambato majiyan ma du e ili i sa'an i avu i lyawa mayan mo unusu. Yu uwua wono a na ozo o ro a du koto e revei Asula shi.

Lipu tsu na Asula a 'yasan tsu

³⁵ Za ro te ece, "Cine aa 'yasan akwakwa a kambaa wuma? Cu'un lipu ne da aa dana na ayi?" ³⁶ Yeci i tsulo tsa da ndolo'o. Na vu cu'wan cu'un e ida, u tsu kungwa shi, she nu u kuwa ne'en. ³⁷ Icu'un i na vu cu'wan i tsu rotso ca'qan na utai shi, nu u kungwa.

Cu'un vu shina da goon na ri u'yewu ko ili i na vu cu'wain, agba ili i na vu cu'wain avu'un a da shi. ³⁸ Asula a da a tsu zuwa cu'un ndolo kungwa cine u cigai, cu'un suru u tsu kungwa ta na cu'un va avu'un va yi. ³⁹ Lipu na ri na wuma suru a ta icu'un icu'un. Vadilima gba a ta na cu'un lipu ta. Inama waru a ta na lipu koko'o. Nnunu na mugula a ri ili i ta shi. ⁴⁰ Cu'un lipu ta, ta de zuva, waru cu'un lipu ta, ta pa atsuma o uvadi. Ulobonu u lipu u na u ri de zuva u tawa ta ko'o na cu'un vu ulobonu u lipu na ri pa atsuma o uvadi. ⁴¹ Urana u ta nu ulobonu wa yi, woto u ta nu ulobonu u ro. Italyo'o waru a ta nu ulobonu u ro koko'o.

⁴² Ne da waaq dana na a kambato akwakwa wuma. Lipu tsu na tsu kuwa reve u shama, a ta dana ko'o na a 'yasan le, adama a na a mantsa mo ndolo aq kuwa waru shi ko ke'en. ⁴³ Na a cido lipu tsu, a ri ulobonu shi waru a ri nu ucira shi. Na a 'yasan le, a ta dana ulobonu nu ucira. ⁴⁴ Gogo tsu te eneshe lipu va ndana, amma na a 'yasan le, o to o'wo lipu na Ruhu va Akiza aa ca wuma.

Amayun lipu va ndana da, waru amayun a da lipu ro ta lo na Ruhu va Akiza aa casu wuma. ⁴⁵ Adanshi a Asula a damma ta, "Vuma vu ufaru Adamu ushi ta wuma." Ayi vuma vu ukosu, za na ayi da Zamawawa, wo o'wo ta rhuu na tsu ca wuma. ⁴⁶ Ili i na i fara tawai ayi da lipu va ndana, avu lipu ruhu tawa na acapa. ⁴⁷ Asula e kene ta mabula avu u yuwan Adamu vuma vu ufaru. Vuma ve ire gba zuva da wu utai. ⁴⁸ Vadilima suru ta na lipu cu'un va Adamu. Waru za na ri zuva suru u ta na lipu cu'un vuma na cipa diga zuva. ⁴⁹ Cine tsu ri gogo tsa Adamu, vuma na a yuwin na mabula, ne da urana u ro tsu to o'woi tsu Zamawawa, vuma va zuva.

⁵⁰ Aza a va, n ciga du ta i reve lipu tsu va ndana na mpasa ta shama. Ayi nda u ta dansaa tsu aq tsura tsugono tsu Asula shi, za na aq dana babu ukotu. ⁵¹⁻⁵² Gogo n ta damma du ili yu usokowu i na Asula o roco numu: Ozo o ro a tsu aq kuwa shi, amma ne e ivula aavana o ukosu, Asula a ta vadala tsu babu usan, cine vu revei igipatsu ye esu i ri gogogo. Ne e ivula aavana, a ta 'yasan akwakwa, waru aq dashi kuwa shi, avu suru ntsu tsu ushi lipu sa'avu. ⁵³ Adama a na lipu tsu na aq kuwa avu u shama, a ciga a 'yuwan a vadala le a kambaa lipu va zuva na aq kuwa shi suru suru. ⁵⁴ Ni ili i ndolo i fara, avu lipu va ndana na aq kuwa a vadala le a tyo a lipu va zuva aza a na aq kuwa shi, avu Adanshi a Asula a shiwan:

"O kototo ta ukwa, a lyuwa ta aci a yi suru suru!"

⁵⁵ Te da ubata u na ukwa a lyuwai aci? Te da waru ucira wu liya vu ukwa na tsu tada na mbaala?"

⁵⁶ Unusu u da u tsu tawaaq na mbaala n na ukwa u tsu tawaaq. Wila waru ayi da u zuwai unusu u tsurai ucira'a. ⁵⁷ Amma tsu godyo ta Asula ana u lyawai Zagbain Yesu Zamawawa tsu u ca ntsu ulyuwu wa aci!

⁵⁸ Ama a va, aza a na n cigai, adama a na Asula a yuwain ne, yi isawan nu ucira. She i lyawa ili i ro i jingada du tsara i lyawa ure wan. I zuwa aciyadu i yuwan ulinga babu uro na yaa yuwan ulinga wu Zagbain, adama a na i reve ta ulinga u na i yuwan adama a Zagbain suru woo o'wo pere shi.

16

Ubolotsu wi ikebe adama a ama a Asula

¹ Ni i ushi ikebe adama a ama a Asula, n ciga du ta i yuwan cine n dammai aq'isa a aza e Itoni a na a ri pe atsumu a Galatiya a yuwan. ² Urana wa Aladi suru i 'yuwan i ciga za suru u zuwa ikebe i ro e ili i na u tsurai. I zuwa le adama a sadaka. Ni i yuwan ne, yaa tawa nda i 'yawa ndede tsara i ushi utafa a mantsa ma na n tawai shi. ³ I dangwa aza e Itoni o ro a tara ikebe'e a 'yawa Urishelima. Na n rawa n ta ca le mepepelime ma na woo roco adu da i dangwa nle. ⁴ Na wu ntsaa amu fo n 'yawa, tsu ta yuwan mmalu suru.

Ili i na Bulu cigai u yuwan

⁵ Na n kandaruwa Makidoniya suru, n ta tawa n kalyuwu du. ⁶ U ta yuwan n dangu na adu ne'en rana re, ko a tyo o ukosu u mantsa mo utanu. Avu i kamba mu atsumu a mmalu n va, ubata u na mee tyo suru. ⁷ Na Zagbain usu, n ciga n rawa de go'o shi, tsara n dangu obolo na adu a mantsa na abunda a na maa tawa avu n karaishi. ⁸ Amma n ta dangu pa atsumu a Afisu hali urana u na aa yuwan Abuki o Urana wa Kupotont u kara. ⁹ Adama a na a kpatu'waa mu ta ure u sa'ani u ro adama o ulinga u gbain, waru ama na abunda a ta ususu, ko na wo o'woi n'yuwatan n ta lo na abunda.

¹⁰ Na Timoti rawa, i ushi yi ne ekere e re. U ta yuwan ulinga wu Zagbain, cine amu maa yuwan. ¹¹ She i lyawa nanza rono yi e ida wan. I zuwaa yi aba'un reve i kamba yi a mantsa ma na waq kambaa ya'a va. N ta pura yi na ama a na aa tawa.

¹² Adama a za tsu Apolo, m patishi yi ta u 'yawa obolo na aza a yi a mantsa ma na aq kalyuwu du, amma u ri na ada a na waq 'yawa gogo shi. Nu u tsuru mantsa u ta tawa.

Ukosu u mepepelime ma Bulu

¹³ I dana ufobu. I 6ana ucaawu wo okolo a du ulobonu. Waru she yu uwua wovon wan. Yi isawan nu ucira. ¹⁴ I yuwan ulinga u du suru atsumu e icigi.

¹⁵ I reve ta a na Istifana nu u'wa wa yi maqula ele da aza a na a fara o o'woi aza e Itoni atsumu a Akataya, waru a ca ta aciyele

adama a aganda a ama a Asula. M pati du ta ama a va, ¹⁶ i toni ama a nda na akapi e le aza a na a yuwusan ulinga obolo ne ele. ¹⁷ N yuwan ta mazanga a na Istifana, na Fatunatu na Akayiku a rawai. A kamba mu ta adama a na i ri pa shi. ¹⁸ A ca mu ta ugbam u wa asuvu, waru n reve ta a yuwan du ta fo ne. Ni i ciga i 'yuwan i ca tsugbain a tyo aza a na suru a yuwain tsugbashi tsa na tsu ntsayi.

¹⁹ Aq'isa a aza e Itoni pa nda atsumu e ida ya Asiya a ta lyungusa du icasu i le. Akila obolo na Birisika, obolo na aq'isa a na o bolotosu o u'wa u le, a ta lyungusa du icasu i le atsumu a ala a Zagbain.

²⁰ Az a Itoni yi Zagbain suru a ta lyungusa du icasu i le. I casalai ulobonu.

²¹ Amu Bulu, amu da n danai icasu i nda ne ekere a va.

²² N ta yuwan suru a Asula a yuwaan vuma na 'yuwain Zagbain una. Lyawa Zagbain tawa gogo.

²³ Lyawa isa'ani ya Yesu Zagbain dana obolo na aq'isa.

²⁴ N ciga ta vuma na suru ri atsumu e Yesu Kristi Zamawawa.

Mepepelime me Ire ma Bulu a tyo ya Aza a Korinti

Ucuduwu wa aatagada a nda

Bulu dana tā mepepelime me ire ma nda a tyo a aza e Itoni atsumā a Korinti ana ama o ro a ri de a yuwusan adanshi a vama adama a yi. Bulu lyungu tā kambi va yi Titu u 'yawa u yuwan adanshi na ama adama e ili i na i ri amayun. Ana Titu kambai u damma tā a na ama na abunda a usu ta Bulu, amma hali n gogo ozo o ro a 'yuwan yi tā. Atsumā e mepepelime ma nda Bulu godyoo ta aza a na a kambusa yi, reve waru u yuwan adanshi adama a aza a na a 'yuwan niyi.

Bulu cuduwa tā ama cine u shi u cigai u yuwan, ni ili i na i putsaa niyi a yuwan ne. Reve waru u yuwisan adanshi adama a aganda a amayun a tyo a Asula. U yuwan tā adanshi cine aza e Itoni aa kambulai. O ukosu u roco tā a na ayi aajiyi a amayun a Zamawawa a da.

Ayi mepepelime ma nda ma ta dansaa tsu cine aza e Itoni a ana'an aa yuwan ulinga obolo, waru nā cine aa kamba zaghain a amayun nā munlu n na maa yuwusaan Zamawawa ulinga ana'an. U yuwan tā adanshi cine aa kamba ni ikebe ni ili ya abula a tyo atsumā o ulinga wā Asula. U roco tsu tā zaghain va amayun tsu linga tā adama ama suru a tsura ili i sa'ani. U damma ta na a yuwan ili i ro babu ucira ko icigi ya Yesu Zamawawa, ili ye pere i da, amma ili i na a yuwin nu ucira ni icigi ya Yesu, ili i nda i tsu zuwa tā Asula a uwu uyo'o reve waru a dāna nu ucira wa amayun atsuma o uvadi u nda.

Ili i na i ri pe atsuma a aatagada a nda

1. Bulu godyoo ta Asula (1:1-11)
2. Ulinga wa aajiyi adama a ama a Asula (1:12-2:17)
3. Ugołobu ni icigi ya Kristi Zamawawa (3:1-7:16)
4. Une'e adama a alambi (8:1-9:15)
5. Bulu aajiyi a amayun (10:1-13:10)
6. Icasu yu ukosu (13:11-13)

Bulu casqi aza e Itoni a Korinti

¹ Amu da Bulu, Timoti za tsu tā pa obolo na amu. Amu da n dānaa ndu mepepelime ma nda. Asula a dāngwa mu tā mo o'wo aajiyi e Yesu Kristi Zamawawa.

N tā dānasaā dū qā'isa a aza e Itoni a Asula atsuma a lyuci va Korinti obolo na ama a Asula suru upasu wa Akataya.

² Lyawa Asula Dada tsu nā Yesu Zaghain Zamawawa roco du isa'ani na asuvu nden.

Bulu godyoo ta Asula

³ Tsu yuwusayin Asula ica, za na ayi da Dada vu Zaghain tsu Yesu Zamawawa! Asula ayi da Dada na ri tapu ni isa'ani waru ayi da u tsu casu adanshi suru. ⁴ U tsu ca tsu tā adanshi a mantsa ma na tsu ri atsumā a atsumalimā, adama atsu fo tsu ca ama o ro adanshi. Nā a ri a atsumalimā tsu ta gura ca le adanshi cine Asula a ca ntsu. ⁵ Amayun a da tsu to sowuso atsumalima lon adama a Zamawawa. Waru amayun a da tsu tā tsurusa ucasu wa adanshi adama a Zamawawa. ⁶ Nā tsu sowo atsumalimā, uzuwu wo okolo a tsu ayi da Asula a ta ca dū adanshi ni iwawi adama o ndolo. Nā Asula a ca tsu adanshi, adama tsu ca dū adanshi i kaba asuvu a da. Ne da yaa gura kaba asuvu na ankuri atsumā e ili i na atsu fo tsoo sowuso atsumalimā. ⁷ Tsu tā no okolo ubgamu adama a na tsu reve tā ni i sowo atsumalima tsā tsu, i ta tsurā ucasu wa adanshi cine tsu ushiyi.

⁸ Ama a va, tsu ciga du tā i reve ununa tsu sowoi atsumalimā e ida ya Asiya. A ca tsu tā atsumalima a na a la'ai ucira u tsu, hali tsu jiyān na tsaa la'a shi. ⁹ Amayun a da, tsu jiyān tā tsu tā kuwa. Agba ili i ndolo i zuwa tsu tā tsu zuwa ucira ubātā wā Asula amma o ucira wa aciyatsu shi, adama a na ayi da za na tsu 'yasan ąkwąkwa. ¹⁰ Asula a wawa tsu tā diga a mantsa ma na tsu shi a kuwa, waru tsu reve tā u ta lyuwa elime na mawawa mā tsu. ¹¹ U ta wawa tsu adama a na yaa kambusa tsu a mantsa ma na yaa yuwusan avasa adama a tsu. Adama o ndolo, Asula a tā usu avasa a abunda a du. U ta zuwaa tsu aba'un, waru ama nā abunda o to godyoo yi adama e ili i na uyuwaan ntsu.

Bulu bulqī mabura ne'en

¹² Tsu ta gura damma nā tsu cuwan ili i na tsu yuwan, tsu tā a mazanga na asuvu a tsu a ri cece. Mantsa suru tsu yuwan tā nden mā abūla, agba atsu tsu soko du ko ili i ta shi. Isa'ani ya Asula i da i zuwai tsu yuwan ne, urevu wu uvadi u nda u da shi. Tsu yuwan tā nden mā abūla ubātā u na tsu danuyi suru bele atsuma a muwwlai n tsu nā ąđu. ¹³ Ana tsu dānaa ndu, tsu yuwan tā adanshi mejege a tyo ya'a du, agba tsu soko ikaka'a shi. Adama o ndolo a da, i gura revei ili i na tsu danai. ¹⁴ Gogo i gura tā reve ili i na tsaa dansa lo ne, agba tsu ta zuwusa okolo a na ya'a tāwā i reve ili i na tsaa dansa mejege, adama o urana wu Zaghain Yesu i yuwan mazanga adama a tsu, reve atsu waru tsu yuwan mazanga adama a du.

¹⁵ N reve tā ne ulobonu, waru adama o ndolo, n shi ta n ciga m bura du ne'en o ufaru. Ne da Asula a zuwaa du aba'un adama a na n tā tāwā ya'a du ure. ¹⁶ N shi tā n ciga mi isawan n kālyuwā du ana n

temei mmalu a tyo e ifa ya Makidoniya na n kambä waru. Reve i kamba mu n 'yawa upasu wa Yahuda.¹⁷ I ta yuwan yeci yi ili i na i zuwai n yuwain ili i na n fofoi shi. N shi a yuwusan adanshi o unä goon shi. N rotso tā ama o uvadi a na a tsu usu a ta yuwan ili i ro reve waru a 'yuwisan a yuwisan ili'i?

¹⁸ Amma ni i tara ili i na Asulä aa yuwusan amayun a da, i te ene ili i na tsaa dansaa du "Ee" ko "O'o" da shi a mantsa mä ta.¹⁹ Ne da u ri adama a na Mawun mä Asula, Yesu† Zamawawa usu reve waru u 'yuwan a mantsa mä tā shi. U tsu usu tā kuci no okolo a ta. Ayi da za na amu na Sila na Timoti tsu yuwaan du adanshi a yi.²⁰ Adama a na ayi da za na shitoyin nzuwulai mä Asula suru. Ayi da i zuwai tsaa dansa "Ami"[†] na tsaa casu Asula tsugbain atsumä a aala a Zamawawa.²¹ I cuwan, Asula a da za na aa gbatatosu tsu na ädu suru atsumä a Zamawawa. Waru Asula a da a fangwa ntsu.²² U zuwaa tsu tā urotsu[†] wu za vi ili adama u roco a na qatsu aza a yi a da goon. Waru u zuwa tā Ruhu vā yi o okolo a tsu tsuuzuwa adama u rocosu tsu ili i ro i tā lo a tāwā.

²³ Ana n damma ndu n 'yuwan tā a kambä Korinti adama n dana du usuduwu wan. Ne epen a da maa yuwusan ndede Asula.²⁴ Tsaa yuwusan afalu a dansaa du ili i na ni i ciga i 'yuwan i usu da shi. Tsu reve tā i tā nu ucawu wo okolo lon waru yi isawan nu ucira ne. Tsu ciga tā tsu yuwan ulinga na ädu adama i dana tapu na mazanga.

2

¹ N jiyan ta maa 'yawa ya'a du waru shi, adama a na mantsa ma na n shi n 'yawai ya'a du, suru ndu u ɓala du tā.² Na maa zuwa du atsumolangu, to, zane da aa buwa na waa zuwa mu mazanga? She adu goon, aza a na n zuwai atsumolangu.³ Ayi da i zuwai n danae ne e mepepelime ma na n lyungwā du.⁴ N ciga m buru du shi, adama a na uga'asusan na adu atsumolangu a da waa zuwa mu goon. Agba adu da ama a na wu ntsayi i zuwa mu mazanga. Ili i na i zuwai n cigai n dana a mazanga ayi da adama n zuwa du mazanga.⁵ A mantsa ma na n danaa ndu nu ufaru, n shi tā udamu waru n shi na mazanga o okolo a vā shi, waru n dana tā na abāra lon. N dana adama n zuwa du atsumolangu shi, amma n dana tā adama i reve a na n ciga ndu lon.

Iyuwaan za vu unusu gafura

⁵ Za ro atsumä a du zuwa mu tā atsumolangu, agba amu da a nde'en shi, hali na ädu suru. Ili i na maa dansa ayi da u zuwa tā aza e Itoni atsumolangu kpara. (N ciga n yuwan adanshi a na a kāralai adama o

ndolo'o shi.)⁶ Nā abunda atsumä a du i bolo tā ugbozu reve i ca yi awuya a na a ntsaa niyi. Awuya o ndolo a rawa tā.⁷ Amma gogo i yuwaan yi gafura reve i ca yi adanshi adama u putsaa yi na atsumolangu lon hali waru u lyawa itoni suru suru wan.⁸ N ta patishi du, i roco a na i ciga niyi.⁹ N danaa du tā adama n lyungwā du, reve waru me ene ko i toni tā uritosu u vā.¹⁰ Ni i yuwaan vuma nda gafura, amu fo n ta yuwaan yi gafura. Waru nā n yuwaan yi gafura (nu unusu u tā lo), n yuwan tā ne nu ucira wu Zamawawa o unä u du.¹¹ N yuwan tā ne adama Malef ma yuwan tsu ugbozu wan, adama a na tsu reve tā ifobi yā yi lon.

Bulu yuwaan alajiy a Taruwasa

¹² Ana n rawai Taruwasa adama n yuwan alajiy a Alabari a Sa'anif † Yesu Zamawawa, n cina tā cina Zgbain kpatu'wa de ure adama o uling'a.¹³ Agba n shi tā udamu lon, adama a na me enei za tsu Titu shi. Reve n damma ama o ubaṭa'†, "She mantsa mo ro," reve n kāra a tyo Makidoniya.

Ulyuwu wa aci adama a Zamawawa

¹⁴ Tsu godyo tā Asulä lon! Ayi da za na kambäto ntsu agbashi a yi, reve waru u walaa tsu elime atsumä a mmalma ma alya ma aci a Zamawawa. Asula waru u ta kambusa bazasa urevu wu Zamawawa ubaṭa biti ana maguru ma sa'ani.¹⁵ Wuma u tsu tsā maguru ma na Zamawawa a casu Asula da, za na a bazasa ubaṭa wa aza a na Asula a wawusa na aza a na a qkuwusa.¹⁶ E ekere a aza a na a qkuwusa, maguru'u u rotsu tā ushamu wā akwakwa, amma e kere a aza a na a ri wuma maguru ma wuma ma da. Zane da rawai u yuwan ulinga n nda?¹⁷ Tsu ri tsā ama o ro a na a yuwusan alajiy a adanshi a Asula adama a tsura ikебe shi. O'o, ne da shi. Amma tsu tā kambusa ugbozu na tsu ri am a na Asula a lyunguyi, waru o ucira wu Zamawawa tsu tā yuwusan adanshi e ikaka i tsu a mākakan mä Asula.

3

Akucunu a sa'avu a Asula

¹ Tsu fara tā u'yasasan wa avangaci adama a aciyatsu waru? Ama a tā tawusa na mpepelime n na a danai n na maa yuwusan adanshi e ica a aciyele ko gba shi a ta zuwusa du i danaa le mpepelime adama e le. U tu ulobonu tsu danai ni icu'un yi mpepelime n nda?² Amma qđu da mepepelime ma tsu, waru i tā o okolo a tsu na vuma suru ee denuna avu u reve ili i na e deyinuna.³ I to rocosu adu mepepelime ma na Zamawawa danai da, avu atsu tsu tāwā na ayi. Ruhu vā Asula za na aa casu wuma, u dana du tā o okolo a tsu, agba a qavu'un shi, ko e ili yi idana i na a yuwaan na abaci a atali shi.

⁴ Tsu ta damma ne adama o ucawu wo okolo a tsu o ucira a mäkakan ma Asula adama a Zamawawa. ⁵ Amma tsa dansa tsu ta gura yuwan ulinga u nda na aciyatsu shi. Asula a da a zuwusa tsu tsu gura yuwan ili i na tsaa yuwsan suru. ⁶ U zuwa tsu ta tso o'wo agbashi a akucunu a sa'avu a yi na o utusä ubatä wä Ruhu va Akiza. Akucunu a nda Wilä u na a danai da shi, adama a na Wilä u tsu tawaa ta nu ukwä, amma Ruhu tsu ca ta wuma.

⁷ Akuci a Wilä a dana le ta a atali, reve gba e ene tsugbain tsä Asula a mantsa'a. Ama a Isra'il a gura jima a kalyuwusa urewesu wa Musa shi, adama a na u shi te ikanasa nu ucira lon, ko na wo o'woi wikanasa'a tsa jima shi. Adama o ndolo, na Wilä za na ulinga wä yi ayi da u tawaa nu ukwä u shi na tsugbain ne tsundolo, ⁸ to, ulinga wä Ruhu va Asula u ta dana na tsugbain tsu na tsa la'ai ta Wilä. Amayun a da shi? ⁹ Nu ulinga u na u tsu kototo ama u shi na tsugbain, to, ulinga u na u tsu kambato ama mejege e ekere a Asula u ta dana na tsugbain tsu na tsa la'ai. ¹⁰ Amayun a da tsugbain tsa akuci tsa akucunu u tsu rotso tsugbain waru shi, adama a na ekan a tsugbain tsa sa'avu tsa la'ai ya ta. ¹¹ Wilä u shi ta na tsugbain tsu na tso kporoi. Amma tsugbain tsa akucunu a sa'avu u la'ai ya ta lon, adama a na woo kporo shi, ko ke'en.

¹² Tsu ta gura yuwan adanshi babu wovon adama a na tsu ri nu uzuwu wo okolo ne tsunda. ¹³ Tsu ri tsa Musa shi. Urewesu wä yi u shi te ikanasa, reve wu pala urewesu'u adama u geshe aza a Isra'il a e ene ekan o ukporuso wan. ¹⁴ Ama'a a shi ta na aciyogamu, ili i ro waru i ta putsusa le na ee ene amayun a mantsa ma na e desu Wilä nu una. Yesu Zamawawa da goon a gura tawa apalutsu a na aa putsusa le yen. ¹⁵ Hali na ana'an, ne ee desu Wilä wa Musa nu una, aapalutsu a pala ta okolo e le.

¹⁶ Agba na vuma vadala ubata wu Zgbain (Yesu), u tsu tawa ta aapalutsu o ndolo'o. ¹⁷ Ana wo o'woi Zgbain Ruhu da, ubata u na Ruhu vu Zgbain ri suru, u tsu zuwa ta ama o o'wo faan. ¹⁸ Adama o ndolo a da urewesu u tsu u ri ukpatu'u adama tsu roco tsugbain tsä Asulazuva. Waru na Ruhu va Asulazuva ri o ulinga atsumä a tsu, tsu ta kambusa tsä yi kuci, waru tsu ta dashi rocosu tsugbain tsä yi.

4

Uzuwa o upondo

¹ Asula, ni isa'an yi yi, u ca tsu ta ulinga u nda tsu yuwan. Ayi da i zuwai tsu kudai okolo a tsu shi. ² Tsu ta 'yuwsan mayan me ili i wono ni ili yu usokowu. Tsä lumusä ama shi, waru

tsaa vadala adanshi a Asula shi. Adanshi a amayun a da goon tsaa yuwsan a mäkakan ma Asula, adama ama o ro e reve a na tsu ri na äbulä. ³ Na ama o ro a gura reve Alabari a Sa'ani a na tsaa yuwsan alajiya shi, u roco ta a puwaan ta. ⁴ Male, ayi za wuya na a yuwsan tsugbain tsu uvadi tsu nda tsu da. Waru u rumbanäto ta okolo a aza a na a cayi okolo shi, adama o ndolo aa gura ene ekan a gbain a Alabari a Sa'ani a na e ikanasa ubatä u le shi. Aa gura reve ikaka i na tsaa yuwsan alajiya adama a tsugbain tsa Zamawawa shi, za na rotsoi Asula foyi. ⁵ A mantsa ma na tsaa garasa a yuwsan alajiya a Alabari a Sa'ani, tsaa yuwsan alajiya a aciyatsu shi, amma Yesu da Zgbain. Ili i na goon tsaa dansa adama a tsu, ayi da atsu agbashi a du a da adama e ili i na Yesu yuwin adama a tsu. ⁶ Asula a da za na dammai, "Lyawa ekan e ikana atsuma e irumbu!" U zuwa tsu ta tsu reve a na ekan a nda ayi da ekan a tsugbain tsä Asula a na urewesu wä Yesu Zamawawa oo rocosu.

⁷ Tsu ta nu uzuwa u nda ubatä wä Asula, agba tsu rotso ta mpondo n na a ma'ai no olo'o a na a ri nu uzuwa'a. Ayi nda'a u to rocosu abajini o ucira ubatä wä Asula a da wu utai, ubata u tsu u da shi. ⁸ A ta zuwusa tsu atsumalima lon, agba a minjira tsu shi ko ke'en. Ko a mantsa ma na tsu revei ili i na tsaa yuwan shi, tsu kuda o ure shi. ⁹ O bongi tsu ta lon, agba Asula a lyawa tsu shi. A mantsa mo ro a tsu dimba tsu ta e ida, agba o kototo tsu shi ko ke'en. ¹⁰ A mantsa ma na tsoo sowuso atsumalima tsunda, urana biti lipu tsu to rocosu ununa Yesu sowoi atsumalima ana u kuwai, adama ama a gura ene wuma wa Yesu a lipu tsu. ¹¹ Amayun, a ta gura una tsu a mantsa biti adama a na tsoo tono Yesu, adama ama ee ene wuma wä Yesu a lipu tsu na aq kuwa. ¹² Tsu usu ta tsu yuwan mpolo nu ukwä, adama i tsurä wuma.

¹³ A dana ta a Adanshi a Asula, "N yuwan ta adanshi adama a na n cayi okolo." Tsu ta nu ucawu wo okolo cu'un ta, waru tsu ta yuwsan adanshi adama a na tsu cayi okolo. ¹⁴ Asula a 'yasan ta Yesu Zgbain atsumä a akwakwa, waru tsu reve ta na Asula a ta 'yasan tsu fo obolo na Yesu. Asula a ta taru tsu obolo na ädu, ävu tsi isawain a mäkakan ma yi. ¹⁵ Ili i nda suru adama a du a da, ana ama a abunda lon aq ushi isa'ani ya Asula, a ta zuwa ugodyusho wä äbunda e yene reve Asula a tsurä tsugbain lon.

Ucawu wo okolo atsumä e Itoni

¹⁶ Ayi da i zuwai tsu kudai okolo a tsu shi. Ko na wo o'woi lipu tsu vu vadilima ri a langasa, ruhu tsu ta tsurusä ucira u sa'avu usana biti. ¹⁷ Atsumalima a na tsoo sowuso gogo nda wa'a da, waru waa jima shi. Waru

u ta kambusa tsu tsu tsurə tsugbain tsa na tsa la'ai atsumalimə a tsu lon, waru tsugbain tso ndolo tsə ri nu ukotu shi.¹⁸ Tsaa zuwusa esu a tsu e ili i na tsee inda shi, agba e ili i na i ri usokowu. Ili i na tsee inda waa jima shi, amma ili i na tsee inda shi ayi da wəqə dənə babu ukotu.

5

¹ Adama a na tsu reve tə no o kototo oogodo a ndana a nda ubatə u na tsu ri nden, a ta dansa, na tsu kuwə tsu kasa na lipu nda, Asulə o to foboo tsu u'wa zuva adama tsu danu pe. Ubata u na ayi na aciyayi u yuwain, ubatə u na u ri babu ukotu.² Tsu kuna tə a lipu na tsu ri na ayi gogo, tsu ta zama urana u na tsoo oto lipu sa'avu de zuva ana itana i sa'avu.³ A mantsa mo ndolo tsəqə dənə ata'bū shi, adama a na tso otoi lipu sa'avu'u de zuva.⁴ Na tsu ri nden na lipu nda, tsu tə ni ili i na ya' galā tsu, waru tsu to sowuso atsumalima. Agba ukunu u dada u tsu zuwa tsu tsu ciga tsu kuwə tsu lyawa lipu nda shi. Amma adama a na tsu ciga tə tsu kita'wa le tsu ushi lipu na aqə kuwə shi, ko ke'en.⁵ Asulə na aciyayi ayi da u fofo ntsu adama o ndolo, waru u ca tsu ta Ruhu va Akiza, tsu uzuwa u na woo roco wuma u sa'avu u nda ili ya amayun i da.

⁶ Adama o ndolo, tsu tə no okolo ugbamu. Tsu reve tə na tsu ri wuma atsuma a lipu nda, tsu ri obolo na Zagbain shi.⁷ Tsu ta kurusu ili i na tsu cayi okolo, agba tsso tono ili i na tsee inda shi.⁸ Dada n dammai tsu tə no okolo ugbamu. Tsu la'a tə ciga tsu kasa na lipu nda adama a na a mantsa ma dada tsso o'wo de o u'wa a makakān ma Zagbain.⁹ Na tsu ri wuma a lipu nda, ko na tsu ri wuma shi, tsu la'a tə ciga tsu yuwan ili i na tsoo yo'onoto yi okolo upasu ni ili i na i buwai lo suru.¹⁰ Ili i na i zuwai ayi da urana u ro suru ntsu tsu tee isawan a makakān ma Yesu Zamawawa reve u ge'eto tsu. Za suru atsuma a tsu u tə ushi ili i na yi ntsayi adama e ili i na tsu yuwan a mantsa ma na tsu danai wuma atsuma a lipu nda, ko isa'an i da ko iwuuya.

Ukambatosu wa ama ubata wa Asulə

¹¹ Adama a na tsu revei tsu ta uwuwusa wovon wu Zagbain, dada tsu ri o mpolo adama ama a vadala a kuru yi. Asulə e reve tə cine tsu ri na amayun. Tsu ciga du tə i dana nu urevu wi icu'un ya ama a na tsu ri.¹² Tsu ciga tsu 'yasən avangaci shi, amma tsu ta dansaa du adama a aciyatsu tsərə i yuwan mazanga adama a tsu. Dada ya'a tsurə ili i na yaa damma adama a aza a na aqə 'yasəsan avangaci adama e ili i na ama a yuwusan majiyan adama e le, agba ili ya aqulə i da a ri a makakān ma Asulə shi.

¹³ Nu u yuwan gashi tsu jaara tə, adama u tawəqə Asulə na tsugbain tsa da. Agba na tsu tə nu ugbozu u tsu, adama u kamba du da.

¹⁴ Ili i na tsaa yuwusan suru tsu ta yuwusan adama a na icigi yi Zamawawa u ta gitsasa tsu. Tsu ca tə okolo na Zamawawa kuwə tə adama a koyan, adama o ndolo tsu reve tə suru ntsu tsu kuwə tə fo.¹⁵ U kuwə tə adama u wawa koyan, adama aza a na a ushiyi wuma u sa'avu adama a yi a buwa dashi yuwan nden o ure u na u yo'ono nle goon shi. Amma, a ta yuwan nden cine woo yo'ono Zamawawa, za na kuwai reve a 'yasan yi adama e le.

¹⁶ Tsu lyawa tə a yuwusan adanshi a ama o ro tsi ili i ro a majiyan ma ama. De nu ujimu, tsu shi tə a majiyan adama e Yesu Zamawawa cine ama o uvadi aa yuwusan, agba gogo tsaa yuwusan ne shi.¹⁷ Za na suru ri obolo nq Zamawawa, Asulə a kambato yi tə vuma sa'avu. Akuci e ili suru o koto tə reve waru a karə. Asulə o o'woto tə ili suru usa'avu.¹⁸ Asulə a da a yuwain ili nda biti. U təwato tsu tə zuzu na ayi e ekere e ili i na Zamawawa yuwain. U zuwaa tsu tə ulinga u na tsəqə ri n tsu tawusə na ama zuzu na ayi fo.¹⁹ Ikaka i tsu ayi da Asulə a tə tawusə na ama suru zuzu na ayi e ekere a Zamawawa. Asulə aa cuwusan nu unusu u le shi. Reve waru u ca tsu ikaka ya asuvu nden a nda.²⁰ Asula a lyungu tsu tə tso o'wo aza o ulinga o unq wu Zamawawa, waru u ta dansaa du i poloo ikaka i tsu atsuvu. Tsu ta yuwusan adanshi a Zamawawa, waru tsu ta patishi du i lyawa Asulə o rono du zuzu na ayi.²¹ Zamawawa yuwan unusu shi, ko ke'en! Agba reve Asulə a zuwa wo o'wo za vu unusu, adama o ndolo Zamawawa zuwa tsu tə tso o'wo aza a aqulə e ekere a Asulə.

6

¹ Tsu ta yuwusan ulinga obolo na Asulə, waru tsu ta patishi du she i ushi isa'an i ya Asulə reve i lyawa u karə pere wan.² Asulə a damma tə atsuma a Adanshi a yi, "Ana mantsa ma na n dangwai ma rawai, mu uwua tə avasa a du.

O urana wi iwawi tə n kamba du tə."³

Amayun a da Asulə a tu ufobu na waa kamba du gogo. Ana'an urana wi iwawi ida.

Atsumalimə a Bulu

³ Tsu ciga ulinga wə Asulə u na tsaa yuwusan wo o'wo ili ye pere e ekere a ama shi, dada tsu zamiyi ure u na tsaa yuwusan nden n na maa zuwa ama a riya wan.⁴ Ili i na tsaa yuwusan suru, tsu ta yuwusan mpolo tsu roco na atsu agbashi a amayun a Asulə a da tsu ri. Tsu ta kabə asuvu na ankuri na cu'un və atsumalimə suru.⁵ A faba tsu tə. Waru a zuwa tsu tə o u'wa wa ali. Obolo a

[◊] 6:2 Isha. 49:8.

7

ama a yuwan tā upan nā ątsu reve a uwa a 'yasasən ugbozu wa ama. Tsu linga tā hali tso o'wo utakalyuwu. Ayin o ro tsu lantsa shi, ko ke'en. Mantsa mo ro tsu lamba ilyalya.⁶ Tsu roco tā aciyatsu na ątsu agbashi a Asulā a da adama a na tsu guza tā aciyatsu cece, waru tsu tā nu urevu u na Asulā aa casu. Tsu yuwan adanshawuya shi. Tsu ta yuwusaan ama isa'ani. Tsu tā nu ucira u Ruhu va Akiza, waru tsu ciga tā ama na amayun.⁷ Tsu ta yuwusan alajiyā e ikaka ya amayun, waru Asulā a ta casu tsu ucira. Tsu tā nā ąbulā a na o'wo ntsu ana matsun me p'eni nā aaraga na tsu cigai adama o uvon.⁸ Tsu ta yuwusaan Asulā agandā na ama a ca tsu tsugbain, ko a tara tsu ili i ro shi. Tsu ta yuwusaan Asulā agandā na a cuwa tsu, ko na a ca tsu ala a vama. Ama a damma ątsu ązā e open a da, agba tsu ta dansa amayun kuci.⁹ Koyan da reve tsu ta, agba reve a yuwan na atsu gashi e reve tsu shi. Tsu tā nden gashi ukwā u rawa tā zuzu, agba ątsu da nda, tsu buwa ta wuma. Tsu to sowuso ątsumalimā lon, agba o una tsu shi.¹⁰ Tsu tā a mazanga kuci, ko a mantsa ma na tsu ri oo sowuso ątsumalimā. Tsu tā nu ulambu, agba tsu ta zuwusa ama na abunda o o'wo ązā o utsuru ątsumā o ucawu wo okolo. Tsu ri ni ili shi, agba amayun a da tsu tā ni ili biti.

¹¹ Adū ama a Korinti, tsu yuwan du ta adanshi mejegē, okolo a tsu a tā tapu ni icigi i du.¹² Tsu lyawa icigi i du shi, amma ądu da i lyawai icigi i tsu.¹³ N ta yuwusaan du adanshi gogo cine maa yuwan na muwun n va. I yuwan ankuri i roco tsu cu'un vi icigi na tsu roco ndu.

Aa'isa a Asulā a wuma

¹⁴ She i yuwan mmalu obolo na aza a na a ri ątsuma e Itoni shi wan. Isa'anī ni iwuya a wala obolo shi. Ekan ni irumbu a tsi isawan ubatā u tā shi.¹⁵ Cine tsā da Kristi Zamawawa nā Male oo o'wo n'utsa? Cine tsā da za vi Itoni a dāna ubolū nā za na ri e Itoni shi?¹⁶ Aa'isa a Asulā a ri a muwwulai nā amali shi. Atsu da gba aa'isa a Asulā a wuma. Asulā a damma tā "N tā dānu obolo ne ele avu n zuwa u'wa u vā ubatā u na a ri. N to o'wo Asulā a le, reve ele o o'wo ama a va."[◊]

¹⁷ Adama o ndolo, Asulazuva a damma tā, "Utai ątsumā e le reve yi kasa aciyadu ne ele. She i ju'wan ili i na i ri ushindālu wan, reve gba n ushi du."[◊]

¹⁸ Asulazuva Mogono me Ili Suru ma damma tā,
"N to o'wo Dada du,
reve ądu yo o'wo muwun n vā."[◊]

¹ N'utsa n vā, Asulā a yuwaan tsu tā nzuwulai n nda na abunda. Adama o ndolo tsu sumai ili i na yaa zuwa lipu no okolo a tsu o o'wo ushindālu. Tsu cayi Asulā tsugbain avu tsu yuwan mpolo tsu dānai unāta nā ayi suru suru.

Mazanga ma Bulu

² I yuwaan tsu ure ątsumā o okolo a du! Tsu nusaan za shi. Tsu lungusā ucawu wo okolo a za shi. Waru tsu paala nanza shi.³ Maa dansa ili i nda adama a na n cigai m gara du shi. N damma du tā de a na tsu ri a cuwusan du kuci, ko nye gba yaa farasa.⁴ N soduwo du tā mātsan suru suru. N tā mazanga adama a du kuci. Okolo a vā a gbama tā adama a du. Ko na n ri a addama lon, i zuwa mu tā mazanga.

⁵ Ana tsu rawai e idā ya Makidoniya, tsu shi nā wivuwun shi. Tsu ga'an tā na adama ukandāruwu nā ątsu. Tsu yuwan tā nlāngi na n'yuwatan. Tsu yuwan tā mpolo nā wovon o okolo a tsu.⁶ Amma Asulā, za na tsu ca aza a na a ri na addama mini mo utānu, u ca tā asuvu a tsu mini mo utānu ana Titu tāwai.⁷ Amayun, tsu yuwan tā mazanga na tse ene niyi, agba ili i na i zuwa ntsu mazanga na amayun ayi da cine i gbamato niyi okolo. U damma tsu tā cine i ri azama ye ene mu a na waru i langa tā ątsumā adama e ili i na i yuwan. Waru u damma mu tā cine i cigai i kamba mu. Ana mu uwuwai ne, n yuwan tā mazangā lon.

⁸ Ko nā mepepelime ma va ma shi ma lāngato du okolo, u bālā mu na n dana niyi shi. O ufaru u shi tā u bālā mu, adama a na u lāngato ndu okolo, amma i jima a ątsumolangu shi.⁹ Agba gogo n tā mazanga. Maa yuwusan mazangā o una u na n zuwa ndu ątsumolangu shi, amma adama a na ątsumolangu a du a zuwa tā i vadala nden n du. Nā ayi ndolo, tsa amaton shi ko ke'en.¹⁰ Adama a na Asulā a ta yuwan ulinga nā ątsumolangu a tsu adama u kamba tsu tsu vadala o unusu u tsu adama tsu tsrā iwawi. Tsāa langa ątsumā adama a ątsumolangu o ndolo shi. Amma nā vuma ri a ątsumolangu, agba u vadala ubatā wa Asulā shi, u tā tsrā ukwā, agba iwawi shi.

¹¹ Votoyin ugbozu e ili i na ątsumolangu a nda na Asulā a ciga ndu i sowo u yuwan ątsumā a du. U zuwa du tā i lapula nden n du. U zuwa du tā i roco i nusan shi. U zuwa du tā upan nā wovon u na yu uwuwai. U zuwa du tā i ciga yee ene mu. U zuwa du tā i dāna ada a ama. U zuwa du tā ye ene cine a ca za na nusain ątsumalimā. I roco tā a na i ri nu unusu ątsumā e ili'i shi.¹² N dana tā mepepelime mo ndolo adama

ye ene, a makanan ma Asula, i kambuwa ta ugbozu lon. N dana yi adama a za na nusain, ko adama a za na a nusayin shi. ¹³ Ayi da i zuwai tsu ri no okolo ugbamu.

Ko na tsu ri no okolo ugbamu, tsu la'a ta mazanga na tse enei cu'un mazanga ma na Titu ri a yuwusan, adama a na i rocoi u ri ni ili i na yaa damaton yi shi. ¹⁴ Tsu damma yi ta ununa tsu ri a mazanga adama a du, reve gba i roco na n yuwain mejege. Ili i na tsu damma ndu suru amayun a da, waru avu gba i roco na ili i na tsu dammai Titu adama a du amayun a da. ¹⁵ Adama o ndolo icigi ya yi a tyo ya'a du u ta dashishi ucira, nu u cuwan cine suru ndu i ri ufobu u na ya'a kuru ili i na u dammai, na cine i ushi niyi na wovon na meje'en ma lipu. ¹⁶ N ta a mazanga adama a na n to sodo wo du matsan suru suru.

8

Ucasu no okolo a ta

¹ N'utsa n va, tsu ciga du ta i reve cine Asula o rocoi isa'ani ya yi a tyo a a'isa a aza e Itoni e ida ya Makidonija. ² O sowo ta atsumalima lon, waru a dana nu utsuru shi, agba mazanga me le ma ri nu ukotu shi, reve a ca hali gba nu upasu.

³ N ta damma du a ca ta cine aa gura ca hali u kara wiru. Ko za damma le a yuwan ne shi. ⁴ Agba a patishi tsu ta kuci tsu lyawa le a kamba ama a na oo tono Asula atsuma a Urishelima. ⁵ Tsu yuwan majiyan ma na aa gura ca tsu ne shi! A fara ta ne'en ca Zagbain aciyele reve a kuru na atsu. Ayi da ili i na Asula a cigai.

⁶ Titu da za na fara rito ndu cine yaa ca, dadu tsu pati niyi u kambuwa adama u kamba du adama i koso ili i na i farai a casu. ⁷ I ta yuwusan ili biti mejege, hali nu upasu: I ta nu ucawu wo okolo lon. I tsu yuwan ta adanshi ulobonu. I ta nu urevu. I tsu ciga ta i kamba kuci. Waru i ciga tsu ta lon. Adama o ndolo tsu ciga du ta i ca langa, adama o ucasu i ca no okolo a ta.

⁸ Maa dansaa du ni i ciga i 'yuwan i ca shi, ko na wo o'woi a'isa a aza e Itoni o ro a ciga ta i yuwan ne lon. Amma ayi nda ayi da ure u ro na yoo roco icigi i du amayun a da. ⁹ I reve ta isa'ani yi Zagbain tsu Yesu Zamawawa. I reve ta Zamawawa za vu utsuru da u shi, reve u kambuwa za vu ulambu adama a du, reve adu yo o'wo aza o utsuru adama a na ayi wo o'woi za vu ulambu.

¹⁰ Apa a nda asala a va: Lyun nda adu da aza a na i shi i cigai i fara ca, waru adu da aza a na i fara cayi. ¹¹ Adama o ndolo i koso ulinga u na i farai. I roco i ta gura koso ulinga'a na maluwa ununa i fara niyi. ¹² Ni i ciga i ca, ili ya'abunda i na yaa ca ayi da u

la'ai ulobonu shi. Amma Asula a ciga du ta i ca atsuma e ili i na i ri na ayi, agba atsuma e ili i na i ri na ayi shi wan.

¹³ N ciga i ca abunda a na a la'ai ucira u du shi, reve i kambuwa a atsumalima o unu u na i buwayi wa'a. N ciga ta ili biti yo o'wo unata e ekere a za na ili i burai suru. ¹⁴ A mantsa ma nda i ta ni ili na abunda. Ili i na i ri na ayi u ta kamba aza a na a na a ri na ayi shi. Reve de, na a tawa a tsura lon, a ta kamba du ni i lamba, reve ili yo o'wo unata. ¹⁵ Adanshi a Asula a damma ta, "Vuma na bolotoi lon, u ri ni ili i na i la'ai abunda shi. Za na waru bolotoi wa'a, u lamba ili shi." [◊]

Titu na n'utsa magi

¹⁶ N godyo ta Asula adama a na u zuwai Titu ciga du ununa n ciga ndu. ¹⁷ Titu usu ta u yuwan ili i na tsu damma niyi u yuwan. U ciga ta u 'yawa ya'a du kafu tsu damma yi u 'yawa. ¹⁸ Tsu lyungu yi ta obolo na za tsu, za vi Itoni za na a'isa a aza e Itoni suru aa cuwusa adama a aganda a yi nu u yuwan alajiyi a Alabari a Sa'ani. ¹⁹ Waru, a'isa a aza e Itoni a dangwa yi ta u 'yawa obolo na atsu a mantsa ma na tsaa ca une'e wi ikebe i nda. Tsu ta yuwusan aganda a nda adama tsu ca Zagbain tsugbain, reve waru tsu roco na tsu cigai tsu kamba na amayun.

²⁰ Tsu ciga ko za reme tsu nu unusu cine tsaa guzasa une'e wa abunda u nda shi. ²¹ Amma tsu ciga ta tsu yuwan ili i na i yo'ono Zagbain ni ili i na ama a tarai u ta mejege.

²² Waru, tsu ta lyungusu vuma ro obolo na ama e re o ndolo. Vuma nda u tu ufobu kuci adama e ikambi. U roco tsu ta ne e re na abunda waru ko gogo u ciga ta u yuwan ikambishi i na i la'ai ayi nda, adama a na u sodo wo ndu matsan lon. ²³ Na vuma ro ece adama a Titu, i damma za va da na aa yuwusan ulinga obolo na amu adama u kamba du. A'isa a aza e Itoni a lyungu ta ama e re o ro o ndolo waru ya'a du, waru a tawa a ta Zamawawa na tsugbain. ²⁴ I roco le icigi i du, adama a'isa a aza e Itoni suru e reve na tsu ri mejege na tsu ri a mazanga adama a du.

9

Ikebe adama a aza o ulambu

¹ Me ene ili i na yaa zuwa n danaa du adama e ikebe i na i fofoi na yaa ca ama a na oo tono Asula shi. ² N reve ta i ciga ta i kamba. N ta mazanga adama o ndolo, waru n ta dansaa ama a Makidonija a na adu aza a na a ri Akataya i tu ufobu na yaa ca ili lon ili ya'lyun. Waru okolo a maluwa ma na yaa ca u zuwa ta ozo o ro na abunda atsuma e le o fofo adama a ca fo. ³ Amma n ta lyungusu aza a tsu ya'a du adama adanshi

a tsu adama a du wo o'wo adanshi e pere wan. N ciga du ta i dana ufobu adama a na n damma le ta a na i ta dana ufobu. ⁴ N ta uwu wono, adu waru fo i ta uwu wono, na ama o ro atsuma a az a e Itoni a Makidoniya a tawa obolo na amu, reve tsu cina koto i fobo shi, suru ni ili i na n damma nle! ⁵ Adama o ndolo n kalyuw a t u dana ulobonu n lyungu az a tsu a nda elime a va adama e reve une'e u na i yuwin nzuwulai i tu ufobu. U to roco na i cigai i ca adama a na i cigai, agba adama a na n zuwa ndu i ca nu ucira da shi.

⁶ Cuwain za na suru cu'wain icu'un wa'a u ta gasa wa'a. Za na cu'wain icu'un ya abunda u ta gasa ili ya abunda. ⁷ Koyan da atsuma a du biti u fobo ili cine waa ca. She vu ca wan, na vu ciga shi. Waru she vu ca wan, na vu tara ta gashi a zuwa wu ta vu ca nu ucira. Adama a na Asula a ciga ta za na aa casu na mazanga. ⁸ Waru Asula a ta zuwaa abu'un a na a la'ai ili i na i lambai. Ne da yaq dana nili biti abunda, reve i dana nili i na yaa ca adama o ulinga u sa'an i biti.

⁹ Adanshi a Asula a damma ta,
"Za va aqul tsu ca ta alambi une'e wa yi pere,
waru u tsu yuwan ta ili i na i ri mejege kuci."

¹⁰ Asula a da za na tsu ca cimbi icu'un, reve waru u ca ilyalya. Ut dashi ili i na i ri na ayi, adama i dashi lyuwa elime atsuma e ili ya aqul i na yaa yuwan. ¹¹ U ta ca du utsuru o ure biti adama i ca pere kuci. Reve ama na abunda o godyoo Asula a mantsa ma na tsu sayi une'e u du.

¹² Ili i re i da ili i na yaa yuwan waa yuwan. Ut kambusa aza e Itoni nili i na a lambai. Waru ili i ndolo i ta zuwa ama na abunda a yuwan mazanga e ekere a Asula. ¹³ I ta dana a casu Asula tsugbain adama a na yaa casu pere. I ushi ta ikaka adama a Zamawawa, reve i yuwan tsutoni na ayi ana i cayi ama a na oo tono Asula na akapi a ama o ro pere. ¹⁴ Gogo a ta avasa adama a du, waru a ciga ta ee ene du, adama e isa'an i na i karalai i na Asula a yuwan ndu. ¹⁵ Lyawa tsu godyoyi Asula adama o une'e u na tsaa gura tsupa yi shi.

10

Bulu yuwanus ta ulinga wa Asula

¹ Amu, Bulu n ta patishi du na cine Yesu Zamawawa tarai aciyayi ili i ro shi na ankuri. Ama o ro a damma n ta na wono na n ri obolo na adu amma na n ri alanga na adu n tu usuduwu. ² A mantsa ma na ma a dashi tawa n kalyuw a du, n reve ta n ta dana usuduwu a tye e ekere a ama a na aa dansa tsu ta kurusu ure wu uvadi. N ciga i zuwa

mu n yuwaan du tsundolo shi. ³ Tsu ta nden atsuma o uvadi, amma tsaa yuwanus uvon ununa ama o uvadi aa yuwanus shi. ⁴ Tsu ta yuwanus uvon ni itana yu uvon i na i ri ko'o na aza a na uvadi waa yuwanus ulinga. Itana yu uvon i tsu a ta nu ucira diga ubata wa Asula na aa gura lungus a bat a cira ma'yuwatan. ⁵ Tsu ta lungus a mawasan na cu'un vu u'yasasan wa avangaci suru a na a putsusaa ama nu urevu wa Asula. Tsu te remushe majiyan ma ama ma na ma ri mejege shi, reve tsu zuwa le a yuwan tsutoni na Zamawawa. ⁶ Reve ni i roco na i kuruyi Zamawawa suru suru, tsu ta dana ufobu u na tsaa ca za na suru 'yuwin a yuwan tsutoni oforo.

⁷ I ta kalyuwus a ili ne esu a na a ri atsuma a lipu du. Ni i ciga i 'yuwan i cuwan a na atsu aza a Zamawawa da ununa aza a na a dansa na afalu a na ele aza a Zamawawa da. ⁸ Amayun a da tsu ta yuwanus adanshi abunda na afalu e ekere o ucira u na Zagbain ca ntsu na tsaa kamba du, amma gba adama a na tsaa amatlon du da shi. Agba maa uwuwusa wono adama o ndolo shi. ⁹ Na n danaa du, n ciga du i uwa majiyan gashi n to mpolo n na maa ca du wovon da shi. ¹⁰ Ama o ro a ta dansa, "Mpepelime ma Bulu n ta nu ucira waru gashi ili ya amayun i da, agba nu u ri obolo na atsu adalimb a da. Waru adanshi a yi ili i ro i da shi." ¹¹ Lyawa le e reve nda: Tsu de obolo na adu gogo shi, dada tsaa danasa adanshi a nda a mpepelime. Amma na tsu de obolo na adu, tsu to roco tsugbain ununa tsso rocosu atsuma a mpepelime n tsu.

¹² Tsu kawan tara aciyatsu unata na aza a na a tarai aciyele ili i ro shi. A yuwan ta aciyele ronutsu reve o rito aciyele na ayi. Waru e te ge'etosu aciyele ni ili i na ele na aciyele a ri. Ayi nda u roco ta e reve ili shi. ¹³ Agba tsaa yuwan afalu adama e ili i na i ri alanga nu ulinga u na Asula a ca ntsu tsu yuwan shi. Tsu ta yuwan afalu adama o ulinga u na u lyungu ntsu tsu yuwan goon, waru aq fo atsuma o ulinga a dada i ri, tsaa yuwanus afalu upasu na cine u lobonoi tsu yuwan shi. Ayi da nda gba, atsu da aza a na tsu fara tawaq a ndu na Alabari a Sa'an i a Zamawawa.

¹⁵ Tsaa yuwanus afalu adama e ili i na ama o ro a yuwan shi, gashi atsu da tsu yuwan ilii i na aciyatsu. O un a ndolo, tsu ta zuwusa okolo a na ucawu wo okolo a du u ta kungwa, reve waru ulinga u tsu atsuma a du u lyuwa elime lon. ¹⁶ Tsu ciga ta tsu 'yawa bat a va alanga tsu ca Alabari a Sa'an i. Tsu ciga tsu yuwan afalu adama o ulinga u na ama o ro a yuwan de ubata u le shi.

¹⁷ Adanshi a Asula a damma tā, “Nā vu ciga vu 'yaṣan avangaci, vu 'yaṣan adama e ili i na Asulazuva a yuwain.” ¹⁸ Adama a na za na tarai u tā tsurā ica na aciyayi ayi da u tsu tsurā ica'a shi. Agba nā Asulazuva a zuwa vuma tā tsurā ica, ayi da za na tsu tsurā ica ya amayun.

11

Bulu na ajiya e open

¹ N ta zuwusa okolo i ta yuwan ankuri nā amu ko nā shi n yuwan gashi n reve ili i shi. Ee, n ta patishi dū i yuwan ankuri. ² N ta ada a du ununa Asula a ri ada a du. I rotso tā usheli u na koto u revei vali shi, za na n yuwayin nzuwulai n lolo nā vali tā goon, ayi da Zamawawa na aciyayi. ³ Agba gogo n ta uwuwusa wovon u nā aa pusān okolo a du adama i lyawa itoni yī Zamawawa atsumā a amayun na akiza, cine yo lulumai Hawa† o ure u vama wā yi. ⁴ Tsu damma du tā adama e Yesu, reve i tsurā Ruhu va Akiza ḥavu i usu ikaka i tsu. Agba reve i lyawa ama o ro a dansaa du ili i ro ko'o adama e Yesu. Gogo nda i tu ufoō na yaq ushi ruhu ro ko'o reve i ushi ikaka i ro ko'o. ⁵ N reve tā aza a na ee desu aciyele "ajiya a gbagbain" a la'a mu shi. ⁶ Maa yuwan adanshi ulobonu cine ele aa yuwsan shi, agba n reve tā ili i na maa dansa. Tsu roco du tā ne a alanga e eteshe o ure biti.

⁷ N zuwa du i tsupa mu adama a Alabari a Sa'anī a na n yuwaan ndū alajiya shi. Mo o'woto tā aciyāvā zala reve n ca du tsugbain. Unusu u da ndolo'o? ⁸ U yuwan tā gashi n te ivusa a'isa a aza e Itoni o ro, ana n ushiyi ikebe i le adama n yuwaan du aganda. ⁹ Nā n lamba ili i ro a mantsa ma na n shi obolo nā aqū, m pati du i kamba mu shi. Aza a tsu a na o utāj Makidoniya ḥavu a rawa de ele da a ca numu ili i na n cigai suru. Ko ke'en koto m pati du ikambi i ro shi, waru maa yuwan ne shi, ko ke'en. ¹⁰ Ko za atsumā e ida ya Akataya aa zuwa mu n lyawa adanshi a abunda adama o ndolo shi. N ta dansa ili i nda na amayun a Zamawawa na ri atsumā a va. ¹¹ Nā n damma maa zuwaa dū itana yu ume shi, o una u na n ciga ndū da shi? O'o! Asula e reve tā na n ciga ndū.

¹² Waru n ta lyuwa elime ni ili i na maa yuwsan gogo, adama a na n cigai m putsa ama o ndolo nu ure wu u'yasasan wa avangaci. A ta ciga a damma ulinga u na aqā 'yasaṣan avangaci adama a yi, ili i tā i da nā za tsu. ¹³ Ama a nda ajiya e open a da. A ta yuwsan open adama o ulinga u le, reve a vadala aciyele tsrā o rotso ajiya a amayun a Zamawawa. ¹⁴ Amma ili ya asalama i da mu shi! Ko Male† ma tsu vadalasa tā

aciayayi o rotsuso malingata mā Asula me ekan. ¹⁵ Adama o ndolo wo o'wo tsu ili ya asalama shi, na agbashi a Male fo a zuwa aciyele o rotso agbashi a na aa yuwsan ulinga u na u ri mejegē. Agba o ukosu a ta tsu atsumalimā a na a ntsayi adama e ili i na a yuwain.

Bulu yuwain adanshi a atsumalimā a yi

¹⁶ N tā dashi dansaa dū: Ko za tara mu gashi n reve ili shi. Agba na ne da majiyan ma dū, to, poloo numu atsu, ununa yoo poloo za na revei ili shi atsu, avu fo n yuwan afalu ne'en ke'en. ¹⁷ A mantsa ma na maa cuwsa aciyāvā ne tsundolo, maa yuwsan adanshi cine Zagbain aa yuwan shi, amma tsu za na revei ili shi. ¹⁸ Ama na abunda a ta yuwsan afalu adama e ili i na a yuwain atsumā o uvadī. Adama o ndolo amu fo n ta yuwsan afalu. ¹⁹ Adū aza a na i ri a majiyan i tā nu ugbozū, i ta uwuwusa uyo'o o polusoo olo atsu, ²⁰ Hali i ta yuwsan ankuri na aza a na aqā kāmbuwusa dū agbashi e le, ko aza a na a paalasa dū, ko aza a na aa yuwsaan dū open. Ita yuwsan ankuri na aza a na a tarasa a la'a du tā, ko aza a na aa basasa dū a agbaguzu. ²¹ N ta uwuwusa wono ana n dammai a na tsu ri nu ucira u na tsaa yuwan ili i na aa yuwsan shi.

Na aa yuwsan afalu, amu fo n ta yuwsan, agba uyuwsan ne tsulo tsa da. ²² A ta dansa ele mmaci ma Ibrahim n da, ko? Amu fo maci va Ibrahim da. Ele aza a Isra'ilā a da? Amu fo ne da. Ele muwun n tsukaya ma Ibrahim n da? Amu fo ne da. ²³ Ele agbashi a Zamawawa da? Nā n damma n la'a le tā yuwaan yi aganda mo o'wo tā gashi ulo. N la'a le tā yuwan ulinga lon. A zuwa mu tā o u'wa wa ali kuci hali u la'a cine a zuwa nle o u'wa wa ali. Wufabu u na a faba numu u la'a tā cine a faba nle. N yuwan tā zuzu nu ukwā nā abunda. ²⁴ Aza a Isra'ilā a faba mu tā mata'atsu nā kucci.* A yuwan tā ne toto uton. ²⁵ Aza a Roma a faba mu tā na afanga. A yuwan tā ne toto uta'atsu. A vara mu tā na atali azama o una mu u tā. N shi tā a mmal a wantsun reve wu boso. A yuwan tā ne uta'atsu. Reve n dānā o udāsu a mini diga ili yu ulivu hali ulivu u ro. ²⁶ Atsuma a mmal aqā abunda, n uwa tā atsumā e meleshe adama o dolu na shiwain, obolo nā aza a ngalalai waru. N uwa tā e meleshe e ekere a ama aqā vā, aza a Isra'ilā, ne e ekere a Atakpaci. N uwa tā e meleshe e ilyuci i gbagbain, nā atsumā o una, nā atsumā a mala. Waru n uwa tā atsumā e meleshe e ekere a ama a na a dansa ele aza e Itoni a da, agba ne da a ri shi. ²⁷ N yuwan tā ulinga wu ucira hali n tākalyuwā, waru mantsa nā

* ^{11:24} A mantsa mo ndolo, na a faba vuma toto amunga, u tsu kuwā tā. A tsu faba yi tā mata'atsu nā kucci adama u sowo atsumalimā lon agba wāqā kuwā shi.

abunda n lantsa shi. N dana tā na ambulu na akuli, waru a mantsa nā abunda n lamba ta ilyalya. N sowō tā utanu kuci adama a na itana i kalamā numu.²⁸ Udashiyi e ili i nda suru, wo o'wo tā gashi n tu tanuwun ni itana yu ume urana suru adama a na n ri udamu adama a a'isa a aza e Itoni suru.²⁹ Ana ozo o ro a dana lagaga, amu fo n dana tā lagaga. Nā a lulumā nanza hali u yuwan unusu u tsu damaton mu tā lon.

³⁰ Na hali maa cuwa aciyava, n ta yuwan ne adama e ili i na i rocoi n ri nu ucira shi. ³¹ Asulā e reve tā maa yuwusan epen shi. Ayi da Asulā nā Dada vā Yesu Zgbain, waru a ta cuwa yi babu ukotu.³² A mantsa ma na n shi Dimaska, gwamna (ana Areti danai mogono) shi tā ciga u reme mu dada u zuwai aosoja a kandaruwā lyuci'i.³³ Agba avu n'utsa n vā mu talyuwato mu atsumā a aasaka a wungu wu ukari u lyuci'i. Ne da n la'ai e ekere a gwamna'a.

12

Zgbain rocoi Bulu alavu alavu

¹ N ciga n 'yuwan n yuwan uvadu. Ko ili n tsurā nā ne shi, agba lyawa n 'yaşan avangaci adama a alavu alavu nā wenu u na Zgbain roco numu.² A'wan kupa na aza a nashi na a karai, Asulā a ushi tā za vi Itoni vu Zamawawa ro a tyo zuva suru suru. N reve shi ko lipu vā yi da karai, ko ruhu vā yi, Asulā a da e revei.³⁻⁴ N kambisā tā n yuwan adanshi, n reve tā a tara tā vuma nda a tyo o u'wa u wivuwunt de zuva, n gura reve ulobonu shi, ko lipu vā yi kara tā zuva ko gba ruhu vā yi da goon, Asulā a da e revei. Wu uwuwa tā ili i na aa gura cuduwa shi, ni ili i na Asulā aa lyawa nanza damma shi.⁵ Adama o ndolo n ta yuwan uvadu adama a vuma ndolo, agba maa yuwan afalu adama a aciyava shi, she adama e ili i na yoo rocosu n ri nu ucira shi goon.⁶ Amma nā n ciga n yuwan afalu adama a aciyava, moo o'wo ulo shi, adama a na amayun a da maa dana a dansa. Agba maa yuwan afalu adama a aciyava shi. N ciga ama a ca mu tsugbain tsā na tsā la'ai ili i na e ene numu a yuwusan ko a dansa shi.

⁷ Agba na n ciga n 'yuwan n kudā yuwan uvadu abunda adama e ili ya asalama i na Asulā o roco numu. Ayi da i zuwai u ca numu mbañā n ro na moo sowuso atsumalimā, cine aawanda a tsu sapa lipu. U rotso tā gashi malingata ma Male mo fobo tā adama u ca mu atsumalima adama a putsaa mu a na maa yuwan uvadu.⁸ M pati tā Zgbain tote uta'atsu u tawa mu addama a nda.⁹ Agba u damma mu ta, "Isa'ani i va i rawa wu tā. A mantsa ma na vu ri takalya, dada ucira u vā u tsu dana mejege atsuma a wu." Adama o ndolo gogo n tā mazanga

n yuwan afalu adama o ulambu wu ucira u vā, adama ucira wu Zamawawa yuwan ulinga atsumā e ekere a va.¹⁰ Na n ri nu ucira shi, nā tsundolo a tawā Zamawawa ni isa'ani, n ta yuwan mazangā. Na ama e isula mu, ko n lamba ili, nā tsundolo a tawā yi ni isa'ani, n ta yuwan mazangā. Waru ko ama o songi mu ko n sowō atsumalimā, n ta yuwan mazangā nā cu'un ndolo a tawā Zamawawa ni isa'ani. U to o'wo nā n ri nu ucira shi, a mantsa mo ndolo ma da moo o'wo nu ucira.

Bulu ciga tā ama a Korinti

¹¹ N ta yuwusan adanshi ana ulo, agba ađu da i zuwa numu n yuwinne. Ađu da aza a na u lobonoi i damma ili i na i ri ulobonu a tyo e ekere a vā. Adama a na ko nā n ri ili i ro shi, aza a na a dansa ele "ajiya a gbagbain" a da a la'a mu shi.¹² Ana n shi obolo nā ađu, n shi tā na ankuri hali n yuwan linga vu ucira ni iroci ni ili ya asalama na aajiyi a amayun a tsu yuwan.¹³ Adama o ndolo i tsurā tā ili i na a'isa a aza e Itoni o ro a tsurā. Ili i tā i da goon i shi i tawai ko'o: mo o'woto aciyava itana yu ume e ekere a du shi. Iyuwaan mu gafura adama o ndolo!

¹⁴ N te ifofī i na maa kalyuwā du wa ta'atsu. Agba ko nā n shi n tawā moo o'wo du itana shi. Ađu da n cigai, amma ikebe i du shi. Uri ulobonu muwun n zuwusa ikebe adama a kalyuwā aza a na a matsan nle shi. Ne da shi! Mbara n da n tsu kalyuwā muwun n le.¹⁵ Adama o ndolo n tā mazangā adama ca illi i na n ri nā ayi suru adama a du, hali gba na aciyava. I ta jiba icigi i vā adama a na n la'a ciga ndū?

¹⁶ Ozo o ro a du a usu tā mo o'wo du itana shi. Agba a buwa tā a majiyan n yuwan tā ugbozu, reve n yuwan epen adama n tsurā maa azu du.¹⁷ Atsumā a ama a na n lyunguwā ndū, za ro paala du tā?¹⁸ M pati tā Titu u 'yawā ya'a du, avu n lyungu za vi Itoni ro obolo na ayi. Agba ayi u paala du shi. Waru i reve tā a na amu nā ayi ili i tā i da tsu yuwin, waru tsu tā no okolo a tā.

¹⁹ I ta gura yuwan majiyan gashi tsu ta dansa ili i nda suru adama tsu roco tsu ta mejege. Ne da u ri shi. Tsu ta yuwusan adanshi cine Zamawawa aa ciga tsu tsu yuwan adanshi a makākan mā Asulā. Ađu n'utsa n tsu n da, waru ili i na tsaa yuwan suru adama tsu gbamato du da.²⁰ N ta uwuwsa wovon nā n tawā n kalyuwā du, nden n du moo yo'ono mu shi, adama o ndolo, nden n vā moo yo'ono du shi. N ta uwuwsa wovon u na maa tawā n cina du a mawasan waru i ta tsushu'un tsī ili i na ama a ri nā ayi. Waru n ta uwuwsa wovon nā n tawā ya'a du n cina du a yisaali nu upan, avu waru i ciga ili biti adama a aciyadu. N

ta uwuwusa wovon n tawā n cina dū a dansa ili i vama adama a ama o ro, avu waru i dāna a yuwusan idami. Nā n tawā n ciga n cina dū a 'yasasan avangaci shi, waru n ciga dū i yuwusan nden iwanu shi.²¹ Amayun, n ta uwuwusa wovon na nā n tawā, Asula a tā kafato mu adama a dū. N ta yuwan mesun adama a aza a na a yuwain de unusu agba koto a lyawa nden mā qashindā shi, nā tsipere, ni ili i wono.

13

Asala a Bulu

¹ N tā tawā ya'q dū wa ta'atsu. Adanshi a Asula a damma, "Esu e re ko a ta'atsu u to roco na adanshi a na a yuwusan a aci a za ro amayun a da." [◊] ² Ana n dānai obolo nā qadū we ire, n rono tā aza a na a yuwusan unusu atsuvu. N tā dashi dammisa gogo a na n ri alanga: Nā n dashi tawā, za aq fatsa oforo shi. ³ N to roco a na amayun a da na Zamawawa aa yuwusan adanshi e ekere a va. Ana waa yuwusan ulinga e memere mā dū, u ri babu ucira shi, amma u tā nu ucira. ⁴ Amayun a da u shi nu ucira shi ana o una niyi a akpata,† agba u tā wuma gogo o ucira wā Asula. Tsu ri nu ucira shi, cine Zamawawa shi nu ucira shi ana u dānai a akpata. Agba i te ene na tsāq dānā wuma nu ucira wā Asula, cine Zamawawa ri.

⁵ I kalyuwa aciyadū ulobonu. Ye ece aciyadū ye ene ko i to tono ili i na i usuyi. Nii reve na Yesu Zamawawa ri atsumā a dū shi, i riya tā a malyungwā. ⁶ Amma n ta zuwusa okolo a na yee ene na atsu na aciyatsu tsu riya malyungwā'q shi. ⁷ Tsu te ipati ya Asula i yuwan iwuya wan. Tsaa yuwusan avasa ne adama tso o'woto aciyatsu ama a qabula shi, amma adama tsu zuwa dū i yuwan ili i na i ri mejege, ko nā shi wo o'wo gashi tsu riya ta. ⁸ Tsu ta yuwan ili i na yaa cacosu amayun elime. Tsaa yuwan ili i na yoo rono yi acapā shi. ⁹ To ko nā tsu ri nu ucira shi, tsu ta mazanga a na i ri nu ucira. Tsu ta a avasa a na yaq kambā yoo o'wo ama a qabula. ¹⁰ N ta dānasa ili i nda kafu n rawa. Ne da maa bāra nu usuduwu shi a mantsa ma na maa yuwusan adanshi nu ucira u na Zagbain ca numu. U ca mu tā ucira u nda, adama n kamba dū, amma n lungusā dū da shi.

Icasu yu ukosu

¹¹ Gogo ama a va, n to kosuso mepepelime ma nda. N ta dansa: Yuwain mazanga! I lapula nden n dū. I polo atsuvu e ili i na n dāmmai. I dāna no okolo a tā nā aza a dū. I dānu obolo atsumā a asuvu nden. Dada Asula e icigi na asuvu nden oo o'wo obolo nā adu.

¹² I casalai ni icigi ya aza e Itoni. ¹³ Aza e Itoni pa nda suru a tā lyungusā dū ni icasu i le.

¹⁴ Lyawa isa'ani yi Zagbain tsu Yesu Zamawawa, ni icigi ya Asula, nā nden m muwwulai n Ruhu va Akiza mo o'wo obolo nā adu suru.

◊ 13:1 U.WL 19:15.

Mepepelime ma Bulu a tyo ya Aza a Galatiya

Ucuduwu wa aatagada a nda

Bulu dana tā mepepelime ma nda a tā a Itoni atsuma a Galatiya. Galatiya ida i da, waru ilyuci i gbagbain i tā pe atsuma a yi. Bulu dana tā mepepelime ma nda a tyo a a'isa aza e Itoni suru. Bulu kandaruwa ta ida'a suru, adama o ndolo u tā nā n'utsa atsuma a aza e Itoni a na a ri pe. Agba ozo o ro de a damma tā a na Bulu aajiya a amayun a da shi.

Bulu danaa tā ama tsāra u roco cine wo o'woi aajiya a amayun. Ana u kotoi a yuwusan adanshi e ili i nda, u rito le tā a na a tā tsurā iwawi o ure u sa'anī adama a na a tā nu ucawu wo okolo atsuma a Kristi Zamawawa. Ure wi itoni i wilā u tsu tāwa ni iwawi shi. U roco le tā a na tā gura toni ure wa Asulā za na wu ntsayi fāqān, waru a cigalai.

Ili i na Bulu dammai aza e Itoni a Galatiya suru amayun a da fo a tyo aza e Itoni a ana'an. Suru tsu tā fāqān na tsoo toni Asulā o ure u na wu ntsayi, o ure wu ucawu wo okolo. Wilā u tsu kamba tsu tā tsu reve cine tsaa yuwan wuma, amma ucawu wo okolo a da goon woo bolo tsu nā Zamawawa reve u tāwa tsu ni iwawi.

Ili i na iri pe atsuma a aatagada a nda

1. Ajiya a amayun ni ikaka ya amayun (1:1-10)
2. Asulā a dangwa tā Bulu o o'wo aajiyi (1:11-24)
3. Bulu isawaan tā ikaka ya yi (2:1-21)
4. Ucawu wo okolo a da goon u tsu tāwa ni iwawi (3:1-4:31)
5. Za na ri nā Ruhu tsu roco tā icigi (5:1-6:10)
6. Morono ma atsuwu mo ukosu (6:11-18)

Icasu

1-2 Amu, Bulu, n ta danasa mepepelime ma nda a tyo a a'isa a aza e Itoni atsuma e ida ya Galatiya. Amu aajiya a da. Vadilima da dangwa numu shi. Waru obolo a ama a da a dangwa numu shi. Amma Yesu Kristi Zamawawa da dangwa numu na aciyayi. U yuwan tā ne obolo nā Asulā Dada, za na 'yāsqin Yesu diga o ukwā. Ama a tsu a na a ri pa fo suru obolo nā amu tsu tā lyungusā du ni içaşu i tsu.

3 Lyawa Asulā Dada tsu na Zgbain tsu Yesu Kristi Zamawawa roco du isa'ani, reve waru a ca du asuvu nden. ⁴Yesu Zamawawa Zgbain kuwa tā adama o unusu u tsu, cine Asulā Dada tsu foboi, tsāra u wawa tsu diga o uvadi wi iwuya i nda ubāta u na tsu ri a nden gogo. ⁵Ayi da i zuwāi tsugbain suru

tso o'woi za vā Asulā a tyo a mantsa suru babu ukotu. Ami.

Alabari a Sa'anī a nda goon

⁶ N yuwan tā asalama lon a na i farashi uvadala a lyawusa Asulā. U dangwa du tā adama e isa'ani ya Yesu Kristi Zamawawa. Amma gogo ađu da nda o tonishi ikaka i ro ko'o. ⁷ Amayun a da, ikaka i ro yi lo shi, she ikaka ya Alabari a Sa'anī goon, ko na wo o'woi ama o ro o tā lo na a gbandarasa du. A ciga tā a vadala a Alabari a Sa'anī e Yesu Zamawawa a tyo ili i ro ko'o. ⁸ Lyawa Asulā a yuwaan za na yuwaan ndu alajiyā e ili i ro ko'o ni ikaka i tsu a tyo ya'ā du suru unā! Asulā a yuwan ne, ko nā shi wo o'wo atsus a aciyatsu tsu tāwa ni ikaka i ro ko'o, waru ko nā shi wo o'wo malingata ma Asulā ma da mā tāwayi ni ikaka i ro ko'o. ⁹ N damma tā ne, waru n tā dāshi dammisa: Nna za ro yuwan alajiyā o ro ko'o na za na i fara ushiyi, lyawa unā wā Asulā u reme vuma ndolo.

¹⁰ Maa yuwusan ili adama n yo'onoto ama okolo shi. Amma n ciga tā n yo'onoto Asulā okolo. I ta majiyan n ciga tā n zuwa ama a ciga mu? Nā ne da maa yuwusan, n shi o o'wo aagbashi a Kristi Zamawawa shi.

Asula e de tā Bulu

¹¹ Ama a vā, n ciga du tā i reve Alabari a Sa'anī a na n yuwaan du alajiyā, ili i na ama a yuwin da shi. ¹² Ubāta wa ama a da n tsurā niyi shi. Ko za rito mu ayi shi. Yesu Kristi Zamawawa da roco numu uritosu u nda suru.

¹³ I reve tā cine n dānai ana n dānai o tono ure wa aza a Isra'ilā. N ca tā aza e Itoni atsumalima waru n yuwan tā ukadu u na mee bete'we le. ¹⁴ Aza a Isra'ilā o ro u'yowun u da tsu tā, amma n la'tā ozo o ro e le nā abundā toni wilā wu nkaya n vā. N dāna tā e meje'en n yuwan ne.

¹⁵ Agba kafu a matsan mu, Asulā a dangwa mu ta. U yuwan tā ne adama e isa'ani ya yi. ¹⁶ Reve mantsa ma tawa ana u roco numu Mawun mā yi adama n yuwan adanshi a yi ubāta wa Atakpací. A mantsa mo ndolo, m pati za ca mu aṣṣla shi. ¹⁷ N 'yāwa Urihelima adama n cina de ama a na o'wo de ajiya kafu mo o'wo aajiyā shi. Ili i na n yuwin a mantsa mo ndolo ayi da, n kara tā a tyo Laraba n dānu de mantsa wa'a. Reve n kara a kambā Dimaska.

¹⁸ Ana a'wan a ta'atsu a karai, reve n kara a tyo Urihelima n 'yāwa m burā Bituru, avu n dānu de hali rana kupa no ozo o ton. ¹⁹ Waru me ene tā fo Yakubu zawa'a vu Zgbain, agba me ene akapi a ajiya'a a mantsa mo ndolo shi. ²⁰ N kucina tā nā Asulā, epen a da maa yuwusan shi.

²¹ Mantsa mo ro de, n toni tā ni ida ya Suriya ni ida ya Kilikiya. ²² A mantsa'a aza

e Itoni atsumā a Yahuda koto q̄ shi e ene mu shi.²³ Ele a uwuwa tā a yuwusan adanshi a vā goon adansa: “Apa vuma na tāwāa ntsu na addama, waru u yuwusan tā ukadu u na wee bete’we əz̄a e Itoni. Amma gogo u ta dansaa ama o toni ikaka'a.”²⁴ Reve a cuwa Asulā adama a vā.

2

Ajiya a ushiyi Bulu

¹ Ana a yuwain a'wan kupa na əz̄a a nashi, reve n kambisā Urishelima obolo Banaba, waru n tara tā Titu. ² N 'yāwā tā de adama a na Asulā o roco numu alavu alavu adansa mu n kāra. Amu de, n yuwan tā adanshi na azagbain a əq̄'isā a əz̄a e Itoni goon. N shi tā n ciga n zuwa le e reve ikaka i na maa dansaa Atakpaci. N shi ta n ciga ajiya'a q̄ lyungwa ili i na moo ritosu. Nna a usu uritosu u vā shi, uritosu u na n yuwain hali a tyo a mantsa ma nda u to o'wo ili ye pere.³ Ana a uwai ili i na n dammai, a usu yi tā. A zuwa a pada i'utsā i vā Titu za na shi obolo nā amu uryumbu shi, ko na wo o'woi ayi Takpaci* da.

⁴ Əz̄a e itoni e epen o ro o odoru tā a uwa atsumā a tsu. A uwa ta atsuma a tsu gashi əza a matawa mo utyo adama ereve ufa lu u na Yesu Kristi Zamawawa ca ntsu. A ciga ta a kambāto tsu agbashi. Ama o ndolo a dā a zuwa ntsu tsu yuwain adanshi a mapada mo uryumbu.[†] ⁵ Amma tsu tonoo ada əz̄a e itoni e epen o ndolo shi, ko ke'en. Tsu ciga ta amayun a Alabari a Sa'anī a dānā obolo na ədū.

⁶ (Ozo o ro atsumā a əq̄'isā a əz̄a e Itoni a nda a tara tā aciyele gashi azagbain a da, amma ayi ndolo ili i ro i da shi ya'a va. Asulā a ta tarasa ama ili i tā.) Ne da aa vadala Alabari a Sa'anī a na n yuwain shi. ⁷ E ene ta Asulā a ca mu tā ulinga wa alajya a Alabari a Sa'anī a tyo ubātā wa Atakpaci, cine u cayi Bituru ulinga wa alajya a tyo ubātā wa aza a Isra'ilā. ⁸ Asulā a ca tā Bituru ucira u na waa yuwan ulinga wa aajiya atsuma a ama a Isra'ilā. Ne da fo u ca numu ucira u na maa yuwan ulinga wa aajiya a tyo ubātā wa Atakpaci.

⁹ Ana Yakubu nā Bituru nā Yahaya† (aza a na ama suru e revei azagbain a da) e revei Asulā a ca mu tā une'e u gbin a nda, reve a ushi mu nā Banaba alingi atsumā a əza a na aa yuwusan ulinga obolo. A dashi tsu tā asuvu ubgamu tsāra tsu lyuwa elime a yuwusaan Atakpaci alajya, waru a mantsa ma tā a ta lyuwa elime nu ulinga u le atsuma a aza a Isra'ilā.[†] ¹⁰ Ili i tā i na a pati ntsu tsu

yuwana, ayi da tsu cuwan na alambi, waru n dānā tā no okolo a na maa yuwan ne!

Bulu əfara tā Bituru

¹¹ Urana u ro, ana Bituru tāwāi atsumā a Antakiya, u yuwusan tā ili i babu ulobonu lon, reve amu adama o ndolo m əfara yi a makakan ma əz̄a e Itoni. ¹² Apa ili i na i farai: Ana u fāra rawai, u lyuwusa tā obolo na Atakpaci əz̄a e Itoni. Avu Yakubu lyungu əz̄a e Itoni o ro aza a Isra'ilā a tyo Antakiya. Ana ama a nda a rawai, Bituru dashi lyuwisa na Atakpaci waru shi, adama a na u dānā tā a uwuwa wovon wi ili i na ama a nda aa damma adama a yi. ¹³ Reve akapi a əz̄a e Itoni a Isra'ilā fo o toni yi na mayan me ikpa'a ne, hali fo na Banaba toni le tā nā mayan me ili i babu i mejege i nda.

¹⁴ Ana me enei oo tono mejege ma amayun a Alabari a Sa'anī shi, reve n yuwan adanshi na Bituru a makakan me le suru. Avu n damma, “Bituru, avu za va Isra'ilā da, amma vu ta yuwusan ili gashi Takpaci, agba vadamma avu za va Isra'ilā da shi. Na ne da, nye i zuwai vu cigai vu zuwa Atakpaci a nda o toni ili i na aza a Isra'ilā a yuwusan?

¹⁵ “Amu nā avu umatsun wa aza a Isra'ilā a da, waru ətsu omocin a da shi e ekere a Asulā cine Atakpaci a ri. ¹⁶ Amma suru na ne, tsi reve ta a na tso o'woi əza a abula† na Asulā nu ucawu wo okolo atsuma a Zamawawa, agba adama a na tsu yuwain ili i na Wilā'a u damma ntsu tsu yuwana shi, adama a na za lo na a kamba za vā abula na Asulā nu utonishi u Wilā'a shi. Adama o ndolo tsu ca tā Yesu Zamawawa okolo, tsāra Asulā a ushi tsu adama o ucawu wo okolo a tsu e ekere a Zamawawa.

¹⁷ “Aza a Isra'ilā o ro a tara tsu tā aza o unusu adama a na tsu ca tā okolo Kristi Zamawawa tā kambuwā tsu əza a abula na Asulā adama o ndolo a dā tsu toniyi Wilā wa aza a Isra'ilā suru shi. Ayi ndolo u ta dansa Zamawawa zuwa tsu tā tsu yuwana unusu? O'o, ne da shi! ¹⁸ Amma nā kambā n toniso Wilā'a waru, to, n ta yuwaanā Asulā unusu wa amayun. ¹⁹ Ana n toniyi Wilā'a, u polo mu tā, reve u putsaa mu a yuwan wuma u na Asulā a cigai. Gogo nda gba Wilā'a u buwa nu ucira a aci a vā shi, adama n yuwan wuma u na Asulā a cigai. ²⁰ A vara mu tā a apkata† obolo na Kristi Zamawawa. Amu na aciyava a da maa yuwusan wuma shi, amma Kristi Zamawawa na ri nden pe atsuma a va. Pe atsuma a lipu va atsuma o uvadi u nda n ca tā okolo ubātā u Mawun ma Asulā. U ciga mu tā waru ayi na aciyayi a dā u dāngwai u kuwa tsāra amu n dānā wuma.

* 2:3 Titu Takpaci da, waru ele ama o ndolo a tsu pada vali uryumbu shi. Aza a Isra'ilā gba vali suru a ta pada yi uryumbu. Ili ya asalama i da ana wo o'woi ajiya a zuwai a pada Titu uryumbu shi. † 2:9 Atsuma a uguzu u nda Bulu yuwan tā ulinga nā Tsu'arama u de aala a Bituru: “Kefa.”

21 Amu mu pe atsumā a ama a na a 'yuwain isa'ani ya Asulā shi. Nna Asulā a ushi tsu nu ure u Wilā, to, Kristi Zamawawa kuwa ta pere."

3

Ica okolo

¹ Adu, olo aza a Galatiya! Zane da pusān ndū ana? N roco du tā mejege ili i na i zuwai Yesu Kristi Zamawawa kuwai a akpata.² N ta yuwan du yeci i tā: I ushi tā Ruhu va Akiza adama a na i toniyi Wilā? O'o, ne da shi! Ruhu va Akiza tāwā du tā adama a na i usuyi ikaka i na yu uwuwai e Yesu Zamawawa.³ Adu i ri na aci shi? I fara tā a yuwanus wuma atsumā a Kristi Zamawawa atsumā a Ruhu va Akiza, amma gogo i ciga ta i lyuwa elime nu ucira u du.⁴ I sowō tā atsumalimā lon adama a Alabari a Sa'anī. N ciga atsumalimā a nda a kara pere shi.⁵ Ana Asulā a ca ndū Ruhu va Akiza va yi waru ana u yuwan linga va asalama atsumā a du, u yuwan tā ne adama a na i toniyi Wilā wa Musa? Ne da shi! U yuwan tā ili i nda adama a na i ushiyi ikaka ya Yesu Kristi Zamawawa na yu uwuwai.

⁶ Apa ili i na Adanshi a Asulā a dammai: "Ibrahim ca tā Asulā okolo a yi, avu Asulā a tara yi ašulā e ekere a yi." ⁷ Ayi nda u roco tā muwun ma Ibrahim ele da aza a na suru a cayi okolo ubatā wā Asulā.⁸ De nu ujimu Adanshi a Asulā a damma tā a na Asulā a tā ushi Atakpací adama o ucawu wo okolo e le. Asulā a yuwanan tā Ibrahim nzuwulai ma Alabari a Sa'anī a nda de nu ujimu ana u dammai, "Uvadī mābulā u tā tsurā aba'un adama a wu."⁹ Ayi nda u to rocosu za na suru ri nu ucawu wo okolo, u tā na akunda atsuma a aba'un a na a cayi Ibrahim adama o ucawu wo okolo a yi.

¹⁰ Za na suru ri a majiyan utonishi u Wilā u da waa zuwa yi wo o'wo mejege na Asulā, u tā ushi una wa Asulā. Adama a na Adanshi a Asulā a damma tā, "Za na suru aa yuwanus tsutoni na Wilā suru u na u ri pe atsuma a Aatagada a Wilā shi, u tā ushi una wa Asulā."¹¹ U tā babu usan vu reve za lo, na itoni i Wilā yaa zuwa yi za vā ašulā e ekere a Asulā shi, adama a na Adanshi a Asulā a damma tā, "Asulā a ta ca za na ri nu ucawu wo okolo wuma."¹² Ili i 6olo utonishi u Wilā nu ucawu wo okolo shi, adama a na Adanshi a Asulā a damma tā, "Vuma na cayi okolo a Wilā u ta yuwan wuma cine Wilā'a u dammai."¹³

¹³ Amma Yesu Kristi Zamawawa wawa tsu tā diga o unā u na Wilā u yuwanin. Ana a vara niyi a akpata u ushi tā unā u na u shi a tāwā ya'ā tsu. Adama a na Adanshi a

Asulā a damma tā, "Asulā a yuwanan tā za na a varai a akpata biti una."¹⁴ Adama a na Yesu Kristi Zamawawa yuwanin ne, dādā Asulā a zuwayi Atakpací aba'un cine u yuwayin Ibrahim nzuwulai, ne da fo qatsu azā e Itoni tsu ushiyi Ruhu va Akiza a na Asulā a yuwanin nzuwulai adama o ucawu wo okolo.

Adama a Wilā

¹⁵ Ama a va, apa iroci cine tsaa yuwanus wuma: Nna ama e re a yuwan akucunu o ure u sa'anī, she za ro kufa ko u vadala adanshi o ndolo wan. Ne da u ri nā nzuwulai mā Asulā n nda. ¹⁶ Asulā a yuwanan tā Ibrahim nzuwulai n nda nā mawun ma tsukaya mā yi.¹⁷ U yuwanan muwun n tsukaya n ro mā qabundā nzuwulai'i shi, amma a tyo a za tā, ayi gba za tā ndolo ayi da Kristi Zamawawa. ¹⁸ Apa ili i na maa dansa: Asulā e isawaton tā adanshi na Ibrahim waru u yuwan tā akucunu a na waa guza yi. A'wan ukpakanashi na mata'atsu (430) na acapā, dādā u cayi Wilā'a. Wilā u ndolo waa gura vadala nzuwulai'i shi. Nu u shi u yuwan ne, u shi tā lungusa nzuwulai n na Asulā a yuwayin Ibrahim.¹⁹ Nna Wilā'a waa gura ca tsu aba'un a na Asulā a yuwayin Ibrahim, to, aba'u'un u buwa adama a nzuwulai'i shi. Amma wo o'wo ne shi, adama a na Asulā a ca tā Ibrahim aba'un a yi pere e ekere a nzuwulai n na u yuwanin.

¹⁹ Adama a nye Asulā a zuwai Wilā'a? U zuwa yi tā adama a na ama a yuwanus tā unusu. U zuwa tā lo Wilā'a, hali she na vuma tā na u dammai waa tāwā'a u rawa. U zuwa tā nlingata mā yi n ca Musa Wilā'a, reve Musa ca ama a Isra'il'a Wilā'a. Ne da Musa danai za na shi e memere me le.²⁰ Za na ri e memere ma ama u tsu yuwan tā adanshi na ama a na u ri e memere me le, amma Asulā na aciyayi a da a yuwanin nzuwulai'i ayi a nde'en.

²¹ Asulā a ta a tsurala na nzuwulai mā yi ana u cayi Wilā? Ne da shi. Nna a shi a tsura wuma u babu ukotu atsuma a Wilā, to, a na a kambato tā aciyele aza a ašulā e ekere a Asulā nu utonishi u Wilā.²² Amma Adanshi a Asulā a damma tsu tā unusu wu nlā tā vuma suru, waru waa gura toni Wilā shi. Adama o ndolo ure u tā goon u na Asulā aa ca za ili i na u yuwanin nzuwulai ayi da na vuma ndolo ca okolo ubatā wā Yesu Kristi Zamawawa.

²³ Wilā'a u golobuso tsu tā tsā aza a na a ri o u'wa wa ali. U zuwa tsu tā zaļā vu ucira vā yi, hali she na mantsa ma na tsaa ca okolo ma tāwā.²⁴ Wilā'a u dāna tā zgbain tsu, hali she na Kristi Zamawawa tāwāi. Ana

Kristi Zamawawa tawai u zuwa tsu ta aza a abula e ekere a Asula ana tsu cayi okolo ya'a yi. ²⁵ Gogo a na tsu ri nu ucawu wo okolo ya'a yi, Wilaq'a u buwa o tsugono tsu tsu shi.

Adu muwun ma Asula n da

²⁶ Suru ndu muwun ma Asula n da adama o ucawu wo okolo a du ya Yesu Kristi Zamawawa. ²⁷ Waru ana a rumbu ndu, wo o'wo ta gashi yo oto ta Kristi Zamawawa cine i tsu oto itana i sa'avu. ²⁸ Ucawu wo okolo ya Yesu Kristi Zamawawa da u kambatoi za suru atsumma a du unata: na avu za va Isra'il da ko Meheleni,† nna avu aagbashi a da ko avu aagbashi a da shi, ko na avu vali da ko ka, za suru unata u da u ri na za va yi. ²⁹ Adama o ndolo na adu aza a Kristi Zamawawa da, gogo adu yo o'wo ta muwun n tsukaya ma Ibrahim, waru vu ta ushi agadu a na Asula a yuwain nzuwulai.

4

¹ N ta cayisa du iroci i ro: mawun me ke'en ma na dada va yi kuwai waq guza itana i na dada va yi dammai aza a yi a da shi. U ta danq gashi aagbashi a mantsa mo ndolo ko na wo o'wo ayi da za vi itana'a. ² Ama a na aa kalyuwusa yi ni itana ya yi ele da aa kalyuwua ili suru, hali she na mawu'un u kungwa ununa dada va yi dammai. ³ Ne da u shi na atsu. Tsu shi ta gashi muwun waru cira vu uvadi u nda icu'un icu'un a shi ta o tsugono a aci a tsu.

⁴ Amma ana mantsa ma yuwain, Asula a lyungu ta Mawun ma yi, reve ka matsan yi. Ayu Mawun ma yi ma yuwain tsutoni na Wilaq'a, ⁵ adama u lyawa tsu faq e ekere a Wilaq'a, tsara atsu fo tso o'wo muwun ma Asula. ⁶ Ana wo o'wo adu muwun ma Asula n da, u lyungu ta Ruhu Mawun ma yi o okolo a du, reve Ruhu'u saala, "Dada, Dada va." ⁷ Adama o ndolo gogo avu aagbashi a da shi, avu mawun ma Asula ma da, waru ne da waa ca wu ili i na u yuwain nzuwulai.

Bulu roco ta aza a Galatiya icigi

⁸ Ana i shi i revei Asula shi, i danq ta agbashi e ili i na i ri ili ya amali, agba ili i nda'a Asula a da shi, ko ke'en. ⁹ Amma gogo i reve ta Asula, waru u lobono ta n damma du na Asula e reve ndu. Adama o ndolo, nye i zuwai yaq kamb a cira icu'un icu'un vu uvadi u nda na ri nu ucira shi, waru ili ye pere i da? Nye i zuwai i cigai i kambisa agbashi e le waru? ¹⁰ Hali yaa yuwusan abuki o ucuwusan vu rana ro, na woto ro, na mantsa mo ro, na a'wan o ro. ¹¹ Gogo n ta uwuwusa wovon adama a na mantsa ma na n yuwain ulinga na adu wo o'wo ta pere. ¹² Ama a va, n te ipati i danq faan ni ili i nda, cine amu n yuwain wuma faan. Adama a na mo o'wo ta gashi cine adu Atakpac i danq, n ta dansa n danq ta faan na Wilaq'a.

Ana n fara yuwaan ndu alajiyi i le'e mu shi. ¹³ I cuwan n danq ta ubanakun ana n fara tawaq ndu na Alabari a Sa'ani e Yesu Kristi Zamawawa. ¹⁴ Ko na wo o'woi ubanakun u va wo o'wo ta malayungwa e ekere a du, agba suru na ne i 'yuwan a ca mu tsugbain shi, waru i kud a kalyuwua mu ulobonu shi. Amma, reve i ushi mu gashi qmu malingata ma Asula ma da. I ushi mu ta waru gashi amu dad a Yesu Kristi Zamawawa'a na aciyayi. ¹⁵ N ta gura damma na amayun, hali gba u shi ta gashi u ta la'aa du i fodo esu a du reve i ca mu ele. A te isa'ani i du a tyo ya'a va gogo? ¹⁶ Amu ma'yuwatan ma du ma da gogo adama a na maa dansaa du amayun?

¹⁷ Munlu me epen n nda maa yuwusan ili i nda adama a tawaq du ni isa'ani shi. A ciga ta a lyuwa aci a du na qabunda lon adama i kuru le. A to ukadu u na ee geshe du na amu adama i poloo le atsuvu ulobonu.

¹⁸ Gogo u lobono ta a na i ri e meje'en i yuwain ili i sa'ani, waru u la'a ta ulobonu na yaa yuwusan ne ana n ri obolo na adu shi.

¹⁹ Amma suru na ne, ncigata n muwun n va, n ta gashi n ta uwuwusa m6ala n limatan adama a du cine n yuwain nu ufaru, waru m6ala'a n ta lyuwa elime hali she na ama e ene Kristi Zamawawa pe atsumma a du. ²⁰ N ta maluwa a damma n ta de obolo na adu gogo, tsara n yuwain adanshi na adu ben. Gogo majiyan ma va mo o'wo ta wumbu a aci a addama a nda.

Muwun n re ma Ibrahim

²¹ Hali n gogo ozo o ro a du a ciga ta a danq zala Wilaq'a. Damma numu, i reve ta ili i na Wilaq'a waa dansa? ²² Adanshi a Asula a damma ta Ibrahim danq ta na muwun n re. Mma mawun ta aagbashi a da a danai, mma vu za ve ire gba shi aagbashi a da shi. ²³ Reve ka na danq aagbashi a matsan cine wu ntsayi a matsan. Amma avu ka na danq faan u matsan fo adama a na ne da Asula a yuwayin Ibrahim nzuwulai ili na yaa fara.

²⁴ Ili i nda suru i ta fo o ritosu ili i ro: Amaci e re'e a ta gashi akucunu e re a na a ri e memere ma Asula na ama a yi. Akucunu a ta ayi da Wilaq'a na Asula a cayi Musa zuva Masasan ma Sinai,† waru ama a na o toniyi akucunu a nda a ta gashi aagbashi. Ka na a tsu de Hajara' za na danq aagbashi ayi da tsa akucunu o ndolo. ²⁵ Ayi da iroci i Masasan ma Sinai atsumma a Laraba. Amma gogo lyuci va Urishelima wo o'wo ta gashi Masasan ma Sinai, adama a na lyuci'i na ama a yi a ta a nden n tsugbashi atsumma a Wilaq'a. ²⁶ Amma Saratu, ka na aagbashi a da shi, iroci i Urishelima va zuva da. Waru ayi da mma tsu. ²⁷ Adanshi a Asula a yuwain ta adanshi adama a yi,
"Vu yuwain mazang a avu idari yi ka!"

Avu na koto vu revei cine mbaala n limatan
n ri shi,
vu teme ishipa avu vu yuwan ikeleni i
mazanga.
Adama a na muwun mu ka na ri idari
gogo a la'ta muwun mu ka na n ri na vali
abunda. [◊]

²⁸ Ama a va, adu muwun ma Asula n
da adama a nzuwlai ma yi, cine Ishiyaku
danai. ²⁹ A mantsa mo ndolo, Isma'ilat
mawun ma na a matsain cine wu ntsayi a
matsan, ma ca ta Ishiyaku atsumalima, za
na a matsain o ure u Ruhu va Asula. Ne da
fo u ri ana'an. ³⁰ Amma nye Adanshi a Asula
a dammai a aci e ili i nda? U damma ta, "Vu
lo aagbashi a ka'a na mawun ma yi. She
mawun ma aagbashi'i u tsura ili ya agadu
a ta atsuma o utsuru wa dada va yi wan.
Mawun ma ka ma na ma ri faan u gada le
suru." [◊] ³¹ Ama a va, atsu muwun mu ka na
n ri faan da, amma aza a aagbashi a da shi.

5

Tso o'wo ta faan atsuma a Zamawawa

¹ Gogo tso o'wo ta faan, adama a na
Yesu Zamawawa zuwa tsu ta tso o'wo faan.
Adama o ndolo yi isawan mishin. She i
vadala i kambisa agbashi a Wil'a waru wan.

² Uwwai! Amu Bulu, n ta dansaa du ili i
nda: Nni i lyawa le a pada du uryumbu, u to
rocosu Zamawawa ili ye pere i da e ekere a
du. ³ N ta dansaa du waru nu ucira za na a
padai uryumbu suru u 'yuwan u ciga u toni
Wil'a suru. ⁴ Waru na vu yuwan ukadu
u na voo yo'onoto Asula okolo na mayan
mo tsutoni na Wil'a, vu kasa ta aciyawu
na Zamawawa, waru vu 'yuwan ta a ushi
isa'ani ya Asula. ⁵ Ruhu da tsu zuwa tsu
tsu reve a na Asula a ta ushi tsu tsu ama a
abula adama a na tsu ca ta okolo ubata wu
Zamawawa. ⁶ Na avu za vi Itonit va Yesu
Zamawawa da wo o'wo ili i ro shi ko na a
pada wu uryumbu ko na a pada wu shi. Ili
yu ulobonu ayi da ucawu wo okolo a wu ayi
da waa zuwa wu vu ciga ama.

⁷ Ununa i danai o tonishi Kristi Za
mawawa u dana t a ulobonu, reve nanza
tawa u vadala du diga a amayun. ⁸ Amma
amayun a da vuma ndolo Asula a da shi, za
na dangwa ndu. ⁹ Wolilo wa'a u tsu zuwa ta
yira ya abunda i tsutsa. Ili i na waa dansa
ayi da, uritosu we epen wa'a u tsu vadala ta
ama a qabunda. ¹⁰ Amma n zuwa ta okolo
ubata wa Asula, yaq usu uritosu wa ama
e epen o ndolo shi, amma i toni ili i na n
dammai. Asula a ta ca aza a na a jambarasa
du atsumalima, ko na zane da u shi.

¹¹ Ama a va, nnai m buwa a yuwanus
alajiya, a na ama a 'yuwan a ciga a pada
le uryumbu, nye i zuwai aza a Isra'illa a

casu mu atsumalima? Na n shi a yuwanus
alajiya a nda, o una u na maa yuwan alajiya
o ukwa wa Kristi Zamawawa, n shi a dana
a nususaan le shi. ¹² N te ipati za na a
damatosun du suru a pada le uryumbu goon
shi, amma o fodo arawa e le!

¹³ Ama a va, Asula e de du ta adama yo
o'wo faan! Amma she i lyawa mo'wo ma
faan mo ndolo wo o'wo du ure u na yaa
dana a maluwa ma mayan mo unus wan.
Amma, i cigalai waru i kambulai. ¹⁴ Wil'a
suru ili i ta i da na ayi nda: "Vu ciga moron
ma nden ma wu cine vu cigai aciyawu." [◊]
¹⁵ Amma ni i lyuwa elime na ngagalai na
ncalai ma atsumalima, ni i yuwan ugbozu
shi, i ta lungusulai suru suru.

Ruhu va Asula ni ili i na tsu cigai

¹⁶ N ta dansaa du: I lyawa Ruhu lyuwa
elime a du, ne tsundolo tsa da yoo toni ili yi
iwuya i na i cigai shi. ¹⁷ Ruhu'u ni ili i na i
cigai n'yuwatan n da. A mantsa suru a tsu
yuwanus ta nlangi vani le, adama o ndolo
yaa yuwan ili i na i cigai shi. ¹⁸ Amma na
Ruhu da aa lyuwsa elime a du, Wil'a waq
dana o tsugono a aci a du shi.

¹⁹ Za suru reve t aili i wuya i na okolo a tsu
ciga: A tsu yuwan ta tsipere. A tsu yuwan
ta ili i wono. A tsu yuwan ta majiyan me
tsipere lon. ²⁰ A ta yuwsaan amali aganda.
A ta yuwanus nkunu. A tsu 'yuwan ta ama.
Izami ya addama i da ulinga u le. A tsu dana
ta a tsugamu. ²¹ A ta waru tapu nu upan
lon. Majiyan ma aciyele ma da goon a tsu
yuwanus. She mawasan ma na ma tsu tawa
na wukasu. Waru une'esun u da a ri adama
a aciyele. A tsu wuwsa t a esu e le e itana
ya ama o ro. Ele waru ososowi a da. A tsu
'yawa ta ubata a abuki a na ama a tsu gura
golofo aciyele shi. Reve a yuwan ili yi idaba
i ro koko'o. N rono du ta de atsuvu, waru n
to roniso du atsuvu: Aza a na a yuwanus ili
i nda aq ushi aba'un o tsugono tsu Asula shi.

²² Amma na Ruhu va Asula o golofuso
du, u ta matsan muwun n nda: I ta dana
a ncigalai. I ta dana a mazanga, na asuju
nden. Ruhu ta zuwa du i yuwan ankuri. I ta
dana a nkambulai. I ta yuwan ili i isa'ani.
O to sofuwo du matsan. ²³ I yuwan nden
mu ulobonu na ama. Na Ruhu o ronuso du
adanga i to golofo aci a du. Wil'a wu lo na
waa damma ili i nda i ri ulobonu shi. ²⁴ Na
ama aq a Yesu Kristi Zamawawa a da, a
lyawa ta nusu le acapa ni icigi i mayan me
iwuya. ²⁵ Adama a na Ruhu va Asula ca ntsu
wuma u sa'avu, lyawa tsu yuwanus ili i na
Ruhu'u u damma ntsu tsu yuwan. ²⁶ She
tsu 'yasan avangaci wan, ko tsu zuwulai
addama wan, ko tsu danai a tsushu'un wan.

6*Ikambulai*

¹ Ama a va, na za ro atsuma a du yuwan ta unusu, to, ađu a na i ri nu ucira atsuma a Ruhu i kambato vuma'a o ure u mejege. Amma i yuwan yi ben. Amma i yuwan ugbozu, adama ađu fo i yuwan cu'un vi iwuya i ndolo wan. ² I kambulai nni i ri ni itana yu ume i na yaa tanu. Ni i yuwan ne, i ta dana a yuwusan ili i na Kristi Zamawawa ciga ndu i yuwan. ³ Na za ro a tarasa aciyayi ili i ro i da, agba ayi ili i ro i da shi, aciyayi a da waq lumusa. ⁴ Za suru u petelyuwe wuma wa yi. Nnu u yuwan ta mejege, u ta zangana nu ulinga wa yi. Amma she u kurato ulinga wa yi na linga va ama wan. ⁵ Za suru nu u 'yuwan u ciga u tanu itana ya yi.

⁶ Za na a ushishi uritosu wa Asula, u ne'eshen ili i sa'ani i na u ri na ayi na manlu ma yi.

⁷ She yi luma aciyadu wan: She i jiyangashii ta gura pusang Asula ugbozu wan. Ili i na vuma cu'wain ayi da waa gasa. ⁸ Nna a cu'wan ta adama o yo'onoto icigi yi iwuya i le, icigi yi iwuya i le i ta lungusa le. Amma na a cu'wan adama o yo'onoto Ruhu okolo, a ta ushi wuma u babu ukotu ubata wa Ruhu'u. ⁹ She tsu kunai na mayan me ili i na i ri ulobonu wan, tsu ta ushi ugasa u wuma u babu ukotu u tsu a mantsa ma sa'ani nna tsu kud'a o ure shi. ¹⁰ Adama o ndolo tsu yuwayin ama suru isa'ani na tsu tsuru mantsa suru. U la'a ta ulobonu tsu yuwayin aza a tsu aza e Itoni i sa'ani.

Bulu koto ta ucasu wa asala

¹¹ I ta gura ene ifani i gbagbain i na n yuwin ana n danai nu ukere u va.

¹² Aza a na a cigai o yo'onoto aza a Isra'il a okolo a da a yuwusan ukadu a zuwa du mapada mo uryumbu. A ta uwuwsa wovon u na aza a Isra'il a ca le atsumalima nno o toni akpata e Yesu Zamawawa goon. ¹³ Aza a na a padai de uryumbu, ele a aciyele oo tonishi Wilaq' shi, amma a ciga du ta i pada uryumbu adama a 'yas'an avangaci e ekere e ili i na a zuwa ndu i yuwan nu ucira. ¹⁴ Amu gba, n ciga n 'yas'an avangaci a aci e ili i ro shi, she o ukwa wu Zagbain tsu Yesu Kristi Zamawawa a akpata goon. Adama a akpata o ndolo, maa yuwusan waru wuma cine ama o uvadi a nda a yuwusan shi. Amma a gura reve ili i na i zuwai maa yuwusan cu'un wuma'a shi. ¹⁵ Wo o'wo ili i ro shi nna a pada vuma uryumbu ko na a pada yi uryumbu shi. Amma ili i na i la'ai ulobonu ayi da vuma ushi wuma u sa'avu diga ubata wa Asula. ¹⁶ Asula a ta ca ama a na o toniyi adanshi a nda asuvu nden a yi, waru u ta zuwaa le aba'un. Ama o ndolo ele da ama a Asula a amayun.

¹⁷ Diga gogo a 'yawá, she nanza dàshi damaton mu ni ili i nda waru wan. Alana a na n ri nda ne ele a lipu va o to rocosu amu za va Yesu da.

¹⁸ Ama a va, lyawa isa'ani yi Zagbain tsu Yesu Kristi Zamawawa i dana obolo na ađu suru. Ami.

Mepepelime ma Bulu a tyo ya Aza a Afisu

Ucuduwu wa aatagada a nda

Bulu dana tā mepepelime ma nda a tyo a aza e Itoni a na a ri atsuma a Afisu a mantsa ma na u dānai atsuma o u'wa wa ali. Bulu danu tā atsuma a Afisu a'wan a ta'atsu o ritosu ama adama e Yesu Zamawawa. Ayi amali Atima u dana tā na abajini a aa'isa atsuma a luci'i. Aza o ulinga a yuwan tā abajini e eden adama a na a dāna tā a winasa amāli. Alajiya a Bulu a zuwa tā ama a lyawa atsulu a amali'i. Adama o ndolo a da atsuma a langai aza o ulinga'a lon a aci a Bulu.

Ana a tarai mantsa wa'a dāda Bulu dānai aatagada a nda. Atsuma a aatagada a nda u damma tā aza e Itoni atsuma a Afisu ili ya asalama ya abunda a na a tsurai adama a na a ri obolo na Zamawawa. Ili yu uvadi i nda i da shi, amma ili ya zuva i da i na i la'ai ili yu uvadi. U damma le tā a na aza e Itoni suru ili i ta i da atsuma e Itoni ya Yesu Zamawawa, babu adama e elentsu koko'o. Waru u rito tā ali na amaci cine aa yuwan nden atsuma e Itoni. Waru u rito tā muwun cine a yuwan tsutoni na mbara n le, waru fo u rito tā azagbain aza a na a ri na agbashi, waru u rito tā agbashi.

Ili i na Bulu dāmmai aza e Itoni atsuma a Afisu ne da fo u ri ubata aza e Itoni ana'an. Tsu tā ni ili i sa'ani de zuva adama a na tsu ri na Yesu Zamawawa. Ne da fo, u ri ulobonu tsu yuwan wuma cine aatagada a nda o ritoi tsu yuwan wuma.

Ili i na i ri pe atsuma a aatagada a nda

1. Icasu (1:1-2)
2. Zamawawa tāwāqā tā na aba'un a akiza (1:3-3:21)
3. Wuma u sa'avu obolo na Zamawawa (4:1-6:20)
4. Icasu yu ukosu (6:21-24)

Icasu diga ya Bulu

¹ Amu Bulu, amu da maa dānasa mepepelime ma nda. Amu aajiya e Yesu Kristi Zamawawa dā, adama a na Asulā a dangwa mu tā mo o'wo ne.

N ta dānasa aza a akiza a na a ri pe atsuma a Afisu, aza a na aa yuwanus itoni ya Yesu Zamawawa na amayun.

² Lyawa Asulā za na ayi da Dada tsu obolo na Zagbain Yesu Zamawawa u roco du isa'ani waru u ca du asuvu nden.

Aba'un adama e Yesu Zamawawa

³ Tsu yuwaan tā Asulā na Dada vu Zagbain Yesu Zamawawa ica. Ayi da u zuwaan ntsu aba'un ana u ca ntsu ili i sa'ani suru

za na utai diga zuva tsāra u kamba wuma u tsu atsuma a ruhu. U yuwan tā ne ana u bolo ntsu na Yesu Zamawawa. ⁴ Ko kafu Asulā a yuwan uvadi, u dāngwa tsu tā tso o'woi ama a yi a na u bolo ntsu na Yesu Zamawawa. U yuwan tā ne adama tso o'woi na akiza a makākan ma yi, waru babu ili yi idaba i na yaqā dāna a makākan ma yi a na waa tawaa tsu na addama. ⁵ Adama a na Asulā a te icigi i tsu, u yuwan tā ne, adama u kāmbāto tsu muwun ma yi o ure wi ili i na Yesu Zamawawa yuwan. Asulā a yuwan tā ne nu ujimu, adama a na ill'i i zuwa yi tā tu uwwa uyo'o, waru u ciga tā u yuwan ne. ⁶ Adama o ndolo tsu cuwa yi tā adama a abajini e ili i isa'ani i na u yuwaan ntsu. U ca tsu tā isa'ani i ndolo pere, atsuma a Zamawawa, za na u cigai. ⁷ Atsuma e Yesu Zamawawa tso o'wo tā fāqā adama a mpasa mu ukwā ma yi, ayi da ili i na i zuwai tsu tsurai gafura vu nusu tsu. O ure u nda u da Asulā o roco ntsu abajini e isa'ani ya yi abunda lon. ⁸ Adama a na Asulā a tā nu ugbozu, waru u reve tā ili suru suru, ⁹ u yuwan tā ili i na u cigai u yuwan. U roco tsu tā ili i na i dānai usokowu i na u foiboi u yuwan e ekere e Yesu Zamawawa. ¹⁰ Na mantsa'a ma yuwan a na woo shiton ifobi ya yi, reve u bolo ili suru i na i ri zuva nu uvadi na mogono ma tā, ayi da Zamawawa.

¹¹ Asulā a dāngwa tsu tā tso o'wo ama a yi ana u bolo ntsu na Yesu Zamawawa. U yuwan tā ne adama a na u jiyan tā nu ujimu u yuwan ne, reve u zuwa ill'i i fara cine u cigai. ¹² U yuwan tā ne tsara atsu, aza a na a ri aza o ufāru atsuma o uzuwu wo okolo e ekere e Yesu Zamawawa, tsu ta zuwa ama a yuwaan Asulā ica adama a na u ri na tsugbain. ¹³ Waru ne da u ri na ađu amayun. Yu uwwa tā adama a Alabari a Sa'ani za na ayi da ikaka ya amayun, waru a wawa du tā. I usu tā Yesu Zamawawa reve o bolo du na ayi. Adama o ndolo, Asulā a ca du tā Ruhu va Akiza za na u yuwayin ama a yi nzuwulai. Ayi Ruhu'u, u tā tsu urotsu za na tsu roco ađu aza a Asulā a da. ¹⁴ Adama a na tsu ushiyi Ruhu va Akiza tsu uzuwa ne'en, tsu reve tā ili i ro yi lo shi, Asulā a ta ca tsu ili i sa'ani i na u yuwan nzuwulai. Waru tsu reve tā Asulā a ta zuwa ama a yi o'wo fāqā. Ayi ili i nda u ta zuwa ama a cuwa Asulā adama a na u tā na tsugbain lon.

Avasa a Bulu

¹⁵ Adama a na Asulā a zuwaan ntsu aba'un tsundolo, n ta yuwanus avasa a tyo ya'a yi adama a du. A mantsa ma na mu uwmai a na i ushi tā Yesu Zagbain Zamawawa, waru i ciga tā ama a Asulā, ¹⁶ n to godyusho Asulā adama a du a mantsa suru. Mantsa ma na n yuwan avasa suru, n tsu yuwaan du tā avasa. ¹⁷ N ta yuwanus avasa a tyo ya Dada

tsu za na ri na abajini a tsugbain. Ayi da Asula e Yesu Zagbain Zamawawa tsu. N ta patishi yi wo o'woto du aza o ugbozu reve waru u roco du aciyayi, adama i dashi reve yi ulobonu lon.¹⁸ Waru n ta yuwusan avasa u zuwa du i danq nu urevu ulobonu lon, adama i reve ili i sa'an i na u foðoi adama a du. I to purosu i ushi ili i sa'an i nda adama a na u de ndu yo o'wo muwun ma yi. Waru n ta yuwusan avasa i reve abajini a aba'un a nzuwlai a na u yuwain a na waa ca ama a yi.¹⁹ Waru n ta yuwusan avasa i reve ucira wa yi, za na la'ai ili suru, waru za na tsu kamba tsu, qtsu aza a na tsu usuyi. Ayi dada abajini o ucira²⁰ a na u yuwayin ulinga ana u zuwai Yesu Zamawawa kqambisa wuma, reve waru u zuwa yi u danu o ootogu a tsugbain o ukere usa'ani wa yi de zuva.[†]
²¹ Yesu Zamawawa ta yuwusan tsugono a aci a cira suru, aza a na a ri de zuva ko na wo o'woi a tñ nu ucira lon. Aala a yi a la'a ta akapi a ala a na aa yuwusan tsugono. Gogo ili i nda amayun a da, waru u to o'wo amayun a mantsa ma na maa tawa.²² Asula a ca ta Yesu Zamawawa tsugono a aci e ili suru suru, reve u zuwa yi aci a aq'isq a aza e Itoni, lipu wa yi.²³ Ayi aq'isq a aza e Itoni a tsu ushi ta ucira wa yi e ekere e Yesu Zamawawa, waru ayi da za na tsu ca wuma e ekere e ili suru ubata suru waru.

2

Gogo tsu ta na wuma

¹ Nu ufuru, i rotso ta akwakwà adama a na i 'yuwain a yuwan tsutoni na Asula reve i yuwusan unusu. ² I tsu yuwusan ta nden n du tsu ama o uvadi. I yuwan ta tsutoni na Male, za na ayi da mogono mo otom a lima za na ri de zuva. Ayi da otom a lima a na aa yuwusan ulinga atsuma a ama a na a 'yuwain a yuwan tsutoni na Asula. ³ Suru ntsu tsu yuwan ta cine ele fo a yuwusain nu ufuru. Tsu yuwan ta ili yi iwuya i na tsu cigai tsu yuwan biti. Tsu toni ta ili i na okolo a tsu a cigai tsu yuwan suru ni ili i na majiyan ma tsu ma ca ntsu tsu yuwan. Adama a na tsu yuwan iwuya wu ntsaa ta Asula a ca tsu atsumalima, cine waa ca akapi a ama.

⁴ Amma isa'ani ya Asula abajini a da, waru u ciga tsu ta lon. ⁵ U bolo tsu ta na Yesu Zamawawa, reve u ca tsu wuma u sa'avu. U yuwan ta cu'un ndolo ko na u danai a mantsa mo ndolo tsu danq ta tsu akwakwà adama a nusu. Adama e isa'ani i da goon Asula a wawa ndu. ⁶ U 'yasen tsu ta diga o ukwa na Yesu Zamawawa, reve u zuwa tsu zuva tsara tsu danu obolo na Yesu Zamawawa, reve waru tsu yuwan tsugono obolo na ayi. Asula a yuwan ta ne ana u bolo ntsu na Yesu Zamawawa. ⁷ U roco tsu

ta isa'ani ya yi o ure u nda e ekere e Yesu Zamawawa, tsara a a'wan a na aq tawa ama ee ene abajini e isa'ani a yi waru u la'a ta akapi e ili suru.⁸ Adama e isa'ani i na Asula o roco ndu da goon u wawa ndu o ure u na i usuyi Yesu Zamawawa. U wawa du adama e ili i sa'ani i na i yuwain shi.⁹ Ayi nda une'e wa Asula u da a tyo ya'a du, amma adama e ili i na i yuwain i da shi. Ayi da i zuwai nanza aa 'yasen avangaci shi.¹⁰ Asula a da a zuwa ntsu tso o'woi ili i na tsu ri. Atsuma e Yesu Zamawawa, Asula a yuwan tsu ta tsara tsu yuwan linga sa'ani. Ure u na u foðoi u nda ujimu u da adama tsu toni.

Yesu Zamawawa bolo tsu ta ubata u ta

¹¹ Adu Atakpacia da i shi. Adu da ama a na aza a Isra'il a tsu de "aza a na a padai uryumbu shi." Aza a na e de ndu "aza a na a padai uryumbu shi", e de ta aciyele, "aza a na a padai uryumbu." (Mapadà mo uryumbu ili i na a tsu yuwan a lipu le da.)¹² I cuwan a mantsa mo ndolo, koto i shi i reve Yesu Zamawawa shi, i shi pe atsuma a ama e ida ya Isra'il a shi. Asula a yuwan ta akucunu ne ele, amma na adu shi, reve u yuwaan le nzuwlai mi ili ya abunda agba adama a du a da shi. I shi ta pe atsuma o uvadi u nda agba i shi ni ili i na yaa zuwa okolo shi, waru koto i shi i reve Asula shi.¹³ De aqapà, i danq ta alanga, amma gogo a na o bolo ndu na Yesu Zamawawa, Asula a rawato du ta zuzu na aciyayi o ure wu mpasa wa Yesu Zamawawa.

¹⁴ Yesu Zamawawa na aciyayi u tawa ta tsu ta na asuvu nden. Nu ufuru tsurala tsu na tsu ri pe e memere ma aza a Isra'il a na Atakpacia u ta gashi ubaÑu. U tawa ta tsurala tso ndolo, reve u kambato tsu ama e ili i ta.¹⁵ Wilà wa aza a Isra'il a q ta ni ili i na ama oo toni na abunda, amma Yesu Zamawawa tara le ta reve u zuwa le a nge'en o ure wu ukwa wa yi. U yuwan ta ne tsara u bolo aza a Isra'il a na Atakpacia a tyo e ekere a yi adama o o'wo ili i sa'avu i ta. O ure u nda u da u tawayi na asuvu nden atsuma e le.¹⁶ Waru ifobi ya Yesu Zamawawa i da i kototoi tsurala tsu na tsu ri pe e memere ma ama o ndolo. Reve u kambato le o o'wo lipu ta, reve waru u kambato le ubata wa Asula. Yesu Zamawawa yuwan ta ili i ndolo suru nu ukwa wa yi a akpata.[†] ¹⁷ U tawa ta atsuma o uvadi u nda, reve u yuwan alajiya a Alabari a Sa'an i za na aa yuwusan adanshi adama a asuvu nden. U yuwaan du ta Atakpacia alajiya, aza a na a danai alanga, waru a tyo ya'a tsu aza a Isra'il a, aza a na a ri zuzu.¹⁸ Gogo suru ntsu, aza a Isra'il a na Atakpacia, a tawa ya Dada o ure u Ruhu va Akiza ta adama e ili i na Yesu Zamawawa yuwaan ntsu.

¹⁹ Adama o ndolo, ađu Atakpacı,† i buwa omocin ko aza a na a ri aza e ida ya alanga shi. Amma, yo o'wo tą ama e ida i tą na ama a Asula. Ađu ama a da a na a ri pe atsumą o u'wa wą Asula. ²⁰ I tą gashi ikunku atsumą o u'wa aza a na a yuwusaan usaa a atali. Ajiya na Amasula a tą gashi ikyun yu usaa u ndolo, waru Yesu Zamawawa da ikyun yu ucira yu usaa'a. ²¹ Ayi da za na ɓanqai usaa u ndolo maɓula. U zuwa yi tą u kungwa reve waru u kamba aq'isa a akiza adama a Zagbain. ²² Adama a na i tu ubolu na Zamawawa u folo du tą ną aza e Itoni, tsara yo o'wo u'wa, ubata u na Asula aa danu nu ucira u Ruhu va Akiza.

3

Ulinga wą Bulu

¹ Amu, Bulu n tą atsumą o u'wa wa ali adama o ulinga u na Yesu Zamawawa zuwa numu n yuwan, adama n kamba du, ađu Atakpacı. ² Ireve te de na Asula atsumą e isa'ani ya yi u ca mu tą ulinga u nda tsara n kamba du. ³ Asula a zuwa mu tą n reve ifoɓi i na u sokoi. N danaa du tą de wa'a adama e ili i nda. ⁴ Nni i deyinuną ili i na n danai, i te reve ili i na n revei adama e ifoɓi i nda adama a Zamawawa. ⁵ Asula o roco ama a na a yuwan de nden ifoɓi i nda shi. Amma gogo o roco yi tą e ekere a Ruhu va Akiza. O roco yi ta a tyo ubata wa ama a na u dangwai o o'wo ajiya na ama a Asula a yi. ⁶ Ifoɓi ya Asula i da nda: ađu Atakpacı i ta ushi aba'un a na Asula a cayi suru, ununa aza a Isra'il a ushi nle. Atakpacı na aza a Isra'il a o'wo tą ama a tą. Ađu Atakpacı fo i tą ushi ili i na Asula a yuwayin ama a yi nzuwlai adama a na ađu fo i tu ubolu na Yesu Zamawawa. Ayi nda ayi da ili i na Alabari a Sa'anı a dammai.

⁷ Ayi nda ayi da Alabari a Sa'anı a na maa yuwanus alajija. Adama a na Asula a tą ni isa'anı, u ca mu tą ulinga u na maa dana a dansaa ama Alabari a Sa'anı, waru u kamba mu tą n yuwan ulinga u nda nu ucira u na u ca numu. ⁸ Amu da za na la'ai ukalamu a tsugbain suru atsumą a ama a na a uwuwusa wovon wą Asula, amma nę ne suru, Asula a ca mu tą ulinga u nda n damma Atakpacı ili i sa'anı i na Zamawawa cayi. Ili i sa'anı i nda i la'ta a na ama aa gura reve. ⁹ Waru Asula, za na yuwayin ili suru, ca mu tą fo ulinga u na maa damma ama suru adama e ifoɓi i na u sokoi diga o ufaru. ¹⁰ U yuwan tą ili i nda, tsara u roco cira icu'un icu'un de zuva, u dana tą nu ugbozu atsumą e ili i na u yuwayin suru. Asula o roco tą ili i nda e ekere e ili i na u yuwayin aza e Itoni a yi. ¹¹ Asula a dangwa tą u yuwan ili i nda, nu ujimu kafu u yuwan uvadi, amma gogo u zuwa yi tą u fara e ekere e ili i na Yesu Zagbain Zamawawa tsu yuwan. ¹² Adama

a na tsu cayı okolo ya'a yi waru o folo tsu ta ną ayi, tsu ta gura tławą ubata wą Asula faan waru babu wovon. ¹³ Adama e ili i nda, n te ipati i du, she asuvu a du a kuda wan adama a na moo sowuso atsumalimą adama a du. Atsumalimą a nda a tą tawaa du ną tsugbain.

Zamawawa ciga tsu tą

¹⁴ Adama o ndolo, n tą kingyosu a makakan ma Dada tsu, reve n yuwusaan du avasa. ¹⁵ Ayi da Dada va amayun vu 'wa suru, va aza a zuva na aza a na a ri pa o uvadi. ¹⁶ Asula a ta gura zuwaa du aba'un a abunda lon. Adama o ndolo m pati tą tsara Ruhu və yi ca du ucira, adama okolo a du a gbama. ¹⁷ Waru m pati tą tsara Zamawawa danu atsumą o okolo a du adama a na i ca tą okolo ya'a yi. N ta a avasa i dana e icigi ya Asula ną aza a du. Nni i yuwan ne, i tą dana tsu udanga u na u sapai aralu atsuma e ida, waru gashi u'wa u na a suwai e ikyun yu usaa yu ucira. ¹⁸ O ure u nda, ađu na ama a na a uwuwusa wovon wą Asula suru, i te reve cine Zamawawa ciga ntsu. U tą ni icigi lon, upasu ną cine vuma aa gura reve. ¹⁹ Ko na wo o'woi za lo na a gura reve cine Zamawawa ciga ntsu shi, m pati tą Asula i reve ili i nda, adama yoo o'wo cine yi ntsayi i dana, cine Asula a ri.

²⁰ Asula a tą nu ucira u na waa yuwan ili i na i la'ai ili i na tsu pati niyi u yuwan, hali ni ili i na tsu jiyain. Waru u yuwan le tą nu ucira u na waa yuwanus ulinga o okolo a tsu. ²¹ Tsu cuwa niyi babu ukotu waru ną tsugbain tsą yi na o roco atsumą e ili i na waa yuwanus e ekere a aq'isa a aza e Itoni ne e ekere e Yesu Zamawawa! Ami.†

4

Lipu tą

¹ N tą atsumą o u'wa wa ali adama a na maa yuwanus Zagbain aganda, agba n ta patishi du i yuwan nden n na mu ntsayi nă desu na Asula e de ndu i yuwan. ² Atsuma e ili i na yaa yuwanus biti, i tara aciyadu ili i ro wan, reve waru i kuru ben na ama. Adama a na i cigai ama, i yuwan ankuri, waru she i yuwan upan wan, na a yuwan unusu. ³ Ruhu va Akiza o'woto du tą ili i tą, adama o ndolo i yuwan atyo a na yaa yuwan i dana obolo na asuvu nden, adama i dana ili i tą. ⁴ Suru ntsu lipu tą da tsu ri. Ruhu və Asula tą da ri lo. Waru Asula a ca tsu tąuzuwo okolo a tą ana u dangwa ntsu tso o'wo ama a yi. ⁵ Suru ntsu tsu tą na Zagbain tą. Suru ntsu waru tsu usu tą uritosu u tą. Suru ntsu tsu ushi tą urumbusu u tą. ⁶ Tsu tą yuwanus Asula a ta aganda, waru ayi da Dada tsu suru. Ayi da za tsugono tsi ili suru, waru u tu ubatę suru, waru u tą atsumą a tsu suru.

⁷ Agba waru Zamawawa ca tā za suru atsumā a tsu une'e langa adama tsu yuwan ulinga wā yi. U yuwan tā ne adama a abantā e isa'ani ya yi. ⁸ Cine Adanshi a Asulā a dammai,
“Ana u kumbai a tyo zuva suru suru,
u tara tā aza a na a ri o u'wa wa ali obolo nā
ayi,
reve u ca ama ne'e.”[◊]

⁹ (Gogo n ciga du tā i yuwan majiyan adama e idanshi i nda, “u karā tā a tyo zuva.”) ¹⁰ Nnu u karā a tyo zuva, ciga 'yuwan u ta dansa tsu, u shi tā dē u tāwā pa zala ubatā o udaluwu o uvadī u nda. Vuma na tāwai pa o uvadī u nda ayi da waru u kumbai zuva suru suru, adama u zuwa ili biti yo o'wo cine wu ntsayi.) ¹¹ Ayi da za na cayi aa'isa a aza e Itoni ne'e nda: u dangwa tā ozo o ro o'wo ajija, ozo o ro amasula, ozo o ro waru aza a alajija a adanshi a Asulā. Reve waru u zuwa ozo o ro a kalyuwusa aza e Itoni, reve ozo o ro waru aza a uritosu. ¹² U yuwan tā ne adama u fofo ama a Asulā a na aa yuwaan yi aganda, adama aa'isa a aza e Itoni, za na ayi da lipu vu Zamawawa, u yuwan ucira. ¹³ Ne tsunda tsa da, suru ntsu tsoo o'wo obolo a tā o ure u na tsu cayi Asulā okolo waru tsu revei Mawun ma yi, waru suru ntsu tsu ta kungwa ulobonu. U ta dansa, tsu to o'wo tsu Zamawawa, za na o'woi cine wu ntsayi u dāna.

¹⁴ A mantsa'a tsaa buwa tsā muwun waru shi. Aa dashi vutalā tsu nda nā ndede tsa wantsun tsā na mini ma mala mā tsu vutalasa nda nā ndede shi. Tsoo poloo ama a na a cigai a luma tsu nu uritosu we open atsuvu shi. ¹⁵ O unā u ndolo, tsu ta yuwan adanshi a amayun, reve tsu cigalai, adama tsu kungwai avu tso o'woi tsu Zamawawa suru suru, za na ayi da Aci a aa'isa a aza e Itoni. ¹⁶ Yesu Zamawawa bolo tā ama a yi, cine aruva o tsu bolo pasu lipu vuma suru. Nu upasu suru u yuwan ulinga wā yi, u tsu kamba tā akapi a pasu a kungwa, adama lipu'u suru u dāna gbaga waru ubgamu tapu ni icigi.

Wuma u sa'avu

¹⁷ Adama o ndolo, n ta dansaa du, waru n ta garasa du atsumā a ala a Zagbain, i lyawa a yuwanusen nden tsa ama a na e revei Asulā shi. Ununa aa yuwanusen majiyan ili ye pere i da. ¹⁸ A tā atsumā e irumbu, waru e reve ili shi, adama a na a 'yuwan o polo atsuvu. Adama o ndolo a a tsura wuma u na Asulā aa casu shi. ¹⁹ A mantsa ma na aa yuwanusen ili i wono, a buwa a uwuwusa wono shi. A ca tā de aciyele a mayan me ili i na lipu cigai, waru a ta yuwanusen cu'un tsipere suru, waru a lyawa mayan me ili i nda shi.

²⁰ Adū gba, a mantsa ma na i revei Zamawawa, ne da a damma ndu i yuwan nden n du shi. ²¹ N reve tā a na yu uwuwai adama a yi, waru i tā atsumā a yi, adama o ndolo o roco du tā amayun a na a ri atsumā e Yesu. ²² O roco du tā i lyawa cu'un vu nden mu ufaru n na i shi aa yuwanusen. A mantsa mo ndolo nden n du u shi tā a langasa adama a na i shi i cigai i yuwanusen cu'un vi ili i wuya biti. ²³ Gogo gba i lyawa Asulā a vadala wuma u du adama i fara majiyan ma sa'avu. ²⁴ Lyawa Asulā a kambato du ama a sa'avu. U yuwan du tā yo o'wo tsa yi, adama o ndolo ni i ciga i yuwan yo o'wo aza a afula na akiza atsumā a amayun.

²⁵ Ni i ciga i yuwan i lyawa open. Za suru u damma za va yi za vi Itoni amayun, adama a na atsu tsu tā gashi pasu lipu tā koko'o. ²⁶ Nā vu ri atsumā o upan, she vu yuwan unusu wan, waru vu lyawa urana u riya vu avu atsumā o upan wan. ²⁷ She i lyawa Mekerkesu ma lyuwa aci a du wan. ²⁸ Vuma na shi vivu she u dāshi yuwan vivu waru wan. U ta la'aa yi u yuwan ulinga lon adama u tsurā ili i na waa ca alambi.

²⁹ She i yuwan adanshi a vama wan, amma i yuwan adanshi a sa'anai a na aa gbmato ama. Vu damma ili i na yi ntsayi adama u kamba aza a na a uwuwusa wu. ³⁰ Waru she i lungusā Ruhu va Akiza okolo wan. Adama a na Ruhu va Akiza rotso tā urotsu tā na woo rocosu ađu aza a yi a da. Asulā a ca du tā Ruhu'u adama u roco Asulā a ta lyawa du fāqan o urana wu ukosu. ³¹ I lyawa adanshi a vama o okolo nu upan na asuvu usuduwu e ekere a ama o ro. She i yuwan nlangi ko yi isulusa ama wan, ko i yuwan ili i ro i na i rotsoi n'yuwunlai wan, ko ke'en. ³² Ana yaa yuwan ne, u la'aa du tā i yuwanlai ili i na i lobonoi, reve i roco isa'ani a tyo ama a na a uwuwusa atsumalima. I yuwaan ama atsumā a du gafura na a nusaan du, cine Asulā a yuwaan ndu gafura vu nusu du adama e Yesu Zamawawa.

5

Iyuwan nden atsumā e ekan

¹ Adama o ndolo i yuwan wuma tsā Asulā, adama a na ađu muwun mā yi n dā n na u cigai lon. ² I ciga ama kuci, cine Zamawawa ciga ntsu, hali u kuwā adama a tsu. U ca tā Asulā wuma wā yi gashi kucci, reve gba wo o'wo tse ili i maguru† lon e ekere a Asulā.

³ She a tsurā unusu i tsipere atsumā a du wan, ko cu'un vi ili i wono i ro wan, ko utsan wan. Icu'un yu nusu ndolo a ntsaa atsumā a ama a Asulā shi. ⁴ Waru wu ntsaa i yuwanusen adanshi o wono shi, waru she i yuwan adanshi a vanvama wan, ko i yuwan

[◊] 4:8 Ica 68:18.

tsuzo'o na adanshi e iwuya wan. Amma i godyo Asulà adama e ili i na waa yuwusaan du. ⁵ I reve tå ili i nda amayun a da za na a yuwusan ili i nda waa uwa o tsugono tsu Zamawawa nà tsà Asulà shi: nnà vuma aa yuwusan unusu u tsipere, ko nà waa yuwusan ili i wuya, ko ni ili i tsu rawa yi shi, adama a na za na ili i tsu rawa shi suru u ta yuwusaan masulà aganda. ⁶ She i lyawa nanza pusaan du ana wan, a dansaa du ili i na i ri mejege shi. Asulà aa lapa ca aza a na a 'yuwain a yuwan tsutoni nà ayi atsumalima shi, aza a na a yuwusan ili yi idaba i nda. ⁷ Adama o ndolo, she i solo ekere na a ma a na aa yuwusan ili yi idaba i ndolo wan.

⁸ De nu ufaru, i dàna tå atsumà e irumbu, amma gogo i tu ubòlu nà Zagbain, reve i uwa atsumà e ekan. Adama o ndolo i yuwan nden tsa ama a na a ri aza e ekan. ⁹ N damma ta ili i nda adama a na ekan a tsu zuwa tå ama a yuwan ili i sa'ani, ni ili i mejege, ni ili ya amayun. ¹⁰ Adama o ndolo, i rito ili i na yoo yo'onto Zagbain okolo waru i yuwan le. ¹¹ She i solo ekere a mayan me ili i na ama a na a ri atsumà e irumbu aa yuwusan wan. Ili i ndolo ili ye pere i da. Amma, i zuwa ama e reve a na ili i ndolo ili yu uwuyanu i da. ¹² Ili i wono i da a yuwan adanshi e ili i na ama a nda a yuwusan usokowu. ¹³ Amma ne ekan e ikana le, za suru te ene cine ili i ndolo i ri, ¹⁴ adama a na ekan o tsu roco tå ili suru. Ayi da i zuwai a dammai,

"Adu a na i ri a nlavu, i 'yon!

I 'yon diga o ukwa,

Zamawawa te ikana a aci a fu."

¹⁵ Adama o ndolo i yuwan ugbozu cine yaa yuwusan nden n du. She i yuwan nden n tsulo tsa ama wan, amma i yuwan nden nu ugbozu. ¹⁶ I yuwan ulinga nà mantsa ma na i tsurài suru i yuwan isa'ani, adama a na ama a ta yuwusan iwuya a mantsa ma nda. ¹⁷ Amma she yo o'wo olo wan, amma i rito mayan me ili ma na Zagbain ciga ndu i yuwan. ¹⁸ She yoo o'wo ososowi wan, adama a na ayi ndolo u tå lungusa du. Amma i lyawa Ruhu va Akiza' shiton du nu ucira wà yi. ¹⁹ I cana icu'un yi ishipa ya Asulà suru tsarà i dashilai asuvu ubgamu. I cana ishipa adama i cuwa Zagbain no okolo a du suru. ²⁰ I godyoo Asulà Dada tsu kuci adama e ili suru adama a Zagbain tsu Yesu Zamawawa.

Amaci na ali

²¹ I yuwan ntoniloj, adama a na i ta casu Zamawawa tsugbain.

²² Adu amaci, i yuwan tsutoni na ali a du cine yaa yuwusaan Zagbain tsutoni, ²³ adama a na vali da aci a ka, cine Zamawawa ri Aci a aa'isa a aza e Itoni, lipu va

yi. Waru ayi da za na tsu wawa yi. ²⁴ Adama o ndolo, ka suru yuwan tsutoni na vali và yi atsuma e ili suru, cine a aa'isa a tsu yuwan tsutoni nà Zamawawa.

²⁵ Adu ali, za suru atsuma à du u 'yuwan u ciga u ciga ka và yi, cine Zamawawa cigai aa'isa'a, avu u kuwà adama a yi ²⁶ adama u kàmbato yi na akiza. Wu za'wà yi tå na mini waru na adanshi a yi. ²⁷ U yuwan tå ili i nda adama wo o'woto aa'isa a yi ulobonu, avu waru u tawàto yi a makakan ma yi tsu kasa'avu babu abasa a wufuru, waru babu urakpatsu ko ili i ro a aci a yi. Amma, u dàna na akiza waru a tsura ili i na o gorò a aci a yi wan. ²⁸ Ne da waru fo, vali ciga ka và yi, cine u cigai lipu và yi. Vali na cigai ka và yi u ciga ta aciyayi. ²⁹ Za lo na 'yuwain lipu và yi shi, amma u tsu luywato yi tå, reve waru u fobo yi. Waru ili i na Zamawawa a yuwusaan aa'isa a aza e Itoni a da ndolo, ³⁰ adama a na atsu pasu lipu và yi da. ³¹ Cine Adanshi à Asulà a dammai, "Vali lyawa dada nà mma và yi, reve u suraa ka và yi avu ele ra o o'wo ili i tå." ³² Amayun a ro a tå pe usokowu atsumà o uritosu u nda. N ta yuwusan adanshi a Zamawawa nà aa'isa'a. ³³ Amma ayi nda fo amayun a da a tyo ya'q fu: za suru ciga ka và yi cine u cigai aciyayi, waru ka suru u 'yuwan u ciga u ca vali và yi tsugbain.

6

Muwun na mbara

¹ Adu muwun, i yuwan tsutoni nà mbara n du adama a na adu aza a Zagbain da, adama a na ili i na yi ntsayi i da. ² Za vu ufaru atsuma à Wila Kupa na kosoi na nzuwulai ayi da: "Vu yuwan tsutoni nà dada nà mma và wu." ³ Waru apa nzuwulai'i: "Nà vu yuwan tsutoni nà dada nà mma và wu, ili i ta wala wu mejege, waru vu ta jima o uvadì."

⁴ Mbara, she i zuwa muwun n du n yuwan upan wan. Amma, i kalyuwà le ulobonu, i ca le asala waru i rito le cine Zagbain cigai.

Agbashi na azagbain

⁵ Adu na i ri agbashi, i yuwan tsutoni na azagbain à du pa o uvadì. Yu uwwa wovon u le, waru i ca le tsugbain, waru i yuwan le aganda no okolo à tå cine yaa yuwan Zamawawa. ⁶ I yuwan ulinga na amayun a mantsa suru, ko yaa yuwusan majiyan ma na azagbain à du a ri lo zuzu nà adu shi. Amma ili i na i la'ai ayi da i yuwan linga du no okolo à tå, cine Asulà a ciga ndu i linga, adama a na adu agbashi a Zamawawa a da. ⁷ I yuwan linga du nà mazanga, gashi Zagbain da yaa yuwusaan, waru adama a ama a da goon shi. ⁸ I cuwan Zagbain ta ca iliyinkapa a aci o ulinga u na za suru

yuwain, ko nã ayi a aagbashi a ða ko na aagbashi a ða shi.

⁹ Adu na i ri azgbain, i guza fo agbashi a ðu ulobonu. She i damma i ta zuwa le o sowo atsumalimã wan. I cuwan, azagbain na agbashi, suru ndu i tã nã Zagbain tã de zuva, waru u tã kãlyuwusa za suru unãta.

Itana yu uvonya aza e Itoni

¹⁰ Ikaka yu ukosu i vã a tyo ya'a du ayi ða: I ðana nu ucira wu Zagbain u na u ri mgbain kuci, adama a na o ðolo du tã nã ayi. ¹¹ Yo oto itana yu uvon i na Åsula a ca ndu adama a na Mekerenkesu ma cigai ma pusân du ana, ne da yaa gura isawan nu ucira qvu i kudã riya. ¹² Na ama tsã tsu tsaa yuwusan nlangi shi, amma tsu tã nlangi nã nan ruhu a wuya obolo nã cira icu'un icu'un i na i ri o tsugono atsumã o uvadî u tsu u nda na ri ni irumbu, waru tsu ta yuwusan nlangi na cira vi iwuya na ri zuva. ¹³ Adama a nda, i taran itana yu uyón i na Åsula a ca ndu suru. Ne ða o urana wi iwuya yaa vadala shi. I ta yuwan nlangi hali a tyo o ukosu, waru i ta buwa mishin nu ucira. ¹⁴ I foðo aciyadu! I damma amayun a mantsa suru. Amayun a tã gashi gbakala na vuma tsu nlã e ikyun tsãra u ðana ufoðu u na waa yuwan ili. I yuwan ili i na i ri mejege, adama a na nden n sa'ani u tã gashi utugu wu rumu. ¹⁵ I lyuwa elime nu u'ususu wa Alabari a Sa'ani a na a casu asuvunden. Ne ða wo o'wo gashi i tã na atan a ana a ðu, waru i tã ðana ufoðu ulobonu. ¹⁶ Ili i ro i ða nda waru: I lyuwa elime nu ucasu wo okolo e ekere e Yesu Zamawawa. Ucawu wo okolo a ðu a tã ðana gashi aaraga a na ee geshe iliya ya akina yu utan, aza a na Male me tewiyin a tyo ya'a du. ¹⁷ Lyawa iwawi ya Åsula yo o'wo du tsã melezu ma aaraga na tsu geshe aci a ðu. Waru i ðana ufoðu u na yaa yuwan ulinga na Adanshi a Åsula. U tã gashi matsun me pe'eni ma na Ruhu va Akiza ca ndu. ¹⁸ Nã yaa yuwan ili i ndolo, i yuwan avasa waru i pati Åsula a kamba du atsumã e ili suru a mantsa suru cine Ruhu va Akiza roco ndu. Waru ni i ri a avasa, i ðana ufoðu. I lyuwa elime na mayan ma avasa kuci adama a ama a Åsula suru.

¹⁹ I yuwaan mu fo avasa, cine Åsula a ca mu idanshi i sa'ani i na maa damma n na n fara mayan ma adanshi, tsãra n yuwan adanshi babu wovon, tsãra waru n damma ama ikaka i na Åsula o roco ntsu gogo atsumã a Alabari a Sa'ani. ²⁰ Yesu Zamawawa dangwa mu ta mo o'wo malingata ma yi, n yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani a nda, ayi ða i zuwai n ri ugutswu na akani gogo atsuma o u'wa wa ali. I yuwan avasa nã maa yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani'i n yuwan yi babu wovon, cine wu ntsayi n yuwan.

Icasu yu ukosu

²¹⁻²² N ciga du tã i reve cine n ri waru ni ili i na maa yuwusan. Ayi ða i zuwai maa lyungusu Tikiku ya'a du. Ayi za tsu ða za na tsu cigai, waru u ta yuwusaan fo Zagbain aganda ulobonu. U ta damma du ili i na yaa cinasa tsu, waru u tã ðashi du asuvu ugbam.

²³ N ta yuwusan avasa Åsula Dada obolo na Zagbain Yesu Zamawawa ca du asuvu nden, ni icigi, nu ucawu wo okolo a tyo a za vi Itoni suru! ²⁴ Lyawa Åsula o roco isa'ani ya yi a tyo ubata wa aza a na a cigai Zagbain Yesu Zamawawa ni icigi i na yoo koto shi.

Mepepelime ma Bulu a tyo ya Aza a Filibi

Ucuduwu wa aatagada a nda

Bulu dana tā atsuma o u'wa wa ali ana u danai mepepelime ma nda a tyo aza e Itoni a na a ri a luci va Filibi. U dana yi tā adama u godyoo le adama e ikambi i na a yuwaan niyi ayi pe o u'wa wa ali, waru tsāra u rito le cine a yuwan wuma u sa'anī adama a Kristi Zamawawa.

Bulu damma tā aza e Itoni o o'wo tsu Zamawawa a mantsa suru. U roco le tā cine aa yuwan mazanga ko nā a pe o sowuso atsumalima. U damma le tā a na ili yi ulobonu i da a yuwan ulinga obolo ulobonu.

Nā aza e Itoni ana'an e desununa mepepelime ma nda, a tsu yuwan tā asalama adama a na mepepelime ma da ma na mā ri tapu na adanshi a mazanga diga atsuma o u'wa wa ali. Ucira u na wo o'woto niyi ne ayi da ucira u na e revei Zamawawa waru nā mayan mo ulinga tsāra tso o'wo tsā yi. Ucira u ndolo za vā aza e Itoni a da suru ana'an cine u dana i za vā Bulu nā aza e Itoni a na a dana i pe Filibi.

Ili i na i ri pe atsuma a aatagada a nda

1. Icasu na avasa (1:1-11)
2. Urevu u wuma e ekere a Bulu (1:12-30)
3. Zamawawa iroci yu ukadatosu wa aci wa amayun (2:1-18)
4. Alabari a n'utsā ma Bulu (2:19-30)
5. Asulā a usu wu (3:1-4:9)
6. Bulu godyoyi aza a Filibi (4:10-20)
7. Icasu yu ukosu (4:21-23)

¹ Aju da Bulu, waru Timoti tā pa obolo na amu. Atsu agbashi e Yesu Kristi Zamawawa da.

N ta dānasaa azagbain na akambit a azagbain a aq̄isa a aza e Itoni, waru a tyo aza e Itoni suru atsuma a Filibi aza a na Asulā a dangwai.

² Lyawa Asulā Dada tsu na Zagbain tsu Yesu Zamawawa roco du isa'anī, reve waru u ca du asuvu nden.

Avasa a Bulu nu ugodyusho

³ N tsu godyusho tā Asulā a va a mantsa ma na n cuwain nā aq̄u biti. ⁴ N tsu dana tā na mazanga nā maa yuwsan avasa adama a du. ⁵ Adama a na i shi tā obolo nā amu atsuma a mabaza ma Alabari a Sa'anī adama e Yesu Zamawawa. I fara tā a yuwsan ne a mantsa ma na yu uwuw alabari a nda ayu i lyawa elime nā mayan ne halin gogo. ⁶ Asulā a da a farai ulinga u nda atsuma a du, waru n reve tā waa lyawa shi, she nu ulinga u nda u shiwan o urana u na Yesu Zamawawa aq̄ tāwa.

⁷ Mejegē ma da n tara ne tsunda adama a du suru. I tā nu ubata langa atsuma o okolo a vā adama a na tsu to obolo atsuma a aba'un a Asulā. Tsu yuwan tā ne a mantsa ma na n shi o u'wa wa ali na a mantsa ma na n dana i faan, waru n dana i o mpolo n yuwan adanshi a amayun adama a Alabari a Sa'anī. ⁸ Asulā e reve tā cine n ciga ndū ni icigi ya Yesu Zamawawa. Waru u reve tā cine n cigai n dana obolo na adu.

⁹ N ta a avasa ncigalai n du n yuwan abunda lon hali u la'a ne. N ta a avasa waru a na yaa lyuwa elime na akungu atsuma o urevu nu ugbozu. ¹⁰ N ta a avasa ne adama a na n ciga du tā i reve ili i na i ri ya abulā na amayun, adama i dānu cece na wuma u babu unusu hali Yesu Zamawawa tawa. ¹¹ Waru wuma u du u tā dana tapu nā mayan me ili i na Asulā a cigai waru ili i nda i tā tāwa a Asulā nā tsugbain ni ica. Ili i sa'anī i ndolo ele da ili i na Yesu Zamawawa zuwai a wuma u du.

Alabari a Sa'anī atsuma o u'wa wa ali

¹² Ama a vā, n ciga du tā i reve ili i na a yuwaan numu n kamba tā Alabari a Sa'anī a lyuwa elime. ¹³ Gogo nda koyan da pa nda reve tā a na a nlā numu na akani adama a na maa yuwsaan Zamawawa aganda. Hali gba na asoja a na aa pirishi ukobu u mogono suru e reve tā a na maa yuwsaan yi aganda. ¹⁴ Waru adama a na a nlā numu, aza e Itoni na abunda pa nda a tsāra tā ugbanmu wo okolo hali gogo nda a ta dansaa ozo o ro adama a Zamawawa no okolo ugbanmu babu wovon.

¹⁵⁻¹⁶ Ozo o ro a ta yuwsan alajiyā adama a na a ciga numu, waru a ciga tā a yuwan ili i na i ri mejegē. Ama a nda a ta yuwsan alajiyā adama a na e reve tā Zagbain tāwāto mu tā pa adama n yuwan mpolo n yuwan adanshi a amayun adama a Alabari a Sa'anī. Agba amayun a da waru ama o ro a ta yuwsan alajiyā adama a tsushu'un na tsurala. ¹⁷ Ama a nda atsuma a alajiyā e le adama e Yesu Zamawawa, a tā no okolo o ro ko'o. A ta yuwsan alajiyā ni icigi ya aci i le tsāra a tsāra ica. Amayun a pe atsuma e le shi waru a kambuwā ugbozu shi. A ciga tā a dashi mu usuduwu atsuma a akani a na n ri.

¹⁸ Agba ko cine tsa da majiyan mo okolo me le mā ri, amayun a da a ta yuwsan alajiyā e ikaka adama e Yesu Zamawawa. N ta yuwsan mazanga adama a alajiyā e le. Waru n ta lyuwa elime na mazanga ¹⁹ adama a na n reve tā avasa a du ni ikambi i Ruhu vā Yesu Zamawawa u ta zuwa a lyawa mu.

²⁰ N te icigi kuci n yuwan nden n na maa yuwan ili i na yaa zuwa mu mu uwwa wono wan, amma o unā u ndolo, n ciga tā

n yuwaan Kristi Zamawawa agandä babu wovon kuci. N shi na wovon de acapa shi, waru n ciga tå n dana nu ucira gogo hali a 'yawa elime adama wuma u va u ca yi tsugbain kuci, ko n ri wuma ko n ånu.

²¹ Na n ri wuma, u to o'wo adama a Kristi Zamawawa, agba n ånu kuwa u ta la'aa mu. ²² Agba n ånu lyuwa elime n ånu wuma a lipu nda, n tå tsurå n lyuwa elime nu ulinga wa Kristi Zamawawa. N gura reve ili i na maa dangwa shi. ²³ Asala a na maa tara u yuwan tå usan. A mantsa mo ro n la'a tå ciga n dana wuma, a mantsa mo ro gba shi, n la'a tå ciga n kuwa adama n dana obolo n ånu Kristi Zamawawa. N dana obolo n åyi u la'aa mu tå ulobonu suru suru. ²⁴ Agba n reve tå i buwa tå a zama mu tsara n dana obolo n ånu.

²⁵ Waru adama a na i buwai a zama mu, n reve tå n ta buwa wuma tsara i kungwa atsumä o ucawu wo okolo a du waru ne da yaa ushi mazangä mo ucawu wo okolo a du. ²⁶ Nå ne da, n ån tawisa ya'q du waru, i tå dana n åmazangä mä åbundä adama e ili i na icina numu, waru i tå tsurå ili n åbundä na yaa zuwa i damma Yesu Zamawawa tu ulobonu.

²⁷ Amma ili i na i farai biti, ayi da, ni i ciga i 'yuwan i yuwan nden n na maa tawaa Alabari a Sa'anî tsugbain adama e Yesu Zamawawa. To, ko n dashi tawa me ene du ko mu uwra adama a du, n te reve a na i ri mishin a majiyan mä tå ni ifobi i ta, o mpolo n na yaq tsurå aza a na aa ca okolo a Alabari a Sa'anî. ²⁸ She yu uwra wovon adama a n'yuwatan n du wan. Ne da woo o'wo le iroci i na Asula na aciyayi a lungusa le avu gba u wawa du. ²⁹ Adama e Yesu Zamawawa, Asula a ca du ta ili i sa'anî a na a ca niyi okolo, waru u ca du ta ili i sa'anî i na yoo sowo åtsumalimä adama a yi. ³⁰ I reve tå cine a ca numu åtsumalimä hali gba gogo nda yu uwra tå a na ne da u buwai. Ädu fo i te reveshe cu'un va åtsumalimä a.

2

I danä tsä Yesu

¹ I tå nu ubgamu wa asuvu adama a na i ri ubsoluloi n ånu Zamawawa? I tå nu uvotowun wo okolo adama e icigi ya yi? Ita muwwulai obolo åtsumä a Ruhu va Akiza? I te inda iliyali ya aza a du, reve i ri a kurusu ben ne ele? ² Adama a na n revei ne da u ri, n ciga du tå i zuwa mu mu uwra uyo'o lon. Apa ili i na yaa yuwan: i salalai vani du ulobonu, i cigalai, reve waru i yuwan ulinga obolo n åmajiyän mä tå a yuwanusian ili i ta.

³ She i yuwan ili adama a tsushu'un wan, waru she i yuwan ili adama o u'yasasan wa avangaci wan. Amma vu taru aciyawu ili

i ro wan n å vaa yuwanusian ili, reve vu dana a majiyan vuma ro la'a wu ta. ⁴ She i dana adama e ili i na i bura ndu goon wan, amma i dana ada ama o ro fo.

⁵ Atsumä a wuma a du ni i ciga i 'yuwan i yuwan majiyan waru i dana aza a mayan ununa Yesu Zamawawa yuwanin majiyan reve waru u yuwan.

⁶ Yesu ili i tå i da n å Asula foyi, agba u yuwanusian majiyan ma na waa uwra uyo'o u na Asula a uwuwa shi.

⁷ O una n ndolo reve u kambato aciyayi ili i ro i da shi,

avu wo o'wo unata ana aagbashi.

A matsan yi tå vadilima.

⁸ Reve u dana cine vu revei vuma.

Avu u yuwan tsutoni n å Asula, agba u kambato aciyayi ili i ro shi suru suru, hali u kuwa a akpata.

⁹ Adama o ndolo, Asula a 'yasän yi tå, reve u rawato yi ubata u na u la'ai suru suru.

Reve Asula a ca yi ala a na a la'ai ala biti.

¹⁰ Ne da vuma suru aq kingyo n å wu uwra ala e Yesu. [◊]

Koyan da åtsumä a zuva n å o uvadï u ta yuwan ne.

¹¹ Waru ne da una biti waa damma a alanga eteshe

a na Yesu Zamawawa Zagbain da, waru ili i nda i tå tawa Asula Dada na tsugbain.

Yi ikana tsi italyo'o

¹² N'utsa n va, i kurusu tå Asula kuci a mantsa ma na n dana obolo n ådu shi, i kuru hali u la'a cine i yuwsain. I lyuwa elime nu ulinga u na woo roco a wawa du tå, agba i yuwan ne nu ucasu u tsugbain n å wovon.

¹³ Asula a to ulinga åtsumä a du, a zuwusa du i ciga i yuwan tsutoni, waru a casu du ucira u na yaa yuwan ili i na i yo'onoto niyi okolo.

¹⁴ She i yuwan mokodo ko nwasanlai åtsumä e ili i na yaa yuwanusian wan. ¹⁵ Na ne ko za oo goro du adama e ili i ro shi, ko ke'en.

I yuwan nden n cece, wuma u na u ri nu unusu shi, adu muwun mä Asula n da åtsumä o uvadi wi irumbu za na ri tapu na ama a na a ri aza e iwuya waru aza a na aa yuwanusian unusu kuci. Lyawai wuma u du wi ikana lon tsi italyo'o ubata wa ama a nda. ¹⁶ I guza adanshi a wuma ulobonu, adama ko n ånu Yesu tawa, n gura damma n riya ala'anlai e iladfi shi, waru ulinga u va wo o'wo ulinga we pere shi. ¹⁷ Ucawu wo okolo a du a tyo i Zagbain n å cine yaa yuwanusian yi agandä wo o'wo tå kucci e ekere a yi. Waru u to o'wo she damma a tsun tå mpasa n va åtsumä a kucci du. Ne da maa yuwan mazangä, waru n ta yuwan

[◊] 2:10 Isha. 45:23.

mere obolo na qđu. ¹⁸ I yuwan mere adama o ndolo, reve waru i yuwan mazanga obolo na amu.

Bulu lyunguyi ni ikambi

¹⁹ Nq Yesu Zagbain usu aa jima shi, n te ifođi i na maă lyunguwă du Timoti. Reve nu u kămbă ubat  u v  n ta yuwan mazanga adama a alabari a na w   t   wa  mu adama a du. ²⁰ N ri n  za ro ts  yi shi. U te inda iliyali i du i na u la'  koyan pa. ²¹ N ta dansa ne adama a na koyan da ta majiyan me ili i na u cigai goon, o un  u majiyan me ili i na Yesu Zamawawa cigai. ²² Agba i reve ta cine Timoti rocoi aciyayi gashi mawun ma na m  ri obolo na dada v  yi da. Ukamba mu ta atsum  a alajiy  a Alabari a Sa'ani. ²³ Na n reve ili i na aa yuwan na amu, n  ta lyungu yi ya'd  du. ²⁴ Waru n zuwa t  okolo waa jima shi Zagbain ta zuwa mu n t   wa  ya'd  du.

²⁵ I lyungu t  Abafaroditu ana malingata ma  du, reve gba u yuwan ili i na n cigai suru. Za v  da atsum  e Itoni, u yuwan t  ulinga obolo na q  mu, waru soja da obolo na amu. Gogo, n yuwan t  majiyan u lobono t  n lyawa yi u kămb  ubat  u du. ²⁶ Adama a na u ciga t  u d   na q  lon. U dama t  ana yu uwmai u shi t  ubanakun. ²⁷ Amayun a da u shi t  u banakan, u shi t  u yuwan gashi u t  ku . Amma Asul  u ene t  iliyali ya yi, reve ana u wawai wuma wa yi, avu u putsa mu n mesun adama a atsumolangu a abunda. ²⁸ Ayi da i zuwai n la'  cigai n lyungu yi ubat  u du. N  ye enishe yi i ta yuwan mazanga, ne da atsumolangu a v  ee jebe. ²⁹ I raba yi ulobonu atsum  a Zagbain reve i yuwan mazanga lon. Icu'un ya ama o ndolo i ca le tsugbain, ³⁰ I yuwan ne adama a na u shi t  akwu  adama o ulinga wa Yesu Zamawawa, adama a na u t   t  u shiton ikambi i na q  na aciy  yaa yuwan shi.

3

Ununa q  tsur  utsuru wa amayun

¹ Gogo gba, ama a va, i yuwan mazanga adama a Zagbain! N t  mazanga n danaa  du ili i na n damma nd  de. Hali gba u t  dashi kamba du.

² She i lyawa ama a vama o ndolo a pusan du ana wan. Ele da ama a na a tsu zuwa mapada mo uryumbu ma vama, o rotso t  mus   me idaba. ³ Atsu tsu t  nu uryumbu wa amayun adama a na tsu ta yuwanus aganda na Ruhu v  Asul . Tsugbain ts  tsu t   t  adama e Yesu Zamawawa waru tsu zuwa ucira u tsu a lipu shi.

⁴ Amu gba n ta gura zuwa ucira e ili a lipu. Na za ro te eneshe u t  tsur  ulyuwu wa aci ni ili i nda, n ta la'  yi atsum  e ili i nda suru. ⁵ A pada mu t  uryumbu amu na ayin kunla nu umatsun. Amu atsum  a aza a Isra'ila a da. Amu ugundo wa Banyami  u da. U

to rocosu na amayun q  mu za ve elentsu a Ibrahim a da. N  ts   yuwan adanshi a Wil , amu Mafarishi ma da. ⁶ Amu za vu ucira da n shi, n zuwa t  az  e Itoni atsumalima. Babu za na ee reme mu nu unusu u makuda mo upasu u t  u Wil .

⁷ De ac  , n shi t  a majiyan gashi ili i nda ili ya abul  i da, agba gogo n tarale ili i ro shi, adama e ili i na Zamawawa yuwan numu. ⁸ Upasu n  ne, n te inda ili biti babu abul  na n kurato yi nu urevu w  Yesu Zamawawa. Urevu w  Yesu Zagbain Zamawawa v  u la'  t  ili biti abul , waru amayun a da. Adama a yi a da mo ocoyi ili biti, avu n tarle t  everi adama mo o'wo za vu Zamawawa suru suru. ⁹ Waru adama mo o'wo obolo na ayi suru suru, m buwa a zuwusaa isa'ani i v  ko itoni i wil  ucira shi, amma n zuwaa t  Yesu Zamawawa ucira adama u wawa mu. N ta yuwanus ne adama a na ure w  Asul  u na waa zuwa tsu mejege obolo na ayi u to ucasu wo okolo. ¹⁰ N ciga t  n reve Yesu Zamawawa, nu ucira u na u 'yasan niyi atsum  a akwakw . N ciga t  mo o'wo obolo na ayi, adama n reve atsumalima a yi. Waru n ciga t  mo o'wo obolo na ayi atsum  o ukw  w  yi. ¹¹ Ne da n ri nu uzuwu wo okolo na q  fo aa 'yasan mu atsum  a akwakw !

Lyuwai elime n  mpolo

¹² Koto n koto mayan me ili i nda shi, waru koto a zuwa mu n shiwan shi. Amma n ta lyuwu  elime nu ulinga hali a tyo o ukosu na aa zuwa mu mo o'wo ili i na Yesu Zamawawa ciga numu mo o'wo. ¹³ Ama a v , maa dansa n tsur  t  de n gu  ili i nda suru shi, amma apa ili i na maa yuwanus: N zuwa aciy   e ili ya ac   shi, n to tono nu ucira adama n reme ili i na i ri elime. ¹⁴ N lyuwa t  elime nu ulinga adama n rawa ukosu a mantsa ma na aa ca mu iliyinkapa, a mantsa ma na Asul  ee de mu a tyo zuva adama e Yesu Zamawawa.

¹⁵ Koyan atsum  a tsu za na kungwai de atsuma a Ruhu u ta yuwan majiyan ne tsunda. Agba ni ili i ro i t  lo na i usuyi shi, Asul  a ta zuwa du yee ene ili i na i ri mejege. ¹⁶ Ili i na i la'  ili biti ayi da: tsu lyuwai elime ni itoni yi ili i na tsu revei de amayun a da.

¹⁷ Ama a v , kuruyi cine maa yuwanus nden, reve waru i rito a kalyuwus  ama a na a yuwanus nden ana iroc  i na tsu ca nd . ¹⁸ I yuwan nden ne, adama a na ama na abunda a t  lo a nden o ure u na woo rocosu ama ele n'yuwatan ma akpata  e Yesu Zamawawa da. N damma du t  de ne, agba hali n gogo n te mesun na afara adama a na ili i nda amayun a da. ¹⁹ Ama a nda a ta rawa o ukosu reve a cina ukw  suru suru. Ili i na aa yuwanus aganda goon ayi da ili i na ele na aciy   e cigai adama a lipu le. A t 

tsurusat tsugbain atsumaq e ili i wono i na aa yuwusan. A zuwa ta okolo e le e ili yu uvadi u nda suru suru.

²⁰ Atsu gba ama a zuva a da, ubata u na Yesu Kristi Zagbain Zamawawa ri nden. Agba tsu te ipiri ya yi lon o utawu wa yi Zamawawa tsu. ²¹ Utawa lipu tsu aza a na a ri nu ucira shi o uvadi u nda, reve ut kambato le lipu tsugbain gashi za va yi, uta yuwan ne nu ucira u gbain u na waa zuwa ili biti i yuwan tsutoni na ayi.

4

¹ Ama a va, n te icigi i du, waru n ciga ta me ene du. I zuwa mu ta mu n yuwan mazanga waru adu da ookokolo a na a ca numu. Adama o ndolo yi isawan nu ucira atsumaq e Itoni yi Zagbain.

Ununa ee isawan mejege

²⁻³ Za va, avu za vu ulinga va amayun da vu ri obolo na amu, n ta patishi wu vu kamba qamaci e re a na a ri de obolo na avu. N te ipati ya Afodiya na Sintiki qamaci e re a nda, e reme muwwulai adama a Zagbain. De acapaa yuwan ta ulinga lon obolo na amu adama a damma ozo o ro Alabari a Sa'ani. Waru a yuwan ta ulinga na Kileme na akapi a azaa o ulinga obolo na amu. Asula a dana ta ala a ama a nda atsumaq a aatagada a ama a wuma u na woo koto shi.

⁴ I yuwan mazanga kuci adama a Zagbain. N ta dashi gba damma ne, i yuwan mazanga! ⁵ Ikeru ben na ama suru, i cuwan utawu wu Zagbain u yuwan ta zuzu.

⁶ She i dama adama e ili i ro wan. Agba i yuwan avasa avu i pati Asula ikambi e ekere e ili biti. I dana q o godyusho, avu i damma yi ili i na i ri na ayishi. ⁷ Ni i yuwan ne, i reve ta Asula a ta zuwa okolo a du a dana. Ayi nda ayi da ili i na i la'ai ulobonu upasu ni illi i na ookolo a vuma aa gura reve. Ne da waq tiga okolo a du na asuvu a du atsumaq a nden n du atsumaq e Yesu Zamawawa.

⁸ Ama a va, o ukosu n ta dansa ili i nda: i kambuwu ugbozu u du e ili i na i ri amayun, waru ni ili i na i rawai a ca tsugbain ni ili i na i ri mejege. I yuwan majiyan me ili i na i ri cece, ni ili yi icigi, ni ili i na yi ntsayi. I kambuwu ugbozu u du e ili i na i la'ai ulobonu waru u rawai ica. ⁹ I dana a mayan me ili i na i ritoi ya'a va suru. Waru i yuwanan ili i na suru yu uwuwa numu adansa. Waru i yuwanan ili i na suru ye ene numu a yuwanan. Adama a na ne da, Asula o okolo nden oo o'wo obolo na adu.

Bulu damma u godyo ta

¹⁰ Nu ufaru i dana ta ada a va. N reve ta majiyan mo ndolo ma dana du ta lo, agba i tsura ure u na yaa lyuwa elime ni ikambi i va waru shi. Gogo nda n ta a mazanga a na i tsurai ure u na yaa kamba mu. ¹¹ Maa dansa

ili i nda adama a na n lambai shi. O roco mu ta cine maa yuwan mazanga e ili i na i cina numu suru. ¹² N reve ta ili i na a tsu de utsuru. N reve ta cine maq dana a mazanga kuci. N reve ta cine maq dana a mazanga atsumaq o ucuwun na a mantsa ma ambulu. N reve ta cine maq dana a mazanga atsumaq o utsuru waq abunda, ko babu ili suru suru. ¹³ N ta gura yuwan ili biti adama o ucira u na Yesu Zamawawa aa casu mu.

¹⁴ Agba suru na ne, i yuwan ta ili i na i lobonoi adama i soso na amu atsumaq a atsumalima a na moo sowuso gogo. ¹⁵ Waru adu ama a Filibi i reve ta a na aqdu da goon aza a na a ca numu ikebe adama e ikambi a mantsa ma na n tawaq ndu na Alabari a Sa'ani, reve waru n lyuwa elime na mmalu n lyawa Makidoniya. Ko qa'isaa a azaa e Itoni o ro a yuwan ne shi. ¹⁶ Ko a mantsa ma na n shi Tasalonika i ca mu ta ikebe u la'a ta u ta.

¹⁷ Maa dansa ili i nda adama a na n cigai n dashi ushi une'e u ro ya'a du shi. Amma ili i na n cigai ayi da i ta ushi atsupu adama a na i yuwaan numu isa'ani. ¹⁸ Gogo n ta ni ili i na n cigai suru. Hali gba ili i na n ri na ayi u la'a ta ili i na n cigai. I lyungu ta nu une'e waq abunda o ukere wa Abafaroditu, waru n ushi le ta. Kucci maguru ma sa'ani ma da, waru Asula a ushi ta kucci'i waru u yo'onoto yi ta okolo. ¹⁹ Asula a va, za na aa kalyuwusa mu, u ta ca du fo ili i na i cigai suru nu utsuru u tsugbain tsaa yi. Utsuru waq yi ele da ili i na u ca ntsu o ukere wa Yesu Zamawawa. ²⁰ Adama e ili i nda suru, i ca Asula Dada tsu tsugbain babu ukotu. Ami.

Icasu yu ukosu

²¹ I casu azaa e Itoni atsumaq a Filibi suru. Azaa a tsu a na a ri pa a ta lyungusu ni icasu i le. ²² Waru akapi a azaa e Itoni suru a ta casasa du fo. Azaa e Itoni a na aa yuwanan ulinga o ukobu u tsugono tsaa Kaisa a ta lyungusaa du ni icasu langa.

²³ Lyawa isa'ani yi Zagbain Yesu Zamawawa yo o'wo obolo na asuvu a du.

Mepepelime ma Bulu a tyo ya Aza a Kolosi

Ucuduwu wa aatagada a nda

Bulu dana tā mepepelime ma nda a tyo aza e Itoni a na a ri pe atsuma a Kolosi aya atsuma o u'wa wa ali. Bulu dā farai aq'isa aza e Itoni a nda na aciyayi shi. Koto shi u buru ubata'a shi ko ke'en. U reve tā adama aza e Itoni o ubata'a adama e ili i na Abafara damma niyi. Abafara za vi Itoni da za na danai obolo na Bulu atsuma o u'wa wa ali.

Aza e Itoni a Kolosi a fara tā itoni yu uritosu i na i ri mejege shi. A shi tā a ciga a putsaa aciyele ili i ro i na lipu cigai, waru a shi tā a ciga a yuwaan nlingata ma Asula aganda na akapi e ili i vama i ro. Bulu dana tā adama u damma le ili i ndolo suru amayun a da shi. U ciga tā u damma le e reve Yesu Zamawawa ca tā vuma ili i na vuma cigai suru. U cuduwu tā ulobonu lon cine Asulā nā Yesu Zamawawa kambai aza e Itoni.

Ana'an fo, Yesu Zamawawa ca tā ili suru i na vuma cigai adama tsu yuwaan Asula aganda o ure u sa'an. Aatagada a nda a cuduwu tā adama a nda ulobonu lon a alanga e eteshe.

Ili i na i ri pe atsuma a aatagada a nda

1. Icasu (1:1-2)
2. Avasa o ugodyusho (1:3-8)
3. Yesu Zamawawa nu ulinga wā yi (1:9-2:19)
4. Wuma u sa'an nā Yesu Zamawawa (2:20-4:6)
5. Icasu yu ukosu (4:7-18)

¹ Amu da Bulu. Asula a dangwa mu ta adama mo o'wo aajiyi e Yesu Kristi Zamawawa. Timoti tā pa obolo nā amu, aya mawun mā aqānu mā tsu ma da.

² N ta danasa mepepelime ma nda a tyo ubata'a wa ama a Asula aza a na a ri nā nden Kolosi. Ele aza a tsu a dā waru o to tono Zamawawa mejege.

Lyawa Asulā Dada tsu roco du isa'an na asuvu nden a yi.

Avasa o ugodyusho

³ Tsu ta yuwanus avasa kuci adama a du, waru tsu to godyusho Asulā, Dada vu Zgbain tsu Yesu Zamawawa. ⁴ Ili i na i zuwai ayi da tsu uwua tā a na i cayi Yesu Zamawawa okolo a du, waru tsu uwua tā a na i ciga tā ama a Asula suru. ⁵ I tā nu ucaru wo okolo ni icigi i nda adama o uzuwu wo okolo a du, agba Asulā a zuwa tā de il i na yaa zuwusaa okolo de zuva adama a du, ubata u na yee ene yi gogo shi. Yu uwua tā adama o uzuwu wo okolo a nda a mantsa ma na

yu uwuai ikaka adama a amayun, Alabari a Sa'an i a na a damma ndu. ⁶ Alabari a Sa'an i a nda a vadala tā nden n du o urana u na yu uwuai amayun mejege adama e isa'an i na Asulā oo rocosu aza o unusu. Gogo gba Alabari a Sa'an i a nda'a a ta rawusa ubata suru atsuma o uvadī. U ta matsasan muwun n na waa vadala nden ma ama ubata suru ununa u vadala ndu.

⁷ Abafara to ulinga obolo na atsu, waru tsu ciga yi tā lon. Ayi da za na tawaan ndu na Alabari a Sa'an'i. U yuwaan tā Zamawawa aganda mejege ana malingata ma tsu e memere mā du. ⁸ Ayi da za na damma ntsu ununa Ruhu va Akiza ca ndu icigi ya ama lon.

⁹ Adama o ndolo, tsu ta yuwanus avasa adama a du kuci. Tsu yuwan tā ne diga o urana u na tsu fara uwuai adama a du, agba tsu lyawa avasa shi. Tsu ta patishi Asula a ca du urevu u mejege e ili i na u ciga ndu i yuwan, waru tsu ta patishi yi u ca du urevu wi ili i ruhu. ¹⁰ Ne da cine yaa yuwanus nden n du maa ca Zgbain tsugbain kuci, avu wu uwua uyo'o u du. I ta matsan muwun mā aqulā nā yaa yuwanus ili i sa'an, waru i to roco isa'an i kuci. Ni i yuwan ne, i ta kungwa avu i reveshe Asulā kuci.

¹¹ Tsu te ipati Zgbain ca du ucira tsu ucira u tsugbain tsā yi adama i ka'bā asuvu waru i danā na ankuri, adama waru i kūnā wan. Lyawa u shiton du nā mazāngā. ¹² Tsu ciga du tā i godyoo Dada kuci. U ta zuwa du i tsura akunda a na waa ca ama a yi atsuma o tsugono tē ekan. ¹³ U wawa tsu tā e ekere a za na ri a tsugbain o tsugono tsi irumbu, waru reve u tāwātō tsu atsuma o tsugono tsa Mawun ma yi, za na u cigai lon. ¹⁴ Asula a tsumpa tsu tā nā mpasa m Mawun mā yi reve tso o'wo fāqān, ne da u yuwanus ntsu gafura vu nusu tsu.

Kristi Zamawawa la'a tā koyan

¹⁵ Kristi Zamawawa ununa Asulā a ri a da u ri, shede ama aa gura ene Asulā ne esu e le shi. Ayi da Mawun mo ufaru mā Asula waru u to tsugono tsi ili i na Asulā a yuwan biti. ¹⁶ Ne da u ri adama a na Asulā a yuwan tā ili biti o ukere wā yi. U yuwan tā ili biti zuva ni ili biti pa o uvadī. U yuwan tā ili i na tsee ene ne esu biti, waru u yuwan tā ili i na tsee ene shi biti. U yuwan tā icu'un i tsugono nā cira koko'o suru aza a na a ri ubata u na tse inda shi. Amayun a da Mawun mā Asula ma yuwan tā ili biti adama ili biti i ca yi tsugbain. ¹⁷ U tā lo kafu ili biti, waru ayi da u zuwai ili biti yo o'wo obolo.

¹⁸ Kristi Zamawawa da aci a aq'isa a aza e Itoni, aza e Itoni waru lipu vā yi da. Ayi da za na farai aq'isa a aza e Itoni waru ayi da za na Asulā a fara 'yəsəin atsuma a akwakwā, avu

u kambatowisa yi wuma. Adama o ndolo, u la'a ta ili biti.¹⁹ Asula ene ta u lobono ta cine ayi u ri, waru u dana ubata tu Zamawawa suru. ²⁰ Asula a zuwa ta o ure wa Yesu Zamawawa ili yu uvadi ni ili ya zuva suru a kamb a cece ubata wa Asula. Mpasa ma Yesu n da n kambatoi asuvu nden na Asula ana a zuwai mpasa'a moo oco, ayi uvaru a akpata.†

²¹ De acapa, i shi ta alanga na Asula. N'yuwanan ma yi n da i shi, avu majiyan me iwuya na linga du kakasa du na ayi. ²² Gogo gba shi Asula a kambato du ta tsu n'utsa ma yi. U yuwan ta ne na lipu Mawun ma yi, za na kuwai a akpata. Adama o ndolo, Yesu Zamawawa tawato du ta a makanan ma Asula, avu yo o'wo babu unusu, ununa ko za aa yuwan adanshi o ro a aci a du shi, na yi isawan a makanan ma yi. ²³ Amma ni i ciga i 'yuwan i lyuwa elime nu u'ususu na ili i nda amayun a da waru ni i ciga i 'yuwan yi isawan pe nu ucira. She i lyawa uzuwu wo okolo a du na ushiyi a mantsa ma na yu uwu Alabari a Sa'an i wan. A yuwan ta alajifi a Alabari a Sa'an i nda o uvadi suru, waru amu Bulu, mo o'wo ta aagbashi e itana yi ikaka i nda.

Ulinga wa Bulu

²⁴ N ta uwuuso uyo'o a mantsa ma na aa casu lipu va atsumalima adama a du. N to soso atsumalima e ili i na i tawai biti, agba suru na ne n soso atsumalima a na a rawai za na Kristi Zamawawa sowoi shi. Atsumalima'a u tawa'a ta aqaisa aza e Itoni ni ikambi za na ayi da lipu va yi. ²⁵ Gogo amu aagbashi a aqaisa a aza e Itoni a da adama a na Asula a zuwa mu ta n damma du ikaka ya yi suru cine u ri amayun. ²⁶ Asula o sokoo ta ama ikaka'a de nu ujimu, agba gogo a mantsa ma nda u roco ta ama a yi ifobi ya yi. ²⁷ Asula o roco ta ikaka ya yi adama a na u cigai aqo Atakpaci i reve illi i sa'an i ni ili i gbain i nda. Ili i na i shi usokou, avu gogo e ene yi a alanga eteshe, ayi da: Zamawawa ta nden atsuma a du, waru ne da i revei a na i ri na akunda atsuma tsugbain tsu yi.

²⁸ Adama o ndolo a da tsaa dansaa koyan da adama a Zamawawa ubata u na tsu 'yawai suru. Tsu to ronuso le atsuwu waru tsu to rocosu le. Tsu ta yuwanan ulinga nu urevu u na Asula a ca ntsu, adama a na tsu cigai a dana obolo na Kristi Zamawawa waru oo o'wo wuntsayi na aq 'yawa a makanan ma Asula. ²⁹ N ta yuwanan ulinga lon adama wo o'wo ne, agba n ca ta aciyava suru suru o ucira u gbain wa Kristi Zamawawa za na aa yuwanan ulinga atsuma a va.

2

¹ N ciga du ta i reve cine n yuwan atyo a na maa yuwan adama a du, waru adama a aza e Itoni atsuma a Lawudikiya, waru na adama a aza e Itoni a na koto a ga'ain na amu shi. ² N yuwan ta ili i ndolo adama n dashi le ugbamu wo okolo waru adama o bololui ni icigi. Ayi nda u ta lyawa le a tsura ili i sa'an i ya abunda i na i tsu tawa'e ne e reve ili yu usokou ya Asula. ³ Adanshi a Kristi Zamawawa da maa yuwanan. Ayi da za na ri uguzu ni ili yu ugbozu suru waru nu urevu u na tsee ene shi. ⁴ N damma du ta ili i nda adama she za gura pusan du ugbozu wan na a yuwan ulinga nu urevu wu uvadi, waru a yuwan mawasan na adu. ⁵ Ko na wo o'wo n ri zuzu na adu shi, okolo a va o to obolo na adu. Agba n ta a mazanga ma abunda adama a na i ri a yuwanan nden n wuma na wu ntsayi, waru adama a na i ri nu ucawu wo okolo wu ucira a Zamawawa.

Zamawawa tawa'a ta na wuma wa amayun

⁶ Gogo gba a na i ushiyi Yesu Zamawawa, Zagbain du, i lyuwa elime ni itoni ya yi. ⁷ I shuwa aralu a du atsuma a yi reve i kungwa atsuma e le. Ne da ucawu wo okolo a du a tsura ikyun yu ugbamu, cine o rito ndu. Ne da waru yaa shiwan nu ugodyusho.

⁸ She i lyawa nanza reme du atsuma a mawasan me pere wan. Mawasan mo ndolo ma ta dana gashi urevu u da, agba uritosu u vuma u da goon. A tawa ta o ucira u ruhu wu uvadi u nda amma ubata wa Kristi Zamawawa da shi. ⁹ Ili i na i ri pe atsuma a Asula suru a ta pe atsuma a Kristi Zamawawa. ¹⁰ I to obolo na ayi, adama o ndolo ili i na i ri atsuma yi suru a ta pe atsuma a du fo. Waru u ta yuwanan tsugono a aci a cira suru na ama a gbagbain suru.

¹¹ Ana i tawai ya Yesu Zamawawa u pada du ta uryumbu o ure u ruhu. Mapada mo uryumbu mo ndolo cine vuma tsu pada vuma uryumbu da shi. Ili i na gba Kristi Zamawawa yuwan ayi da u pada ta wuma vu nusu du. ¹² Ana a yuwanan du urumbusu, a cido du ta obolo na Yesu Zamawawa. Reve a 'yasun du a tyo a wuma adama a na i ri nu ucawu wo okolo atsuma o ucira wa Asula, za na 'yasain Kristi Zamawawa atsuma a akwakwa. ¹³ I dana ta akwakwa adama a nusu du waru adama a na i danai no okolo a nusu. Amma Asula a zuwa du ta i dana wuma atsuma e Yesu Zamawawa. U yuwanan du ta gafura vu nusu du suru.

¹⁴ Udaru vu nusu dana ta lo udanu, waru udaru u nda u ta a aci a tsu. Amma Asula a kimusa ta udaru'u, u tara le ta reve u lungusa le ana a vara nle akpata a Kristi Zamawawa. ¹⁵ O ure u nda u da, Asula a tawai ucira wu cira na aza a tsugbain. U ca

le tə wono a alanga e eteshe a na u lyuwai aci e le a akpata† a Kristi Zamawawa.

¹⁶ Adama a nda, she i lyawa nanza kototo du, adama e ili i na yoo sowo ko i lyuwa wan. She i lyawa le o kototo du adama a na i kuðai a yuwan abuki a rana va akiza o ro wan, ko a yuwan abuki o Woto Sa'avu wan, ko a na i kuðai o toni wilə wa Ashibi wan. ¹⁷ Adama a na wila u ndolo oroci e ili i na i ri amayun a da. Zamawawa a aciyayi ayi da ili i na i ri amayun. ¹⁸ Ama o ta lo a na a uwusua uyo'o lon na a tarasa aciyele ili i ro i ña shi ne open, waru a na yuwsaan nlingda ma Asula aganda. She i lyawa ama o ndolo e geshe du ana yaq ushi ili i na yi ntsayi i ushi a na i lyuwa aci wan. Cu'un va ama ndolo a tsu damma ta ili suru i na e enei, waru wuma u babu a akiza e le u tsu zuwa le ta a 'yasan avangaci atsumaq o urevu tsulo tsə le. ¹⁹ Ama a nda a ri obolo na Yesu Zamawawa Aci a lipu shi. Adama a na tsu tu ubolu na ayi a lipu e ekere a aruva o ugbuma a yi, waru tsu ta kungwa nnə tsu tsura ilyalya i tsu nu ucira u tsu diga a Asula goon.

²⁰ I kuwa ta obolo na Zamawawa, reve wo o'woto du faq̄an diga o ucira wu uvadi u nda. Adama a nye i ri oo tono wila wu uvadi u nda vadamma adu aza o uvadi a da? ²¹ Wila u nda u damma ta, "She i guza ili i nda wan!" ko "She i lyuwa ili i nda wan!" ko "She i ju'wan ili i nda wan!" ²² Wila u nda u ta adanshi a aci e ili i nda i na i tsu jima shi. Nnə tsu yuwan ulinga ni ili i nda, tsu tso oco le ta. Ne da fo wila u na ama a zuwai. ²³ Wila u nda a ta gashi a tu ulobonu adama a na a zuwa ta ama a yuwan ukadu o yo'onoto Asula okolo, ko o roco ukadatosu wa aci. Agba open a da, waru a tsu zuwa ta ama a ca aciyele atsumalima adama o yo'onoto Asula okolo. Agba wilə u nda u tsu kamba vuma na cigai lyawa majiyan me iwuya ni icigi yi iwuya shi.

3

Cine yaa yuwan wuma u cece

¹ Adama a na a 'yasan ndu obolo na Kristi Zamawawa, i ciga i 'yuwan i zuwa okolo a du e ili ya zuva, ubaq̄a u na Yesu Zamawawa ri nden o ukere usa'ani wə Asula. ² I zuwa okolo a du a jiyan e ili ya zuva, agba she a jiyan e ili ya zuva, agba she a jiyan e ili ya zuva, ubaq̄a u na Yesu Zamawawa ri nden o ukere usa'ani wə Asula. ³ I zuwa okolo a du a jiyan e ili ya zuva, agba she a jiyan e ili ya zuva, ubaq̄a u na Yesu Zamawawa ri nden o ukere usa'ani wə Asula. ⁴ Yesu Zamawawa da wuma wa amayun a du, agba nu u roco aciyayi, adu fo o to roco du atsumaq a tsugbain tsə yi.

⁵ Ili i na i ri pe atsumaq a lipu du, i ciga i 'yuwan yu una ili ndolo suru: ili tsə tsipere, hali ni ili i wono i tsipere i maluwa me icigi

i tsipere. I 'yuwan i ciga i lyawa icigi vu cu'un vi iwuya suru. Waru i ciga i 'yuwan i lyawa utsan suru u na u roco aganda a amalı. ⁶ Ucasu wə atsumalima wə Asula o ta lo a tawə a ama a na aa yuwsan ili i ndolo.

⁷ Ne da adu fo i yuwsain a mantsa ma na i yuwsain ili i nda de. ⁸ Amma gogo i ciga i 'yuwan i vari ili i ndolo suru. She i dan a no okolo usuðuwu abunda wan. She i yuwan upan lon wan. She i yuwan ule'e wan. Waru she i yuwan adanshi e open a aci a nanza wan, ko i yuwaan nanza adanshi a vanvama wan. ⁹ She i yuwlai open wan, ana wo o'woi i fodo ta de akuci o okolo a du waru na cine i shi a yuwsan ili. ¹⁰ Gogo yo oto ta okolo a sa'avu waru za na yuwin okolo a sa'avu u ta lyuwa elime nu i casu ndu urevu nu u zuwusa ndu yoo o'wo tsə yi. ¹¹ Atsumaq a ure u sa'avu u wuma u nda, wo o'wo ili i ro shi ko adu aza a Isra'il da ko Atakpacı. Wo o'wo ili i ro shi ko a pada wu ta uryumbu ko a pada wu shi. Wo o'wo ili i ro shi ko avu mocin na koto e revei da shi, ko diga e elentsu ama a na a cigai addama da. Wo o'wo ili i ro shi ko avu aagbashi a da ko aagbashi a da shi. Ili i ta i na i la'ai ulobonu ayi da Kristi Zamawawa, waru u ta pe atsumaq a tsu suru.

¹² Adama e ili nda, waru adama a na Asula a dangwa ndu yo o'wo ama a yi, waru u zuwa du ta yo o'wo cece, waru adama a na i ciga ndu, adama o ndolo i guzulai ni iliyali, ni isa'ani. Waru i dan a ben na ankuri. Ili i nda yo o'wo tsu utugu u na i tso oto. ¹³ She i dan a muwwulai mu upan vani du wan, waru ni i nusunlai, i yuwlai gafura. Zagbain yuwaan du ta de gafura, adama o ndolo i yuwlai gafura ne. ¹⁴ Waru ili i na i la'ai ulobonu ayi da, i ciga i 'yuwan i dan a i ciga. Icigi i da i bolo ntsu suru, reve u lyawa tsu tsu yuwin nden n sa'ani.

¹⁵ Lyawa asuvu nden e Yesu Zamawawa yuwan tsugono o okolo a du. I yuwan ili i nda adama a na adu ama a lipu ta da waru Asula e de du ta i yuwan wuma atsumaq a asuvu nden. Waru a mantsa suru i godyusho Asula. ¹⁶ I lyawa ikaka ya Kristi Zamawawa danu atsumaq o okolo a du lon waru i ta tsura ugbozu. I yuwan ulinga ni idanshi ya yi i ritoloi reve waru i calai asala a sa'ani. I dan a o godyusho atsumaq o okolo a du waru a mantsa suru i dan a canasaa Asula ishipa i sa'ani icu'un icu'un. ¹⁷ Waru ili i na i yuwin suru ko ili i na i dammai suru, lyawa o o'wo gashi vuma na isawain o un a wu Zagbain Yesu da. Waru a mantsa ma na yaa yuwsan ili i nda, i godyoo Asula Dada kuci e ekere a yi.

Cine yaa yuwan nden a 'wa du

¹⁸ Amaci, i toni ali a du, adama a na ayi ndolo ayi da ili i na yi ntsayi ana i toniyi Zagbain.

¹⁹ Ali, i ciga amaci a du, waru she i dana usuduwu e ekere e le wan.

²⁰ Muwun, i yuwan tsutoni na mbara n du atsuma e ili suru, ne da yoo yo'onoto Zagbain okolo.

²¹ Nan dada, she i damaton muwun n du wan, tsara o o'wo nu ukusu wo okolo a wuma u le wan.

²² Agbashi, i ciga i 'yuwan i yuwan tsutoni na azagbain a du atsuma o uvadi u nda. I yuwan ukadu i yo'onoto le okolo. She i yuwan ne a mantsa ma na a ri lo a kalyuwusa du goon wan. I yuwan ne no okolo a ta ko na a shi lo a kalyuwusa du shi. Ne da ya ca Zagbain tsugbain. ²³⁻²⁴ Zagbain Yesu da yaa lingasaa a mantsa suru. Ama a da yaa lingasaa shi. Zagbain ta ca du ili i na u zuwayi ama a yi o una wi ili i na i yuwin. Adama o ndolo, i linga nu ukadu u du suru. ²⁵ Adu waru i reve ta nni i yuwan ili i babu ulobonu, ta tsupa du fo ni ili i babu ulobonu u na i yuwin. Adama a na Asula a ri na adangulu shi.

4

¹ Azagbain, i kalyuwa agbashi a du ulobonu, waru i guza le ulobonu. I yuwan ne adama a na i reve a na i ri fo na Zagbain zuva.

Iyuwan avasa

² I dana a yuwsan avasa kuci no okolo a du ufobu waru nu ugodyusho atsuma o okolo a du. ³ Waru i yuwaan tsu avasa kuci. I yuwan avasa a na Asula aa kpatu'waa ikaka i tsu ure, adama tsu damma ama ili yu usokowu ya Kristi Zamawawa, ili i na i zuwai n ri wunlu na akan. ⁴ I yuwan avasa adama n gura yuwan adanshi e ikaka i nda ulobonu, waru o ure u mejege. ⁵ I dana nu ugbozu nnii ri obolo na ama aza a na a ri aza e Itoni shi. I yuwan ulinga na mantsa ma na i tsurai biti mejege. ⁶ I yuwan adanshi ni idanshi i sa'ani waru i lyawa adanshi a du o o'wo uyo'o u mawwa kuci tsa akpad. Ayi da waa kamba du i usu yeci i na za ro aa yuwan du.

Icasu yu ukosu

⁷ Tikiku ta damma du adama a va. N ciga yi ta lon. Ayi za vi ikambi va amayun da za na aa lingasaa Zagbain obolo na amu. ⁸ N lyungu yi ta atsuma a mmalu n sa'ani nda a tyo ya'a du adama u damma du cine tsu ri pa a yuwsan, waru adama u dashi du okolo ubgamu. ⁹ Waru n ta lyungusu Unisima. Ayi fo za na oo soduwo matsan ma da waru za tsu na tsu cigai. Waru vuma ta da atsuma a

ama a du. A ta damma du ili suru i na yaa farasa pa nda.

¹⁰ Arista ta pa obolo na amu o u'wa wa ali. U ta lyungusa du ni icasu ya yi, ne da fo Marku, za na kaka ta da le na Banaba. Tsu damma du ta de nu ufaru i ushi Marku nnu u tawa ya'a du. ¹¹ Josuwa* za na waru a tsu de Yusutu, lyungu ta fo icasu ya yi. Ele nda ele da aza e Itoni atsuma aza a Isra'illa goon atsuma aza a na tsaa yuwsan ulinga obolo. A ta pa a yuwsan ulinga obolo adama o tsugono tsu Asula waru a ta tanatosu mu okolo lon.

¹² Abafara vuma da diga a lyuci du, waru aagbashi e Yesu Zamawawa a da. U lyunguwa du ta icasu ya yi. U tsu yuwaan du ta avasa babu uro. U tsu pati ta Asula a ghamato du waru u zuwa du yo o'wo wuntsayi, adama yi isawan nu ucira atsuma e ili i na Asula a cigai suru. ¹³ N ta gura yuwan adanshi a yi ana wi isawaan ndu obolo na aza e Itoni atsuma a Lawudikiya na Hirafoli.

¹⁴ I'utsa ya abulu i tsu za vu urevu wa aguma Luka ta lyungusu fo icasu ya yi, ne da fo Dima. ¹⁵ I yuwan ankuri i lyunguwa aza a tsu aza e Itoni atsuma a Lawudikiya icasu i va, waru na Nimfa ka obolo na aza a na o tsu bolotosu o u'wa wa yi.

¹⁶ Ni i koto desununa u mepepelime ma nda, i lyunguwa aza e Itoni atsuma a Lawudikiya adama ele fo e deyinuna. Waru adu fo i denuna mepepelime ma na n danaa nle. ¹⁷ I damma Arikibu adanshi a nda, "Vu 'yuwan ciga vu koso ulinga u na Zagbain ca nuwu suru."

¹⁸ Amu, Bulu, amu da n danai icasu i nda ne ekere a va.

I cuwan naakan a va.
Lyawa isa'ani ya Asula i dana obolo na adu.

* ^{4:11} Josuwa na Tsuyahuda ili i ta i da na Yesu na Tsuheleni.

Mepepelime mo Ufaru ma Bulu a tyo ya Aza a Tasalonika

Ucuduwu wa aatagada a nda

Bulu da danai mepepelime ma nda waru u dana tā mepepelime mo ro a tyo aza e Itoni a Tasalonika. Tasalonika lyuci gbrain da a nge'en m mala ne eden abunda. Waru ubatā u da a na ama qabunda a ri oo tono amali. Bulu tawā tā atsuma a Tasalonika reve u rito ama adama e Yesu. Ayi pe u davusa tā amuna o ogodo adama u tsurā ikebe. Aza e itoni ya amali na qabunda o o'wo tā aza e Itoni ya Yesu. Aza a Isra'ilā fo atsuma a lyuci'i o o'wo tā aza e Itoni.

A mantsa wa'a, reve azagbain a lyuci'i a uwa tsushu'un, qvu o loso Bulu ubatā'a. A tyo de, reve Bulu lyungu kambi va yi Timoti u 'yawā u tawāq yi ni ili i na yaa farasa na aza e Itoni a na u lyawai de Tasalonika. Timoti tawāq yi tā na adanshi a sa'anī, a mantsa ma na wu uwuwai adanshi a sa'anī a nda a da Bulu danai mepepelime ma nda.

Abajini o uritosu atsumā e mepepelime ma nda ayi da, cine ili yaa dānā a mantsa ma na Yesu a kambā atsumā o uvadi u nda. Ili na qabunda i ta fara a mantsa mo ndolo. Tsaa gura reve urana u na ili i ndolo yaa fara shi, adama o ndolo tsu 'yuwan tsu ciga atsu e ipiri tsu yuwan wuma cine Asulā a cigai. Bulu cuduwa tā ili i nda suru atsuma e mepepelime ma nda.

Ili i na iri pe atsuma a aatagada a nda

1. Icasu (1:1-3)
2. Ucawu wo okolo wa aza a Tasalonika ni iroci i le (1:4-3:13)
3. Wuma u na u tsu yo'onoto Asulā okolo (4:1-12)
4. Ili i na a zuwusa yaa fara na Zagbain kambā (4:13-5:11)
5. Ili yu ukosu i na aa yuwan ni icasu (5:12-28)

¹ Amu Bulu, na Sila na Timoti, atsu da tsaa danasaa aza e Itoni atsumā a Tasalonika mepepelime ma nda. Utā a tyo ubatā a ama a na a ri aza a Asulā waru aza a na a ri aza a Zagbain Yesu Kristi Zamawawa a na a ri de ubatā'a.

N ta yuwanusun avasa Asulā o roco du issa'anī ya yi waru u zuwaa du aba'un a asuvu nden!

Ama a Tasalonika a tā nu ucawu wo okolo

² Atsu tsu godyusho tā Asulā adama a du. Waru a mantsa suru na tsaa yuwanusun avasa, tsu yuwaan du tā avasa. ³ Na tsu yuwan adanshi na Asulā na Dada tsu

adama a du, tsu yuwan tā adanshi e ili i na yaa yuwanusun adama o ucawu wo okolo a du. Waru tsu yuwan tā adanshi a du adama o ulinga wu ucira u na i yuwanusun adama a na i cigai ama. Waru tsu yuwan tā adanshi a du adama o ulyuwu we elime u na yaa kalyuwusa Zagbain Yesu Zamawawa nni i ri pe atsuma a atsumalima.

⁴ N'utsa n vā, Asulā a tā na qdu o okolo, waru atsu tsu reve tā a na u dangwa ndu yo o'wo ama a yi. ⁵ Ana tsu damma ndu Alabari a Sa'anī, ni idanshi i da goon shi, amma nu ucira, adama a na Ruhu va Akiza ca du tā urevu lon ana tsu damma ndu amayun. Ana tsu dānā obolo na qdu, ye ene tā cine tsu yuwan nden n tsu o rocosu amayun e ikaka i tsu. ⁶ Ne da i ritoi i yuwan cine atsu tsu yuwan nden, waru cine Zagbain Yesu yuwan nden ma yi. Ko na atsuma a atsumalima a qabunda i ushi tā ikaka'a, Ruhu va Akiza zuwa du tā i yuwan mazanga.

⁷ Ne da fo yo o'woi iroci e ekere a ama a na o toniyi Zagbain atsumā a Makidoniya na Akataya. ⁸ Waru adama a du a da ikaka yi Zagbain i bazai atsumā e ida i ndolo, hali u karalai ubatā u ndolo suru. Ama ko te da a uwua ta adama o ucawu wo okolo a du. Adama o ndolo tsaa ciga tsu dashi yuwan adanshi o ndolo shi. ⁹ Ama'a na aciyele a lyuwa tā elime a yuwanusun adanshi cine i ushi ntsu. Waru a yuwan tā fo adanshi cine i vadai i lyawai amali a du na cine yaa yuwanusun Asulā a amayun agandā za na ri wuma. ¹⁰ Waru a ta dansa cine i ri ufobu a pura makambāq ma Mawun ma yi Yesu u tawā diga zuva. Asulā a lyasan tā Yesu atsumā a akwakwā, waru Yesu dāda aa wawusa tsu atsumalima o uge'etosu u na wāq tawā.

2

Ulinga wa Bulu atsuma a Tasalonika

¹ Ama a vā, i reve tā ana tsu bura ndu pere da shi. ² Cine i revei, tsu dānā tā atsuma a Filibi kafu tsu tawā ya'a du. De da a ca ntsu atsumalima reve waru a yuwanusun tsu ulamu. Agba Asulā a ca tsu tā okolo o ugbanu u na tsu damma ndu Alabari a Sa'anī a alanga e eteshe, ko na wo o'woi ama o ro e gigeshe tsu tā de. ³ Tsu tawāq du ni ikaka i tsu obolo ne epen shi. Waru tsu tawāq du na ayi no okolo o ro de ko'o shi, ko adama a na tsu cigai tsu yuwaan du ugbozu shi. Ne da shi, ko ke'en!

⁴ Asulā a usu tsu tā, dāda u ca ntsu Alabari a Sa'anī a yi tsāra tsu damma ama. Ili i na tsu cigai ayi da tsu yo'onoto Asulā o okolo adama a na ayi da u tsu lyungwā okolo a tsu. Atsu tsu zuwa atsuvu e ili i na ama a dansa shi. ⁵ Adū i reve tā a na ica i na tsu cuwa ndu

ica ye epen i da shi, waru Asula na aciyayi u to roco ili i na tsu yuwain, tsu yuwan le adama tso obonu ili suru shi. ⁶ Waru tsu yuwan ili i ro tsara tsu tsura tsugbain e ekere a du shi, ko e ekere a ama a na a buwai.

⁷ O una u na, atsu ajiya e Yesu Zamawawa da, tsu shi ta zuwa du i ca tsu ili. Agba tsu yuwan ne shi, amma, reve tso o'wo ben atsuma a du cine mma tsu ca mawun maani reve waru u golobo yi. ⁸ Tsu ciga du ta lon, waru tsu ta na mazanga ma na tsaa damma du Alabari a Sa'ani a Asula. Waru tsu ta na mazanga ma na tsaa kamba du atsuma e ili icu'un icu'un, adama a na yo o'woi ama a na n cigai lon.

⁹ Ama a va, i cuwan cine tsu yuwain ulinga nu ucira u tsu suru ana tsu danai na adu. Usana na ayin tsu yuwusan ta ukadu wi izami yi ikebe adama e ili i na tsu cigai tsu tsula suru. Tsu zuwaa du ume shi, ana tsu danai obolo na adu a yuwusan alajiya a Alabari a Sa'ani a Asula. ¹⁰ Adu ye ene ta ne esu a du, waru tsu a tsu suru ana tsu suru. Tsu zuwaa du, i yuwan nden n na maa tawaa Asula na tsugbain adama a na ayi da u de ndu i uwa atsuma o tsugono tsu yi tsara i tsu tsugbain tsu yi.

¹¹ Waru i reve ta cine tsu guzai za suru cine dada tsu kalyuwaa muwun ma yi. ¹² Tsu te ipati i du, waru tsu ta casu du adanshi, waru tsu ta zuwusa du, i yuwan nden n na maa tawaa Asula na tsugbain adama a na ayi da u de ndu i uwa atsuma o tsugono tsu yi tsara i tsu tsugbain tsu yi.

¹³ A mantsa suru tsu to godyusho Asula adama a na i usuyi ikaka i na tsu yuwaan ndu alajiya. I damma adanshi a tsu idanshi ya ama a da goon shi. I ushi yi ta cine u ri amayun. Ikaka ya Asula i da. Waru ikaka'a i lyuwa ta elime a yuwusan ulinga atsuma a du aza a na a usuyi.

¹⁴ Ama a va, ana i usuyi ili i na tsu dammai, ama a du a ca du ta atsumalima. Ne da yo o'woi vadamma a'isa aza e Itoni a Asula atsuma a Yahuda. Ama o ndolo a usu ta Yesu Zamawawa, amma ama e le, aza a Isra'il, a ca le ta fo atsumalima. ¹⁵ Aza a Isra'il o ndolo o una ta amasula e le, hali ozo o ro e le o una Zgbain Yesu. Gogo a ca tsu ta atsumalima avu o loso tsu o uta. Ama a nda o yo'onoto Asula okolo shi, waru a 'yuwan ta ama suru. ¹⁶ A putsa tsu ta a na tsaa yuwan adanshi na Atakpaci, adama a tsura iwawi wan. A ta yuwusan ne waru a ta dashishi nusu le. Gogo Asula a yuwan ta upan waru u ca le ta atsumalima.

Bulu ciga ta bura le

¹⁷ Ama a va, ana o loso ntsu atsuma a du, tsu jima shi, reve tsu uwa maluwa ma na tsu qambla ya'a du. Tsu lyawa majiyan ma du shi, ko ke'en, tsu dana ta na maluwa

ma na tsee ene du. ¹⁸ Amayun a da a na tsu shi tsu cigai tse ene du, amu Bulu, n yuwan ta ukadu mantsa na abunda adama n tawa ya'a du, amma reve Male me geshe tsu. ¹⁹ Ili i na i zuwai n cigai me ene du ayi da i ta tawusa tsu nu uzuwu wo okolo, waru i tawa tsu ta na mazanga, waru adu da iroci yu ulyuwu wa aci a tsu. Ita zuwa tsu tsu yuwan mazanga a makakan ma Zgbain tsu Yesu nnu u tawa. ²⁰ Amayun, adu da tsugbain tsu na mazanga ma tsu.

3

¹ Adama a na tse enei tsaa gura danu babu na tsu uwai alabari a du shi, dada tsu isawantoyi adanshi tsi isawan atsuma a Atina ne'en, ² reve tsu lyungu Timoti ya'a du. U ta yuwusan ulinga obolo na atsu ana aagbashi a Asula, reve waru u yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani a Kristi Zamawawa. Tsu lyungu yi ta adama u zuwa du i gurma waru u dashi du okolo ubgamu o ucamu wo okolo a du. ³ Tsu ciga du yoo o'wo udamu adama a addama a na i ri pe shi. Na ne suru, i reve ta a na a dangwa ntsu de adama o oso a atsumalima a nda.

⁴ A mantsa ma na tsu danai obolo na adu tsu ronuso du ta atsuvu a na addama a ri lo a tawa du babu ujimu. Waru i reve a na addama a tawai de. ⁵ N reve ta na addama a du, waru maa gura danu babu na mu uwai ili i na yaa galaa du o okolo a va adama a du shi. Ayi da i zuwai n lyunguwa ndu na Timoti. N lyungu yi ta adama we ene ko ucamu wo okolo a du a buwa ta ubgamu. N ta uwuwusa wovon she Za Malyungwa ma lyuwa aci a du o ure u ro avu waru ulinga u tsu woo o'wo pere wan.

Timoti dammai ili i na we enei

⁶ Gogo da Timoti rawai ana wu uta ya'a du. U tawa tsu ta na alabari a sa'ani adama o ucamu wo okolo ni icigi i du. U kambuwaa tsu ta a na yaa cuwusan na atsu na mazanga, waru i ta maluwa ma na yee ene tsu cine atsu tsu ri a maluwa ma na tsee ene du.

⁷ Ama a va, atsu a aciyatsu tsu ta pa na addama a abunda, waru a ta casu tsu atsumalima lon, amma tsu tsura ta okolo o uta adama a na i buwai pe nu ucira atsuma o ucamu wo okolo a du. ⁸ Tsu reve ta i ta mishin nu ucira atsuma a Zgbain Yesu, ayi da gba waa casu tsu mazanga ma asuvu ma na wuma u tsu u tsura ta ucira. ⁹ Tsu godyoo ta Asula lon adama a du! Adama a du tsu ta na mazanga ma abunda a makakan ma Asula a tsu. ¹⁰ Urana na ayin tsu ta yuwusaan du avasa babu uro. Waru tsu te ipati ya Asula a lyawa tsu tse enishe du adama ni i cigisa ili i ro atsuma o ucamu wo okolo a du, tsu ca du.

¹¹ Tsu ta avasa Asula Dada tsu na Zagbain tsu Yesu lyawa tsu tsu bura du. ¹² Tsu ta yuwusan ipati Zagbain zuwa icigi i du i kungwa, waru u shiwan hali u kara a rawusa ubata aza a du hali a tyo e ekere a za suru, cine icigi i tsu i shiwan a tyo ya'a du. ¹³ Wi isawaton okolo a du aza a babu unusu atsuma a akiza a makakan ma Asula Dada tsu, a mantsa ma na Yesu Zagbain aa tawa na aza a akiza a yi.

4

Vu yuwan nden n sa'ani a makakan ma Asula

¹ O ukosu, ama a va, cine tsu damma ndu atsuma a ala a Zagbain tsu Yesu Zamawawa, tsu ta fo e ipati i du i yuwan nden n na woo yo'onoto Asula o okolo. Tsu rito du ta de i yuwan ne waru i ta yuwusan ne. Waru tsu ta patishi du i lyuwa elime na mayan ne, ² adama a na i ta cuwusan ni ili i na tsu rito ndu a ala a Zagbain Yesu.

³ Asula a ciga du ta i dana cece, adama o ndolo i suma cu'un vu unusu u tsipere suru. ⁴ Reve za suru u gololo lipu va yi, avu u yuwan nden n na ri na akiza na ama a ca yitsugbain. ⁵ Ne da yaa yuwan nden atsuma e icigi i mayan ma tsipere vadamma aza a amali shi. E reve Asula na re va yi shi.

⁶ She vu paala za va vu vi Itoni atsuma e ili i nda, vu zami ka va yi wan, adama a na Asula t a tawaa na atsumalima o una wi icu'un vu nusu ndolo suru. Tsu rono du ta atsuva na abunda. ⁷ Asula a de tsu ta adama tso o'wo cece, agba u de tsu adama tsu yuwan nden mi idaba shi. ⁸ Za na kudai a yuwan nden oo tono wilu u nda, wilu u vuma u da u 'yuwan a yuwan tsutoni na ayi shi, amma Asula a da waa 'yuwan, za na ca ndu Ruhu va Akiza va yi.

⁹ Asula na aciyayi u rito du ta i cigalai, adama o ndolo ili yi lo shi na yaa zuwa mu n danaa du adama e icigi ya aza a Itoni a na vu ntsayi e ene atsuma a ama a Asula. ¹⁰ Amayun a da, gogo i ta ni icigi ya abunda a tyo ubata aza a Itoni a na a ri e ida ya Makidoniya. Ama a va, ko na wo o'wo ne, tsu te ipati i du i dashi icigi a tyo ya'a le lon.

¹¹ Ili i na yaa la'a yuwan maluwa ayi da nda: I dana sanyi, i yuwan majiyan me ili i na yaa yuwan goon, waru i linga ne ekere a du, cine tsu damma ndu nu ufaru. ¹² Ne da ama a na a ri aza a Itoni shi a ca du tsughain adama a nden n du, waru yaa dana a kalyuwusa nanza ca du ikebe shi.

Cine Zagbain aa kamb

¹³ Ama a va, n ciga du ta i reve ili i na yaa fara na aza a Itoni a na a kuwai, adama i dana tapu na atsumolangu tsa ama a na a ri nu uzuwu wo okolo shi wan. ¹⁴ Tsu usu ta a na Yesu kuwai, waru a 'yasan yi ta

avu u kamb a wuma. Waru tsu ca ta okolo na Asula aa tawa Yesu waru, u ta kamb a obolo na ama suru a na a cayi okolo ya Yesu kafu a kuwa.

¹⁵ Cine Zagbain Yesu yuwan adanshi na aciyayi a na, atsu na tsu ri wuma a mantsa ma na Zagbain aa kamb a tsaa wala elime a aza a na a ri pe ason e le shi. ¹⁶ Zagbain na aciyayi u ta ciipa diga zuva. A mantsa ma ndolo ma da ama a uwua udammu wu ucira wu Zagbain, reve waru a uwua abajini a yisaali o un a wu zaghain vu nlingga ma Asul, reve a uwua e ivulusa avana a Asul. Ne da, aza a na a kuwai atsuma a Kristi Zamawawa a fara 'yon a tyo zuva. ¹⁷ Reve atsu na tsu buwai wuma avu tsu buwa atsuma o uvadi reve a fala tsu a tyo atsuma e eleshe obolo ne ele, avu suru ntsu tsu ga'asan na Zagbain zuva reve tsu dana obolo na ayi babu ukotu. ¹⁸ Adama o ndolo i wowontoloi okolo waru i gbatoloi aciyadu ni idanshi i nda.

5

¹ Ama a va, ili i ro yi lo na yaa zuwa mu n danaa du cine ko mantsa ma na ili i ndolo yaa fara shi, ² adama a na i reve ta ulobonu lon urana wu Zagbain u ta tawa cine vivu tsu tawa na ayin. ³ A mantsa ma na ama aa dansa, "Ili suru i ta mejege, asuvu nden ta lo waru babu addama o ro," a mantsa ma dada ulungusu waq riya le babu urevu, cine mbaql a limatan n ri usan lon na mantsa ma rawa zuzu. A mantsa'a babu ure u mala'aa diga a addama o ndolo.

⁴ Ama a va, she i dana atsuma e irumbu adama e ili nda wan, waru she i yuwan asalama nnu urana wu Zagbain tawa gashi vivu wan. ⁵ Adama a na suru ndu muwun me ekan n da waru muwun mu urana n da. Tsu ri aza e irumbu na ayin shi. ⁶ Adama o ndolo i yuwan ipiri i sa'ani, she i lantsa cine ozo o ro a ri a nlavu wan. I dana e ipiri nu uguzu wa aci. ⁷ Ayin mantsa ma da na ama a tsu lantsa waru mantsa ma da na ama o tso o'wo usowu. ⁸ Agba atsu na tsu ri a nden atsuma e ekan tsu 'yuwan tsu ciga tsu gitsai aciyatsu. Cine soja tsu fofo aciyayi nn a wu nla utugu wa aaraga a makakan ma yi, tsu 'yuwan tsu ciga tsu fofo aciyatsu adama na Mekerenkesu ma tawa, tsu gura lyuwa elime nu ucawu wo okolo ya Yesu avu waru tsu lyuwai elime ni icigi ya ama. Cine soja tsu fofo aciyayi nn a wo oto melezu mo uvon, tsu 'yuwan tsu ciga tsu danai nu uzuwu wo okolo a na Yesu a wawa tsu. ⁹ Tsu yuwan ili i nda adama a na Asula zuwa ta okolo u wawa tsu o ucira wu Zagbain tsu Yesu Kristi. Ayi Asula u tsuwant tsu upan wa yi shi. ¹⁰ Zagbain Yesu kuwa ta adama a tsu, adama tsu yuwan wuma obolo na ayi babu ukotu. Ayi nda amayun a da na

tsu ri wuma ko cina tsu kuwa a mantsa ma na u kambai. ¹¹ Adama e ili i ndolo suru, i gbamatoloi asuvu reve i suwulai aciyadu cine i ri a yuwusan.

Uritosu wu ukosu

¹² Ama a va, i ca aza a na a ri azagbain a du atsumä o ulinga wu Zagbain tsugbain. A linga tå lon atsumä a du waru a damma du ta adama e ili i na i ri ulobonu shi a na yaa yuwusan. ¹³ I ca ama a nda tsugbain waru i ciga le adama o ulinga u le. Waru i yuwan nden n sa'ani vani du.

¹⁴ Ama a va, ni i ciga i 'yuwan i rono orogo atsuvu. I dashi aza a na a tsu lapa uwua wovon shi okolo ubbam. I toni ben waru i kalyuwä aza a na a ri nu ucira shi. I yuwan ankuri na za suru.

¹⁵ She i lyawa nanza tsupa iwuya ni iwuya wan, amma i yuwan ukadu i yuwunlai isa'ani waru na za suru.

¹⁶ I dana na mazanga kuci. ¹⁷ I lyuwa elime na mayan ma avasa. ¹⁸ Ko ni ili i ro i fara, i dana na no okolo o ugodyusho, adama a na wo o'woi ili i na Asula a cigai a tyo ya'a du aza a na a ri aza a Kristi Yesu Zamawawa.

¹⁹ She i geshe Ruhu va Akiza wan. ²⁰ She i kudä a tara adanshi e ili yu usokowu ya Asula ili ya abula wan. ²¹ Amma i 'yuwan i ciga i lyungwa ili suru i na a dammai. I guza ili i na i ri ulobonu. ²² I suma cu'un vi iwuya suru.

²³ Tsu reve ta a na Asula a da aa casu asuvu nden, waru n ta yuwusaan du avasa u zuwa du yoo o'wo aza a akiza o ure suru. N ta yuwusan avasa u geshe okolo na asuvu na lipu du diga a mayan mo unusu e re suru, hali she urana u na Zagbain tsu Yesu Zamawawa kambai. ²⁴ Za na dangwa ndu za va abula da, waru u ta yuwan ili i ndolo.

²⁵ Ama a va, i yuwaan tsu avasa.

²⁶ I casä aza e Itoni a na a ri de suru ni ikatalu ya amayun.

²⁷ N te ipati i du atsumä a ala a Zagbain, i denuna o u'wa wu Zagbain suru mepepe-lime ma nda.

²⁸ N te ipati Zagbain roco du isa'ani ya yi suru.

Mepepelime me Ire mā Bulu a tyo ya Aza a Tasalonika

Ucuduwu wa aatagada a nda

Bulu danaa tā aza e Itoni a na a ri pe atsuma a Tasalonika. Ayi da mepepelime me ire ma na u danayi aza e Itoni atsuma a lyuci na ri nā abajini e eden a na a ri a nge'en m mala. U dana tā mepepelime ma nda adama a na ama o ro aa yuwusan uritosu u sa'ani shi adama o urana u na Yesu Zamawawa aq kambā. Ozo o ro e le a damma tā a na a tsura tā mepepelime diga ya Bulu agba epen a da le.

Atsumā e mepepelime ma nda Bulu dana tā amayun e ili i na yaa fara a mākambā mā Yesu. U dāshi tā damma ili i na u dammai de adama a adanshi a nda. Bulu yuwan tā adanshi e ili i ta'atsu i na i la'ai ulobonu atsuma e mepepelime ma nda. U damma le tā adama adā a mantsa ma na Yesu aq kambā. Waru u dammisa le tā atsumalimā a na o sowuso ubātā wā Asula a da wo utusā shi. Atsumalimā a nda o to koto urana u ro reve a tsurā wivuwun. A tyo o ukosu, u damma le tā a yuwan ulinga nā atyo o ucira u na a ri nā ayi kafu Yesu kambā.

Ili i nda suru amayun a da hali a tyo ana'an, cine a dānai a mantsa ma ama a Tasalonika a na Bulu danaa nle mepepelime ma nda.

Ili i na iri pe atsuma a aatagada a nda

1. Icasu (1:1-2)
2. Ukāmbu wu Zagbain amayun a da (1:3-12)
3. Koto Zagbain kāmbā shi (2:1-12)
4. Vu yuwan nden mā abūlā (2:13-17)
5. Vu yuwan avasa waru vu yuwan ulinga (3:1-15)
6. Avasa o ukosu (3:16-18)

¹ Amu Bulu, na Sila nā Timoti, atsu da tsaa danasa mepepelime ma nda e teweē aza e Itoni ya Tasalonika ama a Asula Dada tsu aza a na a ri atsuma e itoni yi Zagbain Yesu Kristi Zamawawa.

² M pati tā Dada Asula nā Yesu Zamawawa Zagbain u roco du isa'ani waru u ca du aba'un na asuvu nden!

Avasa o ugodyusho

³ Ama a vā, u lobono ta tsu godyoo Asula adama a du kuci, tsu ta yuwusan mazanga adama a na ucawu wo okolo a du a ta kungusa atsuma e itoni nu ucira, waru suru ndu i ta dāshishi ncigalai. ⁴ Nā tsaa yuwusan adanshi a du nā aza e Itoni ya Asula bātā ro, atsu tsu yuwan tā mazangā a na yaa kabusa

asuvu, avu i buwa nu ucawu wo okolo ko na yoo sowuso atsumalimā a malyungwā na awuya.

⁵ Atsumalimā a nda o to rocosu Asulā e te ge'eto koyan mejege. Ne da Asulā ee kece du atsuma a aza a na aa uwa o tsugono tsā yi, agba gogo adama o tsugono tso ndolo tsā yi do yoo sowuso atsumalimā'a. ⁶ Asulā a ta yuwusan ilii na i ri ulobonu kuci. Utā ca aza a na a tawusaa du na addama atsumalima. Waru u tā tāwāq du na wivuwun atsuma a atsumalimā a du. ⁷⁻⁸ A mantsa ma na Yesu Zamawawa Zagbain aq tāwāq diga zuva nā nlingata ma Asulā mu ucira mā yi obolo na akina a mākulā u ta ca tsu wivuwun fo.

Zagbain tsu Yesu ta ca aza a na e revei Asula shi atsumalima na aza a na a 'yuwain a yuwan tsutoni na Alabari a Sa'ani a Zagbain tsu Yesu. ⁹ Atsumalimā a na oo sowo ayi da ulungusu suru suru. A ta kasa le na Zagbain waru nu ucira u tsugbain tsā yi suru suru. ¹⁰ Ili i nda i ta fara o urana u ndolo a mantsa ma na Zagbain aq kambā adama u ushi ica nā tsugbain e ekere a aza a na a ca niyi okolo suru waru a ri aza a yi. Ili'i obolo nā ađu da, adama a na i usu tā ili i na tsu dammai.

¹¹ Asula a dangwa du tā, waru tsu ta avasa a na Asula aq ausu du yi ntsaa yoo o'wo ama a yi. Tsu ta avasa a na ucira wā Asulā waa kambā du i yuwan ili i sa'ani i na yaa ciga i yuwan suru. Ucawu wo okolo a du a da waa zuwusa du i ciga mayan me ili i nda. ¹² Ne da za suru aa ca ala a Zagbain tsu tsugbain adama a du, avu a ca du tsugbain obolo na gyi. Ayi nda ili i mayuwaan i da e ekere a Asula a tsu ne ekere e Yesu Zamawawa Zagbain adama e isa'ani i le.

2

Vuma Vama na 'yuwain Wilā

¹ Ama a vā, tsu ta damma du ununa Zagbain tsu Yesu Zamawawa aq tāwā, nā cine oo foloto tsu ubātā wā yi. ² She yoo o'ushi nā atsumolangu ko udamu adama a ama a na aa dansa a na urana wu Zagbain u tāwā tā de wan. A ta gura damma a uwwa tā ne ubātā u tsu o uritosu, ko e ikaka ya adanshi, ko e mepepelime. ³ She i lyawa a yuwan du ugbozu ni ili i na aa dansa wan.

Amayun ayi da urana u ndolo waa tawa shi, she nā abajini o u'yasan san wa aci e ekere a Asula a rawa reve waru o roco Vuma Vama na aq lungusa suru suru. ⁴ U tā 'yasan aciyayi mgbain, reve u tara aciyayi u la'a tā ili i na a tsu de aamali suru. Avu waru u lungusa ili i na aa yuwusaan agandā suru. U ta uwa atsuma a Aa'isamapada a Asula, avu u damma ayi na aciyayi Asula a da.

⁵ I gura cuwan ana n dānai obolo nā ađu, n yuwaan du tā adanshi e ili i nda. ⁶ Gogo

gba i reve tā ili i na yaa guzasa yi, adama a na a to utaq yi a alanga e eteshe na mantsa ma yi ma rawa. ⁷ Agba ko gogo ucira wu ulinga u vuma u na u ri a nlangi na Asula u to ulinga usokowu. Agba za na aq guza yi ta lyuwa elime na mayan ne hali she na a tawa za na aq guzasa yi'i. ⁸ Dada Vuma Vama oo utaq aciyayi, ayi da za na Zagbain Yesu Zamawawa oo koto tu upepu u vivuwun wu una wa yi. Ayi da za na Yesu Zamawawa aq lungusa, nu u tāwa atsumā tsugbain tsā yi.

⁹ Vuma vama n nda u tā tāwa u yuwan ulinga u Male nu ucira we epen ni iroci ye epen nā linga va asalama ve epen. ¹⁰ Waru u ta gura yuwan atyo e iwuya i na waa yuwan wu luma ama a na aq lungusa. A ta lungusa le adama a na a 'yuwan tā a ciga ili ya amayun reve waru a 'yuwan iwawi i na i tsu uta ubata wa Asula. ¹¹ Adama o ndolo Asula a lyunguwa le tā ni ili yu ucira i na yaa luluma le, ayu u zuwa le a usu epe'en. ¹² Ne da oo koto le adama a na aq shi tā a uwuwusa uyo'o wi iwuya i na aq shi a yuwan, reve a 'yuwan aq usu amayun.

Yi isawan nu ucira

¹³ Ama aq vā, tsu godyoo tā Asula adama a du. Zagbain ciga du ta waru Asula a dāngwa du tā de nu ujimu diga o ufaru adama u wawa du. Iwai i nda i tāwa tā adama a na Ruhu va Akiza kambatō ndu cece, waru u tāwa tā adama and a i usuyi ikaka ya amayun. ¹⁴ U de du tā i tsurā iwawi a mantsa ma na tsu damma ndu Alabari a Sa'ani. Gogo nda i ta gura uwa atsumā tsugbain tsu Zagbain tsu Yesu Zamawawa.

¹⁵ Ama aq vā, adama e ili i nda, i ciga i 'yuwan yi isawan mejegé, ayu i guza ili i na tsu rito ndu atsumā adanshi na atsumā a madana.

¹⁶ Asula Dada tsu ciga tsu tā. Adama e isa'ani ya yi u ca tsu tā adanshi na asuvu nden nu uzuwu wo okolo u sa'ani u na u ri nu ukotu shi. ¹⁷ Tsu ta avasa Zagbain Yesu Zamawawa na Asula Dada tsu a zuwa okolo a du a gbama. Waru tsu ta avasa a ca du ucira u na yaa yuwan ili i sa'ani, reve waru i yuwan adanshi a sa'ani.

3

Iyuwaan tsu avasa

¹ Ama aq vā, o ukosu u mepepelime ma nda, n te ipati i yuwan avasa adama a tsu. Ili yu ufaru, i yuwan avasa adama e ikaka yi Zagbain i baza go'o ayu ubata u na u rawai biti, a tara yi na qbulā ununa i yuwan a mantsa ma na ikaka'a i rawa ndu. ² Waru i yuwan avasa a wawa tsu e ekere a ama a vama na ama e iwuya, adama a na vuma suru da cayi Zagbain okolo shi. ³ Amma Zagbain za vā qbulā da, u ta gbamato du,

avu u geshe du e ekere a za vama. ⁴ Tsu tā nu uzuwu wo okolo atsumā a Zagbain a na yaa yuwan suru ili i na tsu damma ndu, waru tsu tā nu uzuwu wo okolo i ta lyuwa elime na mayan ne. ⁵ Lyawa Zagbain roco du cine Asula a ciga ndu, waru u roco du cine yaa kabā asuvu na atsumālimā ununa Zamawawa kabāi asuvu.

Morono ma atsuvi adama aq aza o ukudu

⁶ Gogo gba ama aq vā, tsu ta zuwusa du i yuwan ili i nda atsumā a ala a Zagbain tsu Yesu Zamawawa: Yi kasa na yuwan suru na ri nu ukudu atsumā a du waru za na aa yuwan nden ma yi a kurusu uritosu u na i tsurai ya'a tsu shi. ⁷ Adū na aciyadu i reve tā cine wuntsayi i toni ili i na tsu yuwan. Ana tsu dānai na aqū, tsu dānai aqā o ukudu shi. ⁸ Tsu ushi ilyalya une'e ubata wu za ro shi, shede na tsaa tsupa. Tsu linga tā lon urana na ayin adama tsso o'wo itana a tyo ya'a du wan. ⁹ Tsu yuwan tā ne ko na tsu ri na tsaa zuwa du i lyuwato tsu, ayu gba tsu 'yuwan adama tsu lyawaa du iroci i na yaa kuru. ¹⁰ A mantsa ma na tsu dānai obolo na aqū, tsu zuwaa du tā wilā u nda: "Za na suru lingai shi, she u lyuwa wan."

¹¹ Gogo gba tsu uwwa tā ozo o ro atsumā a du aq tā a nden me pere, reve a 'yuwan a linga, reve a uwa e gesheshe ulinga wa akapi a ama. ¹² Adama o ndolo, atsumā a ala a Zagbain tsu Yesu Zamawawa, tsu ta patishi icu'un ya ama o ndolo, tsu tā gba waru a dansaa le, e reme ulinga adama a tsura ilyalya waru aq dānu ben.

¹³ Ama aq vā, she i kunā mayan me isa'ani wan ko ke'en.

¹⁴ I kalyuwa aza a na a 'yuwan aq kuru ili i na tsu dammai atsumā e mepepelime ma nda ulobonu. Yi kasa ne ele, adama o o'wo na wono. ¹⁵ She i tarā ama a nda ana n'yuwatan n du wan, amma i yuwan adanshi ne ele ununa yaa yuwan adanshi na aqā a du, za na lobonoi i fara yi adama o unusu u na waa yuwan.

Icasu yu ukosu

¹⁶ Lyawa Zagbain va asuvu nden na aciyayi u ca du asuvu nden aq yi kuci atsumā e ili i na i farai suru. Lyawa Zagbain dāna obolo na aqū suru.

¹⁷ Gogo nda apa icasu i vā, amu da n dāna niyi ne ekere aq vā. Amu, Bulu, ne da n tsu yuwan o ukosu wu mpepelime n vā suru, waru o to rocosu aza a vā a da na amayun.

¹⁸ Lyawa isa'ani yi Zagbain tsu Yesu Zamawawa yo o'wo obolo na aqū suru.

Mepepelime mo Ufaru ma Bulu a tyo ya Timoti

Ucuduwu wa aatagada a nda

Bulu da dānai mepepelime ma nda a tyo ya Timoti. Timoti tsu walasa tā obolo na Bulu kuci adama a damma ama afa e Yesu. A mantsa ma na u dānai mepepelime ma nda, Timoti yuwusan tā ulinga a kāndāruwusa mbāngā n lyuci va Afisu.

Bulu dānaa tā Timoti tsara u kamba yi atsuma o ulinga u na woo ronoo aq'isa o ubātā'a adanga. Adama o ndolo ayi mepepelime'e u ta tapu na cine aa dangwa azagbain, waru na cine wuntsayi aza e Itoni a yuwan nden n le q̄tsuā o ulinga wā Yesu Zamawawa.

A'isa aza e Itoni ana'an bata da na aza e Itoni oo rito amayun adama a Asula waru ubātā'u na aa linga suru obolo adama a kambulai waru a kamba fo ama e ili i na ya 6ala le. Ayi mepepelime ma nda u ca tā azagbain a aq'isa aza e Itoni uritosu ni iroci i sa'ani waru adama aza e Itoni suru.

Ili i na iri pe atsuma a aatagada a nda

1. Icasu (1:1-2)
2. Cine aq'isa aa yuwan wuma (1:3-3:13)
3. Ili i na Asula o soko ntsu (3:14-4:5)
4. Asala a Bulu a tyo ya Timoti (4:6-6:21)

Ucuduwu

¹ Amu da Bulu, za na aa danasaa wu. Amu aajiya e Yesu Kristi Zamawawa da adama a na Asula na Yesu a zuwa yi tā wo o'wo ne. Asula ayi da za vi iwawi i tsu. Yesu Zamawawa waru uzuwu wo okolo a tsu.

² N ta danasaa wu Timoti, mawun ma amayun mā vā adama o ucawu wo okolo a wu.

Asula a da Dada tsu, waru Yesu Zamawawa ayi da Zagbain tsu. N ta yuwsaan wu avasa a ca wu icigi ni isa'anit na asuvu nden.

Vu dānā nu urevu u munlu me epen

³ Ana n karai a tyo e ida ya Makidoniya, n damma wu tā vu dānā atsuma a Afisu. Adama a na n ciga nuwu vu 6ara ama o ro adama a lyawa uritosu wi ili i na i ri mejege shi. ⁴ She a kuru ofoli a alabari e pere wan, agba she a lungusa mantsa e itoni ya alabari o ugeru u limatan wa agadu a nkaya wan. Nna a yuwan ne a tsu tāwa tā nu mronuloi ma adanshi n na n tsu kamba ama a yuwan wuma wu ucawu wo okolo e ekere a Asula shi. ⁵ Ili i na i zuwai vaa 6ara le tsunda ayi da adama koyan na ri lo u shiwan ni icigi. Icigi i nda i tsu utā diga o okolo a na a ri cece, na asuvu a sa'anii, nu ucawu wo okolo

a amayun. ⁶ Amma ama o ro a 6atsa tā a lyawa ili i nda. Reve a lungusa mantsa mā abunda a adanshi e pere. ⁷ A ciga tā o o'wo munlu n Wilā mā Asulazuva, agba a ri nu urevu wa amayun e idanshi'i shi ko ana a ri afalu a na e revei.

⁸ Tsu reve tā Wilā wa Musa u tu ulobonu nnā yuma yuwan tsutoni na ayi ununa Asula a cigai. ⁹ Waru tsu reve tā Asula a zuwa Wilā'ā adama a aza a na a ri na abula shi. Amma u zuwa tā Wilā'ā adama a aza a na a 'yuwain a yuwan tsutoni waru na aza a na aa yuwanili yu uwuyanu a mantsa suru. Waru u zuwa le tā adama a aza a na a 'yuwain Asula waru na aza a na aa yuwanusun. U zuwa le tā waru adama a aza a na asuvu e le a ri cece shi, waru na aza a na aa yuwsaan Asula aganda shi. U zuwa tā Wilā'ā waru adama a aza a na aa gura una nadan dada na nan mma le. U zuwa le tā adama a aza a mona. ¹⁰ Waru u zuwa le tā adama a aza a na aa yuwanusun tsipere, na ali a na oo vosun na ali waru na amaci a na oo vosun na amaci. Waru Wilā'ā u tā lo adama a aza a na a winasa aza e le ana agbashi, na aza a na a yuwanusun epen obolo na aza a na a yuwanusun epen o ukobu wu uge'etosu. U zuwa tā Wilā u ndolo adama a ama a na a yuwanusun ili i wuya icu'un icu'un i na i wasain uritosu u sa'anii. ¹¹ Uritosu u sa'anii u ta ntsaa na adanshi e ikaka i sa'anii i na moo ritosu adama a Asula a sa'anii. Ayi nda ayi da ikaka i sa'anii i na Asula a ca numu tsāra n damma ozo o ro.

Isa'anii ya Asula a tyo ya Bulu

¹² N godyoo tā Yesu Zamawawa za na ri Zagbain tsu, u ca mu tu ucira. Reve u ca mu ulinga wā abula wā yi tsāra n yuwaan yi. ¹³ Ili ya asalama i da, a na u yuwanili i nda, adama a na n shi tā n tsu yuwanusun adanshi a vama e ekere a ala a Zamawawa. N yuwanusun tā ugenge wa ama a yi tsāra n yuwaan le iwuya o ure u na maa gura suru. Na ne suru Asula o roco mu tā isa'anii ya yi adama a na n yuwsain ili i ndolo suru atsuma o ulambu wu urevu waru babu na n cayi okolo. ¹⁴ Zagbain yuwaan mu tā isa'anii ya abunda. Adama e isa'anit ya yi u zuwa mu tā n ca okolo, reve u ne'e mu icigi i na Zamawawa Yesu rocoi ama.

¹⁵ Yesu Zamawawa tāwa tā atsuma o uvadi tsāra u wawa aza o unusu. Ikaka'a amayun a da, waru vadī suru usu ikaka'a. Waru atsuma a ama, qmū da n shi n la'ai koyan da unusu suru. ¹⁶ Adama o ndolo, Yesu Zamawawa yuwaan mu tā isa'anii, reve waru u roco mu ankuri babu utyo, tsara mo o'wo iroci e ekere a aza a na aā tāwa a usu na acapa adama a tsāra wuma u babu ukoto. ¹⁷ Tsu cayi Asula ica, reve waru tsu ca niyi tsugbain. Tsu yuwsain ne babu

ukotu. Ayi da Mogono ma babu ukotu, za na a tse ene shi, agba u tsu kuwa shi. Ayi da Asula a nde'en. Ami.

¹⁸Kafu mantsa ma nda, ama o ro a yuwan tā adanshi adama e ili i na vaa yuwan. Mawun mā va, Timoti, uwwa adanshi a va, waru adanshi a va' u toni tā adanshi a na a yuwin a aci a wu de acapa. N ciga tā adanshi a nda a ca wu ucira u na vaa yuwan mpolo n sa'ani. ¹⁹Ayu a yuwusan ne mpolo, vu guza ucawu wo okolo a wu waru vu dāna na asuvu a sa'ani. Ozo o ro a 'yuwan tā na aa lyawa ucawu wo okolo e le u lyuwa elime a asuvu a sa'ani e le, ne da ucawu wo okolo e le a langai ana upepu wu ucira u tsu lungusa wantsun. ²⁰Ama o ro a na a yuwin ne, ele da Hamanaya na Iskandari. Reve n ca ama a nda e ekere o ucira u Male, ne da oo rito she a yuwaan Asula adanshi a vama† wan.

2

Uritosu adama a aganda

¹Ili yu ufuru, n ciga tā n damma wu vu yuwaan za suru avasa. Nnā vaa yuwan ipati ya wu, vu pati Asula u roco le isa'ani ya yi, reve vu damma Asula vu godyo tā. ²Tsu yuwayin ngono na aza a na a ri na tsugbain suru avasa tsunda. Tsu yuwin ne adama tsu yuwin nden n sa'ani no okolo nden. Vu yuwan ne adama tsu yuwin cu'un vu nden n na Asula a cigai, waru tsu ta yuwan nden n sa'ani na ama. ³Mayan ma avasa tsunda u tu ulobonu, waru tsu to yo'ontu Asula okolo nnā tsu yuwan ne. ⁴Asula a da za na tsu wawa tsu, waru u ciga tā u wawa ama suru. Waru u ciga tā ama suru e reve ili i na i ri amayun. ⁵Asula a tā a da. Waru vuma tā ta lo na tsu uwa e memere ma Asula na ama. Vuma tā ndolo ayi da Zamawawa Yesu goon. ⁶Yesu Zamawawa da goon za na tsulai koyan da ufulu, ana u cayi aciyayi reve o una yi. Asula a ca tā ikaka i nda a tyo o uvadī a mantsa ma sa'ani ma na u dāngwai.* ⁷N damma du tā mejege suru suru, ana n damma ndu Asula a dangwa mu tā mo o'wo aajiya na za va alaiya. Ulinga u va ayi da n rito Atakpací ucawu wo okolo wa amayun.

⁸A mantsa ma na i golotoi biti adama i yuwaan Asula agandā n ciga tā ali a 'yasān ekere e le zuva, nna a yuwusan avasa, waru n ciga tā ekere o ndolo a dāna cece. She a tsurā upan ko mawasan atsumā a aza a na aa yuwusan avasa wan.

⁹⁻¹⁰Waru n ciga tā amaci o oto itana i na yi ntsayi amaci a amayun o oto. O oto itana ulobonu, waru o oto itana i na yaa varu ama wan. O tsu roco tā ulobonu u le atsumā e ili i

na aa yuwusan. Madava me le ma da mo tso roco ulobonu u le ko iliyatsuvu i zinariya i na oo oto da shi. Waru iyedi yi ikebe† i le i da yoo rocosu ulobonu u le shi. A suma ili i ndolo suru.

¹¹Amaci o polo atsvu reve waru o rito ben na a yuwin tsutoni. ¹²N lyawa amaci o rito ali shi, waru n lyawa le a tsurā tsugbain a aci a ali shi. Amma amaci o polo atsvu ulobonu. ¹³Ili i na i tāwai na ne ayi da Adamu da Asula a fara yuwin, reve u kuru na Hawa.† ¹⁴Reve waru Mekerensu ma pusān ka ugbozu, dāda unusu wee teme. Mekerensu mā pusān Adamu† ugbozu shi. ¹⁵Adama o ndolo, Asula a ta wawa amaci ana aa matsasan muwun, agba waru a dāna nu ucawu wo okolo. A 'yuwan a ciga a yuwan icigi waru a yuwan wuma u na Asula a cigai. A yuwan nden n wuma u mejege.

3

Uritosu adama a azagbain

¹Adanshi a nda amayun a da: Vuma na cigai wo o'wo zaghain† atsuma a aza e Itoni, u ta zama ili i sa'ani. ²To, zaghain nu u ciga u 'yuwan u yuwan wuma u na ama aa yuwan adanshi a vama adama a yi wan. U ciga u 'yuwan woo o'wo vali vu ka tā. U ciga u 'yuwan u golobo aciyayi, waru u dāna nu ugbozu. U dāna na ala a sa'ani. U kalyuwa omocin a na a tāwusa o u'wa wā yi ulobonu, waru u gura rito ama. ³She vuma ndolo wo o'wo ososowi wan, she u dāna za vu ulungusu wan. U ciga u 'yuwan u dāna ben. U 'yuwan u ciga u ciga nden n lafiya. She wo o'wo za vi icigi yi ikebe lon wan. ⁴U ciga u 'yuwan u guza u'wa yi ulobonu, reve waru muwun ma yi n yuwan tsutoni, waru a uwwa adanshi a yi. ⁵Nā vuma gura guza u'wa wā yi ulobonu shi, cine waa gura guza aq'isa a aza e Itoni a Asula? ⁶She za na oo o'wo zaghain wo o'wo za vi Itoni i sa'avu wan, adama u 'yasān avangaci wan o una u na a dangwa niyi zaghain babu na u jmai, reve Mekerensu ma yuwan ulinga nu uvadū u ndolo reve u varu yi wan. ⁷Waru aza a na a ri pe atsuma a aq'isa a shi a yuwan adanshi a sa'ani a aci a yi ne da ama a yuwan adanshi a vama a aci a yi shi, waru wā riya o wono a maza ma Mekerensu shi.

⁸Ne da waru akambi a azagbain† a aq'isa a aza e Itoni a ciga a 'yuwan ama a ca le tsugbain waru a dāna ama a aq'ula. She oo o'wo ososowi wan, waru aq' dāna ni icigi yi ikebe uwuyanu wan. ⁹A ciga a 'yuwan o

* ^{2:6} Ure u ro u na aa damma urevu wā yi ubātā u nda ayi da: Ukwā wā Yesu tsā kucci urotu u dā u na woo rocosu Asula a ciga tā a wawa ama. Urotsu u ndolo u tāwā tā a mantsa ma na wu ntsayi. † ^{2:9-10} Ayi danshi Tsuheleni "iyedi yi ikebe" u ta yuwusan adanshi a muwara, cu'un muwara n na a tsu tsurā atsuma e inama i mala (Mat. 7:1). ^{◊ 3:8} Ajy. 6:1-7.

toni ili ya amayun i na Asulə o roco ntsu adama a wuma wa aza e Itoni. A ciga a 'yuwan a dana na asuvu a sa'anı. ¹⁰ Kafu ama a dangwa le a yuwan ulinga wi ikambi ya azagbain a aa'isa'a, a yuwan ne'en ulinga uro u na woo roco ama a abulə da waru a ta gura. Na a gura yuwan ulinga'a ulobonu, to, a ta gura o'wo akambi a azagbain a aa'isa'a.

¹¹ Ne da waru ka vu kambi va azagbain va aa'isa a aza e Itoni u ciga u 'yuwan e reve yi na abulə, waru u dana za va adanshi a vanvama wan. U gura banə aciyayi waru e ili i na wa a yuwusan suru, u dana na amayun.

¹² Kambi va azagbain va aa'isa a aza e Itoni u ciga u 'yuwan wo o'wo vali vu ka ta. U gura banə u'wa wa yi maßula ulobonu. ¹³ Kambi va azagbain a aa'isa a na a yuwan ulinga u sa'anı u tə tsurə atsupu a tsugbain e ekere o ozo o ro waru a tə dashi yi okolo ubgamu atsumə u ucawu wo okolo a yi e ekere e Yesu Zamawawa.

¹⁴⁻¹⁵ N zuwa tə okolo a na maa təwə ya'a wu gogo. Agba na n tsurə n təwə keđu shi, ayi da i zuwai maa danasaa wu ili i nda, adama vu reve cine wu ntsayi ama a danu atsumə o u'wa wə Asulə. Za na ayi da aa'isa a aza e Itoni a Asulə a na a ri wuma, ayi da atsuru ni ikyun ya amayun.

¹⁶ Apa abajini a amayun o ucawu wo okolo a tsu za na Asulə a shi o soko ntsu: Zamawawa təwə tə na lipu vuma, Ruhu va Asulə roco tə a na ayi da Za va abulə'a.

Nlingata maa Asula me ene yi tə, waru a yuwan tə adanshi a yi o uvadi suru. Ama bata bata atsumə o uvadi a zuwa tə okolo e ekere a yi, reve Asulə a tara yi a tyo zuva ubata u tsugbain. [◊]

4

Morono ma atsuvu adama a munlu me epen

¹ Agba Ruhu va Akiza† damma tə a alanga eteshe, a mantsa mo ukosu ozo o ro a ta lyawa ucasu wo okolo e ili ya amayun. Reve o toni nan rihu vu upusasun wu ugbozu ni ili i na otom i lima o rocosu. ² Aza a na o tsu roco ili i ro reve a 'yawə a yuwan ili i ro ko'o a ta təwaa nu uritosu wo otom i lima. Asuvu e le a kuwa tə de, ununa lipu na rumu vu usuduwu kukulətoi. ³ Munlu n nda n ta dansa, u ri ulobonu a yuwan loloshi, waru u ri ulobonu a lyuwa iliyalya i ro shi. Agba Asulə a yuwan tə iliyalya i ndolo adama aza a na e revei amayun waru a usuyi amayu'un, a lyuwa reve a yuwaan Asulə mazangə. ⁴ Ana wo o'woi ili i na Asulə a yuwan suru a tu ulobonu, she tsu 'yuwan

ili i ro pe wan. Tsu ushi nle na mazangə no okolo o ugodyusho. ⁵ Tsu reve tə adanshi a Asulə na avasa a kambato le tə akiza.

⁶ Vu roco aza e Itoni ili i nda. Na vu yuwan ne, vu to o'wo aagbashi a abulə e Yesu Zamawawa. Waru ne da avu aciyayu vaa yuwan ucira atsumə e ikaka ya amayun e ili i na vu usuyi nu uritosu u sa'anı u na yoo tono. ⁷ She vu zuwa atsuvu e yitele i na e icinai na Asulə, ko adanshi o tsulo wan. Apa nda ili i na vaa yuwan: Vu yuwan ukadu tsara vu tsurə ucira atsumə e isa'anı cine Asulə a ri. ⁸ U tu ulobonu vu sudato lipu va vu tsara vu tsurə ucira, amma na vu yuwan wuma adama vu yo'onoto Asulə okolo, u tsu təwaaqə tə ni isa'anı atsumə e ili suru. U tu ulobonu ya'a wu gogo, waru ne da waa dana a wuma wə wu we elime.

⁹ Ikaka i nda suru amayun a da, waru u tu ulobonu a usu le suru. ¹⁰ Atsu tsu ta yuwanus abajini o ulinga na atsumalima tsara ama a usu amayu'un. Tsu yuwan tə ne adama a na uzuwo wo okolo a tsu e ekere a Asulə a da u ri, za na ri wuma, ayi da u təwai na mawawa ma ama suru, waru mawawa maa Asulə u te e ekere a aza a na a usuyi suru.

¹¹ Vu rito ili i nda, reve vu zuwa za suru u reve le. ¹² She vu lyawa ama o rono wu e ida adama a na vu buwai mawun wan. Ciga 'yuwan vo o'wo iroci i na aza e Itoni a ari. Voo o'wo iroci atsumə a adanshi a sa'anı na nden n sa'anı. Atsumə e icigi voo o'wo iroci. Ciga 'yuwan voo o'wo iroci atsumə u ucawu wo okolo o ubgamu. Voo o'wo za vi izami ya amaci wan. ¹³ Vu deshe nu una ama Adanshi a Asulə waru vu cuduwusa le, reve waru vu ritosu le. Vu yuwanus ili i nda hali n təwə. ¹⁴ She vu 'yuwan une'e u sa'anı u na Asulə a ca nuwu wan, a mantsa ma na azagbain a aa'isa a aza e Itoni a kuruwa nuwu ekere, reve a yuwan adanshi a Asulə a aci a wu.

¹⁵ Vu yuwan ili i ndolo nu ucira wə wu suru. Vu yuwan ukadu vu yuwan ulinga u sa'anı adama ama ene ununa vaa lyuwus elime. ¹⁶ Vu yuwan ugbozu na wuma wə wu ni ili i na voo ritosu. Vu guza ili i na i ri mejege ulobonu, ne da Asulə aa wawa wu, waru u ta wawa aza a na a uwua nuwu.

5

Asala adama a adanshi no ozo o ro

¹ She vu yuwaan aabara adanshi nu upan wan, amma vu yuwaan yi adanshi ben gashi dada və wu da. Vu yuwan adanshi no olobo gashi azawawa'a a wu a da.

² Vu yuwaan mukuci ununa vaa yuwaan makuci maa wu, waru vu kuru ne esheli na akiza cine vəqə kuru na azawawa'a a wu e esheli.

◊ 3:16 Rom. 1:4.

³ Aza e Itoni a kamba maruna ma na ma ri na za na aa kamba yi shi. ⁴ Amma nnu u ri na mawun ko muwun n tsukaya, na a ciga a 'yuwan o rito ure u sa'ani u na a usuyi tsara o roco isa'ani ya Asula atsumu o u'wa u le mnq aq kalyuwusa aza a na a matsan nle. Ayi nda ayi da ure u na aa tsuma aza a na a matsan nle adama a na a kungwato nle. Waru Asula a tsu uwuwa ta uyo'o wi ili i ndolo lon.

⁵ Maruna ma amayun, za na ri na za vi ikambi shi, za na ri a nden ma yi e ekere a Asula da u gbasatoi. U tsu patishi ta Asula kuci, a yuwusan avasa urana nu usana suru. ⁶ Marunq ma na gba ma ri a nden adama a mawwa mo uyo'o goon, aakwakwa a da o okolo, ko na u ri wuma. ⁷ Vu rito aza e Itoni ili i nda suru, adama ama a tsara ili i vanvama i na a damma aci e le wan. ⁸ Aza a na gba a 'yuwain a kalyuwa mmaci n le, hali na mmaci n na a ri mpasa n ta, a 'yuwan ta a usu ili i na tsu ushiyi. Icu'un ya ama o ndolo a la'a ta aza a na a q ri aza e Itoni shi ulambu wa qabula.

⁹ Maruna ma na ma ntsayi ma ushi ikambi, ayi da za na rawai a'wan kupotali waru u fana ta vali va yi ulobonu. ¹⁰ U dana n ica e ekere a ama adama a wuma u sa'ani u na u yuwain. Vu yuwan yeci i nda: U kungwato ta muwun ma yi ulobonu? U gura ta fana omocin? U gura ta yuwan aza e Itoni tsugbashi nu ukadatosu wa aci? U kamba ta aza a na a q ri atsumalima? U dana ta ufobu u na waa yuwan isa'ani kuci?

¹¹ She aza e Itoni a kamba nrnua n na m buwai wawa'a ne tsunda wan. Adama a na a ucira wi icigi a lipu u le u ta la'a ucawu wo okolo e le ya Zamawawa, reve a tawa a yuwan lolo ro. ¹² Ne da aa yuwan, reve a kuda nzuwulai n le na Zamawawa.* ¹³ Waru a ta gura o'wo orogo, reve a uwa o tonishi 'wa 'wa a yuwusan idami. A ta kambato ugbozu le a linga va ama, reve a karu a yuwusan adansi a na a ntsayi shi. ¹⁴ Adama o ndolo n ta casu nrnua n keke'en asala a yuwisan lolo ro. A yuwan limatan, reve a kalyuwa 'wa le ulobonu. Ne da ma'yuwatan ma tsu maa gura damma ili i ro a aci e le shi. ¹⁵ Ozo o ro e le batsa ta de, reve o toni Male.

¹⁶ Na ka vi Itoni ri ne edenge aza a na a ri nrnua, nu u ciga a 'yuwan u kamba le waru waa lyawaa qa'isa a aza e Itoni nu ume u le shi. Tsara qa'isa a u gura kamba nrnua ma amayun aza a na a ri na za shi.

¹⁷ Azagbain t a na aa yuwusan ulinga u sa'ani a rawa ta a ca le tsugbain na atsupu a sa'ani. Ne da wu ntsayi a tyo aza a na a

yuwusan ulinga wa Asula na aza a na oo ritosu ili i mejego ya Asula. ¹⁸ Apa ili i na i ri udanu atsumu a Adanshi a Asula, "She vu pala unq wu nan wan, a mantsa ma na waa yuwusan ulinga atsumu e ishina," waru a dana ta, "Lingi rawa ta u ushi atsupu a yi."

¹⁹ She vu zuwa atsuvi a adanshi a vama a na a tawayi adama a zaghain wan. She na ama a na e revei ili i na i farai a rawa ama e re ko ama a ta'atsu. ²⁰ Vu yuwan zaghain za na yuwain unusu adanshi a makakan ma aza e Itoni. Vu yuwan ne adama akapi e ene, tsara a uwu wovon u na aa yuwan unusu.◊

²¹ A makakan ma Asula ma da n yuwan nuwu adanshi a nda, waru a makakan ma Yesu Zamawawa, waru a makakan ma nlingata ma Asula, aza a na Asula a dangwai. Vu zuwa ikaka i nda o ookolo a wu, she vu la'a ciga nanza a aci a nanza wan. Ko vu yuwan adangulu wan.

²² She vu yuwan meje'en wan a mantsa ma na vaa dangula azaghain nu ukurusu we ekere a aci e le. Adama vu zuwa ekere a wu atsumu o unusu wo ozo o ro wan, agba vu dana cece.

²³ N reve ta vu ta na mbala. Adama o ndolo she vu sowo mini goon wan, amma vu solo yi na masayan ma inabi ke'en. U ta kamba wu.

²⁴ Vu cuwan ozo o ro o to tono unusu, ama suru e reve ta nu unusu'u kafu a yuwan le uge'etosu. Ozo o ro o ta lo aza a na aa yuwusan unusu, agba a tsu kpatu'wa unusu u le shi, she na a jima lon. ²⁵ Ne da waru ozo o ro o ta lo na aa yuwusan isa'ani, waru ama suru e reve ta na ne, waru ozo o ro o ta lo a yuwusan isa'ani agba ama a tsu reve ne ele shi, she na a jima.

6

¹ Aza e Itoni a na a ri agbashi a yuwan tsutoni na azaghain e le ulobonu. A yuwan ne tsara ama a yuwan adanshi a vama ala a Asula wan, waru tsara a yuwan adansi a vama adama o uritosu wa yi wan. ² Agbashi a na a ri aza e Itoni a na a ri na azaghain aza e Itoni, she a kuda a yuwan azaghain e le tsutoni wan. Amma, agbashi'i a dashi yuwan le tsugbashi, a na wo o'woi aza a na aq tsurusa ili adama o ulinga u le'e aza e Itoni a da, ncigata n le n da. Ayi da ili i na voo roco, reve waru vu damma aza e Itoni.

Utsuru wa amayun

³ Munlu me epen n ro n ta 'yuwan uritosu u nda, agba uritosu u nda u tu ulobonu nu ucira o uritosu wa Yesu Zagbain Zamawawa, waru ele da ikyun yu ucira wi ili i na vuma aa yuwan a na Asula a cigai. ⁴ Za

* 5:12 "Makuda ma nzuwulai n na a yuwan na Zamawawa" a rana ndedé, kafu a kamba maruna na abunda, u ta yuwan aza a qa'isa a aza e Itoni nzuwulai n na waq guza aciyayi reve u danu babu vali adama u yuwan Zamawawa aganda. ◊ 5:20 Mat. 18:15-17.

na ritoyi ili i ro ko'o u 'yasan t̄ avangaci lon. Waru u ri nu urevu wa amayun shi. Cu'un vuma ndolo tsu yuwan t̄ mazanga a na waa yuwan mawasan mo urevu wi idanshi'i. Nu u yuwan ne, u t̄ t̄wāq̄ n̄ mawasan ma na ama a uwa tsurala, reve waru ama a uwa nl̄angi. Reve waru u zuwa le a yuwan adanshi a na a lungusa aza e le, waru a dānā n̄ majiyan me iwuya a tyo ubata wa aza e le.⁵ Ama a nda a t̄ ni izami ya addama kuci. A ri no okolo a sa'ani shi, waru a tsu yuwan adanshi a amayun shi. O tsu toni t̄ adini tsāq̄ a tsurā utsuru.

⁶ Isa'ani atsuma e itoni ya Asula obolo na ankuri atsuma e ili i na tsu ri n̄ ayi, ayi da q̄abajini o utsuru. ⁷ Ana a matsan ntsu, tsu tawāq̄ ni ili atsuma o uvadi shi. Ne da waru woo o'wo n̄ tsu kuwa, tsāq̄ kambā ni ili shi. ⁸ Adama o ndolo, n̄ tsu ri ni ilyalya ni itana yu u'otosu, u rawa ta t̄ o'wo na asuvu nden. ⁹ Ozo o ro a ciga ta oo o'wo aza o utsuru lon, ana a cigai ili i na i ri na q̄abulā a amayun shi, reve a riya atsuma a malyungwa, reve a riya a maza ma na m̄lungusa nle na ama o ro. ¹⁰ Ili i na i zuwai ayi da, icigi yi ikebe lon ayi da usfaru wu cu'un vi iwuya suru. Ozo o ro a lyawa t̄ ucawu wo okolo, reve waru a t̄wāq̄ aciyele n̄ atsumolangu adama a na a cigai ikebe lon.

Bulu ca t̄ Timoti q̄asla

¹¹ Ayu Timoti aagbashi a Asula a da. Adama o ndolo 'yuwan ciga vu suma iwuya i indolo suru, waru vu toni ili ya q̄abulā, reve vu yuwan ili i sa'ani. Vu yuwan wuma u sa'ani tsāq̄ Asula a uwu uyo'o w̄a wu. Vu roco ucawu wo okolo ni icigi. Vu lyuwa elime nu ulinga w̄a wu, waru vu yuwan yi ben. ¹² Vu yuwan mpolo n̄ sa'ani, adama o ucawu wo okolo a tsu, vu bānā wuma u babu ukotu u na Asula a ca nuwu nu ucira. Vu yuwaan t̄ de ama a q̄abundā adanshi a sa'ani adama a wuma u nda.

¹³ M̄olo wu ta n̄ Asula, za na cayi vuma suru wuma, waru m̄olo wu ta n̄ Yesu Zamawawa, za na yuwan adanshi a sa'ani a mākakan ma Bontu Bilatu,¹⁴ adama vu kuru ili i na u cigai mejege, babu ashinda, tsāq̄ ozo o ro a yuwan adanshi a vama aci a wu wan. Adama o ndolo za lo na wee reme wu nu unusu shi, hali ut̄awu w̄a Yesu Zamawawa.

¹⁵ Asula o to roco Zamawawa diga zuva a mantsa ma na wu ntsayi. Asula a da goon za na rawai a cibala, ayi da goon za na ri nu ucira suru suru a yuwusan tsugono. Ayi da Mogono mo ngono, ayi da Zagbain va azagbain.¹⁶ Ayi da goon za na aq̄ kuwa shi, waru u t̄ pe atsuma e ekan a na vadilimā aa gura rawa zuzu shi. Za lo na e ene niyi de shi, waru babu za na aa gura ene yi. Tsu ca

niyi tsugbain babu ukotu waru ucira za va yi da babu ukotu. Ami.

¹⁷ Vu damma aza o utsuru atsuma o uvadi u nda a 'yasan avangaci wan, waru a zuwa okolo e le e ikebe i le wan. Ikebe yaa jima shi o to koto. Amma a zuwa okolo e le e ekere a Asula za na ri wuma kuci, waru ayi da waa ca tsu ili i na tsu cigai tsāq̄ waru tsu yuwan mazangā.¹⁸ Damma le a yuwan ulinga u sa'ani ni ikebe i le. A yuwan ulinga u sa'ani tapu waru e ne'e aza o ulambu no okolo a t̄. A dānā ufofu u na a kamba aza a na a ri n̄ ayi shi atsuma e ili i na a Asula a ca nle.¹⁹ Na a yuwan ne, ne da a dānā a zuwusaa aciyele utsuru de zuva. U ta dānā ikyun yu usaa ya amayun adama e elime, waru ne da aq̄ tsurā wuma wa amayun ko gogo.

²⁰ Timoti, vu ciga 'yuwan vu guzā ili i na Asula a ca nuwu ulobonu. Vu lyawa adanshi o tsulo na aza a na a ciga nuwu shi, adama e ili i na ee desu urevu u le. Cu'un va adanshi o ndolo u tsu t̄wāq̄ Asula ni ica shi.²¹ Ozo o ro a lyawa t̄ o ucawu wo okolo e le adama a cu'un va adanshi o tsulo o ndolo.

Lyawa isa'ani ya Asula i dānā obolo n̄ q̄dū suru.

Mepepelime me ire mā Bulu a tyo ya Timoti

Ucuduwu wa aatagada a nda

A mantsa ma na Bulu danayi Timoti mepepelime ma nda, u dānqā tā q̄tsumā o u'wa wa ali. Mepepelime ma nda rotso tā mepepelime ma na dada tsu dānaa mawun ma na u cigai. Bulu damma tā Timoti tāwā u kālyuwā yi pe q̄tsumā o u'wa ali.

Bulu damma tā Timoti cine waa guza aciyayi ulobonu, reve u suma mālyungwa. U yuwan tā iroci cine u lobonoī lingi vā q̄bulā a Kristi dāna. U ca tā Timoti asala u lyuwa elime nu uritosu wā yi wa ama adama e Yesu Kristi.

Anā'an fo za vi Itoni to o mpolo na mālyungwa. Mepepelime ma nda ma ta kamba ama a kūda riya a mālyungwa. Asalā a Bulu a tyo ya Timoti ili i tā i dā a tyo e ekere a q̄zā e Itoni ana'an.

Ili i nai i ri pe atsuma a aatagada a nda

1. Icasu na avasa adama a Timoti (1:1-2)
2. She a uwwa wono adama a Zagbain wan (1:3-18)
3. Cine vuma oo o'wo soja vā q̄bulā vā Kristi (2:1-26)
4. Cine ama oo o'wo a rana vu ukosu (3:1-9)
5. Malya me elime q̄tsumā a amayun (1:10-4:8)
6. Asala a vuma langa ni icasu yu ukosu (4:9-22)

Ucuduwu

¹ Amu da Bulu, aajiya e Yesu Kristi Zamawawa adama a na Åsulā a ciga tā wo o'wo ne. U yuwan tā ne adama n damma koyan nzuwulai n na Åsulā a yuwan a na waa ca za suru wuma e ekere e Yesu Zamawawa.

² N ta danasaa wu Timoti, macigata ma mawun mā va. Åsulā Dada tsu da waru Yesu Zamawawa Zagbain tsu da. Icigi i vā i dā o roco wu isa'ani waru e ene ihyali ya wu. Waru a lyawa wu vu tsuā asuvu nden.

Vu lyuwa elime nu ucasu wo okolo

³ Urana na ayin suru, n tsu cuwan tā nā avu kuci q̄tsumā a avasa a vā. Nnā maa yuwsan avasa n tsu godyo tā Åsulā adama a wu. Ayi nda ayi da Åsulā a na maa yuwsan agandā na asuvu a sa'ani, ununa nkaya n vā n yuwan. ⁴ N ta ciga me enishe

wu waru babu uro, adama a na n cuwan tā a na vu shoyin na abara a mantsa ma na tsu kasai. Nā tsu ga'asisan waru n tā zāngana lon. ⁵ N reve tā vu tā nu ucauwu wo okolo lon cine mma vā wu Afiniki ri nā ayi nā cine kaka vā wu vu ka Loyisi ri fo nā ayi. ⁶ Adama o ndolo n ta dansaa wu vu fāla une'e u na Åsulā a ca nuwu ana n kuruwā nuwu ekere. ⁷ Åsulā a ca tsu okolo o wovon shi, agba u ca tsu tā okolo o ucira, ne e icigi, waru u tsu kambusa tsu tā tsu guzā aciyatsu.

⁸ Vu damma ozo o ro adama a Zagbain tsu, waru she vu uwwa wovon wi ili i na ama aa damma wan, nnā vu yuwan ne. Waru she vu wasan mu q̄tsumā a ama adama a na aq̄gutsu numu adama a Kristi Zamawawa wan. Amma, nu ucira u na Åsulā a ca nuwu vu sowo q̄tsumalima obolo nā amu adama a Alabari a Sa'ani. ⁹ Åsulā a wawa tsu tā, waru u dāngwa tsu tā tsu yuwan nden n wuma wa akiza. De nu ujimū kafu a yuwan uvadī dāda u fōbo niyi ne. U ciga tā u roco tsu icigi ni isa'ani ya vā e ekere e Yesu Zamawawa. U dāngula tsu o unā u na tsu yuwan ilī i ro i na tsu ntsayi a dangula tsu shi. ¹⁰ Åsulā o utāa tā ili i na maa yuwsan adanshi a vā i alanga e eteshe, ana Yesu Zamawawa tāwā u kudai ucira wu ukwā, reve u roco tsu ure u wuma u na u ri nu ukotu shi. Ayi da Za vi Iwawi waru Alabari a Sa'ani a dāda nda. ¹¹ Gogo Åsula a dāngwa mu ta n damma ili i nda. U dāngwa mu tā mo o'wo aajiyā. Reve waru u zuwa mu mo o'wo manlu ma Alabari a Sa'ani. ¹² Adama o ndolo a dā n ri pa o u'wa wa ali o sowuso q̄tsumalima. Amma mu uwwa wono shi, adama a na n reve tā vuma na n cayi okolo a vā, waru n reve tā u te geshe ili i na n ca niyi, waru u te geshe le hali mantsa ma na u kāmbājī.*

¹³ Vu guzā ili i na n rito nuwu wo o'wo iroci yu uritosu u mejege. Waru vu cuwan vu zuwa okolo kparā ubātā wā Yesu Zamawawa, avu vu ciga ama adama a vā. ¹⁴ Vu kālyuwā ili i na u ca nuwu ulobonu. Ruhu va Akiza to obolo nā atsu, ayi da waru waa kambā wu vu yuwan ili i nda.

¹⁵ Ununa vu revei, ama a tsu q̄tsumā e idā ya Asiya a 'yuwan tā na aa kamba mu, hali na Fijala nā Hamajana.

¹⁶ N ciga tā Zagbain roco isa'ani lāngā a tyo ya Onisifara nā q̄zā o u'wa wā yi suru adama a na u tsu kālyuwusā mu tā nu u dashishi numu asuvu ubgamu. Ko na n dānqā o u'wa wa ali u wasan mu shi. ¹⁷ Ana u tāwāi Roma,† u bungā tā ubātā suru hali she na we ene numu. ¹⁸ Adama o ndolo, n ciga tā Åsulazuva o roco yi isa'ani lāngā o urana

* ^{1:12} Ure u ro u na vuma a gura tsuā urevu wi idansi i na Bulu dānai ayi da "u ta gura geshe ili i na u ca nuwu." Urevu wi ili i nda ayi da Zamawawa ca tā de Bulu aq̄zā e Itoni a sa'avu nu ulinga u na waa yuwan, to gogo a na Bulu cigai mākuwāqā, tā nu uzuwu wo okolo a na ulinga u na farai u ta lyuwa elime adama a na Zamawawa'a na aciyayi u tā kālyuwā ulinga u ndolo na aciyayi.

u na Kristi Zamawawa aq kambä. Waru vu reve ta Onisifara kamba mu t̄ lon ana n danai atsumä a Afisu.

2

Soja va q̄bulä e Yesu Zamawawa

¹ Gogo mawun ma v̄a, vu dñanä no okolo ubgamu e isa'ani ya Yesu Zamawawa. ² Vu uwwa ta ikaka i v̄a, waru ama na abunda a usu t̄ ikaka'a. Gogo, vu ca ama a na a gura soduwo matsän ikaka'a adama o rito ozo o ro. ³ Vu bolo aci na amu atsuma a atsumalima a na moo sowuso, ne da voo o'wo soja va q̄bulä va Yesu Zamawawa. ⁴ Nnä za ro aa yuwusana ulinga u soja, u tsu yuwisan ulinga u ro shi. Ne da u tsu yo'ono to zaghain va yi okolo. ⁵ Nnä za ro uwa ala'anlai o uro wi iladi, waa lyuwa aci a ala'anlai'i shi, she nu u kuru wilä wa ala'anlai e iladi'i. ⁶ Cimbi na gasai ujuvu cacawu mejege ayi da waa fara lyuwa ili i na u cu'wain. ⁷ Vu yuwan majiyan me ili i na maa dansa. Asulazuva a ta kamba wu vu reve ili i nda.

⁸ A mantsa suru vu cuwan na Yesu Zamawawa. A matsan yi ta diga o ugundo u Mogono Dawuda waru a 'yanan yi t̄ diga o ukwä. Ayi da Alabari a Sa'ani a na maa yuwusana alajija. ⁹ Waru adama a na maa dansa Alabari a Sa'ani a nda, ayi da i zuwai moo sowuso atsumalima ayu a nlä mu na akani vadamma za vu unusu. Amma aa gura zuwaa adanshi a Asulä akani shi. ¹⁰ N tu ufobü n sowo cu'un va atsumalima suru, nnu u t̄ tawaa ni iwawi ubäta wa ama a na Asulä a dängwai o o'wo aqä a yi, ayu waru a tsura tsugbain tsa babu ukotü e ekere e Yesu Zamawawa.

¹¹ Adanshi a nda amayun a da:

Nnä tsu kuwa obolo na ayi,
tsu ta yuwan wuma waru obolo na ayi.
¹² Nnä tsu kaña asuvu na atsumalima,
tsu ta yuwan tsugono obolo na ayi.
Nnä tsu wasan yi,
ayi fo u ta wasan tsu.
¹³ Nnä tsu ri na q̄bulä shi,
ayi u t̄ na q̄bulä,
adama a na ayi waa wasan aciyayi shi.

Lingi na o sođuwoyi matsan

¹⁴ Vu cuwaana za suru ili i nda, waru vu rono le atsuvu atsuma a ala a Asulä a lyawa a yuwusana nlangi adama a adanshi a nda na adanshi a ndede. Cu'un mawasan mo ndolo ma ri nu urana shi, waru u ta varu aza a na a uwwa nle. ¹⁵ Vu yuwan ulinga babu uro adama Asulä o soduwo wu matsän. Vo o'wo lingi sa'ani, za na a uwwa wono shi, waru za na a gura ca ucuduwu wa adanshi a amayun. ¹⁶ Vu suma mayan ma adanshi a vanvama a na a tsu tawaa Asulä na tsugbain shi. Ili i ndolo i tsu zuwa t̄ ama a kuda

ca Asulä tsugbain. ¹⁷ Icu'un ya adanshi a nda a tsu baza t̄ vadamma m̄balä mu doçi. Hamanaya na Filita ele da iroci ya ama a na aa yuwusana adanshi a nda. ¹⁸ Amma a nda a lyawa t̄ ure wa amayun, reve a kara a dansa a na Asulä a 'yanan tsu t̄ de aza a Itoni atsuma a akwakwa, ne da a lungusai ustawu wo okolo a ama o ro. ¹⁹ Amma amayun a Asulä a t̄ lo vadamma ikyun yu usaa i na a varai na aatali ayu e she'en de udammu u nda: "Asulazuva e reve t̄ aza a na a ri aza a yi," waru "Aza a na a adansa aza a Asulazuva a da a ri, a suma mayan me ili i wuya suru."

²⁰ O u'wa wu utsuru, itana i na a yuwain na zinariya na azurufa da ri pe goon shi, amma itana i ro gba shi a yuwan le ta na fanga no olo'o. A mantsa ma abuki ma da a tsu yuwan ulinga ni itana yi ikebe, aza a babu ikebe gba shi adama o ulinga wa ana'an na nfa'an. ²¹ Na vu kambato ili yu uwyanu i wuma wä wu cece, vu to o'wo tana na Asulä a yuwan na ayi ili i na u cigai. Wuma wä wu u ta dñanä cece, waru vu ta dñanä ufobü u na Zavu'wa aa yuwan ulinga na ayu atsuma o ulinga u sa'ani suru.

²² Vu suma icigi yi iwuya i tsumuwun suru na ya tawaa na mariyaa. Amma vu toni ili suru i na yaa zuwa wu vu yuwan ili i na i ri mejege. Vu zami ustawu wo okolo, ni icigi, na asuvu nden, waru vu uwwa uyo'wo wu mmalu obolo na aza a na ee desu ala a Asulazuva na asuvu a t̄. ²³ Waru, n ta dansaa wu, she vo oto aciyawu atsuma a mawasan ma adanshi o tsulo wan, waru vu bolo aciyawu na aza a na e revei ili shi wan. Ili i nda i tsu sato t̄ ama nlangi. ²⁴ Agbashi a Asulazuva a ciga a 'yuwan a yuwan mawasan wan, amma e ene iliyali ya ama suru. Waru a gura rito ozo o ro mejege, waru a yuwan ankuri na ama a na a ri usan wu nden. ²⁵ O rito aza a na a wasain amayun na ankuri. Ko Asulä a ta vadala okolo e le, reve a ushi amayun. ²⁶ Hali ama o ndolo a fara majiyan ma sa'ani ayu a fatsä diga a maza me Mekerenkesu. Adama a na hali n gogo Mekerenkesu ma guzä le t̄ agbashi, adama u zuwa le a yuwan ili i na u cigai suru.

3

Rana vu ukosu

¹ Polo atsuvu a wu vu uwwa, atsumalima a t̄ dñanä lo abunda lon a rana vu ukosu. ² Ili i na i zuwai ayi da, ama a ta a ciga aciyele goon, waru o to o'wo aqä a icigi ikebe lon. A t̄ dñanä tapu nu uvadu atsuma a adanshi, waru a dñanä tapu nu u'yasasan wa avangaci. A mantsa suru a t̄ dñanä a lamusaa Asulä. Aa yuwan tsutoni na mbara n le shi, waru aa cuwa ili shi. Waru a ta

'yuwan ili ya Asula. ³Oo roco icigi shi, waru aa gura yuwaan o ozo o ro gafura shi. A ta yuwan epen a tyo ekere o ozo o ro, aa gura golo6o aciyele shi. A ta dana aza e i6ongi babu uyo'o, waru aa zuwa okolo e ili i na i ri ulobonu shi. ⁴A ta wina n'utsa n le. A ta dana a yuwsusan ili babu majiyan, waru a ta shiwan nu u'yasasan wa avangaci na a ushiyi ica ye epen. A ta ciga mawawa mo uyo'o wi ili yu uvadi o una u na aa ciga Asula. ⁵A ta yuwan gashi a ta yuwan ili i na Asula a cigai, agba aa lyawa ucira wa Asula u vadala le shi. Vu suma icu'un ya ama o ndolo.

⁶Babu usan ama a nda a tsu uwa ta a 'wa ben reve a pusan amaci a na a ri nu ucira shi na aza a na unusu wa damatosun, na aza a na icigi yi ili yu uvadi i zuwai elime ana. ⁷A mantsa suru icu'un ya amaci o ndolo a tsu kuru ta uritosu u sa'avu, agba a tsu gura reve amayun shi. ⁸Agba munlu n nda a mantsa suru a ta yuwsusan nlangi na amayun cine Yanisu na Yambinsu* yuwaain nlangi na Musa. Okolo e le a tu uwuyanu, waru ucawu wo okolo e le u ri mejege shi. ⁹Aa tsura ulyuwu we elime shi, adama a na za suru te ene tsulo tse le. U fara ta ne na Yanisu na Yambinsu.

Bulu damma ta Timoti ili i na waayuwan

¹⁰Agba avu Timoti, vu reve ta ili i na n ritoi, waru vu reve ta cine n yuwaan nden mu uvadi n va. A wuma u va vu reve ta ili i na n danai e izami. Vu reve ta nu ucawu wo okolo u va na cine n jimai na ankuri. Vu reve ta icigi i va na cine n kabai asuvu. ¹¹Vu reve ta abunda a malyungwa ma na n sowoi waru vu reve ta abunda a atsumalima a na n sowoi. Vu ta nu urevu u malyungwa ma na n sowoi suru atsuma a Antakiya, ni Ikoniya, waru na Lisitira, avu gba Zagbain utaq mu atsuma e le suru. ¹²Ili i nda amayun a da: vuma suru na cigai u yuwan wuma hali u yo'onoto Asula okolo atsuma e Yesu Zamawawa u to soso atsumalima a malyungwa. ¹³Amma aza e iwuya no oboci a ta tsura ulyuwu we elime. A ta ri n yuwsusan ozo o ro ugbozu, waru ozo o ro a ta ri n yuwsusan le ugbozu. ¹⁴Amma vu 'yuwan vu ciga vo o'wo za vu ucawu wo okolo wa amayun a tyo e ili i na munlu ma wu n rito nuwu. Vu reve ta a na uritosu u le amayun a da, adama a na vu reve ta munlu ma wu waru vu soduwo le ta matsan. ¹⁵Diga a mantsa ma na vu danai merebu o rito wu ta Adanshi a Asula. Ayi da u ca nuwu ugbozu u na vu ushiyi iwawi. Iwawi'i u tawa ta o ure wu ucasu wo okolo wa

amayun ya Yesu Zamawawa. ¹⁶Suru idana atsuma a Adanshi a Asula o uta ta diga o una wa Asula, waru adanshi'i a ta nu ucira u na woo ritosu ili i na i ri amayun, waru u zuwa tsu tsu reve ili i na i ri mejege shi a wuma u tsu. Adanshi a Asula a nda u ta lapulusa nden m babu ulobonu u na tsaa yuwsusan, waru u to ritosu tsu tsu yuwan ili i sa'ani. ¹⁷Tsunda tsa da Asula o fobo ntsu adama e ili suru, adama tsu tsurai ili suru na aa zuwa tsu tsu yuwan ili i sa'ani i na Asula a ciga ntsu tsu yuwan.

4

¹Vu reve na urana u ro Yesu Zamawawa te ge'eto vadilima suru na ri wuma, waru u te ge'eto akwakwa suru. Ili i nda i to o'wo a mantsa ma na u tawai adama u teme tsug-onu tsu yi. Gogo, n ta mishin a makakan ma Asula na a makakan ma Yesu Zamawawa, waru n ta dansaa wu ²vu yuwan alajya a adanshi a Asula. Vu 'yuwan ciga vu dana a yuwsusan ne ko na mantsa, ko babu mantsa. Vu ciga vu 'yuwan vu yuwaan aza a wu ulapulu nu uritosu u sa'ani. Uritosu'u u roco le unusu u le, waru u dashi ca le ubamu wa asuvu. Vu yuwan ili i ndolo na ankuri. ³Vu yuwan ne adama a na mantsa ma ta lo a tawa a na ama oo polo atsuwu a uwu uritosu u sa'ani shi. Ili i na a cigai adama a aciyele a da goon oo toni, waru a ta zami munlu n na maa damma le ili i na a cigai a uwu. ⁴Ama a nda a ta 'yuwan amayun, waru o to toni uritosu wa alabari o ro. ⁵Suru na ne vu yuwan majiyan ma sa'ani atsuma e ili suru. She vu uwu wovon u na voo soso atsumalima adama a Zagbain wan. Vu yuwan ulinga u na vaa tawa na ama ubata wa Kristi Zamawawa, ne da voo koto ulinga u na Asula a ca nuwu.

Ukosu wi idanshi wa Bulu

⁶Amu gba a ta tsusun wuma u va tsa kucci a tyo e ekere a Asula. Waru mantsa ma na maa kuwa ma yuwan ta zuzu. ⁷N yuwan ta mpolo n wuma ulobonu, n koto ta iladi, waru n guza ta amayun. ⁸Gogo nda gba babu usan n ta tsura une'e wi iliyinkapa. Zagbain ta ca mu oookokolo a nden ma abul. Adama a na Zagbain za vu uge'etosu za va abul da, ayi da i zuwai waa ca mu oookokolo a abajini o urana u na waq kamba atsuma o uvadi. Agba iliyinkapa i nda waq dana adama a va goon shi, amma a tyo a ama a na a zuwai esu o ukambu u tsugbain tsu yi.

⁹Vu yuwan ankuri vu tawa gogo. ¹⁰Dima kara ta u lyawa mu adama a na u cigai ili u uvadi. Reve u kara a tyo Tasalonika.

* ^{3:8} "Yanisu na Yambinsu" Alabari a aza a Isra'il a damma ta a na Yanisu na mawun ma anawu ma yi Yambinsu ele oboci a Firi'awuna a da a na a shi a cigai a putsaa Musa nu ulinga wa yi (Mta. 7:11). Ala e le a pe atsuma a Nzuwulai mu Ufaru shi. ^{3:11} Ajy. 14:1-28. ^{4:6} Mkc. 28:7.

Waru Karaka kara tā a tyo Galatiya, Titu gba shi kara tā a tyo Dalamatiya.¹¹ Luka dā ri pa obole nā amu goon. Nnā vāq tawā pa ubatā u nda, vu tawā nā Marku obolo nā avu adama u kamba mu.¹² N lyungu tā Tikiku a tyo Afisu.¹³ Nnā vāq tawā, vu cuwan vu tawāq mu nu utugu wu utanu u na n lyawai ya Kabu atsuma a Taruwasa. Waru vu tawāq mu na atagada a vā, waru vi icina vu tawāq mu nā avu'un a tā a tā a wan.

¹⁴ Iskandari maruma ma da mā dānai. Vuma nda yuwaan mu tā iwuya lon, agba Zagbain te ge'eto yi adama e ili i na u yuwain.¹⁵ Vu yuwan ugbozu nā ayi, adama a na u yuwan tā nlāngi ni ili i na tsu dammai suru.

¹⁶ Ko za dānā obolo nā amu shi a mantsa mo ufaru ma na a 'yāwāi nā amu ubatā wu za vu uge'etosu. Ama suru a suma mu ta. N zuwa tā okolo ee kecee le unusu u ndolo o unā u nda shi.¹⁷ Agba Zagbain dānā tā obolo nā amu, reve u ca mu okolo ubgamu, adama n yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani ubatā u na Atakpací oo poloo mu atsuva. Avu Zagbain wawa mu a na n shi a kuwā.¹⁸ Ee, ne da Zagbain oo utaq mu atsuma e iwuya suru, waru u tā tawā nā amu gbaga o tsugono tsa zuva tsā yi. Lyawa tsugbain tsā dānā e ekere a Asulā babu ukotu. Ami.

Icasu ya Bulu yu ukosu

¹⁹ Vu cāsāq mu Birisika nā Akila na aza a na a ri pe atsuma o u'wa wa Onisifara.²⁰ Arasata buwa tā pe atsuma a Korinti. Waru n lyawa tā Tarafima a Milita ubanakun.

²¹ Vu jikā, vu tawā ubatā u vā kafu mantsa mo utanu. Waru Awubulu te icasu ya wu, ne da waru Budi nā Lina nā Kaludiya a ri e icasu ya wu, hali na aza a tsu aza e Itoni suru ali nā amaci.

²² N te ipati Zagbain dānā obolo nā wuma wā wu. Waru isa'ani yi Zagbain i dānā obolo nā ađu suru.

Mepepelime ma Bulu a tyo ya Titu

Ucuduwu wa aatagada a nda

Titu kamba tā Bulu aajiyā atsumā o ulingā wā yi. Bulu dāna ta mepepelime ma nda a tyo ya Titu adama a na u shi tā u buwa atsumā a lyuci gbaín va Karita, ayi gba Bulu yuwa tā elime nā mmalū.

Bulu yuwan ta adanshi cine wu ntsayi aza e Itoni e Yesu a yuwan wuma u le. Waru u yuwaan tā mobolo suru adanshi aza a na a ri pe atsumā a aa'isā aza e Itoni.

Nā vu ri zaghain atsumā a aa'isā aza e Itoni, ko aabara, ko makuci ma dā vu ri, ko ulobo u dā vu ri ko ka, vu tā tsurā uritosu u sa'anai adama a wu atsumā a aatagada a nda.

Ili i na i ri pe atsumā a aatagada a nda

1. Icasu na avasa a tyo ya Titu (1:1-4)
2. Wilā adama a azagbain a aa'isā aza e Itoni (1:5-16)
3. Wilā adama a ama a aa'isā (2:1-3:11)
4. Asālā ni icasu yu ukosu (3:12-15)

Ucuduwu

¹ Amu da Bulu aagbashi a Asula, waru amu aajiyā e Yesu Kristi Zamawawa da. Asula a lyungu mu tā tsarā n tawāqā nu ucawu wo okolo e ekere a aza a na u dangwai. Waru u lyungu mu tā tsarā n rito le e reve amayun a na oo rocosu le ununa aa yuwan nden n sa'anī nu ununa Asula aa yuwan mazāngā ne ele. ² Amayun a nda a ta ca le uzuwu wo okolo a wuma u babu ukotu, za na Asula a yuwaan nle nzuwalui kafu u yuwan uvadī, waru waa yuwan epen shi. ³ Gogo mantsa ma na ma ntsayi ma da, u rocoi Alabari a Sa'anī'i, waru tsu damma tā za suru. Nu udammu wā Asula Za vi Iwawi i tsu i da a zuwa numu n yuwaan yi ulingā u nda.

⁴ N ta danasaa wu mepepelime ma nda, Titu, mawun ma amayun ma vā atsumā o ucawu wo okolo a na tsu ri nā ayi. Lyawa Asula Dada na Yesu Zamawawa tsu ca wu isa'anī na asuvu nden.

Ulingā wā Titu atsuma a Karita

⁵ N lyawa wu tā atsumā e ida ya Karita, tā tsarā vu koso ulingā u tsu u na u ri de, waru tsara vu dangula azagbaint atsumā a a'isā a aza e Itoni atsumā e ilyuci suru umuna n damma nuwu. ⁶ Zaghain suru u ciga u 'yuwan wo o'wo vuma na ama a yuwan majiyān ma sa'anī aaci a yi adama a na u yuwaan nden n sa'anī. U ciga u 'yuwan u dāna vali vu ka tā. Waru muwun mā yi

moo o'wo aza e Itoni a qabula, aza a na aa yuwsan nden mu uwuyanu shi, waru aza a na a ri na aciyogbamū shi. ⁷ Ne da waru zaghain u ciga u 'yuwan u yuwan wuma u sa'anī adama o ulingā wā Asula u na waa yuwsan. U dāna za vu ubawu wan, waru u dāna za vu upan babu usan wan. U ciga u 'yuwan u dāna ososowi wan.* She u dāna za vu ulungusu wan. She wo o'wo za vi icigi yi ikebe lon wan. ⁸ U ciga u 'yuwan u kalyuwā omocin a na aqā tawusā o u'wa wa yi ulobonu, u ciga ili i na i ri ulobonu suru. U ciga u 'yuwan u dāna nu ubozu, waru u dāna za vā qabula. Wuma wa yi u dāna cece a na woo yo'ontōno Asula okolo, waru u gura guza aciyayi ulobonu. ⁹ U ciga u 'yuwan u guza uritosu wa adanshi a amayun. Reve u yuwan ulingā nu uritosu'u u kamba ama, waru u lapula aza a na a yuwsan mawasan na adanshi a Asula.

¹⁰ Ne da wāqā dāna adama a na ama o ro o tā lo aza a na a yuwsan mawasan nu uritosu wa amayun. Ama a nda a tsu yuwsan tā adanshi a vama, reve waru a lulumusā ama. Atsumā a munlu n ndolo ozo o ro na abunda a ta pe atsumā a aza a na a dammai she na a pada vuma suru uryumbu. Ama a nda ele da a la'ai adanshi a vanvama. ¹¹ I ciga i 'yuwan i bāra ama o ndolo nā cu'un va adanshi o ndolo. A vadala tā de 'wa diga o uritosu wa amayun nā cu'un vu uritosu u vama u ndolo. A yuwan tā ili i ndolo suru tsarā a tsura ikebe o ure u vama. ¹² Hali vuma tā atsumā a aza a Karita za na ri za yindi yuwan tā adanshi adama e icu'un ya ama o ndolo, u damma, "Ama a Karita suru aza e epen a da, na nlyayi, orogo, na aliwi." ¹³ Amayun a da. I bāra le nu ucira tsarā a zuwa le a yuwan ucira atsumā e Itoni. ¹⁴ Waru a 'yuwan a ciga a lyawa mazuwa ma atsuvu a alabari a aza a Isra'ilā, waru she a zuwa atsuvu e le a adanshi a ama a na a lyawai amayun wan.

¹⁵ Ili suru e ekere a aza a na okolo e le a ri cece a tā cece. Agba e ekere a aza a na a ri no okolo e iwuya, ili suru ili yi idaba i da ni ili i na aqā usu shi, adama a na okolo e le na asuvu e le a buwa ulobonu shi. ¹⁶ Icu'un ya ama o ndolo a tā kalyuwusa gashī e reve tā Asula, agba a wasan yi tā ununa aa yuwsan wuma u le. Aza a tsu uwua adanshi shi da, waru a tsu yuwan ili ya qabula shi. Ama suru a suma le tā adama e ili yi idaba i na aa yuwsan.

2

Ili i na voo rito

* ^{1:7} A mantsa mā ndedē aza a Isra'ilā o tsu sowō tā mara gashi agumā a da, nā a ri ubanakun. Waru, o tsu sowō tā wa'a na aa lyuwusa iliyala. Amma a mantsa mā tsu tsaa gura sowō wa'a qvu tsu lyawa shi, adama o ndolo u ta la'a ulobonu tsu rito sowō marā wan, ko ke'en.

¹Agba ąvu, vu damma ąza e Itoni a yuwan cu'un wuma na rotsoi uritosu u sa'ani. ²Vu rito mbara a guza aciyele, adama a tsura tsugbain waru a dana nu ugbozu. A ciga a 'yuwan a dana nu ucawu wo okolo lon, waru a dana ni icigi lon na ankuri.

³Ne da waru, vu rito amaci a na a paduwai esu a yuwan nden n sa'ani n na mu ntsayi aza a na oo tono Zagbain. She a karę a yuwanusen idami ya ąza e le atsuma a lyuci wan, waru she o o'wo ososowi wan. Na a yuwan ne, oo to rito akapi a amaci ili i na i ri ulobonu. ⁴A ciga a 'yuwan o rito amaci a wawa'a a ciga ali e le na muwun n le. ⁵O rito le a yuwan nden n sa'ani nu ugbozu. Waru o rito le cine aą kalyuwą 'wa le ulobonu, waru a yuwan ili i sa'ani. O rito le ununa aa yuwan ntoniloi na ali e le ulobonu. Ne da a yuwan ąvu a kuda tawaq Adanshi a Asula ni illi i wono.

⁶Ne da waru, vu damma olobo a dana nu ugbozu atsuma e ili i na aa yuwanusen suru. ⁷Avu na a aciyawu vu ciga vu 'yuwan vo o'wo iroci ye'e le a mayan me isa'ani atsuma e ili suru. Atsuma e ili i na vaa yuwan suru, lyawa vu roco wuma u sa'ani nu usapu wa aci atsuma o uritosu wą wu. ⁸Lyawa uritosu wą wu wo o'wo mejege adama a tsura za na aa yuwan adanshi o ro a aci a yi wan. Ne da aza a na a cigai a yuwan mawasan a uwu wono, adama a na aą tsura ili i wuya i na aa yuwan adanshi a aci a tsu shi.

⁹Na agbashi a ciga a 'yuwan a yuwan ntoniloi na azagbain e le, waru na a ciga a 'yuwan a yuwaan le ili i na yoo yo'onoto le asuvu. She a yuwaan le adanshi nu ugabu ko a yuwan le wivu wan. ¹⁰Agba a ciga a 'yuwan o o'wo ama a sa'ani a na oo soduwu matsan. Ne da oo o'woto uritosu wą Asula Za vi Iwawi i tsu maluwa o ure suru.

¹¹U to o'wo ne tsunda, adama a na Asula o roco ta ama suru isa'ani ya yi tsara a tsura iwawi. ¹²Isa'ani ya Asula i roco tsu ta tsu vadala diga a nden m babu Asula ąvu waru tsu lyawa ure wi ili i na tsaa ciga u yo'onoto tsu okolo. Uvadi u nda u ta ni iwuya, tsu danuyi pe nu uguzu wa aci. Waru na tsu ciga tsu 'yuwan tsu danuyi na ala a sa'ani nu ucawu wa aci e ekere a Asula. ¹³Ne da waru, tsu ta kalyuwusə urana u sa'ani u Mogono ma Asula na Za vi Iwawi i tsu, za na ayi da Zagbain Yesu Zamawawa. O urana u ndolo Zamawawa ta tawę na tsugbain tsą yi suru. ¹⁴U kuwą ta adama u wawa tsu diga o unusu suru, waru tsara u kambato tsu cece. Waru u ca ta aciyayi tsara u kambato tsu ama a yi, adama tsu kambę a mayan me isa'ani suru suru.

¹⁵Ciga 'yuwan vu ritosu ili i nda, reve waru vu damma ama a wu o toni le. Ciga 'yuwan vu ńarasa le ubatę u na a nusain. Vu ta nu ucira u na vaa yuwan ne, adama

o ndolo she vu lyawa nanza kambęto wu mawun wan, waru she vu lyawa nanza kuda a kuru ili i na vu dammai wan.

3

Yuwan ili i na i ri ulobonu

¹Vu damma ama a wu a yuwan tsutoni na ngono, na azagbain a gwamnati. Ama a wu waru a dana na ntoniloi, reve waru a dana ufobu kuci na aa yuwan ili i na i ri ulobonu.

²Na a 'yuwan a ciga a yuwan adanshi e iwuya a aci a vuma ro wan, waru a ciga a 'yuwan a lyawa nwasanlai. Na a yuwan ne, a ta dana no okolo nven reve waru a ca ama suru tsugbain tsa amayun.

³De nu ufaru, tsu dana ta na tsulo nu ulambu wu ntoniloi. A lulumę tsu ta de, ąvu tso o'wo agbashi e icigi yi iwuya na mawwa mo uyo'o me iwuya. Reve wuma u tsu u dana ni iwuya lon na tsushu'un. Waru tsu 'yuwan ta ama o ro, reve ele fo a 'yuwan tsu.

⁴Agba ayi Asula, za na ayi da Za vi Iwawi i tsu, u roco tsu ta isa'ani ni icigi ya yi. ⁵U wawa tsu ta adama a na we enei iliyali i tsu, agba adama e ili i sa'ani i na tsu yuwan da shi. Wu za'wą ta unusu u tsu ąvu u ca tsu wuma u sa'avu atsuma a Ruhu va Akiza.

⁶Asula a tsuwaan tsu ta Ruhu va yi pere adama e ili i na Yesu Zamawawa yuwaan ntsu. ⁷U kambato tsu ta aza a babu unusu adama a abajini e isa'ani i na u yuwaan ntsu. Waru ątsu gogo tsu reve ta tsu ta tsura wuma u babu ukotu. ⁸Ili i na n dammai nda suru amayun a da. N ciga wu ta vu yuwanusen ne tsara aza a na a cayi Asula okolo a yuwan ugbozu a yuwan ili i sa'ani mantsa suru. Ili i nda a tu ulobonu waru a ta nu urana o ukere wą koyan.

⁹She i uwa mawasan me pere adama a nkaya wan. She i uwa nlęngi na mawasan adama o tsutoni tsą Wilę wa aza a Isra'ilę wan. Icu'un yi ili i nda suru a ri nu urana shi, waru mantsa ma da a tsu lungusa. ¹⁰Na za ro to mpolo u tawę du na wukasu, i ciga i 'yuwan i ńara yi tsuńari tsu ufaru, nu u dăshiyisę a yuwaan yi tsuńari tse ire. Na wu uwu shi, she ili i ro i dashi bolo du na cu'un vuma ndolo wan. ¹¹Icu'un ya ama o ndolo a lyawa ta amayun. Ama'a a ta yuwanusen unusu, reve waru o kototo aciyele adama e ili i na aa yuwanusen.

Icasu yu ukosu ya Bulu

¹²N te ifobi n lyunguwa du na Aritima ko Tikiku. Na vuma ta atsuma e le u rawa, vu yuwan atyo a na vaa yuwan tsara vu cina mu a Nikafoli. Ili i na i zuwai ayi da n dangwa ta n dantu de mantsa mo utań.

¹³Vu yuwan atyo a na vaa yuwan tsara vu kamba Zina, za vu urevu wu uge'etosu wa adanshi, na Apolo atsuma a mmalu n le. Vu kamba le ni ili i na a cigai suru. ¹⁴Aza

e Itoni a zami ulinga u sa'ani na a ciga a 'yuwan, waru a kamba ozo o ro aza a na a cigai ikambi. Ili i na i zuwai ayi da adama ama a tsu a yuwan nden me pere a wuma u le wan.

¹⁵Ama suru pa nda a t̄a c̄as̄a wu. Waru vu yuwan ankuri vu c̄as̄a mu aza e Itoni suru aza a na a ciga ntsu.

Lyawa isa'ani ya Asula i d̄an̄a obolo na ađu suru.

Mepepelime ma Bulu a tyo ya Filimon

Ucuduwu wa aatagada a nda

A mantsa ma na Bulu aajiya a danai mepepelime ma nda, u dana tə o u'wa wa ali adama a na u toniyi Yesu. U dana tə mepepelime'e a tyo o toni və Yesu na a tsu de Filimon.

Bulu na Filimon n'utsa n da n danai kafu a zuwa Bulu o u'wa wa ali. Filimon zu vu utsuru da danai waru u danai tə na agbashi. Aagbashi a na a tsu de Unisima a suma tə e ekere a Filimon. Reve wo o'wo Unisima o o'wo tə a kambusa Bulu ayi atsuma o u'wa wa ali, reve wo o'wo toni və Yesu adama a adanshi a Bulu. Gogo Bulu ciga tə Unisima kambə ubata wu zavu'wa və yi Filimon. Bulu waru u ciga tə Filimon ushi aagbashi a na a kambai o ure u na wuntsayi na waq təwaaq Yesu na tsugbain.

Mepepelime ma nda ma yuwan tə uritosu u mayan ma gafura. Waru u rito tə cine zaghain və aza e Itoni aa yuwan ulinga wa yi tsa vuma na kađatoi aciyayi, vuma na fara yuwin ili i mejego kafu u damma ozo o ro cine aa yuwan wuma u le.

Ili i na i ri pe atsuma a aatagada a nda

1. Icasu a tyo ya Filimon (1-3)
2. Bulu yuwin adanshi o unə wa Unisima a tyo ya Filimon (4-22)
3. Icasu yu ukosu na avasa (23-25)

¹ Mepepelime ma nda ya'q və da wu utaj, amu Bulu, na Timoti zawa'a tsu. N tə o u'wa wa ali adama a na maa yuwanus alajia a Alabari a Sa'an i e Yesu Kristi Zamawawa.

N ta danasaa Filimon i'utsa yu ulinga itsu, waru tsu ciga yi tə lon. ² Waru n ta danasaa fo zawa'a tsu vu ka Awufiya, waru n tə fo a danasaa Arikibu, soja vu Zagbain za tsu atsuma o ulinga obolo na atsu. N tə fo a danasaa aza e Itoni a na oo bolotosu o u'wa wa wu.

³ M pati tə Asulə Dada tsu na Zagbain Yesu Zamawawa o roco du isa'an i le, reve a təwaaq du na nden mo okolo.

Ugodyusho wə Bulu na avasa aqy

⁴ Filimon, nnə maa yuwanus avasa adama a wu, n tsu godyo tə Asulə kuci. ⁵ N tsu yuwan tə ne o unə u na n ta uwuwsa a na vu cayi Zagbain Yesu okolo a wu suru suru, waru vu ciga tə ama a Asulə suru. ⁶ N ta yuwanus avasa ucawu wo okolo u na u bolo nuwu na aza a wu u lyuwa elime a na vu pedei ili i sa'an i na Asulə a ca ntsu. Lyawa wo o'wo ne adama Yesu Zamawawa tsura ica. ⁷ Icigi i na vu cigai ama a Asulə u ca mu tə mazangə mə abundə nu ugbamu wa

asuvu. *Avu, zawa'a və, vu təwaaq tə ama a Asulə na abundə wivuwun u sa'an i.*

Ipati ya Bulu o unə wə Unisima

⁸ Adama e ili i sa'an i na vaa yuwanus n ta pati wu ili i ro. Atsumə a ala e Yesu Zamawawa n shi ta yuwan wu idanshi yu ume e ili i na yi ntsayi vu yuwan, amma maa yuwan ne shi. ⁹ Agba, o unə u na tsu cigalai, n ta pati wu vu yuwan ili i nda. Gogo, amu i'utsa yə wu, Bulu, n ta yuwanus adanshi, za na ri aabar waru n ri o u'wa wa ali adama e Yesu Zamawawa.

¹⁰ Ili i na maa patishi ayi da: vu roco Unisima isa'an i. Gogo nda wo o'wo tə mawun mə və adama a na wo o'wo tə za vi Itoni amu pa o u'wa wa ali. ¹¹ De acapə u shi nu urana e ekere a wu shi. Gogo gba u tə nu urana e ekere a tsu ra. ¹² N tə kambuwə yi ya'w u, okolo a və o to obolo na ayi lon.

¹³ N tə pa o u'wa wa ali adama a alajia a Alabari a Sa'an i, n shi tə n ciga m kpada yi pa adama u yuwanus mu ulinga u na vu shi a yuwanus mu. ¹⁴ Agba n ciga n yuwan ili i ro ne tsundolo shi, she na vu usu. Waru n ciga m gbagba wu shi, she na vu ciga na asuvu a wu.

¹⁵ U ta gura wo o'wo ili i na i shi i zuwai u lyawa nuwu a mantsa me ke'en ayi da, adama u təwə u danu na avu suru suru. ¹⁶ Gogo u buwa aagbashi shi, amma u la'a tə aagbashi, waru wo o'wo tə vadamma zawa'a tsu macigata. N ciga yi tə lon, avu waru gogo she vu la'a ciga yi. Vu ciga yi ana aagbashi waru vu ciga yi ana mawun ma gnawu atsuma e Itoni yi Zagbain.

¹⁷ Gogo nda na vu taru mu tə ana za na tsaa yuwanus ulinga u tə, casə yi cine vaa casə mu, vu raba yi na cu'un vi irabu i na vaa yuwanus mu na n təwə ya'w u. ¹⁸ Nu u nusaan wu tə e ili i ro, ko na vu to tono yi ili i ro, n ta tsupa wu. ¹⁹ Amu da Bulu waru ne ekere a və a da n danai idanshi i nda, "N ta tsupa." Koto n yuwan adanshi a nda shi waru maa yuwan shi, n to tono wu ili na abundə adama a na n kamba wu tə vu tsurə wuma u sa'avu! ²⁰ Zawa'a və, vu yuwan ankuri vu yuwan ili i na n dammai nda, vu yuwan yi gashi vu ta yuwanus Yesu Zagbain aganda. U tə dashi zuwa mu ugbamu wa asuvu atsuma e Itoni ya Yesu. ²¹ Ko gogo amu a madana ma adanshi ma nda n ta zuwusa okolo vu ta yuwan ili i na n dammai, hali waru vu ta yuwan ili i na il'a'i ne! ²² Vu fo6oo mu aasula o omocin, adama a na n ta zuwusa okolo Asulə a tə usu avasa a du a lyawa mu n kambə ubətə u du go'o.

Icasu ya Bulu yu ukosu

²³ Abafara tə lyungusaa wu icasu. Ayi fo u tə pa o u'wa wa ali obolo na amu adama e itoni ya Yesu Zamawawa. ²⁴ Aza a na tsaa

yuwusan ulinga obolo, Marku nã Arista, nã
Dima, nã Luka, a ta casasa wu fo.

²⁵ Lyawa isa'ani ya Yesu Zagbain wo o'wo
obolo na asuvu a wu.

Mepepelime a tyo ya Mmaci ma Ibrahim

Ucuduwu wa aatagada a nda

Tsu reve vuma na danai mepepelime ma nda shi. U ta gura wo o'wo Bulu aajiyi a da dana niyi. Tsu reve tą u ta pe atsuma a Adanshi a Asula adama o uritosu u na u ri ną ayi cu'un vu uritosu u na u ri pe atsuma a Adanshi a Asula da. Waru nu ujimu azagbain a aq'isa a usuyi tą fo atsuma a Aatagada a Asula. Za na danai aatagada'a u cuduwa tą cine mayan mą aganda ma aza a Isra'ilä mo o'woi iroci yą aganda ya amayun a na ri pe atsuma a Zamawawa.

Za na danai mepepelime ma nda ma damma tą azə e desununa cine Yesu ri ną afula. Yesu la'a tą nlingata ma Asula suru. Waru u la'a tą amasula, waru u la'a tą Musa. Ayi da ganu gbain na ri ukalamu shi waru koto u yuwan unusu shi ko ke'en, waru a na u cayi wuma wą yi u ca tą kucci adama o unusu o uną u mantsa suru. Ana u kuwai avu u kambä wuma u kpätu'wą tą ure adama ama a tsurä ure u na a rawa ubatä wą Asula.

E ekere a ama a na e revei adama a kucci atsuma a adini, aatagada a Mmaci ma Ibrahim a tą nu uritosu wu ucira. Yesu Zamawawa zuwa tą kucci suru wo o'wo ili ye pere. Amma gogo ucawu wo okolo atsuma a yi ayi da ili i na i kpätu'wayi ama ure a tyo ubatä wą Asula.

Ili i na iri pe atsuma a aatagada a nda

1. Tsugbain tsa Mawun mą Asula (1:1-4)
2. Yesu la'a tą nlingata ma Asula suru suru (1:5-2:18)
3. Yesu la'a tą Musa na Josuwa (3:1-4:13)
4. Yesu da Ganu Gbain (4:14-7:28)
5. Yesu tawaa tą na nzululai n na n la'ai ulobonu (8:1-9:22)
6. Kucci vą Yesu u tą u da waru ayi da ne (9:23-10:31)
7. Ama a Asula a na a dana'i nu ucawu wo okolo (11:1-40)
8. Vu toni iroci yą Yesu Zamawawa (12:1-13:19)
9. Avasa o ukosu ni icasu (13:20-25)

Yesu Zamawawa Mawun ma Asula ma da

¹ De nu ufaru, Asula a yuwusaan tą nkaya n tsu adanshi o uną wa amasula na re koko'o. ² Amma a mantsa mo ukosu ma nda, Asula a yuwan tą adanshi ną qtsu e ekere a Mawun ma yi. Asula a yuwan tą uvadi ni ili i na i ri pe atsuma a yi suru e ekere a yi. Ayi da Asula a dangwai wo o'wo za vi

ili suru. ³ Mawu'un u roco tą ekan adama a tsugbain tsa Asula, u rotso tą Asula foyi. U zuwa tą ili i lyuwa elime nu ucira wi ikaka yą yi. Ana Mawu'un u kambätoi ama cece qtsumä a nusu le, u danu tą o ukere usa'ani wą Asula Mogono me Ili Suru.

Yesu Zamawawa la'a tą nlingata ma Asula

⁴ Ayi Mawu'un u la'a tą nlingata ma Asula lon. Reve Asula a ca yi abajini a aala a na a la'ai aila e le.

⁵ Ili i na i zuwai ayi da Asula a yuwaan nlingata ma Asula adanshi e ili i ro tsa na u yuwayin Mawu'un shi,
“Mawun mą vą ma da vu ri.

Ana'an mo o'wo tą Dada vą wu.”[◊]

Asula a dammisa tą,

“N to o'wo Dada vą yi,
waru ayi u to o'wo Mawun mą vą.”

⁶ Ana Asula a shi a cigai u lyungu magaji ma yi a tyo o uvadi, u damma tą,
“Nlingata ma Asula suru a ciga a 'yuwan a yuwaan yi aganda.”[◊]

⁷ Apa ili i na Asula a dammai adama a nlingata ma yi,
“Mo o'woto tą nlingata n vą tsu upepu.
Mo o'woto tą agbashi a vą tse elentsu a akina.”[◊]

⁸ Agba apa ili i na Asula a dammai adama a Mawun mą yi,
“Avu Asula a da, waru tsugono tsə wu tsə ri nu ukosu shi.
Vu ta yuwan tsugono nu uge'etosu u na wu ntsayi.

⁹ Vu ciga tą ili i mejege reve vu 'yuwan iwuya.
Ayi da i zuwai Asula, Asula a wu, a dangwa nuwu,
reve u ca wu tsugbain tsa na tsa zuwa nuwu vu zanganai.
Ayi tsugbain tsa nda u la'a tą za na u cayi akapi e le.”[◊]

¹⁰ Asula a dammisa tą,
“Zagbain, atsuma o ufaru vu yuwan tą uvadi,
waru ekere a wu a da a yuwan zuva.

¹¹ Mantsa ma tą tawaa ana za ro enishe le shi,
A tą kunu suru tsa amuna.
Amma avu vu tą dana lo.

¹² Vu tą kutsulu le cine a tsu kutsulu akuci a amuna.

A ta vadala tsa akuci e itana.

Amma avu gba ne da vąq a dana kuci mantsa suru,
wuma wą wu waru woo koto shi.”[◊]

¹³ Asula a yuwaan nlingata ma yi adanshi cine u yuwayin Mawun mą yi shi,
“Danu pa o ukere usa'ani u vą
she ną n zuwa n'yuwatan

[◊] 1:5 Ica 2:7; 2 Sam. 7:14. [◊] 1:6 UWL 32:43. [◊] 1:7 Ica 104:4. [◊] 1:9 Ica 45:6-7. [◊] 1:12 Ica 102:25-27. [◊] 1:13 Ica 110:1.

mä wu mo o'wo uzuwata wa ana ä wu." [◊]

¹⁴ Nlingata ma Äsula† suru nan ruhu da na aa yuwusaan Äsula aganda, waru u lyungu le tå tsära a kamba aza a na ää ushi iwawi.†

2

Iwawi i tsu i ta mgbain

¹ Adama o ndolo nã tsu ciga tsu 'yuwan tsu däshi yuwan ugbozu tsu kuruyi amayun a na o roco ntsu. Nã tsu yuwan ne tsäa puwaän shi. ² O roco tå a na ikaka'a i na Äsula a cayi nlingata mä Äsula a ca nkaya n tsu amayun a da. Waru za na biti kuru niyi shi, ko za na 'yuwan niyi u tå ushi atsumalima a na a ntsayi ili i na u yuwan. ³ Nye i da yaa zuwa tsu tsu dänaï a majiyan tsu ta la'a nã tsu 'yuwan ä ushi iwawi^{it} i gbain i nda? Zaggain da fara yuwan adanshi e iwawi i nda na aciyayi, reve aza a na a uwwa niyi o roco tsu amayun a da. ⁴ Äsula na aciyayi u roco tå a na ikaka ya yi amayun a da, ana u yuwan linga va asalama ni iroci yu ucira icu'un icu'un. Waru u ca tå Ruhu va Akiza a za suru na u dangwai.

Za na o rocosu tsu ure wi iwawi

⁵ Äsula a dangwa nlingata mä yi n yuwan tsugono tsu uvadü i sa'avu u na u ri lo a tåwá shi, ayi da ili i na tsaa yuwusan adanshi a yi. ⁶ Ununa a danaï atsumä Adanshi ä Äsula ubata u ro,

"Nye i zuwai vu ri ada a vadilima?

Nye i zuwai vu ri ada a mawun ma vuma?

⁷ A mantsa ma wa'a vu zuwa tå ucira wä yi* u kälämä ucira wu nlingata mä Äsula, reve vu katala yi ookokolo nã tsugbain nu ucira.

⁸ Reve vu zuwa yi u yuwan tsugono tsu ili biti.^{it}

Ana Äsula a zuwa niyi mogono me ili biti, ko ili yilo ibuwai i na waa yuwusan tsugono tsä yi shi shi. Agba koto ne'en tse ene ili i nda i fara shi. ⁹ Ili i na tsee inda ayi da Yesu, za na a mantsa wa'a ucira wä yi u shi u rawa za vu nlingata mä Äsula shi. Agba gogo a katala yi tå ookokolo nu ucira na tsugbain, adama a na u sowoi atsumalima o ukwä o unä u tsu. Amayun adama e isa'anî ya Äsula i da, Yesu kuwai o unä wä koyan da o uvadi.

¹⁰ Äsula a da a yuwan ili biti, waru ili biti adama a na a ca yi tsugbain tsa da. U ciga ta muwun nã abunda a uwa ubata u tsugbain tsä yi. Adama o ndolo a da u zuwai Yesu sowoi atsumalima, ne da u zuwai Yesu ntsayi tsära u roco ama ure wi iwawi. ¹¹ Adama o ndolo, Yesu na aza a na wäa kämbatosu aza a akiza ä tå nã Dada tå.

* ^{2:7} Akuci a tagada nã äbundä a däshi tå: Vu zuwa yi tå wo o'wo mogono aaci e ili i na vu yuwan suru. [◊] ^{2:8} Ica 8:4-6. [◊] ^{2:12} Ica 22:22. [◊] ^{2:13} Isha. 8:17-18. * ^{3:2} Nã Tsuheleni idanshi "U'wa wä Äsula" urewu ya yi u da "Aza a Isra'ilä."

Ayi da i zuwai Yesu ri o wono u na wee de le azawawa'a ä yi shi. ¹² U damma tå Äsula, "N ta damma ama ä va ili i na vu yuwan. N ta cuwa wu no o boloto na aa yuwan aganda." [◊]

¹³ Waru u damma tå,
"N ta zuwaa Äsula ucira."

Reve u damma,
"Amu da nda obolo nã muwun n na Äsula a ca numu." [◊]

¹⁴ Ama ä Äsula ama a da na lipu nã mpasa, adama a nda Yesu na aciyayi wo o'wo ta unata ne ele. U yuwan tå ne adama a na nu ukwä wä yi u to kototo Mekerenkesu, za na ri nu ucira wu ukwä. ¹⁵ Ne da u bädai aza a na ä shi agbashi o wovon wu ukwä a wuma u le suru. ¹⁶ Suru ntsu tsu reve tå a na Yesu tåwå tå adama u kamba mmaci ma Ibrahim, amma u kamba nlingata mä Äsula shi. ¹⁷ Adama o ndolo a da Äsula a zuwai Yesu u rotso ama ä yi suru suru, adama wo o'woaabara a nan ganu lo za na oo rocosu isa'anî, za na Äsula a cayi okolo suru suru. Ne da waa gura ca Äsula kuccia adama Äsula a yuwan amma gafura vu unusu u le. ¹⁸ Ayi na aciyayi u sowo tå atsumalima, waru Mekerenkesu ma yuwan tå mpolo n na waa zuwa yi u nusan. Adama o ndolo gogo u ta gura kamba aza a na Mekerenkesu mä ri o mpolo u zuwa le a yuwan unusu.

3

Yesu la'a ta Musa

¹ Ama ä va, Äsula a dangwa du tå yo o'wo ama a akiza a yi. Adama o ndolo i yuwusan majiyan cine Yesu ri aajiyi ä Äsula, waru ayi da aabara a nan ganu vu ucawu wo okolo ä tsu. ² U yuwan tå äbulä e ili i na Äsula a dangwa niyi u yuwan suru, cine Musa yuwan äbulä e ili i na Äsula a damma niyi u yuwan suru, atsuma a tsugbain tsä yi va aza a Isra'ilä.* ³ Yesu tsurä tå tsugbain tsa na tsu la'ai za va Musa, cine suwi tsu tsurä tsugbain tsa na tsu la'ai usaa u na u yuwan. ⁴ Amayun a da ozo o ro da a suwai 'wa'a suru, amma Äsula a da suwi vi ili suru.

⁵ Äsula a lyawa tå u'wa wä yi e ekere a Musa, adama a na Musa aagbashi a äbulä a da a na a zuwaa ucira, waru iroci i da i na Äsula o roco elime. ⁶ Zamawawa† gba waru Mawun mä Äsula ma da, ayi da za na Äsula a lyawayi u'wa wa yi. Atsu da u'wa wä yi nã tsu lyuwa elime nã matsura mo okolo ugbamu, waru nã tsu zuwa ucira o uzuwu wo okolo ä tsu ya'a yi.

Tsu yuwan tsu ciga tsu lyuwai elime ni itonya Äsula

⁷ U tā cine Ruhu va Akiza dammai,
“Nā yu uwwa udyo wā Asulā ana'an,
⁸ she i dānā na aciyogbam
cine nkaya n du n dānai wan,
ana a vadatalayi Asulā ucina,
a mantsa ma na a lyungwāi Asulā o ogozo.
⁹ Asulā a damma ta,
‘Reve a lyungwā mu,
adama e ene ili i na maa yuwan,
ko na wo o'woi e ene tā ili i na n yuwin
atsumā a a'wan amunga.

¹⁰ Adama o ndolo n yuwan tā upan ne ele
lon,
reve n damma:
“Okolo e le a tsu dānā ta alanga nā qamu.
Waru a 'yuwan tā a yuwan ili i na n damma
nle a yuwan.”
¹¹ N yuwan tā upan reve n kucinaa le,
“Aa uwa ubātā u wivuwun u vā shi, ko
ke'en.” ◊

¹² Ama a vā, i yuwan ugbozu adama she
za tā du dānā no okolo e iwuya, a na waa
'yasan du a ca okolo wan. Icu'un yo okolo o
ndolo a tsu vadala du tā diga ubātā wā Asulā
a wuma.

¹³ I dāshilai okolo ugbamu urana suru.
Waru i lyuwa elime nā mayan ne n de nu
urana wu lo. Ni i yuwan ne shi, unusu u tā
pusaq̄ ozo o ro a dū a na e reme a zuwa
le atsumā a aza a aciyogbam. ¹⁴ Atsu tsu
to obolo nā Kristi Zamawawa nā tsu lyuwa
elime hali a tyo o ukosu nu ucamu wo okolo
o ugbamu u na tsu ri nā ayi diga o ufaru.
¹⁵ Adanshi Asulā a damma ta,
“Nā yu uwwa udyo wā Asulā ana'an,
she i dānā na aciyogbam,
cine nkaya n du n dānai wan
ana a vadatalayi Asulā ucina.”

¹⁶ Nan zane dā a uwmai udyo wā Asulā'a
reve a yuwaan yi aciyogbam? Ele da aza a
na Musa utayi atsumā a Masar suru. ¹⁷ Nan
zane dā waru Asulā a yuwin upan ne ele
atsumā a a'wan amunga? Ele da aza a na a
yuwin unusu, aza a na a kuwai atsumā o
ogozo. ¹⁸ Waru nan zane dā Asulā a yuwi-
sain adanshi ana u kucinai na aa uwa ubata
u wivuwun wā yi shi? Aza a na a yuwin
a yuwaan yi tsutoni da. ¹⁹ Tsu tāwā tā tsu
reve a na aa gura uwa ubātā u wivuwu'un
shi, adama a na a 'yuwan tā a usu.

4

Nzuwulai mu ubātā u wivuwun

¹ Asulā a yuwaan tsu tā nzuwulai n na
tsaa gura uwa ubātā u wivuwun wā yi.
Adama o ndolo, tsu yuwin ugbozu suru
ntsū adama ko za tā tsu kudā a uwa pe wan.
² Tsu uwwa tā ikaka ya Alabari a Sa'an'i,
cine ele aza a Isra'il fo a uwwa niyi. Amma

reve a 'yuwan a ca okolo e ili i na a uwmai,
waru ikaka'a i kamba le shi. ³ Atsu na
tsu usuyi atsu da goon tsaa uwa ubātā u
wivuwun wā yi. Cine Asulā a dammai,
“N yuwan tā upan reve n kucina,
‘Aa uwa ubātā u wivuwun u vā shi, ko
ke'en!” ◊

U damma tā ili i nda ko a na u fobo de
ubātā u wivuwun wa yi diga na u yuwin
uvadi. ⁴ Atsumā a Adanshi a Asulā, u yuwan
tā adanshi adama o urana we cindere wa
ajuma, u damma tā: “O urana we cindere
Asulā e ivuwan tā atsumā a linga vā yi
suru.” ◊ ⁵ Waru tsu de tā nu unā a mantsa
mo ro u damma, “Ama a nda aa uwa ubātā
u wivuwun u vā shi!” ◊

⁶ Ele aza a na a fara uwmai ikaka i nda,
a tsurā a uwa ubātā u wivuwun u nda shi,
adama a na a kudā a kuru. Agba amayun
a da ama o ro a ta uwa ubata u wivuwun
wā Asulā'a. ⁷ Adama o ndolo Asulā a zuwa
tā mantsa mo ro a na ama aa uwa ubātā u
wivuwun wā yi, mantsa mo ndolo ma dā u
deyi, “Ana'an.” Asula a yuwan tā adanshi
e ekere a Dāwuda nā aqapa cina a jima e
idanshi i na a yuwin dē adanshi,
“Nā yu uwwa udyo wā Asulā ana'an,
she i dānā na aciyogbam wan.” ◊

⁸ Josuwa tara le tā a tyo e ida ya Ka'an'a,†
agba ayi dada ubātā u wivuwu'un shi. Na
Ka'an'a dada shi ubātā u wivuwu'un, Asulā
a shi a dāshi yuwise adanshi o urana u
wivuwusan u ro shi. ⁹ Ayi nda to rocosu a na
mantsa mā wivuwun ma ama a yi koto ma
yuwan shi. Mantsa mā wivuwun ma nda
u tā gashi wivuwun u na Asulā a yuwin
o urana we cindere. ¹⁰ Za na uwai ubātā
u wivuwun wā Asulā suru, u te ivuwan
nu ulinga wā yi, cine Asulā e ivuwin ana
u kotoi mayan mo uvadi. ¹¹ Tsu yuwin
ukadu tsu uwai ubātā u wivuwun wā Asulā,
adama she za tā tsu kudā a uwa wan, cine
ele a yuwin adama a na a 'yuwin a yuwan
tsutoni.

¹² Ikaka ya Asulā i tā gashi ili i ro i na i ri
wuma waru i ri nu ucira. U la'a tā matsun
me pe'enī ma na e tewein nā re vā yi wali. U
tsu bātsala ntsu tā a uwa pe, atsumā a asuvu
a tsu nā majian mā tsu. Waru tsu pada tā
a uwa e memere mā alātā e etele a tsu hali u
bātsala laka. U tsu roco tā a alanga e eteshe
ili i na tsu sokoi pe, ele da ili i na tsu tsu jiyan
ni ili i na tsu cigai. ¹³ Za lo a gura soko ili i ro
atsumā o uvadi i na Asulā ee ene shi. U tse
ene tā ili suru cine u ri. Ayi da Asulā a na nā
tsu 'yuwan tsu ciga tsu cuduwa yi ili i na tsu
yuwin suru.

Yesu da aabara a nan ganu a tsu

◊ 3:11 Ica 95:7-11. ◊ 4:3 Ica 95:11. ◊ 4:4 Ufr. 2:2.

◊ 4:5 Ica 95:11. ◊ 4:7 Ica 95:11.

¹⁴ Tsu lyuwai elime na maguza me ili i na tsaa dansa tsu usuyi. Tsu yuwain ne adama a na tsu ta na aabara a nan ganu, Yesu Mawun ma Asula, za na kara'i a tyo zuva. ¹⁵ U gura ta reve na tsu ri babu ucira. Mekerenskesu ma yuwan ta ukadu u na waa zuwa yi u yuwan unusu cine waa yuwanus ukadu u zuwa tsu mayan mo unusu, agba Zamawawa yuwan unusu shi. ¹⁶ Adama o ndolo tsu rawai zuzu no ootogu o tsugono tsə Asulə babu wovon. Ayi da za na o rocosu ama isa'ani. Na tsu yuwain ne, tsu ta tsurai isa'ani e ekere a yi, reve u kamba tsu a mantsa ma na tsu cigai ikambi.

5

¹ Asulə a tsu dangwa ta aabara a nan ganu suru atsumə a ama, reve u ca yi ulinga u na waq'a 'yawə q'a makakan ma yi o unq' wa ama a na waa casu ne'e na kucci adama o unusu. ² Aabara a nan ganu a ri nu ucira shi, u ta tsu akapi a ama. Ayi da i zuwai woo tono ben na aza a na a yuwanus unusu adama a na a ri nu urevu shi. ³ Adama a na u ri nu ucira shi, u ciga u 'yuwan u ca kucci adama a nusu va yi waru adama a nusu va ama a yi.

⁴ Babu vuma na aa gura ca aciyayi tsugbain adama wo o'wo aabara a nan ganu. Vuma tsu o'wo ta aabara a nan ganu na Asula e de yi, cine u deyi Haruna. ⁵ Ne da u danai e ekere a Zamawawa. Ana wo o'woi aabara a nan ganu, adama a na u dangulai aciyayi wo o'wo na tsugbain tsa dada shi. Asulə a da a damma niyi,

"Mawun ma va ma da vu ri.

Ana'an mo o'wo ta Dada va wu." [◊]

⁶ Ubata u ro reve Asulə a damma,
"Avu ganu t' babu ukotu da,
cine Malkisada t' danai ganu." [◊]

⁷ Asulə a ta nu ucira u na waa wawa Yesu Zamawawa ubata o ukwə. Ana Yesu danai atsumə o uvadi u nda, u pati ta Asulə ni yisaali obolo na abara tsara u wawa yi. Na amayun a da u yuwayin Asulə tsutoni, reve gba, Asulə a zuwaa yi atsuvu e ipati ya yi. ⁸ Ko na wo o'woi Yesu Zamawawa Mawun ma Asulə ma da, atsumalimə a na u sowoi u rito yi ta u yuwan tsutoni e ekere e ili'i. ⁹ Ana u kotoi ili i na wu ntsayi u yuwan suru, wo o'wo ta za na a zuwa ama a tsurə iwaywi i babu ukotu, aza a na a yuwanus ili i na u damma nle a yuwan. ¹⁰ O ure u nda u da Asulə a zuwa niyi wo o'woi aabara a nan ganu, ganu oroci a Malkisada.

She i lyawa itoni ya Asulə wan

¹¹ Tsu ta ni ili i na tsaa damma na abunda adama e ili i nda, amma u tu usan u na tsaa cuduwa adama a na i tsu reve ili go'o shi. ¹² Yo o'wo ta aza e Itoni nu ujimu, waru u to lobono i danq a ritosu akapi. Amma i ciga ta

nanza ritosu du ikaka yu ufaru ya adanshi a Asula. I ta gashi ibaba i na ya apasa maani, agba i rawa ta na i shi a lyuwa tsuwa. ¹³ Vuma na buwai a yapu i maani waa gura kakasa isa'ani ni iwuya shi. ¹⁴ Amma ama a na o gbozoi a ta lyuwusa tsuwa tsa na ibaba yaa lyuwa shi, waru o ritosu ta de cine aa kakasa iwuya ni isa'ani.

6

¹⁻³ O ufaru i rito ta uritosu wu ufaru, aza a na a ntsayi ibaba. Ritosu n nda ele da tsu vadala i nusu tsu na tsu tawaq nu ukwə, waru tsu danai ni ucawu wo okolo e ekere a Asula. Ele da waru uritosu adama o urumbusu na mazuwa me ekere. Nu uritosu adama o u'yosun diga o ukwə, na adama o uge'etosu u babu ukotu, a ta pe atsumə o uritosu wu ufaru. Amma i reve ta de ili i ndolo. Adama o ndolo, tsaa yuwan adanshi adama e le shi. Amma na Asulə a kamba tsu, tsu ta kambuwə ugbozu adama tsu rito ili i na yi ntsayi aza a na a kungwai de.

⁴ No ozo o ro a lyawa itoni yi Zamawawa, ko za lo aa gura zuwa le a vadala a nusu le waru shi. De nu ufaru, ama a nda a shi ta e ekan a Asula waru e pede ta une'e wa yi. Ele obolo no ozo o ro a ushi ta Ruhu va Akiza. ⁵ E reve ta cine ikaka ya Asulə i ri ulobonu, waru a ushi ta ucira u mantsa ma na Asula aa dana a yuwanus tsugono. ⁶ Ana a ushiyi ili i ndolo suru, reve a vadala Zamawawa ucinq. U ri n yuwan a kambatowisə icu'un ya ama o ndolo a vadalisu shi adama a na a ta varasa Mawun ma Asulə a akpatat waru reve a 'yuwan yi. A ta zuwusa yi o wono a makakan ma ama.

⁷ Ama o ro a ta gashi ida i na i tsu tsura mini ma abunda. Reve u tawaa na limatan va adumə lon e ekere a aza a na a cimbusa yi. Asulə a tsu zuwaa ta ida i ndolo aba'un. ⁸ Ozo o ro gba shi a ta gashi ida i na i tsu kungwato awanda na anlyu a vama agba a tsu mtsari ili shi. Asulə a tsu yuwaan ta ida'a una, reve waru akina a lungusa yi suru suru.

⁹ Ama a va a na n cigai, ko na tsu yuwan adanshi tsunda, tsu dama adama a du shi. Tsu reve ta a na i ri o ure u sa'ani, ure wi iwawi. ¹⁰ Asulə a tsu ge'eto ta cine u tsu ntsaa. U ta cuwan na linga na vu yuwan, waru u ta cuwan ni icigi i na vu roco niyi ana vu kambai ama a yi. Waru u ta cuwan a na vu buwai a kambusa le hali n gogo. ¹¹ Ili i na tsu la'a cigai ayi da, i lyuwa elime na mayan ne hali a tyo o ukosu, adama a na i ta reve ili i sa'ani i na i ri a zuwusa okolo'o u too o'wo amayun. ¹² Tsu ciga du yo o'wo orogo shi. Amma, i kuru iroci ya aza a na

[◊] 5:5 Ica 2:7. [◊] 5:6 Ufr. 14:17-24; Ica 110:4.

a ushiyi ili i na Åsula a yuwain nzuwulai adama o ucawu wo okolo na ankuri e le.

Åsula a tsu yuwan tå ili i na u yuwain nzuwulai

¹³ Ana Åsula a yuwain Ibrahim† nzuwulai, u kicina tå na waa yuwan ili i na u yuwain nzuwulai. U yuwan tå akucunu a nda na ala a yi, adama a na babu lo za na la'ai Åsula. ¹⁴ U damma tå, “Åmu Åsulazuva, n ta zuwaa wu aba'un, waru n ta ca wu mmaci mä Levi aya'ndu!” ¹⁵ Ibrahim yuwan tå ipiri na ankuri adama ili i nda i fara, reve u ushi ili i na Åsula a yuwaan niyi nzuwulai'i.

¹⁶ Na ama a yuwan akucunu, a tsu kicina tå na aala a za na la'a nle. Akucunu'u o roco tå ili i na a dammai amayun a dä, waru u tsi isawaton tå mawasan. ¹⁷ Åsula fo u yuwan tå akucunu, adama aza a na aq usu nzuwulai e reve a na amayun a da a na u tsu vadala ifoöi ya yi shi. ¹⁸ Ili i re i nda i ri n vadala shi: Åsula a tsu yuwan epen shi nu u yuwan nzuwulai, waru waä yuwan epen na akucunu a na u yuwan shi. Ili i nda i tå dashishi tsu okolo ubgamu åtsu na tsaa sumusa a tyo ubåta wa Åsula adama u kede tsu. U tå dashishi tsu ucira adama tsu guza uzuwu wo okolo u na u ca ntsu. ¹⁹⁻²⁰ Uzuwu wo okolo o ndolo u tu ubgamu o okolo a tsu, cine rumu wantsun tsi isawaton wantsun ubåta u tå. Vuma na ya'ä yi da tsaa zuwusa uzuwu wo okolo a tsu ayi da Yesu, za na uwulai nu umuna a tyo Üpasu u na u La'ai Akiza† zuva. U yuwaan tsu tå ne. Wo o'wo ta aabara a nan ganu a babu ukotu, ganu oroci a Malkisada.†

7

Ganu Malkisada

¹ Malkisada† n nda ayi da u dñai mogono mä lyuci va Salem waru ganu Mogono mä Åsula ma da. Ana Ibrahim† unai ngono n nashi ayi a mäkambaaq o u'wa, avu Malkisada karå o utå u ga'an na ayi reve u zuwaa yi aba'un. ² Reve Ibrahim ca yi za tå atsumä a kupa e ili suru a na u kambayi diga ubåta o uvon. Ili yu afar u na tsu cigai tsu damma adama a Malkisada, ayi da urevu wa aala a yi, “mogono mä na maa yuwusan ili ya äbula.” Ayi da waru “mogono ma asuvu nden” adama a na Salem tå nu urevu “asuvu nden.” ³ Babu za na revei dada ko mma va Malkisada, ko ubåta u na wu utå, ko mantsa ma na a matsan niyi, ko mantsa ma na u kuwäi. U tå gashi Mawun mä Åsula waru ganu da babu ukotu.

⁴ I kalyuwä cine Malkisada dñai na tsugbain! Ko Ibrahim, akaya a gbaïn a Isra'ilä, u reve tå cine Malkisada dñai na tsugbain

ana u ca niyi za tå atsumä a kupa atsumä e ili i na u kambayi diga o uvon. ⁵ Wilä u rito tå mmaci ma Ibrahim a 'yuwan a ciga a ca aza a na ari nan ganu za tå atsumä a kupa e ili i na a tsuraj, ko na shi wo o'wo edenge e le a da. ⁶ Malkisada diga e elentsu a Levi a da shi, agba u ushi tå za tå atsumä a kupa ya Ibrahim. Reve u zuwaa Ibrahim aba'un, za na ushiyi de nzuwulai mä Åsula. ⁷ Za suru reve tå vuma na ri nu ucira u na waa zuwaa za ro aba'un, u la'a tå za vu u ushishi wa aba'un abunda lon. ⁸ Nan ganu a tsu ushi tå za tå atsumä a kupa e ili i na ama a tsuraj, ko na wo o'wo ele ama a da a na aq kuwa. Amma Malkisada la'a tå cine a ri, adama a na Adanshi a Åsula o rito tå u tå wuma. ⁹ Tsu ta gura damma mmaci mä Levi, aza a na a tsu ushi za tå atsumä a kupa, ele fo a tsu ca tå ana Ibrahim cayi Malkisada za tå atsumä a kupa. ¹⁰ Koto a shi a matsan Levi shi, amma u dñai tå lo atsumä a akaya a yi Ibrahim, ana Malkisada ga'ain na ayi.

¹¹ Ko na wo o'woi Wilä wa Musa u damma tå a na nan ganu a 'yuwan a ciga a dñai mmaci mä Levi, nan ganu a nda aa gura kambäto ko za o'wo wuntsayi shi. Ili i na a lambai ayi da ganu tsa ganu Malkisada, ganu na utai o u'wa wa Haruna shi. ¹² Waru na cu'un va ganu ro ko'o tåwa, na a 'yuwan a ciga Wilä a u vadala fo. ¹³ Tsu ta yuwusan adanshi adama a Zamawawa, za na ri za vu ugundo u ro. Ko za diga o ugundo'o koto yuwan ulinga wä qaganda wa ganu a masa'a shi. ¹⁴ Za suru reve tå a na u tawai diga o ugundo wa Yahuza,† Musa damma ili i ro adama a ganu atsumä o ugundo u ndolo shi.

Zamawawa tå tsa Malkisada

¹⁵ Ayi nda dashi ta uta a alanga a eteshe ana tse enei ganu ro tawai tsa Malkisada. ¹⁶ Vuma ndolo e de yi ganu adama a nkaya mä yi ko adama a wilä shi, amma e de yi tå ganu adama a na ili i ro yi lo i na yaa gura zuwa wuma wä yi u koto shi. ¹⁷ Adanshi a Åsula a yuwan tå adanshi adama a yi, “Avu ganu da babu ukotu, cine vu revei Malkisada.” ¹⁸

A zuwa ta akuci a wilä a nge'en, adama a na u ri nu ucira shi, waru ili ye pere i da. ¹⁹ Wilä wa Musa u gura zuwa ili i ro yi ntsaa shi. Amma gogo Åsula a ca tsu tå ili i sa'ani ya abunda lon i ro i na tsaa zuwa okolo. Ne da tsaa rawai zuzu na Åsula.

²⁰ Åsula a kicina tå na Zamawawa aq dñai ganu babu ukotu, agba u yuwaan ganu ro akucunu a nda shi. ²¹ Yesu da goon u dammai: “Åmu Åsulazuva, n yuwan tå akucunu a nda,

waru maa vadala okolo a va shi.
‘Avu ganu da babu ukotu.’ ”[◊]

²² Yesu da za na zuwai akucunu a nda o o'woi amayun, akucunu a na la'ai za na Asulə a yuwain nə Musa.

²³ De nu uparufu, na ganu kuwa, waa lyuwa elime nu ulinga wa ganu shi. Ayi da i zuwai nan ganu a dənai lo abunda. ²⁴ Amma Yesu o'wo tə ganu babu ukotu, tsuganu tə yi tsə ri n koto shi. ²⁵ Adama o ndolo, ayi da za na ri lo gogo, waru mantsa suru, za na aa gura wawa aza a na a təwai ubatə wə Asulə e ekere a yi. U tə dənai wuma mantsa suru adama u yuwusaan le ipati ubatə wə Asulə.

²⁶ Yesu da cu'un va aabara a nan ganu na tsu cigai, adama a na u ta kambusua tsu o ure suru. Ili i na waa yuwusaan u to yo'onotosu Asulə okolo. U rī nu unusu shi. Asulə a kakasa yi tə na aza a na a ri o uvadi aza a na aa yuwusan unusu. Waru Asulə a ca yi tə ubatə u na u la'ai tsugbain suru suru zuva. ²⁷ U ri tsə akapi a nan ganu shi, aza a na a casu kucci usana suru adama a nusu le, waru adama a nusu va ama. Amma Yesu yuwani tə ayi ndolo u tə adama a mantsa suru na u cayi aciyayi kucci a apkata. ²⁸ Wilə u damma tə ama o tso o'wo tə abara a nan ganu, ko na wo o'woi aa gura yuwani cine wu ntsayi a yuwani shi. Ili yu uparufu, Asulə a ca tə Musa Wilə. Ana a yuwain ne, reve u zuwa Mawun ma yi mo o'wo aabara a nan ganu na akucunu. Ayi da za na gura yuwain ili i na Asulə a ciga niyi u yuwani suru.

8

Kristi Zamawawa dā aabara a nan ganu a tsu

¹ Ayi nda ayi da ili i gbain i na tsaa dansa: Tsu tə nə aabara a nan ganu na tsu dənai o ukere usa'ani wə Asulə Mogono me Ili Suru. ² Aabara a nan ganu'u u ta yuwusaan ulinga u tsuganu ubatə wu Upas u na u La'ai Akiza† suru suru, ubatə wa amayun wə aganda a na Asulə a yuwain, agba ama a da a suwa niyi shi.

³ Aabara a nan ganu suru a tə nu ulinga wu ucasu wu ne'e nu ucasu u kucci a tyo Asulə. Adama o ndolo aabara a nan ganu tsu fo u 'yuwan u ciga u ca Asulə ili i ro. ⁴ Nnu u shi pa o uvadi, u shi o o'wo ganu shi, ko ke'en, adama a na nan ganu a tə pa, a na o tonishi Wilə a casu Asulə ne'e. ⁵ Aganda a na nan ganu aa yuwusaan oroci o ululu wi ili i na i ri zuva dā. Unata u dā u ri cine u dənai nə Musa. Ana Musa dənai e ifobi i na waa yuwani Oogodo o Ucuwusan, Asulə a damma yi tə, “Vu cuwan ana vu dənai zuva masasan, n damma wu tə cine vaa yuwani yi. Vu yuwani yi cine n damma nuwu foyi.”

[◊] ⁶ Amma ulinga u tsuganu u na Asulə a cayi Yesu u la'a tə ulinga u na a cayi akapi a nan ganu. Ne da waru, akucunu a sa'avu a na Yesu təwayı diga a Asulə a tyo ubatə wa ama a yi u la'a tə za vu uparufu. Adama a na ana Asulə a yuwain akucunu a sa'avu, illi i na u dammai waa yuwani u la'a tə ili i na u dammai waa yuwani a akuci a akucunu.†

⁷ Nnə akuci a akucunu a gura tə yuwani ili suru na wu ntsayi a yuwani, ili yi lo na yaa zuwa a yuwani za ve ire shi. ⁸ Amma Asulə na aciyayi, ana we enei ama'a a gura kuru akuci a akucunu'u mejege shi, dada u dammai:

“Ntə dansaa du, mantsa mo tə lo a təwa,
ana maa yuwani akucunu a sa'avu,
na ama o u'wa wa Isra'il na ama o u'wa wa
Yahuza.†

⁹ Akucunu a nda aq dənai
tsu za na n yuwayin nkaya n le shi,
ana n guza nle ekere
reve mu utaqə le e ida ya Masar.†
Amma a 'yuwan tə o toni yi,
avu n vadala le ucina.

¹⁰ Amma, apa akucunu a sa'avu a na maa
yuwan
na ama a Isra'il a mantsa ma na məq təwa:
Amu, Asulazuva, n ta zuwa wilə u va a
asuvu e le,
adama e reve le,
waru n ta dənai le atsumə o okolo e le,
adama a kuru le.
N to o'wo Asulə e le,
ele waru o to o'wo ama a va.

¹¹ Amma aq dashi rito ama e le, nə nron mu
nden n le shi,
adansa, ‘I reve Asulazuva,’
adama a na ama'su suru e te reve mu,
diga a zawa'a a tyo a zgbain le suru suru.
¹² N ta yuwaan le gafura vu ili i wuya i na a
yuwain,
waru məq dəshi cuwan nə nusu le shi, ko
ke'en.”[◊]

¹³ Ana Asulə a yuwain adanshi a akucunu a sa'avu, u to rocosu u yuwani tə de za vu uparufu waru wo o'wo tə ili ye pere. Waru ili i na i kutsai de hali u kporoi suru u tə puwan babu usan.

9

Akuci a wilə adama a aganda

¹ Akucunut o uparufu a na Asulə a yuwain in aza a Isra'il, u damma tə ama cine aa yuwani yi aganda waru u damma le tə cine aa yuwani Oogodo o Ucuwusan,† ubatə u na aa yuwani aganda. ² A shuwa tə oogodo a na a yuwain asula e re. A aasula o uparufu pe dā wisawatan u fitila u ri, ni irika, no opopofu a na a cayi Asulə. Reve e de aasula a nda Upas wa Akiza.† ³ Waru umuna u

◊ 8:5 Mt. 25:40; Mt. 26:30. ◊ 8:12 Irm. 31:31-34.

dana ta pe u na u ne'eshein asula e re'e. Reve e de aasula e ire Upasu u na u La'ai Akiza.[†] ⁴ Pe da masa'at ma danai, za na a palai na zinariya, ubata u na a tsu kulato ili i maguru. Waru pe da a zuwai Akpati a Nzuwulait a akpata, za na a palai na zinariya e ebele suru. Ili i ta'atsu i danai ta pe atsuma a Akpati'i. Za vu ufaru, upondo u zinariya u na o shitoyin na mana.[†] Za ve ire, aadanga a Harunat za na topoi. Za va ta'atsu, atali o ushe'un aza a na a danai na Wilà Kupa de udanu. ⁵ Zuva va Aakpati'i a ruma ta ili i wuma i re de i na i tsu roco a na Asula a ri lo.* A kpato ta ikpatatsu ya Aakpati'i ne evelu e le, ubata u na Asula a tsu yuwan gafura vu unusu. Agba tsaa gura damma ili suru adama e ili i nda gogo shi.

⁶ No o koto mofobo me ili tsundolo, nan ganu a tsu uwa ta a aasula o ufaru usana suru adama a yuwan ulinga u le. ⁷ Agbaaabara a nan ganu a da goon tsu uwa a aasula e ire, agba u tsu uwa ta u ta atsuma a aa'wan. U tsu uwa Upasu u na u La'ai Akiza babu mpasa shi. U tsu ca ta'kucci vu mpasa'a adama a nusu va yi, na nusu na ama a yuwan atsuma o ulambu wu urevu. ⁸ Ili i nda suru ure u da na Ruhu va Akiza aa dansa nna Oogodo o Ucuwusan a buwa ubata u da u na aa yuwanusun aganda, koto a kpatu'wa ure a uwa Upasu u na u La'ai Akiza shi. ⁹ Ayi nda iroc*i* da i mantsa mo gogo. U to rocosu ne'e na kucci na a casu aa gura zuwa za na a yuwanusun aganda u reve asuvu a yi a ta cece cine wu ntsayi shi. ¹⁰ Adama a na ili i ndolo suru wilà wi ilyalya i da ni ili yo oso na wuz'au. Wilà u ndolo suru adama a lipu a da, waru Asula a zuwa ta ama o toni le hali a tyo mantsa mo ure u sa'avu wa yi.

Mpsa mu Zamawawa

¹¹ Gogo Zamawawa da o o'woi aabara a nan ganu suru a aci e ili i sa'an*i* suru i na i tawai de. U uwa ta ubata wa aganda a zuva za na la'ai ulobonu suru suru, za na ekere a ama a da a yuwan niyi shi, waru u ri pa atsuma o uvadi u nda shi. ¹² U ta o una u mantsa suru u tarai mpasa a uwa ubata'a, agba mpasa mu mgbele ko ndindim n da shi. U taru ta mpasa ma yi, waru ana u yuwanin ne, dada u tsupaa ntsu adama e iwawi i na yoo koto shi. ¹³ De nu ujimu, ana ama a danai nu unusu, lipu le tso o'wo ta cece na ganu kyo'onuwo le mpasa mu mgbele na za vo ogono e inan, na a bulanuwa le okomo a qanawu a nan na a kulaotu. ¹⁴ Agba Zamawawa yuwan unusu shi, ko ke'en, reve u ca aciyayi kucci e ekere a Asula nu ure u Ruhu na ri lo babu ukotu. Ayi da i zuwai mpasa ma yi n ri nu ucira lon,

reve wu za'wa asuvu a tsu diga a linga na tsu tawaq*a* nu ukwa. Adama tsu yuwayin Asula a wuma aganda!

¹⁵ Ayi nda ayi da i zuwai Zamawawa o o'woi za na gerei akucunu a sa'avu, adama aza a na Asula e deyi a ushi aba'un a na oo koto shi, aza a na Asula a yuwayin nzuwulai. Ayi nda ta gura o'wo adama a na Zamawawa kuwa ta, reve u zuwa ama o o'wo fafan diga a nusu na a yuwayin ele o tono akucunu o ufaru.

¹⁶ Akucunu tsunda a ta gashi vuma na yuwayin ifana a aavu'un cine u cigai e ne'eshen utsuru wa yi nu u kuwa. Amma she na za suru reve ana vuma'a u kuwai dada a tsu ne'eshen utsuru'u. ¹⁷ Ayu'u'n u ta nu ucira na vuma na dana niyi'i u kuwa. Ko za lo a gura ushi ili i ta atsuma e le shi, na vuma'a u buwa wuma. ¹⁸ Ayi da i zuwai akucunu o ufaru ili i ro i da shi, she na mpasa adama u roco ukwa. ¹⁹ Wu ufaru, Musa damma ta ama Wilà suru. We ire, reve u tara mpasa mu mgbele na mudindim reve u jambara mpasa'a na mini. Ayu u tara eleme e ikyon a na a suku mayi mini ma shili ayu u bolo yi no oosondorit adama u kyo'onuwo aatagada a Wilà na ama suru. ²⁰ Reve u damma, "Ayi nda ayi da mpasa n na n zuwai Akucunu a na Asula a damma ndu i yuwan tsutoni na ayi." ²¹ Ne da waru, Musa kyo'onuwi mpasa'a o Oogodo o Ucuwusan^t waru ni ili i na a yuwanusun aganda suru. ²² Wilà'a u damma ta a yuwan a ciga ili suru o kyo'onuwo le mpasa adama a danai cece. Waru Asula aa yuwan gafura vu nusu babu wocowu wu mpasa shi.

Ukwa wu Zamawawa u tawa ta nusu

²³ Ayi da ili i na i zuwa nle a kambuwai Oogodo o Ucuwusan cece ni ili i na i ri pe suru na mpasa mi inama. Ili i nda suru oroci e ili ya amayun i na i ri zuva da. Amma kuccit na kambatoi ili ya amayun cece de zuva a la'a ta kucci vi inama. ²⁴ Zamawawa uwa Upasu u na u La'ai Akiza na ama a yuwanin ne ekere e le shi, za na ri ululu wi ili ya amayun. U kara ta a tyo zuva waru u ta de obolo na Asula adama u kamba tsu. ²⁵ Waru u kara a tyo zuva adama u dashi cayisa kucci va aciyayi shi, gashi aabara a nan ganu vu uvadi na tsu uwa Upasu u na u La'ai Akiza a aa'wan suru adama u ca kucci vu mpasa vu nama. ²⁶ Nu u shi u ca kucci va aciyayi aa'wan suru, a na u sowota atsumalimà na abunda diga a mantsa ma na a yuwanin uvadi. Amma, u tawai ta zuzu na mantsa mo ukosu, o una u mantsa suru, adama u tawa ucira vu unusu suru suru ana u kuwai tsa kucci adama a

* 9:5 Aruma a yuwan ta ulinga wu uruma. Na Tsugana a tsu de le ta "kerubobin."

tsu. ²⁷ Za suru u 'yuwan u ciga u kuwa u ta, na ayi ndolo koto, Asula e te ge'eto yi. ²⁸ Zamawawa kuwa ta u ta adama u tara nusu va ama a abunda. Agba nu u tawisa, woo o'wo adama a matawa mo unusu shi. U ta tawa adama u wawa za suru na ri lo a pura yi.

10

Aq dashi yuwan kucci ro shi

¹ Wilā wa Musa u ta gashi oroci o ululu e ili i sa'ani i na i ri lo a tawa. Ayi ululu u nda ayi da ili ya amayu'un shi, adama a na waa gura zuwa ama a na a yuwusan aganda o o'wo cine wu ntsayi shi, ko na wo o'woi a tsu ca ta kucci aa'wan suru. ² Nna Wilā u gura kambato asuvu e le cece cine wu ntsayi, ana a lyawa ta de mayan mā kucci. Ana Asula a shi ta a za'wa nusu va aza a na a yuwusan aganda, waru asuvu e le a shi a ri n cuwusan na nusu le shi. ³ Agba ne da u ri shi! Ayi kucci nda tsu zuwa le ta a cuwan nusu le a aa'wan suru. ⁴ Adama a na mpasa mo ogono e inan na mgbele maa gura tawa nusu shi ko ke'en.

⁵ Ana Zamawawa tawai atsumā o uvadi, u damma ta Asula, "Vu ciga kucci vi inama na ne'e vi ishina shi. Amma vu ca mu ta lipu adama n yuwan tsutoni na avu.

⁶ Inama i na aa kulatosu a masal'a† waru na ne'e adama a nusu tsu yo'onoto wu okolo shi.

⁷ Reve n damma, 'Apa mu nda, n tawa ta n yuwan ili i na vu cigai, Asula, cine a danai adama a va atsumā a Adanshi a Asula.' ⁸

⁸ Atsumā a Adanshi a Asula a nda u fara ta damma, "Vu ciga kucci na ne'e shi. Vu ciga kucci vu ukulatosu shi, na kucci adama a tawa nusu shi. Waru vaa uwuwusa uyo'o u le shi." (Ele nda kucci da suru na Wilā u zuwai a yuwan.) ⁹ Reve u damma, "Apa mu nda, Asula, n tawa ta adama n yuwan ili i na vu cigai." Adama o ndolo a da Asula a tawai akuci a kucci suru, reve u zuwa kucci vu Zamawawa o unq u le. ¹⁰ Adama a na Yesu Zamawawa yuwin ili i na Asula a ciga niyi u yuwan, tsu tsra ta wuz'a diga a nusu tsu adama a na u yuwan ta kucci na lipu va yi u ta o unq u mantsa suru.

¹¹ De nan ganu a tsu yuwan ta ulinga u le usana suru, reve waru a lyuwa elime nu ucasu u kucci na aa tawa nusu shi. ¹² Amma Zamawawa† ca ta aciyayi kucci na ntsayi babu ukotu. Gogo u ta nden o ukere usa'ani wa Asula. ¹³ Waru u ta danu de hali she na Asula a zuwa n'yuwatan mā yi za'lā vu ucira

va yi. ¹⁴ Kucci ta ndolo, u zuwa ta ama o o'wo cine wu ntsayi a dana babu ukotu, ele da aza a na Asula a zuwai o o'wo aza a akiza.

¹⁵ Ruhu va Akiza fo damma tsu ta adama a nda. Wu ufaru u damma:

¹⁶ "Asulazuva a damma ta, 'Ayi nda ayi da akucunu

a na maa yuwan ne ele a mantsa mo ndolo. N ta zuwa wilā u va o okolo e le, adama e reve le.

Waru n ta dana le a asuvu e le, adama a kuru le.' "

¹⁷ Reve u dammisa:

"Maa dashi cuwisan nusu le ni iwuya i na a yuwin shi, ko ke'en." ¹⁸

¹⁸ Na Asula a yuwan gafura vu nusu, ili yi lo waru na yaa zuwa a yuwisan kucci ro shi.

Ilyuwa elime nu ucasu wo okolo

¹⁹ Adama o ndolo ama a va, tsu ta gura uwa Upasu u na u La'ai Akiza† babu wovon adama a mpasa mā Yesu.* ²⁰ U ca ta lipu va yi adama u kpatu'wā tsu ure u sa'avu u na u tsu 'yawāto ubata u wuma! Waru ure u nda u tsu pasato tsu ta nu umuna'a. ²¹ Tsu ta na aabara a na ganu a gbain za na a yuwusan tsugonu o u'wa wa Asula de zuva.†

²² Adama o ndolo tsu ta gura rawa zuzu na Asula. Lyawa tsu yuwin ne no okolo a na tu ucawu wo okolo a abula. Mpasa mu Zamawawa mu za'wā ta asuvu a tsu a na tsu cuwan ni iwuya i na tsu yuwusain, amma a za'wā tsu ta na mini ma na mā ri kizakiza suru suru. ²³ Na tsu 'yuwan tsu ciga tsu guzā uzuwu wo okolo a na tsaa dansa tsu ta na ayi ulobonu, adama a na Asula a ta yuwan ili i na u yuwan nzuwulai. ²⁴ Lyawa tsu danai ada a azā a tsu, reve tsu kamba nle tsara o roco icigi, waru adama a yuwan ili i sa'ani. ²⁵ Ozo o ro a tsu tawusā ubata wa aganda kuci shi, amma she tsu yuwin ne wan. Tsu lyuwi elime na ndashilai mo okolo ugbamu, a na wo o'woi i reve ta urana u makambarā ma Zagbain ma ta yuwusan zuzu.

²⁶ Na tsu dangwa tsu lyuwi elime na mayan mo unusu cina de tsu reve amayun, kucci lo waru na aa yuwan adama a nusu tsu shi. ²⁷ Amma ili i na i buwai goon ayi da she tsu piriyi uge'etosu u na u ri lo a tawa na wuna u na qa lungusā n'yuwatan mā Asula!

²⁸ Nna ama e re ko ama a ta'atsu a yuwunlai adanshi a na nanza 'yuwin o toni Wilā wa Musa, a ta gura ca vuma ndolo atsumalima hali u kuwa babu uro. ²⁹ Na vuma yuwan ili i na yoo roco u ca Mawun mā Asula tsugbain shi, u la'ta uwuyanu lon na cine aa 'yuwan a yuwan tsutoni na Wilā wa Musa. Agba

◊ 10:7 Ica 40:6-8. ◊ 10:17 Irm. 31:33-34. * 10:19 Ayi umuna wu kasa ta Upasu wa Akiza nu Upasu u na u La'ai Akiza atsumā o Oogodo o Ucuwusan na Aq'isamapada. U karalai ta mantsa ma na Zamawawa kuwai adama u roco Asula a lyawa ta ama a tawa ubata wa yi mejego.

waru, nà vuma tawaqà mpasa ma akucunu nà wono za na tsu kàmbato tsu na akiza,† u la'a tà uwuyanu lon nà cine aa 'yuwan a yuwan tsutoni nà Wilà wa Musa. Ne da waru, nà vuma isula Ruhu va Akiza, za na o rocosu tsu isa'anì, iwuya i ndolo unata' u da na akapi. ³⁰ Tsu reve tà a na Asulà a dammai, "N ta ca aza a na a nusain oforo. N ta tsupa le." Waru u damma tà fo, "Asulazuva e te ge'eto ama à yi." ♀ ³¹ Ili i wovon i da lon vuma riya e ekere à Asulà a wuma.

³² I cuwan nà rana ndedé, ana i fara reve amayun a Asulà. I yuwan tà mpolo nà atsumalima lon, reve gba i lyuwa elime nu ucira. ³³ A mantsa mo ro a amaton du tà reve waru e isula du a makakan mo obolo a ama. A mantsa mo ro i kamba tà fo aza a na o sowuso cu'un và atsumalima'g. ³⁴ I roco tà isa'anì à tyo ubata wa aza a na a zuwai o u'wa wa ali. Ana a usai illi i na i ri ne ele suru, i yuwan tà asuwu nà mazanga, adama a na i reve tà na illi i sa'anì i ro i tà lo a pura dù na yoo koto shi.

³⁵ Adama o ndolo, she i lyawa cine i zuwayi Zagbain ucira wan, ko ni ili i ro i shi i fara, adama a na ni i lyuwa elime a zuwusaa yi ucira, i tà ushi iliyinkapa i gbain. ³⁶ Gogo i rito makaña ma asuvu, adama i gura yuwan illi i na Asulà a ciga, tsara waru i ushi illi i na u yuwanin nzuwulai. ³⁷ Cine Adanshi a Asula a dammai,

"Waa jima shi za na ri lo à tawà u tà tawà. Waq lungusa mantsa shi.
³⁸ Ama a na Asulà a ushiyi a ta yuwan wuma adama o ucawu wo okolo e le.
Amma i tsu yuwan tà atsumolangu na za na ronoj acapa." ♀

³⁹ Amma atsu aza a na o tso rono na acapa da shi, aza a na àq lungusa. Tsu ca tà Asula okolo à tsu, adama o ndolo, u wawa tsu tà.

11

Ucawu wo okolo

¹ Aza a na a casu Asulà okolo e reve tà na amayun a na a ta ca le ili i na a zuwai okolo suru. E reve tà na amayun e ili i na koto e enei shi à tò lo na amayun. ² Asulà a usu tà ama o ufaro adama o ucawu wo okolo e le.

³ Tsu tà nu ucawu wo okolo, dàda tsu revei na Asulà a yuwanin adanshi, waru nu ure u nda u da u yuwanin uvadi ni ili i na i ri pe. Asulà a yuwan tà ulinga ni ili i na vuma tse ene shi, tsara u yuwan illi i na tsee ene.

⁴ Habila† dàna tà nu ucawu wo okolo, dàda u yuwayin Asulà kucci na la'ai kucci na Kayinut̄ cayi Asulà. Reve Asulà a damma wu uwwa tà uyo'o wu une'e u na u cayi, reve u deyi vuma và abula. Ko na wo o'woi Habila kuwa tà de nu ujimu, wuma wà yi u

buwa tà a yuwsaan tsu adanshi adama o ucawu wo okolo à yi.

⁵ Anuhu dana tà nu ucawu wo okolo, dàda Asulà a tara niyi à tyo zuva adama u kuwawan. E ene yi shi, adama a na Asulà a tara yi tà a karà. Adanshi à Asulà a damma tà kafu a tara yi à tyo zuva, u zuwa tà okolo à Asulà o yo'ono. ⁶ Za lo o yo'onoto Asulà okolo shi, she nu ucawu wo okolo. Za na àq tawà ubata wà Asulà biti u 'yuwan u ciga u usu na Asulà a ri wuma, waru u tsu ca tà iliyinkapa à tyo aza a na a zama yi na amayun.

⁷ Nuhu† dana tà nu ucawu wo okolo, dàda wu uwuwai ana Asulà o rono niyi atsuvu a aci e ili i na koto we enei shi. U yuwaan tà Asulà tsutoni reve u she'en wantsun u gbain adama u wawa u'wa wà yi. Nu ucawu wo okolo ayi a da, Nuhu rocoi uvadì na a nusain. Hali wo o'wo vuma tà atsumà a ama a na a danai na abula e ekere à Asulà adama o ucawu wo okolo à yi.

⁸ Ibrahim dana tà nu ucawu wo okolo, dàda u yuwaan tsutoni ana Asulà e de niyi u 'yawà ubata u ro u na u yuwaan niyi nzuwulai n na waa ca yi. U lyawa tà ifa ya yi, agba u reve ubata u na wee tyo shi. ⁹ Adama a na Ibrahim ri nu ucawu wo okolo, reve u yuwan nden n limocin e ida i na a yuwaan niyi nzuwulai. Reve u danu de o oogodo, ne da fo Ishiyaku nà Yakubu aza a na àq danai muwun mu ugundo ma yi. Asulà a yuwaan le tà fo nzuwulai'. ¹⁰ Ibrahim yuwan tà ne adama a na u ri e ipiri i na waa uwa a lyuci gbain na Asulà o foboi waru u suwai na wàq dàng lo babu ukotu.

¹¹ Saratu† obolo nà Ibrahim à dana tà nu ucawu wo okolo, dàda à tsurai mawun, ko na wo o'woi à shi tà a kutsa lon, waru Saratu idari i da i shi. Ibrahim usu tà a na Asulà aa yuwan illi i na u yuwaan nzuwulai n na waa yuwan. ¹² Vuma nda shi tà kutsa suru suru, u shi tà u rawa makuwàà, amma ko nà ne avu wo o'wo akaya a ama a abunda a na a gura kece shi. Amayun, à tò lo nà abunda cine italyo'o ya zuva i ri ko tsà mabulà ma nge'en m mala.

¹³ Ama a nda suru a na a danai nu ucawu wo okolo, à kuwà tà babu na à ushiyi ili i na Asulà a yuwaan nle nzuwulai. À dana tà nà mazanga ma na ee ene ili i ndolo à tawà, ko na wo o'woi à dana zuzu shi. Avu a damma a na à tà gashi omocin nà àzà e ida i ro atsumà o uvadi u nda. ¹⁴ Nna ama a yuwan cu'un va adanshi a nda, o to rocosu a ta zamishi ure wi ida i na wo o'wo za le. ¹⁵ Na à shi a adanshi e ifa i na a lyawai, babu ili i na yaa putsa le a na àq kàmba. ¹⁶ Amma à dana te izami yu ubata u na u la'ai ulobonu. U tà de zuva. Ayi da i zuwai Asulà a tsu

uwwa wono shi nne e de yi Asula e le, adama a na u fofoo le tā lyuci gbañ.

¹⁷ Ibrahim ♀ dāna tā nu ustawu wo okolo, dāda u cayi mawun mā yi Ishiyaku tsā kucci ana Asula a lyungwa niyi. Ibrahim da vuma na Asula a yuwayin nzuwulai'i, amma u fofoo tā u ca mawun mā tā mā yi goon tsā kucci. ¹⁸ De nu ufāru, Asula a damma yi tā, "Mmaci n na n yuwaan nuwu nzuwulai a tā o utā ya Ishiyaku." ¹⁹ Ibrahim jiyān tā na Ishiyaku kuwa, Asula a ta gura kāmbaṭo yi wuma waru. Ne da Ibrahim yuwaan, reve u yuwan gashi u ushiyisa tā mawun mā yi diga o ukwā.

²⁰ Ishiyaku† dāna tā nu ustawu wo okolo, dāda u zuwayi muwun n re mā yi aba'un, Yakubu na Isuwa.† U reve tā na Asula aa yuwaan le ili i sa'anī elime.

²¹ Yakubu† dāna tā nu ustawu wo okolo, dāda ana waq kuwa, u zuwayi muwun mā Isuhu koyan da aba'un. Reve u yuwaan Asula aganda ayi ukadatowu a aadanga a yi.

²² Isuhu dāna tā nu ustawu wo okolo, dāda i zuwai ana waq kuwa, u yuwaan adanshi adama a mantsa ma na aza a Isra'ilā aa lyawa Masar. Reve u damma le a tara etele a yi nna aa kara.

²³ Nshawu ma Musa n dāna tā nu ustawu wo okolo, dāda a gura soko niyi hali woto ta'atsu ana a matsan niyi. E ene tā Musa mawun ma sa'anī ma da, waru a uwwusa wovon u na aa 'yuwan yuwan tsutoni na wilā u mogono shi.

²⁴ Musa dāna tā nu ustawu wo okolo, dāda i zuwai ana u kungwai, u 'yuwaan a na e de yi mawun mo usheli u mogono ma Masar. ²⁵ U dangwa tā u sowo atsumalimā obolo na ama a na Asula a dangwai, a na waa uwwa uyo'o u mayan mo unusu a mantsa ma wa'a. ²⁶ U jiyān tā u la'a tā ulobonu u sowo atsumalimā o una wu Za na Asula a Dangwai, a na waq tsura utsuru wa Masar suru, adama a na u dāna tā a pura iliyinkapa yā Asula i na i ri lo a tāwā. ²⁷ Adama o ustawu wo okolo a yi, Musa lyawa tā Masar, agba u dāna a uwwusa wovon wu upan u mogono shi. Musa kafa tā asuvu adama a na u zuwaa tā Asula a na aa gura ene shi esu. ²⁸ Adama o ustawu wo okolo a yi a da, u fofoi Abuki a Mapasa† reve u kyo'onu mpasa e ebele na gon vu nāntsū, adama a za na aq tāwāq nu ukwā wu una muwun mu ufāru mo olobo ma aza a Isra'ilā wan.

²⁹ Ama'a a dāna tā nu ustawu wo okolo, dāda a pasai Mala mā Shilif gashi idā yu u'yewu. Amma ana aza a Masar o toni nle, reve mala ma lyuwa le suru.

³⁰ Ama a Asula a dāna tā nu ustawu wo okolo, dāda ana a kandaruusai lyuci va Jeriko rana cindere, avu ukari wā yi u riya.

³¹ Rahapu† aashakala a dāna tā nu ustawu wo okolo, dāda u ushiyi aza a Isra'ilā aza a matawa mo uteyo. Ayi da i zuwai o una niyi shi, ana o unai aza a na a 'yuwaan a yuwan tsutoni na Asula.

³² N dashi tāwā ni iroci i ro? N ri na mantsa ma na maa damma du ada o Gidiyon,† na Baraka, na Samuson,† na Japuta, na Dawuda, na Samā'ilā,† na akapi a amasulā shi. ³³ Ustawu wo okolo e le u zuwa le tā a lyuwa aci e ida i ro ya abunda lon. A yuwan tā ili i mejege, reve a ushi ili i na Asula a yuwaan nzuwulai suru. A ɓāru tā na vi ikamu. ³⁴ A kimusa tā wuna u na u tsu lungusa. A fāṣa tā e ekere a aza a na a danai azama o una le na mutsun mu pe'enī. Ko na wo o'woi a dāna tā babu ucira lon, a tsura ta ucira. A dāna tā nu ucira ubata o uvon hali a lyuwa aci o uvon o omocin a əsoja o ro babu uro. ³⁵ Amaci o ro waru a ushiyisa tā mmaci n le a na a shi a kuwai reve a kāmbisā wuma. Ama o ro gba ozo o ro a ca le tā atsumalimā adama o ustawu wo okolo e le, reve gba a usu le, "Tsāq usu tso o'wo faan cine i dammai shi!" A yuwan te na adama Asula a 'yasan le atsumā o ukwā a tyo a wuma u sa'anī. ³⁶ Ozo o ro o sowō tā ulamu, avu a faba le adama a na a cayi okolo ubāta wā Asula, ozo o ro gba shi a nla le tā na akani reve a zuwa le o u'wa wa ali. ³⁷ Ozo o ro a kuwa tā adama a na a vara nle na atali. Ozo o ro gba shi a kuwā adama a na o kodulō nle tā ure. Ozo o ro gba shi o una le tā na matsun me pe'enī. Ozo o ro a dāna ni ili i ro shi, she kwan vu mgbele n na aa nla. Alambi a ama a da a danai, reve e le'e le, waru o Gongi le tā. ³⁸ Ama a nda a dāna tā ama a sa'anī agba uvadī u nda wu ntsaa le shi. A baza tā atsumā o una na a nsasan, reve waru a pa'an atsumā a abānu na a əkāri.

³⁹ Ama o ndolo suru o yo'onoto tā Asula okolo adama o ustawu wo okolo e le! Amma suru na ne, a kuwa tā babu na a ushiyi ili i na a yuwaan nle nzuwulai. ⁴⁰ Adama a na Asula a dangwa tā a na woo fofoo tsu ili i ro i na i la'ai ulobonu abunda lon. U fofoo tā u yuwan ne adama she obolo na aatsu goon da o o'wo cece wuntsayi.

12

Asula a da Dada tsu

¹ Tsu tā na ama abunda ukandaruwu na atsu a na o o'woi iroci i na ustawu wo okolo u ri. Adama o ndolo lyawa tsu yuwaan ala'anlai e iladi a na a ri a mākākan mā tsu, she tsu kunai wan. Tsu tawai ili i na

yee geshe tsu a yuwan ili i na yi ntsayi a wuma u tsu, ayi da, unusu u na waa tiga tsu babu usan.² Na tsu ciga tsu 'yuwan tsu kalyuwusa Yesu goon, za na ayi da ufaru wu ucawu wo okolo a tsu waru ayi da za na kambuwa niyi ununa wu ntsayi. U sowo ta atsumalima reve u kuwa a akpata.† Avu gba u ushi wono gashi ili i ro i da shi, adama a mazang'a ma na waq'a tawa u tsura elime. Gogo tsunda u ta nden o ukere usa'ani o ootogu o tsugono ts'a Asula.†³ Yuwain majiyan me iroci ma Yesu. U ka'a ta asuvu a mantsa ma na ama a wuya a yuwsaan yi iwuya. Adama o ndolo she i kun'a avu i lyaanya mpolo wan.

⁴ I ta yuwsusan mpolo nu unusu, agba mpolo n du koto n zuwa o una du shi.⁵ Agba yi icina ta ili i na Adanshi a Asula a dammai muwun ma Asula adama u gbamato le asuvu:

"Mawun ma va, vu polo atsuvu a mantsa ma na Asulazuva oo ronuso wu atsuvu, waru she okolo a wu a kuda wan a mantsa ma na waa barasa wu."

⁶ Adama a na Asulazuva a tsu bара та за na suru u cigai, reve waru u ca aza a na u usuyi ts'a muwun ma yi oforo." ◊

⁷ I ka'a asuvu atsuma atsumalima a na yoo sowuso adama a na u rotso ta oforo a na dada tsu ca mawun. Mawun mo lo ma na dada va yi tsu kuda a ca oforo shi. Asula a ta yuwsusan na adu ts'a muwun ma yi.⁸ Asula a tsu bара та muwun ma yi suru, agba nu u bара du shi, to, adu agirutu a da, agba i ri muwun ma amayun ma yi shi.⁹ Suru ntsu tsu shi ta na mbara pa o uvadi aza a na a barasa ntsu. Reve gba tsu uwuwa le. To tsaa la'a uwuwa Dada tsu na ri zuva adama tsu danai wuma shi?¹⁰ Mbara n tsu bара tsu ta a mantsa wa'a o ure u na e enei mejeg'e. Amma Asula a ta barasa tsu adama u kamba tsu, adama tso o'woi aza a akiza ununa u ri akiza.¹¹ Tsubari ili i na ama a tsu uwuwa uyo'o a mantsa ma na aa yuwsusan yi da shi, utsu ba'li ta! Na Asula a barale, ne da, adama u roco le ubata u na a nusain da, dada a tsu lapula reve a yuwan ili i na i ri mejeg'e no okolo nden.

¹² I gbatobol obolu a du a na a kunai, reve waru i gbatobol alu a du.¹³ I yuwan ure mejeg'e adama a ana a du. Ne da aza a na oo tono du akutsum'a, na a tafats'a, ariya shi, amma a ta tsura ucira.

Uwwai Asula

◊ 12:6 Udm. 3:11-12. ◊ 12:20 Mt. 19:13. ◊ 12:21 U.Wl. 9:19. * 12:24 Mpasa ma Yesu n tsu tawa ta na gafura vu nusu, amma mpasa ma Habila n tawa ta na atsumalima e ekere a za na una niyi (Ufr. 4:10). † 12:24 Ana Kayinu unai Habila, Asula a damma yi ta, "Mpasa mu zawa'a va wu n na n ri e ida n te dewu va (Ufr. 4:10)." Gogo tsunda, mpasa mu Zamawawa n da maa yuwsusan adanshi e ikaka i na i la'ai mpasa ma Habila. ◊ 12:26 Mt. 19:18.

¹⁴ I yuwan mpolo i yuwan nden n sa'ani na ama suru, waru i yuwan mpolo i yuwan nden ma akiza. Za na suru wuma wa yi u ri na akiza shi, wee ene Asula shi, ko ke'en.¹⁵ I yuwan ugbozu she vuma lamba a ushi isa'ani ya Asula wan. I kambuwa ugbozu tsara nanza tawa du na addama wan. Cu'un vuma ndolo ta lungusa ama na abunda atsum'a du na qabunda.¹⁶ I yuwan ugbozu she nanza yuwan tsipere wan, ko u 'yuwan a kuru Asula ununa Isuwa† yuwin wan. Isuwa ayi da mawun mo ufaru ma Ishiyaku, waru u shi ta ushi agadu a dada va yi suru, reve gba u wina yi adama u lyuwa ilyalya u ta.¹⁷ I cuwan ta ana Isuwa yuwin ne, u shi ta u cigisa dada va yi zuwaa yi aba'un, amma dada va yi 'yuwan ta. Agba babu ili i na waa yuwan u vadala ili'i, ko a na u patiyi dada va yi na mesun.

¹⁸ I ri tsa ama a Isra'il'a shi, aza a na a rawai a Masasan ma Sinai,† ubata u na ee ene reve waru aa gura ju'wan. U shi ta kulusa na akina, a baru yi ta ni irumbu i lima na lipa.¹⁹ A uwuwa ta mesun ma aavana nu udyo u ro. Ana ama'a a uwuwa udyo'o, reve a pati Asula a lyawa adanshi,²⁰ adama a na u la'a ta ucira u na aa gura kuru ana u dammai, "Ko na shi nama da ju'wain masasa'an, na a 'yuwan a ciga o una yi na mavara ma atali."[◊]²¹ Musa na aciyayi wu uwuwa ta wovon wi ili i na we enei dada u dammai, "Mu uwuwa ta wovon lon hali n te meje'en."[◊]

²² Agba gogo i tawa ta a Masasan ma Sihiyona† waru na Urishelima na ri zuva. Ayi da lyuci gbain va Asula a wuma, ubata u na obolo obolo a nlingata ma Asula ma abunda lon m golotoi adama a yuwan mazang'a.²³ I tawa ta ubata e ifolo i muwun ma Asula ts'a muwun mu ufaru ma yi aza a na a danai ala e le suru de zuva. I tawa ta ubata wa Asula na aciyayi, za na ayi da za vu uge'etosu va ama suru. Waru i tawa ta ya kwisa va ama a sa'ani, waru Asula a kambato le ta cine wu ntsayi.²⁴ I tawa ta ubata wa Yesu, za na tawayi na akucunu† a sa'avu diga a Asula. Mpasa ma Yesu* n da o kyo'onuyi ts'a kucci, za na ri ni ikaka i na i la'ai mpasa ma Habila.[†]

²⁵ Adama o ndolo i yuwan ugbozu waru she i 'yuwan o polo atsuvu wan, n na Asula a yuwan adanshi. Ama a Isra'il'a a na a vadalaan niyi ucina ana u o rono nle atsuvu pa o uvadi, ko za la'a shi. Adama o ndolo u ta danai tsu uwuyanu na tsu vadalaan Asula a na a ri zuva ucina nu u rono tsu atsuvu.

²⁶ Ana u yuwain adanshi nu ujimu de acapa, udyo wa yi ujingadə tə uvadi, [◊] amma gogo u yuwan tə nzuwulai, "N tə jingadisa uvadi u tə waru, agba uvadi goon shi, hali na zuva." [◊] ²⁷ Ana u yuwain adanshi a nda, u ta dansa a na ili i na u yuwain suru a tə lungusa le. She ili i na i ri n jingadə shi, goon ele da aa buwa.

²⁸ Ayi da i zuwai tsu dənə o godyusho a na tsu ushiyi tsugono tsa na ili yi lo a na waa jingadə yi shi. Tsu yuwayin Asulə aganda cine woo yo'onoto yi okolo, reve tsu ca niyi tsugbain avu waru tsu uwawai wovon wə yi, ²⁹ adama a na Asulə a tsu akina a wuna u na u tsu lungusa ili i da.

13

Cine oo yo'onoto Asulə okolo

¹ I lyuwa elime nə ncigalai ni icigi yi Zamawawa. ² I cuwan i ushi omocin ulobonu a 'wa du. Ama o ro a yuwan tə de ne, avu gba a ushi nlingata mə Asulə babu ele urevu. ³ She yi icina na aza a na a ri pe o u'wa wa ali wan. I sowo atsumalima obolo ne ele gashi i tə de obolo ne ele. I cuwan na aza a na o gongiyi gashi adu fo i ta pe atsuma e le.

⁴ I ca nden n lolo tsugbain. Ka nə vali a mantsa suru i guzə amayun, adama a na Asula a ta ca za na yuwain tsipere suru atsumalima, ko za na kudai a guza amayun atsuma a nden n lolo suru. ⁵ I guzə aciyadu e icigi yi ikebe. I yuwan ankuri ni ili i na i ri na ayi. Asulə a damma tə,
"Maa lyawa wu shi,
waru maa vadala wu ucina shi, ko ke'en."

◊

⁶ Adama o ndolo, tsu ta gura damma babu wovon,
"Maa uwwa wovon shi,
adama a na Asulazuva za vi ikambi i və i da.
A gura yuwan ili i ro na qmu shi."

⁷ I cuwan na azagbain a du, aza a na o rito nə Adanshi a Asulə. I cuwan ni isa'ani i na wuma u le u təwayi, waru i ca okolo a du a Zaghbain cine ele a yuwain. ⁸ Yesu Zamawawa a vadala shi, ko ke'en! Ne da u ri tso yon, tsa ana'an, waru babu ukotu.

⁹ She vu lyawa a pusan wu ana wan, waru she vu lyawa uritosu icu'un icu'un i zuwa wu vu toni ure u wuya wan. Isa'ani ya Asulə i da yaqə dəshi wu okolo ubgamu, agba e itoni i wila wi ilyalya i da ya zuwa wu vu yuwan ne shi, ili i na yaa kambusa aza a na oo tono le shi. ¹⁰ Amma tsu tə nə masa'a tə mo ro, waru nan ganu tə na a yuwusan aganda ubatə wa aganda o uvadi u nda, a ri nu ucira u na a tama kucci na a cayi a masa'a mə tsu shi.

¹¹ Aabara a nan ganu a tsu tanu tə mpasa mi inama a uwa pe Upasu u na u La'ai

Akiza ubatə u na u tsu ca mpasa'a adama a nusu. Agba lipu vi inama'a a tsu kulato le tə a alanga o uvalata. ¹² Ayi da i zuwai Yesu sowoi atsumalima o ugyuru, adama u kəmbəto ama a yi aza a akiza tə na mpasa ma yi. ¹³ Adama o ndolo tsu karai a tyo ubatə wa yi o ugyuru wu uvalata adama tsu uwai wu wono u na wu uwai. ¹⁴ Tsu ri na lyuci na aqə dəna lo babu ukotu o uvadi shi, amma tsu te ipiri i lyuci tsundolo.

¹⁵ Lyawa kucci tsu lyuwa elime a cuwusa Asulə atsuma a ala e Yesu. Tsu casu ala a yi tsugbain. ¹⁶ She yi icina i yuwan isa'ani wan, waru i kamba ozo o ro, adama a na ele da kucci na oo yo'onoto Asulə okolo. ¹⁷ I yuwan tsutoni na azagbain a du, waru i yuwan ili i na a damma ndu i yuwan. A ta kalyuwusə du babu wivuwun, adama a na e reve tə a na aa cuduwa Asulə cine ulinga u le u yuwain. Ni i yuwan le tsutoni, a ta yuwan ulinga u le nə mazanga. Ni i yuwan gba a yuwan tsutoni ne ele, a ta yuwan ulinga u le nə atsumolangu, agba ayi nəda waa kamba du shi.

¹⁸ I yuwusaan tsu avasa kuci. Tsu reve tə asuvu a tsu a ta cece, waru tsu ciga tə tsu yuwan ili i na i ri mejege a mantsa suru. ¹⁹ N te ipati i du nu ucira u na n ri na ayi suru, i yuwan avasa adama Asulə a kəmbəto mu ya'a du kedu.

Avasa o ukosu

²⁰⁻²¹ N tə avasa Asulə a asuvu nden u ca du ili i sa'ani i na i cigai biti adama i yuwan ili i na u cigai. U 'yasən tə Yesu Zamawawa Zagbain tsu diga o ukwə. Gogo Yesu tə tsu Za va Agubá a Gbain a na aa yuwan ulinga na mpasa ma yi adama a yuwan akucunu a Asulə ni ikyon ya yi, akucunu a na oo koto shi. N tə yuwusan avasa Asulə a yuwan ulinga atsuma a tsu adama tsu yo'onoto yi okolo e ekere e Yesu Zamawawa. Lyawa tsugbain tso o'wo za və yi suru suru waru babu ukotu. Ami.

²² Ama a və, n te ipati i du i kəmbuwa ugbozu e ikaka yu udashishi wo okolo o ugbumu u nda. Mepepelime mə əbunda ma da shi.

²³ N ciga du tə i reve a na a lyawai Timoti za tsu diga o u'wa wa ali. Nu u rawa ya'lə və kedu, tsu tə təwə ubatə u du ra adama tse ene du.

²⁴ I cəsa azagbain a du suru nə aza e Itoni suru.

Waru aza e Itoni a Italiya a na a ri obolo na amu a te icəsu i du.

²⁵ Lyawa isa'ani ya Asulə i dəna obolo na adu suru.

◊ 12:26 Hab. 2:6. ◊ 13:5 U.WI. 31:6-8; Ica 118:6.

Mepepelime ma Yakubu

Ucuduwu wa aatagada a nda

Yakubu zawa'a vu Zagbain Yesu Zamawawa ayi da za na danai aatagada a nda. U dana tā mepepelime ma nda a tyo aza e Itoni e Yesu aza na a ri ubazu bāta bāta atsumā o uvadi adama a atsumalimā a na oo sowuso adama e itoni ya Yesu Zamawawa.

Ana atsumalima a yuwan abunda lon, reve e bete'we a tyo bāta bāta. Ayi da i zuwai Yakubu danaa nle mepepelime ma nda adama a na u ciga nle a kaba asuvu waru a yuwan ankuri atsumā e itoni i na a yuwusan. Ayi da i zuwai aatagada a nda a yuwusan adanshi adama a atsumalima, na addama, na makaaba ma asuvu, obolo na avasa, waru nā nden n na mu ntsayi a yuwan atsumā a nden n na a yuwusan atsuma e itoni.

Aza e Itoni ana'an na abunda o to sowuso atsumalima e ekere a aza a na a kurusu Zamawawa shi. Suru nā ne suru tsu toni niyi ulobonu. Aatagada a nda o roco tsu ta itoni ya Yesu ayi da a yuwan ili i sa'ani usana suru.

Ili i na i ri pe atsumā a aatagada a nda

1. Icasu (1:1)
2. Wuma wu ucawu wo okolo nu ugbozu (1:2-18)
3. Mawwa nu ukurusu wi ikaka ya Asula (1:19-27)
4. She vu roco adangulu a tyo aza e ikebe wan (2:1-13)
5. Ucawu wo okolo na linga (2:14-26)
6. Ugbozu ni idanshi (3:1-18)
7. Morono ma atsvu adama a tsu'utsu nu uvadi (4:1-5:6)
8. Makaba ma asuvu, ni isa'ani, obolo na avasa (5:7-20)

Ucuduwu

¹ Amu da Yakubu, aagbashi a Asula waru aagbashi e Yesu Kristi Zagbain Zamawawa.

N ta danasaa azā e Itoni ya amayun a na a ri ubazu suru atsuma o uvadi.

N tā lyungusu icasu i va.

Uritosu adama a malyungwa

² N'utsa n vā suru, i yuwan mazanga mantsa ma na addama a tāwa ndu icu'un icu'un. ³ Adama a na i reve tā cine malyungwa mo ndolo ma tsu zuwa ucawu wo okolo a du u tāwa na makaaba ma asuvu. ⁴ I kaba asuvu hali malyungwa ma du mo koto. Ana i kaba asuvu o ndolo i to o'wo nu ucawu wo okolo ubgamu waru i tā dāna ushiwun, yaa lamba ili i sa'ani shi. ⁵ Za na lambai ugbozu suru, u pati Asula, waru u

ta ca yi ugbozu'u. Asula a tsu ca tā vuma ne'e pere. U tsu gbarana za na pati niyi ili shi. ⁶ Amma nā vu pati ili i ro, vu ciga vu 'yuwan vu ca okolo, agba vu kuda okolo wan. Ni i kuda okolo i tā dāna gashī ikefū i mala ma na upepu u tsu zuwusa yi a kandaruwusa. ⁷ Cu'un vuma ndolo yuwan majiyan ma na Zagbain aa yuwaan yi ili ro wan, ko ke'en. ⁸ Cu'un vuma ndolo tsu gura yuwaan aciyayi majiyan mā tā shi, waru u tsu gura kuru ure u tā shi.

⁹ Aza e Itoni aza a na a ri ni ili shi, a yuwan afalu adama a na Asula a 'yasān le tā. ¹⁰ Aza e Itoni aza a na a ri ni ikebe, a yuwan afalu fo adama a na Asula a zuwa le tā a kādāto aciyele. Aza e ikebe o to koto ana yipālu ya anlyā i na i tsu uta o ogozo. ¹¹ Urana u tsu tāwa tā nu usufuwu wā yi, avu u 'yeweto anlyā, avu waru yipālu ya yi i riya e ida, reve ulobonu wā yi u koto. Ne da waru za yu utsuru oo koto ayi pe atsuma a linga va yi.

¹² Asula a tsu tāwa tā ama a na a kabai asuvu na ankuri nā malyungwā na mazangā. Nnā malyungwā mo koto, Asula a ta ca oookoko a wuma u babu ukotu e ekere a za na riya i malyungwā'ā shi. Asula a yuwaan tā aza a na a ciga niyi nzuwlā n nda.

¹³ Nā vuma ciga yuwan ili i babu ulobonu, cu'un vuma ndolo she u damma Asula a lyungwā yi tā wan. Za lo na aa gura lyungwā Asula a yuwan iwuya shi, waru Asula a tsu lyungwā ama a yuwan iwuya shi. ¹⁴ Icigi i maluwa ma na tsaa yuwan iwuya u tsu lyungwā tsu tā tsu yuwan ili, reve u pusān tsu ana. ¹⁵ Maluwa mo ndolo u tsu yuwan tā atsuma reve u matsan unusu, ne da waru unusu u ndolo u tsu yuwan mgbain hali u tāwaa nu ukwa.

¹⁶ Ama a na n cigai abunda, she i kuru ili ye open wan. ¹⁷ Ili i na i ri ulobonu suru une'e u da diga ubāta wā Asula dē zuva, ne da waru ili suru i na i ri babu unusu. Ili i nda suru a ca tsu tā le diga ya Dada na yuwan ekan a zuva. Ne da u ri kuci, u tsu vadala cine ululu u tsu vadala babu usan shi. ¹⁸ Icigi ya yi i da tsoo o'wo ama a na u dangwai, dada u lyunguwa ntsu ikaka ya amayun, ikaka i dada i matsan ntsu tsā muwun mu ufaru.

Zuwai atsvu a dū

¹⁹ Ncigata n vā, i dāna nā mawwa babu usan, amma i yuwan adanshi go'o wan, waru i yuwan upan go'o wan. ²⁰ Ni i yuwan upan, ko ili i sa'ani i tā i na Asula a ciga ndū i yuwan, yaa yuwan shi. ²¹ I lyawa tsipere ni iwuya. Waru i kāmbāto aciyādu ili i ro i da shi, waru i usu ikaka i na a shuwai atsuma a dū, ikaka'a i tā nu ucira u na waa wawa dū.

²² I yuwan ili i na ikaka'a i damma ndū, she uuwwa na atsvu a dū goon wan,

ni i yuwan ne, i yuwaan ta aciyadu tsulo. ²³ Na vuma uwua adanshi a Asula agba u yuwan ili i na u damma niyishi, cu'un vuma ndolo ta gashi vuma na kalyuwai aciyayi a madubi. ²⁴ Reve nu u kara ayu wi icina cine u ri babu usan. ²⁵ Agba na vuma kalyuwa wil a w a Asula u na u ri ulobonu lon, reve u lyuwa elime a yuwsan ili i na wil a' u dammai, vuma ndolo ta tsuru aba'un na asuvu nden a na wil a u cayi.

²⁶ Na vuma aa yuwsan majiyan gashi u to tonishi Asula, agba u gura guza una wa yi shi, wu lum a ta aciyayi, waru itoni ya Asula ya yi pere da. ²⁷ Ure u sa'anu u na wu ntsayi o toni Asula Dada tsu ayi da a kalyuwu mkpa'an na nrunga, reve waru a suma nshinda mu uvadi.

2

Morono ma atsuvu adama a adangulu

¹ Ama a va, Yesu Zagbain Zamawawa tsu ta na tsugbain lon. Adama a na adu aza e Itoni a da, she i roco adangulu e ekere a ama o ro wan. ² Iroci, na vuma ro uta de reve u tawa ubata wi ibolo i du, ayi wotowu ni itana i sa'anu na makawani me ikebe ma zinariya, reve waru za vu ulambu tawa wotowu ni itana yu uwuyanu wukaru. ³ Reve vu la'a ca ugbozu wa wu a za na otoyi itana i sa'anu, reve vu damma yi, "Yuwan ankuri danu o ootogu a sa'anu a nda." Reve vu damma za vu ulambu, "Isawan indee," ko vu damma yi, "Danu e ida lo a makkakan ma va." ⁴ Na vu yuwan ne, vu ta yuwsan adangulu atsuma a ama, waru ne da yaa yuwsan gashi aza o uge'etosu a na a ri na majiyan me iwuya.

⁵ Ngicigata n va, zuwai atsuvu a du yu uwua ulobonu: Amayun a da Asula a dangwai aza o ulambu atsuma o uvadi u nda, reve o o'wo aza o utsuru atsuma e Itoni. Reve waru u dangwa le tsara a uwa atsuma o tsugono tsa na u yuwayin aza a na a ciga niyi nzuwulai. ⁶ Na ne suru, i tsi isulusa ta alambi! Waru gba aza o utsuru ele da e le'eshe du, reve waru a tara du a tyo o ukobu wu uge'etosu. ⁷ Ele dada waru aza a na aa yuwsan adanshi a vanvama adama a ala a sa'anu e Yesu Zamawawa, waru i ta pe atsuma a ala'a.

⁸ Ili i na yi ntsayi ayi da i toni wil a u Mogono'o u na a tsurai atsuma a Adanshi a Asula, "Vu ciga nron mu nden ma wu, cine vu ciga aciyawu." ⁹ Na vu taru ama cine vee eneshe le ne esu, vu nusan ta, waru Wil a u kototo wu ta, vo o'wo ta za vu unusu. ¹⁰ Na vuma toni Wil a w a Asula suru, ayu u riya a za ta, vuma ndolo kud a ta o toni wil a suru waru u yuwan ta unusu. ¹¹ Asula a na a dammai, "She vu yuwan tsipere wan,"

ayi da waru u dammai, "She vu una vuma wan." Na vu yuwan tsipere shi, ayu vu una za ro, vo o'wo ta za makuda ma Wil a wa Asula suru.

¹² Adama o ndolo vu yuwan adanshi, waru vu yuwan ili i na gashi gogogo da e ge'eto wu na wil a u na waa ca wu ufalu. ¹³ Na vee inda iliyali yo ozo o ro shi, ee ene iliyali ya wu shi. Na voo rocosu ozo o ro isa'ani, to, o to roco wu isa'ani ya Asula hali isa'ani'i i lyuwa aci o uge'etosu.

Ucawu wo okolo na mayan mo ulinga

¹⁴ Ama a va, nye i da isa'ani, vu damma, vu ta nu ucawu wo okolo, agba vu roco yi na linga shi? Cu'un vu ucawu wo okolo o ndolo aa wawa za shi. ¹⁵ A damma, ve ene ta vuma na cigai iliyala ko itana yu u'otosu, ¹⁶ reve vu damma, "Vu rawa lafiya, Asula a ca wa malyuwa na mosowoo ni itana yu u'otosu," agba vu kamba yi atsuma e ili i na yaa ba la yi shi. ¹⁷ Na ne da ucawu wo okolo a wu a ri goon, babu ulinga u na u rocoi, ucawu wo okolo o ndolo pere da, waru aakwakwa a da.

¹⁸ Za ro ta gura ece mu, "Vu ta nu ucawu wo okolo?"

Waru n ta usu yi, "N ta ni ili i na moo roco." Reve n damma yi, "Roco mu vu ta nu ucawu wo okolo, agba vaa yuwsan isa'ani shi, waru amu n to roco wu n ta nu ucawu wo okolo atsuma o ulinga u na maa yuwsan."

¹⁹ Vu usu ta na Asula a ta a da. U lobono ta. Ko ottoni a lima fo a usu ta ne da, u tsu zuwa le ta e je'en na wovon.

²⁰ Avu ulo u vuma! Vu ciga ta she nanza roco wu ucawu wo okolo babu ulinga u sa'anu pere da? ²¹ Uwwai nda, akaya a tsu Ibrahim zuwa ta Asula a uwua uyo'o ana u votoyin ulobo wa yi Ishiyaku a masala, tsara u yuwan kucci na ayi. ²² Gogo vu ta gura ene cine ucawu wo okolo e Ibrahim ni ili i na u yuwsain a lingai obolo. U roco ta ucawu wo okolo a yi amayun a da atsuma e ili i na u yuwan. ²³ Apa nda ili i na Adanshi a Asula a dammai, "Ibrahim ta nu ucawu wo okolo e ekere a Asula, reve waru Asula e kece yi atsuma a aza a abula." Ne da Ibrahim yuwan dada e de niyi i'utsa ya Asula.[◊] ²⁴ Ye ene ta gogo a na tsu ta gura zuwa Asula a zanga na atsu adama e ili i na tsu yuwan, agba ni ili i na tsu usuyi goon shi.

²⁵ Iroci, Rahaput aashakala a da a danai. Amma u zuwa ta Asula a yuwan mazanga na ayi ana u ushiyi aza a na a 'yawai matawa mo utoy me ida, reve u wawa le avu u kambato le o u'wa nu ure u ro. ²⁶ Lipu na ri babu ruhu, lipu ndolo aakwakwa a da, ne da ucawu wo okolo a ri babu ulinga aakwakwa a da!

◊ 2:23 Isha. 41:8.

3*Uritosu adama e eelentsu*

¹ Ama a va, she yo o'wo munlu ma Adanshi a Asula nà qabundà wan. I reve Asula e te ge'eto tsu lon adama a na tsu ri munlu.

² Atsu tsu nusan tā e re na abunda, amma aza a na a gura guzai elentsu e le, a ta gura guzai aciyele e re na buwai. ³ Tsu tsu zuwaa ta ido rumu na amunga a na tsara a uwuwa tsu, tsara tsu gura zuwa le a yuwan ili i na tsu cigai a yuwan suru. ⁴ Ne da fo a tsu yuwaan wantsun. U tā mgbain waru upepu u mala u tsu kebe yi tā. Nà ne suru na zaghain yuwan ulinga na aaci o uwatalata u wantsun u tsu vadala tā a tyo ubatā u na u ciga niyi u 'yawa. ⁵ Ne da waru eelentsu, ili i ke'en i da atsuma a lipu, agba u tsu yuwan tā abajini e ili. Abajini o una a tsu kulà tā nà makina me ke'en. ⁶ Eelentsu fo akina a da. U tā tapu ni iwuya, u tsu una tā vuma suru suru, reve u zuwa ure u wuma u vuma a akina, ayi aciyayi u'wa wa akina u da we ivulusa yi.

⁷ Ama a tsu gura tā zuwa nama suru vu uwuwa le, nà nnunu, ni iyo, nà mugula fo, ⁸ agba babu za na aa gura zuwa eelentsu a yi oo toni yi. Ili i wuya i na vuma aa gura gitsa da shi. U tā nà yaza yu ucira.

⁹ Ne eelentsu a da tsu yuwaan Zagbain na Dada ica. Ne eelentsu a dada waru a tsi isula ama, ko na a yuwan nle oroci a Asula. ¹⁰ Ica nu unà wu usan, o unà u tā u da oo utusa, aza a va, she wo o'wo ne wan. ¹¹ Lyusumini tā ta gura tawā na mini mo uyo'o na mini mo okono? ¹² Aza a va, ashe ubiri u ta gura matsan zetun? Ko zetun u matsan ubiri? O'o, ne da waru vee kene mini mo uyo'o a lyusumini ma na mā ri okono shi.

Cu'un vu gbozu re

¹³ Atsuma a du, vuma ro tā pe za na ri nu ugbozu nu urevu wi ili ya Asula? Ama a na a ri ne, o tsu rocoo tā cine aa yuwanus wuma u sa'aní u le, waru o tsu rocoo tā cine aa yuwanus ili i sa'aní babu u'yasan wa avangaci. ¹⁴ Amma nà vu ri nà tsushu'un ni icigi ya aci o ookolo a wu, she vu 'yasan avangaci a na vu ri nu ugbozu wan. U'yasan wa avangaci a wu suru amayun a da vaa 'yuwanus. ¹⁵ Icigi ya aciyawu, nà tsushu'un tsā wu ubatā wá Asula a da wo utusa shi. Icu'un i ndolo ili yu uvadi i da, babu akiza, waru Mekerensku ma da mā tsu tawā ne ele. ¹⁶ Ubatā u na icigi ya aci nà tsushu'un tsā ri suru, ubatā u ndolo ujambaru u da u tsu dānā lo waru ivuya suru i tā lo.

¹⁷ Amma ugbozu u na wu utai de zuva suru u tā cece. U ciga tā asuvu nden. Mantsa suru ben da u tsu dānā, waru u tsu zuwaa tā ama atsuvu. U tā ni isa'aní, waru u tsu yuwan tā linga sa'aní. U tsu roco mayan me

ili koko'o shi, waru u tsu yuwan ili ni ikpa'a shi. ¹⁸ Aza a na aa casu ama adanshi a asuvu nden a tsu cu'wan tā icu'un ya asuvu nden, reve a gasa isa'aní.

4*I ca aciyadu e ekere a Asula*

¹ Nye i dā gba yaq tawusaq nà mawasan na nlangi atsuma a du? Ili i na yaq tawusa na addama a nda suru ele da ili i na i cigai, a na a ri a nlangi atsuma a du. ² I ciga tā ili i na i ri na ayi shi, avu i yuwan ifobi avu yu una tsara i tsurā ili i ndolo. I ta yuwan tsushu'un tsī ili i na ozo o ro a ri nà ayi, waru yaq tsurā ili i ndolo adama a aciyadu shi, ayi da i zuwai yaa yuwanus mawasan na nlangi adama i usa le e ekere a aza a na a ri ni i da. Suru nà ne, ili i na i zuwai i tsurai ili i na i cigai shi, ayi da, i pati Asula shi. ³ Waru ko ni i pati, i tsu tsurā shi adama a na no okolo a sa'aní a da i yuwayin ipati'i shi, i ciga tā ili i na yoo yo'onto du okolo.

⁴ Adū aza o ulambu wá abula! I reve, ni i ciga ili yu uvadi i nda, i to o'wo n'yuwanus ma Asula. ⁵ Ko i ta majiyan pere da Adanshi a Asula a dammai, Ruhu va yi ta pe atsuma a tsu waru u tā a tsushu'un lon. ⁶ U tsu roco tsu tā isa'aní ya yi nà abunda. Ayi da i zuwai adanshi a yi a dammai:

"Asula a yuwan tā za na a 'yasasan aciyayi, amma u tsu yuwaan tā za na votoyin aciyayi ubatā wá yi isa'aní."

⁷ Adama o ndolo, i ca aciyadu e ekere a Asula. I 'yuwan Mekerensku, u ta suma u lyawa du. ⁸ I tawā zuzu nà Asula, ayi waru u tā tawā zuzu nà qdu. Adū aza o unusu, yi za'wá ekere a du, reve i zuwa okolo a du o o'wo cece. Adama a na i ri no okolo e re re. ⁹ I yuwan atsumolangu, i shon, i yuwan afara adama e ili yu uwuyani i na i yuwan. I lyawa izo'oshi i du i kamba atsumolangu, mazanga waru mā kambā mesun mā abunda. ¹⁰ I voton aciyadu e ekere a Asulazuva, ayi waru u tā 'yasan du.

¹¹ Ama a va, she i yuwanus adanshi a vanvama a tyo e ekere a aza a du wan. Nnà vu yuwan adanshi o unusu a na za va vu vi itoni yuwan, avu waru vu tawaa yi na addama, vu te ge'etosu Wilā wá Asula. Agba waru avu za vu uge'etosu da shi, za na aa gura reve Wilā' u tā mejegé ko u ri mejegé shi. Ulinga wa wu ayi da vu yuwan tsutoni nà ayi. ¹² Asula a da a yuwan uge'etosu atsuma a tsu mejegé. Ayi da waru a nde'en u ri nu ucira u na waa gura yuwan u wawa. Adama o ndolo, avu zane da a na vee ge'eto za va wu?

Yaa gura reve nfa'an shi

¹³ I kambuwá ugbozu e ili i nda, i ta dansa, "Ana'an ko nfa'an tsu tā 'yawa a lyuci ndedé,

tsu yuwan dē aa'wan a tā a tsulusa na tsu wini a tsurusā ikebe i na yaa uwusa tsu." 14 I damma tā tsunda, agba i reve ili i na yaa fara nfa'an shi. Adama a na wuma u du u tā vadamma megeve. U tsu dānā ta pa nda gogo a mantsa me ke'en u kara.

15 Adama o ndolo, u to lobono i damma, "Nnā Asulazuva a ciga tsu dānā wuma, ayu tsu yuwan ili i nda ne ele ndede." 16 Ko na wo o'woi, i dānā tā a yuwusan adanshi e ili i na yaa yuwan nfa'an nu uvadū adama a na i tarai aciyādu ili i ro. Cu'un vu uvadū u ndolo biti iwuya i da. 17 I cuwan, unusu u da na vuma reve ili i na i lobonoi u yuwan, reve u 'yuwan a yuwan i da.

5

O rono tā aza o utsuru atsuvu

1 Aza o utsuru, zuwai atsuvu a du. I tā shon nā yisaali adama a atsumalimā a na a ri lo a tāwā du. 2 Utsuru u du u ta shama, waru aran a ta tamā itana i sa'ani yi ikebe i du. 3 Gogo zinariya nā azurufa oo o'wo ili shi. Ili yi ikebe i na i zuwayi ucira, a tā lungusā lipu du atsumā a akina.† Ili yi ikebe i na i bolotoi nda suru, e te isawan a mākakan mā du o unā wi ili i na i yuwan in o urana wu uge'etosu. Adū da nda gba i bolotoi utsuru u du a ranā vu ukosu u nda. 4 Zuwai atsuvu a du gogo! Yu uwwa mesun ma aza a zamalinga aza a na i 'yuwain a tsupa. I 'yuwan tā a tsupa melen me le, ikebe i dāda n nda a yuwusan adanshi a aci a du. Asulazuva a uwwa tā mesun ma aza a zamalinga'a. 5 I dānā tā atsumā o uvadi babu linga, nā ne suru yu uwwa tā uyo'o u na i cigal. I yuwan ta waru mgbain gogo i fofo ta aciyādu adama o urana u mapada. 6 I yuwan tā ama a sa'ani uge'etosu wu uwuyanu, reve i kambato le aza o unusu, reve yu una le, agba a yuwaan du ili i ro shi.

Iyuwan ankuri na atsumalima

7 Aza a va, i yuwan ankuri ana wo o'woi i ta pura ukāmbu wu Zagbain. I jiyan aza a na a tsu yuwusan cimba, aza a na o tsu puro mini mo ujuvu, waru a tsu yuwan ta ankuri hali mantsa mo ugasa. I cuwan cine a tsu yuwan ankuri, reve o puro itana yu udumā i kutsa ulobonu. 8 Ne da fo yaa yuwaan ankuri. I gbama asuvu adama a na Zagbain tā lo a tāwā gogo. 9 Aza a va, she i yuwan adanshawuya e ekere aza a du wan. Nā ne da shi Asulā a te ge'eto du. I kālyuwa ulobonu! Za vu uge'etosu u gbain u tā lo a tāwā. U tā lo mishin o unantsu!

10 Aza a va, i kālyuwa ama a Asulā aza a na a yuwusan adanshi o unā wa yi atsuma o ucira wa ala a yi. Ele da iroci ya ama a na yaa kālyuwa adama o mosowo mā atsumalimā. 11 Tsu tsu ca tā aza a na a yuwan ankuri

atsumā a atsumalimā tsugbain. Ayuba iroci i vuma na kaftai asuvu na ankuri da lon. Atsumā eili i na i cina niyi, tse ene tā ifobi ya Asulazuva cine u kosoi ulobonu a wuma wāyi, adama a na Asulazuva a tā tapu ni isa'ani nu urocosu wi iliyali.

12 Aza a va, u tā dānā ulobonu lon she i kucina nā zuva wan. She i yuwan ne ayu i dē ida ko ili i ro wan. Ili i na yi ntsayi i yuwan ayi da i damma "ee" ko "o'o" goon. Ni i yuwan ne yaa nusan shi, waru oo kototo du shi.

Uritosu adama a avasa

13 Atsumā a du za ro tā pe nā atsumalimā? Vuma ndolo lyuwa elime na avasa. Nanza atsumā a du u tā na mazanga? Vuma ndolo cana ishipa yi ica. 14 Atsumā a du nanza tā pe nu ubanakun? Vuma ndolo banu azagbain† a aza e Itoni tsarā a yuwaan yi avasa. A tā tsuwaan yi mani'in atsumā a ala a Zagbain. 15 Avasa a na azagbain a yuwaan in okolo a tā, avasa o ndolo a tā kambato za vu ubanakun u ndolo gbaga. Asulā a ta kambato yi gbaga. Waru nu u yuwan unusu suru, Asulā a ta yuwaan yi gafura. 16 Adama o ndolo, i dammulai unusu u du, reve i yuwanlai avasa tsarā Asulā a kambato du gbaga. Vuma na Asulā a uwuwa uyo'o wāyi, avasa a yi a tā nu ucira waru u tsu tāwātā ni isa'ani.

17 Iliya† vuma da oroci a tsu. U yuwan tā avasa na amayun she o ro'o wan, waru o ro'o e ida shi, hali a'wan a ta'atsu na akapi. 18 Reve u yuwisean avasa, reve Asulā a yuwan iro'i, dāda ida i matsain itana yu una ulobonu.◊

19 Aza a va, na za ro puwaan atsuma o ure wa amayun, za ro atsuma a du u 'yawā u kambato vuma ndolo. 20 I cuwan ulobonu, vuma na kambatoi za vu unusu na riyai, vuma ndolo ta wawa za vu unusu'u diga o ukwā, adama o ndolo Asulā a ta yuwaan vuma ndolo gafura vu nusu va abundā na u yuwan.

Mepepelime mo Ufaru ma Bituru

Ucuduwu wa aatagada a nda

Bituru, vuma na dānai aatagada a nda, aajiya a da a dānai. U dānā tā zuzu nā Yesu. We ene tā cine Yesu sowoi atsumalima ne esu a yi. Atsumā e mepepelime ma nda u yuwaan tā aqā e Itoni a na a ri bātā koko'o adanshi adama a atsumalima.

Bituru damma tā aqā e Itoni a mantsa mo ndolo a na a yuwan mazanga adama a atsumalima a na oo sowuso. Ana wo o'woi Yesu sowi tā atsumalima atsumā o uvadi u nda, ne da fo aza e Itoni a yi na a 'yuwan a ciga o sowo cu'un va atsumalima o ndolo. Atsumalima a tsu zuwa tā ucawu wo okolo a vuma a dashi għama. U damma le tā isa'anī ya Asula u to oħolo ne ele a mantsa ma na oo sowuso atsumalima o ndolo.

Ana'an aqā e Itoni o to sowuso fo atsumalima, waru ne da, Asula a ta nā aħbula hali ana'an n nda. Aatagada a nda a ca tsu tā urevu adama a amayun a akiza a na aa kamba tsu nā tsso sowuso atsumalima. Waru u damma tsu tā ili i sa'anī ya abunda i na tsaa yuwan a mantsa ma na tsu ri oo sowuso atsumalima ko nā tsu ri a asuvu nden.

Ili i na iri pe atsuma a aatagada a nda

1. Icasu na avasa (1:1-2)
2. Adanshi a amayun adama o uzuwu wo okolo (1:3-12)
3. Nden tsa ama a Asula a na a ri na akiza (1:13-2:17)
4. Iroci ya atsumalima e Yesu (2:18-25)
5. Za vi Itoni nā atsumalima (3:1-4:19)
6. Asala adama a azaghbain aqā a aq'a issa aqā e Itoni (5:1-11)
7. Icasu yu ukosu (5:12-14)

¹ Amu Bituru, aajiya e Yesu Kristi Zamawawa, amu da māq alyungusaq du mepepelime ma nda. N ta danasaa ama a na Asula a dangħwai. Ele da aza a na a ri a nden ana omocin atsumā e idha ya Pontu, na Galatiya, nā Kafadokiya, na Asiya ni idha ya Bitiniya.

² Asula Dada u dāngwa du tā de nu ujimu waru Ruhu kāmbuwa du tā aza a akiza. Adama o ndolo a da i yuwain tsutoni nā Yesu Zamawawa, reve mpasa mā yi mo o'woto du cece. N ta avasa i tsurā isa'anī ya Asula na asuvu nden a yi a wuma u du nā abunda lon.

Aza e Itoni a dana nu uzuwu wo okolo

³ Ica a tyo ubaṭa wā Asula, Dada vu Zagħbain tsu Yesu Zamawawa. Atsumā e isa'anī ya qabu qiegħi iċċi idha a matsisan ntsu. Adama

o umatsun u sa'avu u nda u da tsu ri nu uzuwu wo okolo a na a ri wuma, waru tsu tsurā yi tā adama a na a 'yasain Yesu Zamawawa atsumā a akwakwā. ⁴ Waru umatsun u sa'avu u nda u tħwaxx tsu tā na agadu a na aq langa shi, waru za na ri cece agba woo kporo shi. Asula a tu ugużu na agadu a du de zuva, agba waaw lyawa illi i ro i ju'wani yi shi. ⁵ Adama o ndolo ni i ca Asula okolo a du, ucira wā yi waaw lyawa illi i vama i ju'wani du shi, hali she nu u roco iwawi a mantsa mo ukosu. Waru ama suru e te ene iwawi i nda.

⁶ Ili i nda amayun a da, adama o ndolo i yuwan mazangā adama e le. Amma gogo i to sowi atsumalima icu'un icu'un mantsa wa'a. ⁷ Atsumalima a a tawa ta adama u roco ucawu wo okolo a du amayun a da. Ucawu wo okolo a du ili ya aħbula i da u la'a tā zinariya. Akina a da o tsu lobonoto zinariya agba suru na ne u tsu langa tā. A mantsa ma na koyan da ee ene Yesu Zamawawa, i tā tsurā ica, nā tsugbain, ni isa'anī adama o ucawu wo okolo wa amayun a du. ⁸ I ciga tā Zamawawa ko ana koto ye ene niyi shi. Ko na yee inda yi gogo shi, aġu għa i ca yi okolo. Waru ko gogo i tā mazangā nā mazangā ma għbain ma na yaa gura cufuwa shi. ⁹ Adama a na i ca niyi okolo a du, i tā ushi une'e wi iwawi i wuma i du.

¹⁰ Amasula a yuwan tā adanshi cine Asula oo roco du isa'anī ya yi, reve a bunga ulobonu adama a tsurā urevu wi iwawi i na Asula aa ca du. ¹¹ Ruhu vu Zamawawa shi tā atsumā e le, reve u yuwan adanshi a atsumalima a na Zamawawa oo sowi waru nā tsugbain tsa nā waqqātsurā na atsumalima o koto. Amasula a shi tā a ciga e reve mantsa na cine ili i nda yaa fara. ¹² Reve Asula o roco le aa yuwanus adanshi e ili i na yaa fara a mantsa me le shi, ili ya amayun i na a dammai adama a du a da. Gogo nda Asula a lyungu tā Ruhu va Akiza u kamba ama a mantsa ma na aa yuwanusān du ala jiġi a Alabari a Sa'ani. Hali nā nlingata ma Asula fo n ciga tā n reve ili i nda'a.

Nden ma akiza

¹³ Adama e ili i nda suru, i yuwan majiyan ma sa'anī, reve i guža okolo a du. I yuwan majiyan ununa Asula oo roco du isa'anī ya yi a mantsa ma na Yesu Zamawawa aq kāmba. Mantsa ma na i cuwain ni ili i ndolo suru, u ta ca du uzuwu wo okolo.

¹⁴ I yuwaan Asula tsutoni adama a na aqdu muwun mā yi n da. She i kāmba acapa a yuwanus ilii wuwa ununa i yuwaan a wuma u du de acapa wan. A mantsa mo ndolo i shi i reve ununa u lobonoi i yuwan shi. ¹⁵ Asula a dangħwa du tā adama yoo o'wō muwun mā yi, adama o ndolo għoġi ni i ciga i 'yuwan i dānā na akiza tā atsumā e ili i na

yaa yuwusan biti, ununa **Asulà** a ri na akiza.
16 **Asulà** na aciyayi u damma tå, “Ni i ciga i 'yuwan yoo o'wo na akiza adama a na amu za va akiza a da.” [◊]

17 I cuwan i ta yuwusan avasa e ekere a Dada za na ri zuva. Ayi da za vu uge'etosu, agba u tsu la'a ciga za ro e ekere a za ro shi. U ta ca du atsumalima ko iliyinkapa adama e ili i na i yuwain. Adama o ndolo i ciga i 'yuwan i ca **Asulà** tsugbain atsuma a nden n na yaa yuwusan pa o uvadi ana omocin. **18** I reve ta **Asulà** a tsupař tå ili i gbain i ro adama u wawa du diga o ure u vama u na nkaya n du n lyawaa ndu. Agba atsupu a na u tsupai ili i da tsa zinariya ko azurufa, ili i na i tsu jima shi. **19** U tsupaa du ta na mpasa ma **asulà** ma Yesu Zamawawa. Ayi da Magiri'i ma **Asulà** ma na ma yuwain unusu shi suru suru, waru u ri na abasa shi, ko ke'en. **20** **Asulà** a dangwa yi ta adama o ndolo de nu ujimu kafu a yuwan uvadi, gogo gba a rana vu ukosu u nda **Asulà** a lyungu yi ta o uvadi adama koyan da ee ene yi. Waru **Asulà** a yuwan tå ne adama a du. **21** Gogo nda, i ca **Asulà** okolo a du adama a Zamawawa. Waru adama a na **Asulà** a 'yasain Zamawawa atsuma a akwakwà, avu u ca yi tsugbain tsa gbain. I ta gura usu reve i zuwa okolo a du ubata wà **Asulà** na amayun.

22 Gogo nda, i ta gura cigalai na aza a du na amayun ana ama o u'wa u tå. Adama a na a za'wai okolo a du cece a mantsa ma na i usuyi Alabari a Sa'anî ili ya amayun i da. Adama a nda ni i ciga i 'yuwan i cigalai lon, nu ucira u na u ri o okolo a du suru. **23** **Asulà** a zuwa tå a matsisan du. Wuma u sa'avu u du wu uta ubata wa aza a na a matsan ndu o uvadi shi. Adama a na wuma u na a ca ndu u to koto o ukwà. Ayi gba wuma u sa'avu u nda u ri nu ukotu shi, adama a na wu uta tå atsuma a adanshi a wuma wà **Asulà**, agba adanshi'i u ri nu ukotu shi. **24** Ishaya vumavasulà dana tå:

“Ama suru a ta tsa anlya tsa na tsà tsu kuwushi,

ulobonu u le waru u tsu kotushi tå

ununa vu revei ulobonu u yipalu wo ogozo.

Anlya a tsu 'yewe tå

reve yipalu yo oco e ida.

25 Amma adanshi a Zagbain a ri nu ukotu shi.” [◊]

Waru adanshi a Zagbaj'in ayi da Alabari a Sa'anî a na tsu yuwain alajiya a yi a tyo ya' a du.

[◊] **1:16** N.Gn. 11:44-45; N.Gn. 19:2; N.Gn. 20:7. [◊] **1:25** Isha. 40:6-8. [◊] **2:6** Isha. 28:16. [◊] **2:7** Ica 118:22. [◊] **2:8** Isha. 8:14. [◊] **2:10** Hos. 1:6; Hos. 1:9; Hos. 2:23.

2

1 Adama o ndolo ni i ciga i 'yuwan i lyawa unusu u na yaa yuwusan. I lyawa a lulu-musà ama. I lyawa a dansa i ta na **asulà** agba ne da shi. She i tonoo tsushu'un wan, agba i lyawa adanshi e ili i na yaqà 6ali ama o ro. **2-3** I ciga i 'yuwan i dana a maluwa ma na yoo sowo maani ma akiza ma na ma ri diga ubata wà Ruhu, adama i kungwa nu ucira atsuma e iwawi i du. I saala e izami ya adanshi a **Asulà** ununa baba tsu dana e mesun ma maani, adama a na i pedei isa'ani yi Zagbain.

Aatali a wuma

4 Yesu Zagbain ayi da Aatali a wuma. Ama a 'yuwan yi tå, reve gba **Asulà** a dangwa yi reve u ciga yi lon. **5** Ne da ađu waru i ri. Ađu atali a wuma a daaza a na **Asulà** a yuuwsusa ulinga u suwa u'wa atsuma o tsugon tsa yi. Waru ađu obolo a nan ganu va akiza a da, waru i ta ca kucci atsuma a Ruhu, za na oo yo'onoto **Asulà** okolo atsuma e Yesu Zamawawa. **6** Adanshi a **Asulà** a damma tsu tå:

“Kalyuwai! N ta zuwusa aatali e ikyun yu ucira yu usaa atsuma a Sihiyona,† za na n dangwai,
ayi da macigata ma va.

Za na cayi vuma ndolo okolo, u te ene u nusan vuma na waa ca okolo shi.” [◊]

7 Ayi macigata ma du ma da, ađu aza a na i ushi niyi. Amma aza a na a 'yuwan niyi,

“Aatali a na asuwi a 'yuwan
ayi da gba wo o'woi aatali e ikyun yu ucira yu usaa.” [◊]

8 Waru Adanshi a **Asulà** a damma tå,
“Ayi da aatali a na aa zuwusa ama utadatsasa,
aatali a na aa zuwa le a riya.” [◊]

A tå tađatsasa adama a na o poloi atsuwu reve a kuru Adanshi a **Asulà** shi. Adama o ndolo reve a cina ili i na o fofoo nle.

9 Amma ađu i ri tsa ama o ndolo shi, adama a na ađu elentsu a na **Asulà** a dangwai a da. Ađu obolo a nan ganu a daaza a na aa yuwusaan **Asulà** tsugbashi ana Mogono, ađu ama a akiza a da, waru ađu ama a **Asulà** a da. **Asulà** o utaqà du tå atsuma e irumbu a tyo atsuma e ekan a gbain a sa'anî a yi. Gogo nda ni i ciga i 'yuwan i damma linga va asalama na u yuwain suru. Adanshi a **Asulà** a damma tå,

10 “De acapa i dana tå ama a na a ri ne elentsu shi;

gogo gba shi ađu ama a **Asulà** da.
De acapa, i shi i tsurà iliyali ya **Asulà** shi,
gogo gba shi, i tsurà tå iliyali ya yi.” [◊]

3

Cine aa yuwan nden n lolo

¹ Adu waru amaci, i kuru ali a du, ununa ya a kuru Za va Aguña du. Na ali o ro a yuwan a ushi ikaka'a, nden n sa'ani ma amaci n le n ta zuwa le a usu upasu na adanshi a na aa yuwan. ² A ta yuwan ne, ne e ene nden n sa'ani n na n lobonoi na yaa yuwanus.

³ She i yuwan mpolo n na yoo o'wo ulobonu e esu a ama wan. I damaton aciyafu adama a abunda a madava ma anji ko ili i na a yuwanin na zinariya ko adama e itana yi ikebe lo wan. ⁴ Ana yaa yuwan ne, i lyawa e reve du adama o ulobonu u na u ri o okolo a du. Ullobonu u nda a tsu tsra yi t a okolo a na a tarai aciyayi ili i ro shi. Asul a tara yi t a ili i sa'ani yu usokowu yo okolo a na u ri n koto shi. ⁵ Ne da amaci a akiza de acapa o o'wotoi aciyele ulobonu. A ca ta Asul a okolo e le, reve waru a ca ali e le tsugbain. ⁶ Iroci, Saratu t yuwan t a tsutoni na vali va yi Ibrahim, ana u de niyi zaghain va yi. Adu esheli a yi a da ni i yuwan ili i na i ri mejege babu wovon wi ili i na yaa cina du.

⁷ Ne da waru, a du ali ni i ciga i 'yuwan i kuru ben na amaci a du. I guza le nu urevu atsum aq nden n du obolo. I cuwan i la'ale t a ucira. I cuwan ele fo a ushi t a une'e u sa'ani wa Asul a za na ayi da wuma. I yuwan ne adama ko ili i t a geshe avasa a du wan.

Iyuwan nden n sa'ani vani du

⁸ Gogo gba, i yuwan nden n na n lobonoi vani du, reve ili i na i farai na za ro atsum aq du i tara yi gashi ya'a du da, avu i cagalai ana muwun ma anawu. I roco ama isa'ani agba i tara aciyafu ili i ro wan. ⁹ Na vuma ro yuwan du iwuya, she i kambuwa yi ni iwuya wan. Waru na za ro isula du, she i tsupa wan. Amma i zuwaa le aba'un. I yuwan ne adama a na Asul a e de du t a tsra i zuwaa ozo o ro aba'un. Ne da Asul a aa zuwaa du aba'un fo. ¹⁰ Adanshi a Asul a a damma t a:

"Na vuma ciga wuma u mazanga na rana sa'ani,
nu u ciga u 'yuwan u geshe eelentsu a yi a adanshi a vama,
waru nu u ciga u 'yuwan u geshe una wa yi a adanshi e epen."

¹¹ Nu u ciga u 'yuwan u lyawa mayan me iwuya.
waru nu u ciga u 'yuwan u yuwan isa'ani.
Nu u ciga u 'yuwan u yuwan atyo a na waa yuwan adama u yuwan nden n sa'ani na ama.

¹² Esu a Asulazuva a t a kalyuwusa aza a na aa yuwanusisa'ani, waru atsuvu a yi a tu ukpatu'u na aa yuwanusisa'ani.

¹¹ Ama a va, a du omocin a da na aza a mabura o uvadi. Adama o ndolo n to ronusu du atsuvu i suma icigi yi iwuya adama a na a t a nlangi no okolo a amayun a du. ¹² I yuwan ugbozu cine ya a danusu obolo na ama a du aza a na a ri e itoni shi. Ko na aa dansa ne epen, a na i ta yuwanus iili i na i lobonoi shi, e te ene wuma u sa'ani u du, reve a ca okolo e le avu a ca Asul a tsugbain a mantsa ma na wa a tawa adama o uge'etosu wu uvadi.

Tsutoni na azagbain

¹³ Zagbain ciga du t a i kuru azagbain a ama. I yuwan tsutoni na aza a na la'ai tsugbain atsum a ama, ¹⁴ waru obolo na azagbain a na u lyunguyi suru. I yuwan ne adama a na mogono ma tsu lyungu le t a adama a ca aza a na aa nususan atsumalima, waru reve a cuwa aza a na aa yuwanus iili i mejege.

¹⁵ Asul a ciga du t a i yuwan ili i mejege. Ni i yuwan ne, i ta faru na va ama a na a yuwanin adanshi e epen a aci a du pere m pere. ¹⁶ Adu agbashi a da shi i t a fagan. Agba nden m babu tsugbashi ts a du u zuwa du i yuwan iwuya shi. Ufalu u na ya a danu ana agbashi a Asul a a da. ¹⁷ I ca koyan da tsugbain, reve i roco icigi langa a t yo e ekere a aza e Itoni. Yu uwu wovon wa Asul a, avu i ca mogono tsugbain.

¹⁸ Agbashi, ni i ciga i 'yuwan i yuwaan azagbain a du tsutoni, avu i ca le tsugbain. I yuwaan ne aza a na a ri na abula waru a ri na majiyan me isa'ani, waru agba ni i ciga i 'yuwan i yuwaan aza a na a ri usuduwu. ¹⁹ Asul a tsu yuwan t a mazanga na vuma kabu asuvu a atsumalima e iwuya i na wu ntsayi i soso shi adama a na u revei Asul a. ²⁰ Agba na a faba du adama o unusu, ya a tsra ili i ro pe shi. Amma Asul a t a zuwaa du aba'un na wo o'wo i to soso atsumalima adama a na i yuwanus iili i sa'ani. ²¹ Zamawawa ayi da iroci i du, waru u soso t a atsumalima adama a du. I kuru ili i na u yuwan. Asul a e de du t a adama i soso atsumalima. Adanshi a Asul a a damma t a: ²² "Zamawawa nusan shi,
waru wu luma za shi." ♦

²³ Ana ama a uwai e isulusa yi, u tsupa le shi. Ana ama a ca niyi atsumalima u damma she ne ele fo o soso atsumalima shi. Ayi de u zuwa aciyayi e ekere a Asul a za na tsu yuwan uge'etosu mejege. ²⁴ Ayi na aciyayi u tanuyi unusu u tsu a lipu va yi ana u kuwai a akpata, t adama atsu tsu kakasai nu unusu u tsu, reve tso o'wo wuma adama tsu yuwan ilu ya abula. Yo o'wo ta gbaga adama a ants a yil! ²⁵ I shi t a e igaru tsi ikyon i na i puwain. Agba gogo i kamb a t a ubata wu Za va Aguña du, za na a q a kalyuwusa wuma u du.

Amma Əsulazuva a tsu tawa tə aza a na aa yuwusan iwuya esu." ♪

13-14 Zane da ri lo aa yuwaan du iwuya, ni i ri ufobu na yaa yuwaan le isa'ani? Agba ko na aa ca du ətsumalimə adama o uyuwusan wi isa'ani, she yu uwua wwon wan, waru she u damaton du wan. Əsula a ta ca du iliyinkapa adama e isa'ani i na yaa yuwusan.¹⁵ Ana yaa damaton aciyadu, i yuwaan Zamawawa aganda ana Zagbain. I ciga i 'yuwan i dana ufobu u na yaa cuduwa za na ece ndu, i damma ili i na i zuwai i ri nu uzuwu wo okolo.¹⁶ Agba ni i ciga i 'yuwan i yuwan ne ben na tsutoni. Ilyawa asuvu a du a dana cece. Reve na ama a yuwan adanshi a vama a aci a du, a ta uwua wono, ne e ene nden n sa'ani n na yaa yuwusan adama a na yoo tono Zamawawa.

17 Lyawa i yuwan isa'ani reve i sowot ətsumalima, na Əsula a ciga du i yuwan ne. Ni i sowot awuya adama e isa'ani, uta la'a du a na yoo sowot awuya adama e iwuya.¹⁸ Zamawawa sowot ətsumalima a mantsa ma na u kuwai adama a nusu tsu, agba u buwa a dashi shi. U nusan shi ko ke'en, amma u kuwa tə adama a əza o unusu adama u təwəto tsu ubatə wə Əsula. Lipu va yi kuwa tə, agba a kəmbəto yi ta wuma atsuma a Ruhu.

19 Reve u 'yawa nū ucira u Ruhu'u u yuwaan akwakwa a na a ri wunlu o u'wa wa ali alajya.²⁰ Akwakwa a ama a nda a 'yuwan tə a yuwaan Əsula tsutoni diga a mantsa ma na Nuhu' t yuwan wantsun. Agba Əsula a shi tə a yuwan ankuri ne ele. Ama kunkla da a uwai a wantsu'un reve Əsula a wawa le a mini ma gbain.

21 Mini ma gbai'in iroci yu urumbusu u na waa wawusa du da gogo. Agba urumbusu adama a wuza'u wə ashində a da shi. U to rocosu uvadalasa ubatə wə Əsula na asuvu e cece, adama a na a 'yasain Yesu Zamawawa ətsuma a akwakwa.²² Gogo Zamawawa tə zuva, ubatə u na u ri nden o ukere usa'ani wə Əsula. Nlingata ma Əsula suru obolo na cu'un vo ottoni a lima suru na a ciga a 'yuwan a yuwaan yi tsutoni.

4

Iyuwan ununa Zamawawa yuwan

1 Gogo nda, adama a na Zamawawa sowot ətsumalima a lipu va yi, adu fo i dana ufobu u na yoo sowot ətsumalima. Adama a na ni i usu i sowot ətsumalima adama a Zamawawa i 'yuwan tə a yuwan unusu.

2 Adama o ndolo ne da yaq kuru ili i na lipu du cigai shi, amma reve i yuwan ularna na wuma u du i yuwan ili i na Əsula a cigai.³ I tara tə de mantsalon nu ujimu a yuwusan ili i na aza a na e revei Əsula shi aa yuwusan.

I yuwusan tə tsipere icu'un icu'un, i shi tə i yuwan ili i yuwan i na lipu cigai, i yuwan tə de oso na abukit a vanvama na yisowishi ni itoni ya əmali i na Əsula a 'yuwain.

4 Akuci a n'utsə n du a ta yuwan asalam a na i dashi boloi aci ne ele ətsuma a mayan me ili i vama shi. Hali gba a uwa a yuwan adanshi a vama a aci a du adama o ndolo.

5 Agba na a ciga a 'yuwan a usu za na ee ge'eto koyan da, aza a wuma na aza a na a kuwai de.⁶ Adama o ndolo a da u yuwayin akwakwa alajya a Alabari a Sa'ani. Adama ko ne e ge'eto le tsa akapi a ama a lipu, u yuwaan le tə ne tsarə a tsarə mantsa ma na a vadala a yuwan wuma ətsuma a ruhu cu'un na Əsula a ri na ayi.

7 Aa jima shi ili biti i to koto. Adama o ndolo i voton ugbozu əvu i guza aciyadu adama i gura yuwan avasa.⁸ Ili i na i la'ai ayi da, i cagalai ni icigi ya amayun, adama a na icigi i tsu zuwa tə i yuwan gafura vu nusu va abunda a na a yuwaan ndu.⁹ Ni i ciga i 'yuwan i kalyuwulai ulobonu babu adanshawuya.

10 Əsula a ca tə koyan da ətsuma a du une'e koko'o. I yuwan ularna ni ili i na Əsula a ca ndu adama i roco isa'ani t əsula a tyo a ama.¹¹ Nə əvu za na tsu yuwan adanshi a da, vu yuwan adanshi gashi Əsula na aciyayi a da a yuwan adanshi na əvu. Ne e de wu tə adama vu kamba ama, vu yuwan yi nə atyo o ucira u na Əsula a ca nuwu. Adama e ili biti Əsula a tsarə ica ətsuma e Yesu Zamawawa. Tsugbain tsa yi nu ucira wə yi a ri nu uteyo shi. Ami.

Atsumalima adama e itoni

12 Ama a va, she i yuwan asalam a wan na a ca du ətsumalima gashi akina. She i yuwan majiyan gashi ili i ro i da ko'o wan.

13 Amma i yuwan mazangə adama a na i uwai a ətsumalima a Zamawawa. Adama yo o'wo nə mazangə ma abunda a mantsa ma na o rocoi tsugbain tsu Zamawawa.

14 Ne e isula du adama a ala a Zamawawa, i ushi tə aba'un, adama a na u roco ta tsugbain tsə Ruhu va Əsula u to obolo na adu.¹⁵ U lobono tə i sowot awuya nə yu una vuma, ko i yuwan wivu, ko ili i vama i ro. Ne da waru ni i damaton aciyadu ugondoru ətsuma e ili ya ama o ro, u lobono tə i sowot awuya.¹⁶ Amma ni i sowot ətsumalima adama a na yo o'woi əza e Itoni, she yu uwua wono wan. Amma i cuwa Əsula a na i ri na ala o ndolo.

17 Gogo nda mantsa ma da a na Əsula aa fara uge'etosu na ama o u'wa wə yi ne'en. Waru nu uge'etosu u fara na atsu əza e Itoni, cu'un vu uge'etosu wu usuduwu u na waa yuwaan əza a na a 'yuwan a yuwan tsutoni

◊ 3:12 Ica 34:12-16.

na Alabari a Sa'ani a yi? ¹⁸ Adanshi a Asula a damma ta,
“Nu u ri usan za va afulaṣ tsura iwayi,
cine tsa da woo o'wo e ekere a aza a na e
revei Asulə shi, nə aza o unusu?” [◊]

¹⁹ Adanshi a nda suru ayi da na yoo
sowuso atsumalima ununa Asulə a zuwai,
i lyuwa elime na mayan me mejege, i ca
okolo, Asulə za na yuwan ndu u ta kamba
du. Amayun a da waqə kuða a kamba du shi.

5

Uritosu adama a azagbain

¹ Gogo gba, n ta yuwusan adanshi a tyo
a azagbain [†] a aza e Itoni. N ta patishi du
ana zaghain fo. Amu me ene tə atsumalima
a na Zamawawa sowoi. Waru n ta tsura
n uwa atsuma a tsugbain nu ucira wə yi a
mantsa ma na u kambai. ² I kalyuwu a ma a
na Asulə a zuwai e ekere a du, ununa aza a
aguña a tsu kalyuwusə ikyon i le. I yuwan
ne adama a na i cigai, agba she i yuwan
adanshawuya wan. I yuwan ne adama a na
yaa uwuusa uyo'o i yuwan Asula aganda.
She i yuwan adama e ili yu uvadi i na yaq
tsurə wan. ³ She yo o'woto aciyadu ana
zagbain, a zuwusa ama mayan me ili wan,
amma yo o'woto aciyadu iroci yi ili i na i
ri ulobonu. ⁴ Ne da, na Mogono ma Aguña
maa təwa, u ta ca du iliyinkapa adama a na
i ta uwa obolo na ayi atsuma a tsugbain nu
ucira wə yi u na u ri nu ukotu shi.

Muwun n yuwan tsutoni na mbara

⁵ Adu olobi, i kuru mbara. Reve suru ndu,
i kambulai gashi agbashi a Asulə a na a tarai
aciyele ili i ro shi, adama a na,
“Asulə a tə a nlangi nə za na tarai aciyayi ili
i ro,
agba u tsu ca tə ama a na a tarai aciyele ili i
ro shi isa'ani ya yi.” [◊]

⁶ Adama o ndolo, i kambuwu a ciyađu zala
e ekere o ucira wə Asulə, reve nə mantsa ma
na ma ntsayi mə təwa, ayi na aciyayi u tə
'yasən du zuva. ⁷ I lyawaa Asulə ili i na yaa
damatosun du suru, adama a na u ta adama
a du.

⁸ I dana nu ugbozu kuci, waru i dana
ufobu. Mekerensu, [†] ma'yuwatan mə du
ma da, waru u te igaru a yisaali ana kamu a
zama za na wee reme avu u tama. ⁹ I dana
nu ucira atsuma e ili i na yoo tono, ne da yaa
'yuwan yi nu ucira wə Asulə. I cuwan aza e
Itoni yi Zagbain ubata suru atsuma o uvadi
a ta uwuusa cu'un va atsumalima'ə.

¹⁰ Ni i swoo atsumalima mantsa wa'a,
Asulə na aciyayi u ta lapula ili, reve ugbam-
ato du asuvu, avu u shuwa du yi isawan
nu ucira. U ta yuwan ne adama a na ayi
za vi isa'ani i da kuci. U zuwa du tə fo i

tsurə tsugbain tsa yi babu ukotu adama a
na u golo ndu na Zamawawa. ¹¹ Ayi da za
tsugbain nu ucira u babu ukotu. Ami.

Icasu

¹² N tara tə Sila ana mawun mə ənawu,
waru ayi da za na maa ca asuvu. Ayi da u
kamba numu dāna mokodī me mepepelime
ma nda. N dāna tə adama m gbamato du
asuvu, reve waru n damma du isa'ani i na
Asulə a ri na amayun, adama i lyuwa elime
nu ucawu wo okolo a du ya'a yi. ¹³ Aza
e Itoni a na a ri Babilia ^{*†} a tə casasa du.
Asulə a dangwa le tə fo cine u dangwa ndu.
Mawun mə və Marku tə casasa du. ¹⁴ I
casalai ulobonu atsumə e icigi ya aza e Itoni.
N ta avasa Asulə a ca za vi Itoni və Yesu
Zamawawa suru asuvu nden.

[◊] 4:18 Udm. 11:31. [◊] 5:5 Udm. 3:34. ^{*} 5:13 Ayi "Babilia", aza o urevu wa adanshi a Asulə a ta dansa a na adanshi a Roma da a yuwusan.

Mepepelime me Ire ma Bituru

Ucuduwu wa aatagada a nda

Ayi nda ayi da mepepelime me ire ma na mo utai e ekere a Bituru a tyo aza e Itoni a na a ri ubazu batu suru.

Atsumu e mepepelime ma nda Bituru damma ta aza a na e desununa atsuma a yi a na Asula o rono ta adanga a ama a na a danai Adanshi a Asula a nda, adama o ndolo za vi Itoni suru u reve Adanshi a Asula ulobonu lon. Waru u cuuduwa ta a na munlu me epen n rilo, waru u roco ta cine ee reve ili ye epen ni ili ya amayun. O ukosu, u damma ta a danu nu uzuwu wo okolo o urana u na Yesu Zamawawa aq kambu.

Ana'an munlu me epen n ta lo na abunda waru uritosu we epen o ta lo na abunda. Adama o ndolo, u ta dana ulobonu aza e Itoni ana'an e reve Adanshi a Asula ulobonu lon. Na tsu kalyuwu Adanshi a Asula tsu te ene Zagbain Yesu ta lo a kambu atsuma o uvadi u nda, ayi da i zuwai tsu ri nu uzuwu wo okolo u na nanza aa usa yi e ekere a tsu shi.

Ili i na i ri pe atsuma a aatagada a nda

1. Icasu na avasa (1:1-2)
2. Cine wu ntsayi aza e Itoni yi Zagbain a yuwan wuma (1:3-15)
3. Tsugbain tsu Zamawawa (1:16-21)
4. Amasula e epen na munlu me epen (2:1-22)
5. Ukambu wu Zagbain atsuma o uvadi amayun a da (3:1-18)

Ucuduwu

¹ Amu da Simo Bituru. Amu aagbashi e Yesu Zamawawa da waru obolo na aajiyi a yi. N dana ta mepepelime ma nda a tyo ya'a du suru aza a na a ri na cu'un vu ucawu wo okolo a na tsu ri na ayi. Ucawu wo okolo o ndolo u tu ulobonu waru Yesu Zamawawa da ca ntsu ayi. Ayi da Asula na Zamawawa tsu, waru u kambu tsu ta vede na Asula.

² N ciga ta Asula o roco du isa'ani na asuvu nden a yi a abunda a na yaa lyuwa elime na mereve me Yesu kuci adama a na ayi da Asula na Zagbain tsu.

Ili i na i zuwai tsu ri nu uzuwu wo okolo

³ Ana wo o'woi tsu reve ta Yesu mejege, u ta yuwanusun ulinga nu ucira wa zuva wa yi, u ca tsu ta ili suru i na tsu cigai adama tsu yuwan wuma u na waa zuwa Asula mazanga. U de tsu ta tsu ushi tsugbain ni isa'ani ya yi! ⁴ Waru nu ucira u dadu, u ca ntsu ili i gbagbain na nzuwlai n sa'ani. U yuwan ta nzuwlai n na yaa fatsa e ili yi idaba i na i ri ukandaruwu na adu suru. Ili

i ndolo ele da ili i na icigi i lipu i tsu zuwa. Waru u yuwan ta nzuwlai n na yoo o'wo vadamma Asula.

⁵ Adama o ndolo i yuwan ukadu i dashi isa'ani o ucawu wo okolo a du. Wuma wi isa'ani u tsu zuwa du ta i reve Asula lon.

⁶ Urevu wa Asula u tsu zuwa du ta i gura guza aciyadu. Uguzu wa aci u tsu zuwa du ta i kaba asuvu, waru makaba ma asuvu ma tsu zuwa du ta i yuwan wuma suru suru adama a Asula. ⁷ Ni i yuwan wuma tsundolo, i ta ciga aza a du, o ukosu i ta ciga vuma suru ni icigi ya amayun. ⁸ Ni i lyuwa elime nu udashishi wi ili i sa'ani i nda, a ta geshe du atsuma a mayan me ili ye pere, reve a zuwa du i yuwan ili ya abunda adama o urevu wu Zagbain tsu Yesu Zamawawa.

⁹ Amma aza a na a 'yuwain a yuwan ili i ndolo nrumbu n da waru e tse ene mejege shi. E icina ta de a na Asula a kambu nle cece diga a akuci o ure a wuma u le vu unusu.

¹⁰ Ama a va, adama o ndolo i lyuwa elime nu ukadu tsara i roco ama a na Asula e de ndu, waru i roco le a na a dangwa ndu yoo o'wo ama a yi. Ni i yuwan ne yaa tadtatsu shi waru yaa puwaan shi. ¹¹ Ne da Asula aq ushi du ulobonu atsuma o tsugono tsa Zagbain tsu na Zamawawa Yesu.

Ipoloo ikaka ya Asula atsuvu

¹² I reve ta de ili i nda suru, waru i ta mishin nu ucira atsuma a amayun. Suru na ne n ciga ta n dana a cuwusaan du ni ili i nda suru. ¹³ Ulobono ta n dana a cuwusaan du adama e ili i nda hali she na n kuwa. ¹⁴ Waru Zagbain Yesu Zamawawa roco mu ta na maa jima shi n ta kuwa. ¹⁵ Adama o ndolo n ta yuwan ulinga babu uro tsara n lyawa du i reve ili i nda ulobonu. N ciga du ta i dana a cuwusaan ne ele a mantsa na abunda acapa a va.

¹⁶ Ana tsu damma ndu cine Zagbain Yesu Zamawawa aq kambu nu ucira, yitele yu ugbozu i na za ro dammai da tsu danai a dansaa du shi. Ne da u ri shi! Amma tse ene ta tsugbain tsa amayun tsa yi ne esu a tsu. ¹⁷ Asula Dada da ca niyi tsugbain nu ucira ana u deyi nu udyo wu ucira u Tsugbain tsq Abunda tsq yi adansa, "Ayi nda macigata ma Mawun ma va ma da, waru n ta mazangna aya." ¹⁸ Waru atsu na aciyatsu tsu dana ta obolo na Yesu a masasan ma akiza, waru tsu uwua ta udyo u nda a yuwanusun adanshi diga de zuva.

¹⁹ Ili i nda suru i zuwa tsu ta tsu reve ili i na amasula a dammai amayun a da. Adama o ndolo i kambuwa ugbozu e ikaka i le, cine yaa yuwan na fitila na a dasai atsuma e irumbu. I lyuwa elime na mayan me ili i nda, hali she urana u na Zamawawa tawai avu ekan a akina a yi e ikana atsuma o

okolo a du.*²⁰ Ili i na i la'ai suru ayi da, i ciga i 'yuwan i reve adanshi a na amasula a dammai a majiyan me le ma da wu utai shi.²¹ Amasula'a a yuwan adanshi adama a na ele aciyele a cigai a yuwan adanshi a da shi. O'o, ne da u ri shi! Ruhu va Akiza da zuwa nle a yuwan adanshi e ikaka ya Asula.†

2

Munlu me epen

¹ De Ọcapa a yuwan ta amasula e epen a na a yuwayin aza a Isra'il a adanshi, ne da waru munlu me epen maa tawa atsuma a du. Nu ubozu u da aq tawa nu uritosu we epen adama a Asula a na waq lungusa ama. A ta 'yasaan Zagbain le na tsupai adama u wawa le aci. Ele na aciyele a jima shi a tawawa le.² Ama na abunda a tawawa le. Avu waru a kuru ili yi idaba i wono i le. Reve adama e le ama a yuwan adanshi a vama adama a Zamawawa nu ure wa amayun a yi.³ Munlu n nda aq a utsan a da, waru a ta yuwusan ulinga nu ubozu ne epen adama a paala du. Agba Asula o kototo le ta de nu ujimu, waru ulungusu u le u ta lo a pura le.

⁴ Ko nlingata ma Asula, Asula a kudu a ca le atsumalima shi, ana a yuwayin unusu. U caco le ta a tyo a akina reve u zuwa le atsuma a aabunu e irumbu. Waru na a ciga a 'yuwan a danu pe hali mantsa mo uge'etosu.⁵ Waru Asula a kudu a ca uvadi u mantsa ma Nuhu atsumalima shi. Avu u wawa Nuhu na ama o u'wa wa yi ama e cindere. Agba Nuhu rono ta uvadi atsuwu adama o uge'etosu wa Asula wa afula. Dada gba Asula a lungusai uvadi wa aza a na a 'yuwayin Asula suru na mini ma gbain.

⁶ Waru u ca ta ilyuci yo Sodom na Gomorat atsumalima na u kulato nle na akina reve o o'wo okomo. Wo o'woto le ta iroci yi ili i na yaq tsurama a na a kuruyi Asula shi.⁷ Agba ko na ne, Asula a wawa ta Lutu.† Lutu ayi da u shi u danuyi cine Asula a cigai, reve ili yi idaba ni iwuya i na ama a na u ri inden ne ele i damaton yi.⁸ Adama a na u shi vuma va afula a yuwusaan Asula tsutoni, reve atsuma a langasa yi ana we enei iwuya, reve wu uwuwa iwuya i na aa yuwusan urana suru.

⁹ Ili i nda i to rocosu Asula a ta gura wawa ama a na a kuru niyi mejege ko atsuma a atsumalima a na oo sowuso. Reve waru o

roco Asula a tsu reme ta ama a na a ca niyi tsugbain shi. Waru u ta casu le atsumalima kuci hali a tyo o urana wu uge'etosu.

¹⁰ Asula a tsu dashi ta ama atsumalima, aza a na aq kurusu ili i iwuya i na lipu le cigai, reve waru a 'yuwan a kuru azagbain. Icu'un ya ama a nda a tawawa le nu u'yasaan wa aci no okolo o ugbamu. A ri na wovon shi, hali a tsi isula ta azagbain a zuva, agba ko okolo a tsu je'en le shi.¹¹ Agba nlingata ma Asula n la'a ta icu'un i munlu me epen a nda ucira na tsugbain. Agba ko na ne, a tsi isula azagbain a zuva a makakan ma Asulazuva shi.

¹² Ama o ndolo o rotso ta inama yu una, aza a na a tsu yuwan majiyan shi. A matsan le ta adama o urana u ro e reme o una le langa. Ama a nda a tsu yuwan ta adanshi a vama e ekere a Asula adama e ili i gbagbain i na e revei aciyele shi. Cu'un wuma babu ulobonu u le u ta tawaa le nu ukwa.¹³ Atsupu e le o to o'wo ulungusu adama a wamatowun u na a amatoyin ama. A tsu dana ta a mazang'a a mantsa ma na aa yuwusan iwuya i na a cigai nu urana gayin. A tsu tawa aq tawawa le yoo o'wo ili yi idaba. A tsu lyuwa ta elime na mayan me ili ye epen ma nda a mantsa ma na a lyuwusa ilyalya na aq ubata wá abuki.¹⁴ A ta yuwusan tsipere ne esu e le, waru icigi i lipu ye esu e le a tsu cuwan shi. Reve aq dana o mpolo n na o oto ama a na aq ri mishin shi atsuma o unusu. Avu o rito aciyele o o'wo aq a utsan. Ama a nda obolo a ama a da aza a na a yuwayin unu.¹⁵ A lyawa ta de ure u mejege, reve a kuru ure wa Balam† vumavasula ve epen, mawun ma Beyuru.* Ayi vuma da za na cigai u tsurama ikebe o ure u na u ri mejege shi.¹⁶ Agba reve mololi ma bara yi nu udyo wu vadilima. Nama na tsu yuwan adanshi shi, qvu u yuwan adanshi u geshe tsulo tsu yi.

¹⁷ Ama a nda aq tawawa gashi esumini a na e yewei. O rotso ta eleshe a na a tsu dana e igaru zuva atsuma o upepu. Ili i nda i tsu yuwan ta gashi afula na abunda agba ko ili a tsu tawa aq shi. Babu usan Asula a tawawa le. Caco ama o ndolo atsuma o ubata u na u la'ai irumbu suru suru.¹⁸ Ama a nda aq tawawa le. Ama a nda a tsu yuwan ta ulinga ni ili yu unusu u na vuma ndolo cigai adama a kambato yi atsuma e ili i na i ri ulobonu shi.

* **1:19** Ele idanshi i Tsuheleni pa nda ele da "she nu urana u koto reve talyo'o vu usana 'yon pe atsuma o okolo a du."

† **2:1** Ure u ro u na a gura tsurama urevu wi idanshi i Tsuheleni pa nda ayi da "Ciga 'yuwan vu reve babu vuma na aa gura tsurama urevu wi ikaka ya amasula na aciyagi goon." * **2:15** Atsuma a alabari a Balam a aatagada a na o fofoi diga KLP "Alabari a Musa" (Mkc. 22:1-24:12), tse ene ta ubata u na Balam dammai Mogono Balak ili i na Asula a damma niyi u damma. Ayi dada ne alabari a Balam goon shi. Mantsa mo ro Balam ushi ta ikebe e ekere a Balak reve u ronoo aza a Isra'il a danga adama a yuwaan amali aganda, (Mkc. 31:16). Ayi alabari a nda wu pe atsuma a atagada a na KLP yuwayin de atsuma a "Alabari a Musa" shi.

¹⁹ A yuwaan tā ama nzuwulai mu nden faan. Agba ele na aciyele na amayun agbashi a nden mi idaba n da, adama a na ama agbashi a da e ili i na a la'a cigai. ²⁰ Ama a lyawa tā ili yu uvadi i na yaqa lungusā le, a mantsa ma na e revei Zagbain Zamawawa tsu Yesu. Agba ni ili yu uvadi i remishe ama o ndolo reve o polo le, atsumalimā e le u tsu la'a tā atsumalimā o ufaru. ²¹ U shi ta la'a ama o ndolo na a shi e reve ure wā Asulā shi suru suru. U tsu la'a tā uwuyanu na vuma reve ure u sa'anā, reve u 'yuwan ili i cece ni ili i sa'anā i na Asulā a ca niyi. ²² Ili i na i ri amayun atsumā o udammu u nda, u tā fo amayun e ekere a ama a na a ri ne: "Musun ma tsu shaama tā, reve u kambisā u lyuwisa tsushaamu'u." Waru, "Magurusumu ma na a sumbai, u tsu kambisā tā atsuma o yilyo'o."

3

Yesu tā tawisa

¹ Ncigata n va, ayi nda ayi da mepepelime me ire mā va a na n danaa ndu. A mpepelime'e n gura tā roco du cine yaa yuwan majiyan ma sa'anā, avu waru i cuwan mejege. ² N ciga du tā i cuwan avu i reve ikaka ya amasula a akizaā de nu ujimu, waru n ciga du tā i cuwan avu waru i reve ili i na Zagbain tsu na Zamawawa zuwai ajiya a du a damma du i yuwan.

³ U tu ulobonu i reve a na a mantsa mo ukosu aza o ulamu a na oo zo'oso amayun a tā tawā, avu a yuwan cu'un vi iwuya i na a cigai a yuwan suru. ⁴ Avu a damma, "Te da utawu u na u yuwan nzuwulai n na waqa tāwā? Azagbain o ufaru a kuwa tā de, agba ili biti i tā lo ununa a ri diga a mantsa ma na a fara yuwan ili biti."

⁵ Reve ama a nda e icina a na a de nu ujimu, na adanshi a da Asulā a yuwan zuva. Reve waru a yuwan ida atsuma a mini avu mini mā kandaruwā ida'a. ⁶ Ana a tarai mantsa, reve Asulā a zuwa mini'i u sodu uvadi. ⁷ Reve waru gba Asulā a zuwa zuva ni ida yo gogo a dana lo a nden mi ipiri ma akina a na o fofoi adama o urana wu uge'etosu, reve u lungusā ama a na e revei Asulā shi.

⁸ Ama a va ncigata, she yi icina a na Asulā a tara tā urana u tā unata ana a'wan ukpukukupa (1,000) wan, waru u tara tā a'wan ukpukukupa unata nu urana u tā. ⁹ Ama o ro a ta jiyasan gashi Zagbain ta jima, she nu u shiton nzuwulai mā yi suru. Agba Zagbain waa jima ununa ama o ndolo a tarai shi, u ta yuwsaan du ankuri. U ciga ko vuma tā kuwa shi, amma u ciga tā vuma suru vadalaā tā lyawa unusu. ¹⁰ Urana wu

Zagbain u tā tawā babu urevetyowu, cine vivu tsu tawā. Zuva tā rukutsa na yisaali i gbain, avu akina o kototo ili biti. U to roco a alanga eteshe cine uvadi u ri ni ili i na i ri pe suru.*

¹¹ Adama a na a tā lungusa ili suru, icu'un ya ama a ne a da u lobonoi yo o'wo? Adama o ndolo i yuwaan Asulā aganda, i yuwaan yi tsutoni cine yaa yuwanusen den n du. ¹² I zuwa ugbozu u du o urana u ndolo, reve i kamba yi i zuwa yi u rawa go'o. A mantsa mo ndolo a tā lungusa zuva na akina, waru ili i na i buwai suru i te jeruwe atsuma o usufulu. ¹³ Agba tsu tā kalyuwusa tse ene zuva ni ida i sa'avu na Asulā a yuwan nzuwulai waa yuwan, uvadi u na koyan da a a yuwan ili i na Asulā a tarai mejego.

Icasu yu ukosu

¹⁴ Ama a va ncigata, adama o ndolo i yuwan nden n na moo yo'onoto Asulā okolo, i yuwan ili i na yaa yuwan, i yuwan nden cece babu unusu atsuma a rana na yaa pura ili i nda i fara.

¹⁵ I cuwan, Zagbain te ipiri adama ama a tsura mantsa ma na a wawa le, cine za tsu Bulu macigata ma danaa ndu nu urevu u na Asulā a ca niyi. ¹⁶ Bulu yuwan tā adanshi e ili i nda suru atsuma a mpepelime mā yi. Agba akapi e ili i na u dammai a tu usan u mrevee. Ama o ro aza o ulambu wu urevuaza a na a ri ugbanu atsuma e itomi shi, reve a vadala ikaka ya yi'i a dansa ili i ro ko'o ni ili i na waa dansa. Ne da waru a yuwanusen akapi a Adanshi a Asulā. Ne da gba oo foibusoo aciyele ulungusu.

¹⁷ N'utsa n va, o rono tā atsuvu a du kafu mantsa'a! I dana ufobu adama i kuru atsuma o unusu wa ama e iwuya a nda wan. She yu uta atsuma o ucawu wo okolo o ucira u du wan. ¹⁸ I lyuwa elime atsuma e isa'anā na atsuma o urevu wu Zagbain tsu na Zamawawa Yesu. Tsugbain nu ucira suru wo o'wo za va yi babu ukotu. Ami.†

* ^{3:10} Akuci a atagada o ro o koso tā uguzu u nda ni idanshi i nda "waru ili yu uvadi i nda i te jeruwe nu usufulu wā abunda lon."

Mepepelime mo Ufaru ma Yahaya

Ucuduwu wa aatagada a nda

Yahaya dana tā mpepelime n wawa'aaza a ta'atsu a tyo ama koko'o. E mepepelime mo ufaru ma nda, u de tā aza e desununa vā yi muwun mā yi. Ana wo o'woi Yahaya aajiya a da waru zaghain vā aza e Itoni a da a mantsa'a, u ta dansa mepepelime ma nda za vā aza e Itoni a da suru.

Atsuma a aatagada a nda, Yahaya yuwan tā adanshi cine vuma aq dana zuzu nā Asula a yuwusaan yi aganda. U yuwan tā adanshi cine aq dana zuzu nā Asula e re re. Ure wu ufaru ayi da vuma isawan atsuma e ekan a Asula. Ure we ire ayi da vuma isawan atsuma e icigi ya Asula.

Aatagada a nda a damma tsu tā a na tsu isawan atsuma e ekan ayi da tsu yuwan wuma cine Asula a cigai, ne da ili i ro yaā dana lo usokowu e ekere a ama ko ubata wā Asula shi. Aatagada' fo u damma tā a na vuma isawan atsuma e icigi ya Asula ayi da a cigalai pa atsuma o uvadi. O ukosu, u cuwaan tsu tā na tsu ri na abajini o ulyuwu wa aci na tsu ri ubolu nā Zamawawa.

Ili i na i ri pe atsuma a aatagada a nda

1. Adanshi a na a tsu ca Wuma (1:1-4)
2. Asula ekan a da waru Zamawawa da iroci i tsu (1:5-2:6)
3. Wilā u Sa'avu (2:7-17)
4. N'yuwatan mu Zamawawa nā Muwun mā Asula (2:18-3:10)
5. Icigi ya Asula ni icigi i tsu (3:11-4:21)
6. Ulyuwu wa aci wu uvadi (5:1-21)

Adanshi a wuma

¹ Za na danai wuma diga a mantsa mo ufaru, ayi da tsu uwai adama a yi, waru tse ene yi tā ne esu a tsu, reve tsu kalyuwa yi ulobonu, waru tsu ju'wan yi tā ne ekere a tsu. Ayi da Yesu Kristi Zamawawa, Adanshi a wuma. ² Za na a casu wuma tawā ubata u tsu! Tse ene yi tā, waru atsu esu e ili i na tse enei da. Gogo tsu ta dansaa du adama a wuma a babu ukotu za na danai nā Dada reve u tawā ubata u tsu. ³ Ili i na tse enei waru tsu uwai i da tsaa dansaa du, tsāra ađu fo i yuwan nden m muwwulai obolo na atsu. Waru nden n tsu obolo nā Dada nā Mawun mā yi Yesu Zamawawa da. ⁴ Tsu dānaa du tā ili i nda tsāra i dana tapu na mazāngā obolo na atsu.

Asula ekan a da

⁵ Apa a nda ikaka i na tsu uwai ubata wa Yesu Zamawawa ayi da gba tsaa dansaa du gogo: Asula ekan a da, waru u ri ni irumbu shi, ko ke'en. ⁶ Nā tsu damma tsu tā a nden

obolo na Asula, agba atsuma e irumbu i da tsu ri nden, open a da tsaa yuwusan, tsso tono amayun shi. ⁷ Amma nā tsu ri nden atsuma e ekan, ununa Asula a ri atsuma e ekan, tsu tā a nden m muwwulai. Waru mpasa m Mawun mā yi Yesu n tā zāzālusa nusu tsu.

⁸ Na tsu damma koto tsu yuwan unusu shi, aciyatsu a da tsāq lumusa, waru amayun a ri pe atsuma a tsu shi. ⁹ Amma nā tsu damma nusu tsu, u ta yuwaan tsu gafura vu nusu tsu adama a na ayi za na tsu shiton nzuwulai n da, waru ayi za na tsu yuwan ili na ađula a da. Ayi waru u tā za'wā tsu diga a nusu na tsu yuwan. ¹⁰ Na tsu damma koto tsu yuwan unusu shi, tsu tā kambuwusa Asula za ve open, waru tsu to rocosu ikaka ya yi i ri nu ubata wu nden o okolo a tsu shi.

2

Yesu da za vi ikambi i tsu

¹ Ncigata m muwun n vā, n ta dānasaa du ili i nda adama i yuwan unusu wan.

Agba nā tsu yuwan unusu, Yesu Zamawawa za na ri za vā ađula, u ta pati Dada o unā u tsu.

Agba ni i yuwan unusu, Yesu Zamawawa tsu yuwan tā ili i na yi ntsayi kuci, u ta pati Dada o unā u tsu. ² Ayi da kucci adama a nusu tsu. Nusu tsu da u tarai goon shi, amma hali nā nusu va ama atsuma o uvadi suru.

³ Tsu te reve na amayun tsu reve tā Asula nā tsu toni ikaka i na u dammai suru. ⁴ Za na suru dammai, "N reve tā Asula," agba u yuwan tsutoni ni ili i na u dammai shi, vuma ndolo za ve open da, waru amayun a ri pe atsuma a yi shi. ⁵ Amma nā tsu yuwan tsutoni ni ili i na Asula a dammai, tsundolo tsu da icigi ya Asula yaa lamba ili i ro atsuma a tsu shi, ne da waru tsee reve tsu tā pe atsuma a yi. ⁶ Nā tsu damma atsu ama a yi a da, tsu yuwan cine Yesu yuwan.

Asula a damma tsu cigai ama

⁷ Ncigata n vā, maa dānasaa du tsāra n ca du wilā u sa'avu shi. Za na a fara ca ndu dāda, waru ikaka i na yu uwai du tsāra. ⁸ Amma hali n gogo u tu usa'avu. Zamawawa roco tā wilā u nda amayun a da, ađu waru i roco tā ne. Ye ene tā irumbu i tā makara, waru ekan a amayun a te ikanasa ulobonu.

⁹ Vuma na dammai suru, "N tā a nden atsuma e ekan," avu u 'yuwan za vā yi, cu'un vuma ndolo hali n gogo u tā pe nden atsuma e irumbu. ¹⁰ Za na cigai aza a yi suru u ta a mmaluu atsuma e ekan, waru wā tawāa nu utadatsāa shi. ¹¹ Nā tsu 'yuwan ozo o ro, tsu tā nden atsuma e irumbu, waru tsu tā a mmaluu atsuma e irumbu. Tsu reve

ubaṭa u na tsaq tyo shi, adama a na tsaa gura
ene ili atsuma e irumbu shi.

¹² N ta danasaa du muwun n va,
adama a na Asula a yuwaan du t̄a gafura
vu nusu du atsumā a ala e Yesu Za-
mawawa.

¹³ N ta danasaa du nan dada,
adama a na i reve yi t̄a, vuma na shi diga o
ufaru.

N ta danasaa du oloblo ne esheli,
adama a na i lyuwa t̄a aci a za vi iwuya.

N ta danasaa du muwun,
adama a na i reve t̄a Dada'a.

¹⁴ N ta danasaa du nan dada,
adama a na i reve yi t̄a, vuma na shi diga o
ufaru.

N ta danasaa du oloblo ne esheli,
adama a na i t̄a nu ucira.

Adanshi a Asula a ta pe atsumā a du,
waru i lyuwa t̄a aci a za vi iwuya.

¹⁵ She i ciga uvadi ko ili yu uvadi wan.
Ni i ciga uvadi, icigi ya Dada yi pe atsumā
a du shi. ¹⁶ Apa re vu uvadi: tsu ciga ta
tsu uwaa aciyatsu uyo'o wu unusu, icigi
yi iwuya i na tse eneshe, waru a 'yasaṣan
avangaci adama e ili i na tsu ri na ayi.
Atsuma e le babu ili i na yu utai ya Dada,
amma suru nle o uvadi u da o utai. ¹⁷ Uvadi
ni ili i na i ri pe suru a na ama a cigai suru
o to koto, amma vuma na o tonishi ili i na
Asula a cigai u t̄a tsuwa wuma u babu ukotu.

Ma'yuwatan ma Yesu

¹⁸ Ncigata m muwun n va, rana vu ukosu
da nda'a. Yu uwwa t̄a de a na ma'yuwatan
ma Zamawawa ma ri lo a t̄awa, gogo gba
n'yuwatan ma abunda mu Zamawawa n t̄a
pa. Ne da tsu revei a na rana vu ukosu da.
¹⁹ Ama a nda a lyawa t̄a a'isa a aza e Itoni
a tsu, adama a na ko de e pe atsumā a tsu
na amayun shi. Na a shi pe atsumā a tsu
na amayun, a shi te isawan obolo na atsu.
Ukaru u le u roco t̄a a pe atsumā a tsu shi.

²⁰ I t̄a nu une'e u na Za va Akiza ca ndu,
adama o ndolo suru ndu i reve ta amayun.
²¹ She na n danaa du adama a amayu'un shi,
adama a na i reve yi t̄a de. I reve t̄a a na ama
e open e pe atsumā a amayun shi. ²² Zane
da za ve epe'en? Vuma na wasain Yesu ayi
dada Zamawawa'a, ayi da za ve open. Vuma
na dammai ne suru, ayi ma'yuwatan ma
Zamawawa ma da, waru u 'yuan t̄a Dada'a
na Mawu'un. ²³ Vuma na wasain Mawu'un,
vuma ndolo fo u wasan t̄a Dada. Amma na
tsu damma tsu usu t̄a Mawu'un, tsu usu t̄a
Dada fo.

²⁴ I lyuwa elime ni itoni yu uritosu u na i
tsurai nu ufaru. Ni i lyuwa elime ni itoni yi
ili i na i tsurai nu ufaru, i ta dana obolo na
Mawu'un waru obolo na Dada'a. ²⁵ Apa ili
i na Zamawawa yuwaan tsu nzuwlai n na
waa ca tsu: u ta ca tsu wuma u babu ukotu.

²⁶ N ta danasaa du tsara n rono du at-
suva adama ama a na a cigai a luluma
du. ²⁷ Amma aq̄u, Zamawawa tsuwan du ta
Ruhu va yi. Na Ruhu va yi ri obolo na aq̄u,
yaa ciga nanza roco du shi. Adama a na
Ruhu va yi tsu rito du t̄a ili suru, waru ili i
na woo ritosu amayun a da, epen a da shi. I
toni uritosu u Ruhu, waru i lyuwa elime na
mobolo na Zamawawa.

²⁸ Amayun, ncigata m muwun n va, i
lyuwa elime obolo na Zamawawa, adama
nu u kamb̄a, tsu to o'wo babu wovon waru
tsu uwai wono a makakan ma yi wan. ²⁹ I
reve t̄a Zamawawa t̄a na abula. I reve waru
vuma na a yuwsan ili ya abula suru wo
o'wo t̄a mawun ma Asula.

3

Atsu muwun ma Asula n da

¹ Dada ciga tsu t̄a abunda lon, adama
o ndolo a da e de ntsu muwun ma Asula.
Amayun atsu muwun ma yi n da. Adama
a na ama o uvadi e revei Dada'a shi, ayi
da i zuwai e revei Dada'a shi. ² N'utsa n na n
cigai, gogo atsu muwun ma Asula n da, agba
koto u roco tsu illi i na tsoo o'wo shi, na Yesu
Zamawawa kamba. Agba tsu reve ta nu u
tawisa, tsu to o'wo cine u ri, adama a na tsu
te ene yi cine u ri na amayun. ³ Aza a na a
usuyi adanshi a nda a guzaṣa aciyele cece
cine Zamawawa ri cece.

⁴ Vuma na yuwin unusu suru u kuda ta
wilā wa Asula, adama a na unusu unq̄a u
da u ri na nlangi na Asula obolo na wilā wa
yi. ⁵ I reve t̄a Yesu Zamawawa t̄awa t̄a tsara
u tawa unusu, waru ayi u ri nu unusu shi.
⁶ Adama o ndolo vuma na aq̄a dānu obolo na
ayi waa lyuwa elime na mayan mo unusu
shi. Vuma na gba lyuwi elime na mayan
mo unusu koto we ene yi shi waru koto u
reve yi shi.

⁷ Muwun n va she i lyawa nanza luluma
du adama e ili i nda wan: na ama a yuwsan
nden n sa'an, a ta yuwsan ne adama a na
aza a abula a da, cine Yesu Zamawawa ri na
abula. ⁸ Vuma na lyuwi elime na mayan
mo unusu wo o'wo t̄a vuma Mekerenkesu.†
Mekerenkesu ma ta yuwsan unusu diga o
ufaru. Agba Mawun ma Asula ma t̄awa ta
tsara u lungusa linga va yi. ⁹ Aza a na a
ri muwun ma Asula a tsu lyuwa elime na
mayan mo unusu shi, adama a na u ca nle
wuma u sa'avu. Waru adama a na Asula a
da Dada le, aa gura lyuwa elime na mayan
mo unusu shi. ¹⁰ Tsu ta gura reve ko zane da
mawun ma Asula, waru ko zane da mawun
me Mekerenkesu. Vuma na a yuwsan ili i
sa'an shi suru, mawun ma Asula ma da shi.
Vuma na gba cigai za va yi shi, mawun ma
Asula ma da shi.

¹¹ Cu'un vi ikaka i nda ayi da yu uwuwai diga o ufaru: tsu cigalai. ¹² She yoo o'wo ana Kayinu† wan, za na o'woi za vu za vi iwuya reve wu una zawa'a va yi. Nye i zuwai wu una niyi? Adama e ili i na Kayinu yuwan iwuya i da, agba ili i na zawa'a va yi yuwan isa'an i da. ¹³ N'utsa n va, she i yuwan asalama wan na ama o uvadi a nda a 'yuwan ndu. ¹⁴ Icigi i na tsu cigalai u roco tā tsu pasa ta ukwā a tyo wuma. Vuma na ri ni icigi cu'un nda shi, u buwa tā ukwā. ¹⁵ Vuma na 'yuwan za va yi za mona dā, waru i reve ta aza a mona a ri nā wuma u babu ukotu atsuma e le shi.

¹⁶ Apa cine tsu revei ili i na a tsu de icigi: Yesu ca tā wuma wā yi adama a tsu. Adama o ndolo atsu fo u lobono tā tsu cayi wuma u tsu adama a ama o ro! ¹⁷ A damma za ro tā nu utsuru avu we ene vali ko ka nu ulambu, reve u 'yuwan a kamba yi. Icigi ya Asula i ri atsuma a cu'un vuma ndolo shi. ¹⁸ Muwun, tsu roco tā icigi a tyo ubaqā wa ama, nā tsu kamba le na amayun, amma tsu yuwsain adanshi a aci a yi goon wan. ¹⁹ Nā tsu ciga ama, tsu reve tā na tsu ri pe atsuma a amayun, waru tsu tā na asuvu nden a mākākan ma Asula. ²⁰ Amma nā tsu ri na asuvu nden atsuma a tsu shi adama o wono, to, Asula a la'a tā okolo a tsu, waru u reve tā ili suru.

²¹ N'utsa n va, nā tsu ri na asuvu nden atsuma a tsu, tsu tā dana a mākākan ma Asula babu wovon. ²² U ta ca tsu ili i na tsu patiyi suru, adama a na tsu to tono yi waru tsu ta yuwsan ili i na yoo yo'ontosu yi okolo. ²³ Apa ili i na Asula a dammai: tsu usuyi Mawun ma yi, Yesu Zamawawa, avu waru tsu cigalai. Ayi da waru ili i na Yesu roco ntsu tsu yuwan. ²⁴ Aza a na aa yuwsan tsutoni nā wilā wā Asula, a tā pe nden atsuma a Asula, waru fo u tā pe atsuma a le. Tsu reve tā Asula a tā pe nden atsuma a tsu adama a Ruhu na Asula a ca ntsu.

4

Munlu me epen

¹ Ncigata n va, she i usu vuma na tawai suru a dansa u tā nā Ruhu va Asula wan. I lyungwā le ne'en suru, tsāra i reve ko amayun a da o utā tā ubaqā wā Asula. Ama a Asula e epen a abunda a kara tā de a uwa atsuma o uvadi. ² Apa cine yee reve Ruhu va Asula: Vuma utā tā ubaqā wā Asula nu u damma Yesu Zamawawa tāwa tā o uvadi tsu vadilima. ³ Amma vuma na wasain adanshi a nda a adama e Yesu u ri nā Ruhu va Asula shi. Cu'un ruhu vuma ndolo wu utā tā ubata u ma'yuwatan ma Zamawawa. I reve tā de a na ma'yuwatan mo ndolo ma tā tāwa atsuma o uvadi, waru u tāwa tā de.

⁴ Muwun n va, adu aza a Asula a da, waru i lyuwa tā aci a n'yuwatan n ndolo. Ruhu va Asula tā pe atsuma a du, waru u la'a tā za na ri pa o uvadi ucira lon. ⁵ N'yuwatan n ndolo a ta yuwsan adanshi e ili yu uvadi adama a na ele fo aza o uvadi a da, waru ama o uvadi a tsu zuwaa le tā atsuvu. ⁶ Atsu gba ama a Asula a da, ayi dā i zuwai aza a na e revei Asula aa zuwusaa tsu atsuvu. Na ama a Asula a da shi, aa zuwaa tsu atsuvu shi. Ne da tsee reve ko vuma tā nā Ruhu va amayun ko ruhu ve epen.

Ubqā wa Asula u da icigi i tsu uta

⁷ N'utsa n va, tsu cigalai, adama a na icigi e ekere a Asula a da wu utai. Za na rocoi icigi suru mawun ma Asula ma da, waru u reve tā Asula. ⁸ Vuma na ri ni icigi shi, u reve Asula shi, adama a na Asula icigi i da. ⁹ Asula o roco tsu tā icigi ya yi ana u lyungui Mawun ma tā ma yi atsuma o uvadi tsāra u ca tsu wuma. ¹⁰ Apa icigi ya amayun: Atsu da tsu cigai Asula shi, amma ayi da u ciga ntsu dada u lyungui Mawun ma yi wo o'wo kucci vi ili i na yaa tawa nusu tsu. ¹¹ N'utsa n va, adama a na Asula a ciga ntsu tsunda, atsu fo tsu cigalai. ¹² Babu vuma na enei de Asula, amma na tsu cigalai, Asula a to obolo nā atsu, waru icigi ya yi i tā tapu atsuma a tsu.

¹³ Asula a ca tsu tā Ruhu va yi. Ne da tsu revei a na tsu ri obolo nā ayi cine u ri obolo nā atsu. ¹⁴ Asula a lyungu tā Mawun ma yi wo o'wo Za vi Iwawi yu uvadi. Tse ene yi tā, dada i zuwai tsaa dansaa ama o ro adama a yi. ¹⁵ Za na tarai Yesu Mawun ma Asula ma da, u to obolo nā Asula, Asula fo u to obolo nā ayi. ¹⁶ Atsu aciyatsu tsu reve tā cine Asula a ciga ntsu lon, waru tsu ca tā okolo a tsu e ekere a yi suru suru.

Asula icigi i da. Nā tsu lyuwa elime nā ncigalai, tsu to obolo nā Asula, waru u to obolo nā atsu. ¹⁷ Nā tsu ciga aza a tsu ni icigi ya amayun, avu tsu dāna cine Zamawawa yuwan atsuma o uvadi u nda, tsaa uwwa wovon o urana wu uge'etosu shi. ¹⁸ Babu wovon atsuma e icigi, icigi ya amayun i tsu lo tā wovon. Na vuma ri a uwuwusa wovon u ta majiyan gashi a ta ca yi oforo. Nā vuma ri a uwuwusa wovon, icigi ya Asula koto i ri ugabamu atsuma a yi shi.

¹⁹ Tsu te icigi adama a na Asula a da a fara ne'en ciga ntsu. ²⁰ Nā vuma damma, "N ciga tā Asula," avu u 'yuwan za va yi, za ve epen a da. Aza a na a ciga aza e le a na e eneshe kuci shi, aa ciga Asula a na koto e enei shi. ²¹ Apa wilā u na Asula a ca ntsu: aza a na a ciga Asula a ciga a 'yuwan a ciga aza e le.

5

Ulyuwu wa aci wu uvadi

¹ Vuma na usuyi suru a na Yesu Zamawawa da, mawun ma Asulà ma da. Vuma na cigai dada u ciga tā mawun ma yi fo. ² Apa cine tsu revei tsu ciga tā muwun ma Asulà: nà tsu ciga Asulà avu tsu yuwan ntoniloi ni ili i na u dammai. ³ Tsu roco ta tsu ciga tā Asulà nà tsu yuwan ntoniloi nà wilà wa yi, waru a ri usan u na tsaq kuru shi. ⁴ Vuma na ri mawun ma Asulà suru, u ta lyuwa aci o uvadì, waru ucawu wo okolo a tsu ayi da ili i na i tsu ca tsu malyuwa ma aci'i. ⁵ Zane da aa gura lyuwa aci o uvadì? She vuma na usuyi Yesu da Mawun ma Asulà.

Adanshi a sa'ani adama e Yesu

⁶ Yesu Zamawawa da tawai ya'a tsu o ure u na a rumbu niyi nà mini nà mpasa mo ukwà ma yi. O ure u mini ma da u tawai goon shi, amma obolo nà mpasa nà mini. Waru Ruhu na aciyayi u damma tā adanshi'i amayun a dà, adama a na Ruhu'u a amayun a da. ⁷ Ili ita'atsuita lo i na i yuwanin adanshi adama e Yesu: ⁸ Ele da Ruhu, na mini, obolo nà mpasa, suru nle adanshi a amayun a tā a da aa yuwanan. ⁹ Tsu usu tā ama na a damma ili i ro amayun a da. Amma ili i na Asulà a dammai ul'a tā ucira, waru ili ya amayun a na u damma ntsu ayi da adama a Mawun ma yi. ¹⁰ Za na usuyi Mawun ma Asulà suru u reve tā ili i na Asulà a dammai a aci a yi amayun a da. Amma za na usuyi ili i na Asulà a dammai amayun a da shi, nu u yuwan tsundolo u de tā Asulà za ve epen. ¹¹ Apa ili i na Asulà a damma ntsu: Asulà a ca tsu tā wuma u babu ukotu, waru Mawun ma yi, ayi da u zuwai wuma u ndolo wo o'wo ne. ¹² Vuma na ri nà Mawu'un u ta nà wuma u nda, za na waru ri nà Mawun ma Asulà shi u ri nà wuma'a shi.

Wuma u babu ukotu

¹³ N ta danasaa du aza a na a usuyi Mawun ma Asulà, tsarà i reve i tā nà wuma u babu ukotu. ¹⁴ Tsunda tsu ta gura 'yawà ubata wà Asulà babu wovon, waru tsu reve tā u ta uwua tsu nà tsu pati yi ili i na u cigaa ntsu. ¹⁵ U tsu uwua tsu tā mantsa ma na tsu pati niyi. Adama a na tsu reve tā a na amayun a da, tsu reve tā waru u tsu ca tsu tā ili i na tsu pati niyi suru.

¹⁶ Nà ve ene za vi Itoni a yuwanan unusu u na u rawai ukwà shi, i pati Asulà, u ta ca vuma ndolo wuma. N ta yuwanan adanshi adama a ama a na a yuwanan unusu u na u rawai ukwà shi. Agba unusu u na u tsu tāwàq nà ukwà u ta lo,* n zuwa du i yuwan avasa ubata wa Asulà adama a cu'un ndolo shi. ¹⁷ Mantsa ma na i yuwanan iwuya suru,

unusu u dà, agba cu'un vu unusu suru da tsu tāwàq nà ukwà shi.

¹⁸ Tsu reve tā aza a na a ri muwun ma Asulà a tsu lyuwa elime nà mayan mo unusu shi. Yesu Zamawawa Mawun ma Asulà ma tsu kalyuwusa le tā, waru za vi iwuya aa gura ju'wàn le shi.

¹⁹ Tsu reve tā e ekere a Asulà da tsu ri, agba ayi za vi iwuya ta yuwanan tsugono tsu uvadi suru.

²⁰ Tsu reve tā a na Yesu Zamawawa Mawun ma Asulà ma tāwàq tā avu u roco tsu Asulà a amayun. Tso o'wo tā obolo nà Asulà a amayun, adama a na tsu ri a muwwulai nà Mawun ma yi Yesu Zamawawa. Ayi da Asulà a amayun za na tsu ca wuma u babu ukotu.

²¹ Muwun n va, i ciga i 'yuwan i suman toni ya amali.

* ^{5:16} Unusu u na u tsu tāwàq nà ukwà ayi da vuma 'yuwan a usu Yesu Zamawawa, waru vuma 'yuwan a ciga aza a yi. She nà ayi za vu unusu u vadala da goon wàq tsurà gafura.

Mepepelime me Ire ma Yahaya

Ucuduwu wa aatagada a nda

Ayi nda ayi da mepepelime me ire ma na Yahaya dñanai. E mepepelime ma nda, u damma tñ u dñana yi a tyo a "ka na Asulñ a dangwai obolo nñ muwun mñ yi." Ucasu wa atsumalima a azä e Itoni a dñana tñ lo a mantsa'a, Yahaya yuwan tñ ulinga ni idan-shi i nda o unñ wñ aq'isa na ama a na a ri pe.

Yahaya damma tñ icigi ili ya qñbulñ i ñda e ekere a Asulñ, ne ñda fo icigi i ri na qñbulñ e ekere a azä e Itoni. A mantsa mo ndolo, ama o ro a dansa tñ a na Zamawawa vuma ña amayun shi, amma ruhu ña na ama ee ene ne esu e le. Reve Yahaya damma ayi ndolo open a ñda, amma amayun ayi da Yesu Zamawawa vuma ña na amayun. Reve u damma azä e Itoni a 'yuwan munlu me open.

Ana'an fo, munlu me open n tñ lo aza a na a yuwusan uritosu wa amayun shi. Azä e Itoni a 'yuwan munlu me open n ndolo. Ili ya qñbulñ i ñda azä e Itoni a ciga amayun, waru a cigalai.

Ili i na i ri pe atsuma aatagada a nda

1. Amayun ni Icigi (4-11)
2. Icasu yu Ukosu (12-13)

Icasu

¹ Amu, Yahaya zagbain,* amu ña n dñanai mepepelime ma nda a tyo a ka na Asulñ a dangwai obolo nñ muwun mñ yi.[†] N ciga du tñ na amayun. Amu ña n ciga ndu goon shi. Ama a na e revei amayun suru a ciga du tñ fo.² Tsu ciga du tñ adama a amayun a na a ri pe atsuma a tsu waru u tñ dñana pe babu ukotu.

³ N ta yuwusan avasa tsara Asulñ Dada na Yesu Kristi Zamawawa za na ayi da Mawun mñ yi u yuwaan tsu isa'ani waru we ene iliyali i tsu! Lyawa a ca tsu asuvu nden, na amayun ni icigi.

Amayun ni icigi

⁴ N yuwan tñ mazanga ma abunda ana mu uwmai muwun n du n ro oo tono ure wa amayun, cine Dada damma ntsu tsu yuwan.⁵ Nawayi va, n dñanaa wu tsara vu yuwan ili i sa'avu i ro shi. N dñanaa wu tñ tsara n damma du i cigalai, ayi da ili yu ufaru i na a damma ntsu tsu yuwan.⁶ Ayi nda ayi da icigi: nñ tsu yuwan ili i na Asulñ a damma

ntsu tsu yuwan. Waru u damma tñ diga o ufaru i cigalai.

⁷ Munlu me open na abunda a ta kñdaruwusa atsuma o uvadï. Azä a wulumu a nda a ta dansa a na Yesu Zamawawa ri na lipu cu'un vu vadilima shi. Agba azä e open a ñda waru n'yuwan mu Zamawawa n ñda.⁸ I yuwan ugbozu. Ni i yuwan ugbozu shi, i ta gura lamba ili i na i lingai adama a yi suru. Amma ni i yuwan ugbozu, i tñ tsurä iliyinkapa i du tapu.⁹ Vuma na isawain atsuma o uritosu wñ Yesu Zamawawa shi, ñvu feletyo, u ri obolo na Asulñ shi. Vuma na isawain atsuma o uritosu u to obolo na Dada na Mawun.¹⁰ Nã vuma tñwa atsuma e ïfolo i du, agba u yuwan uritosu wa amayun a aci a Zamawawa shi, she i banu yi a 'wa du ko i çasä yi ko ke'en wan.¹¹ Ni i raba cu'un vuma ndolo, i yuwan tñ fo cu'un vu ulinga vi iwuya ya yi.

Idanshi yu ukosu

¹² N tñ ni ili ya abunda a na n cigai n damma du, agba n ciga n dana le a aqv'u'n shi. Amma n ta a majiyan n tñwa n yuwan adanshi na aqñ esu esu, tsara tsu dana tapu na mazanga.

¹³ Muwun mu za vñ wu vu ka za na Asulñ a dangwai a tñ lyungusaqñ wu ni icasu i le.[‡]

* 1:1 Danshi Tsuheleni pa nda ta yuwusan adanshi adama a aabara tsu zagbain. † 1:1 Ayi ka obolo na muwun mñ yi u ta yuwusan adanshi a qñ'isa a azä e Itoni na aza a na a uwusa pe. ‡ 1:13 Ka na a yuwusan adanshi a aci a yi pa nda qñ'isa a na Yahaya dñanai ana u dñanai mepepelime ma nda ma ñda, muwun ele ñda aza a na a uwusa atsuma a qñ'isa a azä e Itoni.

Mepepelime ma Ta'atsu ma Yahaya

Ucuduwu wa aatagada a nda

Ayi nda ayi da mepepelime ma ta'atsu ma na Yahaya dana. E mepepelime ma nda, u damma u ta danasaa Gayu i'utsa ya abula ya yi.

Yahaya danaa ta Gayu a cuwusa yi cine u kambai munlu ma aza e Itoni ma amayun a mants'a. U yuwan ta fo adanshi a Diyotarifi, za na 'yuwain a kamba aza a na o ritoi amayun.

Ana Yahaya yuwaan ntsu adanshi a ama e re a nda, u roco tsu ta iroci i wuma i sa'ani na wuma u babu ulobonu.

Ili i na i ri pe atsuma a aatagada a nda

1. Icasu a tyo ya Gayu (1-4)
2. Ullobonu wu mmalu obolo (5-12)
3. Icasu yu Ukosu (13-15)

Icasu

¹ Amu, Yahaya zaghbain,* amu da maa danasaa wu mepepelime ma nda, i'utsa i va Gayu. N ciga wu ta adama a na tsu to tono amayun.

² I'utsa i va, n ta yuwusaan wu avasa adama ili suru i wala wu mejeghe, waru vu dana na lafiya lipu cine n revei asuvu a wu a ri atsuma e Itoni. ³ N zangana ta lon ana aza e Itoni o ro a tawai a damma numu adama a amayun a wuma a wu na cine voo tono ure wa amayun. ⁴ N tsu yuwan ta mazanga kuci na mu uwua a na muwun n va n to tono ure wa amayun. Babu ili i ro i na il a'i ili i ndolo mazanga.

⁵ I'utsa i va, vu ta yuwusan ili ya abula adama a na vaa kambusa munlu ma abula aza a na a ri atsuma a mmalu, ko na wo o'woi omocin a da e ekere a wu. ⁶ A damma ta aza e Itoni adama e icigi ya wu. N ta patishi wu vu kamba le o ure u na Asula aa uwua uyo'o na a lyuwa elime atsuma a mmalu n na aa yuwusan. ⁷ Abaza ta atsuma a mmalu n le tsara a yuwaan Yesu Kristi Zamawawa aganda. A tsu ushi ili i ro e ekere a aza a na koto o o'woi aza e Itoni shi. ⁸ Adama o ndolo atsu na aciyatsu tsu kamba nle tsara tsu lingai obolo adama a amayun.

⁹ N danaa ta de aq'isa mokodi me mepepelime, amma Diyotarifi vuma na cigai wo o'wo zaghbain atsuma e le, u 'yuwan ta a uwua tsu. ¹⁰ Na n tawai n ta damma ili i ro i na waa yuwusan na adanshi a vama a na waa yuwusan aaci a tsu. Ili i na il a'i usan ayida, u 'yuwan ta a usu munlu nna n tawai.

* **1:1** Danshi Tsuheleni pa nda ta yuwusan adanshi adama a abara ana zaghbain. † **1:15** Adanshi a Asula o ro a ta na guzu 14 amma ozo o ro a ta na guzu 15, amma ele adanshi a ta a da aa yuwusan babu za na kalamai ni ili i ro, adangulu a da goon.

Hali waru u tiga ta aza a na a cigai a raba le, reve u lo le atsuma a aq'isa.

¹¹ I'utsa i va, she vu toni ili i na i ri iwuya wan, amma vu toni ili i na i ri ulobonu. Za na a yuwusan isa'ani suru vuma va Asula da. Amma za na a yuwusan iwuya koto u reve Asula shi. ¹² Ama suru a ta yuwusan adanshi a sa'ani adama a Dimitiriya, waru wuma u sa'ani wa yu roco ta a na vuma va abula da. Atsu fo tsu ta yuwusan adanshi a sa'ani adama a yi. Waru vu reve ta ili i na tsu dammai suru amayun a da.

Idanshi yu ukosu

¹³ N ta ni ili i na n cigai n damma wu na abunda, agba n ciga n dana le a qavu'un shi.

¹⁴ N ta majian n tawai ubata u du go'o, qavu tsu yuwan adanshi esu esu.

¹⁵ Avasa a va a da Asula a zuwaa wu aba'un a asuvu nden! N'utsa ma wu pa nda suru a ta casasa wu. N te ipati ya wu vu casa n'utsa suru de na ala.†

Mepepelime ma Yahuza

Ucuduwu wa aatagada a nda

Yahuza da za na danai mepepelime ma nda. Ayi zawa'a va Yesu da. Tsu reve ta ne adama a na u dammai ayi mawun ma anawu ma Yakubu ma da, waru Yakubu zawa'a va Yesu da.

Yahuza dana ta mepepelime ma nda adama u rono aza e Itoni e Yesu atsuvu adama a munlu me epen. U rono ta aza e Itoni atsuvu adama o tonoo uritosu we epen wa ama o ndolo wan. U rono le ta waru atsuvu adama o tonoo iroci yi iwuya i wumua ya ama o ndolo wan.

Munlu me epen n ta lo ana'an. Oufaru vu te ene gashi ili ya qabula i da oo toni le. Reve addama a abunda a kara a tawusa. Aata-gada a Yahuza o to ritosu tsu cine tsee revei munlu ma amayun na munlu me epen.

Ili i na i ri pe atsuma a aatagada a nda

1. Icasu (1-2)
2. Ugesu wu ucawu wo okolo e ekere a munlu me epen (3-23)
3. Avasa o ukosu (24-25)

¹ Mepepelime ma nda e ekere a va a da vu utai, amu da Yahuza. Amu aqabashi e Yesu Kristi Zamawawa da, waru zawa'a va Yakubu. Asula za na ayi da Dada, u de ta ozo o ro a dana pe atsuma e icigi ya yi waru Yesu Zamawawa ta kalyuwusa le. Icu'un ya ama o ndolo a da maa danasaa.

² Lyawa i tsuru isa'ani ya Asula, na nden mo okolo, ni icigi ya yi kukuci.

Ili i na itsu cina aza o unusu

³ Ncigata n va, n shi ta n ciga n danaa du ili ya qabunda adama e iwawi i na tsu tsurai. Agba gogo n ciga n 'yuwan n danaa du adama e ili i ro ko'o. N ciga n 'yuwan n danaa du adama i geshe amayun a Alabari a Sa'ani. Asula a ca ta amayun a nda a na a ri n vadala shi u ta o unu u mantsa suru adama a ama a akiza† a yi.

⁴ N damma ta ili i ndolo adama a na ama a na a 'yuwain a yuwusaan Asula tsutoni a uwa ta e memere ma du usokou. O to ritosu a na Asula a ta ni isa'ani waru u tsu yuwaan ta ama gafura vu unusu. Ne da u ri, amma reve a damma adama o ndolo a ta gura yuwan ili yu uwuyanu i na a cigai a yuwan biti. Asula a dangwa ta de ili i na waa yuwan ne ele nu ujimu adama a na a

wasan ta Zagbain na Mogono ma tsu, Yesu Zamawawa.

⁵ N ciga ta n cuwaan du ni ili i revei de: Asulazuva a wawa ta de ama a yi a na wu utaq nle atsuma a Masar.† Agba a mantsa mo ro reve u lungusa aza a na a 'yuwain a usu yi. ⁶ Waru na ta cuwusaan du adama a nlingata ma Asula aza a na e isawain o ucira u na Asula a ca nle shi. A lyawa ta ubata u na a ri, reve gba Asula a gutsu le na akani o u'wa wa ali wi irumbu. Gogo a ta pura urana wu uge'etosu. ⁷ Waru she yi icina ilyuci yo Sodom na Gomora,† ni ilyuci i na i shi zuzu ne ele wan. Ilyuci i ndolo i shiwan ta na tsipere waru na cu'un tsipere suru. Akina a kulato ta ilyuci i ndolo suru suru, waru ele da iroci ya akina a babu ukotu a na aa ca aza e iwuya atsumalima.

⁸ Hali na ne, munlu me epen n nda a ta dansa a zuwaa le atsuvu adama a alavu e le. Avu a lungusa lipu le na nshinda n tsipere. Reve a 'yuwan a yuwan tsutoni na tsugono, ayu a yuwaan ucira wa azagbain a zuva ulamu. ⁹ Agba ko Mika'ilu malingata ma Asula† ma gbain wu uwwa ta wovon u na waa tawaa Mekerenkesu unusu na adanshi a vama, agba ayi da zagbain vu nlingata suru suru. Ana Mika'ilu danai a mawasan na Mekerenkesu adama a aakwakwa a lipu ya Musa, ili i na u dammai goon ayi da, "Zagbain bara wu." ¹⁰ Amma munlu n nda n ta yuwusan ulamu, waru a ta yuwusaan ili i na e revei shi una. A ta vadamma inama. A ta yuwusan ili i na lipu le cigai a yuwan, ne da aa tawa a aciyele nu ulungus. ¹¹ Atsumalima o uwuyanu a ta cina le! Adama a na o toniyi iroci yi iwuya ya Kayinu,† za na unai zawa'a va yi. Vadamma Balam,† a ta yuwan ili suru adama a tsura ikebe.* Waru vadamma Kora,† a ta kuwa adama o u'yasasan wa aci e le.

¹² Nna ama a nda a dangu obolo na qadu a abuki a alya e ilyalya yi Zagbain, a tu ushindalu u na aa lungusa ilyalya'. Aciyele a da goon a tsu kalyuwusa o ure u na u tsu tawaq na wono. A ta vadamma upepu u na wunla u tsu kebe a tyo e ida agba u tsu ro'o shi. A ta waru gashi danga na ri na muwun shi a mantsa mo uta'an. Ukwu wa ndana u da a ri goon shi, amma a kuwa ta o ure suru suru, adama a na a mulu ta aralu e le. ¹³ O tsu roco ta ili i wono i na aa yuwusan a alanga eteshe gashi upepu u mala za na tsu taqaluwa ashinda a mini. A ta vadamma italyo'o i na i ri a agara na a 'yawi na a tawi, waru a ta 'yawa ubata e irumbu ya abunda i babu ukotu. ¹⁴ Anuhu

* ^{1:11} Atsuma a aalabari a Balam a na a ri pe atsuma a aatagada a Alabari a Musa (Mkc. 22:1-23:12), tse ene ta Balam dammai Balak Mogono ili i na Asulazuva a damma niyi u damma. Ayi nda ayi da aalabari a Balam goon shi. Mantsa mo ro Balam ushi ta ikebe e ekere a Balak reve u rono aza a Isra'ila afanga adama a yuwaan qamli aganda, (Mkc. 31:16). Ayi aalabari a nda a pe atsuma a aatagada a Alabari a Musa a KLP shi.

fo za na shi za cindere diga o ugundo wa Adamu, u yuwan tā adanshi o usokowu a Asulā adama a ama a nda, avu u damma, "Uwwai, Asulazuva a tā lo a tawā obolo nā nlingata mā abunda mā yī n na aa gura kece shi.

¹⁵ U te ge'eto ama o uvadi.

U to roco ama a na a 'yuwain o toni Asulā a tā nu unusu wi iwuya suru i na a yuwain a na a 'yasayin Asulā aci. Waru u to roco aza a na a ri aza o unusu obolo na aza a na a ri nā Asulā shi, a tā nu unusu adama a na a ta yuwusan adanshi a vanvama a aci a Asulā."

¹⁶ Ama a nda aza a adanshawuya a da, waru mantsa suru a tsu dānā tā a adanshi a vama. A tsu yuwan tā cu'un vi iwuya i na a cigai a yuwan suru. A tsu 'yasasān tā avangaci e le, waru a tsu yuwaan tā ama adanshi uyo'o adama a tsurā ili i na a cigai.

Vu lyuwa elime nu ulinga

¹⁷ N'utsā n va, i 'yuwan i ciga i cuwan ili i na ajiya a Zagbain Yesu a damma ndū. ¹⁸ A damma, "A tyo de zuzu nu ukosu u mantsa, ama a tā dānā lo na aa wasan Asulā, waru ili i na aa ciga a yuwan goon ayi da, aa kuru ili i na okolo e le a cigai na aa yuwaan Asulā unusu." ¹⁹ Gogo gba a mantsa ma nda, a tā pa, waru ele da aza a na aa kakasasa dū. A ta yuwusan wuma ni icigi i lipu adama a na Ruhu va Asulā ri inden atsumā e le shi.

²⁰ Amma n'utsā n va, i 'yuwan i ciga i suwa aciyādu e ikyun yu ucawu wo okolo ya akiza a du. Waru i lyuwa elime na avasa cine Ruhu va Akiza† rocōo ndū. ²¹ I guzā aciyādu atsumā e icigi yā Asulā ko na yaa pura isa'ani yi Zagbain tsu Yesu Zamawawa u rawato du a wuma u babu ukotu. ²² Vu kabā asuvu na aza a na koto e revei ili i na aa kuru shi. ²³ Vu wawa ozo o ro, vu usa le diga e elentsu a akina o uge'etosu. Ama o ro a tā lo aza a na vee ene iliyali, amma vu dānu nu ugbozu ne ele gashi unusu u le u zuwa tā itana i le yo o'wo nā ashindā.

Avasa e ica

²⁴ Gogo, i ca Asulā tsugbain, adama a na u gura tā kalyuwa du tsarā i riya wan, waru u ta zuwa du yo o'wo aza a na a ri nu unusu shi, reve waru u ca du mazānga lon. Avu waru u tawāto du ubātā u tsugbain tsā yi. ²⁵ Nu ujimu de, a tyo mantsa ma nda, hali a tyo o ukosu, Asulā a dā Za vi Iwawi i tsu adama e Yesu Zamawawa Zagbain tsu. Tsugbain suru za vā yi da. Tsugono suru za vā yi da. Ucira suru suru za vā yi da. Waru ili suru i tā o ukere wā yi.

Ami.

Wenu wa Yahaya

Ucuduwu wa aatagada a nda

Aajiyah Yahaya da danai aatagada a nda. U damma tā ili i na we enei atsumā a alavu alavu adama e ili i na Asulā o foboi waru ni ili i na yaa fara o ukosu wu uvadī.

Ikaka'a u tā na pasu ta'atsu. U damma ta a na cira vi iwuya tā pe atsumā o uvadī o ulinga, adama o ndolo aza e Itoni o to sowo atsumalima waru a tā kuwa. U yuwan tā adanshi a Magiri'i mā Asulā, za na ayi da Yesu. U ta lyuwa aci a ama e iwuya suru nā cira na ri a nlangi na Asulā. O ukosu, Asulā a ta ni iliyinkapa i sa'anī yaā abunda i na waa ca ama a na aa lyuwa elime nu ucasu wo okolo ya Kristi Zamawawa. Ikaka atsumā a aavu'un suru ayi da Asulā a tā na akiza waru u tā nu ulyuwu wa aci.

Aatagada a nda wenu wi ili i na ama aa gura ene dā shi. Yahaya yuwan tā ulinga ni idanshi ya ama adama u damma cine ili ya zuva i ri. Re ta lo nā abunda a na vaa gura reve ili i na i ri pe atsumā a aatagada a nda, amma abajini e ikaka u tā a alanga eteshe waru u vadala shi. Apa abajini e ikaka'a: Yesu Kristi lyuwa tā aci a cu'un vi iwuya suru ubatā suru. Urana u tā lo a tawā a na Male nā cu'un vi iwuya suru aā tsun le atsumā a mala ma akina, reve zuva sa'avu nu uvadī u sa'avu u tawā ubatā u na aza a na o toniyi Yesu aā dānā obolo nā ayi na asuvu nden.

Ili i na i ri pe atsumā a aatagada a nda

1. Adanshi o usokowu diga Yahaya (1:1-8)
2. Alavu alavu a Asulazuva a Wuma (1:9-20)
3. Mpepelime a tyo a'isā e cindere (2:1-3:22)
4. Alavu alavu a agandā fe zuva (4:1-11)
5. Aatagada ne erepu e cindere (5:1-6:17)
6. Aganda a makakan mā ndanātā ma Asulā (7:1-17)
7. Avana e cindere (8:1-11:19)
8. Aagangu nā Ədodo e re (12:1-13:18)
9. Alavu alavu o uge'etosu wā Asulā na mekedē (14:1-15:8)
10. Akwanu e cindere o upan wā Asulā (16:1-21)
11. A lyuwa tā aci a n'yuwatan mā Asulā (17:1-20:10)
12. Uge'etosu wu ukosu (20:11-15)
13. Zuva sa'avu nu uvadī u sa'avu (21:1-8)
14. Urihelima sa'avu (21:9-22:5)
15. Kristi Zamawawa tā kāmbā babu ujimu (22:6-21)

Yahaya yuwan tā adanshi a aatagada a nda

¹ Apa ili i na Asulā o rocoi Yesu Kristi Zamawawa, adama u damma agbashi a yi ili i na Asulā aa yuwan nu ujimu shi. Ayu Yesu lyungu malingata mā yi u roco aagbashi a yi Yahaya† ili'i. ² Reve Yahaya damma ili i na we enei biti adama e ikaka yā Asulā na adama e ili i na Yesu Zamawawa dammai ni ili i na u yuwin waru. ³ Asulā a ta zuwaa za na ee dewushe ama idanshi yi ikaka i nda nu unā aba'un, waru u ta zuwaa za na uwmai reve u yuwan tsutoni nā ayi aba'un. Adama a na mantsa ma yuwan tā zuzu a na ili i nda yaa fara.

Yahaya casā tā a'isā a aza e Itoni e cindere

⁴ Apa mepepelime ma na Yahaya danai a tyo ubatā wā a'isā a aza e Itoni e cindere a na a ri a Asiya.*

N ta avasa Asulā o roco du isa'anī na asuvu nden a yi. Asulā ayi da za na ri lo diga o ufaru, u tā lo gogo, za na waru ri lo a tawā. Waru nan ruhu e cindere a na a ri a makakan mā ndanātā n tsugono tsā Asulā o to roco du isa'anī na asuvu nden. ⁵ Ne da waru Yesu Zamawawa za na a zuwayi ucira o udansa wa amayun adama a Asulā. Ayi da za na fara 'yoyin atsumā a akwakwā. Ayi da mogono mo tsugono mo ngono mu uvadī.

Ayi da za na ciga ntsu, waru ayi da u zuwa ntsu tsu la'a ucira wu unusu u tsu ana wo ocoi mpasa reve u kuwā adama a tsu. ⁶ Adama o ndolo reve wo o'woto tsu mmaci mā yā yan ganu a yuwusaan Asulā Dada vā yi aganda. Tsugbain nu ucira babu ukotu za vā Yesu Zamawawa da! Ami.

⁷ Kalyuwai, ayi da ndolo a tawā e eleshe! Koyan da te ene yi, hali na aza a na a zuwa a sapa niyi ni ibata, waru elentsu o uvadī suru tā shon lon adama a yi. Ne da, u to o'wo ne! Ami.

⁸ Asulā Zagbain damma tā, "Amu da Alfa† nā Omiga.† U ta dansa amu da Ufaru waru amu da Ukosu. Amu da za na ri lo gogo, n tā lo diga o ufaru, za na waru ri lo a tawā. Amu da Asulā Mogono me Ili Suru."†

Yahaya ene tā Zamawawa na 'yoyin

⁹ Amu da Yahaya, za du atsumā e Itoni yā Yesu† Zamawawa, waru o songi mu tā cine o songi ndu. N tā atsumā o tsugono tsā Asulā cine adu fo i ri. Waru n ciga n 'yuwan n yuwan ankuri n kaba asuvu na atsumalima a vā cine yaa yuwusan. A caco rnu tā nden mu u'wa wa ali a Batamus, ida i memere mā mini, adama a alajiyi e ikaka yā Asulā na amayun a na Yesu Zamawawa

* **1:4** "Asiya" e ida yā Roma ayi da akapi e ida ya Tukiya.
i Tsuheleni tsa da, u ta dansaa tsu Yesu tā lo kafu a yuwan ili i ro waru u tā dānā lo babu ukotu.

† **1:8** Alfa nā Omiga idanshi yu ufaru nā yu ukosu yi idani

rocoi.¹⁰ O urana wu Zagbain, reve Ruhu va Asulà shiton wuma u va, reve mu uwwa abajini o udyo tse mesun ma aavana *acapa a va*.¹¹ Ayu udyo'o u damma, “Dana *atsumà* a aatagada ili i na ve enei reve vu lyungwà *a'isa a azà e Itoni* a na *a ri e ilyuci i cindere i nda*: Afisu, nà Simirina, nà Birigamu, nà Tayatira, obolo nà Sadisu, nà Filadalifiya nà Lawudikiya.”

¹² Reve n vadala adama me ene za na aa yuwusan adanshi nà amu, ayu me ene wisawatan wi ifitila i cindere i na a yuwain nà zinariya.¹³ E memere ma wisawata'an, vuma dana tå pe na rotsoi vadilimà. U dana tå wotowu nà atugu a gbagbain a na a rawai a ana a yi, nà mapadì mo umuna ma na a davai nà zinariya ukanda'u a makakan ma yi.¹⁴ Anji a yi u'uri puwu ana tsikilu, esu a yi waru e ikanasa tse elentsu a akina.¹⁵ Ana a yi waru a madala tsu rumushili na aruma a tsu ruma reve o gboro yi, udyo wà yi u rotso tå magugwà mà mini mà abundà.¹⁶ Reve u guzà italyo'o i cindere o ukere usa'anì wà yi, nà matsun me pe'enì ma na e tewein mà nà re o utusa o unà wà yi. Urewesu wà yi a madala tse ekan o urana a aci.

¹⁷ Ana me ene niyi, reve n kàdàto a makkàn mà yi n jinga ñà shi. Ayu u kuruwa mu ukere usa'anì wà yi reve u damma, “She vu uwwa wovon wan, amu da Ufaru nu Ukosu.¹⁸ Amu da za na aa casu wuma. N shi tå nu kuwa, amma gogo n tå wuma u na u ri n koto shi. N tå nà mkpatu'utsu n na maa casu mu ucira u na maa kpatu'wà ko m ëaru ubata u na ákwañkwa a ri, reve n kàmbaro le wuma.

¹⁹ “Vu dana *atsumà* a aatagada ili i na vee inda gogo suru ni ili i na yaà tåwa elime.²⁰ Nda ucuðuwu wu usokowu wi italyo'o i cindere i na ve enei o ukere usa'anì u va'a, nà wisawatan u zinariya wi ifitila i cindere: Wisawatan i cindere'e *a'isa a azà e Itoni* e cindere a da, ele waru italyo'o i cindere'e nlingata mà Asulà n cindere n na maa kàlyuwusa *a'isa a azà e Itoni* e cindere a da.”

2

Ikaka a tyo Afisu

¹ Reve u damma mu, “Dana mepepelime ma nda a tyo a malingata mà Asulà t à *a'isa a azà e Itoni* à lyuci va Afisu. Za na guzai italyo'o i cindere o ukere usa'anì wà yi, za na waru ri a mmalù e memere ma wisawatan wi ifitila i cindere, u tå lyungusaà wu ikaka i nda:² N reve tå ili i na vaa

* ^{2:6} Aza a na oo tono Nikola ama o ro a da a na aa yuwusan uritosu we epen aza a na a cigai ama a yuwaan àmali aganda reve waru a yuwan unusu tispere. † ^{2:12} Atsumà a lyuci gbain va Birigamu, *a'isa a dàna tå lo ubata u na ama a yuwusayin mogono mà Roma aganda tsà Asulà*. Zuzu nà ayi abajini a masa'a a dàna tå lo ubata u na a tsu yuwaan àmali a Zafasa aganda. Birigamu abajini a lyuci a da na Male mà dàna a yuwusan tsugono *atsumà* o uvadì.

yuwusan suru, me ene tå ulinga wa amayun nà makàsa ma asuvu mà abundà mà wu. N reve tå a na vu 'yuwain ama e iwuya. Vu lyungwà tå aza a na a dammai ele ajiya a da, agba na amayun ne da shi, reve vu cina le *azà e epen a da*.³ Vu yuwan tå ankuri vu kabà asuvu ni ibongi adama a va, waru okolo a wu a tu ukàfu kuci *atsumà* e itoni i vaa.

⁴ “Agba n ta bara wu adama e ili i ro. Vu buwa e icigi yà *azà a wu azà e Itoni* cine vu yuwain ana vu fara usu numu shi.⁵ She vi icina ununa vu riyañ *atsumà* o unusu wan! Vu vadala reve vu lyawa mayan mo unusu, reve vu yuwan ununa vu yuwain ana vu fara usu numu. Nà vu lyuwa elime nà unusu, n tå tåwa n ca wu oforo n tawa wisawatan u *fitila wà* wu ubata u na u ri.⁶ Amma n ta cuwa wu adama e ili i sa'anì i na vaa yuwusan. Vu 'yuwan tå ili i na otomi a Nikola* aa yuwusan, ununa amu fo n 'yuwain ili i na aa yuwusan.

⁷ “Za na ri na atsvu, wu uwwa ili i na Ruhu aa dansaa *a'isa a azà e Itoni!* N ta lyawa za na biti lyuwai aci e lyuwa muwun mu ufanga n na n tsu ca wuma, za na ri *atsumà* o u'wa u wivuwun† zuva.”

Ikaka a tyo Simirina

⁸ Reve u damma mu, “Dana mepepelime ma nda a tyo a malingata mà Asulà maa *a'isa a azà e Itoni* a lyuci va Simirina. Za na ayi da Ufaru waru ayi da Ukosu, za na kuwai agba wo o'wiso tå wuma, ayi da wàa lyungusaà wu ni ikaka i nda:⁹ N reve tå na *atsumàlìma* a wu nu ulambu wà wu, agba vu tå nu utsuru! N reve tå ni ili i babu ulobonu i na ama o ro a dansa a aci a wu. A ta dansa ama a Asulà a da, agba ne da a ri shi na amayun. Obolo a ama a da a na a ri azà a Male.¹⁰ She vu uwwa wovon wan, nà vu yuwan majiyan maa *atsumàlìma* ma na vu ri azama vu sowo. N ta dansaa wu, Mekerenesu ma ta zuwa le a lyungwà wu a zuwa ozo o ro a du o u'wa wa ali, waru o to bongi wu hali rana kupa. Vu guza mejege, ko nu u shi wo o'wo a to una wu, n ta ca wu wuma u babu ukotu vadamma oookokołò wo o'wo wu iliyinkapa adama a na vu lyuwai aci.

¹¹ “Za na ri na atsvu, wu uwwa ili i na Ruhu aa dansaa *a'isa a azà e Itoni!* Za na biti lyuwai aci e iwuya, woo sowo *atsumàlìma* o ukwà we ire shi.”

Ikaka a tyo Birigamu

¹² Reve u damma mu, "Dana mepepelime ma nda a tyo a malingata ma Ásula ma aa'isa a azä e Itoni a lyuci va Birigamu.[†] Za na ri na matsun me pe'en i ma na e tewein ma na re va yi, ayi da za na a lyungusa wu ni ikaka i nda: ¹³ N reve tå vu ta nden atsuma a lyuci na Malef ma ri o tsugono. Avu za vi Itoni[†] va amayun a da, waru vu kudä a usu mu shi, ko ke'en. Vu usu tå a mantsa ma na a zuwai o unai Antiba adama e isa'an i ya yi a lyuci du, ubatå u na Male ma ri o tsugono. Antiba rocosu tå ama a na ayi za vi Itoni va amayun a va a da a adanshi ni ili i na a yuwusain.

¹⁴ "Agba n 'yuwan n ciga m 6ara wu adama e ili i ro. Ozo o ro åtsumä a du o to tono uritosu wa Balam,[†] za na rocoyi Balak cine waa zuwa aza a Isra'ilä a yuwan unusu. [◊] Balam gbagba le tå a tama inama i na ama a padayi åmali a na a yuwusaan aganda. Waru u zuwa le tå a yuwan tsipere. ¹⁵ Ununa aza a Isra'ilä a yuwanin unusu, ne da waru ozo o ro a du a yuwanin unusu ana o toniyi uritosu wo ottoni a Nikola. ¹⁶ Gogo vu vadala vu lyawa nusu va wu! Nå vu yuwan ne shi, aa jima shi n tå tåwå wu reve n yuwan nlangi na ama o ndolo na matsun me pe'en i ma na moo utusä o una u va.

¹⁷ "Za na ri na atsuvi, wu uwwa ili i na Ruhu aa dansaa a'isa a azä e Itoni! N ta ca za na biti lyuwai aci åtsumä a manat na o sokoi.[‡] Waru n ta ca za suru aatali a uri a na a danai aala a sa'avu de. Za na ushiyi aatali a nda a da goon ee reve aala a nda."

Ikaka a tyo Tayatira

¹⁸ Reve u damma mu, "Dana mepepelime ma nda a tyo a malingata ma Ásula ma aa'isa a azä e Itoni a lyuci va Tayatira. Mawun ma Asula, za na esu a yi e ikanasa tse elentsu a akina waru za na ana a yi a ri a madala tsu rumushili na o gboroi de, ayi da za na lyunguwa nuwu ni ikaka i nda: ¹⁹ N reve tå ili suru i na vaa yuwusan. N reve tå a na i cagalai waru aðu ottoni a amayun a va a da. N reve tå cine i kambulai, waru n reve tå a na vu kabai asuvu na ankuri. N reve tå a na gogo vu ta yuwusan upasun na cine vu yuwusain ana vo o'woi za vi Itoni va cacawu.

²⁰ "Agba n ciga n 'yuwan m 6ara wu adama e ili i ro. Vu geshe ka ndolo Yezube shi, za na a yuwusan open a na ayi vu-mavasula da. Ana u ri o uritosu a pususan agbashi a va ana, adama a yuwan tsipere waru a lyuwusa ilyalya i na a cayi åmali. ²¹ N ca yi tå mantsa u vadala u lyawa

nusu va yi, agba åvu u 'yuwan a lyawa tsushakala. ²² Adama o ndolo, n ta zuwa wo o'wo ubanakun. N ta zuwa aza a na a yuwusan tsipere na ayi o sowo åtsumalima lon. N ta yuwan ili i nda gogo shede na a vadala a lyawa mayan me iwuya i na a yuwusan. ²³ N to una ottoni a yi. Reve a'isa a azä e Itoni suru e reve a na n revei majiyian ma za suru waru ni ili i na a cigai suru. N ta ca za suru åtsumä e le åtsumalima cine unusu wå yi u ri. ²⁴ Ozo o ro a du åtsumä a Tayatira o toni uritosu wa yi shi. Koto i rito ili i na ottoni a yi e deyi 'Ili yu usokowu i gbain i Male' shi. N ta ni ili i tå i na maa damma du: ²⁵ I lyuwa elime ni itoni i va na amayun hali she na n kambä.

²⁶⁻²⁸ "N ta lyawa za na lyuwai aci u dana na cu'un vu ucira u na waa yuwan tsugono tsa na Dada va ca numu. N ta yuwaan ne za na lyuwai elime na mayan me ili i na n damma niyi u yuwan, hali a tyo mantsa mo ukosu vu uvadi. N ta ca yi ucira u na waa yuwan tsugono tsu uvadi suru. Nu u yuwan tsugono tsa nda, u ta dana usuduwu, waru u ta kpasu'wa le reve o boso le miri-miri ununa ama o tsu boso mpondo mo olo'o. Waru n ta ca yi talyo'o na tsi ikana na wasasa, [§] iroci yu ulyuwu wa aci wa yi. ²⁹ Za na ri na atsuvi, wu uwwa ili i na Ruhu aa dansaa a'isa a azä e Itoni!"

3

Ikaka a tyo Sadisu

¹ Reve u damma mu, "Dana mepepelime ma nda a tyo ubatå u malingata ma Ásula ma aa'isa a azä e Itoni åtsuma a lyuci va Sadisu. Za na ri o tsugono tsa nan ruhu e cindere a na aa yuwusaan Asula tsugbashi, waru za na ɓanai italyo'o i cindere, ayi da u lyunguwa nuwu ni ikaka'a: n reve tå ili i na vaa yuwusan. Ama a ta dansa gashi vu tå wuma, ashe gba aqkwakwå a du vu ri amayun. ² 'Yon! Vu buwa nu ucira gbain shi, u ciga tå mokotoo. Adama o ndolo vu gbamato ili i na vu ri na ayi. Me ene tå ili i na vaa yuwusan u rawa ili i na Asula a va a ciga nuwu vu yuwan shi. ³ She vi icina ni ili i na o rito nuwu, ni ili i na vu uwuwai wan. Toni yi, vu lyawa unusu wå wu. Nå vu 'yon shi, n tå tåwå mantsa ma na vu zuwai shi, cine vivu tsu tåwå. ⁴ Ozo o ro åtsumä a du aza a na a ri pe åtsumä a Sadisu koto i lungusa itana i du nu unusu shi. Ama a nda o to oto itana i uri reve a wala obolo na åmu adama a na a rawa tå a yuwan ne. ⁵ Vuma na lyuwai aci o unusu biti, u to oto itana i uri cine ama a nda

^{◊ 2:14} Mkc. 25:1. ^{‡ 2:17} Aza a Isra'ilä a usu tå a na Irimiya yumavasula soko tå upondo u mana u na a shi a zuwai åtsuma a Akpati a Nzuwlai. A tyo a ukosu, a tå tsurå ili i nda waru u ta lyuwato ama. ^{§ 2:26-28} Talyo'o vu usana: Adama a na ama na åbundä a mantsa mo ndolo a usu tå a na italyo'o i tsu zuwa tå ili i na i cina nle åtsumä a wuma u le, a ca tsugbain a tyo a talyo'o na la'ai ucira a ta dansa u tu unatå cine Zamawawa a yuwusan tsugono tsu uvadi mañula.

a yuwain. Mąq kimusa aala a vuma ndolo na a danai atsuma a aatagada a ama a wuma wa amayun shi. Ną mi isawan a mąkakən ma Dada və obolo ną nlingata mą yi aza a na a yuwusaan yi ąganda, babu usən u də maa damma a na n reve yi tə.

⁶ “Za na ri na atsuvu, wu uwwa ili i na Ruhu aa dansaa ą'isa ą ązə e Itoni!”

Ikaka ą tyo Filadalfiya

⁷ Reve u damma mu, “Dana mepepelime ma nda ą tyo a malingata mą Asula ma aa'isa a aza e Itoni atsuma a lyuci va Filadalfiya. Za na ri na akiza na amayun u tu ubanu ną mąkpatu'utsu mą Dəwuda.* Nu u kpatu'wə unantsu babu za na aa gura kpaṭo yi. Waru nu u 6aru yi, babu vuma na aā kpatu'wə yi. Ayi də za na lyunguwa nuwu ni ikaka i nda: ⁸ N reve tə ili i na vaa yuwusan suru. N reve tə a na ama a tara nuwu tsə vuma gbain shi. Waru vu toni tə uritosu u və, koto vu damma, ‘N reve Yesu shi shi.’ M kpatu'wə tə de unantsu a mąkakən mą wu, za na vuma aa gura kpaṭo yi shi. ⁹ Gogo vu te ene ili i na maa yuwan na ama a na ą ri o tono Male. Ele a damma tə a na ama a Asula a da, agba epen a da le. N ta zuwa le a tawə a kingyo a mąkakən mą wu. Ne da ee reve a na n ciga nuwu. ¹⁰ Vu yuwan tə ankuri vu kabə asuvu cine n damma nuwu vu yuwan. Adama o ndolo, n te geshe wu a mantsa ma na mąq lyungwə ama o uvadi, nə n zuwa le a uwwa ątsumalima a abunda. ¹¹ N tə lo a tawə gogo. Vi isawan ubgbamu ątsuma o ucawu wo okolo a wu, tsərə nanza usa oookoko ą wu wan, za na vəq ushi adama a na vu lyuwai aci. ¹² N ta zuwa vuma na lyuwai aci e iwuya wo o'wo aatsura a na a tsu 6ana u'wa u gbain ubatə u na maa yuwusaan Asula ąganda. Vuma nda tə dana de kuci. N ta dana ala e re a lipu və yi, aala a Asula a və, waru na aala a Urishelima† Sa'avu, ayi də aala a lyuci gbañ və Asula a və, za na aā cipa ubatə wə Asula de zuva. N ta danaa yi waru a lipu və yi aala a sa'avu a və.

¹³ “Za na ri na atsuvu, wu uwwa ili i na Ruhu aa dansaa ą'isa ą ązə e Itoni!”

Ikaka ą tyo Lawudikiya

¹⁴ Reve u damma mu, “Dana mepepelime ma nda ą tyo a malingata mą Asula ątsuma a aā'isa ą ązə e Itoni ą lyuci va Lawudikiya. Ayi də Za na Ri Ne. Waru ayi lyusu və ąbulə da waru u tsu yuwusan tə adanshi a amayun kuci. O ure wə yi u də Asula a yuwain ili suru. Ayi də alyunguwa nuwu ni ikaka i nda: ¹⁵ N reve tə ili i na vaa yuwusan suru, vu ri usuduwu shi,† agba vu ri utənu

shi. U shi ta la'a ulobonu nə vu ri za ta. ¹⁶ N ta 'yuwan wu adama a na vu ri damu. ¹⁷ Vu damma, ‘N tə nu utsuru, waru m 6olotowo tə aciyəvə ili yə ąbundə. N ciga ili i ro shi, ko ke'en.’ Agba vu reve cine vu ri shi na amayun: ili i wono i da vu ri, ni iliyali, ko ili i tə vu ri nə ayi shi, irumbə i da vu ri, waru vu ta atabu. ¹⁸ Adama o ndolo, n ta casu wu ąsəla vu tsula zinariya na maa winasa. Zinariya na e jeruwetoi da waru a lapula yi tə. Tsula yi tsərə vo o'wo za vi ikebe. Ciga 'yuwan tsula itana i uri adama vo otoo aciyawu, tsərə waru vu lyawa a uwuwusa wono a na ama a te inda wu atabu. Ciga 'yuwan vu tsula mani'in mą agumə tsərə vu putala e esu, tsərə vu gura ene.

¹⁹ “N tsu 6ara tə ąvu waru n ca ama a na n cigai biti oforo. Vu yuwan ątyo a na vaa gura, ąvu vu vadala vu lyawa mayan mo unusu. ²⁰ Vu zuwa atsuvu, ąmu da nda mishin o ukobu wu u'wa wə wu a yuwusan, ‘Azo'wa!’ Vuma na uwwa numu ąvu u banu mu n uwa, n tə uwa pe ątsuma o u'wa'a ąvu n lyuwa obolo nə ayi.

²¹ “Aza a na a lyuwai aci, a tə dana zuzu na ndanəta n tsugono tsə və, cine ąmu ana n lyuwai aci, ąvu n dana zuzu nə ndanəta n tsugono tsa Dada və.

²² “Za na ri na atsuvu, wu uwwa ili i na Ruhu aa dansaa ą'isa ą ązə e Itoni!”

4

Yahaya ene tə zuva

¹ Ana me enei ili i nda n kotoi, reve me enishe alavu alavu nu unantsu u na a kpatu'wəi a tyo zuva. Reve vuma na ri nu udyo vadamma aavana yuwisean adanshi nə ąmu, u damma, ‘Kumbə a tawə pa nda n to roco wu ili i na yaa fara nə nda koto.’ ² A jima shi reve Ruhu və Asula golo'bushi numu, ąvu me ene pe ątsuma a zuva'a ndanəta n tsugono n na nanza ri nden. ³ Za na ri de nden te ikanasa madu-madu ne ekan a na ą ri ushili na mini mą ąavu'un gashi atali e ikebe lon. Kambu kandaruwə tə ndanəta n tsugono'o e ikanasa. ⁴ Ndanəta ushin nə aza a nashi n kandaruwə tə ndanəta m mogono'o. Azag-bain ushin nə ąza a nashi a dana tə de nden. O oto tə atugu a uri no okokolo a zinariya a aci e le. ⁵ Ili i nda a to utusə diga a ndanəta m gbañ'in: imadatsu, nə ągiri'a, nə tsata. Akata a akina e cindere, aza a na ą ri nan ruhu e cindere a Asula, a dana tə a madala elime a ndanəta n tsugono'o. ⁶ Waru, ubatə u na u danai uru'u elime a ndanəta'ə u tə gashi mala ma na a yuwain tsə mądubi tsa na vaa gura ene ili ye elime.

* ^{3:7} Mąkpatu'utsu mą Dəwuda urevu wə yi ayi də u tə nu ucira u na waa yuwan tsugono. † ^{3:15} Ubatə u nda 'usuđuwu' u tə nu urevu za na cayi aciyayi ątsuma o 6ulinga wu Zamawawa na amayun, (Vu yuwan ątyo a na vaa gura) nu 'utənu' u tə nu urevu ulambu wu ucawu ątsuma o 6ulinga wu Zamawawa.

Ili i wuma i nashi i kandaruwa ta ndanata'a, efele a yi suru. Ili i wuma i nda a dana ta wupalu ne esu elime na acapa.

⁷ Za vu ufaru dana ta na aaci gashi kamu. Za ve ire dana ta na aaci gashi oogono a nan. Za va ta'atsu gba shi u dana ta nu urewesu gashi urewesu u vuma. Za va nashi dana ta gashi aqaku a na a ri a tsu'yan.⁸ Ili i wuma i nashi i nda suru a tta ne evelu a talitali waru a ta wupalu ne esu, hali na a mpakatalai me evelu'u. Ayin nu urana a lyawa ucanasa wi ishipa shi:

"Zagbain ta na akiza. U ta na akiza. U ta na akiza.

Ayi da Asula Mogono me Ili Suru Suru.

Ayi da za na ri lo diga o ufaru, waru u ta lo gogo, za na waru ri lo a tawa."

⁹ Ili i wuma i nda a lyuwa ta elime a ciabalasa za na ri nden a ndanata n tsugono'o. Waru a ta casu yi fo tsugbain waru o godyusho yi. Ayi da za na yuwain wuma babu ukotu.¹⁰ A mantsa ma ta waru azagbain ushin na aza a nashi'i a kingyo ta elime a za na ri nden a ndanata n tsugono'o. Waru a mantsa ma na a yuwusaan za babu ukotu' u aganda, avu a zuwa okokolo e le elime a ndanata'reve a damma,

¹¹ "Zagbain tsu na Asula a tsu, vu rawa ta vu ushi tsugbain, tsugono nu ucira adama a na vu rawa ta vu ushi le.

Avu da vu yuwain ili suru, waru vu zuwa le ta a dana wuma cine a ri adama a na vu ciga nle ne."

5

Magiri'i ma kpatu'wa ta aatagada

¹ Ili i na me enishei atsum a alavu alavu a va ayi da za na danai nden a ndanata n tsugono, u guza ta aatagada a na a katalai a na a danai uga'an na a danai de idanshi a pasu ra.* Asula a kutsulu yi ta avu u sura yi ulobonu ne erepu o urotsu e cindere.[†] ² Waru avu me ene malingata ma Asula mo ucira, za na dammai na abajini o udyo: "Zane da rawai u rabiwa erepu a aatagada a nda avu waru u kpatu'wa yi?"³ Agba atsum a zuva ko o uvadi ko zal a vu uvadi a tsur a vuma na rawai na wa a kpatu'wa yi avu u denunu shi.

⁴ N dana ta e mesun lon, adama a na babu vuma na rawai u kpatu'wa aatagada o ndolo reve u deyinuna. ⁵ Avu zagbain ta atsum a e le damma mu, "Lyawa mesun! Kalyuwa, ndede vuma na lyuwai aci. A tsu de yi ta Kamu, mogono ma gbain ma na mo

utai o ugundo wa Yahuza.[†] Ayi da ikyun i Mogono Dawuda ana akaya a gbain a yi. Ayi da waa gura rabiwa erepu e cindere'e reve waru u kpatu'wa aatagada'a."

⁶ Me ene ta Magiri'i mishin zuzu na ndanata n tsugono'o. Ili i wuma i nashi i kandaruwa yi ta obolo na azagbain. Lipu va yi rosto ta gashi a pad a yi ta o una u kucci. U ta na avana e cindere ne esu e cindere, ele da nan ruhu e cindere va Asula a na u lyunguyi a tyo pasu suru atsum a o uvadi.⁷ U 'yw a ta u ushi aatagada a na za na danai nden a ndanata n tsugono'o n danai uguzu na ayi o ukere usa'ani.⁸ Ayi pe atsum a mayan tsundolo, avu ili i wuma i nashi na azagbain ushin na aza a nashi a kada o makakan ma yi. Za suru dana ta na kumbur na aakwanu a na a yuwain na zinariya za na u banai o ukere wa yi. Akwanu ondolo a dana ta tapu ni ili i maguru na o o'woi o una wa avasa a ama a na aa yuwusaan Asula aganda.⁹ Avu a cana ishipa i sa'avu i nda:

"Avu da vu rawai vu tar a aatagada'a avu waru vu rabiwa erepu o urotsu wa yi avu vu kpatu'wa yi.

Ili i na i zuwai ayi da ama o una wu ta, dada mpasa ma wu mo o'woi atsupu ana vu tsupayi gundo, ne elentsu, na ama, ni ifa,

avu gogo o o'wo ama a Asula.

¹⁰ Vu kambato le ta o o'wo mmaci ma yi nan ganu aza a na a yuwusaan Asula aganda.

Waru a ta yuwan tsugono atsum a o uvadi."

¹¹ Avu n kalyuwisa, dada mu uwmai nlin-gata ma Asula e ishipa. A dana ta abunda lon a la'a ta ucira u na vuma a gura kece le. A kandaruwa ta ndanata n tsugono'o, ni ili i wuma na azagbain.¹² A dana ta e ishipa na abajini o udyo:

"Ts u ta yuwaan Magiri'i ma na o unai ica, waru adama a abajini o ucira a yi, nu utsuru, nu urevu, nu ukadu wa yi. U ushi tsugono na tsugbain ni ica suru suru!"

¹³ Avu mu uwvisa ili i na i ri wuma suru e ishipa, ele aza a na a ri pe zuva suru, nu uvadi, na zal a vu uvadi, na mala. Apa ishipa i na aa yuwusan:

"Za na ri nden a ndanata n tsugono obolo na Magiri'i a ta ni ica na tsugono na tsugbain nu ucira kuci babu ukotu."

¹⁴ Avu ili i wuma i nashi'i a usu, "Ne dada u ri!" Avu azagbai'in a kada o avu a yuwaan yi aganda.

* 5:1 Aatagada o ukatalu: Atsum a rana ndede a tsu yuwan ta aatagada a avu'un o uga'an reve a katala yi a madanga.

† 5:1 Atsum a rana ndede a tsu 6aru ta mepepelime ma na a danai ne 'erepu' reve a zuwa iroci yi za na dana niyi. Na a kpatu'wa yi, erepu'u tsu rabiwa ta waru babu vuma na a gura kpatu'wa yi tsu ufaru. She za na za vi ili cayi ucira u da goon waa gura kpatu'wa erepu o urotsu o ndolo.

6*Magiri'i ma räbuwa ta erepu*

¹ Reve me ene Magiri'i i a räbuwusa eerepu† o ufaru atsuma a azä e cindere a aatagada'a. Avu mu uwawa za ta atsuma e ili i nashi i wuma u damma nu udyo u na u ri gashi tsata, "Tawa!" ² Reve n kalyuwä, avu me ene do uri. Za na kumba niyi däna ta nu utan, reve u ushi ookokolo. Reve u kara o uta gashi za na lyuwai de aci o uvon na abunda, waru u ta dashi lyuwisa aci.

³ Reve Magiri'i i mä räbuwisa eerepu e ire, reve mu uwawa ili i wuma i ire i damma, "Tawa!" ⁴ Reve do ro na ri ushili gashi akina o uta. Za na kumba niyi u ushi ta ucira u na waa zuwa ama e yuwan nlangi atsuma o uvadi, adama o unulai atsuma o uvon. Za na kumba niyi ushi ta matsun me pe'eni ma gbain.

⁵ Reve Magiri'i i mä räbuwisa eerepu a ta'atsu, reve mu uwawa ili i wuma ya ta'atsu adansa, "Tawa!" Reve n kalyuwä, avu me ene do lima. Za na kumba niyi u tu uguzu ni ili yu uritosu yu ume o ukere wä yi. ⁶ Reve mu uwawa ili i ro gashi udyo o utusa e memere me ili i wuma i nashi. Avu udyo'o u damma, "Ikebe i na nanza tsu tsurä o ulivu u ta," ayi da a tsu tsupa o una u makundatsu ma ta ma yitabo.† Waru na abunda e ikebe i dada aa tsupaa nkundatsu n ta'atsu mi ishina. Waru she i lungusa mani'i'in na masayan ma inabi† wan."

⁷ Reve Magiri'i i mä räbuwisa eerepu a nashi a aatagada'a, reve mu uwawa ili i wuma ya nashi i damma, "Tawa!" ⁸ Avu n kalyuwä reve me ene do vu ukporu. Za na aa kumbusa yi u ta na aala Ukwä, waru za ro ta lo za na a tsu de Ukwisa oo tono za vu ufaru zuzu. Asula e ne'eshen ta ama o uvadi aabaci a nashi. Ukwä nu Ukwisa a ushi ta ucira u na oo una aabaci a ta e le atsuma a abaci a nashi'i nu uvon, na ambulu, na mbaala icu'un icu'un, ne ekere e inama yu una.

⁹ Reve Magiri'i i mä räbuwisa eerepu a tawun. Reve me ene kwisa va ama o ro e ikyun i masa'a. Ele nda ele da aza a na n'yuwatan mu unai adama a na a dammai ikaka ya Asula na amayun. ¹⁰ Reve kwisa a saala na abajini o udyo adansa, "Asula Mogono me Ili Suru Suru, vu ta na akiza na amayun! Tsu te ipati ya wu, she vu jima wan vu ge'eto reve waru vu ca aza a na o una ntsu atsuma o uvadi atsumalima." ¹¹ Asula a ca ta za suru atsuma e le utugu u uri avu u damma le a yuwan ipiri ya ankuri wa'a ne'en. A yuwan ne hali she na n'yuwatan n le mu una azä e le a agbashi na

azä e le cine o una nle hali she no o shiton abunda a na a cigai.

¹² Reve me enishe Magiri'i i a räbuwusa eerepu a tali. Reve a yuwan uramosu wi ida nu ucira. Reve urana u lyawa e ikanasa, avu a yuwan irumbu kpära-kpära. Reve woto u suluwan saan ana mpasa. ¹³ Reve italyo'o i riya diga zuva a tyo o uvadi cine biri na ri igishi tsu riya diga o ufanga na a yuwan upepu wu ucira. ¹⁴ Avu eleshe a puwan gashi a katala ta aavalu avu a tara yi a kara. Avu nsasan suru ni ida i memere ma mini suru a lyawa batä le adama e ijingadu yi ida'a.

¹⁵ Reve ama suru, hali na ngono, a yuwan ukadu a pa'an atsuma a abanu ko e memere ma atali o uga'an atsuma a nsasan. Ama a nda fo a yuwan ta ukadu u na aa pa'an: Ama a gbagbain o ulinga u gwamnati, nan yali a asoja, azä o utsuru, ama o ucira, na akapi a ama suru, ko na agbashi a da ko na agbashi a da shi. ¹⁶ Reve a kara e desu vu nsasan na atali adansa, "Tsu te ipati i du, riya ntsu tsara i pala tsu adama za na ri nden a ndanata n tsugono me ene tsu wan, waru Magiri'i i maa tsura u ca tsu oforo shi." ¹⁷ Amayun a da nnu Urana u na Asula na Magiri'i i maa ca za suru oforo ma tawa, ko za a la'a oforo a nda shi.

7*Ama a Isra'il a na a zuwai urotsu*

¹ Ana ayi ndolo kotoi, avu me ene nlingata ma Asula n nashi mishin e ebele a nashi o uvadi e geshei upepu nashi tsara upepu u lapa uvadi ko mala ko ufanga wan. ² Avu me enishe malingata ma Asula mo ro mo uta asana, u däna ta ni ili yu urotsu i na i tsu zuwa urotsu wä Asula a wuma. U de ta nlingata n nashi'i aza a na a cayi ucira a ca uvadi na mala atsumalima lon na abajini o udyo. ³ Reve malingata'a u damma, "She i lyawa upepu u lungusa ida, ko mala, ko udanga wan, she na tsu zuwa rotsu e icin ya agbashi a Asula a tsu ni ili'i." ⁴ Mu uwawa ta ana u deyi nu ucira ilaamba ya aza a na nlingata ma Asula n zuwayi urotsu wä Asula e icin i le. Laamba'a däna ta ukpukukupa ukpaku nu ukpukukupa amunga nu ukpukukupa unashi (144,000). Ama a nda'a o uta ta diga o gundo va ama a Isra'il a kupa ne ejere. Ele da aza a na nlingata ma Asula n zuwayi urotsu:

⁵⁻⁸ A yuwaan ta ama ukpukukupa kupa nu ukpukukupa ure (12,000) o ugundo wa Yahuza,† a yuwaan ta ama ukpukukupa kupa nu ukpukukupa ure (12,000) o ugundo wa Roben waru urotsu.

A yuwaan ta fo ama ukpukukupa kupa nu ukpukukupa ure (12,000) o ugundo wa

* ^{6:6} Danshi na a yuwayin ulinga pa nda na Tsuheleni ayi da "dinari ta." Kalyuwä Ucuduwu wi "Ikebe."

Gado, na ama ukpukukupa kupa nu ukpukukupa ure (12,000) o ugundo wa Asha.

Waru a yuwaan tā ama ukpukukupa kupa nu ukpukukupa ure (12,000) o ugundo wa Nafutali, ḥvu waru a yuwaan ama ukpukukupa kupa nu ukpukukupa ure (12,000) o ugundo wa Manasa.

A yuwaan tā ama ukpukukupa kupa nu ukpukukupa ure (12,000) o ugundo wa Saminu, na ama ukpukukupa kupa nu ukpukukupa ure (12,000) o ugundo wā Levi.

A yuwaan tā ama ukpukukupa kupa nu ukpukukupa ure (12,000) o ugundo wa Isaka, ḥvu a yuwaan ama ukpukukupa kupa nu ukpukukupa ure (12,000) o ugundo wā Zebelun.

A yuwaan tā ama ukpukukupa kupa nu ukpukukupa ure (12,000) o ugundo wā Isuhu, waru a yuwaan tā ama ukpukukupa kupa nu ukpukukupa ure (12,000) o ugundo wā Banyami.[†]

Suru suru a yuwaan tā ama ukpukukupa ukpaku nu ukpukukupa amunga nu ukpukukupa unashi (144,000) urotsu.

Abajini o obolo a yuwaan tā Asula aganda

⁹ Ana ayi ndolo kotoi, ḥvu n kalyuwā dada me enei de obolo a ama a la'a tā abunda a na vuma aa gura kece le suru. O uta tā atsuma e ida, o gundo, na ama, ne elentsu suru, ḥvu e isawan a makakan mā ndanāta n tsugono nā Magiri'i'i. O oto tā atugu a uri, suru nle a guza tā ashuwa-shuwa e ekere e le.¹⁰ A dāna tā a yisaali nā abajini o udyo,

"Asula a tsu a da obolo na Magiri'i'i a wawa ntsu,

Asula a tsu u tā nden a ndanāta n tsugono."

¹¹ Nlingata mā Asula a suru obolo na azagbain ni ili i wuma i nashi'i a dana tā lo mishin zuzu nā ndanāta n tsugono. A kađato tā a ndanāta n tsugono ḥvu a yuwaan Asula aganda.¹² A dāna tā adansa, "Tsu ta dansa Asula a tsu a tā mgbain, Lyawa tsu yuwaan niyi ica, tsu ca niyi tsugbain nu urevu, tsu to godyusho yi, u tā nu ucira nu ukadu, azā a yi a da suru babu ukotu. Lyawa wo o'wo nel!"

¹³ ḅvu zaghain tā ece mu, "Nan zane da gba aza a na o otoi atugu auri? Te da o utai?"

¹⁴ ḅvu n usu, "Zaghain, n reve shi, amma ḅvu reve tā."

Reve u damma mu, "Ele nda ele da aza a na a yuwaan ankuri a kađai asuvu na atsumalima agba a kuwa shi. A za'wa tā atugu e le cece nā mpasa m Magiri'i za na zuwai o'woi u'uri.

¹⁵ "Adama o ndolo a tā mishin a makakan mā ndanāta n tsugono tsā Asula.[†] A tā yuwusaan yi aganda urana na ayin atsuma

a Aq'isamapada a yi. Waru za na ri nden a ndanāta a u tā danu obolo ne ele tsāra u kalyuwā le ulobonu.

¹⁶ "Ama a nda aq' dashi yuwan ambulu shi, waru akuli aq' dashi reme le shi. Urana u buwa a damaton le shi, babu usuduwu u na waq' ju'wan le,¹⁷ adama a na Magiri'i za na ri zuzu nā ndanāta n tsugono to o'wo za va aguba le. U tā tara le a tyo ubatā u na mini ma na ma tsu ca wuma moo utusa. Waru Asula a tā tasa abara e le."

8

Eerepu e cindere

¹ Ana Magiri'i'i mā rābuwāi eerepu o urotsu e cindere o ndolo, a uwwa ilama de zuva shi, hali akapi a rumu tā.

² ḅvu me ene nlingata mā Asula m gbagnain n cindere mishin a makakan mā Asula, ḅvu a ushi avana.

³ ḅvu malingata mā Asula mo ro mā tāwa wi isawan elime a masa'a.[†] U dāna tā uguzu nā matada za na a yuwin nā zinariya na a kulatosuyi ili i maguru.[†] U ushi tā ili i maguru i nda nā abunda obolo na avasa a ama a Asula suru. Ayi malingata a u zuwa tā sadaka nda a masa'a ma na a yuwin nā zinariya na ri de a makakan mā ndanāta n tsugono'o.⁴ Ili i maguru i ndolo i dāna ta a makula a matada ma na malingata'a mā danai uguzu nā ayi, ḅvu waru mikyon obolo na avasa a ama a Asula a rawa de zuva ubatā wā Asula.⁵ ḅvu u tara akinkina de a masa'a ḅvu u shiton matada'a. ḅvu wo oco yi a tyo o uvadi. A yuwan tā elemu a abunda, nā tsata tsā abunda nā imadatsu, ḅvu waru a yuwan urāmosu wi ida nu ucira.

Nlingata n nashi mi ivulā tā avana

⁶ ḅvu waru nlingata n cindere n na n dānai na avana e cindere a dāna ufobu u na ee ivulā le.

⁷ Ana malingata mo ufaru me ivulā aavana a yi, dāda nlingata n variyi atayan obolo na akina ujambaru na mpasa a tyo o uvadi. ḅvu akina'a a kulato aabaci a tā atsumā a abaci a tā'atsu o uvadi, dāda u lungusai dāngā na anlyā suru a na a ri pe atsumā a abaci a nda.

⁸ Dada waru malingata me ire me ivulā aavana a yi. ḅvu a vari ili i ro gashi abajini a masasan ma na mā ri a makulā na akina atsumā a mala. Aabaci a tā atsumā a abaci a tā'atsu u mala'a wo o'wo tā gashi mpasa.⁹ ḅvu ili suru i na i ri pe atsumā a abaci a mala'a suru a kuwa, antsun a na a ri pe atsumā a abaci a mala'a suru a lungusai le tā.

¹⁰ Ana malingata mā Asula ma tā'atsu me ivulā aavana a yi, ḅvu abajini a talyo'o za na a kulusa gashi aakata a akina, o uta diga zuva a tyo e ida. ḅvu u riya a abaci o udolu

a tā atsumā o dolu ta'atsu na aabaci a lyusu mini mā tā atsumā e esu a ta'atsu.¹¹ Aala a talyo'o ndolo a da Aguma o Okono. Aabaci a tā atsumā abaci a ta'atsu a mini o ndolo a kāmbā tā okono. Ama nā qabunda a kuwa tā adama a na mini'i u dānai okono lon.

¹² Avu malingata mā Asula mā nashi me ivula aavana a yi. Avu ili i ro i faba urana dāda u lungusai aabaci a tā atsumā a abaci a ta'atsu vu urana, avu waru u faba woto ni italyo'o dāda u lungusai aabaci a tā atsumā a abaci a ta'atsu o woto ni italyo'o. Avu mantsa me ekan me jebe, irumbu i dā i dānai atsumā a aabaci a tā atsumā a abaci a ta'atsu vu urana.* Avu woto ni italyo'o a 'yuwan a ca ekan a aabaci a tā atsumā abaci a ta'atsu a ayin.

¹³ Ana n kalyuwai, avu me ene aakuru a tsu'yan de zuva o mogogolo, avu mu uwu yi a yisaali nā abajini o udyo, "Atsumalima! Atsumalima! Atsumalima a ta cina ama suru a na a ri pa tā atsumā o uvadi, na akapi a nlingata mā Asula n ta'atsu n na n cigai e ivula avana e le e ivula."

9

¹ Avu malingata ma tawun me ivula aavana a yi, avu me ene ili i ro tsa talyo'o na riya diga zuva a tyo o uvadi. Ayi talyo'o'o a ca yi tā makpat'utsu tsara u kpat'wa aakari a aru'un lungu-lungu. ² Ana u kpat'wa niyi, avu mikyon mu uta gashi mikyon n na n shitoyin aakari a na a ri tapu na akinaf a na a ri usuduwu lon. Ayi mikyo'on n shiton tā zuva avu u putsaa urana a na waa ca ekan dāda gba ubāta wo o'woi irumbu. ³ Avu akyun a abunda a cipa atsumā a mikyon o ndolo a tyo atsumā o uvadi, waru a tsura tā ucira u na aa tada ama tsa agashi. ⁴ A damma le tā, "I ciga i 'yuwan i tada ama a na a ri na rotso va Asula e icin i le wan, she ama a na Asula a zuwayi' rotso va yi shi. Waru she i tada dānga ko anlya wan." ⁵ Asula a lyawa le tā a zuwaa ama o ndolo atsumalima a abundā hali woto ton, amma u lyawa le o una le shi. Mfāla n le n rotso tā cu'un vu mfāla mu ugashi. ⁶ Atsumā a rana ndolo, ama a ta zami ili i na yoo una le, amma aq tsura shi. A ciga a kuwa, amma aq tsura shi.

⁷ Ele akyu'un o rotso tā ido i na i ri ufobu adama o uvon. A tā no okokolo a zinariya a aci e le, waru urewesu u le u rotso tā urewesu wa ama. ⁸ Anji e le a tu uga'an gashi anji a amaci, anga e le waru gashi anga e ikamu. ⁹ A nlā tā atugu e irumu a nkākān n le. Elemu a na evelu e le aa yuwusan u yuwan tā gashi elemu e ido e ikeke yu uvon

e ilādi a 'yawā ubāta o uvon go'o. ¹⁰ A tā na aya e ezan e le aza a na a tsu ca le ucira u na a zuwaa ama atsumalima hali woto ton. ¹¹ Mogono me le malingata mā Asula ma da ma na maa yuwusan tsugon a aakari a aru'un lungu-lungu. Aala a yi a da Za vu Ulungusu, (na Tsuyahuda† ayi da Abadan, na Tsheleni† gba shi a tsu de yi tā Afoliyo).

¹² Atsumalima o ufaru o koto tā. Amma atsumalima o ro e re o tā lo a tawa.

¹³ Avu malingata mā Asula ma tali me ivula aavana a yi. Avu mu uwu udyo u yuwan adanshi nā qmū atsumā a avana a mbāngā m masa'a ma na a yuwan in na zinariya, za na ri mishin a mākākan mā Asula. ¹⁴ Udyo'o u damma tā malingata'a, "Bāda nlingata n nashi aza a na Asula a shi a nlā a abajini o Udolu u Yufiriti!" ¹⁵ Dāda u bādāi nlingata mā Asula n nashi'i, aza a na Asula o foboi a yuwan ulinga a rumu nu urana u nda obolo na woto u nda na adama aa'wan a nda. Dāda a 'yawā tsara o una aabaci a tā atsumā a abaci a ta'atsu a ama o uvadi mābūla. ¹⁶ A uwaa tā aosoja elime aza a na a dānai ukumbu e ido. A damma mu tā a dānai tā ama ukpakukupa udobonuwu ukpkure (200,000,000).*

¹⁷ Atsumā a alavu alavu a vā, me ene tā ido na aza a na a kumba nle. A nlā tā atugu e irumu a nkākan n le aza a na a dānai ushili gashi akina, nu ulimā tsa akaramuna, na mini ma tsusumba. Aci e ido'o a yuwan tā gashi aci e ikamu, waru akina nā mikyon nā farinwuta o utusā a nā le. ¹⁸ Ele mfāla n ta'atsu n nda, (ele akina, nā mikyon, nā farinwuta na mo utusā a nā vi ido'o) o una tā aabaci a tā o obolo a ama atsumā a abaci a ta'atsu a ama o uvadi suru. ¹⁹ Nā vi ido dāda ne goon shi, ezan e le fo a tā nu ucira u na a tada ama. Ezan e le a tā gashi iyo na aci a na a tsu kāda ama.

²⁰ Amma ama a nda a kuwa atsumā a mfāla n nda shi, a 'yuwan tā a na a vadala a lyawa iwuya i le. A lyawa tā elime a yuwusaan otóni a lima aganda, waru a ta yuwusaan amali a na a rumai nā zinariya, nā azurufa, nā rumushili, na aza a na e she'ein na atali, nā dānga aganda. Amali a nda e tse ene shi, waru a tsu uwu ili i na a dammai shi, waru a tsu wala shi! ²¹ Ama a nda a lyawa munulai shi, ko mayan mā nkunu, nā tsipere, nā wivu shi.

10

Malingata mā Asula na matagada

¹ Reve n yuwisan alavu alavu, avu me ene malingata mā Asula mo ucira o utusa

* ^{8:12} Urana u tsu ca tā ekan irumu kupa ne ejere, amma a mantsa mo uguzu u nda, rumu kunka dā goon u tsu ca ekan. Unqātā u da u ri nā woto ni italyo'o, rumu kunka dā goon a tsu ca ekan. A mantsa ma na aa casu ekan shi irumbu i da suru.

* ^{9:16} Aosoja 200,000,000 a dānai tā lo. Laamba nda tā qabunda wa'ashi.

diga zuva.† Avu u kanda'wə aciyayi ne eleshe gashi umuna, u shi ta na kambu ukandaruwu a aaci a yi. Avu urewesu wa yi u dala gashi urana, ana a yi waru gashi at-sura a akina.‡ U tu uguzu na matagada ma na wu baruwai. U zuwa tə anana o usa'anı wa yi a mala, anana o ugula wa yi gba a alanga.³ Reve u saala na abajini o udyo gashi udyo wu kamu. Ana u saalai, reve tsata n cindere n usu.⁴ Ana tsata n cindere'e n yuwait adanshi, reve n fara madana. Avu mu uwua udyo de zuva adansa, "Vu soko ili i na tsata n cindere'e n dammai ulobonu, waru she vu dana le wan."

⁵ Reve malingata ma Asula'a ma 'yasan ukere usa'anı wa yi a tyo zuva.⁶ Avu u kucina na ala a Asula, za na a a kuwa shi, waru za na yuwait zuva ni ida ni ili i na i ri pe atsumə e le suru, a na amayun a da waa dansa. U damma ta, "Asula o puro waru shi, kafu u yuwan ili i na u fobo.⁷ Agba nna malingata ma Asula me cindere me ivula aavana a yi, reve Asula a yuwan ili i na i ri usokowu hali ana'an, cine u dammai agbashi a yi, amasula."

⁸ Reve udyo diga zuva u dewishe mu: "Karə a 'yawa vu ushi matagada ma na wu baruwai, za na malingata ma Asula'a ma gizai."

⁹ Reve n karə a 'yawa ubatə u malingata ma Asula'a, avu n damma yi u ca mu mata-gada'a. Reve u damma mu, "Vu tara mata-gada'a reve vu tama yi. O unə wə wu u tə dana alimu tsi ishiki, agba a atsumə a wu u tə dana okono."⁹ Reve n tara matagada ma na u dana' uguzu na ayi avu n tama yi. Avu u dana' alimu tsi ishiki o unə u və, agba ana n sodu niyi, reve wo o'wo okono gashi n ta shaama.⁹ Reve a damma mu, "Na vu 'yuwan vu ciga vu dammisa ili i na Asula o fobo na waa yuwan na ama, ni ida, ne elentsu, waru na ngono suru."

11

Ama e re a na o o'woi esu

¹ Reve n ushi aadanga o uritosu, avu Asula a damma mu, "Karə a 'yawa vu rito Aa'isamapada a Asula na masa'a, reve vu kece ama a na a ri pe a yuwanus agandə.² Amma she vu rito agalaci a Aa'isamapada'a wan, adama a na amu Asula n ca tə de aza a na a usu numu shi ubatə'a. A ta yuwan tsugono tsə lyuci və a'wan a ta'atsu na akapi."³ N tə lyungu ama e re a və, aza a na e enei ili i na i farai, adama a yuwan alajiya a amayun a və. O to oto itana i na o tso oto adama

a atsumolangu waru a tə dana a yuwanus alajiya a və atsumə a a'wan a ta'atsu na akapi o ndolo."⁴ Ama e re a na a yuwanus alajiya a adanshi a Asula e te isawan a məkəkən mə Asulazuva za na a yuwanus tsugono tsu uvadi məbulə. Ama e re'e ele da danga zetut̄ re waru na wisawatan wi iftila re.⁵ Nnə za ro yuwan mpolo n na waa amaton le, reve akina o utə a na le o kototo n'yuwatan n le. Tsunda tsa da Asula oo una za na yuwait mpolo n na waa amaton le suru.⁶ A mantsa ma na a yuwanus alajiya e ikaka ya Asula, u ca le tə ucira a putsaa ni iro'i. Waru a ushi tə ucira u na a kəmbəto mini mpasa, waru a zuwa cu'un vu mbala sura a amaton uvadi. A ta gura yuwan ili i nda a mantsa ma na a cigai suru.

⁷ Na ama e re'e o koto alajiya e ikaka i le, reve qədədo a na o utə diga a qəkəri a aru'un lungu-lungu a yuwan uvon ne ele. U ta lyuwa aci e le reve wu una le.⁸ A ta vari lipu le o ure u gbain u lyuci u na a varai Zaggain le a akpata.⁹ A kurato tə lyuci'i na Sodom† na Masar.⁹ Ama suru, ni ida, nu ugundo, ne elentsu, a tə kalyuwa əkwakwə a le. Agba aa lyawa za ro cido le shi, hali she na a yuwan rana ta'atsu na akapi.⁹ Ama o uvadi suru a ta yuwan mazangə adama a na ama e re a nda a kuwai. A ta yuwan abuki reve waru a lyungulai ne'e, adama a na amasula e re a nda a zuwa tə ama o sowo atsumalima lon.

¹¹ Amma ana a yuwait rana ta'atsu na akapi, reve Asula a zuwa wivuwun u wuma atsumə a amasula e re'e waru. Reve a 'yon mishin, avu za na ene nle suru wu uwwa wovon lon.¹² Reve amasula e re'e a uwwa abajini o udyo o utusa diga zuva adansa, "Tawai pa nda!" Reve a kara a tyo zuva atsumə e eleshe, n'yuwatan n le mishin a əkanlə a le.

¹³ Avu ida i rəmo nu ucira avu aabaci a tə atsumə a abaci kupa suru a rəmo atsumə a lyuci'i. Ama ukpukukupa ucindere (7,000) u da kuwai adama o uramosu wi ida u ndolo. Avu aza a na a buwai wuma a uwwa wovon lon, reve a ca Asula a na a ri zuva tsugbain.

¹⁴ Atsumalimə e ire o koto tə, agba za va ta'atsu tə lo a tawa.

Aavana e cindere

¹⁵ Reve malingata ma Asula me cindere me ivula aavana a yi, avu mu uwua nlin-gata ma Asulə† ma zuva a yuwanus adanshi nu ucira adansa,

"Asula a tsu waru na za na u dangwai wo o'wo Zamawawa u tə nu ucira u na waa yuwan tsugono tsu uvadi suru,

* 11:2 Atsumə a aatgada a nda mantsa ma na a zuwai a'wan a ta'atsu na akapi u tə nu ucira abunda lon. A yuwan ta ulinga na re koko'o. Ure u ro u na a yuwait ulinga na ayi da "mantsa na mantsa me re na akapi a mantsa." Ure u ro waru ayi da "woto amunga ne ejere," ure u ro waru ayi da "rana ukpukukupa nu ukpukure na kupotali" (1,260). Kalyuwa Wen. 11:3; Wen. 12:6, 14; Wen. 13:5.

waru Asula a ta yuwan tsugono babu ukotu."

¹⁶ Reve azagbain ushin na aza a nashi, aza a na a ri nden a ndanata n tsugono a mäkakan ma Asula a kingyo nu urewesu u le e ida avu a yuwaan yi aganda. ¹⁷ Reve a damma, "Asulazuba Mogono me Ili Suru, za na ri wuma gogo, waru u ta wuma mantsa suru, tsu to godyusho wu a na voo rocosu tsu ucira wa wu, waru vu fara ta tsugono.

¹⁸ Ama o uvadi a yuwan ta upan na avu, amma gogo mantsa mo upan ma wu ma rawa ta.

Mantsa ma da na vee ge'eto akwakwa, avu vu tsupa agbashi a wu. Vu ta tsupa amasula a wu na ama a akizat a wu, vu ta tsupa ama a na a uwusua wovon wa ala a wu, diga a za ke'en a tyo a zgbain.

Waru vu ta lungus a za suru na tawayi nu ulungusu atsum a o uvadi."

¹⁹ Reve Aa'isamapad a Asula de zuva a kpaut'wa, reve e ene Akpati a Nzuwulai pe. Avu a yuwsan imadatsu, na agiria, na tsata, nu uramosu wi ida na atayan a gbgain.

12

Ka na aagangu

¹ Reve me ene iroci i gbain de zuva i na i zuwai za suru asalama. Ka dan a ta lo, umuna u na gba wu nlai urana u da. U kuru ta ana a yi o woto. Wo oto ta ookokolo a na a ri ni italyo'o kupa ne ejere a aaci. ² U danu ta limatan, avu mba la na atsumalima a limata'an a zuwa yi yisaishi. ³ Avu me eneshi iroci i ro zuva, aagangu a gbain a shili na aci e cindere a na a ri na avana kupa. Aaci suru u ta na mokokolo. ⁴ Avu wizan wa yi u rada aabaci a ta atsum a aabaci e italyo'o a ta'atsu suru diga e eleshe'e, reve u vari le a tyo o uvadi. Avu aagangu'u e isawan a mäkakan ma ka'a adama u sodushi mawu'un nu u matsan yi. ⁵ Reve u matsan mawun mo ulobo, za na ri nu ucira suru u na waa yuwan tsugono tsa ama o uvadi u nda. Avu malingata ma Asula ma usa yi mawu'un reve u tewee Asula adama u danu a ndanata n tsugono tsa yi. ⁶ Avu ka'a u suma u uwa o ogozo, ubata u na Asula o fofooyi niyi. A ta kalyuw a yi pe ulobonu hali a'wan a ta'atsu na akapi.⁷

⁷ Babu usan avu e temushi uvon de zuva: zagbain vu nlingata ma Asula Mika'ilu na

nlingata ma yi ma Asula a yuwan uvon na aagangu'u, reve aagangu'u na nlingata ma yi fo a piri. ⁸ Agba aagangu'u u lyuwa aci shi, waru aa dashi lyawa yi obolo na nlingata ma yi a danu zuva shi. ⁹ Reve Mika'ilu obolo na nlingata ma yi mu utaa abajini a aagangu'u diga zuva reve a caço yi obolo na nlingata ma yi a tyo e ida. Aagangu a nda ayi da za na ri lo wuma nu ujimu. Ayi da za na a tsu de Mekerensu ko Male. Ayi da za na a lulumusa ama suru.

¹⁰ Avu mu uwuwa nanza a yuwsan adanshi diga zuva na abajini o udjo adansa: "Gogo Asula a tsu a ta wawa ama a yi! Gogo u ta yuwan ulinga nu ucira wa yi, reve u yuwan tsugono ana mogono! Gogo Zamawawa a yi to roco ucira wa yi a aci o uvadi!

Adama a na Mekerensu ma a dashi isawan ubata u na Asula a tsu a ri shi, waru waa tawisa aza a tsu agbashi na addama na ayin nu urana shi.

O utaq ta Mekerensu diga zuva!

¹¹ Ama a tsu a lyuwa ta aci e Mekerensu adama a mpasa m Magiri'i, obolo na alajya e ikaka i na aa yuwsan.

Aa uwusua wovon u na aq kuwa shi.

¹² I yuwan mazanga suru ndu aqdu na i ri nden zuva.

Agba aqdu na i ri nden atsum a o uvadi na a mala, i to soso atsumalima lon.

Adama a na Mekerensu ma kara ta a cipa ya'la du,

waru u tu utsutsu, adama a na u revei waa jima shi avu e isawaton yi."

¹³ Ana aagangu'u we enei a vari yi ta a cipa o uvadi, avu u teme a safsusa ka na matsain mawun mo ulobo'o. ¹⁴ Reve ka'a u ushi evelu a abajini a aqkuru tsara wu 'yawan a kamb a ubata wa yi o ogozo. Ubata u na aq kalyuw a yi ulobonu hali a'wan a ta'atsu na akapi,⁸ waru aagangu'u aa gura amaton yi shi. ¹⁵ Reve aagangu'u a puvu mini tsu udolu adama u lyuwa ka'a u kara na ayi. ¹⁶ Avu gba ida i kamba ka'a, reve u kpaut'wa una wa yi reve u sodu mini ma na aagangu'u u puvuyi. ¹⁷ Reve aagangu'u u yuwan upan lon na ka'a, avu u kara a 'yawa u yuwan uvon na akapi a muwun mu ka'a, aza a na o toniyi ili i na Asula a dammai, waru o toniyi ikaka i na Yesu rito nle.

¹⁸ Avu aagangu'u e isawan a nge'en m mala.*

13

Aqdodo a na o utaq atsum a a mala

⁸ 12:6 Wen. 11:2. ⁹ 12:14 Wen. 11:2. * 12:18 Adanshi a Asula o ro a zuwa ta guzu nda atsum a o uguzu wa 17, ozo o ro gba tsunda tsa da a zuwa nle, cine uguzu wa 18 u ri. Akapi a Adanshi a Asula gba shi idanshi i nda atsum a a qadiva a 13 uguzu wa 1 da a zuwa nle.

¹ Atsumā a alavu alavu a vā ḥvu me ene aadodo o utusā atsumā a mala. U tā na aci e cindere na avana kupa. Aavana suru a ta na mokokolo. Aaci suru u tā de ni idāna ya aala i na yaa yuwusan adanshi a vama e ekere a Asula. ² Ayi aadodo a nda o rotso tā utasu, agba ana a yi a tā uga'an waru u tā ne eleme waru ḥkpata a ana a yi a tā uga'an, gashi nama gbain vu una na a tsu de biya. Una wa yi waru u rotso tā una wu kamu. Aagangu a ca tā aqdodo ucira unatā na za vā yi, ḥvu waru u ca yi n̄danatā n̄ tsugono n̄ tsugono. ³ Aaci a tā a dānā tā na aalana a wuntsu u na u roco a na o una niyi, agba wuntsu'u wi ina tā. Atsumā o uvadi vuma suru o'wo tā a asalama a aadodo o ndolo. ⁴ Suru nle a yuwaan tā aagangu o ndolo aganda, za na cayi aadodo ucira. Ḫvu waru a yuwaan aadodo'o aganda reve a damma, "Babu za na ri tsā aadodo a nda! Babu za na aa gura lyuwa aci a yi."

⁵ Asulā a lyawa tā aqdodo o ndolo a yuwan uvadū nu ucira wā yi dada gba u yuwaan niyi adanshi a vama. Asulā a lyawa yi tā u dānā nu ucira u ndolo hali a'wan a tā'atsu na akapi. ⁶ Ḫvu u dānā a yuwaan adanshi a vama. Waru wi isula tā ala a Asulā, nu ubatā u na u ri nden, obolo na aza a na a ri zuva suru. ⁷ Asulā a lyawa yi tā u yuwan nlāngi na ama a yi ḥvu u lyuwa aci e le. A ca yi tā ucira u na u la'ai gundo, ne elentsu, na ama, ni ida suru. ⁸ Ama suru a ta yuwaan yi aganda, ele da aza a na a dānai ala e le atsumā a aatagada a ama a wuma kafu a yuwan uvadi shi. Aatagada'a za Magirī'i ma na o unai da.

⁹ Vuma na ri na atsuvu, wu uwwa.

¹⁰ Za na Asulā a dangwai adama e reme yi, e te reme yi.

Za na Asulā a dangwai adama o una yi na matsun me pe'eni, a to una yi. Ayi nda u ta dansa ama a Asulā a ciga a 'yuwan a kaña asuvu ḥvu waru a dānā nu ucawu wo okolo.

Aadodo e ire

¹¹ Waru me enishe tā aqdodo o ro a na o utai diga e ida. U tā na avana e re gashi aza a magirī'i, dada gba u yuwan adanshi nu udyo wa aagangu. ¹² Ayi aadodo a nda wi isawan tā a mākākan mā aadodo o ufaru, ḥvu u yuwan ulinga nā cu'un vu ucira na aqdodo o ufaru a ri na ayi. Adama o ucira o ndolo a zuwa tā ama o uvadi suru a yuwaan aadodo o ufaru aganda, za na dānai nā wuntsu u na wu una niyi ḥvu wi ina yi. ¹³ Dada waru gba aadodo e ire a yuwan abajini e iroci yi ili ya asalama. U zuwa tā akina a cipa diga zuva a tyo o uvadi, ama gba a ḥkanla. ¹⁴ Asulā a lyawa tā aqdodo e ire a yuwan ili ya asalama a mākākan mā

aqdodo o ufaru. Adama e ili ya asalama o ndolo, u gura tā lumā ama o uvadi. U zuwa le tā a rumā aamali a aqdodo o ufaru, za na o unai nā matsun me pe'eni agba u kambā tā wuma. ¹⁵ Asulā a lyawa tā aqdodo e ire a yuwan aamali'i adama wo o'wo wuma, adama waru u gura yuwan adanshi waru u gura zuwa le o una aza a na a yuwaan niyi agandā shi. ¹⁶ A zuwa tā ama suru a yuwan rotso o ukere usa'ani ko e icin i le, ko ama a gbagbain a da ko muwun, ko aza o utsuru ko alambi, ko agbashi ko aza a na a ri agbashi shi. ¹⁷ Aza a na a ri na rotso da goon a lyawa a tsula waru ele da goon aa lyawa a wina. Ayi urotsu u nda ayi da urotsu wa aala a aqdodo ko laamba na ee isawan a aala a yi.

¹⁸ U to lobono vu tsurā ugbozu adama vu reve laamba vā aadodo'o! Nā vu ri nu ugbozu, vu te reve yi. Laamba vā yi ayi da ukpakuṭalā nā kupotali na aza a tali (666), waru laamba'a u tā a nden ma aala a vuma.

14

Magiri'i na ama a yi

¹ Avu me ene Magirī'i mishin a Masasan ma Sihiyona.*† Ama ukpakuḍuka ukpaku nu ukpakuḍuka amunga nu ukpakuḍuka unashi (144,000) a dānā tā mishin obolo nā ayi. Ele da aza a na a dānai e icin i le ala a Magirī'i nā Dada vā yi. ² Mu uwua tā nanza a adanshi de zuva. Udyo wā yi u rotso tā ilama i mini mā ḥbundā ma na mo ocusho ko tsa tsata tsu ucira. U shon tā gashi mesun ma ama a ḥbundā a wa'asa ikumburu.

³ Ele da ama ukpakuḍuka ukpaku nu ukpakuḍuka amunga nu ukpakuḍuka unashi (144,000) a tā mishin zuzu nā n̄danatā n̄ tsugono, obolo ni ili i wuma i nāshi, na azagbain. A dānā tā a canasa ishipa i sa'avu, za na babu za na aa gura rito yi, she ele goon. Ele da aza a na a tsupayi o utaq nle atsumā a ama o uvadi suru. ⁴ Ele da ama a na a lyawai aciyele cece a na a 'yuwan a yuwan tsipere, adama o ndolo a da a ri cece. O toni tā Magirī'i ubatā u na u tyoyi suru. A tsula le tā atsumā a ama reve a ca le tsa makuda mā kucci vu ufaru, reve a ca Asulā nā Magirī'i. ⁵ A tsu yuwan epen shi, waru a ri nu unusu shi.

Nlingata ma Asulā n ta'atsu

⁶ Avu me enishe malingata ma Asulā ma 'ywān zuva lon. U ciga tā u damma ikaka ya Alabari a Sa'ani† a na a ri n koto shi a tyo ubatā wa aza a na a ri pe nden atsumā o uvadi, ele da ida, na gundo, ne elentsu, obolo na akapi a ama a na buwai. ⁷ Reve u damma nā abajini o udyo, "I ciga i 'yuwan i ca Asulā

◊ 13:5 Wen. 11:2. * 14:1 Sihiyona aala o ro a Urishelima a da, ubatā u nda u ta yuwan adanshi adama a abajini a lyuci va ama a Asulā.

tsugbain avu i yuwan adanshi a tsugbain ts'a yi. Adama a na mantsa ma yuwan t'a a na wee ge'eto ama o uvadi suru. I ca yi tsugbain, adama a na ayi da u yuwain uvadi na zuva, mala ne esu a mini a na o utusa e ida."

⁸ Reve malingata ma Asula me ire ma 'yawan zuva cine za vu ufaru yuwain avu u reme adansa, "Abajini a lyuci a Babilia a riya ta! Ayi lyuci gbain da za na tsipere ts'a yi tsa zuwai ida suru a yuwain ili yi idaba. U yuwan t'a gashi wo o'woto le t'a ososowi na tsipere ts'a yi, ili i nda i ta zuwa Asula a ca le atsumalima."

⁹⁻¹⁰ Avu waru malingata ma Asula ma ta'atsu u toni le, a saalasa, "Ama a na a yuwayin aadodo o ndolo aganda suru avu waru a yuwaan aqamali a yi aganda, a ta nu urotsu wa aqadodo e icin i le ko e ekere e le. Asula o to sowo the masayan ma inabi mo oforo ma yi. Masayan ma nda a sulu yi na mini shi, waru Asula na aciyayi a da a tsuyin oforo a yi atsuma o mokoto mo upan mo ndolo. Cu'un va ama o ndolo o to sowo atsumalima na akina t'a makula a farinwuta lon a makakan ma nlingata ma Asula ma akiza obolo na Magirii'i.¹¹ Akina a na aq kulato le u to o'wo babu ukotu. Ama a na a yuwayin aqadodo o ndolo aganda obolo na aqamali a yi waru a ri nu urotsu wa ala a yi a lipu le, atsumalima o to obolo ne ele ayin nu urana."¹² Ili i nda suru u ta dansaa aza e Itoni a yuwan ankuri atsuma a nden n le. Ama a nda ele da aza a na a yuwain tsutoni na wilu wa Asula, avu waru o toni Yesu na amayun.

¹³ Avu mu uwawa udyo zuva adansa, "Dana ili i nda: Aza aba'un a da aza a na a kuwai diga gogo a 'yawu adama e Itoni yi Zagbain!"

Reve Ruhu usu, "Ee, a te ivuwan atsuma a linga va atsumalima a na a yuwusan, linga sa'an i le na a yuwusain to toni le."

Ugasa wu uvadi

¹⁴ Dada n kalyuwai, avu me ene eleshe a uri. Ili i na i rotsoi vuma dana t'a nden de e eleshe'e. U t'a no oookoko a zinariya a aaci a yi waru u ta nu ugonu wa alyu uguzu o ukere wa yi.¹⁵ Avu waru malingata ma Asula mo ro mo uta atsuma a Aa'isamapada, avu u saalaa vuma na ri nden e eleshe na abajini o udyo, "Fara ikani nu ugonu wa wu. Ili i na i lobonoi a kana atsuma o uvadi e ina ta de, gogo da mantsa ma na wu ntsayi o golobo le."¹⁶ Avu za na ri nden e eleshe'e u rono ugonu wa yi, dada gba u kanai ca'an vu uvadi.

¹⁷ Avu me enishe malingata ma Asula me ire za na utai de a Aa'isamapada a zuva, waru u dana t'a na matsun ma alyu o ukere

wu yi.¹⁸ Avu waru malingata ma Asula mo ro ma ta'atsu, za na ri nu ucira e ekere a akina, wu uta de a masa'a. Ayi malingata ma Asula ma nda u de t'a malingata ma Asula me ire adansa, "Tara matsun ma wali ma wu avu vu pada atacit a alyu o uvadi adama a na limatan va yi e ina ta."¹⁹ Dada gba malingata ma Asula t'a yutalai matsun ma yi atsuma o uvadi. Dada u bolotoi limatan na ri pe atsuma o uvadi a tyo ubata u na o kpoko nle. Ne da gba Asula o tsu kpoko aza e iwuya na waa casu le oforo.²⁰ O kpoko t'a muwun ma atacit a alanga a lyuci gbain, avu mpasa mu uta ubata u na o kpoko nle gashi udolu u na u ri imili ukpakure (200) uga'an na aru'un ana ute.

15

Môalà n cindere mu ukosu

¹ Avu me enishe abajini e iroci de zuva a na a zuwai ama suru o o'woi a asalam. Nlingata ma Asula n cindere m bana ta mba'la n cindere mu ukosu. Na Asula o koto a casu ama oforo na mba'la n ndolo, wa'a dashi yuwan upan waru shi.² Reve me ene ili i na i rotsoi mala ma madubi* ma na a jambrai na akina. Avu waru me enishe aza a na a lyuwai aci aadodo na aqamali a yi, ayi da aqadodo za na a danai aala a yi na laamba. A danai ta mishin zuzu na mala ma madubi, waru a guza t'a ikumburu i na Asula a ca nle.³ Reve a cana ishipa i na Musa t'aagbashi a Asula a canai avu waru a cana ishipa i na Magirii'ma canai, adansa,

"Avu da Asulazuva Mogono me Ili Suru, vu ta yuwusan abajini abajini e ili ya asalam.

Vu ta yuwusan tsugono tsu uvadi u nda suru.

Atsuma e ili i na vaa yuwusan suru amayun a da obolo nu ulobonu.

⁴ Vuma suru ta ca wu tsugbain, Asulazuva! Ama suru ta a damma, 'Vu ta na tsugbain nu ucira.

Babu vuma na ri na akiza, she avu goon. Ama o uvadi suru a t'a tawa a yuwaan wu aganda.

Ama ene t'a mejege me ili i na vu yuwain suru."⁵

⁵⁻⁶ Avu me ene de zuva, nlingata ma Asula n cindere aza a na a bana t'a mba'la n cindere o uta pe atsuma o Upasu wa Akiza t'a Aa'isamapada. Za suru oto t'a itana i uru i na i danai a madala, a kanda'wa t'a amuna a na a davai na zinariya a nkakan n le.⁷ Atsuma e ili i wuma i nashi i ndolo za t'a ca t'a malingata ma Asula biti aakwanu a zinariya tapu na atsumalima a Asula, za na ri na wuma u babu ukotu, a tsun atsuma o uvadi.⁸ Avu Upasu wa Akiza a u shiwan na mikyon n

* ^{15:2} Ayi "madubi" ayi da Aashingini a tsu de "masukaci".

na moo utusa diga de ubata u tsugbain tsa Asula nu ucira wa yi. Babu vuma na aa gura uwa pe atsuma a Aa'isamapada o ndolo she na mbaala n cindere n na nlingata n cindere n ndolo n tawayi n koto.

16

Akwanu o upan wa Asula

¹ Mu uwwa ta abajini o udyo de a Aa'isamapada a dansaa nlingata ma Asula n cindere'e, "Yawai yo oco akwanu e cindere o upan wa Asula'a atsuma o uvadi." ² Dada malingata mo ufaru ma yawai dada wo ocoi ili i na i ri pe atsuma a aakwanu a yi atsuma o uvadi. Dada dodu vu mbaala mu usan lon o utai a lipu va aza a na a danai nu urotsu wa aqadodo'o waru a yuwayin aamali a yi aganda.

³ Avu malingata me ire mo oco ili i na i ri pe atsuma a aakwanu a yi a tyo atsuma a mala, dada gba mala mo o'woi mpasa gashi mpasa ma aqkwakwua vuma, reve ili i na i ri pe wuma atsuma a mala'a suru a kuwa.

⁴ Reve malingata ma ta'atsu mo oco ili i na i ri pe yi atsuma a aakwanu a yi a tyo atsuma o dolu ne esu a mini, reve a kamba mpasa. ⁵ Dada mu uwmai malingata ma na maq kalyuwusua mini ma dammai, "Avu da Asula a Akiza.

Avu da vu ri wuma gogo, waru vu ta lo wuma kuci!

U tu ulobunu u na vee ge'eto uvadi tsunda.

⁶ Az a iwuya a zuwa ta mpasa ma ama a wu na ma amasula n yene.

Adama o ndolo a da vu ca nle mpasa o sowoi. Atsra ta ili i na a cigai!"

⁷ Avu mu uwwa udyo o utusa diga a masa'a adansa:

"Ee, Asulazuva Mogono me Ili Suru, Ure u na vu tsu ca ama e iwuya oforo amayun a da waru wu ntsaa ta."

⁸ Avu malingata ma nashi mo oco aakwanu a yi zuva vu urana, avu Asula a lyawa urana'a wu vaya ama nu usuduwu wa yi.

⁹ Avu abajini o usuduwu wu vaya ama suru, dada a yuwayin ala a Asula adanshi a vama, za na tawayi na mbaala n ndolo. Na ne suru a 'yuwan ta a vadala o unusu u le avu waru a 'yuwan a cuwa tsugbain tsaa.

¹⁰⁻¹¹ Avu malingata ma tawun mo oco ili i na i ri pe atsuma a aakwanu a yi a ndanata n tsugono tsaa aqadodo, reve ida i na waa yuwanus tsugono tso o'wo irumbu. Ama a na a danai pe a danai ta a magaga ma anga me le adama a na antsu e le a ta a mbaala lon. Na ne suru a yuwaan ta Asula adanshi a vama' reve a 'yuwan a vadala a kamba ubata wa Asula tsara a lyawa iwuya i le.

¹² Dada waru malingata ma tali mo oco ili i na i ri pe atsuma a aakwanu a yi a

tyo a abajini o Uduolu wa Yufiriti dada mini mo uduolu'u u 'yewei. Ni ili i ndolo i fara, dada ngono diga asana aq tawa na asoja e le. ¹³ Avu me ene otoni a lima a ta'atsu a na o rotsoi opodo. A to utusa o unaa wa abajini a aagangu, na o unaa wa aqadodo e ire yumavasula ve epen. ¹⁴ Ele otoni a lima' a nda a ta na ucira u na aa gura yuwan iroci yi ili ya asalama. A 'yawa ta batu o ngono mu uvadi suru, tsara o boloto le ubata u ta tsara a yuwan uvon na Asula Mogono me Ili Suru a abajini o urana u na wee ge'eto ama.

¹⁵ Reve Zagbain damma, "Zuwai atsuvu! N ta lo a tawa cine vivu tsu tawa vuma babu urevu. Asula a ta zuwa a vuma na ri e ipiri ni itana ya yi ufobu aba'un, adama u wala atabu ama e ene atabu a yi, wu uwwa wono wan."

¹⁶ Avu otoni a lima' a o boloto ngono'o ubata u ta, ubata u na a tsu de Amagedon na Tsuyahuda.

¹⁷ Avu malingata me cindere mo oco ili i na i ri pe atsuma a aakwanu a yi de e eleshe. Dada Asula a yuwan adanshi na abajini o udyo diga de a ndanata n tsugono atsuma a Aa'isamapada, adansa, "N koto ta ili suru."

¹⁸ Avu yuwan ta imadatsu na agiri'a na tsata tsaa abunda, dada gba ida i raimoi nu ucira u na u la'ai aza a na aa yuwanus hali na Asula a yuwan vasilima atsuma o uvadi.

¹⁹ Abajini a lyuci o ndolo e ne'eshen ta toto uta'atsu, reve ilyuci i ro atsuma o uvadi a ramo suru suru. Avu u cuwan na nusu lyuci gbrain va Babila, avu waru u zuwa ama a Babila o sowo oforo a na a ri atsuma o mokoto mo upan ma yi. ²⁰ Ana ida i jingadai tsundolo, ida i memere ma mini suru na nsasan m bete'we ta. ²¹ Reve abajini abajini a atayan a riya a ma diga zuva. Ume wa atayan u rawa ta uritowu wu ume ukpaku.* Amma adama a na Asula a lyunguwa nle na atayan tsara u ca le atsumalima lon ama a yuwaan yi ta adanshi a vama.

17

Aashakala a ka obolo na aqadodo

¹ Avu malingata ma ta atsuma a nlingata n cindere n ndolo aza a na a ri na akwanu e cindere u tawa ya'a wa reve u damma mu, "Tawa, n to roco wu cine aa ca aashakala a na ama suru e revei atsumalima, ayi dada abajini a lyuci a na a suwai zuzu na dolu wa abunda. ² Ngono mu uvadi n yuwan ta tsipere na ayi, waru ulambu u wono wa yi u zuwa ta ama suru o o'wo gashi ososowi a mra atsuma a tsipere tsaa yi."

³ Avu atsuma a alavu alavu'u a na Ruhu roco numu, reve malingata ma Asula ma tara mu a tyo o ogozo. Dada me enei ka ro

* **16:21** Ume wa atayan u la'a ta ume u bufu siminti.

nden a qadodo a saan. A dana tā wisulusa wā Asulā a lipu vā qadodo'o ubatā biti, waru u dānā tā na aci e cindere na avana kupa.⁴ Ayi ka'a wo oto tā itana i tsugono i na i ri sawun dāqan-dāqan na aza a na a ri saan. Waru wo otowiso tā ili i na a yuwain nā zinariya, na atali a madala icu'un icu'un ni iyedī yi ikebe.⁵ O ukere usa'anī wā yī u tā lo nā mokoto ma zinariya mā mārā tapu, ayi dāda ili yi idaba ya abūndā nā tsipere tsa na waa yuwusan.⁵ A cin vā yī a dana tā de aala a na a ri nu urevu wu usokowu, "Amu da Babila vu ucira, mma va ashakala suru suru, mma va aza a na a yuwusan ili yi idaba suru suru atsumā o uvadi."

⁶ Reve me ene ka'a u sowo mpasa ma aza a na a yuwusan adanshi a sa'anī a Asula, aza a na o unai adama a na a dānāi uguzu nā Yesu ugbamū. U zuwa yī tā wo o'wo ososowi.

Ana me ene niyi mo o'wo tā a asalama lon.⁷ Dada malingata'a me ece numu, "Nye i zuwai vu ri a asalama? N ta damma wu ili yu usokosu yi ka nda obolo nā qadodo a na u kumbai, za na ri na aci e cindere na avana kupa.⁸ Ayi qadodo a na ve enei nda gogo u dana tā wuma, amma gogo aqkwākwa a dā. U ciga tā motaqatsumā a qakarāi a arū'un lungu-lungu, reve u kara a tyo ubatā u na Kristi Zamawawa⁹ oo kototo yi suru suru. Ama a na a ri pa o uvadi u nda, aza a na Asula a danai ala e le atsumā a aatagada a ama a wuma shi ana a yuwain uvadi, a ta yuwian asalama abūndā nā a kālyuwā qadodo'o. U dānā tā wuma, agba gogo u tu ukwa, agba u tā kāmbisā wuma.

⁹ "I ciga tā okolo a sa'anī o urevu tsāra i reve ili i nda. Ele aci e cindere o ndolo ele da agadi e cindere a na ka ndolo ri nden. Aci o ndolo waru ngono n cindere n dā a dansa.¹⁰ Ngono n ton n riya tā de, gogo za vā tāli dā ri o tsugono, za ve cindere koto u tawa shi, agba tsugono tsā yi tsaa jima shi.¹¹ Ayi qadodo u dānā tā wuma, amma gogo aqkwākwa a dā, waru ayi fo ayi dā mogono mā kunla. Atsumā o ngono n cindere n ndolo n dā wu utāi, waru u tā pe a mmalu a tyo ubatā u na oo kototo yi suru suru.

¹² "Ele avana kupa a na ve enei, ele dā ngono kupa n na koto a yuwain tsugono shi, agba a tā tsurā ucira u na aa yuwain tsugono tsu ngono obolo nā qadodo hali rumu tā.¹³ A tā usu a ca yi ucira nā tsugono tse le.¹⁴ A ta yuwian uvon nā Magirī'i, agba Magirī'i mo ndolo ma ta luyuwa aci e le adama a na ayi da Zagbain a aci a azagbain nā Mogono mo ngono suru suru. Ama a yi ele da aza a na u deyi waru u dangwa le tā waru a tā kurusu yi na amayun kuci."

¹⁵ Avu malingata'a ma damma mu, "Dolu na ve enei, batā na aashakala a ri nden dā, ele dā obolo a ama, ni idā, ne elentsu, nā gundo.¹⁶ Avana kupa nā qadodo a na ve

enei a ta 'yuwan aashakala'a. A ta usa ili i na u ri nā ayi suru avu a lyawa yi atabū. A ta yanzala lipu vā yi reve a tama yi, reve waru o koso kulāto akapi a lipu vā yi na akina.¹⁷ Ngono kupa nda n ta yuwan ne adama a na Asulā a zuwa le tā a yuwan ili i na u cigai. Adama o ndolo a tā usu suru nle a ca aadodo o ndolo ucira u na woo o'wo le mogono. A ta yuwan tsutoni nā qadodo o ndolo hali mantsa ma na Asulā a zuwa ifobi yā yi i shiwan.¹⁸ Ayi ka na ve enei ndolo ayi da abajini a lyuci a na a ri nu ucira za na mogono mā yi mo o'woi mogono e ekere o ngono e ida suru atsumā o uvadi."

18

A lungusa tā Babila

¹ Ana alavu alavu a na me enei ka na kumbai qadodo o ndolo a karai, dāda me enei malingata ma Asulā mo ro a macipa diga zuva. U tā nu ucira lon, avu ekan a gbain o utā diga yā'a yi, reve wi ikana uvadi.
² Reve u saala nu ucira:

"Abajini a lyuci va Babila a langa tā suru suru.

Ama a buwa pe shi, otoni a lima icu'un icu'un i da i ri pe nā nden. Waru nnunu mi idaba icu'un icu'un i da i ri pe nā nden.

³ Idā suru o o'wo tā ososowi a mārā mā yi, ayi da maluwa mā tsipere tsa yi. Ngono mu uvadi suru n yuwan tā tsipere nā ayi,
waru aza a awina a tsu tsurā tā ikebe ya abūndā

adama a na u cigai ili i sa'anī yā abūndā."

⁴ Avu mu uwvisa udyo u ro diga zuva adansa:

"Ama a va, utai atsumā a lyuci gbain ndolo, tsāra i yuwain unusu cine ayi u yuwain wan, tsāra waru i tsurā oforo cine ayi wāq tsurā wan.

⁵ Nusu vā yi rawa tā aaganga o obolo a na a rawai de zuva,
waru koto Asulā e icina ni iwuya i na u yuwusain shi.

⁶ I ciga i 'yuwan i yuwaan yi cu'un vi ili i na u yuwain
cine u yuwain a tyo e ekere a akapi.
Amayun, i tsupa yi toto ure nā cu'un vu unusu u na u yuwain.

I ciga i 'yuwan i tsun mara
ma na mā ri nu ucira toto ure o mokoto mā yi,
cine u foboyi akapi.

⁷ U ta tā aciyayi tsugbain lon,
avu waru u tsurā ili i na u cigai suru.
I ca yi atsumalima nā atsumolangu lon.
U ta yuwusaan aciyayi uvadi, avu u
damma,
'Apā mu nden,

amu ka da na n ri a yuwusan tsugono.
 N ri n̄ vali na q̄a kuwa mu shi,
 adama o ndolo m̄aq̄ shon adama a yi shi.'
 8 Adama a na Babila ka 'yasain avangaci
 tsundolo,
 waa jima shi,
 avu Asula a ca yi atsumalima nu ubanakun,
 avu waru ama a yi a kuwa,
 waru u ta yuwan ambulu.
 Akina a t̄a kulato yi,
 adama a na Asula a na ee ge'eto yi,
 a t̄a nu ucira."

9 Ngonu mu uvadi n na n yuwain tsipere
 n̄ ayi reve a lyuwa atsumā o utsuru w̄a
 yi, e te ene mikyon m magugwā ma akina
 za na aa lyuwa yi, a t̄a shon reve a yuwan
 atsumolangu adama o ndolo. 10 E isawan
 t̄a alanga, adama a na o to wovon a na o
 to sowo atsumalima cine woo sowuso. A ta
 damma,

"Atsumalima!

Cine waq̄ dānā wu n̄ atsumalima,
 abajini a lyuci n̄a lyuci vu ucira Babila,
 adama a na atsumā a rumu t̄a oforo a t̄awa
 wu t̄a!"

11 Waru aza a awina atsumā o uvadi a t̄a
 shon waru a yuwan atsumolangu adama a
 yi, adama a na babu za na aa tsula itana i na
 aa winasa. 12 Apa ilii: zinariya, n̄azurufa,
 na atali a madala e ikebe, t̄ ni iyedi yi ikebe, t̄
 ni itana i na i la'a iaza a na a yuwain na
 tsikilu, ni itana i na i ri sawun dān-dān,
 ni itana yu ulobonu i na i ri saan, n̄a dāngā
 icu'un icu'un i na i ri n̄a maguru mo uyo'o
 lon, na akapi e ili i na a yuwayin na anga
 a agiwa n̄a dāngā vi ikebe, na rumushili,
 ni irumu, na atali e ikebe o usaa, 13 ni ili i
 magurut̄ i na q̄a tsu de furenkisen̄ na mur̄
 adama o usa'an, waru adama a masa'a,
 waru adama o usukumu a lipu, n̄a masayan
 ma inabi, n̄a mani'l'in, n̄a yira, n̄i ishina, n̄i
 inan, ni ikyon, ni ido, obolo ni ikeke yi ido i
 na a tanusu itana, obolo na agbashi, na ama
 a na e remei uba t̄a o uvon.*

14 Aza a awina a ta damma yi,
 "Ili i sa'anī i na vaa zuwusaa okolo suru o
 koto t̄a,
 waru ili i na yaa zuwusa wu vo o'wo
 ulobonu a puwan t̄a,
 vaa dashi tsurā le waru shi!"

15 Aza a awina, aza a na q̄a tsurai utsuru
 adama a na a winaa niyi itana'a, e te isawan
 alanga n̄a ayi, adama a na q̄a ri e iladi i na oo
 sowo atsumalima cine ayi woo sowuso. A t̄a
 shon avu waru a yuwan atsumolangu. 16 A
 ta damma:

"Atsumalima!

Atsumalima a ta cina wu avu abajini a lyuci
 a nda!

U dānā t̄a o otosu itana yi ikebe,
 ni itana i sawun dān-dān, ni itana i na i ri
 saan lon.

U oto t̄a waru ili i na a yuwain n̄a zinariya,
 na atali a madala e ikebe t̄ icu'un icu'un!
 17 Atsumā a rumu t̄a avu a lungusa utsuru
 wa yi suru!"

Zagbain vu uluwu u wantsun u gbain
 suru na alingi a yi a te isawan alanga n̄a ayi.
 Waru aza a na a yuwusan mmalu atsumā a
 antsun a mala a te isawan alanga n̄a ayi, ne
 da fo aza a na a yuwusan pe awina e itana
 i na a t̄awayi atsumā a antsun. 18 A ta saala
 lon ne e ene mikyon ma akina ma na maa
 lyuwa yi, "Koto a yuwan cu'un v̄a abajini a
 lyuci vu mgbain nu ucira tsunda shi!"

19 A t̄a tsun mabula a aci e le tsara o roco
 a t̄a n̄a atsumolangu. Waru a ta damma:
 "Atsumalima,

Atsumalima a ta cina wu avu abajini a lyuci!
 Abajini o utsuru a yi a zuwa tsu t̄a suru ntsu
 tso o'wo nu utsuru.

Gogo atsumā a rumu t̄a o koto t̄a suru."

20 Adu aza a na i ri zuva,
 i yuwan mere,
 adama a na Asula a lungusa t̄a de Babila.
 Adu ama a Asula,
 obolo na ajiya na aza a na a dansa ikaka ya
 Asula i zangana.
 Adama a na Asula e ge'eto yi t̄a
 adama e ili i babu ulobonu i na u yuwaan
 ndu.

21 Reve malingata mo ucira ma tara aatali
 a gbain, gashi aatali a yira, avu u vari yi
 atsumā a mala reve u saala:
 "Babila, avu lyuci gbain,
 cine n variyi aatali a nda,

ne da Asula aa lungusa wu nu ucira u gbain!
 Ama aa dashi ene lyuci nda waru shi.

22 Ko za aq̄a dashi uwua ama a wa'asa ikum-
 buru shi,
 ko ndobiya shi,
 ko ama e ivulusa papin ko avana shi.
 Ko za aq̄a dashi yuwan ulinga atsumā a wu
 shi.

Waru ko za aq̄a dashi uwua ilama i yira shi.

23 Ko za aq̄a dashi ene e ifitila a wu shi.

Waru ko za aq̄a dashi uwua usyfo u vali ko ka
 a yuwusan lolo shi.

Aza a awina e itana a shi t̄a a la'a ama o
 uvadi suru ucira.

Tsuboci tsā wu tsa pusān t̄a ama o uvadi
 suru ugbozu.

24 Asula a ca t̄a Babila atsumalima
 adama a na wu unai amasula,
 na ama a Asula suru.

Ee, Babila una t̄a akapi a ama atsuma o
 uvadi suru."

* 18:13 Atsumā e ili i maguru o solo t̄a n̄a mur n̄a furenkisen̄, ili i da na aza a na aq̄a o urevu a t̄awayi Yesu une'e.

19

Ama a na a ri zuva ayuwaan ta Asula ica

¹ Ana malingata mo ucira'a mo kotoi adanshi, reve mu uwu mesun mā abajini o obolo a ama zuva a yisaali:

“A cuwa Asula!

Iwawi, nā tsugbain, nu ucira za vā Asula a tsu a da!

² Cine waa casu ama e iwuya oforo amayun a da waru wu ntsaa tā.

Wi isawaton tā cine waa ca aashakala o ucira o ndolo atsumalima, za na zuwai ama o uvadī a nda a yuwain tsipere nā ayi.

Asula a tsupa yi tā adama a na wu unai agbashi a yi.”

³ Reve waru a saalisa:

“A cuwa Asula!

Mikyon ma akina n na n kulətoi lyuci gbai'in n kara tā a gawusan babu ukotu!”

⁴ Avu azagbain ushin nā aza a nashi obolo ni ili i wuma i nashi a kādāto avu a yuwaan Asula aganda, za na dānai nden a ndānata n tsugono. Avu a damma, “Ami!† Tsu cuwai Asula!”

Abuki o lolo a Magiri'i

⁵ Reve mu uwu nanza e dewu atsuma a ndanata ma Asula'a, adansa:

“Suru ndu aza a na a ri ama a gbain na aza a na a ri azagbain shi, suru ndu aza a na aa yuwusaan Asula aganda

damma niyi, ‘Tsu ca wu tā tsugbain.’”

⁶ Reve mu uwu mesun mā abajini o obolo a ama zuva a yisaali. U tā gashi magugwa ma abajini a mini a riysi na mesun ma tsata ma gbain. Mu uwu le tā adansa:

“Cuwai Asula!

Adama a na Asulazuva a tsu, Mogono me ili suru suru, Mogono ma da!

⁷ Tsu yuwin mere

reve waru tsu zāngānai.

Tsu cuwai tsugbain tsā yi!

Adama a na mantsa ma yuwan ta ana aa yuwan abuki o lolo a Magiri'i'i.

Kasa'avu vā yi fo'o tā aciyayi adama o ndolo.

⁸ Asula a ca yi tā utugu u lolo, u na u la'ai utugu u na a yuwin nā tsikilu, waru u tā cece a madala.”

(Utugu'u ayi da ili i sa'an i na ama a Asula aa yuwusan.)

⁹ Reve malingata mā Asula'a ma damma mu, “Vu dana ili i nda: Asula a ta zuwaa za suru na a banuyi a tyo ubata wā abuki o lolo a Magiri'i'i aba'un.” Avu waru malingata'a u dammisa, “Ili i nda i na Asula a dammai amayun a da.”

¹⁰ Avu n kādāto a mākakan ma malingata' adama n yuwaan yi aganda, amma avu u damma mu, “O'o, she vu yuwaan mu agandā wan! Amu aagbashi a da tsā wu nā aza e Itoni, aza a na a guzai amayun e ili i na Yesu palu'wai. I yuwaan Asula aganda!”

Adama a amayun a na Yesu palu'wai ayi da i zuwai ama aa yuwusan adanshi e ikaka ya Asula.

Za na kumbai do uri

¹¹ Reve me ene zuva ukpatu'u, na do uri lo mishin. Waru za na dānai ukumbu o do'o aala a yi gba Za vā Aṣulā na Amayun. U tsu yuwan tā uge'etosu mejego waru u tsu yuwan tā uvon u na wu ntsayi. ¹² Esu a yi a dānā tā a madala gashi akina, waru wo oto tā okokolo a qabunda. A dānā tā aala a lipu vā yi, agba ayi da goon u revei urevu wa yi. ¹³ Avu wo oto atugu a gbagbain a na a tsupuyi atsuma a mpasa. Aala a yi a da “Adanshi a Asula.” ¹⁴ Asoja a zuva a kumba tā ido i uri waru o tonishi yi tā. O oto tā itana i uri, aza a na a la'ai aza a na a yuwin nā tsikilu, waru a ri cece. ¹⁵ Avu matsun me pe'enī ma wali mo uta o una wa yi, reve u yuwan ulinga nā ayi u lyuwa aci e ida. U ta yuwan tsugono tse le na aadanga a rumu. U to roco ucira wu upan wā Asula Mogono me Ili Suru, nu u kpoko umatsun u inabi ubatā u na o kpokusō masayan. ¹⁶ Ubatā wā atugu a gbagbain a na a palai aagutsu a yi, a dānā tā:

MOGONO MO NGONO NĀ ZAGBAIN VA AZAGBAIN.

¹⁷ Reve me ene malingata mo ro mishin pe o urana. Avu u yuwaan asala a na a ri a tsu'yan zuva suru adanshi nā abajini o udyo: “Tawai! I ɓoloto adama i lyuwa ilyalya ya qabunda ya abuki a na Asula oo fo'o! ¹⁸ Tawai! Yi kādā lipu vu ngono, nā nan yali a əsoja, nā əsoja, obolo na lipu vi ido na aza a na a tsu kumba le. Tawai! Yi kādā lipu va ama suru: aza a na a ri agbashi na aza a na a ri agbashi shi, na azagbain, na aza a na a ri azagbain shi!”

¹⁹ Avu me ene aqadodo obolo nā ngono mu uvadī suru, obolo nā əsoja e le o ɓolotosu adama a yuwan uvon nā za na kumbai do'o na əsoja a yi. ²⁰ Reve e reme aqadodo'o, obolo nā vumavasula ve epen za na yuwaan niyi ulinga wa asalama. (U yuwan tā ulinga wa asalama o ndolo adama u pusān aza a na a dānai nu urotsu wā aqadodo'o aza a na a yuwayin qamali a yi aganda.) Aqadodo'o na vumavasula ve epe'en e vari le tā wuma atsuma a mala ma akina ma na mākulusa nā farinwuta. ²¹ Za na ri ukumbu zuva vu do'o wu una tā əsoja'sa suru nā matsun me pe'enī'i ma na mā dānai o utusā o una wa yi. Avu asala a kādā lipu le suru hali atsuma e le o o'wo bafā-bafā.

20

A'wan ukpukukupa

¹ Ana za na kumbai do uri lyuwai aci a aqadodo'o, na yumavasula ve epe'en, obolo na əsoja e le, reve me ene malingata ma Asulə a cipusa diga zuva, u guza tə akani o ubgamu na makpatu'utsu ma əakari a aru'un lungu-lungu. ²⁻³ Avu malingata'a me reme aagangu'u, za na danai yo diga de za na fo a tsu de Mekerensu ko Male. Avu u tara akani'i avu u takpara yi. Reve u vari yi ətsuma a əakari a aru'u'n. Avu u katsu unantsu wə əakari a aru'u'n na makpatu'utsu ma na u danai nə ayi uguzu o ukere, reve u to unantsu'u cine za lo na aa gura kpatu'wa yi shi. Na Mekerensu ma ciga ma 'yuwan u danə pe hali a'wan ukpukukupa (1,000). A mantsa mo ndolo, waa gura lulumə ama o uvadi shi. Na a'wan o ndolo o koto, avu malingata'a ma bədə yi mantsa wa'a.

⁴ Reve me ene ndanata n tsugono na abunda, waru aza a na ə ri de nden aza a na Asulə a cayi ucira u na aa yuwan tsugono tsada. Kwiṣa va aza a na n'yuwatan nukodoi a aci e le a da adama a na a dammai ikaka ya Yesu obolo na adanshi a Asulə. Ama a nda a yuwaan aqadodo'o ko aamali a yi aganda shi, waru ə ushi urotsu wə yi e icin i le ko e ekere e le shi. A kambə tə wuma reve a danu a ndanata n tsugono'o, avu a yuwan tsugono obolo na Kristi Zamawawa hali a'wan ukpukukupa (1,000). ⁵ Ayi nda ayi da mantsa mo ufaru ma na Asulə aq 'yasən ama diga o ukwa. (Akapi a akwakwa a kambə wuma shi, hali she na a'wan ukpukukupa o ndolo o koto.) ⁶ Aza a na Asulə aq 'yasən ətsuma o ukwa a mantsa ma nda a yuwan ta mazangalon, ele ama a yi a da. Oo kototo le ətsuma a mala ma akina shi, za na o'woi ukwa we ire. O to o'wo nan ganu avu a yuwaan Asulə na Zamawawa va yi na u dangwai aganda, reve a yuwan tsugono obolo na ayi hali a'wan ukpukukupa (1,000) o ndolo.

Asula a lyuwa ta aci a Male

⁷⁻⁸ Nna a'wan ukpukukupa'a (1,000) o koto, malingata'a ma tə bədə Male ubaṭa u na wu nlə niyi. Reve wu uta avu u pusaqan ama e ida aza a na a bazai ətsuma o uvadi ugbozu. Idia i nda i da a tsu de Gogu na Magu. Male'e mo to bołoto le ubaṭa u tə, ubaṭa u na aa yuwan uvon. A tə danai abunda a na za lo aa gura kece le shi. ⁹ A baza tə suru ətsuma o uvadi reve a kandaruwa uvalata wa ama a Asulə ayi da lyuci na u cigai. Reve gba akina a tawa diga zuva reve u kototo le. ¹⁰ A shi ta de a vari aqadodo'o obolo na yumavasula ve epen va yi ətsuma a mala ma akina ma na ma kulusa na farinwuta, reve waru a vari

Mekerensu'u† pe, za na pusayin ama a nda suru ugbozu. Akina'a ta zuwa suru nle o sowo ətsumalima ayin nu urana babu ukotu.

Uge'etosu wu ukosu

¹¹ Avu me ene ndanata n tsugono n uri za na ri mgain, reve me ene za na ri de nden. Ana u rocoyi aciyayi, reve ida na zuva puwan waru ko za enishe le waru shi. ¹² Waru me ene tə aza a na ə kuwai de lo mishin a makakan ma ndanata n tsugono'o, aza a na ə ri ama a gbagbain na akapi a ama a na a buwai. Reve a kpatu'wa atagada a na a danai ili i na yuma yuwin suru. Reve a kpatu'wisə aatagada o ro, aatagada a na a danai aza a ri obolo na Asulə kuci.* A yuwaan tə aza a na ə kuwai de uge'etosu e ili i na a yuwin, cine a ri udanu ətsuma a atagada'. ¹³ Avu ama a na a kuwai ətsuma a mala e isawan a makakan ma ndanata n tsugono'o, adama Asulə a yuwaan le uge'etosu. Ukwə obolo nu Ukwisa a tawaaq nə akwakwa a na ə ri pe ətsuma e le, reve Asulə a yuwaan le uge'etosu e ili i na a yuwin. ¹⁴ Avu a vari Ukwə nu Ukwisa ətsuma a mala ma akina. (Ayi mala ma akina ma nda, ayi da ukwa we ire.) ¹⁵ Reve a vari ama ətsuma a mala ma akina,† ele da aza a na a danai ala e le ətsuma a aatagada a ama a wuma shi.

21

Zuva sa'avu ni ida i sa'avu

¹ Ana alavu alavu a Asulə o uge'etosu wu za suru kotoi, reve me ene zuva† sa'avu ni ida i sa'avu. Zuva vu ufaru ni ida yu ufaru a puwan tə, waru babu mala mo ro. ² Avu me ene Lyuci va Akiza na Asulə a lyunguyi, za na ayi da Urihelima† sa'avu, waru u danai tə a cipusa diga zuva. Lyuci sa'avu'u u danai tə gashi kasa'avu na otoi utugu u lolo adama o lolo və yi, waru gogo u tu ufobu u na wəq 'yawə u ga'an na vali və yi. ³ Reve, mu uwwa za ro e dewu diga a ndanata n tsugono'o, adansa, "Gogo ndanata ma Asulə n tə ətsuma a ama! U tə danai obolo ne ele, waru o to o'wo ama a yi. Asulə na aciyayi u tə danai obolo ne ele, waru u tə dana Asulə e le." ⁴ U ta tasa abara o urewesu u le suru. Za buwa əq kuwa waru shi, ko ke'en. Ko za aa yuwan ətsumolangu shi, ko u shon, ko wu uwwa mbałə waru. Akuci e ili suru a puwan tə."

⁵ Avu za na ri nden a ndanata n tsugono'o u damma, "Kalyuwai! N tə kambatosu ili suru usa'avu!" Reve u damma mu, "Vu dana ili i nda, adama a na adanshi a nda amayun a da waru a ta zuwaa le ucira."

* 20:12 Idanshi ya aatagada i na a yuwayin ulinga u damma tə "Aatagada a Ama a Wuma."

⁶ Reve waru u damma, "N yuwan tā ili i nda suru! Amu da Alfa† nā Omiga.† U ta dansa amu da Ufaru waru amu da Ukosu. N ta ca za na ri a uwuwusa akuli suru mini u sowu diga e esu a mini ma na me yeneshe ma na maa casu wuma. Agba aa tsupa shi. ⁷ Aza a na a lyuwai aci a tā ushi ili i nda ya'a vā: N to o'wo Asulā e le, ele waru o to o'wo muwun n vā. ⁸ Amma ama a nda gba'a shi a tā tsurā ubatā atsumā a mala ma akina ma na mā kulusā nā farinwuta: Owovoton, waru na aza a na a lyawai itoni i va, waru na aza a na a kambatoi aciyele ili yi idaba adama o unusu u na a yuwain, nā aza a mona, nā aza e tsipere, na aza a na a yuwusan nkunu, na aza a na a yuwusan amali aganda, na ama a na a yuwusan epen suru. Ayi da ukwā we ire."

Urishelima sa'avu

⁹ Avu malingata mo ro mā tāwā ma damma mu, "Toni mu! N to roco wu usheli u na waa yuwan lolo nā Magiri'i'i." (Malingata ma nda, za tā dā atsumā a nlingata n cindere n na n danai uguzu na akwanu e cindere aza a na a danai pe na mbañā n cindere n na a yuwain o ukosu.) ¹⁰ Reve Ruhu vā Asulā shiton mu, avu malingata'a ma tara mu a tyo o mogogolo ma masasan mo uga'an. De da u roco numu Lyuci va Akiza na Asulā a lyunguyi, za na ayi da Urishelima'a, waru u dāna tā a cipusā diga zuva. ¹¹ Lyuci'i u shiwan tā na tsugbain tsā Asulā waru ne ekana madala gashi mini mā shili nā mini mā avu'un vadamma atali e ikebe, waru u ta cece tsā madubi ma na vaa gura ene ili ye elime. ¹² Avu a kandaruwa yi nu ukari wu ubgamū wu uga'an. U dāna tā na nantsu kupa ne ejere waru unantsu suru u dāna tā na malingata mā Asulāt e ipiri ya yi. A nantsu'u a dāna tā ala o gundo kupa ne ejere a aza a Isra'ilā, aala a tā suru o unantsu u tā. ¹³ Eebele suru u tā nā nantsu ta'atsu: aza a ta'atsu asana, aza a ta'atsu waru ugana, aza a ta'atsu uyagi, na aza a ta'atsu alivu. ¹⁴ Ukari u lyuci'i gba a suwa yi tā zuva va atali a gbagbain kupa ne ejere. A aatali suru a dāna tā aala a aajiyi a tā atsumā a kupa ne ejere a Magiri'i'i.

¹⁵ Malingata ma na mā danai a adanshi nā amu mā dāna tā na aadanga a na a yuwain nā zinariya. U ta yuwan ulinga nā ayi tsāra u rito lyuci'i, nā nantsu vā yi nā kari vā yi.* ¹⁶ Ana u rito niyi, reve we

* ^{21:15} Nā vuma teme mimalu diga Isalka a 'yawa Jos, reve u kambisa toto uta'atsu, ayi da u ri unata nā washin wu ubābu wa abajini a lyuci'i. † ^{21:19-20} Ele icu'un ya atali kupa ne ejere a nda, suru nle a tā na ala nā Tsunasara obolo nā Tsugana. Apa cine a tsu de le nā Tsunasara: Za vu ufaru ayi da jasper, she sapphire, she chalcedony, she emerald, she sardonyx, she carnelian, she chrysolite, she beryl, she topaz, she chrysoprase, she jacinth she amethyst. Apa cine a tsu de le nā Tsugana: Za vu ufaru ayi da yasha, she saffir, she agat, she zumurrudu, she onis, she yakutu, she kirisolat, she beril, she tofaz, she kirisofaras, she yakinta she ametis. [Aza a KLP: A dāna tā ala a atali o ndolo fo ununa a dāna nle nā Tsunasara nā Tsugana, cine a dāna nle'e wu uta tā a NIV na Adanshi a Asulā a Tsugana.]

ene u tā gashi aakpati. Washin we ebele a yi nu uga'an u mishin wā yi unata u dā a ri: mili ukpakukupa nu ukpakuton (1,500) u da. ¹⁷ Reve malingata'a mo rito ukari'i, agba nu uritosu u vuma ubgamū wā yi u tā zuzu na ana ukpakure na kupa nā aza a tāli (216). ¹⁸ Ukari'i a suwa yi tā na atali a na a ri a madala tā gashi akina a shili na akina a mini mā avu'un. Ili suru atsumā a lyuci'i a yuwan yi tā na zinariya na ri cece tsā madubi ma na vaa gura ene ili ye elime. ¹⁹⁻²⁰ Aatali suru atsumā a atali kupa ne ejere'e e ikyun yu usaa'a aatali e ikebe ko'o da. Ozo o ro a tā ushili, ozo o ro gba shi mini ma tsusumba, ozo o ro gba mini mā avu'un, ozo o ro gba mini ma akaramuna.† ²¹ Nantsu kupa ne ejere'e iyedi kupa ne ejere e ikebe a da. Unantsu suru a yuwan yi tā na yedi tā. Ure u gbain wā atsumā a lyuci'i a yuwan yi tā na zinariya na ri cece tsā madubil'i.

²² Me ene Aa'isamapada atsuma a lyuci'i shi, adama a na Asulazuva Mogono me Ili Suru nā Magiri'i'i mo o'wo tā Aa'isamapada'a. ²³ Lyuci'i waa zama urana ko woto adama u ca yi ekan shi, adama a na tsugbain tsā Asulā tsu ta casu yi ekan waru Magiri'i'i u te ikanasa yi gashi fitila. ²⁴ Ama o uvadi suru a tā danu pe atsumā e ekan a na e ikanasa lyuci'i. Ngono waru n tā tawaa nu utsuru u le de. ²⁵ Nantsu lyuci'i tā dāna ukpatu'u urana suru. Aa'baru le shi, adama a na aa yuwan de ayin shi, ko ke'en. ²⁶ A tā tāwāq ni ili yu ulobonu nu utsuru wa ama o uvadi atsuma a lyuci'i. ²⁷ Ko ke'en a lyawa ili i wuya i uwa pe shi, waru za na yuwain ili yi idaba, waru za na yuwain epen aa lyawa yi u uwa pe shi. She aza a na a danai ala e le atsumā a aatagada a ama a wuma a Magiri'i ele da aa uwa pe.

22

Udolu u na waa casu wuma

¹ Ana malingata ma Asulā'a mo kotoi o rocosu mu lyuci sa'avu'u, avu waru u roco mu udolu u na u ri nā mini ma na maa casu wuma. U shi te ikanasa tsā madubi ma na vaa gura ene ili ye elime. Reve u uwa e yeneshe a ndanata n na Asulā nā Magiri'i'i a ri nden. ² Reve u yene a cipa e memere mo ure mā lyuci'i. Danga na aa matsasan muwun n na maa casu wuma a tā lo a nge'en mu udolu'u biti. A tsu matsan tā

kupa nu ure a aa'wan, u tə o woto u tə. Ama o uvadi a ta yuwusan agumā na avu'un e le.
³ Una u na Asula a yuwayin de ili biti a tawa yi tə. Ndānātā n na Asula nā Magiril'i a ri nden u to o'wo pe a lyuci'i. Avu agbashi a yi a yuwaan yi aganda.⁴ E te ene urewesu wa Asula waru aala a yi a tə dānā ufānu e icin i le.⁵ Aa dashi yuwan ayin waru shi. Aa zama ekan a fitila ko ekan o urana waru shi, adama a na Asulazuva Asula a ta ca le ekan. Reve a yuwan tsugono babu ukotu.

Utawu wa Yesu

⁶ Reve malingata'a u damma mu, "Adanshi a nda amayun a da, waru ili i na aq usu da. Waru Asulazuva Asula za na tsu ca amasula Ruhu va yi, u lyungu tə malingata ma yi u roco agbashi a yi ili i na yaa fara babu ujimu."

⁷ Yesu tə damma tə, "Uwwai! N tə lo a tawa gogo. Aatagada a nda a damma tə ili i na yaa fara gogo na alanga jima. Asula a ta zuuwa aza a na a kuruyi ili i nda aba'un."

⁸ Amu da Yahaya, za na uwmai waru we enei ili i nda suru. Reve ana mu uwmai waru me ene nle suru, avu n kādāto adama n yuwan aganda a ana a malingata ma Asula ma na mo roco numu ili i nda.

⁹ Amma avu u damma mu, "Ko ke'en! She vu yuwaan mu aganda wan! Amu fo aagbashi a da tsə wu, obolo na amasula aza a wu, na aza a na aq kurusu adanshi a na ari a aatagada a nda. Vu yuwaan Asula aganda!"

¹⁰ Reve u damma mu, "She vu putsaa ama e reve ili i na a dammai atsuma a aatagada adama e ili i na yaa fara gogo ni ili i na yaa fara na alanga a jima wan. Mantsa ma na ili nda yaa fara waa jima shi.¹¹ Hali mantsa mo ndolo mā tawa, ama a na aa yuwusan ivuya suru a lyuwa elime nā mayan me ivuya, aza a na waru aa yuwusan ili yi idaba a lyuwa elime nā mayan me ili i sa'an. Aza a na waru aa yuwusan ili i sa'an, aza a na waru ari na akiza a 'yuwan a ciga a sumu ivuya."

¹² Yesu damma tə waru, "Uwwai! N tə lo a tawa babu ujimu. N tə tawa adama n ca ama suru iliyinkapa ko atsumalimā adama e ili i na a yuwaain.¹³ Amu da Alfa† na

Omiga.† U ta dansa qamu da Ufaru waru qamu da Ukosu. Amu da n yuwain ili biti, qamu da waru atyo e ili biti.

¹⁴ "Asula a ta zuuwa aza a na a za'wai atugu e le cece aba'un, adama o ndolo a ta lyuwa muwun mu ufāngā n na maa casu wuma, reve a uwulai nu unāntsū a uwa atsuma a lyuci'i.¹⁵ Agba a ta putsaa icu'un ya ama a nda na aa uwa atsuma a lyuci'i: Aza a na o o'wotoi aciyele idaba nu unusu u na aa yuwusan, na aza a nkunu a uwa pe shi. Waru aza a tispere, na aza a mona ma ama a uwa pe shi. Ne da waru aza a amali, na ama a na aa yuwusan epen suru a uwa pe shi.

¹⁶ "Amu Yesu, n lyungu tə malingata ma və u ca du ikaka i nda a tyo ubatā wā aza e Itoni. Amu da Ikyun, ana Akaya, nā Mawun ma Tsukaya mo ugundo mo Mogono Dawuda.† Amu da Talyo'o na tsi Ikana na Wasasa."*

¹⁷ Ruhu va Asula na kasa'avu Magiril'i a damma tə, "Tawā!" Lyawa za na uwmai adansa tawā biti u damma "Tawā!" Za na aa uwusa akuli suru, lyawa u tawā, za na cigai u soso mini ma na maa casu wuma lyawa u tawā u soso pere.

Ukosu

¹⁸ Amu Yahaya, n to ronuso aza a na a uwmai ikaka ya aatagada a nda atsuvi. Ikaka'a adama e ili i na yaa farasa gogo ni ili i na yaa fara na alanga jima da. Na vuma ro dashi ili i ro atsuma e ikaka i nda, Asula a tə dashi yi atsumalimā. Uta zuuwa yi mbañā n cindere n na n cuðuwai atsuma a aatagada a nda.¹⁹ Waru nā za ro fodo ili i ro atsuma e ikaka i na i ri atsuma a aatagada a nda, Asula a ta putsaa yi na waq ushi aba'un a na a yuwan adanshi atsuma a aatagada a nda. Waru Asula a ta putsaa yi na waq lyuwa muwun mu ufāngā n na maa casu wuma, waru waa lyawa cu'un vuma ndolo u dānu atsuma a lyuci va akiza'a shi.

²⁰ Yesu, za na dammai ili i nda suru amayun a da, u damma tə, "Amayun, n tə lo a tawa babu ujimu."

Ami. Tawā, Yesu Zagbain!

²¹ Lyawa Yesu Zagbain roco suru ndu isa'an i gbain yā yi. Ami.†

* **22:16** Talyo'o nda, ayi da Ashingini a tsu de "zangada."